

Toetssteen der ware en valse genade

Th. Van der Groe

Ontdekkende in het helder schijnend licht der zuiver GEREFORMEERDE WAARHEID, vervat in de HEIDELBERSE CATECHISMUS, de wezenlijke gronden van onderscheid tussen het ZALIGMAKEND WERK des Geestes in de harten der oprecht gelovigen en tussen het SCHIJNGEESTELIJK WERK der geveinsden en tijdgelovigen.

TEN DIENSTE

Van het heilbegerig Christenvolk in Nederland; om het op te wekken in deze donkere dagen van verleiding, zijn eeuwigen staat grondig te beproeven, en zichzelf zorgvuldig te hoeden voor de verderfelijke wegen van huichelarij en voor allerlei listig bedrog van de Satan, met zich vast te houden aan het geloof, dat eenmaal de Heiligen overgeleverd is

DOOR

THEODORUS VAN DER GROE

Dienaar van Jezus Christus te Kralingen

DEEL II

APPROBATIO.

Wij ondergeschreven, Visitatores Librorum, wegens de Eerwaarde Classis van Schieland, hebben het Tweede Deel van het werkje, genaamd *Toetssteen der ware en valse Genade*, door de Weleerwaarde, Godzalige en zeer geleerde Heer, THEODGRUS VAN DER GROE, Bedienaar des Heiligen Evangeliums te Kralingen, met geen minder attentie en genoeg, gelezen, dan het vorige Eerste Deel; en geven eenparig daaraan hetzelfde getuigenis, als wij aan het Eerste Deel gegeven hebben.

Getekend den 27 April 1753.

THEODORUS TER BRUGGEN, Fil. Doctor en Predikant te Rotterdam.

CORNELIUS GEISWEIT, Predikant te Schiedam.

THEODORUS PALUDANUS, Predikant te Kapelle aan den IJssel.

INHOUD

Vervolg van het derde hoofdstuk, OVER DE LEER VAN VERLOSSING:

Van de staat van Jezus' verhoging in het algemeen.
Van Zijn opstanding
Van Zijn hemelvaart
Van Zijn zitting aan Gods rechterhand
Van Zijn wederkomst ten oordeel

VAN DE HEILIGE GEEST

Van het geloof in de Heilige Geest
Van de gelovige kennis van Zijn Goddelijk Persoon
Van Zijn Naam
Van de hoogwaardige verborgenheid van Zijn Goddelijk Wezen
Van Zijn werk der heiligmaking in het algemeen
Van de gelovige toe-eigening van de Heilige Geest met vertrouwen voor zichzelf
Van Zijn mededeling aan de gelovigen
Hoe Hij ons met Christus en Zijn weldaden door het geloof verenigt
Van Zijn inwendige vertroosting
Van Zijn bestendig verblijf bij de gelovigen
Hoe de geveinsde tijdgelovigen Zijn algemene gaven ook deelachtig worden en in hem geloven.

VAN DE KERK EN HAAR WELDADEN

Van de heilige algemene Christelijke kerk
Van het geloof dat men een levendig lidmaat daarvan is
Van de gemeenschap der heiligen
Van de vergeving der zonden
Van de opstanding
Van het eeuwige leven
Een besluit op de materie des geloofs

VAN DE RECHTVAARDIGMAKING

Hoe dezelve een vrucht des geloofs is
Van de twee delen van de rechtvaardigmaking
Van het groot gewicht van dit leerstuk van rechtvaardigmaking
Hoe de rechtvaardigmaking geschiedt door middel van het geloof
Hoe de gelovige wordt gebracht tot verzaking van zijn eigengerechtigheid
Van het verdoemend vonnis der Wet, dat eerst over de zondaar gaat, voor hij gerechtvaardigd wordt
Hoe God de Middelaarsgerechtigheid van Christus de gelovige zondaar schenkt en toerekent
Hoe de toerekening geschiedt uit enkel genade
Hoe de gelovige daardoor van God wordt gerechtvaardigd
Van de belofte der rechtvaardigmaking, welke door het geloof wordt aangenomen
Hoe het geloof hier alleen als een middel van aanneming is aan te merken
Hoe de halve Pelagianen het zekere vertrouwen van de vergeving der zonden uit het wezen des geloofs uitsluiten, om van hetzelfde een verdienstelijk werk te maken
De leer van de rechtvaardigmaking nader bevestigd en verdedigd

Hoe de gelovige zichzelf als een gerechtvaardigde in Christus ook moet achten
Van de valse rechtvaardigmaking der geveinsde waan- en tijdgelovigen

VAN DE WERKING DES GELOOFS

Hoe het geloof een werk des Heiligen Geestes is
Van de manier hoe Hij het geloof doorgaans werkt in de uitverkorenen
Hoe de Heilige Geest het middel des Evangelies gebruikt
Van de versterking des geloofs
Van de zwakgelovigheid in 't algemeen
Hoe de zakgelovigheid geen verandering maakt in het wezen des geloofs
Hoe het geloof en de twijfeling samen bestaan in dezelfde gelovige
Van de natuurlijke zwakgelovigheid, die aan allen eigen is
Van de zwakgelovigheid, die meer door omstandigheden is
Van de wezenlijke kenmerken en eigenschappen van zwakgelovigen
Van de versterking van het zwak geloof
Hoe het zwak geloof versterkt wordt door de Heilige Geest, door middel van het Evangelie en van de Sacramenten

VAN DE SACRAMENTEN

Van de natuur en instelling van de Heilige Sacramenten
Van de Heilige Doop
Van het Heilige Avondmaal
Hoe die als geloofsversterkende middelen moeten gebruikt worden
Van het onderscheid tussen de versterking van het ware geloof en het waangeloof

VAN DE SLEUTELN DES HEMELRIJKS

Van haar aard en gebruik
Van der gelovigen eerbied voor de sleutelen
Hoe de geveinsden de sleutelen verachten, en tot een onwettige afscheiding licht genegen zijn

VIERDE HOOFDSTUK

VAN DE HEILIGMAKING

Van de noodzakelijkheid der heiligmaking
Van de dankbaarheid, welke de gelovigen aan God schuldig zijn voor hun verlossing
Hoe deze dient tot bevestiging dat het waar geloof niet kan zijn zonder een zeker vertrouwen van de vergeving der zonden
Van de verzekering der geloofsoprechtheid, uit de vruchten van de heiligmaking
Van de stichting van de naasten om door goede werken om hen te zaligheid te bewegen.

VAN DE BEKERING

Van 's mensen volmaakte, oorspronkelijke staat door de schepping
Van zijn afval van God, door de zonde

Van zijne terugkeer tot God, door de bekering
Van het bedrog in de bekering der geveinsden

Tien valse schijnbekeringsen, welke in het Christendom gevonden worden
Van de twee delen der bekering
Van den oude mens
Van deszelfs afsterving
Van de manier hoe die geschiedt
Van de nieuwe mens
Van deszelfs opstanding
Van de manier hoe die toegaat
Hoe de bekering een toenemend werk van de Geest is
En het middel of de weg tot heiligmaking

VAN DE GOEDE WERKEN

Van haar noodzakelijkheid
Hoe die beide inwendig en uitwendig geschieden
Waarom die zo genoemd worden
Hoe die gedaan worden uit een waar geloof
Naar den regel van Gods Wet
En tot Gods eer
Welke de schijngoede werken zijn

VAN DE WET

Van deszelfs rechte gebruik in het Genadeverbond
Een korte verklaring van de tien geboden der Wet
Van der gelovigen onmacht om de Wet volmaakt te houden
Van het misbruik, dat van deze leer lichtelijk gemaakt wordt
Van de algemene gehoorzaamheid aan de ganse wet, zonder enige uitzondering
Van het ernstig voornemen, dat de ware gelovigen daartoe hebben
Drie vaste regelen van het Christendom hieromtrent
Hoe de Wet scherpelijk zal gepredikt worden
Dat die scherpe prediking noodzakelijk is voor de verworpen goddelozen
Gelijk ook voor de onbekeerde uitverkorenen
En voor de bekeerde gelovigen
Van de heilloze Antinomianerij of wetsbestrijding
2 besluiten op de leer van de wet

VAN HET GEBED

Van de noodzakelijkheid
Van de wezenlijke vereisten
Van de inhoud
Een korte, zakelijke verklaring van het gebed des Heeren
Een besluit op het gehele werk.

VOORREDE

Aan de waarheidlievende en heilbegerige lezer.

Waarde lezer in Christus!

Wij hadden wel gewenst met het uitgeven van dit ander of *tweede deel* van onze *Toetssteen* eerder te hebben kunnen voldoen aan het verlangen van velen. Maar wij zijn daarin verhinderd geworden, zowel door de overvloedige arbeid van de dienst des Heeren in de gemeente als door veel ander ingevallen beletselen. En wij achten zelfs redenen van veel erkentenis aan de Heere te hebben, dat Hij ons in staat heeft believen te stellen, om dit werkje op die wijze, tot nut van het algemeen zo spoedig nog teneinde te brengen. Waartoe wij niet weinig aangemoedigd werden, toen wij bemerkten, dat het *eerste deel* niet zonder Zijn goedgunstige zegen ontvangen en aanstonds uitverkocht en herdrukt is geworden.

De lezer heeft dan nu een *Toetssteen*, om zijn staat en genade te beproeven, gaande over de gehele grondwaarheid van de Christelijke leer, en tevens ook zo wij achten, een aaneengeschakelde uitleg of zakelijke verhandeling van onze gehele Catechismus, dienstig, om hen door Gods genade enig licht in al de bijzondere stukken of delen van de Heilige Waarheid te geven, tot bevordering van zijn geloof en zaligheid in de Heere Jezus Christus. De manier hoe wij alles openen en behandelen tot een *Toetssteen* van beproeving, om *de ware en de valse Genade* uit de gronden van de waarheid zelf recht te onderscheiden, heeft, zo wij zijn gewaar geworden, de toestemming van velen mogen verkrijgen, die achten dat een zodanige toeleg in de vervallen tijd, welke wij nu, helaas! beleven nog van enig nut kon zijn onder Gods zegen.

En men zal zien uit dit *tweede deel*, dat wij doorgaans alles tot dat bijzondere voorname einde of doelwit ook verder hebben getracht uit te voeren.

Wij hebben tot gemakkelijker gebruik van de lezer in dit *tweede deel* tal van vragen *van de Catechismus*, die *verhandeld worden, op de kant aangetekend, hetgeen wij ook reeds zo waargenomen hebben in de tweede druk van het eerste deel*, en wij wensden wel dat het in de *eerste druk* mede geschied was. Want zo kan dan terstond met één oogopslag gezien worden, wat stof of vraag op iedere bladzijde verhandeld wordt. Maar het zou voor een nauwkeurige lezer, die de *eerste druk* heeft, juist geen grote moeite zijn, het getal van de vragen daar zelf zo op de kant aan te tekenen, indien hij zulks begeerde.

Wij achten, dat degenen die onze arbeid willen gebruiken, niet verkeerd zouden doen, met hetzelfde eerst aandachtig te lezen, om zo vooraf de hoofdzakelijke inhoud te weten van het gehele werk en hoe onze Christelijke waarheid zeer vast en ordentelijk ligt aaneengeschakeld. Want hier zal het zeker velen aan ontbreken, dat zij niet aandachtig genoeg op de samenstelling of vaste aaneenschakeling van onze Gereformeerde waarheid gewoon zijn te letten. De mensen lopen doorgaans veel te ras over de grond heen, en begeven zich te los en te ongeoeffend tot een uitgebreider wetenschap. Waarom wij ze wel zeer gelukkig achten, die van de Heere Zelf, door Zijn Geest, uit die hoogte weer eerst naar beneden gevoerd worden, om meer aandachtig stil te staan tot een behoorlijke kennisneming van de gronden van de heilige Waarheid en van haar wezenlijke samenvoeging en verband. Voorwaar, al wie de waarheid van het Heilige Evangelie niet van de grond af begeert aan te leren, die zal daar ook nooit een recht wetenschap van kunnen bekomen.

Aangaande het oordeel van de mensen over onze verhandeling, die zijn zeker reeds zeer verscheiden geweest, en veelal is dezelve van sommige te hoog geprezen en van ander te laag veracht. Maar dit is iets, waar wij ons niet bijzonder mee zullen ophouden. Wij geloven, dat wij nu leven in een tijd die niet zeer gelukkig is, en zoals wij door de genade van de Heere onze lof niet graag zouden begeren van de mensen, willen wij ons over hun afgunst en verachting ook niet zeer bekommeren. Indien wij

slechts enige blijken van Christus' genadige goedkeuring, zoals wij vertrouwen, aan ons gemoed mogen vinden, en indien wij aan Zijn heilige en dierbare waarheid en aan het geslacht van Zijn uitverkorenen door Zijn zegen ook nog enige dienst mogen doen, dan wensen wij de rest ootmoedig aan Hem over te geven, Die eindelijk eens zal oordelen, als de mensen in de wereld lang en veel genoeg zullen geoordeeld hebben. Alleen zijn er weinige zaken, waar wij achten met een kort woord nog iets van moeten zeggen.

1. Enigen hebben zich gestoten, dat wij ons werkje een *Toetssteen* genoemd hebben, waar men Zijn genade aan zou beproeven, en zij menen dat die eer van zo genoemd te worden, slechts aan de Bijbel, maar aan geen menselijk geschrift toekomt. Dan, om hier niet aan te merken, hoe wij in dezen wijze en eerwaardige mannen tot onze voorgangers hebben (die dergelijke werken of hun schriften op dezelfde manier genoemd hebben), welke wij achten, dat billijk boven de lauwe berispingen van onze tegenwoordige eeuw behoorden te zijn, willen wij deze mensen alleen tegemoet voeren, dat het een vast gebruik in het Christendom is, dat de Goddelijke glans van de luister van de Bijbel, ook altijd in enige delen, door een noodzakelijk gevolg komt afstralen op de geordineerde diensten en hulpmiddelen, die strekken, om de heilige waarheid te bevorderen. De Bijbel is alleen het Woord van Waarheid; maar zijn die menselijke schriften daarom ook geen waarheid, die over de Bijbel handelen, in zover die met de waarheid van de Bijbel overeenkomen? Dus is de Bijbel ook alleen de rechte Toetssteen van de beproeving, van leer, staat, werken en alles. Maar zou enig menselijk schrift, met zo een oogmerk geschreven, om tot de beproeving van de lezers te dienen, zodanige benaming van de Bijbel niet mogen ontlenen, in zover het de Goddelijke waarheid behelst en die ook tot zodanig einde voordraagt? Maar als iemand wilde stellen, dat de Bijbel alleen de *onfeilbare* Toetssteen van alle beproeving is, en dat het aan geen menselijk geschrift toekomt zulke titels te voeren, dan zouden wij zeker geen het minste verschil daarover begeren te maken.
2. Anderen hebben geoordeeld, dat een verhandeling van deze aard korter had behoren geschreven te zijn. Waarover wij alleen verzoeken aan te merken, dat wij het algemeen hier een *Catechetische verklaring* of uitbreiding geven van onze Gereformeerde waarheid, ingericht naar dat model, om ze theoretisch en praktikaal te gebruiken, als een Toetssteen van beproeving over alle leerstukken. Ja, dat wij bijzonder ook ons werk gemaakt hebben, om tot zo'n einde de voornaamste en gewichtigste delen van onze leer grondig te verklaren. Indien iemand echter oordelen mocht (terwijl anderen veel groter boeken over de Catechismus hebben uitgegeven) dat onze geringe arbeid al te uitvoerig is, deze willen wij zijn oordeel dan gaarne vrij laten in de hoop dat er ook zijn, die hiervan een ander gevoelen hebben.
3. Wij hebben ook een passage (blz. 260) in ons eerste deel, waarvan wij begrepen hebben, dat er enige bedenking van sommige op gevallen is, of wij de zaken daar wel recht mochten uitgedrukt hebben. Handelende van de dood van de Zaligmaker, maken wij daar gewag van Zijn tweërlei bloedstorting, in Zijn leven en in Zijn dood, en stellen dezelve aldus voor:
"Op verscheiden manieren is het dierbaarste bloed van de Heere Jezus vergoten geworden, in Zijn pijnlijke besnijdenis ten achtste dage, door een wrede geseling vóór Zijn kruisdood, door de scherpe indruk van een bespottelijke doornenkroon op Zijn hoofd en door het doorboren van Zijn handen en voeten, wanneer die aan het kruishout vastgenageld werden. Maar al deze bloedstortingen waren in genen dele genoegzaam geweest om de eeuwige gerechtigheid en verzoening voor ons te verwerven, welke op één dag verkregen zou worden, indien er ook geen bloed en water, gevloeid was uit de hartenwond van Zijn geopende zijde, toen Hij levenloos aan het kruis hing. Dit is het volkomen verzoeningsbloed. Dat ander bloed bereidde slechts de weg, en werkte mee tot de verzoening, maar het kon die geenszins teweegbrengen of dadelijk voortbrengen. Maar het bloed van een gestorven Christus daar bijkomende, zo was het hier het bloed van het Nieuwe Testament, hetwelk voor velen

vergoten wordt tot vergeving der zonden, Matth. 26:21. zoals Zijn vloek ons de zegen aanbrengt, zo is Zijn dood ons een fontein des levens, enz. [Zondag 16, vraag 40]

NB. Op deze passage nu vernemen wij, dat men deze aanmerkingen heeft gemaakt:

1. Dat het volk, bij ons bekend met de naam van Hernhutters of Zinzendorfianen, al op dergelijke wijze van de bloedstorting van de Zaligmaker plegen te spreken, ja dat zij dat zijdebloed van Zijn dood als het middelpunt stellen, waarin zij het gehele geheim van hun Atheïstische Enthousiasterij samentrekken. En dat wij daarom de zaak in dergelijke uitdrukking liefst niet hadden behoren voor te stellen, enz. Waarop wij antwoorden: dat wij er zeker zo zeer voor zijn als iemand, om alle dubbelzinnige en bedenkelijke spreekmanieren of voorstellingen van zaken geheel achterwege te laten, en om de heilige waarheden, met een zuivere en eenvoudige Schriftuurlijke stijl te behandelen, zoals in de rechtzinnige Christenheid altijd gebruikelijk is geweest. Dit is ook onze bijzondere toeleeg in ons spreken en schrijven. En wij achten zelfs, dat een ander wijze van doen, ons aanstonds een billijke achterdocht moet geven, dat de mensen wel iets ongezonns mochten voeren onder hun leden.

Maar wij bekennen ook tevens, dat wij niet kunnen zien, dat er in de aangehaalde passage, ietwat donker, of bedenkelijk of dubbelzinnig zou uitgedrukt zijn. Wij achten veeleer, dat wij daar helder en duidelijk spreken met de woorden en waarheden van de Heilige Schriftuur, zoals wij doorgaans trachten te doen.

En wat belangt het verfoeilijke misbruik van de Hernhutters van die Evangeliewaarheid van *het zijdebloed* van de Heere Jezus in Zijn dood, dat gaat ons in het minst niet aan, dat wij daarom geen recht gebruik van die dierbare en troostrijke geloofswaarheid zouden maken. Wij hebben met dat ongelukkige volk, of met enige ander Separatistische Sekte, volstrekt niets algemeen, en wij weten ook niet dat de Voorzienigheid ons ooit enige Hernhutter heeft doen ontmoeten, behalve een zeker persoon, die scheen in die bende al te diep ingewikkeld te zijn, en welke wij, niet zonder enige gemoedelijke behandeling en ernstige waarschuwing, (waar de Heere van achteren Zijn genadige zegen nog op gelegd heeft, zoals wij vertrouwen mogen) van ons lieten gaan. Wij oordelen het bij deze gelegenheid niet geheel onvoegzaam, ons gevoel van die Hernhutters Sekte hier eens neer te stellen, zoals wij dat voorheen hebben uitgedrukt in een Voorrede over de Goddelijkheid en het rechte gebruik van de Heilige Schrift, tegen alle Atheïstrij, Enthousiastrij en Pelagianenrij, gesteld voor het Eerste Deel van *George Hutchesons Verklaring van het Boek Job*. Daar schreven wij, bladzij 42:

N. B. *"En dit is ook dat beruchte onlangs uitgevonden Zijdeholletje, bloed, wonden, en al de daarvan ontleende figuren van die heilloze bende doorslepen Atheïsten en Enthousiasten, welke voor enige jaren in de wereld is komen opstaan onder de naam van Hernhutters of van de Moravische broedergemeente, en waardoor zo veel duizend onwetende en eenvoudige zielen reeds verleid zijn en nog dagelijks jammerlijk verleid worden. Waaronder er zeker maar zeer weinigen gevonden worden, die het vervloekte geheim van hun Enthousiastische Sociëteit enigszins recht verstaan, om hetwelk in de grond te vatten een ieders vernuft niet even schrander genoeg is, en niet even spiritueel, doordringend, scherp, krachtig en ten enenmale afgereden en bedorven. Want om een recht Atheïst of Enthousiast te zijn, is zeker een stoute en een sterke geest nodig, zoals het sterke en welgestelde ogen moeten zijn, die in de Zoon zullen zien, wanneer dezelve helder op de middag schijnt. Zolang als er bij die rampzalige mensen nog maar enig Schriftuurlijk denkbeeld van de formele zaken van het Christendom, en nog maar enige natuurlijke indruk of een gering overblijfsel van het ingeschapen waarachtige idee van het geducht Goddelijk Wezen in de geest blijft hangen en zweven, zolang is er nog een deksel, een wolk, een duisternis, die hen belet, om in de wezenlijke kracht en grondeloze diepte van het Atheïstme of Enthousiasme rampzalig in te storten.*

Maar zodra als zij slechts in het punt van een gehele Goddelijke verlatting komen, en vlak in de strik van de duivel vallen, dat zij het aangeboren denkbeeld van een heilige Godheid en van een heilig Woord voor een tijd geheel als uitschudden en afleggen, dan komen zij eerst in 't geheim van alles, en roepen geheel in verrukking,

en dronken van de helse betovering van de satan uit: ik heb het gevonden! Ik heb het gevonden! En dan zijn van dat ogenblik af alle letteren en alle wijzen, vormen, gedachten en uitwendige vertoningen, schikkingen, middelen, bedrijven en oefeningen van Religie bij hen als schaduwen geheel en al verdwenen, want zij zijn nu gekomen in de oorspronkelijke kracht, en in het waarachtige middelpunt, en in de eigen essentie of het wezen van alle Religie, God Zelf. De allerheillooste boosheid en verdoemenswaardige satansbedriegerij enz."

NB. (2) Maar wat nu de zaak zelf van die bovenaangehaalde passage belangt, het heeft ons waarlijk niet anders dan vreemd kunnen voorkomen, dat mensen, die wij graag voor verstandig begeren te houden, daar ook enige bedenkelijke aanmerkingen op schijnen te maken, even alsof dit niet recht genoeg, naar de waarheid van de leer, door ons zou zijn voorgesteld. Indien wij hun mening niet verkeerd begrepen hebben, dan schijnen zij te willen stellen, dat het uitgestorte bloed van de gewonde zijde van de Zaligmaker, in Zijn dood, niet mede tot uitwerking en tot volkomen voltrekking van onze verzoening gestrekt zou hebben, maar slechts alleen tot een bewijs van de waarheid van Zijn dood. Nu, indien dit werkelijk hun mening is, dan moet het hen ook bekend zijn, dat wij met de Bijbel, en met de gehele rechtzinnige Christenheid, van een geheel ander gevoelen zijn, en dat wij voorzeker achten (gelijk wij in die passage zeggen), dat tot het bloed van het Nieuwe Testament, hetwelk voor velen vergoten wordt, tot vergeving der zonden, Matth. 26:28, ook inzonderheid dat bloed van des Heeren Jezus dood behoort, en dat het bloed, dat Hij levend gestort heeft, op zichzelf alleen, het volkomen verzoeningsbloed niet is, noch zijn kan; ja, dat iedere druppel van dat dierbare bloed van Christus, in Zijn leven en in Zijn dood, enkel van Hem vergoten is tot vergeving der zonden. Hoewel dat bloed van Zijn gewonde zijde de mensen wel verstrekte tot een bewijs van de waarheid van Zijn dood, strekte het toch ook bij God tot verzoening van de zonden der wereld.

Dit is ons gevoelen, en wij weten niet, dat er van deze zaak in onze Gereformeerde Kerk ooit anders gevoeld is. En wat aangaat, dat de Zaligmaker stervende heeft uitgeroepen: *het is volbracht*, dat verstaan wij, (als men het eigenlijk naar de letter opvat), maar alleen van hetgeen Hij tot onze verzoening en verlossing te volbrengen had in Zijn leven. Zo volgde nu Zijn dood daarop als het laatste en volkomen besluit van Zijn Middelaarsvoldoening en vernedering voor onze zonden. En deze Zijn dood houden wij voor het grote verzoeningslijden, zolang als dezelve geduurd heeft. En achten dus, dat de Heere Jezus in dat grote lijden waarlijk bezig geweest is, tot aan het einde van Zijn dood of opstanding toe, en dat Hij aldus dood zijnde, zijn dierbaar bloed ook vergoten heeft tot vergeving van de zonden van Zijn gelovigen. Ja, wij oordelen dit stuk van een zodanig gewicht, dat wij genoodzaakt zijn te zeggen, dat degenen, die daar anders van gevoelen, dan zeker in dezen dele geen rechtzinnige bevattning kunnen hebben van de heilige verzoeningsleer. En voor het overige zal zelfs de eenvoudige lezer zo wij hopen, in die aangehaalde plaats van ons werkje helder kunnen zien, dat wij daar alleen handelen van de noodzakelijkheid van Christus' dood, zonder welke al Zijn ander lijden geen volkomen voldoening voor onze zonden had kunnen zijn.

Voorts hebben wij de waarde lezer in dit voorbericht niet anders te berichten, dan dat wij hartgrondig zouden wensen, dat hij dit werkje, door de Goddelijke genade, met een heilzame vrucht en stichting voor zijn ziele mocht lezen. En mogelijk zal hij er zich niet verkeerd bij bevinden, indien hij telkens, op iedere rustdag, of in de week dat gedeelte van de waarheid aandachtig begeert na te lezen, hetwelk in de Kerk dan verhandeld is. Ach, *dat velen de waarheid zo betrachtende, in de liefde alleszins mochten opwassen in Hem, Die het Hoofd is, namelijk Christus, Ef. 4:15.*

Dat geve de Vader der barmhartigheid aan al Zijn uitverkorenen, in Zijn geliefde eniggeboren Zoon! Amen.

THEODORUS VAN DER GROE.

Kralingen, 19 maart 1753.

Vervolg van het DERDE HOOFDSTUK

Wij vangen de afgebroken arbeid van onze *Bijbelse Toetssteen* ter beproeving van de ware en valse genade weer aan, waarin wij nog verder op een onderscheiden wijze in het zuivere licht van de waarheid de rechte weg des levens zouden trachten aan te wijzen, die de verstandigen naar boven leidt, opdat hij afwijke van de hel, Spr. 15:24. Voorwaar, die maar het gewicht van dusdanige onderneming, en wat er voorts behoort tot een voorspoedige uitvoering van dezelve, enigszins mag inzien, zal het niet vreemd of ongevoegelijk vinden, indien wij onder een gevoelige aandoening van onze onbekwaamheid hier deze gemoedelijke uitdrukking vooraan stellen, hoe zeer wij zelf achten, de genadige besturing en bijstand van de Geest der waarheid verder nodig te hebben! *En dat toch de eeuwig levende Zoon van God (Die aan Zijn arme dienaren zo veel bemoedigende toezeggingen van Zijn Goddelijke ondersteuning in de dienst van het Evangelie heeft gegeven), ons ook een verstandig hart wil verlenen, om de wetenschap op te zoeken!* Spr. 15:14. *En dat wij door Zijn genadige voorbeding van de hemelse Vader geheiligd mochten worden in de waarheid!* Joh. 17:17.

Wanneer wij alleen op onze eigen zwakheid en op de zwaarte en aangelegenheid van het opgenomen werk zouden blijven zien, en hoeveel licht en genade van geestelijke onderscheiding daartoe immers nodig is, dan zouden wij licht gereed zijn, om deze arbeid, zelfs in het midden, te laten steken. Waaromtrent het ons ook waarlijk aan geen verzoeken heeft ontbroken. Maar de bewustheid welke wij mogen omdragen van de wil des Heeren, en van onze verbinding aan Zijn heilige dienst en aan de zaligheid van der mensen onsterfelijke zielen, daarbij de ondervinding van Zijn goedertieren bijstand in dat gedeelte van het werk, dat door ons verricht is, zijn voor ons zoveel opwekkende aanmoedigen, om op een verdere zegen van Christus te blijven hopen. De wind van de Heilige Geest blaast toch, waarheen Hij wil, Joh. 3:8. Indien dezelve dan ook nog belijft te blazen, en enige stralen van Zijn hemels licht genadig uit te zenden in onze dorre beenderen, wat zou Hem dan beletten, om die levend te maken? Voorzeker die adem van de Almachtige kan immer de zwakke raderen van een laag kruipend, geesteloos gemoed licht genoeg bewegen, dat zij zich ook zullen wenden om te gaan, waarheen de Geest hen wil besturen, Ezech. 1:20. *Laat dan de redenen mijnsmonds, of die van mijn pen, en de overdenking mijns harten welbehaaglijk zijn voor Uw aangezicht, o Heere, mijn Rotssteen en mijn Verlosser!* Ps. 19:15.

Wij achten, dat het niet ondienstig zal zijn, hier kort aan te wijzen, waar wij de draad van onze verhandeling met het *eerste deel* van dit werk hebben afgebroken, en hoe wij die met dit ander of *tweede deel* zullen aanvangen. Wij zijn nog bezig met de gronden aan te wijzen en te openen, aan welke een ieder de oprechtheid van zijn geloof in zijn eigen gemoed zou beproeven. Want omdat de boete, het geloof en de bekering de drie voorname zuilen zijn van het ware christendom, dat gebouwd is op het fundament van de Apostelen en Profeten, waarvan Jezus Christus de uiterste Hoeksteen is, Ef. 2:20, dient het zelfonderzoek, hetwelk de mensen in acht zouden nemen over hun eeuwige staat, dan bijzonder omtrent deze drie stukken met alle ernst aangelegd te worden. De ware boete, of een hartgrondige vernedering over de zonde, bereidt de weg tot een oprecht geloof, en dat baant ook weer de weg tot een ongeveinsde bekering van 's mensen hart en wandel. En deze drie Goddelijke genaden hangen zo nauw en zo vast aaneen, dat zij elkander dragen en ondersteunen, en wat er ontbreekt aan de ene, dat zal ook ontbreken aan de andere. Indien maar alleen de boetvaardigheid niet diep genoeg is ingegaan en geworteld in de grond des harten, door de werking van de Heilige Geest, zal er ook anders niet, dan een los en geveinsd waangelooft uit groeien, hetwelk bij een noodzakelijk gevolg, ook weer slechts een lichte zomervrucht van een haast verdwijnende schijnbekering zal te voorschijn brengen. Die voor velen de strik des duivels is, waarin zij gevangen worden gehouden tot het eeuwige verderf. Daarom hebben wij van de ware boete of overtuiging van zonde, welke de grond moet leggen voor de ander genadeweldaden van de Geest, ook eerst gehandeld in het *tweede hoofdstuk* van ons werkje. Waarna wij in het *derde hoofdstuk* zijn overgegaan tot de verhandeling van het waar

zaligmakende geloof, als zijnde Gods geordineerde weg en middel tot onze inwendige vereniging met Christus, en daarom van onze gehele verlossing en eeuwige zaligheid door Hem. Hier vonden wij, naar de leiding van de Catechismus, vier voornamen zaken tot overweging, te weten:

1. De kennis van Jezus Christus als onze Middelaar en Verlosser, door Wie onze harten bereid worden tot het geloof.
2. Het geloof zelf, waardoor wij Christus met al Zijn weldaden aannemen, en Hem ingelijfd worden.
3. Onze genadige rechtvaardigmaking, voortkomende uit het geloof.
4. De versterking van ons geloof, door middel van de sacramenten.

Nadat eerst de zaligmakende kennis van Christus en van Zijn heilig Middelaarsambt door ons geopend is, zijn wij vervolgens gekomen tot een omstandige verhandeling van het geloof zelf, zoals de Heilige Geest, door middel van het Evangelie dat werkt in de harten van de ware uitverkorenen, welks wezenlijke aard of natuur eerst aangewezen hebbende, zijn wij vandaar overgegaan tot haar onderscheiden geestelijke werkzaamheid, zoals die meer bijzonder gaat, omtrent de voornamen Evangelische geloofsgronden of voorwerpen. Deze zijn vervat en samengetrokken in het korte sommier van de twaalf artikelen. Welker wezenlijke inhoud wij gebracht hebben tot twee hoofddelen. Waarvan het een handelt van God Zelf, en het ander van enige Goddelijke dingen of weldaden van Zijn genade.

Belangende het eerste gedeelte van de twaalf geloofsartikelen, dat handelt van God Zelf, en hoe het oprecht Christengeloof omtrent Hem tot zaligheid werkzaam is, dat scheidt zich weer vanzelf in drie delen, naar de drie hoogwaardige Personen in het Goddelijk Wezen: Vader, Zoon en Heilige Geest.

Daarom wij dan ook eerst van God de Vader gehandeld en omstandig. aangewezen hebben, hoe het waar geloof jegens Hem, als de almachtige Schepper en Onderhouder van hemel en aarde, geestelijk werkzaam is.

Vanwaar wij toen verder overgegaan, zijn tot het geloof in de Zoon van God, van Wiens namen, naturen en onderscheiden staten in het sommier van het geloof gehandeld wordt. Welke voegzame orde wij in acht namen, hebben wij dan eerst in het licht gesteld, hoe het geloof werkzaam is jegens *de beide Namen* van Christus, daarna hoe het handelt met Zijn beide naturen. En zijn eindelijk overgegaan tot overweging van *de staten* van de Heiland, waar wij gehandeld hebben van de staat van Zijn vernedering in zes onderscheiden trappen, omtrent ieder van welke wij de rechte en wezenlijke werkzaamheid hebben aangewezen. En hiermee besluiten wij dan ons, eerste deel.

ZONDAG 17

Vr. 45. Wat nut ons de opstanding van Christus?

Antw. Ten eerste heeft Hij door Zijn opstanding den dood overwonnen, opdat Hij ons de gerechtigheid, die Hij door Zijn dood ons verworven had, kon deelachtig maken. Ten ander worden ook wij door Zijn kracht opgewekt tot een nieuw leven.

Ten derde is ons de opstanding van Christus een zeker pand onzer zalige opstanding.

Daarom maken wij hier dan nu weer de aanvang met het overwegen van de luisterrijke verhoging van de Zaligmaker, en hoe het geloof van de heiligen zich daaromtrent geestelijk gewoon is te oefenen. Wij hebben van Hem geleerd, *hoe een iegelijk, die zichzelf verhoogt, zal vernederd, en die zichzelf vernedert zal verhoogd worden*, Luc. 14:11. Wat een wonderlijke omkering van zaken! Op de verhoging zal een droevige vernedering, en op de vernedering zal een blijde verhoging volgen! Het een is doorgaans het geval van de trotse godlozen en geveinsden, die van de gevaarlijke steilte, welke hun onbesuisde hoogmoed beklommen heeft, zelfs in dit leven, met een Haman door een rechtvaardig oordeel van God neergestoten worden in de diepe afgrond van een rampzalige ellende en verderf. En dan heet het: *Hoe worden zij in een ogenblik tot verwoesting, nemen een einde, worden te niet van verschrikkingen!* Ps. 73:19. Maar het ander geval is gewoonlijk het lot van de oprechte godzaligen, die langs de weg van een lage vernedering, door allerlei smartelijk kruis en tegenspoed, eindelijk van de genadige hand van hun hemelse Vader gevoerd worden op het toppunt van een onverderfelijke eer en heerlijkheid. Ja sommigen van hen worden ook zelfs hier in de tijd met een Jozef door de Goddelijke voorzienigheid wel eens opgevoerd uit de diepste ellenden tot een zeer voorspoedigere en aanzienlijke staat. Aldus is onze gezegende Heere en Zaligmaker, het Hoofd van de gemeente, ook eerst allerlaagst vernederd tot de dood des kruises, ja tot de neerdaling ter helle toe, opdat Hij het rantsoen betaalde voor onze zonde, waarna God Hem tot onze volkomen en eeuwige verlossing ook weer uitermate heeft verhoogd, en Hem met een zulke oneindige macht en heerlijkheid heeft bekleed, *dat nu in Zijn naam alle knie dergenen, die in de hemel en die op de aarde, en die onder de aarde zijn, zich op het eerbiedigst moet buigen, en alle tong moet belijden, dat Jezus Christus de Heere zij tot heerlijkheid Gods des Vaders*, Fil. 2:9, 11.

De eerste Adam had zich door de verfoeilijke en gruwelijkste hoogmoed in het Paradijs op het aanraden van de duivel zodanig getracht te verheffen, dat hij ook zelf, naast de allerhoogste God, op Zijn troon wilde gaan zitten, en niet langer goedgevond, om zich als een afhankelijk schepsel van zijn Schepper te laten regeren. En juist dit heeft hem met zijn gehele nakomelingschap in de allerdiepste afgrond van rampzalige smaadheid en ellende neergestort, zodanig, dat zij allen zonder onderscheid, voor eeuwig de duivel hadden moeten dienen, en een hoop amechtige slaven moeten zijn van de vervloekte slang, die op haar buik kruipt, en het stof van de aarde lekt.

Maar zie de tweede Adam uit de hemel, de Heere Jezus Christus, is van daar neergekomen, en heeft Zichzelf op het allerlaagst vernederd voor de snode verheffing van de eerste Adam, die aards was uit de aarde, en zijn hele nakomelingschap, totdat de hemelse Vader zeide: *het is genoeg Mijn Zoon, ter voldoening van Mijn geschonden en ontheiligde Majesteit. Sta weer op uit het stof, en van de lage grond, en zet U hier naast Mij op Mijn hoge troon, waar Ik de satan en al Uw vijanden onder U stelle, opdat zij U zijn tot een voetbank van Uw voeten*. En toen is Christus aanstonds uitermate zeer verhoogd geworden, en die Goddelijke Zoon is zo heerlijk begonnen te schijnen aan het firmament des hemels, dat geen geschapen menselijk oog, ja ook niet de heilige Engelen, waarin Hij klaarheid gesteld heeft, die heldere glans zou kunnen verdragen, zonder de diepste neerbuiging, en zonder met de Psalmist uit te roepen in een verrukkende verwondering: *O, Heere, onze Heere, hoe heerlijk is Uw Naam op de ganse aarde; Gij, die Uw Majesteit gesteld hebt, boven de hemelen!* Ps. 8:12.

Deze luisterrijke verhoging van de Heere Jezus Christus uit de modderkuil van Zijn grondeloze vernedering is nu voor het oog van het geloof weer een zeer heilig en aanbiddelijk wonder van Goddelijke Majesteit en heerlijkheid. Voorwaar, wat ontdekt het, in het geestelijke licht van het

Evangelie, niet al onuitsprekelijke schatten van macht en hoogheid, van wijsheid en gerechtigheid, en van genade en zaligheid in deze eniggeboren Zoon van de eeuwige en algenoegzame Vader! Het is maar weinig, wat de geestelijkste en verlichtste kinderen Gods daarvan hier beneden aanschouwen en genieten kunnen, en toch is het oneindig meer, dan hetgeen zij zouden vinden in het gezicht en genot van duizend werelden. Een verhoogde Christus te zien zitten op de troon van de Vader, o, wat is dat voor een gezicht! En wie zal ons kunnen zeggen, indien de Geest der genade en des geloofs het ons niet zelf inwendig leert, wat het toch is, Hem met de beide armen van een gemoed, dat ontvonkt is door vurige kolen en vlammen des Heeren, liefelijk te omhelzen, als de Beminde onzer zielen, en als onze eeuwig levende Heiland en Verlosser? Voorzeker, dan moet ook het edelste en dierbaarste schepsel, dat wij nog aankleven onder de zon, wel spoedig van de troon van ons hart afklimmen, opdat de gezegende Zone Gods daarop mocht zitten. Als maar die heerlijke Immanuël eens blinkende aan ons verschijnt, door Zijn Geest, uit Zijn koninklijk paleis, met de glans van het Evangelie, en als Hij dan Zelf onze rechterhand wil vatten, om ons in Zijn binnenkamer te leiden, dan kunnen wij het ijdele schepsel, dat verdwijnt zoals een schaduw, onmogelijk langer vasthouden, maar dan breken de sterkste koorden in stukken, en wij treden het verachtelijke stof van de wereld met onze voeten, en roepen uit met een heerlijke en onuitsprekelijke vreugde, welke geen wereldling immer gekend heeft: Eeuwige Zone Gods! *Gij zijt veel schoner dan de mensenkinderen; genade is uitgestort in Uwe lippen; Uw troon, o God, is eeuwiglijk en altoos; de scepter Uws Koninkrijks is een scepter der rechtmatigheid*, Ps. 45:3, 7. En met de Bruid: *mijn Liefste is blank en rood. Hij draagt de banier boven tienduizend*, Hoogl. 5:10. Laat eerst de Geest der wijsheid onze duistere ogen openen, opdat de verlichting van het Evangelie van Christus heerlijkheid onze harten bestrale, 2 Kor. 4:4, dan zullen wij van deze dingen iets recht verstaan, welke de natuurlijke mens niet kan begrijpen, omdat ze geestelijk onderscheiden worden, te weten, met een verstand, dat door Gods Geest Zelf verlicht wordt in het helderschijnend licht van het Evangelies, waarvoor de schaduwen van de aardsgezinde denkbeelden haastig vlieden, 1 Kor. 2:14. Ach, konden wij nu met Jozua ook de schoenen uittrekken van onze voeten, en op onze aangezichten neervallen op deze heilige plaats, waar de Vorst van het heir des Heeren ons zou verschijnen, om ons enig gezicht van Zijn heerlijkheid te geven! Joz. 5:14, 15.

Gelijk de Heere Jezus langs *onderscheiden trappen* is afgeklimmen naar Zijn uiterste *vernedering*, totdat Hij zo laag bij ons arme zondaren gekomen is, dat Hij onze rechterhand mocht aangrijpen, om ons uit dat grondeloze verderf, waar wij eeuwig in verzonken lagen, met kracht uit te rukken, eveneens is Hij uit de diepe afgrond van de verbrijzeling ook weer langs *verscheiden trappen* opgeklimmen tot de uiterste *verhoging*, welke Hij reeds bezit, en die Hij nog verder zal bezitten in Zijn heerlijke toekomst en verschijning met de Engelen Zijner kracht. Er zijn eigenlijk vier trappen van Zijn luisterrijke verhoging, welke voor het ware geloof de volste fonteynen van troost en zaligheid zijn, en die daarom nooit aandachtig genoeg door ons kunnen nagespeurd worden, aangezien er toch niet minder dan een eeuwigheid tot derzelve overweging zal nodig zijn. Wij zullen nochtans niet verder van die heilige waarheden van het Evangelie behandelen, dan zoveel als nodig is, om de eigenlijke werkzaamheden daaromtrent duidelijk in het licht te stellen. Want wij zijn nog bezig met de schriftuurlijke kenmerken voor te dragen, waaruit een ieder de deugdelijkheid van zijn eigen geloof aandachtig zou beproeven.

1. De eerste trap van des Zaligmakers verhoging is *Zijn opstanding uit de doden*. Dezelve is een artikel des geloofs van het bijzonderste gewicht, waar het al bij staat en valt. *Want indien Christus niet opgewekt is, zo is dan*, zegt de Apostel, *onze prediking ijdel, en ijdel is ook uw geloof*, 1 Kor. 15:14. De dood heeft geheerst van Adam tot Mozes toe, en is ook verder doorgegaan tot alle mensen, die in Adam gezondigd hebben, ja, zij heeft ook de Vorst des levens, de tweede Adam, Jezus Christus, geenszins verschoond, maar heeft Hem in het stof der aarde neergeworpen. Maar indien dezelve over Hem had blijven heersen, zoals die nog blijft heersen over het gestorven vlees van de eerste Adam (wiens ziel toch reeds bij God is opgenomen in heerlijkheid), dan was daar ook zelfs geen schaduw van een enige hoop van zaligheid voor ons meer overgebleven. En er zou dan tussen het christendom en het heidendom zoveel

onderscheid niet meer gevonden worden, waarom men het een toch verkiezen zou boven het andere. Maar zie, zoals Jacob eens zeide, wanneer hij vernam, dat Jozef nog leefde, en dat hij van God gesteld was tot een heerser in een ver gelegen land: *het is genoeg, mijn zoon Jozef leeft nog*, Gen. 45:28, zo mag een waar gelovige, die Jezus' opstanding geestelijk inziet, op het getuigenis van het Evangelie hier ook met een onuitsprekelijke vreugde uitroepen: *het is genoeg nu mijn Heere Jezus leeft, en nu het zeker is, hetgeen de Geest der waarheid getuigt, dat Hij, opgewekt zijnde uit de doden, niet meer sterft, en dat de dood over Hem niet meer heerst*, Rom. 6:9. *Dit is alles, wat ik verlangen of begeren kan. Laat vrij nu alles sterven, wat sterven moet, dat kan mij in het minst niet schaden, want het leven is mij Christus, en het sterven is mij gewin*, Phil. 1:21.

De wereld is gereed genoeg, om die heilige waarheid van Jezus opstanding te belijden, en het de discipelen na te zeggen, de Heere is waarlijk opgestaan, Luc. 24:34. Al wie de christelijke naam draagt, geeft licht zijn toestemming aan het heldere getuigenis, dat wij van die waarheid in het Evangelie ontmoeten. En toch is die gezegende opstanding een zo heerlijk en verbazend werk van Gods onnaspeurlijke macht en wijsheid, dat waarlijk veel te groot is voor zo'n gewoon geloof, als de blinde wereld los wil toebrengen, en zich daarmee tevreden houdt. Het zijn alleen Gods uitverkoren kinderen, welke Hij naar Zijn grote barmhartigheid heeft wedergeboren, tot een levende hoop, door de opstanding van Jezus Christus uit de doden, 1 Petrus 1:3, die deze grote waarheid hartgrondig zullen geloven, omdat Christus ook Zelf door Zijn Geest in hun harten is opgestaan. Maar al wie zodanige genade niet waarlijk ondervindt, die gelooft van Zijn opstanding niet meer tot zaligheid, dan ook de duivelen daarvan zullen geloven.

De Apostel roept uit met de hoogste verwondering en aanbidding: *en buiten alle twijfel, de verborgenheid der Godzaligheid is groot; God is geopenbaard in het vlees*, 1 Tim. 3:16. Hij ziet daar wel bijzonder op de verborgenheid van de menswording van Christus, maar toch moet zijn opstanding uit de doden door ons ook aangezien worden in zeker opzicht, als een nieuwe openbaring van de Godheid in het vlees, veel heerlijker zelfs, dan die van Christus komst in de wereld. Niet dat wij enigszins menen zouden, dat de personele vereniging van Christus Godheid met de aangenomen mensheid wezenlijk verbroken of vernietigd zou zijn geweest in Zijn dood, of dat anders de twee naturen in de Heere Jezus toen even zo vaneen gescheiden werden, zoals de twee delen van Zijn mensheid, ziel en lichaam werden vaneen gescheiden, zodat er tussen dezelve geen ander vereniging bestaan, dan die van de natuurlijke grondbetrekking op elkaar, naar de wijze van de gestorven mensen. Die zo iets wil stellen, zou licht de ongerijmste dwalingen invoeren tot verderf van de gehele leer, als welke op die vaste grondslag onbewegelijk rust, dat de dood van onze Heere Jezus Christus (door Hem geleden in het vlees), toch waarlijk de dood is van de Immanuël of Godmens, en dienvolgens een prijs of rantsoen van een oneindige waardigheid en verdienste, algenoegzaam tot verlossing van het gehele uitverkoren mensdom. Wat immers niet anders kan zijn, dan door middel van de ongeschonden vereniging van de twee naturen in Christus, ook zelfs in Zijn dood. Want de Godheid bleef toen nochtans onveranderlijk verenigd, niet slechts met Zijn menselijke ziel in de hemel, maar ook zelfs met Zijn gestorven lichaam in het graf, dat wel de dood, maar geen verderf heeft ondergaan.

Niettemin is het ook zeker, dat, wanneer de Heere Christus Zijn ziel voor ons in de dood uitgestort, Zijn hoogwaardige Godheid Zich toen voor een tijd heeft afgescheiden van Zijn ontzield en verbroken vlees, niet met haar personele vereniging, maar *met de heilige invloed* van haar personele werking, waarmee zij te voren in het vlees gewoond had. Welke inwoning nu ophield, zolang als de dood over dat gestorven vlees heerschappij voerde. Eveneens, als iemand voor enige tijd uit zijn huis of woning uitgaat en dat leeg laat staan, zich elders ophoudende, wanneer het evenwel zijn huis blijft, waarin hij tot ons weer terugkeert, zo is met de dood van de Zaligmaker de heerlijkheid des Heeren geweken uit de tabernakel van Zijn aangenomen vlees, latende dat vlees voor enige tijd als leeg van die werkzame invloed, waarmee zij te voren in hetzelfde pleegt te wonen. Maar aanstonds met de gezegende opstanding openbaarde zich de hoogwaardige Godheid weer, opnieuw in het vlees. De heerlijkheid des Heeren daalde toen weer neer in Zijn gestorven menselijk lichaam, om daar nu in te wonen op een veel heerlijker wijze tot in de eindeloze eeuwigheid. Van stonden aan werd dat onverderfelijk vlees van

de eniggeboren Zoon Gods uit het stof des doods toen weer opgewekt, en werd van een nederige broze Tabernakel, zoals dezelve voorheen geweest was, nu ten enenmale veranderd in een vast onverbreekbaar gebouw, in een tempel der ere, ja in een heilige woning van de Allerhoogste, veel schoner en luisterrijker, dan de hemelen zelf. Dit was die hoge Goddelijke verborgenheid, waarvan de Apostel Johannes uitriep, als hem de heilige Stad, het nieuwe Jeruzalem, vertoond werd, neerdalende van God uit de hemel: *en ik zag geen tempel in dezelve; want de Heere, de almachtige God, is haar Tempel, en het Lam*, Openb. 21:22. O! Wie is machtig, om de heerlijkheid van Christus enigszins te bevatten of uit te drukken, met welke Hij in Zijn opstanding is bekleed geweest, en waarmee Hij Zich weer als van nieuws, is komen openbaren in Zijn vernederd en verbrijzeld vlees? De Engelen zelfs, die altijd voor Gods troon zijn, en wier woning is in het heilige der Heiligen, boven het gouden verzoendeksel, zijn toch zeer begerig in deze dingen in te zien, omdat zij nog maar een klein stukje van de zaken mogen verstaan van die omgeschapen heerlijkheid van Christus zalige opstanding.

Helaas! wat zouden wij arme, kruipende maden en wormen, die maar lemen hutjes bewonen, en die nog zo veel duizend mijlen van de hoogte der hemelen af zijn, met onze zwakke vleselijke ogen daar dan veel bijzonders van kunnen naspeuren? Wij vinden in de Heilige Schrift gewag gemaakt van de grote wonderwerken van de oude Profeten, hoe zij in de kracht van de almachtige God ook zelfs de doden hebben doen opstaan uit hun graven. Maar wat zijn deze toch waarlijk geheel gering en nietige dingen, als men ze zou vergelijken bij de heilrijke opstanding van de gezegende Heere der heerlijkheid. Zij zijn daarbij niet meer te achten, dan de minste druppel aan een emmer. Ook zelfs de opstanding der doden van het gehele menselijke geslacht ten jongste dage zal wel een zeer uitmuntend, heerlijk werk van God zijn, groter dan daar ooit gezien is, maar echter in vergelijking van de opstanding van Christus kan het nauwelijks in aanmerking komen, om ietwat genoemd te worden. Een deel stofjes weer bijeen en in een heilige orde te schikken tot hun natuurlijk grondformeersel, en daar een geringe menselijke ziel, welke reeds geschapen en verheerlijkt is, weer in te storten, ach, wat mag dat toch zijn bij de opwekking van een zodanig gestorven vlees, hetwelk de eigenlijke en personele Tempel is van de heerlijke inwoning van de eeuwige Godheid? Zodanig is deze zaak, dat wij arme zondige mensen niet meer geestelijk van die opstanding van onze Zaligmaker immers zullen kunnen verstaan, als wij inwendig binnen in onze harten waarlijk beschenen worden met de glansrijke zonnestralen van Zijn Goddelijke heerlijkheid. Hier is ook waarachtig, hetgeen de Psalmist zegt: *bij U is de fontein des levens, in Uw licht zien wij het licht*, Ps. 36:10. Alsof hij zei: wij zien of kennen immers niets recht van de Heere Jezus Christus, de Fontein des levens, die bij God is, anders, dan in het licht van de Goddelijke heerlijkheid zelf. *Want God is Licht, in Hem is gans geen duisternis*, Joh. 1:5. Indien de Zon der Goddelijke heerlijkheid dan niet zelf op onze duistere zielen neerschijnt, zo zullen wij van de opstanding van de Heiland geen andere, dan enkel aards- en vleesgezinde denkbeelden kunnen maken, waardoor ons verdorven gemoed geenszins vernieuwd of waarlijk geheiligd zal worden van de Geest der heiligmaking.

Och, of de blinde en geesteloze naamchristenen eens recht konden zien, dat zij van die Goddelijke opstanding, die zij menen zó te weten, te geloven en te belijden, toch in waarheid nooit zoveel wezenlijk gekend hebben, als hen geestelijk met Christus kon opwekken en levendig maken voor het toekomstige genot van een eeuwige gelukzaligheid!

Want dat is alleen het onwaardeerbaar voorrecht van de oprechte Christen-gelovigen, op wie de Geest van God, de Geest der heerlijkheid rust, waardoor zij de dodelijke duisternis van de satan in Christus reeds hebben overwonnen, en gekomen zijn tot de bezitting van de witte keursteen, *en van de nieuwe naam, welke niemand kent, dan die hem ontvangt*, Openb. 2:17. Hun geloof (als zijnde een waarachtig licht, van de Heilige Geest ontstoken binnen in hun ziel), dringt dan ook zelfs door de dichtste nevelen van de aardse denkbeelden, die het gemoed van alle kanten omringen, zodanig heen, dat het enig waarachtig gezicht mag nemen van die grote verborgenheid van Christus heerlijke opstanding, welke naast Zijn dood, de volle fontein der zaligheid is, en roept dan vrolijk uit: *gewis nu weet en geloof*

ik zeker, hoe weinig ik dat Goddelijk wonder ook mag begrijpen, dat mijn Verlosser Jezus leeft, en dat Hij ten derde dage, na Zijn bitter en schandelijk sterven, door de almachtige kracht van de eeuwige Goddelijke Drieëenheid, van de doden weer opgewekt is, en dat de dood niet meer over Hem, maar Hij over de dood eeuwig zal heersen. Hiervan houdt een oprecht geloof zich ten volle verzekerd, op grond van de heilige Evangeliewaarheid, welke Gods eigen getuigenis is, waarin het niet mogelijk is dat Hij liegen of ons arme mensen bedriegen zou. Het is de levendige en krachtdadige invloed van Christus Geest binnen in het hart, waaruit dit geloof geheel zijn oorsprong, wezen, werkzaamheid en toeneming steeds bekommt. En hoezeer het door de verzoeken soms ook al mocht aangevallen, geschud en verzwakt worden, zo zal het toch nooit geheel bezwijken, of eindelijk ophouden, omdat Christus Zelf nooit zal ophouden in hen te leven door Zijn Geest.

En vandaar is het, dat een waar gelovige uit die zalige opstanding van Christus ook steeds, naar mate van de geestelijke kracht en werking van zijn geloof, al die dierbare nuttigheden trekt, die het Christendom aanbrengt. Want het enkel historisch geloof van deze gewichtige waarheid van het Evangelie zou geenszins heilzaam of zaligmakend kunnen zijn. Wat mocht het ons toch baten, indien wij zeker wisten en geloofden, dat de Heere Jezus Christus van de dood zeer heerlijk is opgestaan, en dat Hij nu die eeuwig-levende Heiland en Verlosser is, indien wij onszelf die opstanding niet oprecht gelovig konden toe-eigenen door een ware geestelijke gemeenschapsoefening met de levende Christus in onze zielen? Voorwaar, zo geloven immers de duivelen en verdoemden ook. Ze zijn van Zijn eindeloze macht en heerlijkheid wel genoeg verzekerd, maar dit kan niet anders dan hun verdoemenis verzwaren, en die tot in alle eeuwigheid verzegelen. Ook omdat zij het minste waarachtig geloof niet bezitten, om zichzelf de genade en het voordeel van Zijn opstanding tot hun verlossing toe te eigenen. Indien de rampzalige verworpelingen ook maar de minste oprechte zucht van zo'n toe-eigenend geloof waarlijk konden voortbrengen uit het binnenste van hun gemoed, dan zou hun zeker ook geschieden naar hun geloof. En zo mochten zij door de verdiensten van Christus dan ook uit het onderste van de hel nog eens weer verlost, in de zalige vreugde des hemels opgevoerd worden. Maar welk geloof in de hel ook wezen mag, daar is toch in 't geheel geen toe-eigenend geloof, met vertrouwen, hoop en liefde, omdat de Heilige Geest daar nooit werd uitgezonden door het Evangelie, zoals geschiedt in de wereld. Het geloof der toe-eigening en van het ware zielsvertrouwen is alleen aan de uitverkorenen eigen, die geordineerd zijn tot het eeuwige leven, Tit. 1:1; Hand. 13:48. Deze, de Heilige Geest door middel van het Evangelie in hun harten ontvangende, geloven niet slechts de gewisse waarheid van de opstanding van de Zaligmaker, maar zij eigenen zich tevens de zaligmakende vruchten en voordelen van dezelve geheel toe, en omhelzen de Heere Jezus met een hartelijk vertrouwen, als hun eeuwig levende Koning en Verlosser, en geven zichzelf ook geheel aan Hem over. En dit maakt hen dan waarlijk één plant met Hem, niet slechts in de gelijkmaking Zijns doods, *maar ook in de gelijkmaking Zijner opstanding*, Rom. 6:5. Zonder deze gemeenschap met Christus, is er gewis voor niemand enige zaligheid te verkrijgen of te hopen. Aan de boom van Zijn gezegende opstanding groeien de allerheerlijkste vruchten van de zaligheid, welke het levendige geloof daarvan gedurig zal plukken en eten tot onuitsprekelijke verzadiging. De Catechismus brengt deze (vraag 45) tot drie hoofdzaken, welke ons hier staan in te zien.

Ten eerste, houdt het waarachtig geloof zich verzekerd, dat de Heere Jezus door Zijn opstanding de dood heeft overwonnen, opdat Hij ons de gerechtigheid, welke hij door Zijn dood ons verworven had, kon deelachtig maken. Tevergeefs was het gehele lijden en sterven van Gods eeuwiglevende Zoon, in het vlees, voor de zonden van de wereld, geweest, indien Hij slechts zo vast gelegen had in de macht van de dood, dat Hij zichzelf van die banden en kluisters van de hel niet weer volkomen had kunnen losmaken. Als het geweld van de dood niet was vernietigd geworden door de Goddelijke macht van Christus en van de almachtige Vader, dan zou het koninkrijk van de satan ook nooit hebben kunnen verbroken worden, en dan had de Leeuw, uit de stam van Juda, die sterkgewapende nimmer kunnen overwinnen, om hem zijn vaten te ontroven. De heerschappij van de satan, welke hij van nature voert door de zonde over het gehele mensdom, rust enkel op de grondslag van de dood, die de bezoldiging der zonde is,

Rom. 6:23. Maar de genadeheerschappij van de Heere Jezus Christus over al Zijn uitverkoren gelovigen rust onveranderlijk op de vaste grondslag van het eeuwige leven, dat Hij voor hen verworven heeft. Hierom moest Hij, die de eniggeboren Zoon des Vaders is, dan nu de dood eerst Zelf ondergaan, en zich midden in deszelfs vreselijke macht en geweld zo diep neerwerpen, dat Hij door dit helmonster als ingezwolgen en geheel verslonden werd. Ja, het was nodig tot voldoening van de wrekende Goddelijke gerechtigheid wegens onze zonde, dat Hij Zijn aangenomen vlees gewillig aan de satan overgaf, om van Hem vast gekluisterd te worden met de banden en ketenen van de dood, opdat Hij, zo vastgebonden zijnde, dan beide de satan en de dood met Zijn sterke handen en eeuwige armen nu mocht aangrijpen, en die verslonden tot overwinning. Verlossende Zijn eigen vlees eerst uit de donkere kerker van de dood, en dat opwekkende tot een eeuwig Goddelijk leven, ja tot een fontein des levens voor al Zijn gestorven uitverkorenen, welke Hij vervolgens ook eens met Zich zou opwekken. O, wat aanschouwt het geestelijk oog van het ware geloof hier dan geen onuitsprekelijke macht, en een grondeloze volheid van genade en heerlijkheid in de Heere Jezus en in Zijn heilrijke opstanding uit de dood!

De gelovige ziel, deze grote en heilige verborgenheid aandachtig overwegende in het helderschijnend licht van de Geest, zal hier dan drie dingen bijzonderlijk gewaar worden, waar zij nooit genoeg bij stil kan staan, om er een rechte kennis tot zaligheid van te nemen.

1. Zij wordt levendig daarin geleid, hoe rampzalig de gehele mensheid van nature door de zonde ligt neergezonken in de heersende macht van de dood, en hoe vast de satan alle Adamskinderen nu gebonden en gescheiden houdt van de levendige God, die zichzelf toch gewillig gesteld hebben ter gehoorzaamheid van de zonde tot de dood, Rom. 6:16. En dat dit eindeloos zo gebleven zou zijn, zonder hoop op zaligheid, indien de Heere Jezus Christus niet waarlijk Zelf gestorven was in het vlees, en ook weer door Gods rechterhand was opgewekt. Opdat, gelijk de dood is door één mens tot verdoemenis, zo ook de opstanding der doden zou zijn door één mens tot verlossing, 1 Kor. 15:21. Nooit zal een gelovig gemoed dit met een geestelijke aandacht van nabij kunnen inzien, zonder de rampzalige ellende van de onbekeerde zondaren hartelijk te betreuren, die nog met zoveel gerustheid en vergenoeging in die akelige dood der zonde, onder de verschrikkelijke toorn van de almachtige God, en in het uiterste gevaar van de hel, helaas, kunnen blijven leven. Wat is de heerlijke genade Gods zo een ziel dan wonderlijk dierbaar, en hoe genegen is zij dan om eeuwig uit te roepen tot lof en grootmaking van haar barmhartige Zaligmaker: *Die ons uit zo grote dood verlost heeft, en nog verlost, op Welken wij hopen, dat Hij ons ook nog verlossen zal*, 2 Kor. 1:10.
2. Hiernaast aanschouwt de gelovige de Heere Jezus ook, als die zegepralende Held en Overwinnaar van al de helse machten, die met Zijn opstanding uit de dood, *de dood te niet heeft gedaan, en het leven en de onverderfelijke helderheid aan het licht gebracht door het Evangelie*, 2 Tim. 1:10. Wat een zalig en troostrijk aanschouwen is dat! Hier ziet de ziel, die gelooft, nu de heerlijkheid van God, wanneer zij de duivel en de dood voor eeuwig neergeveld ziet liggen onder Christus' voeten, en van Hem, als Zijn gemuillbande slaven ziet omgeleid worden. Gewis roept het geloof uit, *hier wordt de dood van mijn machtige Zaligmaker geheel vertreden en verslonden tot overwinning*, 1 Kor. 15:54. *Ik zie Hem zegepralende verrijzen uit het stof, en al de doodsbanden geheel in stukken scheuren, omdat het niet mogelijk was, dat Hij van dood in hun macht en geweld langer gehouden zou worden*, Hand. 2:24. *Met wat Goddelijke heerlijkheid wordt mijn Immanuël hier niet bekleed! Beide leven en dood worden Hem in handen gegeven, om Hem te dienen tot een scepter, waarmee Hij zal heersen tot in alle eeuwigheid*. Gelukkige zielen, aan welke deze almogende Heere nu maar zijn hand belooft te leggen, om hen mede te rukken uit de kaken van de dood! *Want zoals de Vader de doden opwekt en levendig maakt, zo maakt ook de Zoon levend, dien Hij wil*, Joh. 5:21. Als maar het licht van Zijn heerlijkheid helder mag opgaan over degenen, die zitten in het land van de

schaduwen des doods, Matth. 4:15, dan kan de dood over hen in eeuwigheid geen heerschappij meer voeren.

3. Eindelijk aanschouwt het geloof hier de Heere Jezus, als de Heere, onze Gerechtigheid, Jer. 23:6, *Die overgeleverd is om onze zonden, en opgewekt om onze rechtvaardigmaking*, Rom. 4:25. Er is tussen Christus' dood en Zijn opstanding een nauw, onverbreekbaar verband. Zijn dood is het eigenlijke losgeld, of het betaalde rantsoen voor de zonden van de gelovigen, en daarom moest deze dan ook vooraf gaan. Maar opdat hen dit gewichtig rantsoen nu dadelijk tot hun rechtvaardiging en eeuwige verlossing mocht toegerekend worden, was het noodzakelijk, dat Christus, als het Hoofd van het lichaam, namelijk van de gemeente, eerst opgewekt werd, en *dat Hij het Begin was, de Eerstgeborene uit de doden, opdat Hij in allen de eerste zou zijn*, Kol. 1:18. De rechtvaardiging van het Hoofd heeft moeten voorgaan voor die van de leden. De gerechtigheid van het gehele lichaam van de gemeente is moeten neergelegd en besloten worden in het verheerlijkte Hoofd, Jezus Christus, opdat ze vandaar mocht uitvloeien tot al de leden in het bijzonder; zo spoedig als zij door de Geest des geloofs dat volzalige Hoofd zouden ingelijfd worden. Dit is de grote verborgenheid van Christus' heilrijke opstanding, die door ons niet anders, dan door het geloof zelf geestelijk kan gekend worden. *Wij wandelen hier alleen door geloof, en niet door aanschouwen*, 2 Kor. 5:7. Het geloof, zover het levendig en oprecht is, is een zodanig zuiver hemels licht, waarbij wij, ziende in de spiegel van het Evangelie, enigszins bemerken, wat een grondeloze volheid van gerechtigheid, van geest en leven, en van genade en zaligheid er waarlijk is gelegd van de eeuwige Vader, in onze Middelaar Jezus, uit kracht van Zijn verdiensten, wanneer Hij Hem uit de doden heeft opgewekt. En hoe dit geschied is tot zaligheid van alle uitverkoren gelovigen, opdat Christus altijd voor hen zou leven, en aan hen allen Zijn Heilige Geest zou schenken, om hen Zichzelf in te lijven, en om hen Zijn verworven gerechtigheid met al Zijn andere heilgoederen, voor eeuwig deelachtig te maken.

En zo is Christus' opstanding dan de ware grondslag, niet slechts van de genadige rechtvaardigmaking en van vrede, troost en heiligheid, maar ook van de gehele zaligheid van de gelovigen in tijd en eeuwigheid. Wat de Apostel ons wil te kennen geven, *waar hij de ware wedergeborenen toeigent de vraag van een goede consciëntie tot God door de opstanding van Jezus Christus, welke is aan de rechterhand Gods, opgevaren ten hemel, de Engelen en machten Hem onderdanig gemaakt zijnde*, 1 Petrus 3:21, 22.

Wat ziet het heilige oog van het ware geloof hier al onuitsprekelijk dierbare wonderen van zaligheid in de Heere Jezus, en in Zijn heilrijke opstanding uit de dood! Hoe vast blijft een geestelijk gemoed daar niet op staren! Voorwaar, al wie dit Goddelijke Voorwerp van een opgewekte Christus, Die door lijden is volmaakt geworden, enigszins voor zijn aangezicht heeft, en dat zelf mag aanschouwen in het zuivere licht van het Evangelie, die wordt dan met zodanige glansrijke stralen van Goddelijke heerlijkheid omschenen, dat hij als blind gemaakt wordt voor het aanschouwen van de dode en nietswaardige schepselen. Hoe wij hoger in de Geest met Christus mogen klimmen op deze berg, hoe meer de wereld zal raken onder onze voeten, en haar vergankelijke dingen verdwijnen zullen uit onze ogen.

Het is te beklagen, dat het arme Christenvolk doorgaans nog veel te blind en te vleselijk is voor zulke heilige en hemelse gezichten van Christus Goddelijke heerlijkheid! De satan weet hun zinnen nog al te zeer te betoveren met de glans van het blinkende stof der aarde. Wie kan zulke ellendigen beschouwen, zonder aan de voeten van Christus neer te zinken in diepe schaamte en droefheid?

Ten tweede, trekt het geloof van de Heilige Geest van de opstanding van de Heiland ook dit zalige voordeel, dat de gelovigen door Zijn kracht ook opgewekt worden tot een nieuw leven.

De eerste mens Adam, door wie beide de zonde en de dood in de wereld zijn ingebracht, is wel in de schepping tot een levende ziel geworden, wanneer God hem uit het stof der aarde geformeerd hebben-de, een redelijke en onsterfelijke geest in zijn neusgaten kwam inblazen. Maar de laatste Adam

Christus, is in de herschepping niet alleen Zelf uit de dood levend gemaakt door de sterke rechterhand des Heeren, maar Hij is ook geworden tot een *levendmakende Geest* voor al Zijn uitverkoren gelovigen, aan welker dode zielen Hij Zichzelf in de tijd geestelijk komt openbaren, 1 Kor. 15:45. Hij is die Boom des levens, geplant in het midden van het hemelse Paradijs aan de zijde der rivier, Openb. 22:2. Waaraan niet alleen de heerlijke vrucht der gerechtigheid en van het eeuwige leven vast, maar die ook de Hem ingeënte takken van de wilde olijfbom afgehouden (die in het aardse paradijs gestorven is), weer levend maakt door de Geest des geloofs, en hen ook levende vruchten in Hem doet voortbrengen, zonder ooit te sterven, Joh. 11:26. Dit is de geestelijke kracht van Christus' opstanding, welke de heilige Paulus alleen begeerde te kennen, *met de gemeenschap van Zijn lijden, en de gelijkvormigheid van Zijn dood of hij enigszins mocht komen tot de wederopstanding der doden*, Filip. 3:10, 11. Dezelfde kracht ondervinden ook alle gelovigen, een ieder naar de mate van zijn genade, zo velen, als er de Heere Jezus waarlijk ingelijfd en één plant met Hem gemaakt worden in de nieuwigheid des Geestes. Want zo ras komen zij als doden door een Goddelijke trekking van de Vader tot Christus, en horen de stem des Zoons Gods in hun harten, of zie, zij leven ook aanstonds, Joh. 5:25. *Hij geeft hun het eeuwige leven, en zij zullen niet verloren gaan in der eeuwigheid, en niemand zal dezelve uit Zijn hand rukken*, Joh. 10:27. Wat een dierbaar en zalig leven is het, hetwelk de arme gelovigen bij Christus vinden, als Hij Zelf door Zijn Geest in hen komt wonen, en tot hun zielen zegt: *Gij zult Mij zien, want Ik leef, en gij zult leven*, Joh. 14:19. Nooit was er op de wereld een bruidegom, die aan zijn dierbare bruid het leven, dat zij eenmaal verloren had, terug kon geven, al mocht hij haar een geheel koninkrijk kunnen toebrengen. Maar hier is een bruidegom, die veel schoner is dan de mensenkinderen: Immanuël is Zijn naam, Die neemt Zich een dode bruid aan, een gruwelijke slavin van de duivel, vertreden liggende in haar bloed, en wanneer Hij haar rechterhand aangrijpt, maakt Hij haar voor eeuwig levend, verlost haar door Zijn Goddelijke kracht uit de heerschappij van de satan, brengt haar in Gods zalige gemeenschap, en verzoent haar met Hem, en roept haar toe: *Ik ben de opstanding en het leven, die in Mij gelooft, zal leven, al ware hij ook gestorven*, Joh. 11:25. Ja, Hij schenkt haar ook een hartelijk geloof, om Hem te omhelzen, als haar levend Hoofd, met Wie haar leven verborgen is in God, Kol. 3:3. Immers dit doen zonder onderscheid alle ware gelovigen. Zij komen tot de Heere Jezus, als tot de Fontein des levens, het Brood des levens en de Boom des levens, ja, als de Vorst des levens.

"Ik ben, zegt de gelovige ziel, met Christus gekruist, en ik leef; Maar niet meer ik, maar Christus leeft in mij, Gal. 2:20. Mijn Zaligmaker bezit de volheid van alle gerechtigheid en Goddelijk leven. Hij is het leven Zelf; want Hij en de Vader zijn Eén, Joh. 10:30, en Hij is de eeuwiglevende Middelaar tussen God en mensen. Nu ik slechts de hand van het geloof op Hem mag leggen, en voor eeuwig gemeenschap aan Hem mag hebben door de Heilige Geest, nu heb ik ook zeker het eeuwige leven, Zijn opstanding is ook mijn opstanding, Zijn leven is mijn leven, Zijn God en Vader is ook mijn God en Vader, Joh. 2:17. Zijn gerechtigheid, Zijn volheid, Zijn heerlijkheid, Zijn Geest en alles wat Hij bezit, is ook zeker mijn goed, omdat Hij de mijne is, en ik ook de Zijne ben. Er is tussen Christus en mijn ziel immers de allernauwste vereniging, die in eeuwigheid niet zal verbroken worden. Hoewel ik in mijzelf maar een arm, rampzalig, dood en doemwaardig zondaar ben, zo ben ik toch met Hem begraven door de doop in de dood, opdat gelijkerwijs Christus uit de doden opgewekt is, tot de heerlijkheid des Vaders, zo ook in nieuwigheid des levens wandelen zou, Rom. 6:4. Ik heb, zegt de gelovige, alle dingen mogen verzaken en schade rekenen, en ik acht die maar drek te zijn, opdat ik alleen mijn dierbare Zaligmaker zou gewinnen. En nu ik Hem geniet, nu heb ik alles. Hij leeft in mij, en ik in Hem, en ik ben verzekerd, dat noch leven, noch dood mij van Hem zal scheiden. Laat nu sterven dat sterven moet, het is mij genoeg, dat mijn Verlosser leeft, dat mijn Jezus leeft in alle eeuwigheid. Al moest ik ook geheel alleen in de wereld staan, mij zou niets ontbreken, naardien de algenoegzame God Zelf in de mensheid voor mij gestorven en opgewekt is, 2 Kor. 5:15."

Voorwaar, zij bedriegen zich, die menen, dat het met de eigen aard en de natuurlijke werking van het oprechte geloof, ook nog anders zou gelegen zijn, dan wij hier voorstellen. Want wij handelen nu niet

van de bijzondere toevallen, aanvechtingen, ongesteldheden, zwakheden en ander wisselvalligheden, aan welke het geloof op sommige tijden ook maar al te veel onderhevig is, zelfs in de beste van Gods kinderen, daar zal, zo wij hopen, naderhand gelegenheid voor komen, om met opzet iets van deze dingen te spreken, als wij in overweging zullen nemen, hoe de Heilige Geest het geloof versterkt door het gebruik der sacramenten (Vraag 65).

Want het is immers een vaste regel in het onderzoek en in de behandeling van alle zaken, dat men altijd eerst het eigen wezen van de dingen zorgvuldig moet bepalen, eer men overgaat tot de bijzondere toevallen en omstandigheden, welke dat wezen aanhangen, en die bij hetzelfde kunnen zijn en niet zijn, blijvende het wezen toch onveranderlijk hetzelfde. Al wie deze regel niet nauwkeurig in acht neemt, die is ook niet bekwaam ter verkrijging van enige wetenschap, of om zuivere en wel onderscheiden denkbeelden van zaken in zijn verstand te vormen. En hier vandaan ontstaan ook al die verkeerde en verwarde begrippen, die zo vaak gemaakt worden, niet slechts van de eigenlijke natuur en werkzaamheid van het ware geloof, maar daarnaast ook door een noodzakelijk gevolg van de gehele waarheid van het Evangelie, overmits men het eenvoudige grondwezen van de enkele en bijzondere toevallen in het geloof niet naar behoren weet te onderscheiden, maar die beide zeer verkeerd ondereen vermengt, en even uit zodanige vermenging van allerhande geloofsbeschrijvingen gaat formeren, welke het vaste en onveranderlijke wezen of de natuurlijke werking van het oprechte geloof naar de zin van de Heilige Schrift toch geenszins komen uit te drukken.

Maar wij willen graag, dat onze rechte mening in de gedurige voordracht van de wezenlijke en geestelijke geloofswerkzaamheid tot een toetssteen van beproeving goed opgevat en begrepen mocht worden, zoals wij zulks elders (ziet eerste deel blz. 234) ook uitdrukkelijk vermaand hebben. Het is hier toch al eveneens gelegen (om de zaak met een gelijkenis op te helderen), alsof men zou handelen van de natuurlijke staat en conditie van de mensen, hoe hij leeft en zich beweegt, eet en drinkt, slaapt en wandelt, en zijn werk verricht. Dan zou men hem immers aanmerken in zijn gewone staat van gezondheid, en niet, zoals hij soms ligt op een ziekbed, of aan een kwijnende ziekte gaat. Zo handelen wij doorgaans ook van de geestelijke staat en werkzaamheid van de ware gelovigen, zoals zij leven in Christus, en zo als zij doen en handelen in een rechte en gezonde staat van het geloof. Daarin willen wij de Heilige Schrift navolgen, die van de gelovigen en van het geloof ook in deze voege zal spreken, ten einde een ieder een bekwame Toetssteen mocht voor ogen hebben, waaraan hij de ware toestand en gelegenheid van zijn geloof nauwkeurig zou beproeven, en zo de bijblijvende zwakheden, ongestalten en ander gebreken in het ontdekkende licht van de Geest onderscheiden mocht kunnen bemerken. Een Toetssteen moet ons toch het rechte allooi van het goede goud aanwijzen, waarop men dan zorgvuldig zijn oog zal slaan, om van de eigenlijke hoedanigheid van het goud, dat men begeert te beproeven, te kunnen oordelen, hoe dicht het daarbij komt, of hoe ver het daarvan afwijkt. Zo zoeken wij met deze Bijbelse Toetssteen dan ook gedurig het rechte allooi van het zuivere goud des geloofs van onze lezers aan te wijzen, om een ieder met des Heeren zegen in de beproeving en besturing van zijn eigen geloof behulpzaam te zijn. Waar men dan ook gedurig wel op te letten heeft, om geen verkeerd oordeel over onze zaken te vellen.

Ten derde, trekt het waarachtig geloof ook nog deze dierbare nuttigheid uit de opstanding van de Heere Jezus, dat dezelve een zeker pand is van onze zalige opstanding.

Er zal van het artikel van de opstanding der doden op zijn plaats nader moeten gehandeld worden. Daarom komt hier slechts in aanmerking, hoe de oprecht gelovigen door die heilige opstanding van Christus een geheel troostvolle verzekering bekomen van hun eigen gelukzalige opstanding ten jongste dage. Daar kunnen zij, indien zij Hem maar recht gelovig blijven aanhangen, niet aan twifelen. Want zo zeker, als de Heere Jezus, eenmaal gedood zijnde in het vlees, weer levend gemaakt is door de Geest, 1 Petrus 3:18, zo zeker zullen der gelovige gestorven lichamen ook weer in zalige heerlijkheid ten jongste dage, door de kracht Gods, opgewekt worden, volgens de duidelijke leer des Apostels: *en indien*

de Geest desgenen, die Jezus uit de doden opgewekt heeft, in u woont, zo zal Hij, die Christus uit de doden opgewekt heeft, ook uw sterfelijke lichamen levend maken door Zijn Geest, Die in u woont, Rom. 8:11. En waarlijk het Evangelie bezorgt hier het geloof zulke vaste Goddelijke gronden, om zich op te vestigen. Welke recht aangegrepen en vastgehouden zijnde, alle twijfeling noodzakelijk als rook verdrijven zullen. Wij zullen hier de drie voornaamste slechts kort voorstellen.

1. Het Evangelie verzekert ons, dat de Heere Jezus Christus uit de doden is opgewekt, als de Eersteling dergenen die ontslapen zijn, 1 Kor. 15:20. En dat door Zijn opstanding de gehele massa van Zijn gelovig volk ook geheiligd is tot een zalige opstanding, ter bestemder tijd, in Zijn navolging. Want indien de eerstelingen heilig zijn, zo is het deeg heilig, dat is de gehele massa, waarvan zij genomen en afgezonderd zijn, Rom. 11:16. Dus moeten alle gelovige kinderen van God, wanneer zij ontslapen zullen zijn, op dezelfde wijze eens weer van de doden opgewekt worden, zoals als Christus, de eersteling in Zijn opstanding uit de doden is opgewekt, zijnde Hij het Hoofd des lichaams, namelijk der gemeente. Hij, die het begin is, de Eerstgeborene uit de doden, opdat Hij in alles de eerste zou zijn, Ef. 1:18.
2. Ook verzekert ons het Evangelie, dat Christus, als de waarachtige Borg en Middelaar van Zijn gelovigen is opgewekt, ten einde het eeuwige leven, dat Hij door Zijn dood voor hen verworven heeft daar te stellen, en hun hetzelfde door Zijn Geest alleszins deelachtig te maken, niet alleen in de eerste opstanding der bekering, Openb. 20:5, maar ook in de opstanding ten laatsten dage, Joh. 11:24. Waarop de Apostel ziende, zegt, dat Christus voor ons gestorven en opgewekt is, 2 Kor. 5:15. Dat is, tot voordeel en tot zaligheid van al Zijn ware gelovigen, opdat Hij hen ook volkomen van alle geweld des doods eens zou verlossen, en hen eeuwig, beide naar lichaam en ziel, in heerlijkheid met Hem zou doen leven.
3. En eindelijk verzekert ons het Evangelie ook, dat Christus opgewekt is, als het levend Hoofd van Zijn gelovigen, hetwelk dan al de gestorven leden te Zijner tijd ook eens zal bevloeien met Zijn Geest, en hun vernederd lichaam zal veranderen, opdat hetzelfde gelijkvormig worde aan Zijn heerlijk lichaam, Filip. 3:21. Want het is immers niet mogelijk, dat Hij een levend Hoofd van dode leden zou zijn, welke Hij niet mede zou opwekken, om deel te hebben aan het heerlijk en onverderfelijk leven, dat Hij bezit, en voor hen verworven heeft. Daarnaast moet Hij als het Hoofd ook een eeuwige heerschappij voeren over Zijn eigen leden, en dezelve zodanig besturen en regeren, dat zij bekwame werktuigen mochten zijn van Zijn en van des Vaders heerlijkheid. Want daartoe is Christus ook gestorven en opgestaan, en weder levend geworden, opdat Hij beide, over doden en levenden heersen zou, Rom. 14:9. Daarom moeten de gestorven lichamen van de gelovigen dan ook weer door de Geest van Christus zeer heerlijk verrijzen en opgewekt worden uit het stof der aarde ten jongste dage, ten einde eeuwig in volmaakte heiligheid en gelukzaligheid van hun Goddelijk Hoofd geregeerd te worden, en zij ook al hun leden eindeloos voor Hem stellen zouden tot wapenen der gerechtigheid.

Maar hoe zou het toch nu mogelijk zijn, dat een waar gelovige al zulke vaste Goddelijke gronden als deze oprecht zou kunnen aangrijpen, en zich daarop neerzetten, zonder zich te verzekeren van zijn eigen opstanding met Christus en door deszelfs almogende kracht ten jongsten dage? Waarlijk, het ware de hoogste ongerijmdheid zo iets te denken. Nee, het geloof, zich vast grondende op het waarachtig getuigenis van het Evangelie, weerstaat dan niet alleen, maar overwint hier ook door de Goddelijke genade alle twijfeling, en breekt daar eindelijk met kracht door heen, zoals de zon heenbreekt door alle donkere wolken en nevelen. En het roept dan vrolijk uit: *nu ik zeker weten en geloven mag, dat mijn Heere Jezus opgestaan is uit de dood, nu wil of mag ik ook geenszins twijfelen aan mijn en aller gelovigen zalige opstanding ten laatste dage, als de wormen mijn huid doorknaagd zullen hebben. Het kan immers niet wezen, dat mijn Jezus zou leven, en dat ik, die Zijn arm, gelovig uitverkoren schaapje ben, hetwelk Hij met Zijn dierbaar bloed van de dood reeds heeft vrijgekocht en levend gemaakt door Zijn Geest, nochtans eeuwig zou moeten sterven, en aan de akelige banden van de dood vast gekluisterd blijven liggen. Ach, nee; al waren er*

geen duizenden beloften in het Evangelie, die mij en alle ware gelovigen van het eeuwige leven naar lichaam en ziel in de Heere Jezus Christus vast verzekeren, zo is toch alleen Zijn opstanding een onbedrieglijk onderpand en waarborg van onze zalige opstanding. Hier wil ik mij door Zijn genade zo geheel op verlaten, dat, zo ras mijn uurtje gekomen zal zijn, ik zelf al zingende en juichende in mijn getrouwe Zaligmaker wilde gaan sterven, en mijn vermoeid hoofd alsdan gerust neerleggen op Zijn onveranderlijke liefde en bezworen trouw, dat Hij zeker aan mijn ontslapen vlees te Zijner tijd zal doen, zoals Hij mij en al Zijn ware gelovigen heeft beloofd. Hieraan wil ik in het minst niet twijfelen, en ik wil ook dood noch duivel, hel noch graf, noch eeuwigheid vrezen, maar mij alleen gelovig vasthouden aan mijn dierbare Heiland en Verlosser, mijn Opstanding en mijn Leven, Die al deze machtige vijanden voor mij reeds heeft overwonnen.

Hoe zalig is het niet te sterven, wanneer de Heere Jezus Zijn arme gelovigen met Mozes leidt op de berg, waar zij dan het heerlijke land der belofte, hetwelk van melk en honig vloeit, van verre zien liggen, en nu op de oever van de eeuwigheid ook kunnen zeggen: *Ik ben niet meer in de wereld. Ik kom tot U, heilige Vader*, Joh. 17:11. Wie zou hier ook niet uitroepen: *mijn nieren verlangen zeer in mijn schoot?* Job 19:27.

Wisten het de arme wereldlingen eens, die dit ellendige aardse leven nog zo liefhebben, zij lieten dan zeker wel alles varen, om anders niet te doen, dan zich slechts van stonde aan tot zo'n gelukzalig sterven, door Gods genade, ernstig te bereiden.

Echter, wat hebben wij van die heerlijke opstanding van Christus hier toch nu gezegd, waar de bedrogen **geveinsden of waangelovigen**, ook geen kennis van nemen en zich op beroemen zouden? Voorwaar, zij zullen immers dit alles ook lezen en toestemmen, en zeggen dat zij die heilige waarheden ook geloven, en dat hun zielen daar wonderlijke blijdschap en vertroosting uit hebben mogen scheppen op sommige tijden. Ja, dat die hen ook wel eens als een voorsmaak hebben doen genieten van hun toekomstige gelukzaligheid. Wie zal toch in staat zijn om nauw te bepalen, hoe ver de ongelukkige tijdgelovigen het soms wel eens kunnen brengen in het smaken van de hemelse gaven? Hebr. 6:4. Als maar de zon van het ijdele waangeloof zodanig helder en glansrijk schijnt, dat niet slechts het verstand, maar ook al de zinnen en genegenheden daar liefelijk door beroerd en levendig door ontvonkt en in beweging gebracht worden, dan hebben de **geveinsden** hun verkwikkende zomerse dagen, waarin zij bloeien als een boom, ja als Jona's wonderboom, welke opschoot in één nacht. Hoewel er tussen de **geveinsden** een groot onderscheid is.

Sommigen, die geleid worden door een Wettische Geest, die men daarom *wettische gaveinsden* mag noemen, hebben die kunst zo niet geleerd van zich des Heilands opstanding en deszelfs dierbare vruchten toe te eigenen, omdat zij te vast hangen aan het begrip van letter en wet, en aan de uitwendige betrachtning daarvan. Zij letten meer op het: *doe dat en gij zult leven*, dan op het: *geloof in de Heere Jezus Christus, en gij zult zalig worden*.

Maar de *Evangelische gaveinsden*, die met wet en letter zo veel niet ophebben, maar die zichzelf liever plegen te blakeren in de warme zonnestralen van het Evangelie, en van de liefde en genade van Christus, weten zich met Zijn opstanding wonderlijk te vermaken, het zalige heil daarvan met blijdschap te beschouwen, en dat op hun wijze dan ook te omhelzen, te roemen, te beminnen. Ja, men vindt er ook genoeg onder hen, wier licht en genietingen, gestalten en gaven, zodanig zijn, dat zij daarmee het ware volk van God, de treurige Sionskinderen, soms ver voorbij streven, en zoals arenden hoog in de lucht vliegen, terwijl deze laag gezeten zijn als de eenzame mussen op het dak. Men heeft hier slechts acht te geven op een zeker volk, bij ons bekend onder de naam van *bedorven Mystieken*, van welke nu in onze tijd, gehele benden door de wereld lopen, die meest van de satan geworven worden uit het geslacht van de huichelaren. Hetwelk toch het bekwaamste uitschot en het vruchtbaarste teelsel is voor de verrotte Mystiekerij.

De gehele grondleer van deze basterdchristenen ligt toch enkel opgewonden in hun schone, maar vervloekte geheim van *een levende Christus in het hart*. Dit is de spil waar de gehele Mystieke Religie op

draait. Het is zeker, en die maar enige gelegenheid gehad hebben, om dit geslacht van mensen wat nader te leren kennen, zullen licht toestaan, dat er onder hen gevonden worden, die genoeg begaafd zijn met een doorslepen talent, om van de heilige verborgenheid van Christus en van Zijn opstanding, leven, verdiensten, genade, liefde en heerlijkheid, enz. op een wijze te spreken, waardoor zij, indien het anders mogelijk ware, ook de uitverkorenen verleiden zouden. Christus en Zijn dood en leven, met de volheid van genade en zaligheid, die er in Hem is, liggen hun als in de mond bestorven, zoals de wereld in de mond van de ander mensen. Zij hebben hun geest aan dat betoverde denkbeeld van Christus in de ziel, ongevoelig zodanig gewend, dat dit eindelijk als hun element en leven zelfs geworden is. Het vloeit en stroomt bij hen als het bloed door de aderen. Hun zinnen worden van dat schijngeestelijke licht als beziel, en alles wat zij nu zien dat beschouwen zij in dat licht, en fatsoeneren de gehele waarheid dan alleen naar hetzelfde. Het is hun als de zalving, die hun alle dingen doet weten en naar dat hun vaten voller worden van die olie, worden zij steeds levendiger en geestelijker en dan beginnen zij als luchtige wolken naar boven te drijven, totdat zij eindelijk komen in de kring van hemelse gezichten en verrukkingen. En hier worden het dan wonderlijke mensen, die haast niet anders meer denken, spreken en doen dan hetgeen geestelijk is. Nu menen die misleide en betoverde zielen, dat zij gekomen zijn tot de rechte opstanding, en in de Geest en het leven van Christus. En hier achten zij dan het middelpunt van de ware vrede van de ziel en van de gelukzaligheid gevonden te hebben, waar zij het valse denkbeeld, of het vleselijke wezen, afleggen, en waar het voorhangsel van hun ogen wordt weggeschoven, dat alles bedekt en alles bederft. Schrikkelijk en deerniswaardig bedrog van de satan! hetwelk hun wijs maakt, dat zij nu zelfs een vergoddelijke hoedanigheid en een zuiver hemelsgezind wezen aannemen, waarin zij niets gemeens meer hebben met het lage stoffelijke, dierlijke, zinnelijke, hartstochtelijke, wisselvallige, enz. En zie, dit noemen zij dan hun God, hun Christus, hun Bijbel, religie, waarheid, Evangelie, en hun alles in allen. En als zij daar gekomen zijn, dan zijn alle vormen en gedaanten van Godsdienst hun gelijk geworden, want zij hebben dan met die dingen niets meer te doen, zomin als met zonde, duivel, dood, hel of vloek. Dat alles verdwijnt nu bij hen als een hoop duistere nevelen, zodra maar de zon van dat verleidende licht helder in hun binnenste is gaan schijnen, en hun zinnen terdege ontvonkt zijn geworden met dat vreemde vuur van de helse begoocheling. Hoewel toch sommigen listig genoeg zijn, om dit voor een tijd nog zo te ontveinzen, uit bijzondere inzichten van voordeel als anders, en om die arme Formalisten, die nog ellendig smoren in de modder van de letter zonder geest, enigszins tegemoet te komen. Voorwaar, als de geheime kabinetten van die gruwelijke verborgenheid der ongerechtigheid in het helderschijnend licht van de Geest der waarheid, eens enigszins van nabij voor onze ogen geopend werden, dat wij de diepe grond van dit heilloze bedrog van de satan aandachtig konden naspeuren, dan mochten wij hier licht een groot boek schrijven, dat maar door zeer weinigen recht verstaan zou worden, omdat hen de gedachten van de satan nog zo weinig bekend zijn. Maar hetgeen wij hier genoemd hebben, achten wij, dat genoeg zal zijn, om ons enig denkbeeld te geven, hoe ook de geveinsde waangelovigen met die Goddelijke verborgenheid van de opstanding van de Zaligmaker uit de dood veelszins weten te handelen op een wijze, welke aan het oprechte Christengeloof ten enenmale gelijkvormig schijnt.

En toch is hier al weer een allerwezenlijkst onderscheid tussen beide, ja, het westen kan niet verder afwijken van het oosten, dan het waangelooft in de grond verschilt van het oprechte geloof van de wedergeborenen. Maar niemand, dan die een waarachtig wedergeborene is, zal dat onderscheid ooit recht kunnen vatten, *want de geestelijke mens onderscheidt alle dingen*, 1 Kor. 2:15.

Het zou omstandig, en in veel bijzonderheden kunnen aangewezen worden, maar het wezenlijke daarvan is hierin gelegen, dat de geveinsden met al hun geloof omtrent de Heere Jezus Christus en Zijn zalige opstanding uit de dood, nochtans onveranderlijk vast blijven liggen in de geestelijke dood van het zondig eigenzelve, waar zij nimmer uit opgewekt worden, tenzij door een almachtig wonderwerk van de vrije genade Gods, die zich over hen beliefde te ontfermen. *Dit is, zegt de Zaligmaker, het eeuwige leven, dat zij U kennen, de enige waarachtige God, en Jezus Christus, dien Gij gezonden hebt*, Joh. 17:3. Maar de geveinsden en waangelovigen hebben het waarachtige licht van de Heilige Geest niet, waarbij

men de Vader en de Zoon tot zaligheid leert kennen. Zij ontvangen daar zelfs, in hun staat volhardende, het minste straaltje niet van. Ach nee! *Deze zijn waterloze fonteinen, wolken door een draaiwind gedreven, denwelke de donkerheid der duisternis in der eeuwigheid bewaard wordt, 2 Petrus 2:17.*

De ellendigste en zwakste kinderen van God, aan welke men naar buiten nauwelijks enige gedaante of heerlijkheid van het Beeld van Christus zal kunnen bespeuren, bijzonder in een tijd van dodigheid en van geestelijke verlating, bezitten dan nochtans in de verborgen grond van hun harten, veel meer waarachtige kennis van de Vader en van de Zoon, dan zelfs de schranderste en verlichtste huichelaar, die ooit in de wereld gevonden is. Al vloog hij ook als een Cherub met zijn luchtige denkbeelden tot boven het zwerk des hemels. Er is waarlijk in de tranen van Gods ellendige kinderen altijd nog veel meer Goddelijk licht, dan in de verhevenste lofzangen van de geveinsden. De hele grondslag van hun schone Christendom is toch maar een vals flikkerlicht, ontstoken door de gaven van de Geest, en een rampzalige verblinding van de satan, waardoor hun zinnen betoverd worden, *dat zij altijd rijk en verrijkt zijn, en geens dings gebrek hebben, Openb. 3:17.* Zij zien hun waarachtig gemis van Christus niet, maar hoe hoger zij vliegen op de vleugelen van hun gewaande licht, hoe zij dichter komen aan de hel en aan de eeuwige duisternis. Zij liggen in het eigenzelve dodelijk vermoord, en toch menen zij zalig te leven in Christus. Wilt gij er slechts de proef van nemen? Bewijs hen alleen die eer en hoogachting niet, welke zij van u verwachten, en die zij menen dat hun zeker toekomt, maar beziet, of gij hen die vlerken, waar zij zo hoog mee vliegen, eens een weinig mocht afkorten. Dan zullen zij u weldra te kennen geven, hoeveel zij waarlijk in hun binnenste omdragen van het heilige beeld van een zachtmoedige en nederige Zaligmaker, waar zij zo veel gesprek van weten te voeren. Er is niet meer nodig, dan slechts zo veel kennis aan dit ellendig volk te krijgen, dat wij achter het diepe geheim raken van hun boezemzonde, die hun naast aan het hart gelegen is, om daar dan met een zuivere behandeling, naar christenwijze ernstig op aan te leggen. Gewis dan zal men haast en wel genoeg bespeuren, dat ook de teerste en blinkendste huichelaars nog zeer grote liefhebbers van zichzelf zijn, en dat zij de kunst om de schuld te verbloemen van hun Paradijsvader meesterlijk geleerd hebben. Om kort te gaan, het *eigen ik* is het rechte leven van de geveinsden, dat zij nooit, voor dat er eens een dag van Gods heerkraft in hun zielen komt, zullen afleggen. Dit is hun troetelkind, hetwelk zij kunstig genoeg in de fijnste luieren van de Evangelische waarheden weten te bakeren, zo, dat men het licht voor een echt kind zou houden. Tast hun dan slechts met goede voorzichtigheid terdege aan dien hartader, dat zij u niet ontglippen kunnen, hoe zeer zij ook praten, en flemen en spartelen mogen, en arbeidt maar alleen, om dit hun lieve troetelkind voor de voeten van Christus ter dood te brengen, dan zult u zeker bevinden, dat deze geestelijke mensen een scherp gevoel hebben. En dat zij over zichzelf ongewoon teerhartig vallen, veel meer dan u ooit gedacht zou hebben. Zij zullen u dan doen zien, dat zij voor niets in de wijde wereld meer bevreesd zijn, dan voor een recht ontdekkend licht, waarbij het grondgeheim van hun gehele staat zonder verschoning te voorschijn wordt gebracht, en waar zij niet verder tegen praten kunnen. Indien u het tere gelaat van de huichelaars aandachtig gadeslaat, dan zult u hem het vuur der verbolgenheid zien glinsteren uit zijn ogen, en de vriendelijkheid van zijn gezicht zal nu gemengd zijn met zulke trekken van inwendige spijt en wraak, dat voor u genoegzame waarschuwingen zullen zijn, dat u zijn gunst en lof van nu aan geheel verloren hebt.

En indien u hem dan ooit enige van uwe geheimen mocht toevertrouwd hebben, wees verzekerd, dat gij reden zult hebben om u daarover te beklagen. Want als men deze mensen de schaapsvacht eens zodanig afgelicht heeft, dat zij die nu niet weer kunnen omhangen, en bijzonder, als dat geschiedt in tegenwoordigheid van anderen, dat het niet heeft kunnen verborgen blijven, dan moet men van hen anders niet verwachten, dat zij ons nu ook met der daad betonen zullen, dat zij wolven zijn, en dat zij hun gladde tong ook scherper kunnen wetten, dan een fijn lancet. Ach, wat is het droevig te zeggen, een Christendom bij zich te dragen, waarmee men als de vleermuizen in zijn hol moet kruipen, zo gauw als maar het licht van de dag komt aanbreken! Kan er ook iets ellendiger en deerniswaardiger zijn, dan altijd in de schaduw van de begoocheling van de satan om te wandelen, en niets meer te

haten en te vlieden dan Gods waarachtig licht? En evenwel altijd te verkeren met een denkbeeldige Christus, die gedurig zweeft in onze hersenen. Is er ook iets, buiten de almogende genadehand van de eeuwig levende en ontfermende Zone Gods, dat machtig zou kunnen zijn, om zulke doodsbeenderen, welke door de verdervende kracht van de ijdele inbeelding reeds meer dan half vergaan zijn, nog eens zalig op te wekken tot de opstanding des eeuwigen levens?

Hoe gelukkig zijn dan **de ware wedergeborenen**, die deel gekregen hebben aan de eerste opstanding van Christus in hun harten, en die door de wet der wet gestorven zijn, om nu geestelijk voor God te leven! Naar mate dat zij in het leven van de Middelaar mogen opwassen en bevestigd worden, zullen zij hun eigen leven al meer haten en afleggen, *en door de Geest de werkingen des lichaams doden*, Rom. 8:13. De huichelaar wil hen als zijn broeders en zusters vriendelijk kussen, maar zij weten al te goed, wat hun die doding van het vlees nog dagelijks moet kosten, en wat kracht van Christus' opstanding er nog steeds in hen moet uitgaan, dan dat zij door deszelfs flemend Sibboleth, zo licht zouden bekoord worden. Zij mogen ook voor een tijd omdolen bij de reeën en hinden des velds, maar dit teder volk zal het hun, met hun luchtige hielen en met de wijde sprongen, die zij over alles doen, welhaast moe genoeg maken. En als zij nu met hen niet meer overweg kunnen, dan mogen zij wel op hun hoede zijn voor hun kunstig hoornwerk. Maar het best is, dat de genade hier ook zorggedragen heeft, dat het arglistig slangenzaad aan het zaad der vrouw geen ander nadeel kan doen, dan het de verzenen slechts te vermorzelen, opdat hetzelfde te meer met Christus in het leven zou heersen. *Want wij weten dat dengenen, die God liefhebben, alle dingen medewerken ten goede, namelijk dengenen, die naar Zijn voornemen geroepen zijn*, Rom. 8:28.

Wij hebben ons met de stof van des Zaligmakers opstanding een weinig opgehouden, omdat dezelve, als zijnde de voorname grondslag van het Christendom, ons als tot een gepaste inleiding heeft kunnen verstrekken voor onze volgende verhandeling. Want alles wat wij nu verder van de waarheid van het Evangelie zullen voorstellen tot voltooiing van onze Bijbelse Toetssteen, met de zegen des Heeren, rust toch al geheel op dit vaste Fundament van een levende Christus, Die gestorven zijnde voor onze zonden, uit de dood weer opgewekt is om onze rechtvaardigmaking. In Zijn dood is het Oude Testament geëindigd, en heeft de Wet der schaduwen, in inzettingen bestaande, hare vervulling reeds bekomen. En in zijn opstanding is het Nieuwe Testament opgericht, en heeft de Wet des Geestes, die in Christus Jezus is, haar aanvang genomen. Het was een wonderlijk besluit van Gods oneindige wijsheid, dat, wanneer Christus' gelovigen nog in hun kinderlijke staat waren, gedurende het Oude Testament, zij dienstbaar zouden zijn onder de eerste beginselen der wereld, Gal. 4:3. En dat hun geloof en Godsdienst ten enenmale onder een aardse gedaante en onder een deksel van uitwendige schaduwen besloten zouden liggen. Daarom was het toen ook nodig, dat Gods volk een schaduwachtige Middelaar, of voorbeeldige en zienlijke hogepriester had, die voor hen in het aardse Heiligdom, met handen gemaakt, gedurig moest intreden, niet met zijn eigen, maar met vreemd bloed. En die daarom hier op de aarde ook bestendig zijn verblijf moest houden. Nu, onze Heere Jezus Christus heeft, beide met Zijn gezegende dood en met Zijn opstanding, de allerheerlijkste verandering gebracht over Zijn kerk, waar zich hemel en aarde eindeloos over moeten verwonderen, wanneer Hij het Oude Testament ging vernietigen, en dat tevens met het Voorhangsel van Zijn eigen vlees aan het kruis geheel in stukken scheurde, ten einde het Nieuwe Testament in die plaats in te voeren. Dit is *het Koninkrijk der Hemelen*, dat reeds in Johannes' tijd nabij gekomen was, Matth. 3:2. Hier ontving het geloof en de gehele Godsdienst van Gods kerk, nu als een nieuwe gedaante, en alles wat tevoren aards en vleselijk was, werd nu hemels en geestelijk. Dit Nieuwe Testament vereiste dan ook noodzakelijk een hemelse Middelaar en Hogepriester, de Heere Jezus Christus Zelf, Die hier op aarde Zijn verblijf niet kon hebben, maar Die met Zijn eigen bloed moest ingaan in het ware heiligdom des hemels, dat zonder handen gemaakt is, om daar voor de zonden van al Zijn uitverkoren gelovigen een eeuwige verzoening te doen, en hun Voorbidder te zijn bij de Vader. Ja, Die daar ook als Priester op Zijn troon

moest zitten, om Zijn kerk door Zijn Woord en Geest te beheersen en te beschermen, Zach. 6:13. En zo leidt ons dit tot de hemelvaart van Christus.

ZONDAG 18

Vr. 46. Wat verstaat gij daarmede: Opgevaren ten hemel?

Antw. Dat Christus voor de ogen Zijner jongeren van de aarde ten hemel is opgeheven, en dat Hij ons ten goede daar is, totdat Hij wederkomt om te oordelen de levenden en de doden.

Vr. 47. Is dan Christus niet bij ons tot aan het einde der wereld, zoals Hij ons beloofd heeft?

Antw. Christus is waarachtig mens en waarachtig God. Naar Zijn menselijke natuur is Hij niet meer op aarde; maar naar Zijn Godheid, majesteit, genade en Geest wijkt Hij nimmermeer van ons.

Vr. 48. Maar zo de mensheid niet overal is waar de Godheid is, worden dan de twee naturen in Christus niet van elkander gescheiden?

Antw. Ganselijk niet; want dewijl de Godheid door niets kan ingesloten worden en overal tegenwoordig is, zo moet volgen, dat zij wel buiten haar aangenomen mensheid is, en nochtans niettemin ook in haar is en persoonlijk met haar verenigd blijft.

Vr. 49. Wat nut ons de hemelvaart van Christus?

Antw. Ten eerste dat Hij in den hemel voor het aangezicht Zijns Vaders onze Voorspreker is. Ten ander dat wij ons vlees in den hemel tot een zeker pand hebben, dat Hij, als het Hoofd, ons, Zijn lidmaten, ook tot Zich zal nemen. Ten derde dat Hij ons Zijn Geest tot een Tegenpand zendt, door Wiens kracht wij zoeken wat daarboven is, waar Christus is, zittende ter rechterhand Gods, en niet wat op de aarde is.

Tot de tweede trap van de luisterrijke verhoging van de Zaligmaker, zijnde Zijn Hemelvaart, dat een ander zeer gewichtig artikel is van het heilig geloof, zonder welker rechte kennis, gelovige omhelzing en godzalige betrachting niemand ooit een waar Christen zal mogen zijn. De Heilige Geest heeft ons door Lukas ontwijfelbaar geopenbaard, dat onze hoogwaardige Zaligmaker, *nadat Hij geleden had, Zichzelf aan Zijn geliefde Apostelen levend vertoond heeft, met veel gewisse kentekenen, veertig dagen lang, zijnde van hen gezien, en sprekende van de dingen, die het Koninkrijk Gods aangaan*, Hand. 1:3. Zoveel tijd heeft de getrouwe Heiland hier op de wereld enkel willen vertoeven, ten einde het gelovige Christenvolk een ontwijfelbare verzekering te geven van de gewisse waarheid van Zijn opstanding. En om alzo het fundament wel vast in de grond neer te leggen, waar alles voortaan onwankelbaar op zou rusten. Deze was die Petra, waarop Hij Zelf nu Zijn gemeente zou bouwen, zodat de poorten der hel dezelve in der eeuwigheid niet zouden kunnen overweldigen, ja, daar ook niet een steen immermeer van afrukken, Matth. 16:18. De satan, die boze leugengeest, wel genoeg bemerkende, dat Christus' opstanding het vaste fundament zou zijn van Zijn koninkrijk, hetwelk al de koninkrijken der wereld eens vermalen zou, en zelf in alle eeuwigheid zou bestaan, Dan. 2:44, heeft daarom aanstonds een armhartige toeleg gemaakt, om door middel van de overste der Joden en van de Romeinse wachters de helderschijnende zon van Jezus' glorierijke verrijzing uit de dood en uit het graf met een dikke wolk van leugens te bedekken. Maar ziet, de eeuwige waarheid en wijsheid Gods heeft die boze toeleg ras verijdeld, met haar verheerlijkte mensheid hier nog zolang op aarde te plaatsen, niet elders in een hoek, maar vlak voor de ogen van haar leerlingen, met welke zij al die tijd genoegzaam omwandelde, te samen at en

dronk en troostrijke redenen hield, en ander gewisse kentekenen overvloedig toereikte, totdat er geheel geen twijfel aan de opstanding meer kon vallen. Daarna de dierbare Heiland toen eindelijk van ons gegaan en opgevaren is naar de hemel. Zijnde voor de ogen van Zijn jongeren van de aarde ten hemel opgevaren, waar Hij ons ten goede is, totdat Hij wederkomt om te oordelen de levenden en de doden (Vraag 46).

Zijn aanbiddelijke wijsheid heeft het nodig geacht, tot versterking van het Christengeloof, om voor de ogen van Zijn Apostelen, en mogelijk ook van Zijn ander jongere discipelen, ten hemel te varen, en terzelfder tijd hun Zijn Engelen toe te zenden, om hen wegens dit zijn afscheiden te vertroosten, zoals ons dat verhaald wordt, Luk. 24:50, 51 en Hand. 1:9-11.

Wat nu de uitwendige manier of wijs betreft van Zijn Hemelvaart, dat begeert het oprecht Christengeloof niet vleeselijk nieuwsgierig te onderzoeken, zoals veel tijdgelovige en beschouwende naam-Christenen plegen te doen, maar hoe zuiverder het geloof werkt, hoe het hier eenvoudiger handelt. Wetend *dat het de Geest is, Die levendig maakt, en dat het vlees niet nut is*, Joh. 6:63. Het gemoed van de Christen acht het genoeg, door ontwijfelbaar zeker en waarachtig te houden, op het Goddelijk getuigenis van de Heilige Geest, dat de Heere Jezus, ten einde van veertig dagen na Zijn opstanding, lichamelijk van hier gegaan is, verlatende deze wereld, en Zijn heilige mensheid overbrengende en plaatsende in de hemel, om daar te blijven tot de jongste dag.

"Ik behoef", zegt een waar gelovige, hier meer niet van te weten. En dit weet ik zeker, omdat ik het zo geschreven vind in het levendige eeuwigblijvend Woord van God. Willen anderen hier nu over de bijzondere wijze van mijns Heeren en Zaligmakers hemelvaart nog vleeselijk onder elkaar blijven filosoferen en twisten, zij mogen dat doen, maar ik laat mij daar geenszins in. Ik ben tevreden als ik maar vast mag geloven, dat mijn Heere Jezus Christus, waarachtig mens en waarachtig God is, en dat Hij, naar Zijn menselijke natuur, niet meer op aarde is, maar dat Hij, naar Zijn Godheid, majesteit, genade en geest, nimmermeer van ons wijkt (Vraag 47). Van beide word ik verzekerd door Zijn waarachtig Woord, en daarom begeer ik het beide ook volstandig en hartelijk te geloven, zonder enige twijfeling."

En zo verwerpt het geloof dan ook ten enenmale die ongerijmde dwaling van de *alomtegenwoordigheid van Christus' mensheid*. "Nee", zegt het geloof, "dat leert het Evangelie ons niet. Het dit is alleen een louter menselijk verdichtsel van degenen, die afgeweken zijn van de eenvoudigheid, die in Christus is, zich dwaselijk inbeeldende, dat, indien de mensheid van de Zaligmaker niet overal was, waar de Godheid is, die twee naturen in Hem dan van elkander zouden gescheiden worden. Daar het immers zeker genoeg is uit de eigenlijke vereniging van Christus' naturen in één Persoon, dat iedere natuur haar bijzondere wezenlijke eigenschappen in die vereniging onveranderlijk blijft behouden. En dat daarom, mitsdien de Godheid onbegrijpelijk en overalteenwoordig is, noodzakelijk ook moet volgen, dat zij wel buiten haar aangenomen mensheid is, en toch evenwel persoonlijk met haar verenigd blijft in de hemel, waar de mensheid nu haar vaste verblijf genomen heeft (Vraag 48).

Het ijdel en dartel waangelooft van de **ongeheiligde letterkundigen** vermaakt zich graag in de spitsvondige bespiegelingen van de hogere Evangelische verborgenheden, dezelve schoeiende op de smalle leest van het vleesgezinde vernuft, en is dan genegen *om allerlei vragen op te werpen, die dwaas en zonder lering zijn, en twisten voortbrengen*, 2 Tim. 2:23. En hierin bestaat mogelijk een voornaam gedeelte van de schone Christengeleerdheid, welke sommigen zo ijverig najagen, die toch waarlijk veel verstandiger zouden handelen, indien zij het meer toelagen op een eenvoudig waar geloof, dan op een vleeselijk redeneerkundig onderzoek van de hoogwaardige zaken van het Evangelie. Een zielverlichtende en heiligende geloofsbeschouwing, inwendig bestuurd door Gods Geest, zal het met een geleerde onwetendheid waarlijk veel verder brengen, dan de schranderste en nauwkeurigste bespiegeling van de vleeselijke rede immer zou mogen doen, met al haar uitmuntende wijsheid. Het is toch Gods welbehagen, om de kinderkens te openbaren, wat Hij voor de wijzen en verstandigen verborgen heeft,

Matth. 11:25. De genade zal ons leren, *bij de kennis matigheid te voegen*, 2 Petrus 1:6, en *wijs te zijn tot matigheid, zoals als God een iegelijk de mate des geloofs gedeeld heeft*, Rom. 12:3. Want al wat wij meer weten dan wij waarlijk geloven, is maar een ijdele en winderige wetenschap, welke men aan de deur van het Evangelie moet afleggen, wanneer men daar wil binnentreden, 1 Kor. 3:18. Zeker, *het dwaze Gods is wijzer dan de mensen*, 1 Kor. 1:25. Indien slechts die éne grondregel, door de Goddelijke genade, eens goed gekend en geloofd en betracht werd door degenen, die roem willen dragen in de Godgeleerdheid, zou er mogelijk het honderdste part van de twisten en verdeeldheden over de zaken van de Religie niet onder ons zijn, die men nu, helaas, bespeurt! *Want velen, zichzelf uitgevende voor wijzen, zijn zij dwaas geworden*, Rom. 1:22, en hebben met hun wijze hoofd en arbeidzame handen nauwelijks iets anders uitgevoerd, dan dat zij het kleed van Christus jammerlijk hebben vaneen gescheurd, en gemaakt dat het arme volk, dat graag zijn leidlieden volgt, allerwegen met de stukken en brokken heengelopen is. En wie zal die nu weer ordentelijk samenvoegen?

Een oprecht hemelsgezind gemoed zal veel liever bij het geestelijke geloofslicht die dierbare verborgenheid van de hemelvaart van de Zaligmaker aandachtig willen overleggen, en trachten uit die allerkostelijkste bloem van de allerliefelijkste honig te zuigen. Als Christus hier Zelf de ziel wil leiden in de school van Zijn Geest, en het boek van het Evangelie in haar hand wil geven, en de zegelen daarvan openbreken en haar ogen reinigen dat zij er recht in lezen kan, dan zal men haar wel spoedig horen uitroepen: *o, wat onbegrijpelijke wonderen van Goddelijke heerlijkheid worden mij hier al weer vertoond in deze heldere spiegel van de doorluchtige hemelvaart van mijn Immanuël, Die zo pas tevoren voor mij ter helle was neergedaald! Uit de hel zelf is niemand ooit opgeklimmen in de hemel, maar de Heere van de hemel, de eeuwige Zoon van de Vader, de gezegende Verlosser van de wereld is neergekomen, en is ter hel neergedaald, en is toen weer opgevaren ten hemel. Wat een wonderlijke omwenteling is dat niet geweest!*

Wat zijn dit geen verbazende geheimen uit de grondeloze afgrond van de wijsheid en de kennis Gods! Voor de wijste van de koningen waren *de weg van een arend in de hemel, en de weg van een slang op een rotssteen te wonderlijke dingen*, welke hij bekende niet te weten, Spr. 30:18, 19. Maar als wij die dingen hier eens geestelijk overnemen, dan zullen wij nog wat anders zien. In de neerdaling ter hel van onze Zaligmaker kroop de duivel, de oude slang, boven op die Rots der eeuwen, en dacht die Rots Zelf te verslinden. Maar in Zijn hemelvaart ligt de kop van de slang vermorzeld onder de Rotssteen, en de weg des Arends is in de bovenste hemel. Wie moet hier nu ook niet zeggen, deze dingen zijn voor mij te wonderlijk? Ach! wat zal een aardsgezind verstand, dat nog nimmer omschonen werd van het zuivere licht van de hemel, hier toch begrijpen kunnen van deze onbegrijpelijke hemelse heerlijkheden?

Het geschiedt zelfs niet dan al te veel, dat er verlegen en bekommerde zielen zijn, die daar jammerlijk zuchten bij zichzelf: *helaas! dat de Heere Jezus nog in de wereld was, en met ons omwandelde, zo mocht ik hopen, dat ik Hem elders vinden zou, om mij aan Zijn voeten neer te werpen, en Hem te smeken, dat Hij zich mijner ook wilde ontfermen. Maar waar zal ik, arm blind schepsel Hem nu toch zoeken? Want ik kan niet geloven, dat Hij in genade op mij zou neerzien, en dat Hij mijn ellendig roepen en zuchten wil horen. Althans ik zie of gevoel niets van Hem, enz.* Deze zijn de nare klachten en uitboezemingen van het zielverdervend ongelooft, dat met Thomas eerst wil zien en voelen en tasten, eer het een woord uit de mond der waarheid als waarachtig wil aannemen, en zich daar geheel op verlaten.

Maar geheel anders handelt dat edel en ongeveinsd geloof, hetwelk een zuivere vrucht van de Geest is. Dat laat zulke armhartige gedachten varen, zijnde met Apollos onderwezen in de weg des Heeren, Hand. 18:25. Het strekt zijn hals omhoog, als de paarden in de wagens van Farao, Hoogl. 1:9, en roept dan uit: *o! dat mijn dierbare Zaligmaker na Zijn opstanding uit de dood van hier opgevaren is naar de hoge hemel, en dat Hij daar nu is gaan wonen in het paleis van Zijn heerlijkheid! Dat is voor mij een alleraanbiddelijkst wonder van Goddelijk heil en vertroosting, waar mijn arm hart ook zelfs het duizendste gedeelte*

niet van kan bevatten. Zeker, waar het oog des geloofs zich ook heenwendt, hetzij op de voorzeggingen en schaduwen van het Oude Testament, hetzij op de Persoon van Christus, hetzij op de heerlijke vruchten van Zijn hemelvaart zelf, Gods kinderen moeten alleen zeggen, het is ons nut, dat Hij heengegaan is, *en dat Hij Zijn Majesteit gesteld heeft boven de hemelen*, Ps. 8:2. Ongelukkig waren wij, indien Hij op de wereld bij ons gebleven was, want dan zou de weg naar de hemel voor ons nog geheel gesloten zijn, die Hij nu wijd geopend heeft! Want:

1. *Eerst*. De voorzeggingen van de oude profeten, onder welke die van David, Ps. 47 en 68:19, bijzonder uitmunten, vorderden noodzakelijk, dat de Heere Jezus, nadat Hij geleden had, weer ten hemel voer. Want God had die grote weldaad aan de kerk beloofd, en Zijn waarheid kan immers niet feilen? Een belofte van Hem is zo goed als de zaak, die beloofd wordt, wat de zekerheid betreft. Ook vereisten het de schaduwen of voorbeelden van het Oude Testament, als van Henoch, Jozef, Mozes, David, Elia, van de hogepriester, en zijn ingang in het Heilige der heiligen, van de staf van Aaron, en van de gouden kruik met manna, welke beide achter het tweede voorhangsel in het Heilige der heiligen moesten weggelegd worden voor het aangezicht des Heeren, Hebr. 9:4. Deze waren allen levendige figuren of afbeeldsels van de luisterrijke hemelvaart van Christus. Maar hoe zou de zaak zelf dan nu toch hebben kunnen ontbreken? *Het zij immers wel verre daar vandaan*, zegt het geloof, dat de Heere Zijn volk met ijdele schaduwbeelden zou hebben willen bedriegen. Zij hebben immers die hemelvaart, door de Geest tevoren geloofd, wetende dat God getrouw was in Zijn beloften. Daarom heeft het zo moeten geschieden, naar het geloof. Mijn Jezus heeft de schaduwen doen vlieden, en het Evangelie daargesteld, wanneer Hij opgevaren is ten hemel, en Zijn Geest vandaar heeft uitgezonden in Zijn kerk.
2. *Ten tweede*. Niet minder vereiste de bijzondere hoedanigheid van des Heilands Persoon, dat Hij in de hemel Zijn verblijf ging houden, nadat Hij Zijn middelaarswerk hier op aarde verricht had. De Goddelijke wijsheid heeft aan alle dingen verblijfplaats geordineerd, overeenkomstig hun aard en gelegenheid. De eerste mens was aards uit de aarde, hierom gaf Hij hem ook de aarde tot zijn woonplaats. *Maar de tweede Mens Christus is de Heere uit de hemel*, 1 Kor. 15:47. Hij is enkel hemels, vs. 48, niet alleen naar Zijn Godheid, welke met het stoffelijke aardse wezen niets gemeens heeft, maar ook naar Zijn mensheid, die, ontvangen zijnde uit de Heilige Geest, zo van een bovennatuurlijk en hemels beginsel is, en ook door de opstanding van alle aardse natuurlijke bewegingen geheel afgelegd heeft, opdat al Zijn ware gelovigen, die het beeld van de aardse gedragen hebben, ook het beeld van de hemelse dragen zouden, vs. 49. Daaruit volgt dat de hemel dan ook het rechte element, en de gevoeglijke woonplaats van onze hemelse Zaligmaker, waar hij dan ook noodzakelijk weer heen moest trekken, zodra hij het werk van onze verlossing op de aarde verricht had. Dat gewichtig werk vereiste Zijn tegenwoordigheid voor enigen tijd hier bij ons, maar Hij was daar als buiten Zijn natuurlijke rustplaats, want naar Zijn eigenlijke en oorspronkelijke staat moest Hij met Zijn heilige en hemelse mensheid Zijn vast verblijf en woning ook nergens hebben, dan in de hemel. Zoals wij dat, zelfs in de geschapen natuur alleszins bemerken, hoe alle dingen weer terugkeren naar hun eigenlijke standplaats, die overeenkomstig is met hun aard, zodra als maar de oorzaken of hinderpalen, welke hen daaruit gevoerd en gehouden hebben, voor een tijd weer weggenomen worden. Zó was het ook in alle manieren geheel gevoeglijk, dat onze Heere Jezus Christus weer vertrok naar de hemel, en deze wereld verliet tot aan de tijd van de wederoprichting aller dingen, zodra als de oorzaak, die hem van daar had doen neerkomen, ophield. Hierom zeide hij: *Ik ben van de Vader uitgegaan en ben in de wereld gekomen, wederom verlaat Ik de wereld, en ga heen tot de Vader*, Joh. 16:28. Wat zijn het dan geen arme, vleselijke gedachten van de hoge Goddelijke Zaligmaker, als men Zijn lichamelijke tegenwoordigheid nu nog in de wereld zou wensen? O, dit is een gewis teken, dat onze harten

nog zeer aardsgezind zijn, en dat wij, indien al iets, echter nog zeer weinig van Christus en van de hemel kennen!

3. *Ten derde.* Ook vorderen de heilige Middelaarsambten van de Heere Jezus, op allerlei wijze, dat Hij heeft moeten opvaren, ver boven al de hemelen, opdat Hij alle dingen vervullen zou, Ef. 4:10. Hij is, zoals wij weten, nu onder het Evangelie de hoogste Profeet, Priester en Koning van het ganse menselijke geslacht, dat Hem gelovig erkent en bemint. En de plichten van alle drie van Zijn Goddelijke ambten vereisen Zijn tegenwoordigheid nu ook alleszins in de hemel. Hetgeen de Apostel van Hem zegt, dat, *indien Hij op aarde ware, Hij Zelf geen Priester zijn zou*, Hebr. 8:4, is ook, in geen mindere kracht en waarheid, op Zijn Profetisch en Koninklijk ambt toepasselijk. Hij zou niet één van die drie hoogwaardige ambten hebben kunnen bedienen of uitvoeren, tot zaligheid van Zijn kerk, indien Hij hier op de aarde gebleven was.

A. Beschouwen wij Hem als de grote *Heilprofeet* en Leraar der gerechtigheid, die aan de Evangeliekerk beloofd is, Joël 2:23, naar Wie een ieder moet horen, Deut. 18:15; Matth. 17:5, en in Denwelken al de schatten der wijsheid en der kennis verborgen zijn, Kol. 2:3, dat grote ambt vereist zeker dat de Christus des Heeren Zijn tegenwoordigheid, door al de eeuwen, bestendig hield in de bovenste hemel. Een houten of een stenen predikstoel is gepast genoeg voor een aards profeet of leraar, om vandaar in Zijn lage standplaats aan het volk, dat Hem hoort, het Evangelie te verkondigen. Maar deze hoogverheven Leraar paste geen ander predikstoel, dan de opperste troon der Goddelijke Majesteit in de hemel. Om vandaar Zijn stem te verheffen, als het geruis van veel wateren, als de stem van de Almachtige, Ezech. 1:24. Zijn stem moest niet slechts gehoord worden in het Joodse land, maar het geluid van Zijn Evangelie moest ook uitgaan over de gehele aarde, *en deszelfs woorden tot de einden der wereld*, Rom. 10:18. De satan had de wereld geheel vervuld met de helse duisternissen van onwetendheid, afgoderij en vervloekte godloosheid, en hij had alle volkeren en natiën met die ijselijke ketenen vast gekluisterd. Maar de almachtige Zoon van God, hebbende die slang de kop vermorzeld, is toen opgevaren in de hoogte, om vandaar, als de Zon der Gerechtigheid, de aarde te verlichten met de glansrijke stralen van Zijn Goddelijke heerlijkheid. Zoals van Hem voorzegd was: *Hij zal niet verdonkerd worden, en Hij zal niet verbroken worden, totdat Hij het recht op aarde zal hebben besteld, en de eilanden zullen naar Zijn leer wachten*, Jes. 42:4. Voorzeker, zegt een waar gelovige, *indien mijn Heere Jezus niet opgevaren was ten hemel, zo waren dan de apostelen, de profeten, de evangelisten en al de andere leraars maar donkerbrandende kaarslichten geweest, en een deel flikkersterren aan het firmament des hemels, door welke de duistere wereld en mijn onwetende ziel geenszins hadden kunnen verlicht worden, of een enig straaltje ontvangen van Zijn genade en heerlijkheid. Maar nu mijn Zaligmaker door de hemelen is doorgestaan*, Hebr. 4:14, heeft Hij de schatkamer des hemels, die vast verzegeld waren, *wijd geopend, en Zijn Heilige Geest van daar neergезonden in de wereld, om allen te verlichten, dat zij mogen verstaan, welke de gemeenschap der verborgenheid zij, die van alle eeuwen verborgen is geweest in God, die alle dingen geschapen heeft door Jezus Christus*, Ef. 3:9. Nu schijnt het eeuwig ongeschapen licht onder de mensen, waar alle duisternissen van de satan voor moeten vlieden. Gelukkige wereld! Zalige zielen, welke van deze opgang uit de hoogte bezocht worden! Lukas 1:78.

B. Maar ook vereiste het *priesterlijk ambt* van Christus, dat Hij heeft moeten opvaren ten hemel. Het is toch zeker, dat een ieder Priester zijn heiligdom moet hebben, waar hij intreedt met het bloed van zijn geslachte offerande, ten einde de Godheid, Die hij eert, te verzoenen en dezelve toegenegen te maken voor het volk, dat Zijn dienst gebruikt en aanhangt. Zo heeft 's werelds grote Hogepriester, de Heere Jezus Christus, noodzakelijk ook Zijn heiligdom moeten hebben, overeenkomstig de natuur van Zijn opperste priesterambt, hetwelk hij aangenomen heeft voor ons te bedienen, en welk heiligdom geen ander heeft kunnen zijn dan het hoge heiligdom des hemels, *waar Hij eenmaal ingegaan is door Zijn eigen bloed, een eeuwige verlossing teweeg gebracht*

hebbende, Hebr. 9:12. Als de allerhoogste en heiligste Priester, komt Hem ook het hoogste en zuiverste Heiligdom toe, waar de eeuwige Godheid Zelf woont. Hij is geen tijdelijk Priester, maar de Priester in der eeuwigheid, naar de onvergankelijke ordening van Melchizédek. Hebr. 5:6. Daarom moet Hij noodzakelijk ook een eeuwig heiligdom hebben, waar nimmer een sterfelijk Priester in gediend heeft, zijnde de eeuwige Tabernakelen des hemels, Lukas 16:9. Hij is door geen menselijke hand gezalfd en geordend, zoals de priesters van Levi, maar Hij is onmiddellijk ingewijd, door de hand van de opperste en almachtige Vader. Daarom heeft Hij ook niet moeten ingaan in het heiligdom, dat met handen gemaakt is, hetwelk is een tegenbeeld des waren, maar in de hemel zelf, om te verschijnen voor het aangezicht Gods, voor ons, Hebr. 9:24. Ja, Hij is ook geen bijzonder Priester, voor een zeker volk, of taal, of natie, met uitsluiting van anderen, maar Hij is de algemene Priester van het ganse menselijke geslacht, dat in Zijn Naam gelooft, zijnde Hij hun aller Borg en Voorspraak bij de Vader, die een Verzoening geworden is voor onze zonden, en niet alleen voor de onze, maar ook voor de zonden der gehele wereld, 1 Joh. 2:1, 2. Daaruit volgt dat Hij dan ook een algemeen heiligdom moet hebben, ten dienste van Zijn algemene kerk, verspreidt in de gehele wereld, hetwelk geen ander kan zijn, dan dat grote huis Zijns Vaders, waarin veel woningen zijn, Joh. 14:2. Daar heeft onze dierbare en eeuwiglevende Hogepriester dan ook moeten heen gaan, dragende in de een hand dat onwaardeerbare kostelijke kruisbloed van het geslachte offer van Zijn Eigen lichaams, en in de ander hand dat allerliefelijkste reukwerk van Zijn heilige voorbidding, om daarmee te verschijnen voor het aangezicht Gods. Wondere heerlijke ingang van onze gezegende Aäron in dat hoge hemelse heiligdom! Wat is dit niet een onbegrijpelijk gezicht voor het oog des geloofs! Nu is de ware Verzoendag gekomen. Laten nu alle heilige en gelovige zielen, in hemel en op aarde, vrolijker zingen en hun stem verheffen dan toen David de Ark des Verbonds overbracht in de burcht Sion, om te wonen in 't midden der gordijnen, 2 Sam. 7:2. Dit is nu de vervulling: *God vaart op met gejuich, de Heere met geklank der bazuin. Psalmzingt Gode, psalmzingt onzen Koning, psalmzingt. ja duizendmaal psalmzingt; want God is een Koning der ganse aarde; psalmzingt met een onderwijzing, Ps. 47:6-8.* Zou onze Heere Jezus Christus dan ook nog op de aarde zijn gebleven? Arme, ongelukkige wereld, als uw Hogepriester en Verlosser maar alleen een werelds heiligdom verkoren had voor het heiligdom der woning van de Allerhoogsten!

C. Eindelijk vereiste ook *Zijn koninklijk Ambt*, dat Hij opvoer ten hemel. Een troon van stoffelijk goud, versierd met parelen en edelgesteenten, is goed genoeg voor die goden der aarde, die de adem dragen in hun neusgaten en die van de troon treden in het graf. Maar wilt gij, o blinde mensjes van de wereld! en gij, o kleingelovigen, deze geduchte Alleenheerser ook op zo een nietige en verachtelijke troon plaatsen? En zou u dan ook begeren om in Zijn koninkrijk naast Hem te zitten, de een aan Zijn rechter-, en de ander aan Zijn linkerhand? Ach, wat arme gedachten! *Alzo zegt de Heere: De hemel is Mijn troon en de aarde is de voetbank Mijner voeten; waar zou dat huis zijn, dat gijlieden mij zoudt bouwen? Al bouwde gij ook duizend zulke tempelen ineen, zoals die van Salomo, waar is de plaats Mijner rust? Want Mijn hand heeft al deze dingen gemaakt en al deze dingen zijn geweest, spreekt de Heere, Jes. 66:1, 2.* Het is allemaal maar een hoop stofjes, wil Hij zeggen, die Ik vertreedt met Mijn voeten. *Want door Hem zijn alle dingen geschapen, die in de hemelen en die op de aarde zijn, die zienlijk en die onzienlijk zijn, hetzij heerschappijen, hetzij overheden, hetzij machten; alle dingen zijn door Hem en tot Hem geschapen, Kol. 1:16.*

Deze Koning der koningen moest dan gaan zitten op een troon, waar zon, maan en sterren, wolken en winden slechts het onbepaalde verwulfsel van zijn. *Onze God is toch in de hemel, Hij doet al wat Hem behaagt, Ps. 115: 3.* Dit moest van onze koninklijken Zaligmaker dan ook zeker en waarachtig zijn, zoals straks in het artikel van Zijn zitting ter rechterhand Gods nader gezien zal worden.

4. *Ten vierde.* Niet minder bespeurt men ook de noodzakelijkheid van Christus' hemelvaart, wanneer men die heerlijke voordelen aandachtig overweegt, welke het gehele lichaam der gelovigen, door de Heilige Geest, verzekering krijgt, uit die luisterrijke verheffing van deszelfs gezegend Hoofd. De Catechismus stelt ons daarvan drie voornamelijk nuttigheden voor, die nooit diep genoeg van ons ingezien, noch hoog genoeg gewaardeerd kunnen worden.

Ten Eerste, dat Hij in de hemel, voor het aangezicht Zijns Vaders, onze Voorspreker is.

Wij arme, doemwaardige zondaren hebben, in het heilig hof des hemels, een alvermogende Advocaat of Voorspreker nodig, zijnde Immanuël Zelf, Die al onze zaken voor de troon van de eeuwige Godheid getrouw moet waarnemen. Brengend daar Zijn eigen bloed, naast Zijn hoogwaardige voorbeding, om alle genade en barmhartigheid van de hemelse Vader voor ons te verwerven. Hij is die Engel, welke de heilige Johannes zag, staande aan het Altaar, hebbende een gouden Wierookvat, aan Wien veel reukwerk werd gegeven, opdat Hij het, met de gebeden aller heiligen, zou leggen op het gouden Altaar, die voor de troon is. Met dat gevolg, *dat de rook des reukwerks, met de gebeden der heiligen, opging van de hand des Engels voor God*, Openb. 8:3, 4. Dit is het heiligste en luisterrijkste gezicht, dat er in de hemel te zien is, namelijk, de grote Verbondengel, Christus Jezus, als de ware Hogepriester van Zijn gelovige en uitverkoren kerk, de dienst verrichtende voor de troon van God. Zonder deze dienst van de eeuwige Middelaar, in de hemel achter het tweede voorhangsel, zou daar geen zaligheid of enig waarachtig heil kunnen zijn in de wereld, ofschoon alle geschapen Engelen met brandende wierookvaten voor het menselijk geslacht gedurig stonden aan het altaar. Maar *nu wij deze Voorspraak bij de Vader hebben, Jezus Christus, de rechtvaardige, die een Verzoening geworden is voor onze zonden*, 1 Joh. 2:1, 2, nu moeten al de Genadekabinetten des hemels aanstonds wijd geopend worden voor alle gelovigen. Ja, voor de kleinsten zelfs die op Hem maar een hartelijk vertrouwen stellen. De Heere van de hemel roept hen toe: *Ik zal u geven de schatten, die in de duisternis zijn en de verborgen rijkdommen, opdat gij moogt weten, dat Ik de Heere ben, Die u bij uw naam roept, de God Israëls*, Jes. 45:3. Het oprecht zielsgeloof van de arme christenen, die nergens anders enig steunsel meer vinden, grondvest zich nu geheel in de Geest op deze hemelse dienst van Christus, en verlaat zich daarop met een stil vertrouwen, en verwacht nu allerlei nodige genade van boven uit de hemel in nederige lijdzaamheid. Het werpt gedurig ootmoedige gebeden en dankzeggingen, met zuchtingen, kermingen, tranen en klachten, en alles wat het maar heeft, in dat gouden Wierookvat des Engels, Die voor de troon staat aan het altaar. Ja, het werpt zichzelf ook eindelijk daarin, en valt met het kranke en vermoeide hoofd dan neer op de borst van de getrouwe zondaarslievende Middelaar Jezus. Wonderlijke handel, tussen de hemel en de aarde! Niet één gebed raakt er verloren, ja, niet één gelovige traan of zucht van een arm kind van God, nu Christus in de hemel is, als de machtige Patroon en Zaakbezorger van Zijn gelovigen; Die tot hen allen zegt: *zo wat gij begeren zult in Mijn Naam, dat zal Ik doen, opdat de Vader in de Zoon verheerlijkt wordt*, Joh. 14:13. O! hoe mag de allerzwakste en armste gelovige, die er in de wereld is, *nu met vrijmoedigheid toegaan tot de troon der genade, opdat hij barmhartigheid moge verkrijgen, en genade vinden, om geholpen te worden ter bekwamer tijd!* Hebr. 4:16. Want de ontfermende Zone Gods ontvangt in de hemel ook gaarne de ellendigste zuchtingen van Zijn zwakke, stamelende kinderen, die geen rust kunnen vinden voor het hol van hun voet. Hij wacht maar om hen genadig te zijn, en Hij heeft een oneindige waardigheid en verdienste bij Zijn Vader, alzo, *dat Die Hem altijd hoort en Hem niets wil weigeren, wat Hij maar verzoekt voor Zijn gelovigen*, Joh. 11:42. Ja, de Vader zelf heeft hen ook lief, omdat zij Zijn eniggeboren Zoon liefhebben, in Welke Hij Zijn welbehagen heeft. En omdat zij waarlijk geloofd hebben, dat Die van Hem is uitgegaan, Joh. 16:27.

Zo kan er dan nu aan de zaligheid van de arme zondaren, die maar alleen hartzondig geloven, en die door de Geest geleid worden, niets ontbreken, noch in de tijd, noch in de eeuwigheid, omdat de Heere Jezus ten hemel gevaren is, *nu volkomen kan zalig maken degenen, die door Hem tot God gaan, alzo Hij altijd leeft, om voor hen te bidden*, Hebr. 7:25. Dit alleen is genoeg, ja overgenoeg, zal het geloof zeggen. *Nu mijn Heere Jezus, mijn Voorspreker in de hemel is, laat dan vrij de satan, mijn boze aanklager, in de hel zijn, ik zal hem en zijn aanklachten niet vrezen. Maar ik zal, met mijns Heilands gerechtigheid bekleed, mijn hoofd nu*

vrijmoedig opsteken. Want, wie is het die verdoemt? Christus is 't, Die gestorven is, ja, wat meer is, Die ook opgewekt is, Die ook ter rechterhand Gods is, Die ook voor ons bidt, Rom. 8:34.

2. Ten tweede. Een ander heerlijke nuttigheid van Jezus' hemelvaart is, dat wij ons vlees in de hemel nu tot een zeker pand hebben, en dat Hij, als dat Hoofd, ons Zijn lidmaten ook tot Zich zal nemen.

Dit is voorwaar een kostelijke olie van vertroosting voor de treurige Sionskinderen, veel meer, dan onze zwakke pen machtig is uit te drukken. De wereld is voor hen als een barre, onvruchtbare woestijn, vol krijtend gebrek, moeite en ellende. Zij wonen daar nog uit van de Heere in het zondige vlees. De zonde doet hen de meeste tijd van hun leven tranenbrood eten en bittere wateren drinken. Maar wandelende midden in alle hun omzwervingen, met de staf van de Evangelische beloften in de hand van hun geloof, leunen zij daarop, als zij zeer vermoeid zijn, en verwachten dan met lijdzaamheid, op het einde van hun reis door deze grote woestijn, eens een beter vaderland, namelijk, de stad die fundamenten heeft, welker Kunstenaar en Bouwmeester God is, Hebr. 11:10. Zij vergeten nooit het Woord van hun getrouwe Zaligmaker, dat Hij, voor Zijn vertrek van hier, tot hen allen gesproken heeft, zeggende: En wanneer Ik henen zal gegaan zijn en u plaats zal bereid hebben, zo kom Ik weder en zal u tot Mij nemen, opdat gij ook zijn moogt daar Ik ben, Joh. 14:3. Dit wonderlijke Woord behelst een hele schatkamer van rijke beloften van zaligheid, die daarin als opgesloten liggen voor het volk; hetwelk de eerstelingen des Geestes heeft, zuchtende in zichzelf, en verwachtede de aanneming tot kinderen, namelijk, de verlossing huns lichaams, Rom. 8:23. Het verzekert hun allen van een gewisse en altijd durende inwoning in de hemel, zodra als zij scheiden van de aarde, op grond van hun waarachtige en onafscheidelijke vereniging met hun hemels Hoofd Christus, door de Geest des geloofs. Want evenals de man met zijn gehele bezitting en heerlijkheid het eigendom van de vrouw is, door de onverbreekelijke band van een wettig huwelijk, zo is ook de gehele Persoon van Christus, met al Zijn Goddelijke heerlijkheid en algenoegzaamheid, het eigendom van alle ware gelovigen. Het geloof zal de hand van geestelijke toe-eigening immers leggen, beide op de Godheid en op de mensheid van de Heere Jezus, Hem omhelzende als Immanuël, of als God geopenbaard in het vlees. Dat heilig vlees van de Zone Gods, eenmaal op de aarde geofferd tot een Zoenoffer voor veler zonden, en nu verheven in de hemel tot de hoogste heerlijkheid, is dan ook het eigen vlees van de gelovigen, die alle leden van Zijn lichaam zijn, van Zijn vlees, en van Zijn benen, Ef. 5:30. Daarom moet hun vlees, dat zo nauw door de Geest met Christus vlees verenigd is, dan ook eens eindeloos bij hetzelfde in de hemel wonen, en in volmaakte heerlijkheid gelijkvormig gemaakt worden, Filip. 3:21. Daarom is het dat de gelovigen dat heilige en verheerlijkte vlees van Christus in de hemel dan nu ook niet anders kunnen aanmerken, dan als een zeker pand, dat zij daar hebben voor de Troon, om hun van de toekomstige bezitting van de Hemel voor eeuwig te verzekeren, en dat Hij als dat Hoofd, hun, Zijn lidmaten, ook eens tot Zich zal nemen.

Dit kan voorwaar niet missen, zegt een gelovige ziel door de Heilige Geest, zo zeker als mijn Heere Jezus reeds in de hemel is, zo zeker zal ik, arm, zondig schepsel, door Zijn genade, daar ook eens zijn. Ik moet bij mijn hemels Hoofd wezen. Dat Hoofd is niet volmaakt zonder Zijns leden. Laat de duivel de zijnen bij zich hebben in de hel, maar Christus moet de Zijnen ook bij zich hebben in de hemel. Hij is daar reeds heengegaan, om mijn woning en die van al Zijn gelovigen in dat huis Zijns Vaders voor eeuwig te bereiden. Zie, Hij is de Voorloper, Die voor ons ingegaan is in het binnenste voorhangsel, om dat open te schuiven, en ons de weg te banen naar het hemelse heiligdom, Hebr. 6:20. Wat buigt gij u dan neer, o mijne ziel! en wat zijt gij dikwijls al zo onrustig in mij? Nog maar een zeer weinig tijd, en dan zult gij hier Boven in eeuwige vreugde bij uw beminde Zaligmaker zijn, en Hem zien zoals Hij is, 1 Joh. 3:2. Dan zullen uw tranen, uw moeiten, uw strijden en worstelingen, uw smaadheden en verdrukkingen, en al uw ellenden voor altijd ophouden, en geen vervloeking zal er meer tegen iemand zijn. En de troon Gods en des Lams zal daar in zijn, en Zijn dienstknechten zullen Hem dienen, Openb. 22:3.

Ziet, zo zijn de oprechte gelovigen dan nu reeds in hope zalig geworden, Rom. 8:24, en zij vliegen als geestelijke arenden, op de vleugelen van hun geloof, soms zelfs in de hemel, en verliezen dan de wereld uit hun gezicht, met al wat in de wereld is. O, zalig leven des geloofs, als Christus en de ziel van een arme gelovige elkander reeds liefelijk kussen en omhelzen in de hemel! Dit is het, dat de Apostel noemt: En heeft ons mede opgewekt, en heeft ons mede gezet in de hemel in Christus Jezus, Ef. 2:6. Wat een wonderwerk! Wij zijn nog ellendig in de wereld, wij dwalen nog ellendig om in die akelige woestijn, en

toch zijn wij nu al mede gezet in de hemel. Hoe toch? *In Christus Jezus*, zegt de Apostel. Ons Hoofd, ons eigen vlees, Christus Jezus, met Wie wij zo nauw verenigd zijn door de Geest des geloofs, is reeds in de hemel en woont daar. Daarom zijn wij ook reeds burgers en burgeressen van de hemel en hebben daar onze wandel, Filip. 3:20. Terwijl wij nog kruipen als wormen op de aarde, zijn wij reeds gezet in de hemel. Laat ons dit maar geloven, zo zullen wij Gods heerlijkheid zien, en ook vurig naar de hemel steeds verlangen!

3. Ten derde. *Eindelijk trekt het geloof ook nog die onwaardeerbare nuttigheid van Christus hemelvaart, dat Hij ons Zijn Geest tot een Tegenpand zendt, door Wiens kracht wij zoeken dat daar boven is, waar Christus is, zittende ter rechterhand Gods, en niet dat op de aarde is.*

Wat kan er nu, in alle manier, toch meer verzekerd zijn, dan de zaligheid van de uitverkoren gelovigen? En hoe zou hen dezelve toch kunnen ontgaan, indien zij daarvan zulke twee hoogwaardige en allerheiligste Goddelijke onderpanden bezitten, zoals het vlees van hun Zaligmaker boven in de hemel, en Zijn Geest, binnen in hun harten, beneden op de aarde? Gelukkige zielen, die daar deel aan mogen hebben! Wie van hen moet hier niet onder wegzinken in een heilige verwondering, en uitroepen met de Psalmist: *o, hoe groot is Uw goed, dat Gij weggelegd hebt voor degenen, die U vrezen! dat Gij gewrocht hebt voor degenen, die op U betrouwen?* Ps. 31:20. Christus houdt hun zaligheid voor hen vast in de hemel, en hangt die als een kroon der rechtvaardigheid daar voor hun ogen op, in Zijn verheerlijkt vlees, waarmee Hij nu gezeten is aan de rechterhand des Vaders. En Hij werkt die door Zijn Geest ook reeds aanvankelijk in hen, hier op de aarde. Wonderlijke verborgenheid! Waar wij alle vleselijke gedachten in zouden verliezen, als wij daar veel gelovig op konden staren. Hij neemt Zijn vlees van ons weg, en brengt dat over in het hemelse Heiligdom, het daar stellende voor het aangezicht van de allerheiligste Godheid, Die niet woont in Tempelen met handen gemaakt, Hand. 17:24. Bovendien zendt Hij ons Zijn Geest in Zijn plaats, *opdat ook Zijn leven in ons sterfelijk vlees zou geopenbaard worden*, 2 Kor. 4:11, *opdat wij niet naar het vlees wandelen zouden maar naar de Geest*, Rom. 8:1. Zolang als Hij Zijn vlees hier bij ons hield op de aarde, zagen de gelovigen ook meest op dat vlees, en zo strekte het hun toen als een donker voorhangsel voor de glansrijke heerlijkheid van Christus, zodat die door het oog des geloofs zeer weinig recht gezien kon worden. En toen was het: *de Heilige Geest was nog niet, overmits Jezus nog niet verheerlijkt was*, Joh. 7:39. Maar dat voorhangsel van het vlees van de grote Middelaar werd zodra niet gescheurd in Zijn dood, en weer hersteld in Zijn opstanding, en toen weggenomen en omhoog opgetrokken in het heiligdoms des hemels, of zie, de Geest des Heeren, de kracht des Allerhoogsten, werd aanstonds gezonden in de wereld. Zoals Hij ons bij Zijn heengaan beloofd had, zeggende: *het is u nut, dat ik weg ga, want indien ik niet weg ga, zo zal de Trooster tot u niet komen, maar indien ik heen ga, zal Ik Hem tot u zenden*, Joh. 16:7.

Christus' hemelvaart heeft de hemel geopend, en die geopend zijnde, is er een gulden regen des Geestes neergedaald op het droge aardrijk, *zoals de dauw van Hermon, die neerdaalt op de bergen van Sion*, Ps. 133:3. Die heeft daar een ganse heerschaar doen tevoorschijn komen van boodschappers van een goede tijding van apostelen, profeten, evangelisten en van herders en leraars, Ef. 4:11. Die als de kanalen of springaders zijn, door de eigen hand van de verheerlijkte Koning Jezus uitgehouwen, om al de plaatsen van de bewoonde wereld en zelfs de schraalste landen en de onvruchtbaarste heiden der afgodische natiën door middel daarvan te besproeien met de wateren des levens, zodat deze ras in edele beemden en lusthoven en in bloeiende christenkerken werden veranderd. Toen werd de voorzegging van de profeten vervuld: *in de woestijnen zullen wateren uitbarsten en beken in de wildernis. En het dorre land zal tot staande wateren worden en het dorstige land tot springaders der wateren*, Jes. 35:6, 7. En vandaar zijn ook de gaven van de Geest tot ons gekomen, die van nature immers heidenen zijn. Want de Messias, *opgevaaren zijnde in de hoogte, heeft gaven genomen, om uit te delen onder de mensen, ja ook de wederhorigen, om bij Hem te wonen*, Ps. 68:19. Zo menig oprecht christengelovige als er in de wereld is, is nu ook zelf een tempel van de Heilige Geest, 1 Kor. 3:16, en een woonstede Gods in de Geest, Ef. 2:22. En diezelfde Geest, welke zij door de prediking des geloofs eenmaal ontvangen, wijkt nooit weer van hem,

Joh. 14:16, omdat Hij hun geschonken word, als een Tegenpand van Christus, in hun harten. Waarmee Hij hen, als Zijn eigendom, dat Hij door Zijn bloed verkregen heeft, genadig komt verzegelen, zoals de Apostel dit zonder onderscheid getuigt van alle ware gelovigen: *in Welken gij ook, nadat gij geloofd hebt, zijt verzegeld geworden met de Heilige Geest der belofte, Die het Onderpand is van onze erfenis, tot de verkregen verlossing, tot prijs Zijner heerlijkheid.* Ef. 1:13, 14. Zie ook Cap. 4: 30. Christus zet het merk van Zijn Goddelijk Beeld op hun aller zielen, nadat Hij hun inwendig wederbaart en vernieuwt door Zijn Geest, waaruit die nauwe gemeenschap tussen Hem en hen dan geboren wordt, *wonende Hij Zelf door het geloof in hun harten,* Ef. 3:17, *en zo hangen zij de Heere van hun zijde ook aan, dat zij één Geest met Hem zijn,* 1 Kor. 6:17. En mitsdien Christus nu in de hemel is aan de rechterhand des Vaders, zo werkt Zijn Geest dan ook een hemelsgezinde gestalte in Zijn leden, die op de aarde zijn en die gedurig van hun hemels Hoofd de geestelijke invloeden ontvangen. Als de Geest des geloofs doet Hij hun geloof, door het zorgvuldig gebruik van de evangelische middelen, dan ook steeds aanwassen en toenemen, zodat zij in hetzelfde allengs meer geworteld worden en meer vastigheid bekomen. Naarmate hun geloof aanwast, sterft de liefde der wereld ongevoelig in hen. *Want al wat uit God geboren is overwint de wereld, en dit is de overwinning, die de wereld overwint, namelijk ons geloof,* 1 Joh. 5:4. Christus is het Licht der wereld. Hoe meer Hij dan Zijn inwoning neemt in onze ziel door Zijn Geest, hoe Hij ons meer bevindelijk onderwijst van 's werelds ijdelheid, ledigheid en van deszelfs alleszins, ellende en rampzaligheid, dat *die toch geheel ligt in het boze,* 1 Joh. 5:19. Waartegen Hij ons dan zoveel doet smaken in de Geest van Zijn zoete hemelse liefde en gemeenschap, dat onze zinnen en genegenheden liefelijk bewogen en hemelwaarts getrokken worden tot onze allerdierbaarste Zaligmaker. Wij aanschouwen Hem dan hoe langer hoe meer in Zijn gadeloze schoonheid en heerlijkheid. De Zon der Gerechtigheid gaat steeds hoger over ons op, *en wij worden dan naar datzelfde beeld in gedaante ongevoelig ook vernieuwd en veranderd, van heerlijkheid tot heerlijkheid als van des Heeren Geest,* 2 Kor. 3:18. En langs die weg krijgen wij dan, door een gedurige strijd en worsteling, een toenemende overwinning over de wereld en over de inwonende verdorvenheid. Onze harten worden allengs van de aardse banden losgemaakt door het hemelse leven van Christus, waar zij nu in overgaan. Wij krijgen een geringe achting voor de zichtbare dingen en voor alles wat maar een stoffelijk en vergankelijk wezen heeft. Het alleruitmuntendste schepsel zelfs verliest nu zijn glans en aangenaamheid en komt ons zo bekoorlijk niet meer voor dan wel voorheen, toen de satan onze arme, blinde zielen zo gebonden hield in deszelfs betoverende strikken. Onze dagelijkse smarten en verdrukkingen en die dodingen, welke wij altijd in het vlees met ons moeten omdragen, zijn de gezegende hulpmiddelen, door welke de wereld ons gemaakt wordt als een bange en nare woestijn.

O, zegt de ziel en zucht ook duizendmaal, *wat is mij deze wereld niet een benauwde plaats! Wat zwerf ik daar niet ellendig om onder de dorre doodsbenederen! Wat ontmoet ik daar niet een grondeloos gebrek van de Geest! Wat al ijdelheid, godloosheid en geveinsdheid! Hoe bitter valt mij dat lichaam dezès dood!* Rom. 7:24. *En dat gruwelijk hart, dat onheilig vlees, hetwelk ik overal met mij voer! Ach, wanneer zal ik dat eens afleggen? Wanneer zal ik eens bij mijn heilige Zaligmaker in de hemel zijn? Hoe lang zal ik hier nog wonen bij de geestelose wereldkinderen, de vijanden van mijn Heere, die Hem dagelijks kruisigen? Mijn Jezus zal immers haast komen, laat ik Hem toch stil verbeiden, Hij zal nog maar een weinig vertoeven. O, ik weet immers in Wie ik geloofd heb, ik weet aan Wien ik mijn arm hart geheel verbonden en overgegeven heb en ik ben verzekerd, dat Hij machtig is mijn pand, bij Hem weggelegd, te bewaren tot die dag,* 2 Tim. 1:12. *Als ik zat zal zijn van onrust en van kwelling, van smaadheid en ellende, van zonde en duisternissen, van gebrek en mishandelingen en van duizend tegenspoeden, welke ik hier geleden heb, dan zal mijn Verlosser mijn ziel uitrukken uit deze ruisende kuil. Hij zal mij (wonderlijke genade) dan bij Zich opnemen in de hemel. Daar zal ik niet meer zondigen, daar zal de satan mij niet meer verzoeken, daar zal ik de Heere niet meer missen, daar zal de wereld mij niet meer haten, noch enig schepsel mij meer verleiden. Alles, alles zal dan heilig zijn, ja eindeloos volmaakt heilig. Wat zal ik, doodbrakende worm, toch meer spreken? zoals Hij het mij heeft toegezegd, zo zal Hij het ook doen. Ik zal nu al zoetkens voorttreden al mijn jaren, vanwege de bitterheid mijner ziel,* Jes. 38:15.

Deze is die zalige werking van Jezus' Geest, die ons doet bedenken de dingen die boven zijn, niet die op de aarde zijn, Kol. 3:2. Gelukkig volk van God, in welker harten deze gebaande wegen zijn en dat zulke edele vruchten mag plukken van Christus' hemelvaart! Dan wordt eerst de kracht gesmaakt van Zijn dierbare belofte: *En Ik, zo wanneer Ik van de aarde zal verhoogd zijn, zal ze allen tot Mij trekken*, Joh. 12:32. Och gij gelovige zielen, lijdt dan maar geduldig alle verlies naar het vlees, als gij daardoor maar iets van deze winst bekomen mag! Klaagt niet al te zeer over uw kruis, als het u mag voeren naar de hemel. Vindt uw hemelse Vader goed, uw weg rondom met doornen te betuinen, dan zal uw Zaligmaker u ook prijzen en van u zeggen: zoals *de lelie onder de doornen, zo is mijn vriendin onder de dochteren*, Hoogl. 2:2. Indien de wereld u wil afsterven, omdat zij niets aan u heeft, wees er maar niet eens bedroefd over, maar laat ze sterven. O, of wij meer geestelijk gezind waren, wij lieten haast alles sterven, als Jezus maar in ons mocht leven. Wij zouden dan maar goede moed hebben en meer behagen hebben, om uit het lichaam uit te wonen en bij de Heere in te wonen, 2 Kor. 5:8. Maar wie anders dan de hemelse Geest des Vaders en des Zoons zal ons die zalige les kunnen leren?

Deze zijn dan de dierbare nuttigheden, welke het christengeloof trekt uit die Goddelijke hemelvaart van 's wereldds gezegende Zaligmaker. Hoe meer de arme kinderen Gods dezelve overwegen, hoe meer waarachtige troost zij daaruit zullen scheppen in hun ellendige droefenissen. *Heere!* zegt een hemelsgezind gemoed, *bij deze dingen leeft men en in alle deze is het leven van mijn geest*, Jes. 38:16.

Zij die gewoon zijn bij de ijdelheden te leven, zullen gereed zijn, om het maar voor talmerijen te achten en voor onnuttigheid redeneren. Want het is hun alles als een verzegeld boek, waar zij niet in lezen kunnen. Hoe zouden de onzienlijke dingen van Christus en van de hemel toch naar de smaak kunnen zijn van de vleselijk gezinde wereld? **De schijnheilige zelf en de ijdele praatchristenen** zullen hier snel hun bekomst vinden. Zij hebben de stukken van hun religie al wel genoeg geleerd. Dat Christus in de hemel opgevaren is, zulks weten en geloven zij zonder een brede meditatie. Helaas, hoe walgen veler harten niet van dit hemelse manna! Het is maar waarheid zeggen zij, welke men op de leest van zijn verstand zolang en breed kan trekken als men wil. Arme zielen, indien u het zout van de heilige Evangeliewaarheid al reeds smakeloos geworden is, waarmede zal het dan gezouten worden? O, laf Christendom! Wat is al uw geestelijk gepraat toch anders dan het wit des dooiers? U kunt het gezonde Bijbelvoedsel niet verdragen, omdat uw zielen gewoon zijn met as gevoed te worden en omdat de maag van uw hart reeds bedorven is door de draf van de verleidende inbeelding.

Maar daar is een ander soort van ongelukkige geveinsden, welke geest altijd hinkt en kreupel gaat op twee gedachten en gewoonlijk zweeft tussen hemel en aarde. Deze mensen zullen ras hun toestemming geven aan een Evangelische verhandeling van 's Heilands hemelvaart, want zij hebben ook smaak gekregen in die Goddelijke waarheid. Zij hebben enige bevattingskracht gekregen van het geheim dat daar in steekt. Dat licht van de hemel heeft hun denkbeelden aan de buitenste kant ook liefelijk beschenen en het heeft hun zinnen en hartstochten op een aangename wijze beroerd. Ja, zij werden van de heldere glans van die Goddelijke waarheid wel eens zodanig bestraald, dat het wonderlijk met hen toe ging. Het was eveneens alsof zij Christus zelfs in de hemel met hun ogen aanschouwden en alsof Hij van daar met Zijn heerlijkheid op een bijzondere wijze aan hen kwam verschijnen. Daar zijn er ook onder die bedrogen zielen, die van Christus' verschijning weten te spreken, als hadden zij Hem onder de een of ander gedaante lichamelijk zelf aanschouwt. Wij zwijgen van een zeker volk, hetwelk de Satan in zodanig weet te begoochelen, dat zij niet dan van gezichten en verschijningen van de Heere Jezus dromen en hoe zij ook soms als in de hemel opgenomen worden. Voorwaar, wat kan een levendige verbeeldingskracht van bedorven hersenen in een bedrieglijk en schijngeestelijk licht van de satan niet al zeldzame en wonderlijke dingen zien! En wie is machtig om de grondeloze diepten van zo'n hels bedrog na te speuren? De Apostel heeft het Christendom ook ernstig gewaarschuwd *tegen de geestelijke boosheden in de lucht*, Efeze 6:12. Wat zijn dit toch voor dingen? In de grondtekst lezen wij eigenlijk *de geestelijken der boosheid in de bovenhemelse of in de bovenhemelse plaatsen*. En toch blijven wij hier al even wijs, wat wij er door verstaan zullen, indien wij door het ware licht van de Geest niet enigszins

onderwezen worden, hoe er ook bovenhemelse boosheden van de satan zijn, zowel als aardse en ondaardse boosheden. Die *bovenhemelse boosheden* zijn allerverschrikkelijkste gruwelen en diepten van het listige bedrog van de duivel. Als de mens in de grond van zijn gemoed geheel onvernieuwd en vleselijk blijft en niet waarlijk treedt uit zijn oude, vervloekte natuurstaat en toch een hemelse glans en gedaante en een schijngeestelijk Christendom aanneemt, als de satan de geest is en de engel des lichts, die de snaren kunstig spant en de raderen van het gemoed beweegt, om de mens het onderwijs te geven in de bovenhemelse dingen van Christus en van het evangelie. Daar is hij dan in de rechte school om dit slag van hemelse boosheid, helaas, ongelukkig te leren tot zijn eeuwige verblinding en verderf. Want daar zijn geen mensen in de wereld wier bekering in alle manier bezwaarlijk en zeldzamer valt dan van die rampzalig geestelijk gezinden, welker harten de satan eenmaal terdege dronken heeft gemaakt uit die beker der zwijmeling. Daar volgt dan gewoonlijk een geest des diepen slaaps op, Jes. 29:10, en dan komen er ras in het gemoed allerhande dromen en schimmen en schaduwbeelden zonder einde, totdat het ellendige volk in die maalstroom geheel vermoord en te gronde gaat.

Maar, diezelfde alvermogende hand, die in den beginne tussen het licht en tussen de duisternis een waarachtig onderscheid gesteld heeft, heeft hier ook een wezenlijk onderscheid gesteld tussen de zuivere geloofswerkzaamheid van Zijn Geest in de harten van Zijn uitverkoren kinderen en tussen allerlei listig satansbedrog in de harten van de rampzalige geveinsden. Want als zij nu ook geestelijk op hun wijze met de hemelvaart van Christus handelen, zo zal toch de ondeugende verrotheid, van hun werk in deze drie dingen altijd openbaar worden wanneer er maar licht is om het te bezien.

1. Zij weten niet wat het is, een oprecht gelovig gebruik van Hem te maken, als hun Voorspreker in de hemel, voor het aangezicht van Zijn Vader. Zij mogen de letter van die heilige Evangelieleer ook wel genoeg bevatten, maar zij weten geen raad om dezelve met hun gemoed, tot zaligheid, gelovig te praktiseren. Omdat hun geest, door een levendig gevoel van de last van de zonde en van de vloek van de wet, nimmer geheel vernederd en verslagen is geworden, zoals alle ware gelovigen dit ondervinden, zijn zij dan ook nooit in het geval of de gelegenheid geweest, waarin zij het eigenlijke geloofsgebruik van de hemelse verdiensten en het Middelaarsambt van Christus, recht bevindelijk hebben kunnen leren tot verkrijging der zaligheid. Een gelovige, die waarlijk arm van geest is, zal met zijn hart alleen steunen op de Heere Jezus, en hij grijpt gedurig, in geloof, Zijn Zoenoffer en Voorbidding aan, als hij waarlijk tot de Goddelijke Majesteit zal naderen. En hij laat zich dan zo van Hem, als Middelaar, door de Geest en door de beloften van het Evangelie tot de geopende troon der genade in ware boetvaardigheid leiden. Maar een huichelaar rust altijd heimelijk op zijn licht, gaven, genietingen en gestalten. Als de wind van waan en inbeelding slechts enigszins helder in zijn zeilen blaast, dan is hij vrijmoedig in zijn toenadering tot God. Dan meent hij, is Christus wel zijn Middelaar en Voorbidder bij de Vader, hoewel hij Hem toch metterdaad als zodanig niet nodig heeft, en ook geen hartelijk vertrouwen des geloofs op Hem stelt. Het is de geveinsden niet mogelijk, hun hoofd en hart zo laag te buigen voor een Middelaar, die de arme verloren zondaars inleidt tot God. Zij gaan wel bezijden Christus heen tot de Vader, maar nooit door Hem. Christus is voor hen, zoals het oog van een naald voor een kemel. De armoede zal best leren bedelen, maar een geveinsde weet van geen geestelijke armoede, en daarom weet hij ook niet wat het te zeggen is: *totnogtoe hebt gij niet gebeden in Mijn naam. In dien dag zult gij in Mijn naam bidden*, Joh. 16:24, 26. Nochtans weten zij wel een kunstig gesprek van deze dingen te voeren.
2. Ook verstaan zij niet recht wat het in heeft, de Heere Jezus in de hemel te hebben, als een zeker Pand van hun waarachtig aandeel aan de hemel en van hun toekomstige zaligheid door Hem. Want, of hun eigen gemoed, hoe weinig zij er ook naar mogen luisteren, veroordeelt hen toch heimelijk, dat er geen ware geloofsgemeenschap bestaat tussen Christus en hun zielen, en dus

kunnen zij zich met hun kwade consciëntie geenszins op Hem, als op een zeker Onderpand, gerust verlaten. Maar zij blijven altijd hangen en dobberen tussen hoop en vrees, zoals als veler rampzalig lot is, of anders worden zij, door het glinsterend schijnsel van het verleidend waangeloof wel zodanig verblind, en zinken dan met hun geest zo diep in het rampzalig bedrog van de satan, dat hij zich de gemeenschap van Christus lichtelijk inbeelden, en die zichzelf toe-eigenen op een valse grond. Dan verwachten zij namaals ook een erfdeel in de hemel, en stellen vast dat hun Zaligmaker hun plaatsen daar zeker bereid heeft. Maar zie, zij omhelzen Hem nochtans nooit in een ware armoede des geestes als hun Goddelijk Hoofd en vlees in de hemel, en zij vertrouwen niet met een waarachtig hart op Hem alleen, als op een zeker Onderpand, dat hen van de eeuwige zaligheid vast verzekert. Wat anders is het waar, hartelijk vertrouwen van een arm gelovig gemoed op Christus, met oprechte liefde, eerbied, hoogachting en standvastige aankleving, en met een ernstige poging om Hem in alles steeds te behagen, om alles voor Hem te verzaken, en om Hem alleen, als een algenoegzaam Deel, te omhelzen; en wat anders is een losse inbeelding en een vals vertrouwen, spruitende uit de bedrieglijke gronden van het verderfelijke waangeloof. Waar het gemoed dan heimelijk op blijft rusten, zonder een hartelijke liefde en hoogachting voor de Heere Jezus, en zonder Hem, door de Geest des geloofs, standvastig aan te kleven. Hoewel de vijgenboom van de aardse genietingen niet mocht bloeien, en er geen vrucht aan de wijnstok mocht zijn, Hab. 3:7. Helaas, indien de gronden van der geveinsden ijdel vertrouwen op Christus maar eens zo sterk geschud worden, dat zij beginnen te waggelen en weg te zinken, dan zal men snel genoeg gewaar worden, hoe vast zij Hem, als hun Hoofd en Onderpand in de hemel, waarlijk hebben omhelsd en aangehangen. Want wat is de verwachting van de huichelaar? *Zal God zijn geroep horen als de benauwdheid over hem komt? Zal hij zich verlustigen in de Almachtige? Zal hij God aanroepen t' aller tijd?* Job 27:8-10.

3. Eindelijk, de geveinsden zullen met al hun werkzaamheid omtrent Christus en Zijn hemelvaart nimmermeer geraken tot een ware hemelsgezinde gemoedsgestalte, zoals de vrucht van de Geest is in de oprechte kinderen van God. De beste hemelsgezindheid van de huichelaar is toch maar een nagebootst bedrieglijk konterfeitsel, en wezenlijk niet anders, dan slechts een vergulde of vergeestelijkte aardsgezindheid. Zij mogen de grove vleselijkheid verzaken, maar zij verzaken nooit de fijne vleselijkheid. Al mesten zij zichzelf niet, zoals ander wereldkinderen, met de vuile draf van de aardse wellusten, rieken zij toch altijd aan de subtiele geesten van het ijdele wereldwezen, hetwelk hun rechte element is. En wanneer zij al mogen schijnen zoveel niet op te hebben met de grote wereld van de zienlijke schepselen, zo hangen zij toch de kleine wereld van hun *eigenzlf* onafscheidelijk aan. Eigen lof en eer, eigen zin en wil, gemak en genoeg, licht en wijsheid, gaven en hoedanigheden, en de gehele omtrek van geestelijke gestalten, genietingen en werkzaamheden, waarbij zij gewoon zijn te leven, deze dingen zijn de Dagonen welke zij dienen en waar de genade van Christus nooit krachtdadig aan gewerkt heeft, om dezelve te verbreken. Die hen deze afgoden wil zoeken te ontnemen, en het alles in het rechte licht, als blinkende zonden, bij hen zou behandelen, die zal dan wel snel gewaar worden, van wat fatsoen dezer mensen hemelsgezindheid is.

Kortom, de tegenspoed mag de tijdgelovigen doen verlangen naar de hemel, en hen doen wensen om bij Christus te zijn, maar in de zomerse dagen van hun gewenste voorspoed, wanneer zij in eer en achting zijn, willen zij liever genoeglijk van Christus en de hemel spreken, dan naar beide sterk verlangen. En als zij toch van hier moeten scheiden, dan zouden zij wel allemaal graag zeggen: *ik zal in mijn nest de geest geven, en ik zal de dagen vermenigvuldigen als het zand*, Job 29:13. Daar hebt u de grond en wortel van de zaak en al de rest is maar een glinsterende vertoning.

ZONDAG 19

Vr. 50. Waarom wordt daarbij gezet: Zittende ter rechterhand Gods?

Antw. Dewijl Christus daarom ten hemel gevaren is, opdat Hij Zichzelven daar bewijze als het Hoofd Zijner Christelijk Kerk, door Wien de Vader alle ding regeert.

Vr. 51. Wat nuttigheid brengt ons deze heerlijkheid van ons Hoofd Christus?

Antw. Eerstelijk, dat Hij door Zijn Heilige Geest in ons, Zijn lidmaten, de hemelse gaven uitgiet. Daarna, dat Hij ons met Zijn macht tegen alle vijanden beschut en bewaart.

Vr. 52. Wat troost u de wederkomst van Christus om te oordelen de levenden en de doden?

Antw. Dat ik in alle droefenis en vervolging met opgerichtten hoofde even Dezelve, Die Zich tevoren om mijnentwil voor Gods gericht gesteld en al den vloek van mij weggenomen heeft, tot een Rechter uit den hemel verwacht, Die al Zijn en mijn vijanden in de eeuwige verdoemenis werpen, maar mij met alle uitverkorenen tot Zich in de hemelse blijdschap en heerlijkheid nemen zal.

3^e trap van Christus' verhoging

Nu komen wij tot de derde trap van de verhoging van de Zaligmaker, namelijk, Zijn *Zitting aan Gods rechterhand*. Er is tussen Zijn Hemelvaart en Zijn Goddelijke heerlijkheid een allernauwst verband, omdat Hij tot dat einde ten hemel is gevaren, om aan de rechterhand van de almachtige Vader, voor ons te gaan zitten. De Heilige Schrift voegt die beide trappen van Zijn Verhoging daarom ook zo nauw tezamen zeggende: *de Heere dan, nadat Hij tot hen gesproken had, is opgenomen in de hemel en is gezeten aan de rechterhand Gods*, Mark. 16:19. Een lagere plaats in de hemel paste Hem niet, *Die de Heere der heerlijkheid is*, 1 Kor. 2:8. Hoe zouden hem anders al de Engelen Gods kunnen aanbidden? Hebr. 1:6. En hoe zouden de inwoners der aarde dit gebod ook hebben ontvangen, *dat zij de Zoon eren zouden, zoals zij de Vader eren*, Joh. 5:23, indien Hij aan de voetbank van des Vaders troon was gaan neerzitten, en niet op de troon zelf, naast Hem aan Zijn rechterhand? Voorwaar, zij verstaan van de gehele verborgenheid van de Christenreligie niets recht, die aan onze gezegende Heere Jezus Christus een mindere eer en macht willen toeschrijven, dan aan de allerhoogste en eeuwige Vader, Die Hem uit Zijn eigen Wezen van alle eeuwigheid heeft gegeneerd *en Hem voor ons heeft gemaakt tot een Heere en Christus*, Hand. 2:36. De Apostel leidt Zijn luisterrijke verhoging in de hemel daarom af uit die heilige gronden van Zijn eeuwig Goddelijk Zoonschap, en van Zijn Middelaarsbediening, als hij die heerlijke beschrijving van Hem maakt, zeggende: *Dewelke, alzo Hij is het afschijnsel Zijner heerlijkheid, en het uitgedrukte Beeld Zijner zelfstandigheid, en alle dingen draagt door het woord Zijner kracht, nadat Hij de reinigmaking onzer zonde door Zichzelf teweeg gebracht heeft, is gezeten aan de rechterhand der Majesteit, in de hoogste hemelen*, Hebr. 1:3. Hierdoor wordt onze hoogwaardige Middelaar, Christus Jezus, dan verklaard, een waar Goddelijk Middelaar te zijn, en dat Hij Jehovah, de Heere Zelf is, het eeuwig zelfstandig Woord van God, *Door hetwelk alle dingen geschapen zijn*, Joh. 1:3. Ware Hij een Middelaar geweest van lager conditie, zo zou Hij dan aan Gods hoge rechterhand nimmermeer hebben gezeten. Want tot de Engelen, die Zijn voortreffelijkste en heiligste schepselen zijn, zegt Hij wel: *Die Zijn Engelen maakt geesten, en Zijn dienaars een vlamme des vuurs. Maar tot den Zoon zegt Hij: Uw troon, o God! is in alle eeuwigheid, de scepter Uws Koninkrijks is een rechte scepter*, Hebr. 1:7, 8. Tot de Zoon zegt Hij: *Zit aan Mijn rechterhand, totdat Ik Uw vijanden zal gezet hebben tot een voetbank Uwer voeten*, Ps. 110:1. Maar tot de Engelen zegt Hij: *staat hier voor Mijn troon, om Mij te dienen om Mijn welbehagen te doen, gij duizendmaal duizenden, en tien duizendmaal tienduizenden*, Dan. 7:10. Dat verschilt nog oneindig meer, dan hemel en aarde van elkaar verschillen. Onze Heere Jezus is gezeten op de troon, en Gods Engelen staan voor de troon. Maar hoe? Heeft de Vader der geesten dan ook een rechterhand? Gewis, Hij heeft een rechterhand van enkel macht, van majesteit en van heerlijkheid. De rechterhand des Heeren is verhoogd, de rechterhand

des Heeren doet krachtige daden, Ps. 118:16. *Wat is dat geen onbegrijpelijke en verbazende rechterhand, waarmee Hij koningen verslaat ten dage Zijns toorns! Ps. 110:5. Het geloof ziet hier niet vleselijk op een menselijke hand, maar op een Goddelijke hand, die alle dingen heeft geschapen en die hemel en aarde aan een enkel niet heeft opgehangen, en dan beeft het voor die hand, en kruipt onder deszelfs dierbare schaduw, zeggende: o God! Gij Zelf zijt mijn Koning, gebiedt de verlossing Jacobs, Psalm 44:5. Maar hoe is dat evenwel te verstaan, dat Christus niet aan de linker-, maar aan de rechterhand van de Majesteit Gods is gaan zitten? Zal de Zoon van de Koning Zich ook zetten aan de rechterhand van Zijn Vaders op de troon? Al zulke en duizend ander ongerijmde denkbeelden vormt zich het spelend, vleselijk vernuft, om de hoogste Heere te aanschouwen, die alleen onsterfelijkheid heeft en een ontoegankelijk licht bewoont, hetwelk geen mens gezien heeft noch zien kan, 1 Tim. 6:16. Maar ziet, het hemels licht des geloofs verdrijft weldra al die donkere nevelen van de lage menselijkheid, en ontdekt iets van het vleselijk Wezen van Jehovah God aan onze arme, blinde zielen, in het aangezicht van de Heere Jezus Christus. En dan aanschouwen wij de troon Gods en des Lams, en de Heilige Geest met Zijn hemelse gaven en genade, uit dezelve voort komende, als een zuivere rivier van het water des levens, klaar als kristal, Openb. 22:1. O! Wat een wonder heerlijk en ontzaggelijk gezicht van de eeuwige Godheid is dat niet! Vader, Zoon en Heilige Geest, bezitter, van dezelfde troon!*

Het is goed, in een algemene letterlijke verklaring, de spreekmanier van het zitten van onze Heere Jezus Christus aan de rechterhand Gods af te leiden van de ruime tronen van de aardse monarchen en overheden, die weleer in het Oosten en elders heerschappij voerden, waar de koningen zelf gezeten waren in het midden van de troon, en hun mederegenten of kroonprinsen, of een of ander van het koninklijke huis op dezelfde troon aan hun rechterhand, tot een teken, dat deze allernaast aan de koninklijke macht en hoogheid waren, en dat zij, of metterdaad, ook deel in de regering hadden, of enkel eershalve daar zaten, zoals Salomo zo zijn moeder aan zijn rechterhand deed zitten, 1 Kon. 2:19.

Maar als wij deze dingen nu al weten, dan hebben wij ook nodig, dat de Heilige Geest ons gemoed nog duizendmaal hoger doe klimmen, boven alle stoffelijke tronen, heerschappijen en machten der aarde, om een zaligmakend inzien te bekomen in de allerheerlijkste verborgenheid, van welke wij hier handelen. Want als wij zelfs al de gehele wijde aardbodem doorgetogen waren, en als onze ogen eens al de doorluchtige monarchen die daar de scepter zwaaien, hadden zien zitten op hun gouden tronen, blinkende van edelgesteente, voorwaar, dan hadden wij nog niets anders gezien, dan een deel glinsterende stofjes der wereld. Een hemelsgezind oog zal zich daarvan afwenden, om te zien op de overste Leidsman en Voleinder des geloofs Jezus, dewelke voor de vreugde die Hem was voorgesteld, het kruis heeft verdragen en de schande veracht, en is gezeten aan de rechterhand des troons Gods, Hebr. 12:2. Hier aanschouwt het dan de wezenlijke heerlijkheid, de fontein van alle heerlijkheid. Wij moeten een Christus zien, gezeten op de troon, aan de rechterhand des Vaders, of wij zien slechts ijdele, verleidende schaduwbeelden. Gelukzalige zielen! welke in navolging van de vier Dieren, hier ook vleugelen hebben, die van binnen vol ogen zijn, Openb. 4:8.

De Catechismus geeft ons van dit artikel een korte en zakelijke verklaring. Vraag 50, lerende, dat Christus daarom ten hemel gevaren is, opdat Hij Zichzelf daar bewijze als dat Hoofd van de Christelijke Kerke, door hetwelk de Vader alle dingen regeert.

Als de eniggeboren van de Vader, zat Hij reeds aan Zijn rechterhand, eer de wereld was, Joh. 17:5, en als de Christus des Heeren, het Hoofd der Gemeente moest Hij ten hemel gevaren zijnde, tot die luisterrijke eerstaat en tot die hoge Goddelijke macht ook mede verheven worden. Zodra Hij Zijn uitverkoren gemeente door de prijs van Zijn dierbaar bloed verlost en verkregen, en de reinigmaking onzer zonden door Zichzelf nu teweeg gebracht had, kwam het Hem ook toe, als Hoofd en Koning, over Zijn Kerk te heersen en op een troon te zitten, oneindig hoger dan alle aardse tronen, zijnde de troon van de eeuwige Vader, uit Wien alle dingen zijn. Indien ook zelfs de allerminste van Gods kinderen namaals in de hemel met de Zone Gods zullen zitten in Zijn troon, Openb. 3:21, en een onverwelkelijke kroon der heerlijkheid zullen beërven, 1 Per. 5:4, ja, een gans zeer uitnemend eeuwig gewicht der heerlijkheid, 2 Kor. 4:17, hetwelk geen oog nog aanschouwd heeft, met wat een oneindige macht, en heerlijkheid en

eer heeft de allerhoogste Vader Zijn eigen Zoon dan niet gekroond, als Hij Hem gezet heeft tot Zijn rechterhand in de hemel, ver boven alle overheid, en macht en kracht, en heerschappij, en alle naam, die genaamd wordt, niet alleen in deze wereld, *maar ook in de toekomstige, en alle dingen Zijn voeten onderworpen, en Hem der Gemeente tot een Hoofd gegeven heeft boven alle dingen!* Efeze 1:20-22.

Wat een ruim en breed veld vindt het geloof hier dan weer, om te weiden in de ongeschapen heerlijkheid van Christus! En toch is het alles maar een flauw en donker schemerlicht, in vergelijking van die onmiddellijke aanschouwing van de Koning der ere Zelf, zoals Hij van ons namaals eens gezien zal worden in de hemel. *Want wij zien nu door een spiegel in een duistere reden, maar alsdan zullen wij zien aangezicht tot aangezicht,* 1 Kor. 13:12. En echter kan het sterkste en helderste geloof die gloeiende stralen van Christus heerlijkheid, afschijnende van de spiegel van het Evangelie, hier nauwelijks verdragen, maar de ogen daarvoor sluitende, roept het uit in diepe aanbidding en verwondering: *o, eeuwige Vader! Gij hebt Hem een weinig minder gemaakt dan de Engelen, en hebt Hem met eer en heerlijkheid gekroond; Gij doet Hem heersen over de werken Uwer handen; Gij hebt alles onder Zijn voeten gezet,* Ps. 8: 6, 7. Het was het zuchtend geloofsgebed van de kerk van het Oude Testament, in het luisterrijke voorbeeld van de koning Salomo: *o, God! geef de koning Uwe rechten, en Uwe gerechtigheid den Zoon des konings, zo zal hij Uw volk richten met gerechtigheid, en Uw ellendigen met recht,* Ps. 72:1, 2. Zij verlangde om de aardse goden en machten, die op de stoel van Mozes zaten, geheel afgezet, en de eeuwiglevende Zone Gods, de ware Salomo, de grote Verbonds-Middelaar, op de troon des Vaders verhoogd te zien, en dat Hem het gebied over de kerk en over de gehele aarde eens in handen werd gegeven. Maar ziet die zalige en langgewenste tijd is ook gekomen, wanneer onze Heere Jezus Christus, na het volbrachte verzoeningswerk, is gaan zitten in de hemel, aan des Vaders rechterhand. *Nu heeft God Zijn Koning gezalfd over Sion, de berg Zijner heiligheid,* Ps. 2:5, 6, *en heeft Hem de scepter Zijner sterkte gezonden, zeggende: heerst in 't midden Uwer vijanden,* Ps. 110:3. *Nu moet in de Naam van Jezus zich alle knie buigen dergenen, die in de hemel en die op de aarde en die onder de aarde zijn en alle tong moet belijden, dat Jezus Christus de Heere zij, tot heerlijkheid Gods des Vaders,* Fil. 2:10, 11. O, wat een onbegrijpelijke hoogheid en heerlijkheid! Alles, alles zonder onderscheid, wat maar slechts een wezen bezit, is nu gesteld onder de voeten van deze machtige Alleenheerser, *uit Wiens mond een scherp zwaard gaat, opdat Hij daarmede de heidenen slaan zou. En Hij heeft op Zijn kleed en op Zijn dij dezen Naam geschreven: Koning der Koningen en Heere der heren,* Openb. 19:15, 16. Indien wij maar de eerste letteren van deze onbegrijpelijke Naam enigszins recht kunnen spellen of lezen, dan zullen wij zien, hoe hemel, aarde, hel, zee en winden, en alles wat er wordt gevonden in de ganse schepping, zich zeer laag neerbuigen, ja, ook beven voor de koninklijke scepter van onze Immanuël, Jezus Christus. En wanneer deze ontzaggelijke Koning ons Zijn gulden genadescepter dan ook toereikt in de beloften van het Heilig Evangelie, en ons zelf, door Zijn Geest, tegemoet komt treden, om onze ziel liefelijk te omhelzen en te kussen, dat ze in de groeve der vertering niet komen, werpende al onze zonden achter Zijn rug, Jes. 38:17. Ja, als Hij ons niet los wil laten, voordat wij geheel ontvonkt en brandende zijn van heilige liefde jegens Hem, zal dan ook iemand, die zodanige geestelijke en zalige ontmoetingen nooit zelf heeft ondervonden, in staat zijn, om ons te zeggen, wat er dan wel omgaat tussen Christus en de zielen van Zijn gelovigen in de binnenkamers van des Konings Paleis? *Kom, kom,* zegt dan het geloof, *en ziet en proeft en smaakt dat de Heere goedertieren is. Gaat uit en aanschouwt, gij dochteren Sions, de Koning Salomo met de kroon, waarmede Hem zijn moeder kroonde op de dag zijner bruiloft en op de dag der vreugde zijns harten,* Hoogl. 3:11. *Weg nu met alle geschapen heerlijkheid en met het geluk van weinige uren! Hier zie ik mijn wonderlijke Heere Jezus, de Bruidegom van mijn ziel, mijn Verlosser, de Koning der koningen, de eeuwige Schoonheid en Heerlijkheid des Vaders, op de troon der tronen zitten. Zalig gezicht! Ik zie hier alles voor hem neerbuigen, Engelen, geesten, mensen, duivelen, keizers en koningen, en al wat redelijk en onredelijk, levend en levenloos is. Ik zie Hem niet slechts, maar ik omhels en geniet Hem; ik zeg tot Hem: mijn Heere, en mijn God,* Joh. 20:28. *Ik werp mijn vermoeide ziel neer in Zijn armen, ik rust in Zijn schoot. En zie, deze Koning voert mij in Zijn wijnhuis, en maakt mij dronken van Zijn liefde, die beter is dan de wijn. Hij leidt mij in tot de eeuwige Vader, de God van alle genade. O, wat een glansrijke Majesteit!*

Wat een allesoverklimmende heerlijkheid! Wat liefde en vermaak! Welke beken en stromen van hemelse wellusten! Deze God is mij een hulp geweest, en in de schaduw Zijner vleugelen zal ik vrolijk zingen, Ps. 63:8.

Kortom, nu Jezus op de troon des Vaders gezeten is, en Hij, als het Hoofd der Gemeente, alle dingen regeert, *nu is Gods Koninkrijk niet meer spijs en drank, maar rechtvaardigheid en vrede en blijdschap door den Heilige Geest, Rom. 14:17.* Laat maar het geloof van Gods kinderen op de Evangelische beloften wel versterkt en bevestigd worden, dan zal het zeker waarachtig zijn, *dat onder de regering van deze Koning de rechtvaardige bloeien zal, en de veelheid van vrede, tot dat de maan niet meer zij, Ps. 72:7.* Nu mag de gelovige zichzelf en zijn gehele weg vrij gerust overgeven aan de wijze en heilige besturing van zijn Koninklijke Zaligmaker, en in geen ding meer bekommerd wezen. Het ga dan ook in de wereld, het ga met de Kerk, zoals het gaat. O, nu de heerschappij gelegd is op de schouder van de Zone Gods en nu Hij gezeten is op een eeuwige troon, waar alle tronen en machten ganselijk aan onderworpen zijn, nu is er anders niet meer nodig, dan slechts een waarachtig, ootmoedig en stil geloof, om deze Koning Salomo te zien regeren, te laten regeren en maar geheel voor Hem neer te buigen. Gelukkige zielen, die dit zalige geklank des vredes hebben leren kennen! Uw Jezus zit in de hemel aan des Vaders rechterhand en meer behoeft gij niet te weten. *Dewijl Hij uw Heere is, zo buigt u voor Hem neer, Ps. 45:12.*

Maar deze heerlijkheid van ons Hoofd Christus in de hemel, brengt Zijn gelovige onderdanen, (volgens Vraag 51), nog twee ander allerdierbaarste nuttigheden aan.

1. *Eerstelijk, dat Hij, door Zijn Heilige Geest, in ons Zijn lidmaten de hemelse gaven uitgiet.*
Het hoofd is de vergaderplaats van de zinnen en van de levendige geesten van het lichaam, vanwaar al de leden onophoudelijk bezielt en bevoeid, en in hun levendige kracht, beweging en werkzaamheid geheel bestuurd worden. Neem slechts het hoofd weg, dat afscheidende van het lichaam, zo sterven ook dadelijk al de leden. De heerlijkheid van het lichaam rust dan geheel in het hoofd, zonder welk het lichaam niet anders zou zijn dan een dode romp. Maar Christus is het geestelijk Hoofd van alle levendige gelovigen, zijnde, door de Geest des geloofs, zo nauw en onafscheidelijk met dezelve verenigd, als immer enig hoofd met zijn lichaam verenigd kon zijn, Ef. 1:22; Kol. 1:8. Deze verborgenheid is groot, Ef. 5:32, en naast die van de hoogwaardige Drie-eenheid en van de heilige vereniging van de twee naturen in Christus, is er geen grotere, noch heerlijker verborgenheid elders te vinden. Zoals nu de Heere Jezus het Hoofd der Gemeente is, *zo is Hij ook de Behouder des lichaams, Ef. 5:23.* Die hetzelfde van Zijn hemelse troon, *waar de zeven Geesten zijn, Openb. 1:4,* gedurig doorziet en verzorgt van alle hemelse gaven of zalige invloeden van het geestelijke leven; door middel van de instelling van het Heilig Evangelie, om al Zijn leden te verlichten, te rechtvaardigen, te heiligen, te vertroosten en te versterken, te leiden en te besturen, en hen tot zaligheid te verzegelen en te beschermen, enz. Evenals een Koning op zijn troon enkel zorgt voor de welstand en het behoud van zijn onderdanen, zo zorgt onze Heere Jezus Christus, *Die gezeten is aan de rechterhand des troons der Majesteit in de hemelen, Hebr. 8:1,* ook, zonder ophouden, voor al Zijn uitverkoren volk en gelovigen, en Hij slaat Zijn ontfermend oog gedurig op hen neer. Hij is voor hen de grondeloze Oceaan van alle zegeningen, en rondom Zijn troon is de regenboog van de Goddelijke algenoegzaamheid, Openb. 4:3, en de stromende Rivier van het water des levens, klaar als kristal, vloeit dan onder uit de troon, om Zijn wijngaard van rode wijnen, en iedere plant, die daarin wast, alle ogenblikken te bevochtigen, Openb. 22:1; Jes. 27:3. O! Wonder goedertieren, getrouw, machtig en allerhoogste Zaligmaker! Laten nu de harten en tongen van alle gelovigen eindeloos zingen: *Gezegend zij de God en Vader van onzen Heere Jezus Christus, Die ons gezegend heeft met alle geestelijke zegeningen, in den hemel in Christus, Ef. 1:3.* Laten zij nu enkel arbeiden, door Zijn Geest, om de waarheid betrachtende in liefde, alleszins op te wassen in Hem, Die het Hoofd is, namelijk Christus, Ef. 4:15. Dan zullen zij gedurig, *uit Zijn volheid, genade ontvangen voor genade, Joh. 1:16,* ja, ook zelfs midden in alle gebrek, toch vervuld worden tot al de volheid Gods; *bekennende steeds de liefde van Christus, die de*

kennis te boven gaat, Ef. 3:19. Belieft die wijze hoogwaardige Majesteit Zijn arme gunstgenoten geen ruime portie te schenken van aardse gaven en zegeningen, het komt er immers niet op aan, als de Koning de schatkamers van Zijn Geest maar ruim genoeg voor hen openstelt, dat zij mogen voorzien worden van hemelse gaven. Wat verliezen wij er toch bij, als Hij de wereld van ons wegneemt, om ons de hemel te schenken? Indien gij dan o christenen, met Christus zijt opgewekt, zo zoekt de dingen die boven zijn, daar Christus is zittende aan de rechterhand Gods. Bedenkt de dingen die boven zijn, niet die op de aarde zijn. Want gij zijt gestorven, en uw leven is met Christus verborgen in God, Kol. 3:1-3. Houd dan maar gelovig vast aan Christus, uw Koninklijk Hoofd, kleef aan Hem, vertrouw op Hem, wacht op Hem, leef in Hem, en volg Hem na, en geef uzelf maar geheel aan Hem over. Het Lam, dat in 't midden des troons is, zal u dan weiden, en zal uw Leidman zijn tot de levende Fontein der wateren, en God zal alle tranen van uw ogen afwissen, Openb. 7:17.

Waarom wilt u dan treuren en jammerlijk klagen, arme gelovigen? Nu uw Jezus op de troon des Vaders zit, weet nu, dat de Heere is God. *Gaat in tot Zijn poorten met lof, in Zijn voorhoven met lofzang, looft Hem, prijst Zijnen Naam. Want de Heere is goed, zijn goedertierenheid is in der eeuwigheid, en zijn getrouwheid van geslacht tot geslacht, Ps. 100:3-5.* Het is wel zo, dat Christus' Bruid hier op de wereld aan alle kanten van veel machtige vijanden nog omringd is, die enkel op haar verderf toeleggen, en dat ieder ellendig gelovige hier in zijn kleine omtrek, zo van binnen als van buiten, wel mag aangezien worden als een belegerde stad, Jes. 1:8. Maar ook hiertegen schept het geloof uit dit Artikel van Jezus' zitten aan Gods rechterhand steeds een wonderlijke troost, en trekt daarvan ook deze ander nuttigheid, namelijk

2. *Een stil vertrouwen, dat Hij ons met Zijn macht tegen alle vijanden beschut en bewaart.* Eén gelovig gezicht van Christus' koninklijke macht en heerschappij in de hemel, met een ware toe-eigening op het gemoed, verdrijft alle lage, zondige vrees uit de harten van de gelovigen, en maakt hen moedig en onversaagd als jonge leeuwen. O, wat bezit de Immanuël niet een macht! *Hem is alle macht gegeven in hemel en op aarde, Matth. 28:18. De Heere heeft Zijn troon in de hemelen bevestigd, en Zijn Koninkrijk heerst over alles, Ps. 103:19.* Hij heerst over zonde, satan, hel en dood, over tronen en heerschappijen, en over al de bewegingen en besturingen van de geestelijke en lichamelijke schepselen. Het moet alles voor Zijn macht en scepter buigen, en Hem aanbidden, Die leeft in alle eeuwigheid. Al Zijn en Zijner gelovigen vijanden liggen vast gekluisterd aan de voetbank van Zijn troon, en Hij voert Zijn geduchte heerschappij in het midden van hen, Ps. 110: 1, 2. Niemand van hen kan, zonder Zijn wil, een hand of vinger verroeren. Mag dan dit lied van alle ware gelovigen, ook niet gezongen worden in het land: *Wij hebben een sterke stad, God stelt heil tot muren en voorschansen?* Jes. 26:1. Laat nu vrezen wie vrezen wil en wie vrezen moet, *want voor de vreesachtige en ongelovige is de poel, die brandt van vuur en sulfer, welke is de tweede dood, Openb. 21:8.* Maar wat zijt gij vreesachtig, gij klein gelovigen? Matth. 8:26. *Uw Koninklijke Zaligmaker is gezeten, naast de Vader, in het midden van de troon.* Geloof u dat? Dan behoeft u nergens voor bevreesd te zijn, want Hij legert zich als een vurige muur van alle kanten, rondom u, en gij wordt van Hem in de kracht Gods bewaard, door het geloof, tot de zaligheid, die bereid is om geopenbaard te worden in de laatste tijd. Verheug u dan ook in Hem, alhoewel nu een weinig tijd (zo het nodig is) nog bedroefd zijnde door menigerlei verzoeking, 1 Petrus 1:5, 6. Christus heeft immers Zijn gehele Woord voor u vervuld met de dierbaarste beloften van Zijn machtige hulp en troost, en dat Hij Zijn arme volk, hier op de wereld, altijd zal bedekken met de schaduw van Zijn hand. En dat Hij hen zodanig zal beschutten en beschermen tegen al hun geestelijke en lichamelijke vijanden, dat die hen aan hun zaligheid het minste leed niet zullen kunnen doen, *dat de poorten der hel hen niet zullen overweldigen, Matth. 16:18.* En dat niemand hen uit Zijn hand zal rukken, Joh. 10:28. Een waar gelovige, dit alles in de geest aandachtig bij zichzelf overwegende, roept dan

uit met een vrolijk juichend hart: *Ik vertrouw op God, ik zal niet vrezē, Ps. 56:5. Ik zal tot den Heere zeggen: mijn Toevlucht en mijn Burgt, mijn God, op welken ik vertrouw, Ps. 91:2.*

En zal ook iemand machtig zijn, om die zalige stilheid en vrede, die blijdschap en troost, die veiligheid en onbekommerdheid en die gehoorzaamheid en aankleving enz. recht uit te drukken, welke de gelovige ziel geniet, als zij gezeten in de schuilplaats des Allerhoogsten, vernacht in de schaduw des Almachtigen? Ps. 91:1. O zegt zij dan, *mijn Jezus is Koning in der eeuwigheid, Hij zit op de troon des allerhoogste Gods; niemand kan Hem daar afstoten, en niemand kan mij ook scheiden van Zijn liefde en gemeenschap. Al keerde alles wat er is ook ten onderste boven, als mijn voeten maar vast mogen staan op deze Rotssteen, dan zal ik niet wankelen. Ik wil de Heere Jezus maar laten regeren, en vrees voor geen verdrukking, of benauwdheid, of vervolging, of honger, of naaktheid, of gevaar, of zwaard, Rom. 8:35. Want Hij zal mij redden van de strik des vogelvangers, van de zeer verderfelijke pestilentie. Hij zal mij dekken met Zijn vlerken, en onder Zijn vleugelen zal ik betrouwen. Zijn waarheid is een rondas en beukelaar, Ps. 91:3, 4.* Wat dit alles te zeggen is, dat kan de genade ons, op de posten van een heilige ondervinding, maar alleen recht doen verstaan.

De geveinsde **waangelovigen** zullen doorgaans ook veel op hebben met dit artikel, en daar al hun troost uitscheppen. Zij spreken graag van de macht en hoogheid van Christus en van Zijn regering, van het groot geluk van Zijn onderdanen, van de hemelse goederen, van Zijn koninkrijk, enz. Daar zijn er zelfs, die altijd roemen van hun koning. Zij zijn des Konings kinderen, en zij leven maar alleen voor hun Koning. Zoals Hij hen bestuurt en regeert, zo is het altijd goed, zij zijn met Hem verenigd. Dat gesprek loopt zeer glad en gemakkelijk op een hoge geestelijke toon. Duizend schone zaken weten zij te zeggen van het Christendom met een flegma van teerheid, waarmee zij de eenvoudige zielen lichtelijk innemen. Maar dit werk mag zo kunstig lopen, als het wil, het kan toch de toetssteen van het licht der waarheid geenszins verdragen. Bezie het blinkende gelaat van de geveinsden, als God u daar genade toe wil geven, maar terdege van nabij, dan zult gij weldra bemerken, dat al hun geestelijke schoonheid in de grond slechts een vals en bedrieglijk blanketsel is. Hoe teer hun praktijk en handel hier ook tegen mogen liggen, en hoe verloochend aan alles, het loopt toch heimelijk en luchtig daarheen, dat zij graag zelf op de troon zitten. Hun lage nederigheid is maar een verdoemelijke trotsheid. Zij dromen veel van Christus souvereine regering, en toch houden zij het roer van hun ranke scheepje, zolang zij immer kunnen, altijd zelf in handen. En menigeen van hen stuurt het eindelijk zeer ongelukkig op het strand of in de wal, en dan zijn alle krachten nodig om het lekke vaartuig daar weer af te brengen in het ruime water. Men kan dit schijngeestelijke volk nooit beter leren kennen, dan op die posten, wanneer zij eens in bijzondere zwarigheden of verlegenheden geraken op de een of ander wijze, waar zij geen raad weten, om er zichzelf uit te redden. Dan zou hun het geloof van dit artikel van Jezus zitten aan Gods rechterhand eerst recht te pas komen, om dat in stilheid des geestes nu te oefenen, en daarnaast hun gebruik alleen te maken van de rechte middelen en wegen.

Maar helaas, zo hadden zij het nooit bedoeld. Hun geloof mocht goed zijn in de zomer van voorspoed, om dan schone bladeren en bloesems te dragen, maar in de winter van tegenspoed kan het tegen de koude lucht niet. Zegt nu aan deze mensen, dat zij Christus toch maar moeten laten regeren, dat Hij omhoog op de troon zit, en het goed maken zal, dat zij maar stil en geduldig op Hem moeten wachten, en alleen zorgvuldig Zijn heilige weg houden, enz. Gij zult hun dan waarlijk moeilijke vertroosters zijn, indien u er ook niet wat anders bij kunt doen, om ook te luisteren naar hun voorstellen, om er de hand aan te helpen lenen, dat zij haast en wel gered mogen worden, zoveel mogelijk is. Ja, als de nood maar eens terdege bij hen aan de man komt, dan zult u ook wel genoeg bespeuren, dat een huichelaarsconsciëntie geheel niet teer valt op de verkiezing van de middelen, waarlangs maar enige hulp mocht verkregen worden. Wij moeten voor dit geslacht van mensen nooit meer op onze hoede zijn, dan wanneer zij zich bevinden in enige drukkende verlegenheid, en als zij ons nodig hebben. Die zich dan maar enigszins wil inwikkelen in hun zaken, heeft wel met duizend ogen toe te zien, om van hen in geen kromme kronkelwegen lichtelijk gesleept te worden, want hoe geestelijker zij dan praten, hoe gevaarlijker het is, om naar hun Sirenegezangen te luisteren. Menige eenvoudige ziel heeft dit,

helaas ondervonden, als het te laat was, en als men moest klagen, dat zodanige mensen veel bekwamer zijn, om rechte Atheïsten, dan rechte Christenen te maken. Kortom het is een zekere waarheid, dat de beste tijdgelovigen, die er mogen zijn, in de grond van hun harten niets meer haten, dan de heilige en soevereine regering van onze Heere Jezus Christus, zij mogen er ook de geestelijke liederen van opzingen. Laat Hij slechts alleen regeren tegen hun zin en laat Hij maar tegen hen zeggen: *Mijn gedachten zijn niet ulieder gedachten, en uw wegen zijn niet Mijn wegen*, Jes. 55:8. Laat Hij hun beminde afgoden dan ook, één voor één, aantasten, om die van de troon te werpen, en hun zelf ten laatste ook daarbij, dan zal men weldra hun klaagliederen horen, en hen breed horen spreken van hun verdrukking en van het onrecht, dat hun geschiedt. Dan worden zij ook gestraft met smart op hun leger, Job 33:19, en in plaats van stil te kirren, zoals de duiven, brommen zij wel, zoals de beren, Jes. 59:11. Dan zal hun bevalligheid smelten als een mot, totdat zij eindelijk vermoeid worden van langer op te roeien tegen de sterke stroom van de Voorzienigheid. En wie kan ons zeggen, waar zij dan eindelijk wel naar toe zullen sturen? Dit alles komt van het spelend vernuft van de huichelaar, hetwelk die Goddelijke leer van Jezus' zitting aan Gods rechterhand, naast de gehele waarheid van het christendom, zo gemakkelijk heeft kunnen begrijpen, zonder dat hij de knieën van zijn hart voor de ontzagelijke Majesteit, Die op de troon zit, recht gebogen heeft. Het is de onzalige kunst van de geveinsden, dat zij zich met een denkbeeld van Christus zo familiaar weten te maken, dat zij Hem zelfs op het laatst niet meer achten, en dan ontzien zij niet, met hun boezemzonden zelfs voor Zijn aangezicht te koesteren. Voorzeker al wie met de Heilige Zone Gods wil verkeren, zonder een innerlijke beving voor Zijn geduchte Hoogheid, welke Hem belet om toe te geven ook in de minst bekende zonde, die heeft reeds aangevangen zijn voet op het huichelaarspad te zetten. Laat dit vrij van een ieder geloofd worden, dat Christus niet slechts een genadig en beminlijk, maar ook een ontzagelijk en vreselijk Koning is, dat Hij in beide die hoedanigheden alle koningen der aarde oneindig ver overtreft, en dat Hij nooit iemand tot Zijn heilige gemeenschap laat komen, wien Hij ook niet aanstonds dat woord in kracht op het hart drukt: *het verderf Gods was bij mij een schrik, ik vermocht niet, vanwege Zijn hoogheid*, Job 31:23. Indien de mensen slechts deze les niet praktikaal en hartgrondig weten en leren, en ook in hun wandel met der daad uit te drukken, dan zijn hun beste licht, gaven en deugden gewis zeer zorgelijke dingen. Want hoe dit kompas ook wijst, het trekt toch altijd naar de streek van *waarachtige geveinsdheid*, wat ons 'gemeenzaam met Christus' doet worden, echter zonder een bevend ontzag voor Zijn geduchte Majesteit, om Hem met onze zonden toch niet te vertoornen. Een huichelaar zal voor Zijn aangezicht niet komen, hij mag zich inbeelden, wat hij wil, Job 13:16.

De 4^e trap van Christus' verhoging.

Zijn wederkomst

Nu volgt de vierde trap van de verhoging van de Zaligmaker, welke nog, als een toekomstige weldaad, in geloof van ons verwacht wordt, Zijn wederkomst, om te oordelen de levenden en de doden. Het betaamt Hem, Die verhoogd is tot de enige Verlosser en Koning van Zijn Kerk, ook de opperste Richter te zijn van alle vlees, Jes. 33:22. De hemelse Vader, de Fontein der eeuwige Godheid, geeft het alles in de hand van Zijn eniggeboren Zoon over, ten einde, om als Middelaar de wereld te verlossen, te regeren en te richten. *Want ook de Vader oordeelt niemand, maar heeft al het oordeel den Zoon gegeven, Opdat zij allen den Zoon eren*, Joh. 5:22, 23. Christus, de Middelaar bestuurt beide, de genade en de gerechtigheid van de Drie-enige God. *Daarna zal het einde zijn, wanneer Hij het Koninkrijk aan God en den Vader zal overgegeven hebben, wanneer Hij zal tenietgedaan hebben alle heerschappij en alle macht en kracht. Want Hij moet als Koning heersen, totdat Hij al de vijanden onder Zijn voeten zal gelegd hebben*, 1 Kor. 15:24, 25.

Dit zal in volkomenheid eerst geschieden op de jongste dag, dan wanneer de heerlijke en almachtige Zone Gods zal gezeten zijn op de troon van de Vader, om de wereld in gerechtigheid te richten. Hij voert dat hoge Goddelijke richterampt nu dagelijks uit over Zijn Kerk en over alle schepselen. Het geloof ziet Hem steeds op Zijn hoge Richterstoel zitten, *en de ellendigen des volks richten, de kinderen der nooddriftigen verlossen en de verdrukker verbrijzelen*, Ps. 72:4. Maar dit alles is slechts weinig, bij dat grote en heerlijke werk, hetwelk onze Heere Jezus Christus eens zal doen in de doorluchtige dag van het laatste algemene gericht; *wanneer God de aardbodem rechtvaardiglijk zal oordelen, door een Man, Dien Hij daartoe geordineerd heeft, verzekering daarvan doende aan allen, dewijl Hij Hem uit de dood opgewekt heeft*, Hand. 17:31. Nu voert Christus heerschappij, en richt op des Vaders troon, en neemt daar het dagelijks gericht van de hemel waar, in de weg van de Voorzienigheid en van Zijn Middelaarsregering. Maar dan zal Hij Zijn grote Zitdag houden, als Hij Zijn ontzagelijke Richterstoel zal neerzetten op de wolken, en Hij zal komen in Zijn heerlijkheid, en alle engelen met Hem, wanneer al de volkeren voor Hem zullen vergaderd worden, Matth. 25:31, 32.

Van die grote dag, en van het heerlijke werk, dat de Zoon des mensen daarop zal uitvoeren, kond wellicht met de bijstand des Geestes een geheel boek vol geschreven worden, en dan zou daar nog nauwelijks eens het duizendste gedeelte van kunnen genoemd worden. Maar het is geheel niet veilig hieromtrent met al te grote nieuwsgierigheid bezet te zijn. Want indien het zeker is, dat wij zelfs de eerste trappen van de verhoging van onze Zaligmaker, helaas nog maar zeer weinig kunnen verstaan, wat wilden wij ons dan ophouden, om een duidelijk en omstandig begrip te krijgen van de hoogste trap van Zijn verheerlijking? Het geloof van de heiligen is van een zedige en neerbuigende aard, dat neigt het aangezicht weldra ter aarde, om de heerlijkheid van Christus te aanbidden, wanneer die hemelse Zon slechts enige van haar heldere lichtstralen door of van achter de wolken van de Evangelische beloften op onze zielen neerwaarts schiet en dan komt er altijd een diepe schaamte en beving in het gemoed voor de vlekkeloze Majesteit en heiligheid des Heeren. Dit maakt, dat zelfs de meest verlichte en geestelijke gelovigen in hun zondige, aardse stand nog maar zeer weinig van Christus heerlijkheid kunnen zien, ook als Hij soms blinkende door Zijn Geest aan hen verschijnt. Zij zien toch maar altijd als door een spiegel in een duistere rede, 1 Kor. 13:12. En dat houdt hen steeds arm en nederig bij zichzelf, wanneer de rampzalige geveinsden in een donker schemerlicht van de Geest hun aangezichten omhoog verheffen en dodelijk opgeblazen worden.

Hoe zou ik dan toch kunnen weten, zegt een ootmoedig christengelovige, met wat een doorluchtige statie en Goddelijke heerlijkheid mijn heilige Zaligmaker hiernamaals eens op de wereld zal komen, om levenden en doden te oordelen en hoe de zomen van Zijn Koninklijke mantel de Tempel dan zullen vervullen, Jes. 6:1, *daar ik nu nauwelijks een straaltje kan verdragen van Zijn mindere heerlijkheid? Hoe schemeren mijn zwakke ogen niet, als ik Hem van verre zelfs nu zie zitten op de troon des Vaders, waar Hij Zijn gewoontelijke gerichtsdagen houdt. Wat zou ik dan toch kunnen aanschouwen van hetgeen immers geen oog nog gezien en geen oor nog gehoord heeft. Wat wonderbaar gezicht wordt voor mij bewaard, wanneer ik het aangezicht van mijn Zaligmaker in gerechtigheid eens zal aanschouwen, en verzadigd zal worden met Zijn beeld, als ik zal opwaken*, Ps. 17:15. *Ik zal eerst mijn doorknaagde wormenhuid geheel afleggen, en dan zal ik Hem aanschouwen uit mijn verheerlijkte vlees, Wie ik voor mij aanschouwen zal*, Job 19:25, 26. *En tot zolang zal ik, als een blinde Barthimeüs aan de weg, waar mijn Zaligmaker nu voorbij gaat, blijven zitten bedelen, en hierna zal ik dan ook eens zitten met Lazarus in Abrahams schoot.*

Ondertussen zal het geloof door de genade van de Geest op alle mogelijke wijze met die Goddelijke waarheid van de luisterrijke verschijning van de Heiland, of wederkomst ten oordeel voordeel trachten te doen, beide tot vertroosting en tot heiligmaking. En dat komt al uit die geestelijke grond van de ware geloofsgemeenschap met Christus, waarin alle oprechte kinderen van God hier reeds mogen staan en leven. Buiten die gemeenschap is het niet mogelijk, dat wij een bestendige, zielheilgende troost zouden kunnen scheppen uit dit Artikel. Voorwaar wie twijfelt aan de grond van zijn aandeel aan de Heere Jezus, die kan zich in zodanige staat geenszins hartgrondig met Zijn heerlijke komst ten

oordeel verblijden of vertroosten. Integendeel, zal de allerdierbaarste waarheid hem veeleer tot verschrikking zijn. Want indien zij ook de blinde en verharde consciëntie van de heidense stadhouders lichtelijk zeer bevreesd kon maken, Hand. 24:25, wat zou zij dan niet doen aan die het Christendom belijden, wanneer de hand van God dezelve maar eens op hun onverzoende gewetens wilde leggen? Deze schrik des Heeren heeft er menigeen bewogen tot het geloof, die anders nooit, met een ware ernst, aan Christus en de zaligheid gedacht zouden hebben, 2 Kor. 5:11. Maar voor het rechte Christenvolk is diezelfde waarheid als een altijd springende Fontein van de allerdierbaarste geestelijke vertroosting, indien zij daar maar stil gelovig mogen bij neer zitten, om er dat heilige gebruik van te maken. Hetwelk de Catechismus ons hier aanwijst.

Waar ons te letten staat, *beide op de komst van Christus ten oordeel, en op het grote en doorluchtige werk, dat Hij dan zal verrichten, tot eeuwige zaligheid van al Zijn uitverkoren gelovigen.*

Aangaande Zijn toekomst, *daaruit ontvangt de christengelovige deze gewisse troost, door de genadige werking van de Geest, in zijn ziel dat hij, in alle droefenis en vervolging met opgerichte hoofde, even Denzelven, die Zich tevoren om zijntwil voor Gods gericht gesteld en al de vloek van hem weggenomen heeft, tot een Richter uit de hemel verwacht.*

1. De gezegende komst van onze Heere Jezus Christus hier op de wereld, om het laatste gericht van God te houden over alle vlees, ten jongsten dage, is voor het treurige Sionsvolk, dat eenmaal door Zijn bloed verzoend en gerechtvaardigd, en door Zijn Geest vernieuwd en geheiligd is tot de gehoorzaamheid van het ware geloof, niet anders dan een blijde tijding uit verren lande. Zij hebben hier reeds een zalig eigendom gekregen aan Christus. Hij is hun waarachtig Hoofd en zij zijn alle leden van Zijn lichaam, zoals voorheen reeds is aangewezen. Zij hebben de heerlijkste blijken van Zijn Goddelijke liefde voor zich al reeds ontvangen in Zijn eerste komst in de wereld, om te volbrengen het werk van hun verlossing. Toen heeft Hij, als hun getrouwe Borg, Zichzelf gesteld voor het gestrenge gericht van de hoge en heilige God. Daar is Hij om hun zonden veroordeeld geworden, en heeft Gods vloek en toorn voor al Zijn gelovigen gedragen, en heeft hen de gerechtigheid en het eeuwige leven verworven. En dit alles heeft Hij hun door Zijn Geest ook dadelijk toegepast, hen zo nauw met Zich verenigende, en Zelf komende wonen in hun harten door het geloof, en hen zoveel dierbare onderpanden en verzegelingen schenkende van hun zaligheid en van Zijn onveranderlijke liefde.

Laat het geloof van de christenen, door de kracht des Geestes, hier dan nu maar leven en werken volgens zijn wezenlijke aard, o, hoe onuitsprekelijk heerlijk en troostlijk zal ons die zalige verschijning en toekomst ten oordeel van Christus dan niet zijn! Hoe zeer zullen de arme gelovigen midden in alle droefenissen en tegenspoeden van dit aardse leven, daar dan niet dagelijks naar verlangen! Of zou ook een ziel, die gelooft, angstvallig kunnen vrezen voor het heilig genadegericht van haar liefderijke Zaligmaker, Die om hun zaligheid, Zichzelf gesteld heeft voor dat wrekende gericht van de Goddelijke rechtvaardigheid, waar Hij een vloek geworden is voor hun zonden? Dit is wel eigen aan de zwakheid, welke nog veelszins, ook in het beste geloof, gevonden wordt. Deze maakt, helaas, dat ook de oprechte kinderen van God, de verzegelden des Heeren, in een uur van verzoeking en van duisternis lichtelijk zullen vrezen voor de heerlijke Majesteit en gerechtigheid van Jezus Christus. En indien zij al zo zeer niet mochten vrezen voor Zijn geduchte komst, zo kunnen zij er dan toch evenwel die levendige en zielheilgende troost zo niet uit scheppen, welke een welgesteld geloof daar uit scheppen zal.

O, roept een gelovig christen uit, *wat is die toekomstige verschijning van mijn Heere Jezus Christus, op het einde der wereld, mij niet onuitsprekelijk beminnelijk en dierbaar! Wat een rijke schatkamer, ja, volle oceaan van Goddelijke vertroosting opent die zalige komst voor mijn bedrukte ziel! Laten de godlozen en ongelovigen daar vrij voor vrezen, want zij hebben daar wel reden toe, mijn Heere is voor hen als een verterend vuur, en zij zullen voor Zijn ontzaggelijk hemels gericht niet kunnen bestaan. Onze God zal komen en zal niet zwijgen, een vuur voor Zijn aangezicht zal verteren, en rondom Hem zal het zeer stormen. Hij zal roepen tot de hemel van boven, en tot de aarde om Zijn volk te richten: Verzamelt Mij Mijn gunstgenoten, die Mijn verbond maken met offerande, Ps. 50:3-5. Maar hoe zou ik toch vrezen voor de heerlijke toekomst van mijn Ziels-Bruidegom? Deze zal immers mijn*

Bruiloftsdag wezen, mijn eeuwige verlossingsdag. Wat zal ik arm, zuchtend schepsel dan niet een zaligheid genieten. Met wat een kroon van heerlijkheid zal ik dan gekroond worden! Wat een genadige Richter zal ik daar voor mij ontmoeten op de wolken des hemels! Ach, dat mijn arm, benauwd hart het toch eens recht kon geloven, en juichen en opspringen van vreugde in God mijn Zaligmaker! Mochten mijn stomme mond, mijn stamelende lippen het eens kunnen uitspreken! Dat eens die duistere schellen van mijn ogen afgelicht werden, en dat dikke vleselijke voorhangsel, waar ik, blinde worm, nu nog zo jammerlijk mee bedekt ben! Want zie, nu zal Hij immers voor mij heengaan, en ik zal Hem niet zien, en Hij zal voorbijgaan en ik zal Hem niet merken, Job 9:11. Wat is dat droevig! Mijn liefste Heere Jezus, het enige Heil van mijn ziel, staat nog achter de muur van mijn zondig vlees, kijkende uit de vensteren, blikkende uit de traliën, Hoogl. 2:9. Hij spreekt ook gedurig tot mij en Zijn lippen druipten steeds van honing en van honingzeem. Maar de ellendige wereld maakt nog zo veel geraas in mijn hart en in mijn oren, dat ik niet recht verstaan kan, wat Hij zegt. Nochtans weet ik, dat Hij al reeds op weg is, om tot mij te komen. Ik weet, dat Zijn komst voor mij, en voor al Zijn gelovige kinderen, zeer heerlijk en genadig zal zijn, en dat er voor de armen verwachting is, Job 5:16. Indien Zijn heilig aangezicht nu reeds blinkt van zulke gulden stralen van barmhartigheid en liefde, hoe zal het dan wel blinken, als Hij ons zal opwekken ten uiterste dage? O, Hij is nabij, Die mij rechtvaardigt. Al ziet schoon mijn duister oog Hem niet, zo riek ik toch de reuk van Zijn klederen, die is als de reuk van Libanon. Zijn woord, Zijn belofte, ja, Zijn eed liggen daar voor mijn aangezicht, en klinken steeds zeer lieflijk in mijn hart, als Hij mij de oren opent. Ja, ik kan het onmogelijk uitdrukken, hoe wonderlijk mijn gemoed op sommige tijden, in de tederste liefdesuitgangen, tot Hem wordt getrokken en van het lage schepsel losgemaakt. Dan is mij de toekomstige verschijning van mijn Heere Jezus boven alles dierbaar. Dan roept mijn hart en mijn vlees uit tot de levende God: Kom haastig Heere Jezus, verschijn blinkende en vertoef niet langer!

Voorwaar, het oprecht geloof is een hoog verheven, wonderlijk, Goddelijk ding, en het is geheel niet vreemd dat de blinde wereld daar zo over disputeert. Het is de zuivere gave Gods, door welke wij uit genade zalig worden, niet uit de werken, opdat niemand roeme, Ef. 2:8, 9. Het is een vaste grond der dingen, die men hoopt, en een bewijs der zaken, die men niet ziet, Hebr. 11:1. Wij moesten minder arbeiden, om die geestelijke verborgenheid aan de mensen uit te leggen, en wij moesten meer ootmoedig voor hen bidden, dat de hemelse Vader hen die wilde leren verstaan door Zijn Geest. Zo veel is er immers van waar, dat al de dingen mogelijk zijn, dengene die gelooft, Marc. 9:23. Een gelovige kan duizend jaren gemakkelijk aanzien als één dag, en dan kan hij zich in de zalige komst van Christus ten oordeel, al reeds verheugen met een onuitsprekelijke en heerlijke vreugde, 2 Petrus 1:8. En hoe ellendiger en droeviger hier zijn lot is, hoe meer geestelijke vertroosting hij dan zal scheppen, *verwachtende de zalige hoop, en de verschijning der heerlijkheid des groten Gods en onzes Zaligmakers Jezus Christus, Die Zichzelven voor ons gegeven heeft, opdat Hij ons zou verlossen van alle ongerechtigheid, Tit. 2:13, 14.* Deze hartelijke verwachting zal de gelovige oefenen met een opgericht hoofd. Hij zal zijn hoofd dan oprichten, beide uit het stof en uit de zonde. De liefde van Christus doet hem worstelen om, zo veel hij immers kan, uit beide uit te kruipen, en zijn zwak hoofd in verlangen op te steken naar die heilige en volzalige dag van zijn verlossing.

Hij heeft meer dan duizend gewichtige redenen, om naar die gezegende dag te verlangen. De wereld is hem een nare gevangenis en een bange en vreemde plaats. Het lichaam der zonde drukt hem uitnemend zwaar. Zijn verdriet wast dagelijks aan, en zijn genoeglijke dingen smelten ongevoelig weg onder zijn hand. Daar blijft niets over voor zijn treurige geest, dan een bitter water van ellende. Hij woont hier in een dorstig land. Bijzonder wanneer hij leeft in een vervallen en geesteloze tijd, waarin het christendom er zo uitziet, als een nare en akelige vallei, vol doodsbeenderen. Hoe zucht en treurt zijn arme geest dan niet over een lauwe Laodicese kerk, welke Christus haast uit Zijn mond zal uitspuwen? O, roept zijn bange ziel dan veeltijds uit, *wat dodige middelen zijn hier niet! Hoe struikelt de waarheid op de straten! Hoe zit de verdoemelijke schijnheiligheid op de troon! Wat is er een blindheid en godloosheid, een ongevoeligheid en onverbeterlijkheid onder de mensen! Wat een naar wezen heeft alles! De Heere woont niet meer in het midden. Ik ben in de wereld als in een droevig gast- of ziekenhuis, waar alles met de onreine plaag van de melaatsheid geslagen is, en aan de dodelijke zondepest jammerlijk krank ligt. De beste van hen is als*

een doorn, de oprechtste is scherper dan een doornheg, Micha 7:4. Zoals een reiziger die inkeert om te vernachten, zo ben ik zelf in mijn eigen huis en familie. Mijn nabestaanden houden op, en mijn bekenden vergeten mijner. Mijn huisgenoten en mijn dienstmaagden achten mij voor een vreemde, een uitlander ben ik in hun ogen, Job 19:14, 15. En wat woel en wurm en tob ik, arm schepsel, niet, om er doorheen te kruipen! Met wat al drukkende bekommernissen en benauwde zorgen ga ik niet steeds beladen! Hoe moet ik alle dagen op mijn wacht staan, en mijn mond als met een breidel bewaren! Hoe zeer passen ze op mijn hinken! Wat leef ik nog uit van de Heere! Hoe bang zit ik hier gekerkerd in dat zondig vlees! Mijn ziel is voor Hem als een dorstig land, Ps. 143:6. O, wat een strijd en worsteling! Wat een moeite en droefenis! wat al kruis en zuchten! wat al angst en kwelling! Ik ben een roerdomp der woestijn zoals geworden, ik ben geworden als een steenuil der wildernissen. Ik waak, en ben geworden als een eenzame mus op het dak. Mijn vijanden smaden mij al de dag: die tegen mij razen, zweren bij mij. Want ik eet as als brood, en ik vermeng mijn drank met tranen, Ps. 102:7-10.

En als er ook nog duizend ander klachten op dit register gesteld worden, dan zal het nog niet vol zijn. Wat kan er dan toch zijn, dat de arme, bedrukte gelovige ziel, zo een ellendige vreemdeling in Mesech, ook nog langer zin in dit tijdelijke leven zou hebben? En dat hij niet liever naar de zalige toekomst en verschijning van de Heere Jezus vurig zou verlangen en reikhalzen? Laten de wereldskinderen hun aangezichten naar de aarde nijgen, want die is toch hun deel. Maar laten de oprechte hemelskinderen, die vertrouwen dat Christus hun deel en rotssteen is, hier met opgerichte hoofde gaan, wetende dat hun verlossing nabij is, en dat de zaligheid hun nu nader is, dan toen zij eerst geloofd hebben, Rom. 13:11. Laten zij steeds wachten op de komst van hun Heere, als die daar het allergrootste belang in hebben. *Want het gezicht zal nog tot een bestemde tijd zijn; dan zal Hij het op het einde voortbrengen en niet liegen. Zo Hij vertoeft verbeidt Hem, want hij zal gewisselijk komen, Hij zal niet achterblijven. De rechtvaardige zal door zijn geloof leven*, Hab. 2:3, 4. Zo zeker als onze Heere Jezus is gekomen in Zijn eerste komst, zo zal Hij ook eens komen in Zijn tweede komst. Hij zal ons geen wezen laten. Hij zal Zijn Kerk met geen valse belofte bedriegen. Hij zal niet trouweloos handelen met Zijn waarde Bruid, aan welke Hij Zijn bloed en Geest tot een trouwring heeft geschonken. Het geloof gesterkt door de genade, draagt zich mannelijk, dat werpt de vrees en twijfeling van zich weg, en houdt zich vast, met Mozes, *als ziende den Onzienlijke*, Hebr. 11:27.

2. Daarnaast strekt ook het grote en doorluchtige werk, hetwelk de Zaligmaker in Zijn komst op de jongste dag zal verrichten, de ware gelovigen niet minder tot een grond van geestelijke vertroosting, *dat zij Hem dan tot een Rechter uit de hemel verwachten, die al Zijn en hun vijanden in de eeuwige verdoemenis werpen, maar hen, met al de uitverkorenen, tot Zich in de hemelse blijdschap en heerlijkheid nemen zal.*

Hier op aarde heeft het godzalig christenvolk zeer veel machtige en bittere vijanden, die hen als bijen steeds omringen, Ps. 118:12. Hoe vromer zij daar leven en hoe oprechter zij ijveren voor Gods eer, hoe het getal van hun vervolgers ook aanwast, zodat zij zullen uitroepen: *Aanzie mijn vijanden, want zij vermenigvuldigen, zij haten mij met een wrevelige haat. Bewaar mij en red mij*, Ps. 25:19, 20. De satan, die Gods grootste vijand is, is ook hun grootste vijand. Hij heeft hun Zaligmaker de verzenen vermorzeld, en hij moet ook hen de verzenen vermorzelen. En hoewel hij nu ook reeds geketend ligt, als een gemuilbande slaaf, aan de voetbank van Zijn troon, zo heeft hij nog macht genoeg behouden, om de gehele wereld, en alle boze onheilige mensen, tegen hen op te rukken, en om te maken, dat degenen, die hen haten zonder oorzaak, en die hen zoeken te vernielen, meer zijn dan de haren huns hoofds, Ps. 69:5. Een waar Christen moet ze in de grond, allemaal aanzien en houden voor zijn gezworen vijanden, die niet leven en wandelen door de Geest van Christus, ook zelfs, die zich geveinsd aan Hem onderwerpen. Hij heeft, behalve zijn Drie-enige God, anders geen waarachtige vrienden in de genade, dan de heiligen en heerlijken, die op de aarde zijn, en die boven in de hemel zijn. Deze zijn eeuwig en onveranderlijk zijn oprechte vrienden. Maar buiten deze heeft hij geen vrienden, dan slechts die zo geheten worden. Alle godlozen, alle onbekeerden en alle hypocrieten en halfbekeerden zijn zeker naar de geest zijn vijanden, en dat zullen zij hem bij iedere gelegenheid ook betonen, als God het maar wil toelaten. Hij mag dagelijks gemeenzaam met hen omgaan, in een kerk en godsdienst met hen samen komen, aan dezelfde tafel des Verbonds met hen aanzitten, en een ambt met hen bedienen, ja, in de

nauwste gemeenschap en familiebetrekking met hen staan, maar hij moet toch altijd bij hen waken en op zijn hoede zijn, als een goed krijgsknecht van Christus. Zijn getrouwe Meester roept hem gedurig toe: *Geloof een vriend niet, en vertrouw niet op een voornaamste vriend, bewaar de deuren uwsmonds voor haar, die in uw schoot ligt*, Micha 7:5. Deze is de heilzame les, welke zij allen gedurig hebben waar te nemen, die Godzalig wil leven in Christus.

O, vijandige wereld, gij adderengebroudsel, wat zijt gij een krom en verdraaid geslacht! Uwe beste vriendschap is toch maar een verniste en vergulde vijandschap, uw schoon gelaat is maar een verleidend goochelspel! Hij heeft voorwaar, de wereld nog niet leren kennen, die er dit opschrift niet op lezen kan: *Zijn mond is gladder dan boter, maar zijn hart is krijg. Zijn woorden zijn zachter dan olie, maar dezelve zijn blote zwaarden. Werpt uw zorg op de Heere, en Hij zal u onderhouden. Hij zal in eeuwigheid niet toelaten, dat de rechtvaardige wankelt*, Ps. 55:22, 23. Of zou daar ook een ware en bestendige vrede kunnen opgericht worden tussen het vervloekte slangenzaad en tussen het gezegende vrouwenzaad? Wat gemeenschap heeft toch het licht met de duisternis? Of wat samenstemming heeft Christus met Belial? Christus' volk en het volk van de Satan zijn immers twee bijzondere volken, hoe dicht zij ook mogen bijeenkruipen.

Kaïn en Abel waren vijanden, hoewel zij ook broeders waren, en samen woonden in één huis. Ezaü en Jacob waren voor altijd, door een eeuwig onveranderlijk besluit, wijd genoeg vaneen gescheiden, toen zij nog samen besloten zaten in één buik. Wat zal men hier nu van zeggen? Anders dan dat de gelegenheid van Christus' Koninkrijk het zo vordert. *Want Hij is niet gekomen om vrede te brengen op aarde, maar het zwaard. Hij is gekomen om de mensen tweedrachtig te maken tegen zijn vader, en de dochter tegen haar moeder, en de schoondochter tegen haar schoonmoeder. En zij zullen des mensen vijanden worden, die zijn huisgenoten zijn*, Matth. 10:33-36. Wie zich daar niet naar kan voegen die kan ook geen waarachtig christen zijn. Want een christen moet het daar toch brengen, door de hemelse genade van zijn Zaligmaker, dat hij niemand meer moet kennen naar het vlees, ja, ook Christus Zelf niet, indien hij ooit eens recht gelukkig zal worden; 2 Kor. 5:16.

Ondertussen hebben Gods kinderen van zo een grote menigte van vijanden hier op aarde uitnemend veel te lijden. Deze zijn de werktuigen van hun dagelijkse verdrukking. Zij kunnen met hen onmogelijk in vrede leven, hoe zeer zij dat ook mogen zoeken. *Ik ben vreedzaam*, zei de Psalmist, *maar als ik spreek, zij zijn aan de oorlog*, Ps. 120:7. De wereld ligt toch geheel in het boze, en leeft alleen in den boze, 1 Joh. 5:19. En daarom haat zij ook het licht, en kant zich tegen de ware Godzaligheid, want een iegelijk, die kwaad doet, haat het licht en komt tot het licht niet, opdat zijn werken niet bestraft worden, Joh. 3:20. En hier vandaan is nu die gedurige strijd tussen Gods volk en tussen de wereld, waarin zich de satan stelt aan het hoofd van de wereld, en Christus aan het hoofd van de Zijnen. Maar op het einde moet het heten: *Kinderkens gij zijt uit God, en hebt hen overwonnen; want Hij is meerder, die in u is, dan die in de wereld is*, 1 Joh. 4:4. En deze moeilijke strijd hebben de ware Israëlieten hier niet alleen te strijden met Gebal en Ammon, en Amelek, Palestina, met de inwoners van Tyrus en de ander godlozen en ongelovigen, de openbare vijanden van hun Heere, maar ook met de tenten Edoms en der Ismaëlieten, Moab en de Hagarenen, dat is, met alle geveinsden, Hypocrietten, Farizeeën en met het gehele geslacht van de praatchristenen en opgeblazen heiligen, welke in het hart samen beraadslagen en tegen hen een verbond gemaakt hebben, Ps. 83:6-8.

Het placht toch altijd het droevig lot van de kerk te zijn, allermeeft verdrukt en vervolgd te worden van haar geveinsde broederen. De haat van de huichelaren tegen de oprechte Godzaligen was altijd de hevigste en onverzoenlijkste haat. De fijnste doornen zijn de scherpste doornen, en de magerste muggen zullen het felst steken. Hiertegen is geen beter hulpmiddel, dan een stille, gelovige lijdzaamheid, en om maar dicht te kruipen onder de genadevleugelen van Christus. En dan moeten Gods kinderen hun bittere beker drinken, totdat die uitgedronken zal zijn. Er zit niet anders op. Zij moeten hun strijd doorstrijden, hun loop voleindigen, hun wonden ontvangen en de lidtekens

dragen, totdat zij afgedankt zullen worden, en de kroon hun gegeven zal worden. En wie hier dichtst geplaatst wordt bij zijn grote Veldheer, die zal ook de meeste sterke en de meeste troost genieten, en er het gelukkigst doorheen komen. Maar die altijd achter wil blijven, en overal omzien naar een veilige en geruste schuilplaats, die zal weinig eer inleggen, en de wateren zullen de schuilplaats overvloeien, Jes. 28:17. Wij moeten maar eens uitgeleid worden op het vlakke veld, waar de vijanden ons en wij hen recht in het aangezicht kunnen zien, en dan moeten wij maar weten, dat wij strijden of sterven moeten. Dit is de kortste en beste weg. Helaas, indien wij nog willen vrezen voor 's werelds haat, laster, bespottung en voor haar grimmige toorn of macht, en dat wij soms teveel in de strijd verliezen mochten, of dat ons enig kwaad of ongeluk zou overkomen, of wat het anders ook wezen mocht, dat ons kleinmoedig en versaagd zou doen zijn, dan zullen wij gewis niet veel voordeel aan de zaak van Christus, noch aan onze eigen zaligheid kunnen doen. Maar de Heere, Immanuël, voert de Zijnen Zelf in de strijd en aan de vijand, en helpt hen ook tegen de vijand, en bestuurt de strijd voor hen. Al strijdende leren zij strijden en worden op de posten best geoefend. Door de tijd, door de genade en door de ondervinding, worden zij eindelijk een beter slag van soldaten, en beginnen wat van de handel te verstaan, en voor een kleinigheid zo niet meer te vrezen. Nochtans valt de strijd tegen zoen hoge en bedorven wereld van geveinsden en van zondaren de arme christengelovigen geheel moeilijk en bezwaarlijk, veelmeer dan zij machtig zijn om uit te drukken. Want zij slepen overal zo een zwak, onwillig en zondig vlees met zich, waarin toch geen goed woont, en zij hebben soms te worstelen met uitnemende zwarigheden en beproevingen. Hun vijanden zijn boven hun hoofd en beneden hun voeten, voor hun aangezicht en achter hun rug, en aan beide zijden, ja, ook binnen in hen. Zij staan dikwijls alleen in de voorspits, en hebben zelden rust. En indien zij al niet strijden, zo moeten zij toch waken en arbeiden, en dikwijls veel gebrek en zware lasten dragen. O indien u eens in mocht treden in de gesloten binnenkamers van veel kinderen van God, u zou dan ook wel mogen zeggen: *en ziet, daar waren de tranen der verdrukten, en dergenen die geen vertrooster hadden, en aan de zijde hunner verdrukkers was macht; zij daarentegen hadden geen vertrooster*, Pred. 4:1. Daar schijnt altijd geen helder licht in de tenten van de rechtvaardigen, maar zij worden soms wel in de onderste kuil gelegd, in duisternissen en diepten en neergedrukt met al Gods baren, Ps. 88:7, 8.

Hij moet zelf een wedergeboren en geestelijk Christen zijn, die van der Christenen strijd en oefening recht zal kunnen oordelen, en die zich verstandig zal dragen tegen een ellendige, Ps. 41:2. Wat is het dan niet een zalige verwachting, welke deze ellendige strijders hebben op de doorluchtige verschijning en toekomst van de verheerlijkte Zaligmaker! Die doet hen, midden in hun aardse strijd, een altaar der hoop bouwen, en Zijn naam noemen: *de Heere is mijn Banier*, Exod. 17:15. Als maar de Geest des geloofs in hun raderen is, dan keren zij zich lichtelijk om en draaien naar boven toe. Dan zingen zij een lied en heffen een Psalm op, en roepen uit: *Wij zullen juichen over uw heil en de vaandelen opsteken in de Naam onzes Gods*, Ps. 20:6. Mijn alvermogende Verlosser, de Rechter van de ganse aarde, zal eens komen rijden op de wolken, op de vleugelen des winds. Hij zal eens zitten op de hoogste troon, op de stoel des gericht. Dan zullen alle volkeren voor Hem verschijnen, de goeden en de kwaden, en Hij zal het recht onder hen uitspreken. Wat zal dit een grote en doorluchtige dag zijn!

Dan zullen ook al mijn arme zaken gevonnist worden. Mijn dierbare Heere Jezus zal dan de twistzaken uitwijzen, welke ik hier op de wereld gevoerd heb met al mijn hele en halve vijanden. Helaas, ik heb, wanneer ik leefde in Mesech, geen recht kunnen krijgen op mijn processen. Zij hebben mijn onnozele en gemoedelijkste handelingen steeds misduidt en mij voor een verderver en voor een man van krakeel aangezien, als een waanwijze en als een die vleselijk handelde, was ik in hun ogen. Mijn klachten, mijn tranen en al mijn benauwde zielsworstelingen hebben zij versmaad, mijn lijden en verdrukkingen hebben zij niet geacht. Ja, mijn oprechte en zuiverste verrichtingen, mijn tederste en heiligste oefeningen en mijn innigste liefde, getrouwheid, medelijden en ontferming, mijn lijdzaamheid en standvastigheid zagen zij altijd aan als ijdele dweperijen en vertoningen. Zij hebben mijn ziel zo dikwijls doen kermen en doen kirren als een duif. *Heere, Gij hebt gezien de verkeerdheid die men mij*

aangedaan heeft; oordeel mijn rechtzaak, Klaagl. 3:59. O, hoe heeft mij die valsheid verdrotten, dat schijnheilig wezen, die doorslepen geveinsdheid! Hoe werd mijn oog doorknaagd van verdriet, verouderd vanwege al mijn tegenpartijders! Ps. 6:8. Ik vond geen medelijden bij hen. Indien zij al openlijk de spot niet staken met mijn banden en ellenden, met mijn zwakheden en struikelingen, zagen zij toch wel ras een splinter in mijn ogen; maar de balk in hun eigene ogen zagen zij niet. Ik werd moede van smaadheid, van mishandeling en van verwarring. De Heere hield mijn ogen wakende, en ik moest op Hem steeds wachten, zoals de wachter op de morgen, en zwijgen stil, hoe zeer de geest mijns buiks mij ook benauwde.

Maar zie, in die gezegende dag van mijns Heeren toekomst zullen al die dingen veranderen. Dan zal het licht der zon helder aan de hemel schijnen, en al die helse duisternissen zullen weggevaagd worden. *Mijn God zal dan ieders werk in het gericht brengen, met al dat verborgen is, hetzij goed of hetzij kwaad, Pred. 12:14. Dan zal Hij niet meer stilzwijgen en houden Zich als een dove, die niet hoort. Want gij, o Mijn schapen, zo zegt de Heere, ziet, Ik zal richten tussen klein vee en klein vee, tussen de rammen en de bokken, Ezech. 34:17. En niet alleen zal Hij richten, maar Hij zal het oordeel ook uitvoeren op het einde. Hij zal mij, met al Zijn uitverkoren schapen, dan tot Zich nemen in de eeuwige hemelse blijdschap en heerlijkheid. Daar zal ik dan geen vijanden meer hebben, noch geveinsde vrienden, want al mijn vijanden zullen dan geworpen worden in de onderste kuil der hel en der eeuwige verdoemenis. Dan zal ik weiden voor de troon van God en van het Lam, met al de heilige en zalige hemelingen, daar zal ik dan neerliggen, en niemand zal mij verschrikken, Job 11:19. Ach! Of ik het maar eens recht kon geloven, en mij in al mijn zwarigheden en droefenis, daar gedurig mee kon vertroosten!*

Getrouwe Heere Jezus, geef toch, dat het Artikel van Uw wederkomst ten oordeel mijn altoos springende fontein van zielheilgende troost mag zijn, en dat ik daarbij mag neerzitten, als ik moede en mat zal wezen!

Dan, ook hier komen **de geveinsde mensen** en de kreupele waangelovigen al weer achteraan hinken, om een blijde zomerse dag te maken van die heilige toekomst des Heeren. Want zozeer weet de helse geest de blinde zielen te begoochelen, dat zij naar de dag van haar eeuwige verdoemenis, soms verlangen als naar een kroningsdag. Wat een dodelijk bedrog! Waarlijk, daar is in de geveinsdheid een verbazende macht van verblindings, die het betoverde volk de hel zelfs doet aanzien voor de hemel, en hen dan gemakkelijk doet slapen in het hart van de zee, en in het opperste van den mast, Spreuk. 23:34. Hoe zou het toch kunnen geschieden, dat des huichelaars verwachting zou vergaan, Job 8:13. Ja, ook zijn allersterkste hoop, Spreuk. 11:7, indien zijn hart niet opgezwollen was van verderfelijke inbeelding? Zij gaan dikwijls al zingende en huppelende naar de hel toe, zoals dronken mensen naar de gevangenis en als zij ontwaken ziet, dan is er verschrikking!

Gods kleingelovige en zwakke kinderen hebben hun vlagen van verzoeking, waarin zij voor de toekomst van Christus lichtelijk zullen beven, hoewel zij niets kwaads van Hem te duchten hebben. Maar de ellendige geveinsden hebben hun vlagen van bedrog, waarin zij, met opgericht hoofd, zullen verlangen naar die vreselijke dag, hoewel zij niets goeds van Hem te hopen hebben. Mag men hiervan ook niet wel zeggen: *ik heb knechten te paard gezien, en vorsten gaande, als knechten op de aarde?* Pred. 10:7. Ik heb de heilloze geveinsden naar de geduchte toekomst van de Heere Jezus ten oordeel zien verlangen, en ik heb de arme Godzaligen daar voor zien beven? Ik heb de bruiloftskinderen zien schrikken voor hun langgewenste en blijde trouwdag, en ik heb de bastaardkinderen vrolijk zien huppelen over de dodelijke dag van hun bezoeking, wanneer zij eeuwig verstoten zullen worden? Zo ondersteboven kan dit rad omdraaien.

Maar als wij eens moede beginnen te worden van het langer aan te zien, dan leren wij hier, *dat zij, die met het hart huichelachtig zijn, toorn opleggen, Job 36:13. Ach, of het geslacht van de bedrogen waangelovigen eens recht kon beven voor die doorluchtige dag van Christus, die brandende komt als een oven! Hoeveel gelukkiger mochten zij er dan wel aan toe zijn, om door vreze nog behouden, en als gegrepen te worden uit het vuur, dat hen anders eeuwig zal verslinden! Judas vs. 33. Zij mogen zichzelf*

hier ook zalven met de voortreffelijke olie der vertroosting, die maar alleen is voor het hoofd en voor het vlees van Aärons zonen, het koninklijke Priesterdom, maar, daar is meer dan één dode vlieg, die hun welriekende zalfolie ras zal doen stinken. Zij kunnen zich met des Heeren Jezus dierbare komst ten oordeel geenszins hartgrondig verheugen, zoals de oprechte gelovigen zulks plegen te doen, door de Heilige Geest. Hun blijdschap is van licht allooi, *en gaat niet door tot de verdeling der ziel en des geestes, en der samenvoegselen, en des mergs*, Hebr. 4:12. Zij schijnt slechts zoals een koude maneschijn, en roert maar alleen de lichtste en bovenste delen van het gemoed. Indien maar eens de wateren der ellende en van in- en uitwendige verzoeken aankomen, en beginnen op te rijzen als de rivier van Egypte, straks zullen dan de heldere vlammen van hun geloof, hoop en liefde, met al de zoete bewegingen, uitgeblust worden. De minste stormwind of plasregen van Gods toorn is lichtelijk in staat, om het steile gevaarte van hun bedrog zodanig neerwerpen, dat de beving hen aangrijpt, zoals de misdadigers, die heengeleid worden naar het gericht. Dan roepen zij ook uit: *Daarom zijn mijn lendenen vol van grote krankheid, bange weeën hebben mij aangegrepen, zoals de bange weeën van een die baart. Die schemering, daar ik naar verlangd heb, stelt Hij mij tot beving*, Jes. 21:3, 4. Hoezeer de geveinsde tijdgelovigen spelen mogen met het laatste oordeel, en zichzelf met de beschouwing daarvan ook mogen vermaken, het gaat toch niet van harte en ruim uit de borst, want zij voeren altijd de knagende worm van een onverzoende consciëntie heimelijk met zich om, die hun op sommige tijden veel meer benauwde kwelling van hun verborgen geveinsdheid doen uitstaan, dan zij wel aan iemand zouden durven openbaren. Maar zij zijn er nu in, en zij moeten er mee door, en de satan helpt hen over alle bolwerken heen, zolang zij maar enigszins kunnen. Het gaat met het huichelachtige volk als met de landlieden, die de zware dijk van een rivier hebben te onderhouden. Als de vloed in de winter hoog rijst, dan kribben zij de dijk op en brengen alles aan, en werken met alle macht, om het water binnen zijn oevers in bedwang te houden, totdat de vaste dijk ten laatste echter wegzinkt of in stukken scheurt, en het land alom geweldig overstroomt wordt. Dan zoekt elk naar een goed heenkomen, zoveel hij immer kan, en menigeen verdrinkt er ellendig, of ziet zijn huis en have wegspoelen. Want dit is het rampzalig oordeel, dat God heeft uitgesproken over de geveinsdheid: *wanneer zij zullen zeggen het is vrede en zonder gevaar, dan zal een haastig verderf hen overkomen, zoals de barensnood een bevruchte vrouw, en zij zullen het geenszins ontvlieden*, 1 Thess. 5:3. Hoe menigeen heeft dit, tot zijn eeuwige ellende, zeer droevig ondervonden, als het te laat was?

2. Ook is de blijdschap van *de tijdgelovigen*, welke zij uit de komst van Christus ten oordeel mogen scheppen, geen ware zielverbeterende blijdschap, die het gemoed inwendig heiligt, zoals de geestelijke blijdschap is van alle oprechte Godzaligen. Ze zet hen niet aan, om in vreze te wandelen de tijd hunner inwoning, hoewel zij ook tot een Vader aanroepen dengene die oordeelt zonder aanneming des persoons, naar een iegelijks werk, 1 Petrus 1:17. Zij zien Christus' troon maar aan van de een zijde, als een Genadetroon, en niet van de ander zijde, als een troon des gericht, waar de aller heiligste gerechtigheid op geplaatst is. Indien zij al naar Christus' komst verlangen, doen zij dat zoals een eerloze vrouw, die naar haars mans thuiskomst, van een verre reis, verlangt, enkel om haar voordeel wil, maar zonder een oprechte begeerte, om haar ongeregeld leven te veranderen. De huichelaar bedenkt niet ernstig, dat al zijn verborgen gruwelen aan Christus bekend zijn, en dat Hij er zeker een gestrengte wraak over zal oefenen. Maar als hij zijn zonden slechts heimelijk en fatsoenlijk genoeg kan plegen, en dezelve kunstig kan vernissen met het inmengsel van een deel deugden en schone Godsdienstverrichtingen, dan beeldt hij zeker zich in, dat hij God zo wel bedriegen kan als de mensen. Althans hij hoopt dat de Heere het zo hoog van hem niet nemen zal. Hij heeft veel verschoningen voor zijn consciëntie, om die zoetvoerig in slaap te wiegen, en hij denkt ondertussen, vóór zijn heengaan uit de wereld, het alles al te maal nog eens af te wissen met een goede boetvaardigheid. Maar bij het geslacht van de luiaard is altijd tijd genoeg om de handen aan het werk te slaan, *en hij is wijzer in zijn ogen, dan zeven die met reden antwoorden*, Spr. 26:16. En dit duurt meestal zó lang, totdat de consciëntie genoeg afgereden, en als met een brandijzer dichtgeschroeid is, zoals de Apostel zulks toepast aan de geveinsdheid van de leugensprekers, 1 Tim. 4:2. En voorwaar, dan is de staat van de

huichelaar ten uiterste rampzalig. Dan mag er wel een drievoudig wee over hem uitgeroepen worden. *Die met een bedrieglijke hand werkt, wordt arm*, is het zeggen van de wijze koning, Spr. 10:4. Maar hoe de bedrogen geveinsde meer werkt, om als een heilige onder de mensen in de wereld te verkeren, hoe hij ook ellendiger en armer wordt, totdat hij ten laatste ziel en zaligheid en alles voor eeuwig verliest.

3. Eindelijk, *de tijdgelovigen* zullen naar de komst van de Heere Jezus ten oordeel doorgaans meer verlangen in tegenspoed, dan wel in voorspoed. Wanneer God hun slechts een goed deel wil geven in de wereld, dat zij in vrede en gezondheid, in eer en aanzien, in staat en vermogen mogen zijn, en als hun wijnstok en vijgenboom bloeien, en hun velden overvloedig vrucht mogen voortbrengen, dan mag Christus Zijn komst wel vrij uitstellen tot de late avond of tot middernacht. Ja, al kwam Hij ook zelfs in 't geheel niet, een geveinsd christen zou het Artikel van het laatste oordeel van levenden en doden, hoe veel hij daar mee op mag hebben, toch gemakkelijk genoeg kunnen overgeven, om uit de lijst van de Artikelen uitgewist te worden. Want aangezien zijn hart hem toch heimelijk veroordeelt, hoewel hij er nu niet naar begeert te luisteren, zo zal hij zijn vrede en troost dan uit deze heilige en ontzagelijke waarheid zowel niet kunnen scheppen, als uit de ander waarheden van het Evangelie, maar hij zou die met een lichte belijdenis liever voorbijtrekken. Een geveinsde houdt meer van een verzoendag, dan van een gerichtsdag. Hij wil de Heere Jezus liever kussen als een zachtmoedige Koning, dan als een gestrenge Rechter. Het moet hem hier in de wereld al heel verkeerd gaan, dat hij acht van iedereen zeer bedrukt en benadeeld te worden, of daar moeten ander redenen zijn, die hem een tegenzin doen scheppen in dit aardse leven, indien zijn waangeloof hem zou aanzetten, om met enige begeerte naar de Richtelijke toekomst van de Zone Gods te verlangen, en te roepen: *kom haastlijk Heere Jezus!*

Om de zaak met een kort woord te zeggen: daar was nimmer enig huichelaar geboren die de verschijning van onze Heere Jezus Christus, uit zuiver heilige geloofsgronden, oprecht heeft kunnen liefhebben, 2 Tim. 4:12. En die daar zo'n dierbare troost en geestelijke blijdschap uit mocht scheppen, als de ware wedergeborenen, die allen verwachten, dat, als de overste Herder verschenen zal zijn, ze de onverwelkelijke kroon der heerlijkheid zullen behalen, 1 Petrus 5:4. Indien deze ongelukkige mensen maar eens met enig waar ontdekkend licht kunnen inkeren in hun eigen gemoed, zij zouden dan zeker bevinden, dat zij hun zielsanker nog niet diep en vast genoeg geworpen hebben in het binnenste des Voorhangsels, waar de Voorloper voor ons is ingegaan, namelijk Jezus, Hebr. 6:19, 20. Om dan onbevreesd, achter de Rotssteen des geloofs, de stormen af te wachten, en de schitterende bliksemstralen, welke de geduchte toekomst van de Zoon des mensen zullen vergezellen. Hoe zouden zij die dag kunnen verdragen, waarin Hij hun het masker van hun snode geveinsdheid voor eeuwig zal komen aflichten? En waarin zij te doen krijgen met een Rechter, die ogen heeft als een vlam vuurs? Openb. 2:18. Zij moeten voorwaar, al sterk omgeschud worden, - die in de zeef van het arglistig bedrog van de duivel leven en die niet meer zijn dan blote geveinsden en tijdgelovigen, - maar nochtans in een voorspoedige staat, in waarheid meer gaan verlangen naar het toekomstige dan naar het tegenwoordige leven. En toch is het mogelijk hoewel niet veel voorkomend, dat dit in sommige huichelaars zo kan vallen. Op welke dit woord van de profeet ook wel toegepast mag worden: *Wee dien, die des Heeren dag begeren! Waartoe zal ulieden de dag des Heeren zijn? Hij zal duisternis wezen, en geen licht*, Amos 5:18.

Tot zover heeft de heerlijke staat van des Zaligmakers verhoging ons hier opgehouden. Want die maar eens zijn aangezicht met de Cherubim geneigd heeft naar dit gouden Verzoendeksel, die kan het daar zo snel niet weer van afwenden. *Het is toch des Vaders welbehagen geweest, dat in Hem al de volheid wonen zou*, Kol. 1:19, en dat al de schatten der wijsheid en der kennis, voor onze arme blinde zondaren in Hem verborgen zouden zijn, Kol. 2:3. Hierom zal het geloof dan ook doorgaans bij dit alleruitmuntendst Voorwerp, de Heere Jezus Christus, langst stil staan, en kan zich aan Zijn geestelijke beschouwing en omhelzing nimmer genoeg verzadigen. O, Hij is de Bruidegom der Kerk, Hij bezit duizend allerbeminnelijkste schoonheden, Zijn gehemelte is enkel zoetheit, *en al wat aan Hem is, is gans begerlijk*, Hoogl. 5:16.

Men moet het ons dan toegeven indien wij wat meer papier genomen hebben tot beschrijving van Zijn lof, welke toch naar waarde niet beschreven kan worden, al hadden wij ook een blad voor ons zo groot als de gehele wereld. Miljoenen tongen en monden zouden het duizendste gedeelte van Zijn onbeschrijflijke heerlijkheid nauwelijks kunnen uitspreken. Wat zal dan een enige stamelende tong hier verrichten! En nochtans, hoe gelukkig zijn ze niet, die hier mond en tong, en hand en pen, en alles graag willen lenen, om de blinde wereld te onderwijzen, wat voor een wonderlijke Zaligmaker de Heere Jezus Christus is!

Wat lust konden zij toch hebben, om een ijdel figuurspel van halve Godzaligheid in de wereld nu te spelen, zij, die eenmaal door de genade waarlijk voorgenomen hebben, met de Apostel, *om maar anders niet te weten, dan Jezus Christus en Dien gekruisigd?* 1 Kor. 2:2. In de hemel worden geen boeken meer geschreven, maar daar lezen zij allen te samen voor eeuwig in het Boek des levens, des Lams, Openb. 21:27. En laten zij hier buiten de hemel dan vrij klagen over onze langdradigheid, die klagen willen. Jezus Christus met Zijn Evangelie is een altijd springende Fontein. Hij werpt gehele stroomen en beken van wellusten uit. *Wie maar eens gedronken zal hebben van dit levendige water, die zal in eeuwigheid niet dorsten, maar het zal in hem worden een fontein van water springende tot in het eeuwige leven,* Joh. 4:14. Die bij deze Fontein Jacobs mag neerzitten, vermoeid van de reis, die zal niet meer veel lopen omzwerfen, om de drabbige wateren van de stinkende poel van de wereld gulzig in te drinken.

O, zegt de Bruid van Jezus, dit is mijn rechte leven, hier zou ik al het aardse lichtelijk kunnen vergeten. *Als een appelboom onder de bomen des wouds, zo is mijn Liefste onder de zonen; ik heb groten lust in Zijn schaduw, en zit er onder, en Zijn vrucht is mijn gehemelte zoet,* Hoogl. 2:3. Echter, het is weinig, wat de beste gelovige hier nu van Hem kennen of genieten kan, en toch overtreft het oneindig ver alles, wat een geschapen wezen ons kan geven. Wie zulks niet recht weet te onderscheiden, die is zeker nog een natuurlijk mens, de Geest niet hebbende.

ZONDAG 20

Vr. 53. Wat gelooft gij van den Heiligen Geest?

Antw. Eerstelijk, dat Hij tezamen met den Vader en den Zoon waarachtig en eeuwig God is. Ten ander dat Hij ook mij gegeven is, opdat Hij mij door een waar geloof Christus en al Zijn weldaden deelachtig make, mij trooste en bij mij eeuwiglijk blijve.

3. Nu leidt de orde der zaken ons tot de derde Persoon van het allerheiligste Wezen, uit Welk alle wezens hun oorsprong hebben, zijnde *God de Heilige Geest*. Hij is die hemelse Duif, Die neervloog uit de woning van de Allerhoogste, op de Zaligmaker der wereld, toen Hij van een menschenhand met water gedoopt was in de Jordaanstroom, Matth. 3:16. Maar Hij is ook al verschenen, om te zweven op de wateren, als God de aarde in den beginne grondvestte, *en toen er nog duisternis was op de afgrond,* Gen. 1:2. Helaas, de wereld, die deze Geest nooit ontvangt, ziet Hem niet, noch kent Hem, maar het waar gelovig en wedergeboren volk des Heeren kent Hem, want Hij blijft bij hen, en zal in hen zijn, Joh. 14:17. Maar deze geestelijke kennis is hier nog zeer gering, ook zelfs bij die verst daarin gevorderd mogen zijn.

Arme Christengelovigen, leert toch eens ernstig treuren over uw geestelijke blindheid, en dat uw hart en zinnen nog zo aards en vleselijk zijn, en dat u nog zo weinig weten kunt van de Geest Gods, Die u gemaakt heeft, *de adem des Almachtigen, Die u heeft levendig gemaakt,* Job 33:4. Wat mag het de mensen toch baten, dat zij wijze natuurkundigen zijn, en dagelijks arbeiden, om de aard en de hoedanigheid, de samenstelling en beweging, enz. van het stoffelijk wezen te onderzoeken? Deze is waarlijk op zichzelf maar een onedele en onvruchtbare wetenschap voor een Christenvolk dat geroepen wordt, om de Vader, de Zoon, en de Heilige Geest, de Heere en Schepper van alles te kennen.

De Satan is listig genoeg om er velen met een schrandere natuurkennis zeer lelijk te bedriegen, hun wijsmakende, dat zij God in de schepselen gemakkelijk zullen vinden, terwijl hij hun slechts een vleselijke afgod vertoont, gevormd van hun eigen denkbeelden, waar zij zich dan voor neerbuigen. De arme mensen wroeten met hun edelste vernuft dan zolang in het stof, totdat zij eindelijk veel slimmer atheïsten worden, dan zij van natuur waren. En nu menen zij het grote geheim van de ware kennis gevonden te hebben. Maar het stof zal ons de Geest niet leren kennen, als ons de Geest niet eerst het stof leert kennen. Hoeveel dieper gij zult neerdalen in de ingewanden van de aarde, hoeveel verder gij van het licht van de zon zult afwijken, die zo helder aan de hemel schijnt.

O, dat ons de Geest des Heeren, door Zijn hemelse werking, ons eens mocht opleiden en uitvoeren uit het aardse stof van deze geschapen wereld, om ons iets tot zaligheid te leren kennen van het eeuwige ongeschapen Wezen! Zie, Hij is de Geest der Waarheid, *Die ons in alle waarheid leiden zal*, Joh. 16:13. Indien Hij in onze harten Zijn woning belooft te maken, zo zal Hij ons ook leiden tot de kennis van Zijn eigen Goddelijke natuur en van Zijn personele hoedanigheid, deugden, gaven en werken, naar de mate des geloofs, en van de eerstelingen des Geestes, welke de hemelse Vader hier een iegelijk wil toedelen, *als een onderpand van onze erfenis, tot de verkregen verlossing, tot prijs Zijner heerlijkheid*, Ef. 1:14. Zij zullen meest kennen van de Heilige Geest en zalig van Hem, bewerkt en verlicht worden, die meest kunnen afzien van het ijdele stof en hun aangezichten naar Hem toekeren. Indien wij het zo vermogen brengen, dat wij Gods goede Geest geen rust laten, totdat Hij Zichzelf aan onze zielen ontdekt, naast de Vader en de Zoon, dan zal ook de openbaring des Geestes gegeven worden, tot hetgeen dat oorbaar is, in de middellijke weg van het Evangelie, 1 Kor. 12:7.

Het oprechte Christengeloof is hier eveneens werkzaam omtrent de Heilige Geest, als omtrent de Vader en de Zoon; te weten, met een gelovige *kennis* (A) en met een gelovig *vertrouwen* (B). Het aanschouwt deze hoogwaardige Goddelijke Persoon met het oog van inwendige kennis, zoals Hij waarlijk is, en het omhelst Hem met de armen van een waar zielsvertrouwen, zoals Hij ons genadig geschonken wordt in het Evangelie. Wij zullen trachten, met des Geestes eigen hulp en genade, van ieder stuk een weinig te spreken.

A.

- a. Een waar Christen, die uit de Geest geboren is, gelooft van de Heilige Geest (volgens Vraag 53), *dat Hij samen, met de Vader en de Zoon, waarachtig en eeuwig God is*. Het is er geheel verre vandaan, dat Hij Jehovah's Geest slechts zou houden - met een zekere sekte van verbasterd Christenen, - voor een enkele deugd of kracht of eigenschap van het alvermogende Goddelijke Wezen, maar hij houdt en erkent Hem voor de eeuwige, waarachtige God, voor Jehovah de Heere Zelf, en wel voor de derde Persoon of bestaanbaarheid van de allerheiligste, hoogwaardigste Drie-eenheid En bidt Hem aan met een kinderlijk vertrouwen, als de Geest des Vaders en de Geest des Zoons. En hoe weinig hij die hoge Goddelijke Verborgenis des Geestes, in het vlees van zijn aardse en zondige mensheid, nu ook mag begrijpen, zo wil hij die onbegrijpelijke waarheid nochtans vast geloven, enkel op het onfeilbaar getuigenis, dat hij daarvan ontmoet in het Evangelie en overal in de Heilige Schrift. Daar wordt hij door God Zelf verzekerd, *dat er Drie zijn die getuigen in de Hemel, de Vader, het Woord en de Heilige Geest, en dat deze Drie één zijn*, 1 Joh. 5:7. Zie, zegt een waar gelovige, dit is immers het waarachtig getuigenis van Jehovah Zelf. Al stond dan dit getuigenis maar alleen in de Bijbel, en al stond er anders niet, zo zou het toch, door Gods genade, voor mij alleen genoeg zijn, om hetzelfde als een eeuwige waarheid oprecht aan te nemen en te geloven, en om alle twijfeling daaromtrent uit mijn hart uit te werpen. Want een enkel woord van de waarachtige God is voor mijn ziel een veel vaster grond om te geloven, dan al de vastigheid van hemel en aarde. Deze zullen eens moeten verdwijnen en vergaan, maar het Woord des Heeren, en zelfs de minste syllabe of letter ervan, zal blijven in der eeuwigheid, 1 Petrus 1:25. Nu dan, een gelovige vindt bij een naarstige onderzoeking, hoe de Bijbel zelfs vervuld is met de helderste en heerlijkste getuigenissen van die hoogwaardige Drie-eenheid in God en van dat aanbiddelijk bestaan van de Heilige Geest, als de derde zelfstandige Persoon in de Drie-eenheid Ja, hij vindt zelfs de allerheiligste verborgenheid van het Goddelijk

Wezen reeds in de Doop, als een vast en onverbrekkelijk zegel des verbonds, gedrukt op zijn eigen voorhoofd.

Hoe, roept hij uit, zou ik dan niet waarlijk geloven in God de Vader, de Zoon, en de Heilige Geest en Hem omhelzen, beide in eenheid des Wezens, en in de Drie-eenheid des Persoons? Daar dit immers de allereerste les geweest is, welke mijn barmhartige hemelse Vader al terstond heeft willen voor mijn ogen schrijven, zodra Hij mij, (die van nature een heiden en een vreemdeling van Zijn Verbond ben) door dat heilige Bondszegel van de doop heeft komen inlijven in de gemeenschap der uitverkoren christenkerk? Hoe zou ik aan dat vaste fundament van het Evangelie, (dat Vader, Zoon en Heilige Geest de enige, eeuwige waarachtige God zijn, de Schepper des hemels en der aarde), dan toch mogen twijfelen, zonder tevens mijn gehele christendom en zaligheid geheel te verzaken! Ach nee! De Heere helpe mij in Zijn Zoon, door Zijn Geest, de allerheiligste grondwaarheid toch eeuwiglijk vast geloven! Daar staat Jehova, de Drie-enige God, immers Zelf voor mijn ogen, in de doop van mijn gezegende Zaligmaker aan de Jordaan, Matth. 3:16, 17. En hier zie ik Hem nog nader bij mij in mijn eigen doop, Matth. 28:19. Daarom: ga weg, satan; want daar staat geschreven: de Heere uw God, Vader, Zoon en Heilige Geest, zult gij aanbidden, en Hem alleen dienen! Matth. 4:10. En zie, daar wil ik mij bij houden, al zou de gehele wereld van dit geloofsartikel afwijken. Ja zegt de gelovige christen, ik begeer hier ook met niemand in een dispuut over te treden. Deze waarheid is het vaste en onveranderlijke beginsel, en het eerste grondartikel van het christendom. Zij mag nooit een disputabel materie zijn, en daarom zou ik, wat mij aangaat, ook nooit toestaan, dat dezelve op de lijst der geloofsverschillen in de christenkerk geplaatst werd. Zij moeten dit geloofsartikel ronduit aannemen, of zij moeten anders verdoemd, en voor geen christenen gehouden worden. Die hieraan nog twijfelt, en binnen in zijn gemoed bekommerd is, wat hij zal geloven, die moet tot de Bijbel en tot het gebed gaan, opdat hij uit genade mocht geholpen en genezen worden, door het middellijk onderwijs van het Evangelie en door de ogenzalf van de Heilige Geest.

Verder staat de gelovige, die de verborgenheid des Geestes aandachtig overweegt, hier ook stil bij zijn Goddelijke Naam, waarvan een rechte en genoegzame beschrijving gegeven wordt. Zowel van de personele Goddelijke Natuur van de Heilige Geest, en van de bijzondere manier van Zijn bestaan in het Drie-enige Wezen Gods, als ook van de eigenlijke aard en gelegenheid van Zijn ambt en werk, beide in de hele schepping en in de kerk. De enkele Naam van Heilige Geest is als een groot boek voor het geloof, om eeuwen lang, ja zonder einde in te studeren. Voorwaar, indien de hemelse wijsheid de eerste mens, die naar het Goddelijk beeld geschapen was, in het Paradijs heeft ingegeven, om alle schepselen met hun rechte naam te benoemen, overeenkomstig hun wezenlijke aard en hoedanigheid, hoe veel te meer heeft Die dan geen zorg gedragen voor het eigen, allerheiligste en allerheerlijkste Wezen, dat Het recht genoemd, en aan de mensen recht bekend werd, in de ondoorgrondelijke en volmaakte Drie-eenheid Dit werk heeft de eeuwige God Zelf willen verrichten. Hij liet het aan de mens over, om aan de nietige schepselen een naam te geven, zoals hij die noemen zou, maar Hij hield het voor Zichzelf, om dat te doen aan Zijn eigen Goddelijk Wezen, dat Hij maar alleen recht kon kennen. Daarom zijn de namen van Vader, Zoon en Heilige Geest de allervolmaakste en ontzagelijke Wezensuitdrukkingen van Jehovah God, de Heere van hemel en van aarde, waar al het geschapene voor moet beven. En waarvan het de Engelen en de redelijke mensen toekomt, enige ware kennis te hebben, opdat zij de Heere der heerscharen behoorlijk mogen heiligen, *en Hij hun zo tot een Heiligdom zij, en niet tot een steen des aanstoets, Jes. 8:13, 14*

- b. En zie, juist in de geestelijke kennis van de drie heerlijke Namen van God ligt de ware middellijke grondslag van het eeuwige leven van een arme dode zondaar, Joh. 17:3. Want ofschoon Christus in die aangehaalde tekst maar alleen de Vader en Zichzelf noemt, aangezien Hij daar als Middelaar over de verlossing van Zijn uitverkoren gelovigen bijzonder met de Vader handelt, zo sluit Hij de Heilige Geest toch geenszins uit, zonder Wie niemand de Vader en de Zoon tot zaligheid ooit kan kennen. Want *Hij is de Geest der wijsheid en der openbaring, in de kennis van God van onze Heere Jezus*

Christus, de Vader der heerlijkheid, Ef. 1:17. En overmits wij kinderen zijn, zo heeft God ook de Geest Zijns Zoons uitgezonden in onze harten, die roept, Abba, Vader, Gal. 4:6. 1.

De eerste Persoon der eeuwig te prijzen Godheid heet dan Vader, omdat Hij in een bijzonder natuurlijk opzicht tot de Zoon, ja ook in het algemeen tot het Goddelijke Wezen Zelf, als de eeuwige, algenoegzame Fontein en Springbron daarvan is. In Wie de ander twee aanbiddelijke Goddelijke Personen hun eeuwig, onafhankelijk, Goddelijk bestaan hebben, elk naar de aard en orde van Zijn Personele Goddelijkheid. En zo is Hij dan verder ook, met de betrekking tot de schepselen, en bijzonder tot de wedergeboren gelovigen, de allerhoogste Heere, Schepper en Onderhouder van alles; *één God en Vader, uit Welke alle dingen zijn, en wij tot Hem, 1 Kor. 8:6; één God en Vader van allen, die daar is boven allen, en door allen, en in allen, Ef. 4:6. 2.*

De tweede Persoon wordt de Zoon van God genoemd, omdat Hij de eeuwige, natuurlijke en de eniggeboren Zoon is van die allerhoogste Vader, en van Hem, op een allerheerlijkste en onbegrijpelijke wijze, Zijn Goddelijk Wezen en bestaan bezit in Zichzelf, Joh. 5:26. Aldus heeft de Zoon dan de grondslag van Zijn eeuwig Goddelijk Wezen in het eigen Wezen van de Vader, en de Vader geeft aan de Zoon het Wezen, dat Hij Zelf heeft. De Zoon is beide, *van de Vader, en in de Vader, maar de Vader is alleen in de Zoon, en niet van de Zoon, Joh. 10:38; 14:9-11 en 17:21.* Dit maakt het personele onderscheid tussen Vader en Zoon, en stelt nochtans de natuurlijke Eenheid van het Goddelijk Wezen voor Beiden en in Beiden.

De derde Persoon, van Wien wij hier handelen draagt de Naam van *Heilige Geest*. Welk woord Geest in de Bijbelse grondtaal, eigenlijk een *geblaas* of *wind*, of *de adem van een levendige mens* betekent. En zo is het een gepast woord, om ons het Personeel Goddelijke Wezen, of het bijzonder bestaan van de Heilige Geest onderscheiden aan te wijzen. hoe Hij als de *Levensadem* van de almachtige God is, Job 33:4, *de Geest Zijns monds*, Ps. 33:4, *Adem Zijner lippen*, Jes. 11:3. Die als zodanig op de allervolmaaktste en heerlijkste wijze uit het Goddelijke Wezen van de Vader en van de Zoon uitgaat, zoals de adem uitgaat uit de mond en neus van een mens die leeft. Hij is de natuurlijke Kracht en het Leven van de Allerhoogste, evenals de geest van de mensen ook zijn leven en kracht is. Want als zijn geest van hem is uitgegaan, wat is hij dan? Dan ligt bij immers dood in het stof neer. Zo leven Vader en Zoon ook door Hun beider Goddelijke Geest, en Zij doen en werken door Hem alle dingen in de natuur en in de genade. Niet alleen is Hij de eigen eeuwige Geest van de Vader, maar Hij is ook desgelijks de Geest van de Zoon, omdat de Vader en de Zoon Eén zijn, en hetzelfde Goddelijk Wezen bezitten, door de mededeling van de Vader aan de Zoon, Joh. 10:30. De Heilige Geest heeft dan Zijn uitgang en Zijn Persoonlijk bestaan in het Goddelijk Wezen beide van de Vader en *van de Zoon, óf van de Vader door de Zoon, en dat eeuwig, onafhankelijk, onbegrijpelijk en allervolmaaktst.* Hij is de *Geest van Beiden*, van de Vader en van de Zoon. Hij is de *Geest der waarheid*, die van de Vader uitgaat, maar niet zonder de Zoon, Gal. 4:6. De Apostel noemt Hem daarom ook de Geest van Beiden, daar hij zegt: *Maar gijlieden zijt niet in het vlees, maar in den Geest, zo anders de Geest Gods in u woont. Maar zo iemand den Geest van Christus niet heeft, die komt Hem niet toe, Rom. 8:9.*

Nu, indien diezelfde Apostel elders oorzaak heeft, om te getuigen van de geestelijke vereniging van de gelovige gemeente met Christus, dat die een grote verborgenheid is, Ef. 5:32, hoeveel meer reden zal er dan niet zijn, om zulks te getuigen van deze allerhoogste verborgenheid van de Goddelijke Wezens, hoe de Vader is in de Zoon, en de Zoon van en in de Vader, en de Geest uit de Vader en uit de Zoon. Voorwaar het rechte verstand van deze Goddelijke onderscheidingen, of het Personele bestaan in het ene, enkelvoudig, allervolmaaktst Wezen Gods, en van de bestaanswijze van deze allergelukzaligste Drie-eenheid is de grote en ontzagelijke verborgenheid van alle verborgenheden. Zo weinig als een kleine kan of emmer de wijde grondeloze Oceaan in haar geringe omtrek kan bevatten, zo min kan ook een eindig en geschapen verstand de heerlijkheid bevatten van het oneindige, ongeschapen Wezen van God. Nochtans, wat wij arme mensen hier niet kunnen verstaan, dat moeten wij toch op het allerzekerst getuigenis van de Drie-enige God, als ontwijfelbaar waar, door Zijn genade trachten te geloven.

Wij kunnen immers niet eens begrijpen, hoe de almachtige God in den beginne de wereld uit niets geschapen heeft, en toch is die waarheid oneindig minder van verborgenheid, dan de eeuwige generatie of voortteling van de Zoon uit de Vader, en van de eeuwige uitgang van de Geest van de Vader en van de Zoon. De schepping wijst ons slechts een almachtige daad of werk van God aan, maar die ander waarheid vertoont ons het almachtige Wezen God Zelf. Wat een oneindig onderscheid is dat niet! En nochtans, hoe handelt een christengelovige hier met de onbegrijpelijke waarheid van de schepping? De Apostel leert ons, hoe wij de waarheid, welke niet verstaan kan worden door de bevatting, echter kunnen verstaan door het geloof, als hij daarvan zegt: door het geloof verstaan wij, dat de wereld door het Woord Gods is toebereid, zo dat de dingen, die men ziet, niet geworden zijn uit dingen, die gezien worden, Hebr. 11:3. Zie, het geloof treedt hier in de plaats van het verstand, om de waarachtige God tot zaligheid recht te kennen, als de almachtige Schepper van de wereld.

Maar niet anders zullen wij met die onnaspeurlijke verborgenheid van het allerheiligste Opperwezen ook handelen. Wij zullen door de Goddelijke genade onze blinde ogen daar dicht voor toesluiten, en uitroepen: door het geloof verstaan wij, dat de Vader de Zoon geteeld heeft in het eeuwig heden, en dat de Heilige Geest uitgaat van de Vader van of door de Zoon, en dat deze Drie aldus Eén zijn. Zie, het geloof zal hier alleen ons verstand zijn, en zo zullen wij de Onzienlijke dan aanschouwen met een geloof door de liefde werkende, Gal. 5:6. Totdat het Hem hiernamaals behagen zal, ons een ander gezicht van Zijn heerlijkheid te geven, wanneer wij niet meer door geloof zullen wandelen, maar door aanschouwen, 2 Kor. 5:7. Want wij zien nu als door een spiegel in een duistere rede, maar alsdan zullen wij zien van aangezicht tot aangezicht; nu ken ik ten dele, maar alsdan zal ik kennen, zoals ook ik gekend ben. Wat blijft er over? En nu blijft geloof, hoop en liefde, deze drie, 1 Kor. 13:12, 13. Hiermee zullen wij dan nu ook tevreden zijn, en alleen trachten, om door de hemelse genade van onze Heere Jezus Christus in deze heilige deugden steeds te vorderen, opdat ook in ons het getuigenis van de Apostel waarachtig zij: "Denwelken gij niet gezien hebt en nochtans liefhebt; in Denwelken gij nu, hoewel Hem niet ziende, maar gelovende, u verheugt met een onuitsprekelijke en heerlijke vreugde; verkrijgende het einde uws geloofs, namelijk de zaligheid uwer ziel," 1 Petrus 1:8, 9.

Inmiddels zal een waar gelovige zich dan niet minder eerbiedig en laag neerbuigen voor de Heilige Geest, dan voor de Vader en de Zoon. Want hij erkent Hem, ook naast deze, voor de eeuwige en waarachtige God, en voor de kracht des Allerhoogsten, Luc. 1:35. O, hoe dierbaar en ontzaggelijk is hem die Goddelijke kracht van de Heilige Geest! Hij is de almachtige Wind des hemels, op Wiens vleugelen de Godheid steeds wandelt. Indien de wereld zonder de lichamelijke wind niet zou kunnen bestaan, als dewelke aan het aardrijk duizend noodzakelijke voordelen toebrengt, veel minder kon die dan bestaan zonder deze wind des Geestes. Die werpt, door Zijn almachtig geblaas, alle overleggingen en alle hoogten van het menselijk vernuft terneer, welke zich verheffen tegen de kennis Gods, 2 Kor. 10:5. Van Hem is alle waarachtig leven, licht, kracht, beweging, heiligheid en gerechtigheid, blijdschap en vrede, bescherming en zaligheid, die in de wereld gevonden worden. Het komt alles door het krachtig geblaas van deze hemelse wind des Geestes onder de Evangelische middelen en instellingen. De wereld is door de zonde in een akelige doodsvallei veranderd, maar als de Geest van de vier winden daarin komt, en als de Zoon Hem tot ons zendt van de Vader, dan blaast deze Goddelijke wind in de dode beenderen, dat zij levendig worden, Ezech. 37:9. Hij is de Noorden en Zuidenwind, als Hij ontwaakt, en de hof van de kerk komt doorwaaien, dan zullen de kostelijke specerijen weldra uitvloeien, en de edelste geloofsvruchten in de harten van de mensen overal te voorschijn komen, Hoogl. 4:16.

Zonder die adem van de Almachtige kan geen enkel gelovige leven of ademen. Zij leven allen door de Geest, en wandelen ook door Hem, Gal. 5:25. Want Hij is de Geest des levens in Christus Jezus, die ons vrijmaakt van de Wet der zonde en des doods, Rom. 8:2. Daarbij is Hij ook de alvermogende Goddelijke Werkmeester van de heiligmaking van de gelovigen, want Hij is ook de Heilige Geest. Hij herstelt door de genade van Christus dat heilige beeld van God weer in hun ziel, zodat zij, die eertijds walgelijk en onheilige zondaars waren, nu afgewassen en geheiligd en gerechtvaardigd worden in de Naam van

de Heere Jezus, en door de Geest onzes Gods, 1 Kor. 6:11. De Vader heeft ons wel uitverkoren in Hem, voor de grondlegging der wereld, opdat wij zouden heilig en onberispelijk zijn voor Hem in de liefde, Ef. 1:4. Ook is de Zoon door Zijn verdiensten ons wel geworden wijsheid van God, rechtvaardigheid en heiligmaking en verlossing, 1 Kor. 1:30, maar wat voordeel konden wij, arme dode zondaren daar toch van trekken, zonder de heiligmaking des Geestes en het geloof der waarheid? 2 Thess. 2:13. De Vader is de Schepper, de Zoon is de Verlosser en de Heilige Geest is de Herschepper en Heiligmaker van de wereld der uitverkoren gelovigen. De Vader komt Zelf niet in de wereld, maar Hij heeft Zijn eniggeboren Zoon in de wereld gezonden, opdat wij zouden leven door Hem, 1 Joh. 4:9. En de Zoon is van de Vader uitgegaan en in de wereld gekomen, maar Hij is daar niet gebleven. Hij heeft de wereld weer verlaten, en is heengegaan tot de Vader, Joh. 16:28. Ongelukkig was dan nu de wereld, als zij beiden de Vader en de Zoon moest missen! Maar zie, de Zoon, heengaande, heeft de Heilige Geest in de wereld gezonden van de Vader, Joh. 15:26, en dat, om eeuwig bij ons te blijven, en om de wereld nooit weer te verlaten, zoals de Zoon de wereld verlaten heeft, Joh. 14:16, 17. Hij is de Heilige Geest, die van de hemel gezonden is, 1 Petrus 1:12. Hij werkt de ware heiligheid, door de besprenging met des Middelaars bloed op de zielen, in al de gelovigen, die tevoren verordineerd zijn tot het eeuwige leven, en Hij bewaart en verzegelt die ook in hen tot de dag der verlossing, Ef. 4:30. Door Hem hebben zij allen gemeenschap met de Vader en met Zijn Zoon Jezus Christus, 1 Joh. 1:3. En door Hem is Christus ook met ons al de dagen tot de voleinding der wereld, Matth. 28:20.

Wat een troostlijk besluit voor het Evangelie! En nog troostrijker is het besluit van de gehele Bijbel: *Die deze dingen getuigt, zegt: ja Ik kom haastiglijk, Amen. Ja kom, Heere Jezus, Openb. 22:20. Tot zover wat de kennis van de Heilige Geest betreft.*

B. Maar weinig mocht alle kennis en geloof des Geestes baten, indien die enkel maar bestonden in de *beschouwing*, zonder een oprecht *toe-eigenend hartsvertrouwen*, waardoor wij de Heilige Geest niet minder, dan de Vader en de Zoon eerbiedig omhelzen, op de belofte van het Evangelie, voor onze God en de Heilige Geest, en door de almachtige en getrouwe Werkmeester van onze zaligheid door Christus onze Heere. Ja, voor het gewis Onderpand van onze erfenis, tot de verkregen verlossing, tot prijs Zijner heerlijkheid, Ef. 1:14. Daarom treedt het oprecht geloof van de uitverkoren kinderen Gods dan zeker ook nog een trede verder. En een ieder van hen gelooft, naar de leer van de Catechismus, met een ware hartgrondige geloofstoe-eigening, *dat de Heilige Geest ook in het bijzonder hem gegeven is, opdat Hij hem door een oprecht geloof Christus en al Zijn weldaden deelachtig maakt, Hem trooste en bij hem eeuwiglijk blijve.*

Dit geeft alle leven, kracht, ziel en luister aan de zaak van het Christendom, die zonder dit eeuwig verloren zou zijn, zoals die in de hel reeds voor eeuwig verloren is, omdat, - hoedanig geloof daar ook gevonden mag worden - er nochtans het allerminste aasje van een waar toe-eigenend zielsvertrouwen op de Drie-enige God nimmer kan zijn. Zij liggen daar allen gebonden met de banden van de eeuwige verdoemenis, waar een oprecht toe-eigenend geloof hen zeker uit zou verlossen, indien het van de verworpen verdoemden in de hel slechts voor één ogenblik waarlijk kon geoefend worden. Want die *geloofd* zal hebben en gedoopt zal zijn, zal zalig worden, Mark 16:16. Maar de Heilige Geest wordt alleen gezonden in de *wereld*, om daar een zodanig heilig geloof in de harten van de uitverkorenen te werken. Maar nimmer daalde Hij neer in de poel des afgronds, die brandt van vuur en sulfer. Al wie dan, zonder een waar toe-eigenend geloofsvertrouwen van de Heilige Geest, uit de wereld gaat, die heeft nimmer enige verlossing door het bloed van Christus te hopen.

De Christengelovige gelooft en vertrouwt dan verder in de grond van zijn hart van de Heilige Geest, dat hij, uit Gods loutere genade, door Christus verdiensten, een ware eeuwigdurende gemeenschap aan Hem heeft; dat het Zijn Geest is in het bijzonder, dat hij door Hem ook gemeenschap heeft met de Vader en met Zijn Zoon, *en dat die Geest alle genade en zaligheid in zijn ziel werkt, en ook eeuwig tot zijn troost bij hem zal blijven.* Hij houdt zich hier geenszins tevreden met een algemeen historisch geloof over

de Heilige Geest, dat Hij de Geest van de ander gelovigen, ja, van alle ware gelovigen is, die in hen, als in Zijn heilige tempelen, woont, enz. Dit kan hem geen rechte troost of zaligheid voor zijn eigen verloren ziel aanbrenge tegen zulke grote ellenden der zonde en zware verzoeking van de satan, waaronder hij zich zelf, helaas, bevindt te liggen. De gelovige moet zich dan de Heilige Geest ook noodzakelijk kunnen toe-eigenen in enige mate en kracht van een oprecht zielsvertrouwen, of anders moet hij zeker schrikken en beven, zo dikwijls hij slechts aandachtig overweegt, dat, *zo iemand de Geest van Christus niet heeft, die Hem ook niet toekomt*, Rom. 8:9. Maar dat zóeen geheel van de Heere Jezus vervreemd en gescheiden is, en daarom ook van de gemeenschap van de Vader. In het ware Christengeloof zijn hier dan verder ook deze twee dingen aan te merken:

1. De gift, of mededelingen van de Heilige Geest aan alle oprecht gelovigen.
2. Het doeleinde, waartoe die Geest aan hen geschonken wordt, of het zalig werk, dat Hij aan hen komt verrichten.

1. Wat *de gift van de Heilige Geest* betreft, de waarheid daarvan is ten volle zeker uit het ganse getuigenis van het Evangelie, zoals ook uit het inwendige gevoelen zelf, dat de gelovigen hiervan dragen in hun harten, door de Goddelijke vruchten en werkingen des Geestes, die bij hen gevonden worden. Die allerbarmhartigste hemelse Vader heeft drie zeer grote en oneindig heerlijke genadegeschenken voor al degenen, welke Hij tevoren verordineerd heeft tot aanneming tot kinderen, door Jezus Christus, in Zichzelf, naar het welbehagen van Zijn wil, Ef. 1:5, te *weten Zichzelf en Zijn Zoon en Zijn Geest*. Groter geschenken dan deze kan Hij hun niet geven, en minder kan Hij hun ook niet geven, indien Hij hen van rampzalige slaven van de Satan voor eeuwig tot Zijn geliefde kinderen wil wederbaren, en hen het beeld Zijns Zoons gelijkvormig wil maken. Want dan hebben de arme gelovigen niet minder dan de Drie-enige God Zelf nodig: de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Zonder de Zoon kunnen zij met de Vader geen gemeenschap hebben, en aan de Zoon krijgen zij geen gemeenschap, anders dan door de Heilige Geest, die hen de Zoon gelovig inlijft. Allereerst komt dan *de Heilige Geest* in hen, door de prediking des geloofs, Gal. 2:2, uit kracht van des Vaders eeuwige liefde en van des Zoons voldoening. En die Geest leidt hen tot Christus, door het geloof, en Christus leidt hen, als Middelaar, tot de Vader. Langs deze vaste orde van het Evangelie, vloeiende uit de hoogwaardige Drie-eenheid Zelf, worden de uitverkoren gelovigen allen zalig gemaakt indertijd.

Van nature zijn en leven zij allen geheel zonder de Geest. Dan bezielt hen de geest des satans en der wereld. O, hoe rampzalig is hun staat dan! Zij zijn dood door de misdaden en de zonden, waarin zij wandelen, naar de eeuw dezer wereld, naar denoverste der macht der lucht die nu werkt in de kinderen der ongehoorzaamheid, verkerende in de begeerlijkheid huns vleses, en doende de wil des vleses en der gedachten, en zijnde van nature kinderen des toorns, zoals ook de anderen, die verworpen zijn, Ef. 2:1-3. Maar als nu de tijd der minne aangekomen is voor hun zielen, dat de zaligmakende genade Gods hen komt beschijnen, dan breidt Hij de vleugel van Zijn barmhartigheid over hen uit, en schenkt hun die onwaardeerbare gave van Zijn Heilige Geest, namelijk de Geest der waarheid, Welke de wereld niet kan ontvangen, Joh. 14:17, Dien uitzendende op de voorbedding en door het zoenoffer van Zijn Zoon in hun hart. Vandaar dat Hij *de Geest des Zoons* genoemd wordt, Gal. 4:6. Aanstonds komt die Goddelijke Geest Zich dan met de geest van de gelovigen nauw verenigen, hen innemende en makende tot Zijn tempel. *En weet gij niet*, vraagt de Apostel de gelovigen, *dat gij Gods tempel zijt, en de Geest Gods in ulieden woont?* 1 Kor. 3:16. Zou u dan van uw eigen inwendige en geestelijke staat zodanig onkundig zijn, wil Hij zeggen, dat u geheel niet weten zou, dat uw lichaam een tempel is van de Heilige Geest, Die in u is, Dien gij van God hebt, *en dat gij uws zelfs niet zijt?* 1 Kor. 6:19. Welke gedachten moet u dan toch maken van uzelf, indien gij van uzelf zou oordelen? Voorwaar, de Apostel vindt het geheel ongerijmd, dat iemand een waar gelovig christen zou zijn, en dat hij toch niet weten zou, dat hij een heilige tempel des Geestes is.

O! nee, zegt een arm oprecht gelovige, wanneer ik zelfs in mijn hoogste duisternis en droevigste aandoeningen ben, zo kan ik toch mijn zalige heilstaat in Christus nog niet ten enenmale wegwerpen, maar ik begeer door Gods genadige bijstand dan ook nog mijn geestelijke vrijmoedigheid en mijn gewisse roem der hoop onveranderlijk te bewaren en vast te houden tot het einde toe, Hebr. 3:6. Ik begeer dat nimmermeer op te geven of los te laten, dat ik, ja waarlijk, voor eeuwig een woonstede Gods in de Geest ben, Ef. 2:22, en dat ook de liefde Gods in mijn hart uitgestort is, door de Heilige Geest, Die mij is gegeven, Rom. 5:5. Dit is de volle Fontein van al mijn troost en zaligheid, dat ook aan mij, die een arm verloren en gans rampzalig zondaar ben, de Geest des Vaders en des Zoons gegeven is uit de schatkamer der eeuwige liefde en van de heilrijke verdiensten van mijn Zaligmaker. O, ik mag mij ook verblijden, niettegenstaande al mijn benauwde droefenis en twijfelmoedigheden, waar ik, helaas, dikwijls in moet leven, dat mijn onwaardige naam ook geschreven is in de hemelen, Luk. 10:20, en dat de Geest Gods mij gemaakt, en de adem des Almachtigen mij levend gemaakt heeft, Job 33:4. Ik heb die alles overwinnende Goddelijke kracht van de Heilige Geest in mijn ziel immers ook ondervonden, en wat Hij aan de dode zondaren komt verrichten, als Hij hen nu zaliglijk opwekt en levend maakt met Christus. Ja, ik ondervind nog gedurig, hoe die wind des Geestes in mijn binnenste Zich verheft, dan eens als een scherpe Noordenwind, en dan weer als een zachte Zuidenwind, en hoe liefelijk Hij mijn ziel dan Zelf wil leiden in een effen land van eeuwige Goddelijke liefde en genade, Ps. 143:10, waar mijn specerijen dan ook uitvloeien. Ach! hoe noodzakelijk en hoe dierbaar is mij die hemelse wind des Geestes! Hoe ellendig moeten mijn vruchten vergaan en verdorren, zonder Hem! Als de wind alleen niet waait, dan hangen mijn zeilen slap, en dan staan de wieken en raderen van mijn hart stil, dan mis ik mijn zaligste leven het liefelijke gevoel van de tedere omhelzing van mijn hemelse Bruidegom. Hoe zou ik dan niet geloven, zegt een ware arme van geest, dat ook mij de Heilige Geest gegeven is, daar ik toch niet kan leven zonder Hem. En hoe zal ik mijn goedertieren hemelse Vader en mijn getrouwe Zaligmaker immer ook oprecht dankbaar kunnen zijn voor zo een groot geschenk van Zijn Heilige Geest, indien ik slechts ongelovig zou staan aan Zijn genade? Waarlijk, er was nooit een snoder en gruwelijker ondankbaarheid jegens God, dan even het heilloos ongelof. Mijn Zaligmaker zal de allerbitterste en vervloekte kruisdood voor mij sterven, om mij Zijn Heilige Geest en alle zaligheid te geven, en ik zou zo grotelijks ondankbaar zijn, van niet eens te willen erkennen, wat Hij voor mij, doemwaardige zondaar, gedaan, en wat Hij aan mij zo genadiglijk geschonken heeft. O, hoe moet mijn arm hart daar immers niet voor beven! Ziet, zo staat het dan buiten twijfel, dat een waar gelovige zijn gemeenschap aan de Trooster, de Heilige Geest, zowel als aan de Vader en de Zoon ook zeker hartgrondig moet geloven, en zich van dit zijn plechtanker nooit moet laten afdrijven, hoe onstuimig de winden der verzoeking schoon ook mochten waaien binnen in zijn hart. De Geest Zelf houdt de ware gelovigen hier altijd vast, en de Heere Jezus bidt ook voor hen, dat hun geloof nimmermeer zal ophouden. Daarom zal ook, die zwak in het geloof is, vastgesteld worden, want God is machtig hem vast te stellen, Rom. 14:4. Maar zonder de genade alleen zou het weldra gedaan zijn, ook met het sterkste geloof.

2. De voorgestelde waarheid zal nog nader aan ons blijken, als wij verder ook in overweging nemen het heerlijke werk van de Heilige Geest, dat Hij door Zijn Goddelijke kracht verricht in de harten van de gelovigen, en waartoe Hij hun van God geschonken wordt. De Catechismus roert daar alleen drie dingen van aan, waarin hij het gehele werk des Geestes tot der gelovigen zaligheid hoofdzakelijk besluit.

Hoe Hij ons met Christus en Zijn weldaden door het geloof verenigt

Eerst.

De Heilige Geest wordt de uitverkorenen gegeven, opdat Hij hun allen, zonder onderscheid, door een oprecht geloof Christus en al Zijn weldaden deelachtig maakt. Hij is de Geest des geloofs, 2 Kor. 4:13. Waar Hij dan tot zaligheid in de harten van de mensen werkt, daar ontsteekt Zijn almachtige kracht, werkende door de wet en door het Evangelie, het waarachtige licht des geloofs, zoals daarvan op zijn plaats (vraag 65) nader behandeld zal worden. Hij is de Geest van Christus, wanneer nu diezelfde Geest, die in Christus woont, ook in ons zijn intrek neemt, dan kan het niet anders wezen, of Hij

moet ons door het geloof zo nauw met Hem verenigen, *dat wij de Heere aanhangen, en één Geest met Hem zijn*, 1 Kor. 6:17. Want hieraan kennen wij, *dat wij in Hem blijven, en Hij in ons, omdat Hij ons van Zijn Geest gegeven heeft*, 1 Joh. 4:13. Indien wij slechts enige algemene gaven of deugden, of weldaden van de Heilige Geest ontvingen, zo zouden wij dezelve lichtelijk kunnen genieten, buiten de zalige gemeenschap van de Heere Jezus. Want op die wijze bezitten ook de tijdgelovigen en de verworpenen veel algemene gaven, en krachten, en bewegingen, en aandoeningen van de Heilige Geest. Maar als de Zoon Gods Zelf schenkt, dan komt Hij Zelf in ons, en woont nu door het geloof in onze harten, Ef. 3:17. De Geest is als de band der volmaaktheid, welke ons alleen zeer nauw met Hem verenigt door het geloof, wat Hij in ons werkt, en dagelijks versterkt. Stefanus was een man, vol des geloofs en des Heiligen Geestes, Hand. 6:5. Zie, waar de Geest is, daar is ook het geloof, en waar het geloof des Geestes is, daar moet ook zeker een ware gemeenschap met Christus zijn, want het geloof is de hand van de ziel, die Hem aangrijpt. Daardoor treden wij geheel uit onszelf, en geven ons geheel aan Christus over, en omhelzen Hem voor ons algenoegzaam Hoofd en onze Verlosser, en stellen op Hem en Zijn verdiensten alleen ons vertrouwen, en leven zo in Hem en door Hem. En zo wij dan nu met de Heere Jezus Christus verenigd, en met Hem getrouwd door de Geest des geloofs. Wij zijn in Hem, en Hij woont in ons, en door Hem hebben wij allen ook gemeenschap met de Vader. O, zaligste zielsvereniging! Dit maakt de armste gelovigen, ook zelfs in hun ellendige staat, nog de allergelukkigste mensen te zijn van deze wereld. En laat nu dit hun geloof vrij beproefd worden door menigerlei verzoeking, het zal er maar des te zuiverder en vaster door worden. *De beproeving huns geloofs is immers veel kostelijker dan des gouds, hetwelk vergaat, en door het vuur beproefd wordt*, 1 Petrus 1:7. Een geloof, waar Gods Geest de Werkmeester en Bevestiger van is, zal nimmermeer kunnen vergaan, al zou het zelfs ook beproefd worden door de scherpe vlammen van het helse vuur. En daarom blijft dan ook de zalige gemeenschap van de gelovigen met de Heere Jezus Christus eeuwig bestendig, ja ze neemt nog dagelijks toe naar de geestelijke wasdom des geloofs, totdat het dan eindelijk ook moet heten: *Geworteld en opgebouwd in Hem, en bevestigd in 't geloof*, Kol. 2:7. Wat een onnaspeurlijke, Goddelijke rijkdom brengt de Heilige Geest de kinderen Gods hier door niet aan! Want terwijl Hij hen aldus inlijft en bevestigt in de ware gemeenschap des geloofs met Christus, zo maakt Hij hen allen langs die weg de gelukzaligste bezitters en deelgenoten van al Zijn heerlijke weldaden. Daar is toch in het geestelijke huwelijk van de Heere Jezus met Zijn dierbare gelovigen een ware en bestendige gemeenschap van goederen. De gelovige, gesterkt in de Heilige Geest (want niemand kan zeggen Jezus de Heere te zijn, dan door de Heilige Geest, 1 Kor. 12:3), legt de hand van eigendom beide op de Goddelijke Persoon des Zaligmakers én op Zijn oneindige algenoegzaamheid, en eigent die in geloof zichzelf toe. En zegt met een zeer heerlijke en onuitsprekelijke vreugde en roem des geloofs: zie, nu bezit ik, arm doemwaardig schepsel, de Zoon en de Vader en de Heilige Geest, bij de gehele volheid van God. Wat zou mij toch nu ontbreken? Wat zou ik nu meer begeren? *Die God is ons een God van volkomen zaligheid*, Ps. 68:21. O, wat is dat niet te zeggen! *Wat oog heeft toch gezien, wat oor heeft gehoord, hetgeen God bereid heeft dien, die Hem liefhebben*, 1 Kor. 2:9. Dit is rijk te zijn in het geloof en erfgenamen des Koninkrijks, Jac. 2:5.

Laten de arme wereldskinderen nu hun schatten vergaderen, en dan uitermate trots en opgeblazen zijn om hun nietige rijkdom, daar zij toch niet rijk in God zijn, Luk. 12:21. Ellendige waan! Omdat de goedertieren Vader, Die ook zijn snoodste en rampzaligste vijanden goed wil doen, hen een brok van een aardse zegen met Zijn linkerhand heeft toegeworpen, en hen op een ijdele erecoel geplaatst heeft, daarom beelden die dwaze mensen zich nu in, dat zij het voorname en gelukkige volk van de wereld zijn, waar alle man het hoofd laag voor neer moeten buigen. En toch, helaas, missen zij de Vader, de Zoon, en de Heilige Geest naast het ware geloof, en alle licht, leven en zaligheid. O, arme mensen! De ellendigste Christen in Christus is duizendmaal rijker en gelukkiger, dan gij allen te samen zijt. *Welaan nu, gij rijken, weent en huilt over uw ellendigheden, die over u komen. Uw rijkdom is verrot, en uw klederen zijn van de motten gegeten geworden. Uw goud en zilver is verroest, en hun roest zal u zijn tot een getuigenis, en zal uw vlees als een vuur verteren*, Jac. 5:1-3. De Geest is het, die ons rijk moet maken, en niet het goud en het

zilver dat vergaat. Hij schenkt ons het geloof en daardoor schenkt Hij ons ook Christus met al Zijn hemelse weldaden. En al wat minder is, is maar een verrotte rijkdom. Daar is niet een genade, welke de Zoon voor de arme gelovige zondaren verdiend heeft, of de Heilige Geest schenkt hun die nu reeds aanvankelijk, en al wat zij nog niet dadelijk bezitten kunnen, omdat het kabinet van hun harten daar veel te klein voor is, dat bezitten zij toch evenwel zeker genoeg in hun gezegend Hoofd, de Heere Jezus. Hun heerlijkste pand is bij Hem weggelegd, en dat bewaart Hij nu voor hen, om het hun eens namaals te geven, 2 Tim. 1:12. Hierom draagt de Heilige Geest ook de Erenaam van die heerlijke genaden die er in Jezus zijn, welke Hij ons door Zijn dood en gehoorzaamheid verworven heeft. Hij is de Geest van al die genade, dat is, Hij is de milde Uitdeler en Werkmeester ervan in de harten van de uitverkorenen, die Hij met het ware Hoofd zo nauw verenigt. Wat is Hij dan een rijke, een machtige en goedertieren Geest! Het gesloten goud kan voor Hem niet gegeven worden, en met zilver kan Zijn prijs niet opgewogen worden, Job 28:15. Wij hebben dan maar alleen die Heilige Geest nodig, om de Drie-enige God en alles met Hem te bezitten in de tijd en in de eeuwigheid. O, wat een onbeschrijfelijk Geschenk is de Heilige Geest dan niet van des Vaders en des Zoons ondoorgrondelijke liefde! Gelukkige gelovigen, die deze Geest bezit! Ellendige wereld, die Hem niet kent! Wat bezit u toch anders, dan hetgeen een heilige maar aanziet als schade en drek? Natuurlijke mensen, de Geest niet hebbende, Judas v.19. Al was het ook een koning op zijn gouden troon, indien hij alleen zodanige naam moet dragen, dan is zeker een arme bedelaar als Lazarus aan de deur van de rijke man, wiens zweren van de honden gelekt werden, wel duizendmaal voortreffelijker en gelukkiger schepsel!

Van Zijn inwendige vertroosting

Ten tweede.

De Heilige Geest is ook de Goddelijke vertrooster van de gelovigen, die hen wordt gegeven, opdat Hij hen troost. Daar is in de wijde wereld ook niet een druppel van ware troost voor enige zondaarsziel, welke niet komt van deze Geest. De satan geeft de wereld een valse troost, die zo is, zoals wanneer een hongerige droomt, en ziet, hij eet, maar als hij ontwaakt, zo is zijn ziel ledig, Jes. 29:8. En met dit bedrieglijk lokaas sleept hij zijn tienduizenden voor eeuwig in de hel. Maar de Heilige Geest is als Noach: *Deze zal ons troosten over ons werk, en over de smarten onzer handen, vanwege het aardrijk, dat de Heere vervloekt heeft*, Gen. 5:29. De Vader der barmhartigheid, de God aller vertroosting, 2 Kor.1:3, heeft, om ons arme zondaren te vertroosten, vanwege onze droevige zondeval, Zijn eigen en eniggeboren Zoon voor ons in de wereld gezonden, en Hem ter dood laten kruisigen. De Zone Gods, door Wie onze vertroosting overvloedig is, 2 Kor. 1:5, heeft om ons te troosten, Zijn eigen bloed vergoten, en heeft voor ons de beker des toorns, vol bittere gal en alssem, leeg gedronken.

Maar, noch de barmhartigheid van de Vader, noch het bloedig lijden van de Zoon hadden ons iets kunnen baten, zonder de komst van de Trooster, de Heilige Geest, in de wereld en binnen in onze zielen. Laat God ons vrij Zijn eeuwige liefde, en laat Christus ons Zijn dierbaar hartenbloed schenken, maar wij arme, dode zondaren zullen daar niets aan hebben, indien de Heilige Geest ons ook geen licht, geen leven en ware troost wil schenken. Want zonder Zijn hemelse gaven kunnen wij immers noch in de Vader noch in de Zoon geloven met een waarachtig hart. Wij zijn zo dodelijk arm, dat wij met minder niet geholpen en vertroost kunnen worden, *dan met de genade van de Heere Jezus Christus, en de liefde Gods, en de gemeenschap des Heiligen Geestes*, 2 Kor. 13:13.

Zonder die laatste Goddelijke weldaad kunnen de twee anderen ons in genen dele recht tot zaligheid vertroosten of tevreden stellen. Laten wij onder het liefelijk geklank van het Evangelie ook dagelijks nog zo veel horen van des Vaders liefde en van des Zoons genade, maar wat waarachtige vertroosting of blijdschap zullen onze ellendige en treurige harten daar toch van trekken, zonder de zalige gemeenschap van de Geest des Vaders en des Zoons? Hij moet immers de Goddelijke liefde in onze harten uitstorten, en ons de verworven genade van de Heere Jezus zó indrukken en inplanten, dat wij

ook zelf nu een geestelijk leven des geloofs leven, in de eeuwigdurende gemeenschap van de Vader en de Zoon. Hoe waarachtig is de Heilige Geest als de ware Trooster van de uitverkoren gelovigen! Hij woont steeds in hen om te verlichten, te versterken en levendig te maken, en om hen te leiden tot Christus, de algenoegzame Fontein van de ware vertroosting, en hen steeds nauwer met Hem te verenigen. Want die ons met al de ware gelovigen bevestigt in Christus en ons gezalfd heeft, is God, *Die ons ook heeft verzegeld, en het onderpand des Geestes in onze harten gegeven*, 2 Kor. 1:21, 22. Waar dan deze dierbare vreugdeolie op het hoofd van de treurige Sions-kinderen middellijk wordt uitgestort, wat al Goddelijke en onuitsprekelijke vertroosting worden daar genoten? Ja, de minste druppel van die heilige olie des Geestes, in een gelovig hart, zal daar veel meer waarachtige en allerzaligste troost op de posten van de verdrukking aanbrengen, dan de gehele wereld machtig is te geven. Wanneer de Zuidenwind des Geestes waait, dan brengt Hij lange zomerse dagen van troost, van vrede en van zaligheid met zich. Dan verdrijft Hij onze donkere wolken en nevelen, of indien Hij die al niet verdrijft, dan maakt Hij, voor het dorre en droge aardrijk van onze zielen, een zeer milde regen van hemelse genade gereed, opdat wij zouden zingen: *de rivier Gods is vol water. Gij maakt Zijn opgeploegde aarde dronken: Gij doet ze dalen in zijn voren*, Ps. 65:10, 11.

En dit is niet alleen zo voor anderen, zegt een waar gelovige, maar ook voor mij, ja, voor mij, ellendige en verloren zondaar, die immers geen enkele druppel ware troost voor mijn verslagen ziel elders weet te vinden, buiten mijn dierbare Zaligmaker, en buiten Zijn Evangelische beloften, en de invloed en de werking van Zijn Geest. Waar zou ik mij dan wenden, die met zo een zwaar pak van zonden en droefenissen nog jammerlijk ben beladen, als ik alleen die liefelijke genadevertrouwingen van de Heilige Geest geheel moest missen? En als ik geen aanmoedigende grond kon vinden in het Evangelie, om daar stil ootmoedig op te wachten? Wie zou toch mijn getrouwe en almogende Leidsman zijn door de ongebaande wildernis van deze wereld? Wie zou mijn bewaarder en de schaduw aan mijn rechterhand zijn, in duizend gevaren en verzoeking? Wie mijn licht en leven, mijn kracht en hulp, mijn rechtvaardigheid, vrede en blijdschap? Wie mijn toevlucht en rotssteen, en de hoorn mijns heils, als ik maar alleen zonder de Heilige Geest moest zijn en leven? Helaas, dan was ik immers een geheel hulpeloos en troosteloos schepsel. Dan mocht mijn Zaligmaker alleen wonen in mijn hoofd, maar Hij kon dan niet wonen in mijn hart. En wat mocht ik meer dan een valse troost van de duivel genieten, of in 't geheel geen troost? En indien ik dan ook nog in zo'n staat moest blijven door mijn ongelovigheid, hoe veel gelukkiger was ik dan niet, zo ik nooit geboren was geweest? Maar nee! mijn ziel houdt gewis die waarheid voor zeker vast, en begeert die nooit los te laten, dat ook op mij de geest der heerlijkheid en de Geest Gods rust, 1 Petrus 4:14, en dat die heilige zalfolie ook op mijn krank hoofd is uitgegoten door de genadehand van mijn dierbare Verlosser. O, dat ik leerde, hoe ik mijn Goddelijke Trooster moet aanhangen. Hem volgen en gehoorzamen, Hem nimmermeer bedroeven of uitblussen, maar mij geheel aan Hem overgeven en toevertrouwen, en hoe ik steeds op Zijn genadige bezoeken en vertroosting heilbegeerig zal wachten!

Van Zijn bestendig verblijf bij de gelovigen

Ten derde.

Ook is de Heilige Geest aan de ware gelovigen gegeven, om bij hen eeuwiglijk te blijven. Dit haalt de knoop van alles toe. Weinig is de grote vreugde en zaligheid, welke men immer genieten mocht, indien dezelve maar alleen niet bestendig en eeuwig is. De eerste Adam heeft ons dit met zijn ongelukkig voorbeeld wel genoeg geleerd in het Paradijs. Hij genoot daar veel meer gelukzaligheid, dan enig kind van God hier op de wereld ooit genoten heeft, of immer zal genieten, voor de toekomst van de Heere Jezus Christus ten oordeel. Maar hoe lang toch genoot hij die? Voorwaar, het was slechts voor een ommezien tijd, en toen geraakte hij door de zonde alles kwijt, en werd een rampzalige slaaf van de satan, tevens met al het zaad, hetwelk in zijn lendenen toen besloten zat. En wat zou hij, en wat zou de gehele wereld geweest zijn, die uit hem is voortgekomen, indien de wijsheid, de barmhartigheid, de macht en al de deugden van de Drie-enige God niet geleidelijk gezorgd hadden voor een Middel van

verzoening en van verlossing? Maar zie hier nu de heerlijke vrucht van de bloedige Offerande van onze Zaligmaker aan het kruis, Daardoor heeft Hij, voor al Zijn gelovigen de Geest en het eeuwige leven verworven, en schenkt hun die Geest tot een vast onderpand en Bewaarder van hun zaligheid, Die zij nooit geheel zullen kunnen verliezen, al verloren zij ook alles.

Hoeveel verschilt dit niet van de bediening des doods onder het Oude Testament? Deze in letteren bestaande, en in stenen ingedrukt, was wel in heerlijkheid, maar zij had geen vast en duurzaam wezen, en niets daarvan was blijvend of bestendig. Zij was een letterlijke bediening, die te niet gedaan werd. Een bediening des doods, welke heeft moeten sterven met al haar heerlijkheid, zodra als de tijd der verbetering was gekomen. Het waren maar schaduwen, die eens allemaal verdwijnen moesten, wanneer het Lichaam zou gekomen zijn. Maar de bediening des Geestes des levens, in Christus Jezus, blijft in heerlijkheid, 2 Kor. 3:11. Dit is het eeuwige Zoutverbond, hetwelk nooit zal te niet gedaan worden, en daarom zal de Geest van dat Verbond dan ook nooit van de kerk of van een enige ware gelovige weer wijken, maar Die zal, naast het Goddelijke woord, altijd bij hen blijven, tot in der eeuwigheid. Het nieuwe Verbond des Geestes, rust op deze onveranderlijke voorwaarde, en is daarin van het Oude Verbond der Wet onderscheiden, Jes. 59:21. De gehele verlossing en zaligheid van de gelovigen hangen enkel daaraan, dat zij de eenmaal ontvangen genade van de Heilige Geest nooit weer verliezen, maar dat zij veel eer in haar bezitting hoe langer hoe meer bevestigd, en zo opgebouwd worden tot een woonstede Gods, in de Geest, Ef. 2:22. Want hun heiligmaking is een aanhoudend werk van de Geest, en deszelfs gehele grond, voortgang en voleinding rusten geheel op Zijn getrouwe bewaring en krachtdadige Goddelijke invloed in de ziel, welke Gods kinderen van zichzelf ontberen. Zij hebben niet alleen in zware afwijkingen, maar ook in hun dagelijkse zwakheden en struikelingen, gedurig nodig om met David te bidden: *Verwerp mij niet van Uw aangezicht, en neem Uw Heilige Geest niet van mij*, Ps. 51:13. Niet dat God Zijn beminde kinderen ooit van Zijn Heilige Geest zou willen beroven, en toelaten dat zij weer enkel natuurlijke mensen werden, maar hij wil om die grote genade van Zijn Geest gedurig ernstig van hen verzocht en gelovig gebeden worden, en hij wil dat zij de noodzakelijkheid van Zijn genade en hun diepe onwaardigheid altijd zouden erkennen, en dat zij Hem met hun zonden en zorgeloosheid niet zullen bedroeven, noch Zijn zalige werking in hun zielen verhinderen en uitblussen.

Voorwaar, het is een heilloze leer, die daarheen strekt om de vaste en bestendige inwoning van de Heilige Geest in de harten van de ware gelovigen, uit Pelagiaanse dwaalbeginselen, te bestrijden en om een volslagen afval der heiligen in de Christenkerk in te voeren. Dienende tot ondermijning niet slechts, maar tot een gehele omkering van de vaste Evangelische gronden van de Christelijke troost. Om welke voor ons te verwerven, de Zoon van God Zijn dierbaar bloed vergoten, en de bittere kruisdood geleden heeft. *Gewisselijk zegt een oprecht gelovige, indien die heerlijke belofte van de bestendige genade en inwoning des Geestes, (Joh. 14:16, 17, 1 Joh. 2:27 en elders), maar slechts aan de Christenkerk in het algemeen gedaan was, en niet ook in het bijzonder aan mij en aan ieder wedergeboren gelovige, dan was het al geheel gedaan met mijn troost en zaligheid. Als het mogelijk was, dat ik de Heilige Geest door mijn zonden of door des Satans verzoeking of 's werelds verleiding weer geheel uit mijn hart kon verliezen, en dat ik zo ook voor eeuwig weer los mocht raken van mijn heilig Hoofd, de Heere Jezus Christus, en van Zijn en mijn Goddelijke Vader, en van al Zijn zaligmakende goederen en weldaden, o, dan kon ik immers geen ogenblik van mijn eeuwige zaligheid meer recht verzekerd zijn! Maar dan had ik weer ontvangen een Geest der dienstbaarheid, tot vreeze, die mij in een onuitsprekelijk nare angst altijd zou doen leven, zonder immermeer mijn hoofd uit de onnoemelijke ellende van dit aardse leven te kunnen oprichten, wetende dat mijn Verlosser nabij is. Ja, dan waggelde ook steeds het vaste Fondament, de Petra, waar ik op gebouwd ben. Onzalige Leer! Dit dodelijk vergift bederft het gehele Christendom. Zij broeden basiliscus-eieren uit, en zij weven spinnewebben, die van hun eieren eet, moet sterven, en als het in stukken gedrukt wordt, daar barst een adder uit, Jes. 59:5. Ik vervloek al zulke heilloze ketterij, en ik wil niet horen, dat er iets zou zijn, dat mij van de genade van mijn Heere Jezus, van de liefde Gods en van de gemeenschap des Heiligen Geestes immer geheel zou afscheiden. Ik laat zodanig geloof over voor de vreesachtige, de ongelovige en gruwelijke leugenaars, wier deel is in de poel, die brandt van vuur en*

sulfer, welke is de tweede dood, Openb. 21:8. Maar mij aangaande, ik ben reeds zalig gestorven in de Geest, en mijn leven is met Christus verborgen in God, Kol. 3:3. Ik ben met mijn hemelse Bruidgom, die Immanuël geheten wordt, ondertrouwd in eeuwigheid, Hos. 2:18. Ik wil van geen scheiden horen. O, nee! eeuwig, eeuwig moet Hij de mijne en ik de Zijne zijn. Eeuwig moet Zijn Geest wonen in mij, eeuwig moet Zijn Goddelijk licht mijn ziel beschijnen, Zijn genade mij vertroosten, Zijn liefde mij verwarmen, Zijn bloed mij reinigen en Zijn scepter mij regeren. Zo zeker, als de Drie-enige God in Zijn Wezen nooit vaneen scheidt, zo zeker moet ik van Hem nooit scheiden. Ik, arm, verloren schepsel, moet in Zijn kracht bewaard worden, door het geloof, tot de zaligheid, die bereid is, om geopenbaard te worden in de laatste tijd, 1 Petrus 1:5. Hier wil ik mij in verheugen, met een zeer heerlijke en onuitsprekelijke blijdschap. Deze is al mijn troost. Daar wil ik mijn vermoeid hoofd gerust op neerleggen, en geven mij zo geheel gelovig over aan mijn Goddelijke Trooster, de Heilige Geest, en werpen mij neer in de liefelijke genadearmen van mijn getrouwe Heere en Zaligmaker, waar niemand mij ooit uit zal kunnen rukken, Joh. 10:28, 29. O, zo doe mij de Heere, en zo helpe Hij ook Zijn gelovigen, van nu aan tot in eeuwigheid! Amen.

Hoe de geveinsde tijdgelovigen Zijn algemene gaven ook deelachtig worden en in hem geloven

Echter, het ongelukkige geslacht van de geveinsde waangelovigen van allerhande soort houdt zich vast aan dit artikel van de Heilige Geest, en het nestelt al kunstig in de lommerrijke schaduw en in de takken van deze hoge boom. Om ons hier niet op te houden met de wettische geveinsden, die altijd werken uit een Pelagiaans gereformeerde grond van *eigen kracht en gerechtigheid*, en die met de uiterlijke gaven, instellingen en middelen van de Heilige Geest doorgaans wel genoeg tevreden zijn. Deze mensen leggen het er zo niet op toe, om onderscheid te maken tussen de uitwendige religie en tussen de inwendige genade, of tussen de letter en de geest. Daarom zijn zij ook om de waarachtige inwoning van Gods Geest en om Zijn Goddelijke werking en invloed in hun ziel nimmermeer verlegen. Zij geloven maar eens voor altijd, wat Heilige Schrift ons openbaart van de Heilige Geest, en doen een gezonde belijdenis van die waarheid, en dan eigenen zij zich de Heilige Geest met Zijn gaven en weldaden toe, en zetten dan verder alle wijsheid en vromigheid, welke zij achten te bezitten, en gedurig in het werk te stellen, geredelijk op rekening van Zijn genade. En zo woelen en wurmen zij dan met de waarheid en religie zelf al voort, en brengen hun eigen gerechtigheid van alle kanten op één hoop samen, waar zij dan nu bovenop, of in het midden gerust gaan neerzitten, en verwachten, als goede christenen, op zijn tijd ook eens zalig te worden, het genoeg oordelende als zij, van de Enthousiasterij, Mystiekerij en van dat soort van geestelijkheid maar gezworen vijanden zijn. Maar geheel anders loopt het werk van de *Evangelische* geveinsden en van al dezulken, die het waangeloof hoger in top halen. Deze leggen op de letter zo geen bijzonder gewicht, maar hebben meest op met de Geest en met Zijn werk en verborgen kracht. Maar, die beide recht in de balans te houden, zodat de Geest de letter steunt, en de letter de Geest dient, is hetgeen zij nog niet hebben kunnen leren, wat zij ook mogen geleerd hebben. De blinkende voeten van de waangelovigen glijden op dit enge pad van het Christendom steeds uit, of meer naar de kant van de letter, of meer naar de kant van de Geest, maar in het midden, waar het allersmalst is, en waar de verstandige veilig naar boven treedt, weten zij het onmogelijk recht te houden. Een Evangelisch geveinsde neemt dat woord van de Apostel graag tot zijn zinspreuk: *dat de letter doodt, maar dat de Geest levendig maakt*, 2 Kor. 3:6. Echter, helaas, deze dwalenden van geest lopen doorgaans al te ver van de letter af, dan om er waarlijk van gedood te worden, en om er gedurig van gedood te worden. Een zwaard, dat doden zal, moet diep in het vlees of in het hart gestoken worden, en dat gaat zo gemakkelijk geenszins toe. Ook maakt de Geest niet levendig, wanneer de letter niet eerst recht gedood heeft. Hanna de profetes, zou ons deze les beter leren, waar zij zegt: *de Heere doodt en maakt levendig, Hij doet ter hel neerdalen, en Hij doet weder opkomen*, 1 Sam. 2:6. De Heere doet het beide met Zijn eigen Goddelijke hand, als wij het geestelijk en toepasselijk verstaan op de zaak van het Christendom. Hij doodt en doet ter hel neerdalen, door de scherpe letter van de Wet, die toch al vervloekt en ter hel verdoemt, wat onder haar bereik en macht besloten is, Gal. 3:10.

En Hij maakt ook levendig, en doet weer opstaan, door de Geest van het Evangelie, al degenen, welke Hij in genade ontvangt en aanneemt, en welker zielen Hij met het ware geloof in Christus wil beschenken. Maar zulke heilige, hoogverheven dingen gaan zo los niet toe, en zo gemakkelijk en vermakelijk niet, als de ellendige waangelovigen zich daarvan een denkbeeld maken. Neen, de Geest, die het vlees komt doden en kruisigen, behandelt dat werk zo niet met zoete en vrolijke inbeeldingen, maar wel met een zeer gevoelige en hartdoordringende kracht, die vlees en bloed zal kosten, ja, huid en leven en de allerliefste begeerlijkheden. Het moet allemaal door de letter ten ondergebracht en gedood worden, indien wij waarlijk, en niet in schijn, door de Geest zouden leven en wandelen. Hier is dan ook waarachtig: *Hij doet smart aan, en Hij verbindt; Hij doorwondt, en Zijn handen helen*, Job 5:18. Ach, of de bedrogen geveinsden eens recht konden verstaan, wat voor een Trooster en Werkmeester de Heilige Geest toch is, en wat diepe wonden Hij in de harten van de zondaren maakt, en hoe lang Hij die ook wel, om ze te zuiveren, wil openhouden, eer Hij Zijn verzachtende en genezende oliën aanbrengt! Dan hun verbijsterd verstand is doorgaans veel te geestelijk en te Evangelisch opgeblazen, dan dat zij daarvan iets recht zouden begrijpen. Hun luchtige weerhaan draait altijd naar de warme streken van het aangename zuiden, en wanneer die toch ook soms in het noorden vast moet staan, dat hij daar niet uit kan komen, dan zal het licht een stormachtig weer maken met gure koude.

Wat zal hier dan in de grond toch het waarachtig onderscheid zijn tussen de oprechte en de waangelovigen? Want beide beroemen zij zich van de Heilige Geest, en beide willen zij ook voor Hem leven en wandelen. Dit onderscheid is gemakkelijk genoeg te bespeuren, waar slechts het Goddelijk licht van 's Geestes Bijbelse waarheid de zielen van de mensen enigszins helder beschijnt. De oprechte gelovigen bezitten beiden de Geest en Zijn genaderijke gaven en hemelse weldaden. Maar de geveinsde gelovigen bezitten alleen enige algemene gaven en weldaden van de Geest, en niet de Geest Zelf. Dit is het eigenlijke onderscheid. In genen woont en werkt Gods Geest, maar in dezen werkt Hij slechts alleen. Genen zijn heilige Tempelen, en dezen zijn slechts algemene werktuigen van de Geest. Dezen worden van de Geest bewogen. Genen zijn zelf in de Geest, namelijk in Zijn ware en zaligmakende gemeenschap. Maar dezen ontvangen en genieten alleen ietwat van de Geest. Van Bileam wordt er gezegd, dat de Geest Gods op hem was, Num. 24:2, en hoe zonderling werkt hij, als een Profeet des Heeren, van Gods Geest verlicht en bewerkt? Wat tijdgelovige in de wereld geniet nu zulke heerlijke gaven des Geestes, als deze man genoten heeft? En toch, wat was hij met dat alles meer dan een heilloos geveinsde, een dwaas profeet, die het loon der ongerechtigheid liefgehad, en de rechte weg verlaten heeft? 2 Petrus 2:15. Van de Koning Saul lezen wij ook, dat de Geest des Heeren vaardig werd over hem, en dat hij profeteerde, 1 Sam. 10:10. En toch heeft hij zelf met zijn gedrag genoeg getoond, dat hij maar een snood en godloos huichelaar geweest is, van wie daarom Gods Geest ook geweken is, toen een boze geest des Heeren hem verschrikte, 1 Sam. 16:14. Wie nochtans zou hem niet lichtelijk voor een heilige hebben aangezien, wanneer de Geest toch weer bij hem neerkwam, te Najoth in Rama, waar hij ook zelfs zijn klederen uittoog, en profeteerde voor het aangezicht van Samuël, en bloot neerviel, diezelfde ganse dag en de ganse nacht? En toen men daarom zeide: *Is Saul ook onder de Profeten?* 1 Sam. 19:24. Wat gedachten zullen wij ook maken van zijn boden of knechten, welke hij uitzond met een moordzuchtig voornemen tegen David, als wij mede van hen lezen: en de Geest Gods was over Sauls boden en die profeteerden ook? vs. 20. Immers zal die algemene regel van deze ook waarachtig zijn geweest: *Een heerser die op leugentaal acht geeft, al zijn dienaars zijn goddeloos*, Spr. 29:12. Zie, zo kan dan ook Gods Heilige Geest neerkomen op de geveinsden en godlozen, en hen zelfs tot profeten en in schijn tot vrome en heilige mensen maken. Want de wind blaast ook hier, waarheen hij wil, Joh. 3:8. Wanneer wij ook van het volk Israël in de woestijn getuigd vinden, hoe zij Gods Heilige Geest smart aangedaan en gemaakt hebben dat Hij hun in een vijand verkeerd is, en dat Hij ook Zelf tegen hen gestreden heeft, Jes. 63:10, zo zal zulks dan zeker ook zijn opzicht hebben op de algemene gaven en weldaden des Geestes, welke velen van hen in die tijd ontvangen hebben, als de bediening van de Wet met zulke bijzondere tekenen van Gods tegenwoordigheid eerst werd ingevoerd.

Ook kan het niet tegengesproken worden, hetgeen de Apostel bevestigt van de geveinsde en afvallige christenen, dat zij verlicht worden, de hemelse gaven smaken en de Heilige Geest deelachtig worden, Hebr. 6:4. En wie zal niet moeten toestaan, dat ook Judas die onder de Apostelen was, en die mede het Evangelie gepredikt heeft, zoals de anderen, niet slechts een bijzondere roeping, maar ook de algemene gaven des Geestes tot de verrichting van zijn ambt ontvangen heeft? Ja, daar is niet aan te twifelen, of daar zullen geveinsden genoeg zijn in de eerste christenkerk, die voortreffelijke gaven van de Heilige Geest hadden ontvangen zonder door dezelve nochtans waarlijk geheiligd te zijn geweest. Op de zodanigen heeft de Apostel immers het oog, waar hij spreekt van de Zone Gods te vertreden, en het bloed des Testaments onrein te achten, waardoor men geheiligd was, en de Geest der genade smaadheid aan te doen, Hebr. 10:29. En mogelijk zullen zodanige huichelaars ook onder de Galaten geweest zijn, welke eens door de algemene gaven des Geestes verlicht geweest zijnde, het Evangelie aangenomen hadden, maar die van dezelfde Apostel beschuldigd worden, dat zij zo uitzinnig waren, daar zij met de Geest begonnen hadden, dat zij nu met het vlees voleindigden, Gal. 3:3.

En wat is die onberouwelijke en onvergeeflijke zonde of lastering tegen de Heilige Geest, waar de Zaligmaker ons zo nadrukkelijk voor gewaarschuwd heeft, Matth. 12:31, 32; Markus 3:28, 29; Lukas 12:10, anders dan wanneer de mensen moedwillig, en met opzettelijke boosheid te zondigen tegen zodanig licht, gaven, krachten en werkingen van de Heilige Geest, als hun genadiglijk verleend worden, en welke hen konden overtuigen van de waarheid van het Evangelie? De Apostel stelt ook voor als een mogelijk geval, hoe men wel de talen der mensen en der engelen zou kunnen spreken, en de gaven der profetie hebben, en al de verborgenheden, en al de wetenschap weten, ja ook al het geloof hebben, zodat men bergen verzetten, en dat men nochtans zonder liefde, en dus maar een snood geveinsde voor God zou zijn, 1 Kor. 13:1, 2. Zo is dan uit dit alles ten volle zeker, dat ook de geveinsden en tijdgelovigen veel heerlijke en voortreffelijke maar enkel algemene gaven van de Heilige Geest ontvangen, waardoor zij dan ook wel voor enige tijd nuttige dienaars en werktuigen van de Geest in de kerk en onder de mensen kunnen zijn en ook lichtelijk voor heilige en vrome mensen zullen gehouden worden, tot zo lang, dat zij zichzelf eindelijk anders openbaar komen maken. Maar met hoedanige gaven van de Geest de geveinsden ook al voorzien mogen wezen, en hoe zeer zij ook als heilige en uitstekende mensen in de wereld mochten geacht worden, ja wat aanmerkelijk voordeel Christus koninkrijk van hen mocht trekken, zo is het toch niet minder zeker, dat zij met dat alles maar ongelukkige geveinsden voor God zijn en blijven zullen, en dat hun eeuwige verdoemenis even daarom ook veel zwaarder zal zijn, dan die van andere mensen. Al was het dan ook, dat zij hier op de wereld nimmer openbaar zouden worden, maar veeleer met een reuk van heiligheid en van bijzondere achting onder de mensen zo ten grave gingen. Het is genoeg, dat de alwetende God hen kent, die de harten en nieren beproeft, en dat zij Dien niet zullen bedriegen. Zij zijn, met al hun geestelijke gaven en glinsterende vertoning, toch ver genoeg van de ware en oprechte gelovigen onderscheiden, in deze vier dingen:

1. De Heilige Geest zelf wordt hun nooit gegeven, zoals Die gegeven wordt aan de uitverkorenen, naar de voorkennis Gods des Vaders, in de heiligmaking des Geestes, tot gehoorzaamheid en besprenging des bloeds van Jezus Christus, 1 Petrus 1:2. Zowel als de soevereine, barmhartige Vader hun van Zijn algemene aardse zegeningen een mild deel wil schenken, wil Hij hun ook Zijn algemene geestelijke zegeningen soms rijkelijk meedelen, waardoor hun staat dan ook wel eens zeer aanzienlijk en voortreffelijk in de wereld gemaakt kan worden, en zij ook uiterlijk een gedaante bekomen, zeer gelijkvormig aan Gods heilig volk, het uitverkoren geslacht, het koninklijk priesterdom, 1 Petrus 2:9, maar van binnen, in de grond van hun harten, blijven zij waarlijk geesteloos en onheilig, naardien zij niet komen in de ware gemeenschap des Geestes. Hun uitwendige hoedanigheden, vermogens en werkzaamheden worden door de gaven van de Geest wel werkelijk vernieuwd en als geheiligd, maar Zijn zaligmakende genade wederbaart en verandert nooit de inwendige grond van hun gemoed, tenware dan dat zij te eniger tijd mochten komen tot een oprechte bekering. Wat anders is het, geestelijke gaven te bezitten, en

wat anders, geestelijke mensen te zijn, 1 Kor. 2:15, en zodanigen, die eeuwig verenigd en als getrouwd zijn, in een weg van genade, met de Heilige Geest, zoals als met de Vader en de Zoon.

2. De Heilige Geest maakt de geveinsden Christus en al Zijn weldaden, door middel van een oprecht geloof, ook niet waarlijk deelachtig. Zij mogen al schoon zichzelf, door de bedrieglijke werking van het waangeloof, de Heere Jezus Christus, met Zijn zalige weldaden, zoals toe-eigenen, en het daarvoor houden, dat zij een deugdelijk recht en eigendom aan Hem bekomen. Maar het is en blijft altijd slechts een ijdele waan, en Christus zal ook eens tot hen zeggen, zoals Hij sprak tot de dwaze maagden: *Voorwaar zeg Ik u, Ik ken u niet*, Matth. 25:12. Het is te vergeefs, dat de geveinsden hun gemeenschap aan Christus willen besluiten uit enige geestelijke gaven, welke zij van Hem genieten, want men kan veel van zulke gaven van Christus hebben, en nochtans Christus Zelf missen. Heel wat anders is de ware inlijving des geloofs in Christus, door de Heilige Geest, als wij in 't geheel nog geen geestelijke gaven of enige genade van Hem bezitten, behalve de oprechte armoede des geestes, waardoor wij bereid worden om Christus Zelf, met al Zijn weldaden gelovig te ontvangen, in de diepe grond van een ledig hart. De waangelovigen tellen gewoonlijk eerst hun geestelijke rijkdom op, en maken dan daaruit een besluit van eigendom aan de Heere Jezus. Maar de ware gelovigen doen dit laatste altijd veiligst, als zij eerst hun geestelijke armoede wel opgerekend hebben. Zij beginnen, waar ook het Evangelie begint, dat zegt: *Zalig zijn de armen van geest, want hunner is het Koninkrijk der hemelen*, Matth. 5:3. Kortom, stelt al de geestelijke gaven en verlichtingen welke de beste geveinsde ooit kunnen hebben eens bijeen ter neer, en maakt er een net en breed register van, zo zal het allemaal toch geen Christus, geen rechtvaardigmaking, heiligmaking, noch vaste grond van zaligheid kunnen uitbrengen, maar alleen een bedriegelijke schijn en een vals besluit van dat alles.
3. Ook zal Gods Geest de harten van de geveinsden nooit zalig of heilig vertroosten. Indien zij zelfs al opspringen in de vlagen van een schielijke blijdschap, en vrolijk zingen, ja, ook al het bekoorlijke vermaak genieten van een fijn en kunstig geweven waangeloof, zo is het toch die ware zielentrost nog niet, die heilige vreugdeolie welke Gods Geest, door de belofte van het Evangelie, zo liefelijk en zo mildelijk uitstort in de gewonde en verslagen harten van de arme christengelovigen, die toch met niets minder ooit tevreden zullen zijn, dan met Christus Zelf, Hem omhelzende en drukkende in de geestelijke armen van het geloof. Voorwaar, de ijdele troost van de huichelaar, welke hij weet te scheppen uit de bronnen van algemene gaven van de Geest, mag schijnen wat die schijnen mag, dezelve is toch maar een lichte, valse en onvolkomen troost, een gepleisterde troost, welke niet kan doordringen tot de inwendige delen van het gemoed om die zalig te verlichten, te besproeien, te heiligen en te ontvonken in de zuivere liefde Gods. De geestelijke vreugde van de tijdgelovigen is wel een zoete en vermakelijke vreugde, maar zij verzoent en reinigt en geneest het hart niet in de grond van duizend inklevende verdorvenheden en van de heimelijke boezemzonden, die daar altijd nog met vermaak gekoesterd en levendig gehouden worden. Daar staat aangetekend van de discipelen, dat zij vervuld werden met blijdschap en met de Heilige Geest, Hand. 13:52. Zij genoten des Geestes Goddelijke troost en blijdschap, en de Geest Zelf. Met beide werden zij geheel vervuld, met de Heilige Geest en met Zijn vertroostende hemelse gaven. Maar de tijdgelovigen genieten een zekere blijdschap van geest, maar nooit de Geest Zelf, *Welken de wereld niet kan ontvangen: want zij ziet Hem niet, noch kent Hem niet*, Joh. 14:17. O, hoe menigeen zal er nu wel liggen in de eeuwige helse verdoemenis, die toch ook de algemene troost van des Geestes mindere gaven en verlichtingen, hier op de wereld dikwijls genoten heeft! Al wie dan in waarheid kan zeggen: ik arm ellendig zondaar, moet de gehele Drie-enige God in eigendom bezitten, Vader, Zoon en Heilige Geest, of anders kan ik mijn troosteloze ziele immers nergens

mee geholpen en vertroost krijgen. En als ik Hem alleen bezit dan heb ik troost genoeg, al moest ik alles missen. Ziet, wie dit zo kan zeggen, uit de grond van zijn hart, die is dan eerst recht geschikt voor de ware geestelijke troost, waarvan zelfs de minste druppel veel meer zalige zielheilgende vrede en blijdschap zal aanbrengen, dan alle ander vertroosting van de Geest, met welke ook de slimste huichelaren lichtelijk zullen vertroost worden.

4. Eindelijk is het ook zeker, dat hoewel de Heilige Geest ook mocht werken in de geveinsden, Hij toch niet eeuwig bij hen blijft. Zijn algemene gaven, welke zij alleen genieten, zijn dat bestendig wezen niet, dat voor de oprechten is weggelegd, Spr. 2:7. Het zijn maar zomervruchten, in een aangename tijd geplukt, maar die snel verrotten. Zoals de verloren Zoon al zijn goed in zondige wellust doorbracht, en toen zelfs zwijnendraf moest eten en daarna honger lijden, eveneens handelen de geveinsden ook. Zij verteren hun schone geestelijke gaven in hun vleselijke wellust: de een in grover, de ander in fijner wellust. Het huichelaarsleven heeft geen lange duur, hun bladeren vallen reeds af in de herfst, en als de winter des doods aankomt, dan sterft ook hun wortel. Dit komt, omdat Gods Geest Zelf niet woont binnen in hun hart, en hen met Christus niet heeft opgewekt tot de opstanding des eeuwigen levens. Ach, wat is zulks niet te zeggen! De duivel heeft immers in de beginne de Heilige Geest ook gehad, wanneer hij eerst geschapen werd, maar hij heeft die voor eeuwig ongelukkig verloren. Zo zullen de verworpen geveinsden het ook alles allemaal eens eeuwig verliezen, wat zij van de Heilige Geest ooit ontvangen of genoten hebben. Hoe past dan ook niet op hen: *Wee u, die verzadigd zijt! want gij zult hongeren. Wee u, die nu lacht! want gij zult treuren en wenen*, Luc. 6:25. Zodra de Geest Gods van hen geweken zal zijn, zal er ook een boze geest des Heeren komen, die hen zal verschrikken. Menig fijn doorslepen huichelaar heeft zulks eerst helaas, nog droevig ondervonden, eer hij zijn woonstede op de wereld heeft verlaten. Ja menigeen heeft er zich, zoals Saul, dan ook wel gedood met zijn eigen zwaard. Daar zijn voorwaar geen ongelukkiger mensen op de gehele aardbodem dan de geveinsden, zodra de Heilige Geest van hen geweken is, en wanneer zij hun huichelaarsrol nu hebben uitgespeeld. O, hoe smartelijk liggen zij dan wel neer, als de almachtige hand van de vertoornde God hen nu doet wandelen in de spranken van het vuur, dat zij aangestoken hebben! Jes. 50:11. Niemand kan weten, dan de rampzaligen zelf, wat het te zeggen is, wanneer een dichtgeschroeide consciëntie nu eindelijk is beginnen te ontwaken, tegen het aannaderen van de grote en vreselijke eeuwigheid, en als zij nu die nare sententie moeten horen: *Maar u zal Ik tot een grote schrik stellen, en gij zult er niet meer zijn*, Ezech. 26:21. Ach, of de ontfermende God wilde geven dat velen nog eens bijtijds mochten zien, in wat een dodelijk gevaar zij zichzelf steken, zodra zij maar het begin gemaakt hebben, om geestelijk te zijn zonder de Geest!

Hiermee zal dan, zo wij achten, de voornaamste materie van het geloof nu genoeg van ons geopend zijn, en een ieder die anders maar verlichte ogen zijns verstands ontvangen heeft, zal daaruit nu duidelijk genoeg kunnen afnemen, hoe het oprechte Christengeloof zich onderscheidenlijk werkzaam gewoon is te oefenen, beide met kennis en vertrouwen jegens de heilige Drie-enige God, de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, en hoe men hetzelfde ook op vaste Schriftuurlijke gronden van allerlei bedrieglijk waan- of tijdgeloof zal kunnen afzonderen. Daarom gaan wij nu over tot de ander geloofszaken, welke de twaalf Artikelen bij het geloof in God nog verder worden voorgesteld, als behorende tot de korte hoofdsom van het Evangelie, dat van ons geloofd moet worden. Hier vinden wij dan nu beide de Christelijke kerk en de voornaamste Goddelijke weldaden, welke aan dezelve tot zaligheid geschonken worden, eensdeels *in*, en anderdeels *na* dit leven. Maar met welker verhandeling wij ons minder breed zullen ophouden, daar de reeds geopende Evangeliewaarheid vlak genoeg op zal schijnen, om ons de zuivere mening aanstonds grondig te ontdekken.

Van de kerk en haar weldaden

Van de heilige algemene Christelijke kerk

ZONDAG 21

Vr. 54. Wat gelooft gij van de heilige algemene Christelijk Kerk?

Antw. Dat de Zone Gods uit het ganse menselijk geslacht Zich een gemeente, tot het eeuwige leven uitverkoren, door Zijn Geest en Woord, in enigheid des waren geloofs, van den beginne der wereld tot aan het einde vergadert, beschermt en onderhoudt; en dat ik daarvan een levend lidmaat ben en eeuwig zal blijven.

Vr. 55. Wat verstaat gij door de gemeenschap der heiligen?

Antw. Eerstelijk dat de gelovigen, allen en een iegelijk, als lidmaten aan de Heere Christus en al Zijn schatten en gaven gemeenschap hebben. Ten andere dat elk zich moet schuldig weten zijn gaven ten nutte en ter zaligheid der andere lidmaten gewilliglijk en met vreugde aan te wenden.

Vr. 56. Wat gelooft gij van de vergeving der zonden?

Antw. Dat God om de genoegdoening van Christus, al mijn zonden, ook mijn zondige aard, waarmee ik al mijn leven lang te strijden heb, nimmermeer wil gedenken, maar mij uit genade de gerechtigheid van Christus schenken, opdat ik nimmermeer in het gericht Gods kome.

1. Het geloof (dat in de Drie-enige God eigenlijk berust, als op zijn onbewegelijk fundament), ontmoet hier het Artikel van de heilige algemene Christelijke Kerk, nu eerst tot een voorwerp van deszelfs geestelijke beschouwing en troostrijke omhelzing. Niet dat het alzo met vertrouwen in de Kerk zou geloven, als het gelooft in God, Vader, Zoon en Heilige Geest. Maar het geloof doet hier twee dingen:

1. *Het gelooft de waarheid van de Kerk, en neemt die hartgrondig aan op het getuigenis van het Heilig Evangelie.*
2. *Het eigent zich die waarheid verder ook toe, vertrouwend in het bijzonder mede een waarachtig en bestendig aandeel te hebben aan de Christelijke Kerk.*

a. Alzo neemt het geloof dan eerst een rechte kennis van die heilige Evangeliewaarheid, en stelt als ontwijfelbaar bij zichzelf vast dat er een heilige algemene Christelijke Kerk is, en dat die zodanig is, als de Schrift ons leert. Voorwaar een allerwonderlijkste en liefelijkste samenvoeging. Van de hoge Drie-enige God ziet het geloof van de Christen hier nu aanstonds op de Kerk. Het heeft eerst de Goddelijke Bruidegom aanschouwd, Jehovah de Heere der heirscharen Zelf, en nu gaat het zich verlustigen in een geestelijk gezicht van de bruid, welke deze Bruidegom heeft, Joh. 3:29, van de koningin, die aan Zijn rechterhand staat, in het fijnste goud van Ofir, Ps. 45:10. Indien eens een engel tot Johannes zei: *Komt herwaarts, ik zal u tonen de Bruid, de Vrouw des Lams*, Openb. 21:9, zo mag hier nu ook wel gezegd worden: *komt herwaarts, en aanschouwt de heilige, algemene, Christelijke Kerk.*

- (1) Zij wordt *heilig* geheten, uit hoofde van haar ware geestelijke gemeenschap met de heilige Drie-enige God, Die haar tot Zijn Kerk of Gemeente heeft aangenomen, en Die ook Zelf met Zijn genade en met Zijn Woord, ordonnantiën en zegen in haar woont, waardoor zij dan ook op alle wijze waarlijk geheiligd wordt, en van al haar oprechte leden ook gezegd moet worden: *de tempel Gods is heilig, welke gij zijt*, 1 Kor. 3:17. Het is toch waarachtig van het gehele gebouw van die Kerk, dat het bekwamelijk samen gevoegd zijnde, opwast tot een heilige Tempel in de Heere, Ef. 2:21. Naast God en Zijn heilige Engelen, kan er niets heiliger van ons gezien worden, dan de

Kerk van Christus, hier op aarde en in de hemel. Haar natuur en instelling en gehele gelegenheid zijn zodanig, dat de heiligheid des Heeren daar alleszins op geschreven staat, Zach. 14:20. Zij is de heilige Stad, het nieuwe Jeruzalem, dat neerdaalt van God uit de hemel, toebereid als een Bruid, die voor haar Man versierd is; en in haar zal niet inkomen iets, dat ontreinigt, Openb. 21:2, 27.

- (2) Zij heet de *algemene* Kerk, niet slechts omdat dezelve door de gehele wereld nu verspreid is, onder alle volken, en talen, en natiën: Parthers, Meders, Elamieten, en die inwoners zijn van Mesopotamië, enz. Hand. 2:9-11; wonende niet meer afgezonderd in het Joodse land, maar onder alle heirscharen der Heidenen in al de werelddelen. Waarom ook gezegd wordt: *Ik zal Rahab en Babel vermelden onder degenen, die Mij kennen. Ziet, de Filistijn en de Tyriër met de Moor, deze is aldaar geboren*, Ps. 87:4. Maar ook omdat die Kerk allervast samen gevoegd is, door een heilig algemeen geloof, en gebouwd op het fundament van de Apostelen en Profeten, waarvan Jezus Christus is de uiterste hoeksteen, Ef. 2:20. Zij is de algemene Moeder van alle ware Christengelovigen, volkomen gezond en rechtzinnig in het geloof en in de belijdenis van de gehele Christenwaarheid, en alzo mag zij uit dezen hoofde ook wel met recht geheten worden een gemeente, die geen vlek of rimpel heeft of iets dergelijks, maar die heilig en onberispelijk is, Ef. 5:27.
- (3) Ook wordt dezelve de *Christelijke* Kerk genaamd, omdat deze de enige ware Kerk van de Heere Jezus Christus is, Wien zij als haar Goddelijk Hoofd getrouw aanhangt, van Wie zij steeds bewaard en beschermd wordt, Wiens Evangelie zij vrijmoedig belijdt, en naar Wiens heilige leer en ordonnantiën zij ook alleszins bestuurd en geregeerd wordt, en om haar met deze Eernaam dan tevens ook te onderscheiden van de Joodse, Heidense, Mohammedaanse en zelfs van de Antichristelijke Kerken, die als zo vele Synagogen des satans zijn, Openb. 2:9.

A. Van deze Kerk houdt het geloof nu voor vast (Vraag 54), *dat de Zoon van God uit het ganse menselijk geslacht Zich een gemeente tot het eeuwige leven uitverkoren, door Zijn Woord en Geest, in enigheid des ware geloofs, van den beginne der wereld tot aan het einde, vergadert, beschermt en onderhoudt*. In deze beschrijving zijn bijkans zo veel Goddelijke zaken of waarheden, als er woorden zijn; en daar kon met een uitgebreide verhandeling van dezelve wellicht een geheel boek vol geschreven worden. De gelovige neemt hier in acht:

- Wie de Kerk vergadert.
- Welke Hij vergadert.
- Waaruit Hij vergadert.
- Waardoor en waarin en wanneer die vergadering der Kerk geschiedt.
- En hoe Hij, die de Kerk vergadert, haar ook beschermt en onderhoudt.

(1). De grote Zoon Gods vergadert de Kerk, en roept haar samen. Hij is de Koning Salomo, Die deze heilige Tempel bouwt van levendige stenen, van uitgehouwen stenen, en die haar op saffieren grondvest, Jes. 54:11. Deze is zo veel meerder heerlijkheid waardig geacht dan Mozes, als degene die het huis gebouwd heeft, meerdere eer heeft dan het huis, Hebr. 3:3. Hij is de eniggeboren Zoon van de eeuwige Vader, de Middelaar Gods en der mensen, die de gemeente Gods heeft verkregen met Zijn Eigen bloed, Hand. 20:28. Hij is gezeten aan des Vaders rechterhand, als wij tevoren zagen, daarom komt het Hem alleen ook toe, om de Tempel des Heeren te bouwen, het sieraad te dragen, en te heersen op Zijn Troon, en ook Priester te zijn op Zijn Troon, Zach. 6:13. Hij mag zich daartoe van allerhande middelen en werktuigen, in alle tijden, op alle plaatsen, en op alle wijzen, zoals Hem dat behaagt, vrijelijk bedienen, maar Hij blijft alleen de opperste Heer en Werkmeester van al het werk. Zonder Hem werd niemand ooit een levendig lidmaat van deze Kerk. Hij is ook de Petra, de uiterste Hoeksteen, de beproefde Steen, en de vaste Grondslag, waar de gemeente op gebouwd, wordt, Matth.

16:18, 1 Petrus 2:6, Jes. 28:16. O, laat ons dan arbeiden om Hem, Die het Hoofd is der gemeente boven alle dingen, Ef. 1:22, alleenlijk maar recht te leren kennen, dan zullen wij dan de Goddelijke heerlijkheid van dat gezegende en almachtige Hoofd overvloedig zien neerdalen op de Kerk, welke Zijn Lichaam is, en de vervulling Desgenen, die alles in allen vervult, Ef. 1:23.

(2). Dit Goddelijk Hoofd vergadert nu al Zijn Leden tot Zich, die samen uitmaken een gemeente, ten eeuwige leven uitverkoren. De Kerk van Christus is een verenigd volk of Sociëteit van uitverkoren gelovigen, welker namen alle tezamen zijn geschreven in het boek des levens, voor de grondlegging der wereld, Fil. 4:3; Openb. 13:8. Zij is de algemene vergadering, en de gemeente der eerstgeborenen, die in de hemelen opgeschreven zijn, Hebr.12:23. Dit maakt de Kerk een geheel uitmuntend en voortreffelijk lichaam en het edelste gedeelte, ja de heerlijkheid van het mensdom: *een uitverkoren geslacht, een Koninklijk Priesterdom, een heilig volk, een verkregen volk*, 1 Petrus 2:9.

(3). Het overige mensdom is maar een onheilige en verworpen hoop, die het zegel van de almachtige God niet hebben aan hun voorhoofden, maar het zegel des Satans. Niet een van deze kwam immer in het binnenste heiligdom van de Kerk. De beste belijdenis bracht hen nooit verder dan in het buitenste voorhof. Gods vrije en eeuwige genadeverordining is hier het plan, waar alles in de uitvoering naar geregeld wordt. *Evenwel het vaste Fundament Gods staat, hebbende dit zegel: de Heere kent degenen, die Zijne zijn*, 2 Tim. 2:19. En dus moest het hier dan ook heten: *Welgelukzalig is hij, dien Gij verkiest en doet naderen, dat hij wone in Uw voorhoven*, Ps. 65:5. Indien slechts iemands naam niet gevonden wordt in het Boek des Levens des Lams, dan zal hij in de ware Christenkerk geen hoger graad ooit beklimmen, dan die van een blinkende huichelaar. En toch verkiest de hoogwaardige Zoon Gods nu onder het Evangelie het ganse menselijke geslacht, om uit die grote massa of menigte Zijn Kerk te vergaderen. Gedurende de stoffelijke Tempel, naar Gods ordinantie, is blijven staan in het Joodse land, waren het ook maar alleen de Joden en weinige Jodengenoten, uit welke de kerk toen vergaderd werd. Maar zodra als dat schaduwachtige gebouw, naast de oude godsdienst, geheel vernietigd was, met de tijden der verbetering, gordde de Koning Jezus Zijn zwaard recht aan de heup, en is voorspoedig gaan rijden op het woord der waarheid, Ps. 45:4, 5. Toen werd de gehele aardbodem voor Hem opengesteld, om aldaar de Tempel van Zijn Kerk op te richten, en de Satan heeft Hem plaats voor plaats moeten inruimen, en overal voor Zijn aangezicht moeten vlieden. Gelukkige wereld! Gelukkig mensdom! nu de allerhoogste Heere der heerlijkheid Zijne heilboden wijd en zijd zal uitzenden met dit bevel: *Gaat henen in de gehele wereld, predikt het Evangelie alle creaturen*, Mark. 16:15. Van toen af heeft God Jafeth beginnen uit te breiden, of te lokken, dat hij is gaan wonen in Sems tenten, Gen. 9:27. Van toen aan werd aan de onvruchtbare, die niet gebaar heeft toegeroepen: *Zing vrolijk, gij onvruchtbare, die niet gebaar hebt, maak geschal met vrolijk gezang, en juich, die geen barensnood gehad hebt, want de kinderen der eenzame zijn meer dan de kinderen der getrouwde, zegt de Heere. Maak de plaats uwer tent wijd, en dat men de gordijnen uwer woningen uitbreide, verhinder het niet; maakt uw koorden lang en steek uw pinnen vast in*, Jes. 54: 1. Ja, van toen af is de Kerk een grote schare beginnen te worden, die niemand tellen kan, uit alle natiën, en geslachten, en volken, en talen, staande voor de Troon en voor het Lam, Openb. 7:9. En daar is geen land op de aarde waar de Christelijke kerk nu niet veilig wonen en groeien kan, als de Zone Gods het maar belieft te bevelen. De domme en goddelooste heidenen zijn zelfs nu bekwaam om goede onderdanen van Zijn Koninkrijk te zijn, wanneer Hij maar slechts uit deze stenen Abraham kinderen wil verwekken, Matth. 3:9.

(4). Hij gebruikt in de vergadering en opbouw van Zijn Kerk de middelen van Zijn Woord en Geest. Met deze twee stokken, (die ook billijk Liefelijkheid en Samenbinders geheten mogen worden), weidt deze goede Herder Zijn gelovige schapen, Zach. 11:7. Hij zendt Zijn Woord uit, met Zijn liefelijk genade-evangelie, in alle landen van de bewoonde wereld, en dat geluid dringt door, als het geluid van een sterke bazuin, tot de einden der aarde, tot de vergelegenen aan de zee. Waarbij de Heilige Geest dan komt van de vier winden des aardrijks om het ongetemde heidense veulen van Silo's ezelin vast te

binden aan de edelste Wijnstok van de Evangeliekerk, Gen. 49:11. Ja, een ieder waar gelovige ontvangt beide Gods Woord en Geest. Die twee gaan in de opbouw en in de bestiering van de Christelijke kerk altijd samen, en zullen van haar mond niet wijken, noch van de mond haars zaads, noch van de mond van het zaad van haar zaad, (zegt de Heere) van nu aan tot in eeuwigheid toe, Jes. 59:21. Eveneens als voormaals geschiedde bij de plechtige inwijding van Salomo's tempel, wanneer de priesters eenparig trompetten en zongen, om een eenparige stem te laten horen, werd het Huis des Heeren vervuld met een wolk, en de priesters konden vanwege die wolk niet staan om te dienen, want de heerlijkheid des Heeren had het Huis Gods vervuld, 2 Kron. 5:13, 14. Dit was een figuurlijke type of schaduwwachtig afbeeldsel van hetgeen eens namaals zou geschieden door Christus Woord en Geest onder het Evangelie, in de ware tempel gebouwd door Hem Die meerder is dan Salomo.

(5). Voorwaar, Hij bouwt geen verward Babel, als Hij Zijn Kerk bouwt, maar een allernetst en welgeordend gebouw, hetwelk Hij al gelijk neerstelt, opricht, tezamen voegt en beschermt in de enigheid van het ware geloof. Dit is het groot wondergeheim van deze gehele handel: één Kerk, door één Geest, in één geloof. *Want toch één Lichaam is het en één Geest; gelijkerwijs zij alle tezamen ook geroepen zijn tot één hope harer beroeping. Eén Heer, één geloof, één Doop, één God en Vader van allen*, Ef. 4:4-6. O, wonderlijke eenheid! Hier bidt de ware Hogepriester van Gods Huis steeds om in de hemel, zeggende, dat zij allen Eén zijn, gelijkerwijs Gij Vader in mij, en ik in U, dat ook zij in ons Eén zijn, Joh. 17:21. Dit maakt al de schoonheid en vastigheid van de kerk en van haar ware leden, dat er ook van een zo grote schare, van allerlei tongen en natiën, en van zo vele duizenden, ja honderdduizenden steeds naar waarheid moet gezegd worden: en der menigte die geloofde, was één hart en één ziel, Hand. 4:32. Hierin vermaakt Zich de hemelse Bruidegom, als Hij Zijn Bruidskerk aanzieude, haar aldus roemt en verheft: *Een enige is Mijn Duive, Mijn volmaakte, de enige harer moeder, zij is de zuivere dergene, Die haar gebaard heeft; als de dochters haar zien, zo zullen zij haar welgelukzalig roemen*, Hoogl. 6:9. Niemand zal ooit die Goddelijke waarheid in kracht en waarheid recht verstaan, dan die ook zelf een waar gelovig en wedergeboren lidmaat van de Christelijke kerk is, en die ook reeds met al de oprechte christenen aanvankelijk is gekomen tot de *enigheid des geloofs en der kennis van den Zone Gods, tot een volkomen man, tot de mate van de grootte der volheid van Christus*, Ef. 4:13. Er mag wel een goede eenheid zijn van uiterlijke belijdenis en van kerkgemeenschap, maar deze is die enigheid des Geestes niet, vs. 3, waardoor alle heilige christengelovigen dezelfde liefde hebben, van één gemoed en van één gevoelen zijnde, Fil. 2:2. Hetzelfde ongeveinsd geloof, dat ons met de Heere Christus het Hoofd zeer nauw verenigt, verenigt ons ook inwendig in de Geest met al Zijn gelovige en uitverkoren leden, en maakt het al tezamen één kudde en één Herder, Joh. 10:16.

Maar al wie met de grond van zijn gemoed, door de Goddelijke genade, niet waarlijk vast staat in dat ene allerheiligste geloof, Judas vs. 20, die komt dan ook zeker nooit geestelijk in zalige eenheid des geloofs, waar de heilige christenkerk in vergaderd wordt. De zodanigen mogen bijwoners zijn, ja ook al een tijd lang bij ons voor geliefde broeders en zusters gaan, met de gouden christenkroon op het hoofd pronken, maar vroeg of laat, zal hun blinde, geveinsde en vleselijke handel het wel genoeg openbaar maken, - waar slechts het helder licht des Geestes schijnt - dat deze nooit echte Sionskinderen of ware medeburgers der heiligen en huisgenoten Gods waren, Ef. 2:19; overmits zij geen huisgenoten des geloofs zijn, Gal. 6:10. Het mag dan al voor een tijd zo nauw bijeen kruipen als het immers mag, en het scherpziende oog mag hierdoor deszelfs eenvoudigheid of wat het anders wezen mocht, ook al lichtelijk misleid en bedrogen worden, dat het een verguld en blinkend koper aanziet voor fijn goud, maar er blijft nochtans tussen de oprechte en de geveinsde gelovigen altijd een muur des afscheidsels, welke nooit waarlijk verbroken of weggenomen zal worden, dan alleen door de levendige Goddelijke kracht van Christus bloed en Geest in de ziel. En hoe nauw zij nu ook al tezamen verenigd zijn in een kerk en in een christendom, zo zal Hij Die Zijn wan in Zijn hand heeft om Zijn dorsvloer te doorzuiveren, het kaf toch eens afscheiden van het koren en dan zal Hij de schapen aan Zijn rechterhand stellen, en de bokken aan Zijn linkerhand, Matth. 3:12, en 25:32, 33. Maar vóór het

Christus' tijd is, zal men van hen die willen arbeiden om de geveinsdheid te ontdekken en om het kromme recht te maken, ook wel naogend zeggen met waarheid: *Zij hebben tarwe gezaaid, maar doornen gemaaid; zij hebben zich gepijnigd, maar niet gevorderd*, Jer. 12:13.

6. Inmiddels is de hoogwaardige Zone Gods met dit grote werk van de vergadering van Zijn Kerk in de enigheid van het ware geloof alzo steeds bezig, van den beginne der wereld, tot aan het einde. Hij heeft de wereld zelf slechts geschapen in de korte tijd van zes dagen, en Hij hield op de zevende dag Zijn heilige rust, en stelde toen ook de gezegende Sabbatdag in. Maar tot het scheppen en voltooiën van Zijn uitverkoren Kerk wil Hij wel een tijd aanleggen van tienmaal zoveel eeuwen. Hieraan wil Hij bestendig arbeiden, zo lang de wereld zal staande blijven.

*En met wat een onnaspeurlijk heerlijk en Goddelijk beleid Hij dit werk van de opbouw van Zijn Kerk bestuurt en geheel zal voltooiën in de omtrek van zeven opeen volgende solemnele verbondsonderhandelingen met hen op zovele bijzondere tijden, zulks is van ons als een voornamen en algemene uitlegregel van de profetische waarheid van de Heilige Schriftuur breedvoerig aangewezen in een bijzondere verhandeling over de zeven tijdperken van Gods Verbond, als de sleutel der profetiën, gesteld voor het tweede deel van **George Hutcheson's** Verklaring van de twaalf kleine profeten.*

Men kan daar zien, hoe de opperste wijsheid haar huis zodanig gebouwd heeft, dat zij hetzelfde geheel wil neerstellen op zeven gehouwen Verbondspilaren, Spr. 9:1. Wat is dat gebouw der Kerk dan niet een luisterrijk wondertoneel van Goddelijke heerlijkheid! waar de almogende Zoon Gods zo vele eeuwen aan wil arbeiden, en niet eer ophouden voordat Hij alles zal voltooid hebben, en Zijn zevende of laatste Verbondspilaar zal stellen aan het einde van de tijd, en aan de ingang van de eeuwigheid, waar het dan in volle kracht zal heten: *Die overwint zal alles beërven, en Ik zal hem een God zijn, en hij zal Mij een Zoon zijn*, Openb. 21:7.

Indien dan ook enkel door het algemene licht van de natuur Gods onzienlijke dingen, van de schepping der wereld aan, uit de schepselen verstaan en doorzien worden, beide Zijn eeuwige kracht en Goddelijkheid, Rom. 1:20, voorwaar, daar is bij het heilige licht des Geestes in de Kerk nog heel wat anders te zien, waar nu door de gemeente Gods veelvuldige wijsheid de overheden en de machten in de hemel bekend gemaakt wordt, naar het eeuwige voornemen dat Hij gemaakt heeft in Christus Jezus onze Heere, Ef. 3:10, 11. De wereld en de Kerk zijn de twee grote pronkstukken van Jehovah's oneindige kracht en Goddelijkheid. Maar men mag met waarheid wel zeggen, dat het geestelijk kerkgebouw het stoffelijk wereld-wezen zó geheel verre in heerlijkheid overtreft als Christus almogende hand daar langer aan gewerkt heeft, en voorts aan werken zal tot des werelds einde. Dan geen vleselijk, maar alleen een hemels oog zal dit onderscheid recht bemerken, naardien de Kerk des Konings dochter, toch verheerlijkt is inwendig, Ps. 45:14, en van haar Maker en Man, de Heere der heirscharen, ook zelfs dit getuigenis ontvangt: *Mijn Zuster, o Bruid! Gij zijt een besloten hof, een verzegelde fontein*, Hoogl. 4:12.

(7) Is het dan wel wonder, dat diezelfde Goddelijke hand, die de Christelijke Kerk alzo vergadert, haar dan ook steeds beschermt en onderhoudt! Dit laatste is de kroon op het werk, en geeft er recht het wezen en de vastigheid aan. Want indien de satan nu slechts diezelfde macht nog behield, welke God hem eens vergunde in het Paradijs, om het gelovige uitverkoren mensdom nogmaals weer ten val te brengen, en als maar de Zoon Gods dan Zelf niet gedurig voor de behoudenis van Zijn kudde wilde waken, o, dan ware het immers snel gedaan met Zijn heilige Kerk hier op aarde! Maar sedert eenmaal die sententie uit Gods mond over de satan is uitgesproken, dat hem de kop vermorzeld zal worden van het gezegende Vrouwenzaad, Gen. 3:15. En sedert zulks ook met der daad gelukkig door Hetzelve is volbracht, heeft die brullende leeuw wel steeds met opengesperde kaken rondom gelopen, zoekende wie hij zou mogen verslinden, 1 Petrus 5:8; maar het is hem nog nimmer gelukt. En het zal hem ook niet gelukken, één enige van des Heeren Jezus beminde lammeren uit Zijn hand te rukken. De heilige algemene Christelijke Kerk, en ieder bijzonder lid van dezelve is nu gedekt met de dierbare schaduw

van de Goddelijke almacht. De eniggeboren Zoon, die in des Vaders schoot is, wil haar Zelf altijd beschermen en onderhouden. Men zal, zegt Hij, *nergens leed doen of verderven, op de ganse berg Mijner heiligheid*, Jes. 11:9. *Te dien dage zal er een wijngaard van roden wijn zijn; zingt van denzelve bij beurte. Ik, de Heere, behoede dien, alle ogenblik zal Ik hem bevochtigen; opdat de vijand hem niet bezoeke, zal Ik hem bewaren nacht en dag*, Jes. 27:3. O, wat geniet Christus gezegende Kerk hier dan niet een onuitsprekelijke gerustheid en veiligheid! En hoe mag ieder waar gelovige wel vrolijk zingen, zelfs in het midden van alle vijanden, en midden in alle verdrukkingen en gevaren: *Ik ben een muur en mijn borsten zijn als torens. Toen was ik in Zijn ogen als een, die vrede vindt*, Hoogl. 8:10. Of zou het ook niet waarlijk alsoo zijn, dat te dien dage dit lied gezongen zal worden in het land: *Wij hebben een sterke Stad; God stelt heil tot muren en voorschansen?* Jes. 26:1. In één woord, het is genoeg, dat de Heere Jezus Christus, Die op des Vaders troon gezeten is, als Borg verbonden staat voor Zijn eigen werk, en dat ook Zijn eigen mond tot ons heeft gesproken: *op deze Petra zal ik Mijn Gemeente bouwen, en de poorten der hel zullen dezelve niet overweldigen*, Matth. 16:18. Laat dan ieder oprecht gelovige zijn hoofd, op dit waarachtig Middelaarswoord, vrij gerust neerleggen, en het daar maar op wagen, al zou de wereld dan ook zelfs het ondersteboven gekeerd worden.

Van het geloof dat men een levendig lidmaat daarvan is

B. Dan, helaas! wat zal zulks de ziel van een arme, verlegen zondaar toch kunnen baten, dat hij dit alles allemaal zo weet, en dat hij in het algemeen als waarachtig en Goddelijk ook alles zo gelooft, indien hij slechts alleen geen grond van *een waar toe-eigenend vertrouwen* in zijn eigen gemoed gewaar mag worden, *dat hij ook in het bijzonder, even zowel als alle andere heilige kinderen van God, tot die gelukzalige uitverkoren Kerk van Christus behoort, en van Hem, door Zijn Woord en Geest, daartoe ook al reeds zeker vergaderd is, in de enigheid van het ware geloof?* Voorwaar, de satan weet immers ook genoeg de gelegenheid van de Christelijke Kerk, en hij kan ook niet twijfelen aan de gewisse waarheid van één enig dier Goddelijke dingen, welke daar nu van ons gezegd zijn. Maar wat troost of zaligheid zal hij voor zichzelf uit de wetenschap en uit zodanig geloof ook kunnen trekken? Immers niet meer, dan zovele rampzalige verworpenen uit de mensen, die met een *historische* kennis en geloof van die waarheid zeer ongelukkig naar de hel zijn gegaan. Het waar geloof, dat blijvend zaad Gods in het hart doet hier dan verder nog wat anders omtrent dit artikel van de Kerk. Want voor hetzelfde gelooft en vertrouwt ook ieder heilig Christengelovige, volgens onze Catechetisch, kerkelijke geloofsleer, *dat hij van dezelve een levendig lidmaat is, en eeuwig zal blijven.*

Uitwendige belijders

In alle tijden is het zo geweest, dat zich een grote menigte van uitwendige belijders, van onwedergeborenen, van geveinsde sleur- en naamchristenen en ook van een fijner slag van huichelaren tot de Kerk placht te voegen. Deze alleen zijn in de grond maar dode lidmaten van de Kerk, wat levendige bewegingen zij schoon naar buiten ook mogen vertonen. Al dit volk, van zo verschillende soort en conditie, maakt dan ook niet anders dan een enkel dode en geesteloze Gemeente uit: een vallei vol beenderen, die zeer dor zijn, en die toch echter in de uiterlijke waarneming van het Religie-wezen geen klein gewemel en geraas verwekken, naderende de beenderen, elk been tot zijn been, terwijl het van allen toch gezegd moet worden: *maar er was geen geest in hen*, Ezech. 37:1, 2 en 7, 8. En deze is de lauwe Laodicese kerk, die noch koud noch heet is, en welke de Heere Jezus uit Zijn mond wil spuwen, Openb. 3:15, 16.

Christengelovige

Maar, ach neen, zegt een uitverkoren en geroepen Christengelovige, *mij arme zondaar, die ik voorheen ook maar een dood en verrot lidmaat van de Gemeente was, is nu de beste genade geschied, dat ik hartgrondig mag vertrouwen en geloven, door mijn barmhartige Zaligmaker, dat Hij mij ook Zelf een levendig lidmaat van Zijn geestelijk Lichaam en Gemeente heeft gemaakt, en mijn dode ziel van het vlakke des velds, waar ik jammerlijk vertreden lag in mijn bloed, heeft opgenomen in Zijn eeuwige liefdearmen. O, hoe dwaalde ik eertijds ook als een verloren schaap! Ik kende de stem niet van mijn goede Herder, Die Zijn leven stelt voor de schapen. Ik zat hoog, op de steile top van Amana, van Senir en Hermon, en zwierf ongelukkig om in de woningen der leeuwinnen, op de bergen der luipaarden, Hoogl. 4:8. Aldaar voedde ik mijn ziel met as, en het bedrogen hart leidde mij ter zijde af, Jes. 44:20. Maar ziet het wonder van Zijn grote liefde over mij. Zijn goede Geest heeft mij bij de hand genomen en mij veilig naar omlaag geleid in een effen land, Ps. 143:10. Hij heeft mij gevoerd in het wijnhuis, in het edele lusthuis van Zijn uitverkoren Kerk, waar de liefde Zijn banier is over mij, Hoogl. 2:4. Mijn Noach, mijn getrouwe Zielvertrooster Jezus, heeft mij immers ook achter Zich geleid en gebracht in de Ark, welke Hij tegen de geweldige watervloed gebouwd heeft. Ik ben een levendig lidmaat van Zijn Kerk, een levende steen van dat schone geestelijke Huis, 1 Petrus 2:5. Daar wil ik mij eeuwig op beroemen, tot prijs van Zijn ondoorgroendelijke genade. Ik kan mij met de dode leden van Zijn Gemeente nu niet meer verenigen. Zij rieken mij al te zeer naar de stank van de ijdele wereld en van het zondige vlees. Ik haat ook de vergadering van de blinkende huichelaren en van de gepolijste en gepleisterde vromen, die, met een schijngeestelijk gelaat, de blinde wereld en elkander zoetvoerig weten te bedriegen. Helaas, ik heb dat ongelukkige volk met grote smart leren kennen. De versmaadheid heeft mijn hart gebroken, en ik ben zeer zwak; ik heb gewacht naar medelijden, maar daar is geen; naar vertroosters, maar heb ze niet gevonden, Ps. 69:21. De beste van hen is als een doorn; de oprechtste is scherper dan een doornheg, Micha 7:4. Ik heb geleerd wat het te zeggen is: een vervalste tong haat degenen, die zij verbrijzelt, en een gladde mond maakt omstoting, Spr. 26:28. O, ik wil mij nu, in deze boze tijd, geheel voegen bij het volk, dat steeds moet zuchten: Wend U tot mij, en zijt mij genadig; want ik ben eenzaam en ellendig, Ps. 25:16; bij de treurige Sionskinderen, die daar zitten en wenen aan de wilgen, Ps. 137:1, 2; bij de verachte fakkelen, Job 12:5; de armen van geest en de vermoeiden, Matth. 5:3 en 11, 28, en bij al degenen, die de Heere geroepen heeft, als een verlaten vrouw en bedroefde van geest, Jes. 54:6, en waar ik aan bemerk, dat zij ook de lidtekenen van de Heere Jezus dragen in hun lichaam, Gal. 6:17. Ja, ook zal ik mij nog geringer houden dan alzo, en ik zal nederig zijn in mijn ogen; en met de dienstmaagden mijns Heeren zal ik verheerlijkt worden, 2 Sam. 6:22.*

Wie zal ons met enkele woorden de geestelijke aard en de dierbare kracht en troost van dit geloof toch recht beschrijven? Want een gemoed, hetwelk waarlijk gelooft, dat het een levendig lidmaat van Jezus uitverkoren Kerk is en eeuwig zal blijven, geniet voorwaar, door zodanig geloof, in de zalige gemeenschap met God en met al Zijn uitverkorenen, duizendmaal meer waarachtige vrede en vergenoeging dan de allervloeiendste pen machtig is uit te drukken. Wanneer iemand hieraan wilde twijfelen, en indien hij mogelijk achten zou, dat er wellicht enige sieraad van uitdrukkingen op de zaak werd neergelegd, dan willen wij zo een toewensen, dat het hem eens zelf, door de Goddelijke genade, zalig te ondervinden gegeven mocht worden. Wie van de kracht des wijns zal oordelen, die moet de-zelve eerst proeven en smaken. Komt dan, o mens! en proeft en smaakt ook, hoe goedertieren de Heere is. Wordt toch zelf een oprecht gelovige, naar de werking der sterkte van Gods macht, en ga eens in door de enge poort, Matth. 7:13. Ach, dat gij door de poort mocht ingaan in de stad! Openb. 22:14. Dan zou u ook kunnen weten, wat u hier leest.

Dit alleen zeggen wij hier nog, dat zodanig toe-eigenend geloof, als wij hier beschrijven, enkel rust op dat Goddelijk geloof in de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, hetgeen voorheen van ons is voorgesteld, ja, dat het een en hetzelfde allerheiligste geloof des Geestes is, en dat wij hier slechts deszelfs onderscheiden geestelijke werkzaamheid aanwijzen jegens de onderscheiden Evangelische voorwerpen. Of zou het anders ook mogelijk zijn, dat iemand in de Vader, de Zoon en de Heilige Geest zou kunnen geloven, met een waar vertrouwen des harten, en zich die gelukzalige Drie-enige God, als zijn genoegzaam Deel, zou toe-eigenen, en dat hij daarnaast dan ook mogen in twijfel zou

blijven hangen, of hij ook behoren mocht tot Zijn heilige uitverkoren Gemeente, en of hij een levendig of een dood lidmaat van dezelve zou zijn? Voorwaar, wat gemeenschap heeft het licht met de duisternis? en wat samenstemming heeft Christus met Belial? of wat deel heeft de gelovige met de ongelovige? 2 Kor. 6:15. Neen, hij die waarlijk met zijn hart in God gelooft, die gelooft ook zeker dat hij mede van Gods volk is, en dat hij een levendig lidmaat is van die Kerk, welke nu strijd voert hier op aarde, en die namaals eindeloos zal zegevieren in de hemel. Ja, hij werpt zich geheel neer op des Heeren getrouwheid en macht, het gewis daarvoor houdende, dat hij door Zijn genade, ook eeuwig een zodanig lidmaat van de Kerk zal blijven, en dat hij nimmermeer als een geveinsd en verrot lid afgesneden zal worden. Want voorzeker het geloof dat de zalige en alleen machtige Heere, de Koning der koningen, Die alleen onsterfelijkheid heeft, 1 Tim. 6:15, 16, Eenmaal oprecht heeft aangegrepen en omhelsd, begeert hij zich nu met een verdwijnend of vergankelijk goed niet meer op te houden, maar het moet al een waarachtig en bestendig wezen zijn, waar het zich in zal verlustigen en mee wil laten tevreden stellen. Het zegt steeds met Asaf: *Ik zal dan geduriglijk, Heere mijn God, bij U zijn: Gij hebt mijn rechterhand gevat. Gij zult mij leiden door Uw raad en daarna zult Gij mij opnemen in heerlijkheid*, Ps. 73:23, 24. *Deze God is onze God, eeuwiglijk en altoos, Hij zal ons geleiden tot de dood toe*, Ps. 48:15. *Immers zullen mij het goede en de weldadigheid volgen al de dagen mijns levens, en Ik zal in het huis des Heeren blijven tot in lengte van dagen*, Ps. 23:6. Ja, ik zal eeuwig een lidmaat van Zijn Gemeente blijven, en ik ben verzekerd, dat noch dood, noch leven, noch enig ander ding, mij ooit zal kunnen scheiden van de liefde Gods, welke vast gegrondvest is in Christus Jezus onze Heere, Rom. 8:38, 39.

Voorwaar, hierin ligt de wezenlijke kracht en ziel van de christelijke troost. Al het andere, wat het ook mocht zijn, ware toch niet in staat, om een rechte zielverzadigende vrede in het gemoed van de gelovigen te werken, indien er slechts de eeuwigheid en de volstreckte bestendigheid aan zouden ontbreken.

Tijdgelovigen

Laat nu het krom en verdraaid geslacht van de waan- en tijdgelovigen zich ook al weer vermaken met dit artikel, en laten zij hun ellendig gepleisterd geloof daaromtrent gedurig te werk stellen, totdat zij zullen achten, nu vast genoeg te wonen binnen Gods muren, gelijk als de berg Sion die niet wankelt, maar blijft in eeuwigheid, Ps. 125:1, het is toch evenwel zeker, dat zij met al hun gaven en met al hun gewoel nooit verder zullen geraken, dan slechts in de algemene en buitenste voorhof van de Kerk. Nimmer treden zij binnen in het ware heiligdom, waar de Priesters des Heeren Hem aanbidden in Geest en waarheid, Joh. 4:24. Gelijk hun verdwijnend en ongeworteld geloof hen niet waarlijk kan inlijven in de Heere Christus, Die het hoofd is, zo kan het hen ook geenszins in die heilige algemene Christelijke Kerk, die Zijn Lichaam is. Wat valse troost zij hier schoon ook scheppen mogen uit de bron van hun bedrieglijke inbeelding, zal de vrede Gods toch nimmermeer heersen in hun harten, tot welke zij ook geroepen zouden zijn in één lichaam, Kol. 3:15. Indien wij op de zaak letten dan zullen wij bemerken, dat er bijzonder drie dingen zijn, die hen van de oprechte leden van Christus Kerk altijd ver genoeg zullen onderscheiden, indien al niet voor het aangezicht van de alziende God, voor Wien zich geen huichelaar kan verstoppen, al verborg hij zich ook in het onderste van de hel, Ps. 139:8.

- Zij zijn niet meer dan dode lichamen van de gemeente, hoewel zij ook de naam mogen hebben dat zij leven, Openb. 3:1. Gelijk de dode lichamen, die verrotten in het graf, krielen van levende maden en wormen, en toch zonder enig leven zijn, zo krielen de geveinsden inwendig ook van vleselijke lusten en begeerlijkheden, waarin zij altijd leven. Zij kennen geen ander leven dan het leven des doods, want zij leven alleen uit en voor zichzelf. Maar nooit zijn zij door de Geest gekomen tot de ware opstanding in Christus, opdat zij niet meer zichzelf zouden leven, maar Dien Die voor hen gestorven en opgewekt is, 2 Kor. 5:15. Laten deze dorre beenderen ook nog zo veel schijn van geestelijke en levendige werkzaamheid vertonen, nooit was het genadeleven van Christus de ware grond en wortel van hun leven, maar enkel enige algemene gaven van een

levendigmakende Geest, waardoor zij wel de mensen van buiten rechtvaardig schijnen, maar van binnen vol geveinsdheid en ongerechtigheid zijn, Matth. 23:28. Dit is het beste leven van de dode geveinsden.

- Ook staan zij geenszins in die nauwe, hartgrondige verbintenis aan de ware Kerk van Christus, waarin de oprechte gelovigen staan door de Heilige Geest, om al hun bijzondere voordelen ten dienste van dezelve gewillig op te offeren, en alles wat zij vermogen, tot hun bescherming en opbouwning geheel aan te leggen. De geveinsden waren nooit echte kinderen van deze moeder, de vrouw, die de mannelijke zoon heeft geboort, Openb. 12:1-5. Zij zijn enkel bastaarden, en gelijk de afstammelingen van Ismaël en Edom, of zij schoon ook in de schoot van die heilige moeder mogen opgevoed zijn. Hoedanige ijver zij dan ook mogen hebben voor de Kerk, dezelve spruit toch niet uit een rechtgeaarde kinderliefde, maar enkel uit de grond van hun eigen belang. Het ware geestelijke belang van de Kerk en van hun arme bedrukte leden weegt hun zo zwaar nooit op het hart, dat zij over hun tegenspoedig lot also grotelijks ontsteld zouden zijn, als Nehemia, en ook voor het aangezicht van de God des hemels zouden wenen en rouw bedrijven, en vasten en bidden, gelijk als hij deed, Neh. 1:3, 4. Laat het deze schoonsprekende mensen alleen maar voorspoedig gaan, naar hun begeerte, dan zullen zij over Jozefs verbreking niet veel treurige dagen en slapeloze nachten doorbrengen. Immers de Kerk kan op hen geen vaste staat maken, en ofschoon zij ook al licht enige uitwendige diensten van hen mag trekken, zo heeft zij toch geen bijzonder voordeel te wachten van hun verborgen gebeden en vasten en vernederingen voor de Heere, want een huichelaar behartigt dat werk maar harteloos en sleurachtig en hij wordt het ook snel moe. Hij wil altijd liever over de bedroefde staat van de Kerk een breed gesprek voeren, dan dat hij er klagelijk over kermen en wenen zou. Indien ook de heerlijkheid des Heeren mocht wijken van Israël, en dat er een Icabod geboren mocht worden, hij zal zich het zo bang en smartelijk zich niet aantrekken, als die huisvrouw van Pinehas deed, 1 Sam. 4:19-22.
- Eindelijk zullen al degenen, die waarlijk meer niet zijn dan blote tijdgelovigen, ook geen vaste en bestendige lidmaten van de Christelijke Kerk blijven. Hoewel zij ook voor enige tijd een grote naam en opgang mochten maken in de Kerk, en met hun schone deugden en gaven in hun standplaatsen als heldere lichten daarin mochten schijnen, zo zullen zij toch gelijk de zon eens ondergaan, wanneer zij lang genoeg met glans en luister zullen geschenen hebben, en als de droevige avondstond en de donkere nacht van hun eeuwige ellenden, nu zullen aankomen. Het is toch ook waarachtig van al degenen, die met een huichelachtig hart in de Christelijke Kerk verkeren, hetgeen Job zegt van de goddelozen: *Zij zijn onder de wederstrevers des lichts, zij kennen Zijn wegen niet, en zij blijven niet op Zijn paden*, Job 24:13. Indien zij hier in dit leven al niet mochten afvallig worden, Hebr. 6:6, en het also zelf aan anderen openbaar mochten maken, dat zij altijd maar dode en verrotte leden der Kerk zijn geweest, waterloze wolken, die van de winden omgedreven worden, zij zijn gelijk als bomen in 't afgaan van de herfst, onvruchtbaar, tweemaal verstorven en ontworteld, Judas vs. 12, zo zal toch evenwel hun ongelukkig sterfuur eens aankomen, waarin zij van de vergadering der heiligen voor eeuwig zullen gescheiden worden. Helaas, dan zullen de verworpen geveinsden immers haastig uit de Kerk naar de hel gaan, waar de algemene grote vergadering is van het gehele geslacht der huichelaren, welker heerlijk sieraad een afvallende bloem is, Jes. 28:1. Wat een deerniswaardige staat is het niet, zolang buiten aan de Ark der Christenkerk vast te hangen, totdat men eindelijk door de winden en golven van Gods grimmige toorn daarvan afgeslagen wordt!

II. Doch opdat wij de voortreffelijke en gelukzalige staat van de Kerk in de eindeloze gemeenschap van de Drie-enige God nader zouden bemerken, worden ons hier ook de heerlijke weldaden of genadegoederen voorgesteld, waarmee zij door Hem bedeed wordt, beide in het tegenwoordige en in het toekomstige leven. Want indien het ook onder de mensen gebruikelijk is, dat een bruidegom aan

zijn teer geliefde bruid, naar zijn vermogen rijke geschenken zal doen van kostbare juwelen en kleinodiën, welke als zovele onderpanden zijn van zijn onverbreekelijke trouw en toegenegenheid, hoe dan die rijke Bruidegom, Jehovah God in Christus, die hemel en aarde bezit, aan Zijn arme uitverkoren Bruid, welke Hij heeft liefgehad met een eeuwige liefde, ja, aan een ieder gelovig lid van dezelve, ook niet zulke onwaardeerbare Goddelijke gaven en geschenken doen, als Zijn grondeloze algenoegzaamheid machtig is haar te bezorgen, tot haar tijdelijke en eeuwige zaligheid? O, wat zal een Bruidegom als Christus, de eniggeboren des Vaders, vol van genade en waarheid, Joh. 1:14, Zijn dierbare gelovigen niet geven, nu Hij eenmaal, uit enkele liefde, beide voor Zijns Vaders eer en voor hun zaligheid, een vervloekte kruisdood is gestorven! Of, zou het anders ook te vergeefs zijn, dat Hij Zijn Woord met duizend heerlijke beloften van Zijn onveranderlijke genade en goedertierenheid voor Zijn Kerk vervuld heeft? En zou Hij het dan niet oprecht menen met de arme zondaren, die oprecht in Hem geloven, als Hij hen verzekert, dat Hij ook een eeuwig Verbond met hen maken zal, en hun zal geven de gewisse weldadigheden Davids? Jes. 55:3. De mensen kunnen licht veranderlijk zijn in hun liefde en beloften, en dan ook bedrieglijk handelen, maar zou iemand zulks ook kunnen denken van de heilige Zone Gods, in Wiens mond geen bedrog is gevonden? 1 Petrus 2:22. Hier volgen nu vier bijzondere allerdierbaarste Goddelijke weldaden voor de ware Kerk van Christus en voor ieder uitverkoren gelovig lid van dezelve. Die zijn als zovele onwaardeerbare heerlijke kleinodiën van de milde genadehand van de Hemelse Bruidegom. Te weten,

- in dit leven de gemeenschap der heiligen
- en de vergeving der zonden.
- En ná dit leven, de opstanding des vleses
- en het eeuwige leven.

Een ieder van deze is oneindig meer waardig, dan duizend gouden bergen op een hoop. Ach, of de arme blinde mensen van de wereld deze goederen eens kenden! Zij zouden dan immers het verachtelijke stof weldra laten varen, en alleen maar hartgrondig en gelovig zuchten tot de barmhartige Heere Jezus, dat zij ook ware heilige leden van Zijn Kerk mogen zijn, en dat Zijn goedertierenheid hun ook een portie van die goederen wilde schenken. Wij zullen dezelve in hun rechte waarde hier eens kort trachten te openen, en hoe het ware geloof daaromtrent werkzaam is.

Van de gemeenschap der heiligen

a. Van de gemeenschap der heiligen stelt het Christelijk geloof twee dingen vast, die houdende voor waarachtig (Vraag 55).

(1) *Eerstelijk, dat alle en elk gelovige, als lidmaten, aan de Heere Jezus, en aan al Zijn schatten en gaven gemeenschap hebben.* Hiervan is voorheen reeds genoeg gezegd, bijzonder daar wij handelden van de Heilige Geest en van Zijn Goddelijke werking, hoe Hij de ware gelovigen Christus en al Zijn weldaden deelachtig maakt. Voorzeker, of het geloof, dat iemand heeft is niet waarlijk oprecht, of het moet hem anders door de werking van de Heilige Geest de Heere Christus waarlijk inlijven, zodat Hij een levend lidmaat van Hem wordt, en dat ook tot Hem behoort, hetgeen de Apostel daarvan zegt: *alzo zijn wij velen een lichaam in Christus; maar elk zijn wij elkanders leden*, Rom. 12:5, en *God is getrouw, door welken gij geroepen zijt tot de gemeenschap Zijns Zoons Jezus Christus, onzes Heeren*, 1 Kor. 1:9. Onuitsprekelijk heerlijk is deze geestelijke gemeenschap van alle ware gelovigen met de Heere Jezus, en daar is in de wijde wereld niets, dat daarbij vergeleken kan worden. O, dit is de grote verborgenheid, ziende op Christus, en op de gemeente, Ef. 5:32. Laten de engelen Gods zich daarin vermaken en verlustigen, en laten ook alle heilige gelovigen daar eeuwig roem op dragen, dat zij leden Zijns lichaams zijn, van Zijn vlees en van Zijn benen, v. 30, en dat deze wonderlijke gemeenschap door de dood zelfs niet gescheiden of vernietigd, neen, maar voor eeuwig bevestigd en volmaakt zal worden. Gelukkige gelovigen! Zalige lidmaten van Christus! Wat geniet gij niet, nu gij Hem geniet, uit Wiens volheid gij ontvangt ook genade voor genade? Joh. 1:16. Hij is de Wortel, en gij zijt de takken. En zie, nu zijt gij der vettigheid

des Wortels en des Olijfbooms mede deelachtig geworden, Rom. 11:17. Alles, wat uw Jezus heeft dat is immers ook voor u; indien gij alleenlijk maar gelooft.

O, zegt een waarachtig gelovige, als hij levendig werkzaam is door de Geest, *hier moet ik onder weg zinken, en mij zelf geheel in verliezen. Welke rijke en heerlijke en volzalige schatten van gerechtigheid en verdiensten, van hoogheid en macht, van wijsheid en kennis, van waarheid en getrouwheid, van barmhartigheid en goedertierenheid en van duizend andere Goddelijke heerlijkheden zie ik hier niet opgelegd en verzegeld in mijn dierbare Zaligmaker! Voorzeker, bij Hem is rijkdom en eer, duurachtig goed en gerechtigheid. Zijn vrucht is beter, dan uitgegraven goud en dan dicht goud, en Zijn inkomen, dan uitgelezen zilver. En dat alles bezit Hij ook voor mij, die ik mede één ben van Zijn liefhebbers, welke Hij wil doen beërven, dat bestendig is, en wier schatkamer Hij vervullen wil, Spr. 8:18-21. Mijn Heere Jezus bezit niets, of hij bezit dat al voor mij en voor al Zijn ware gelovigen. Zijn Vader is ook onze Vader, en Zijn Geest woont ook in ons. Zijn hemel is ook onze hemel, het huis van Zijn en onze Vader, waarin vele woningen zijn, Joh. 14:2, en wij, Zijn gezegenden, zullen de aarde met al haar volheid ook erfelijk bezitten, Ps. 37:22. Ja, wat geestelijke gaven, deugden en volmaaktheden daar ook zijn zonder mate in onze Heere Jezus Christus, het is mede al voor ons arme ellendige gelovigen. Zijn heiligheid, rechtvaardigheid, zachtmoedigheid, vriendelijkheid, lijdzaamheid, voorzichtigheid, Zijn vrede, troost en zaligheid, enz., o, de gehele Jezus, met al de volheid van de Goddelijke heerlijkheid, is ons eeuwig eigendom, ons zalig deel, onze rijke schat.*

Wat kan er toch meer gezegd worden, van hetgeen de Apostel zegt: *Alles is Uwe; hetzij Paulus, hetzij Apollos, hetzij Cefas, hetzij de wereld, hetzij leven, hetzij dood, hetzij tegenwoordige, hetzij toekomstige dingen, zij zijn allen Uwe. Doch gij zijt Christus, en Christus is Gods, 1 Kor. 3:12-13. Wij onwaardige gelovigen, die allen door één Geest tot één lichaam gedoopt, en allen tot een Geest gedrenkt zijt, 1 Kor. 12:13, hebben hier dan nu ook gezamenlijk een even gelijk recht van aandeel en van eigendom aan Hem, en aan al Zijn schatten en gaven. En een ieders deel is geschikt in de zalige genieting, gelijk als God een iegelijk de mate des geloofs gedeeld heeft, Rom. 12:3. Doch de allerminste gelovige geniet door zijn klein geloof nochtans also wel en voor eeuwig de gehele Heere Jezus, met al de volheid Gods in Hem, als de grootste gelovigen. Het kleinste en onedelste lid is immers ook een lid van het Hoofd en van het gehele lichaam. Alle ware gelovigen zijn kinderen van een hemelse Vader, en van hetzelfde geestelijke huis en familie, en al de heilige goederen en instellingen van het Evangelie zijn hen gemeen. O, hoe groot is dan niet Gods goed, dat hij weggelegd heeft, voor degenen, die Hem vrezen! Ps. 31:20. Laat het alleen zijn voor de ware heiligen, om te verkondigen, dat God de Heere een Zon en Schild is, en dat de Heere genade en eer zal geven, dat Hij het goede niet zal onthouden dengenen, die in oprechtheid wandelen, Ps. 84:12. O ja, in oprechtheid alleen, en in ware Goddelijke oprechtheid, anders zal men van de verzegelde zin van dit heerlijke woord maar weinig kunnen verstaan: *Hij legt weg voor de oprechten een bestendig wezen. Hij is een Schild dengenen, die oprecht wandelen, opdat zij de paden des rechts houden; en Hij zal de weg Zijner gunstgenoten bewaren. Dan zult gij verstaan gerechtigheid en recht, en billijkheden, en allen goede pad.**

Waarde mens! overleg toch deze teksten wel terdege in het licht van des Heeren Geest. Want geloof vrij, dat als de wijsheid eens in uw hart zal gekomen zijn, en de wetenschap voor uw ziel liefelijk zal zijn, de bedachtzaamheid dan ook over u de wacht zal houden, en de verstandigheid u zal behoeden, Spr. 2:7-11. Dit is dan het ene deel van de troostrijke gemeenschap der heiligen.

(2) *Dat andere deel bestaat hierin, dat ook elk gelovige zich moet schuldig weten, Zijn gaven ten nutte en ter zaligheid van de andere lidmaten gewillig en met vreugde aan te leggen. Eerst moet de hemelse genade ons wel terdege en hartgrondig vaststellen in de ware eenheid des geloofs met Christus en met de Vader en de Heilige Geest, ja met de gehele volheid Gods. En ziet, als ons deze wonderlijke zaligmakende genade Gods nu verschenen is, dan komen wij door middel van dezelve ook aanstonds in die zoete en zalige eenheid met al de ware gelovige en uitverkoren kinderen van God, waarvan de Apostel gewaagt, als hij zegt: opdat gij ook met ons gemeenschap zoudt hebben, en deze onze gemeenschap ook zij met Zijn Zoon Jezus Christus, 1 Joh. 1:3.*

Zodra als nu onze harten komen, door de wederbarende genade van de Heilige Geest, in het geestelijk Huis, het Heiligdom van de woning des Allerhoogsten, en als wij nu Gods huisgenoten, ja ook zelfs der Goddelijke natuur deelachtig zijn geworden nadat wij ontvloeden zijn het verderf, dat in de wereld is, door de begeerlijkheid, 2 Petrus 2:4, ontmoeten wij daar dan ook de heiligen, die op aarde zijn en de heerlijken, in welke al Gods lust is, Ps. 16:3. Deze omhelzen wij nu allen tezamen, als onze lieve geestelijke broeders en zusters met een zuivere ongeveinsde liefde in Christus, en kussen hen ook met reine lippen. *Want een iegelijk, die liefheeft dengenen, die geboren heeft, die heeft ook lief dengenen, die uit Hem geboren is, 1 Joh. 5:1.* Wie zal die Goddelijke liefde nu kunnen beschrijven van die Goddelijke kinderen jegens en onder elkander? Wie zal ons zeggen met welke vaste banden en touwen van liefde dit geestelijk zaad van Jacob tezamen gevoegd wordt in hun gezegend algemeen Hoofd? En hoe liefelijk deze broeders ook tezamen wonen, Ps. 133:1?

Ach, gij ongelukkige blinde Hypocritische wereld! Gij moogt er ook uw geestelijke liederen en psalmen van opzingen, maar gij verstaat er slechts een schijn- of schaduwbeeld van. Gij hebt die wonderlijke hemelliefde die onuitbluslijke vlammen des Heeren nooit waarlijk in uw hart gevoeld. Gij bemint uw vrouw, uw edel schepsel, uw akker, uw ingespannen juk ossen en duizend andere dingen, helaas! nog al te vast, dan dat gij iets zoudt weten van een liefde die heilig is en die wonderlijker is, dan de liefde der vrouwen, 2 Sam. 1:26. Eén hart en één ziel, één Vader, één Middelaar, één Geest en één Kerk, één huis en één belang, één kruis en één troost, één waarheid en één licht, één zin en één gevoelen, één klacht en één gebed, één strijd en één kroon, één geloof en één hoop, één roem en één verlangen, kortom, een éénheid van alles, eeuwig en eindeloos, zo gij dit wel verstaat, o mens, dan zijn de snoeren u geworden als liefelijke plaatsens, ja, een schone erfenis is u geworden, Ps. 16:6. O buig, ja, buig u dan ook neer voor de troon van God en van het Lam. *Want ziet, gij zijt gekomen tot den berg Sion en de stad des levenden Gods, tot het hemelse Jeruzalem en de vele duizenden der Engelen; tot de algemene vergadering en de gemeente der eerstgeborenen, die in de hemelen opgeschreven zijn, en tot God, den Rechter over allen, en de geesten der volmaakte rechtvaardigen; en tot den Middelaar des Nieuwen Testaments, Jezus, en het bloed der besprenging, dat betere dingen spreekt dan Abel, Hebr. 12:22-24.*

O, hoe groot is nu uw geluk! Hoe groot is ook uw plicht! God is liefde, en ziet, God is immers in u, en gij zijt ook in Hem, wandelt dan nu altijd in de liefde, en leeft en verlustigt u daarin. Hieraan zullen zij bekennen, dat gij Jezus discipelen zijt, zo gij liefde hebt, onder elkander, Joh. 13:15. *Dat dan de liefde, de band der volmaaktheid, binnen in mijn arm hart steeds nog vaster en sterker toegehaald worde, zal immers een ieder oprecht gelovige zeggen, in de Heilige Geest. Ik moet nog nauwer, nog inniger met mijn Heere Jezus en met al Zijn ware wedergeboren gelovigen verenigd worden. Daar moet geen scheur meer zijn of enige scheiding. Het moet alles in de ware eenheid komen, één kudde en één Herder, Joh. 10:16.* Ach, of de genade het mij eens mocht leren. *Dat die mij alzo nauw verenigde met het Goddelijke Hoofd en met al de heilige leden, dat ik die zalige gemeenschap der heiligen jegens een ieder ook steeds geestelijk en gelovig, levendig en bestendig mocht oefenen! Dit zou toch al mijns harten vreugd en wellust zijn. Hier liggen voor mij duizend uitmuntende plichten, welke ik niet te werk kan stellen, dan alleen aan de heilige broeders, die de hemelse roeping deelachtig zijn, Hebr. 3:1. Ik ben een lid van het grote Lichaam, dat bestaat uit een heilig Hoofd en uit vele heilige leden, die gelijkelijk zorg zouden dragen voor elkaar. En hetzij, dat een lid lijdt, zo lijden ook al de leden; hetzij dat een lid verheerlijkt wordt, zo verblijden zich al de leden mede, 1 Kor. 12:25, 26.* O, dat mijn hemels Hoofd mijn flauw, dood hart door de Evangelische instellingen steeds beziele met Zijn Goddelijke invloeden! opdat ik mijn vochtigheid dan ook weer terug mocht trekken tot hun vochtigheid. *Ik voor hen, en zij voor mij, en Hij voor allen, uit welchen het gehele lichaam bekwamelijk samengevoegd, en samen vastgemaakt zijnde, door alle voegselen der toebrenging, naar de werking van een iegelijk deel in zijn mate, de wasdom des lichaams bekomt, tot zijns zelfs opbouwning in de liefde, Ef. 4:16.* Wat kan er hier beneden op de wereld toch groter zaligheid reeds genoten worden? Doch wat zal het hiernamaals zijn in de Hemel, als het volmaakte gekomen zal wezen, en als de grote Verbonds-Middelaar het Koninkrijk Gods en de Vader zal overgegeven hebben, 1 Kor. 15:24? En

wanneer Hij ook eens in volle kracht tot Hem zal zeggen: *Mijn Vader, Ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij Mij gegeven hebt, omdat zij één zijn, gelijk als Wij één zijn*, Joh. 17:22.

Ach, ongelukkige huichelaar! gij die nooit iets gesmaakt hebt wat die zoete Goddelijke gemeenschap der heiligen in heeft. Hoewel gij uzelf ook voor een heilige uitgeeft, en daarvoor door ieder wilt geacht en gehouden zijn, zo behoort gij, met al uws gelijken, toch geenszins tot de heiligen der hoge plaatsen, die het Koninkrijk ontvangen zullen, en die dat rijk zullen bezitten tot in der eeuwigheid, ja tot in eeuwigheid der eeuwigheden, Dan. 7:18. Jezus gezegende heiligen kunnen geen ware gemeenschap hebben in de geest met de geveinsde heiligen en deze ook niet met hen, hoewel zij elkaar ook op zijde geplakt mogen zijn. Al is Judas ook geweest onder de Apostelen, zo was hij toch evenwel nooit in de gemeenschap der heiligen. De Zaligmaker had wel die twaalf uitverkoren, maar één uit hen is een duivel, hoewel hij toch voor een tijd lang alzo heilig heeft geschinen als de anderen, Joh. 6:75. Zo mogen nu de blinkende tijd- en waangelovigen, die de kunst geleerd hebben om een heilige gedaante aan te nemen en zichzelf in alle bochten te buigen, om te behagen aan de hele en halve vromen, zij mogen, zeggen wij, almede schijnen gemeenschap te hebben met de ware heiligen en gelovigen die uit God zijn, maar in de grond is het evenwel zo niet. Er mag tussen hen enige onderlinge gemeenschap zijn van geestelijke gaven, nooit was er een gemeenschap van ware geestelijke genade.

Dit onderscheid is zeer gewichtig, wij hebben daarvan nader behandeld bij het artikel van de Heilige Geest. De oprechten en geveinsden mogen tezamen geliefde broeders zijn, gelijk als Ezau en Jacob, en Ezau mocht zijn broeder Jacob tegemoet lopen en hem in de arm nemen, aan de hals vallen en hem kussen, en zij mogen samen wenen, Gen. 33:4; alzo mogen de geveinsden ook aan de oprechte heiligen doen, maar zij houden nog tegen hen geen mindere haat in de grond van hun hart dan Ezau hield tegen Jacob. De tijd mag er nog niet zijn, dat het openbaar moet worden, maar hij zal licht komen en dan zullen de arme heiligen wel genoeg ondervinden, dat de vijandschap der Ismaëlieten nog een vijandschap is, van ander vorm dan die van de grove Ammonieten, Ps. 89:7, 8. Een Judaskus is een veel vervloekter ding, dan de vuistslag van een krijgsknecht, hoewel de laatste harder aankomt. Onze Zaligmaker heeft de scherpste vervolgingen steeds geleden van de Farizeeën, die brede gedenkcedelen droegen, Matth. 23 :5. Maar het zal al Zijn leden, die Godzalig willen leven in Hem, ook zeker niet anders gaan. Zij moeten met de geveinsden maar eens recht, door Gods aanbiddelijke wonderbesturingen, op de posten komen, waar de een dan staan zal in het oosten, aan de opgang des lichts, en de ander in het westen, aan de ondergang der zon, ziet dan zal de strijd eerst recht beginnen. Zo lang als wij, die Christus leden zijn, het Farizeese geslacht rondom ons in rust kunnen laten, dat wij hen niet moeilijk vallen met getrouwe zielsbehandelingen, of met de voorstand van de waarheid, als die eens met hen mocht struikelen, zolang zullen zij ons dan ook eren en achten, en tot ons zeggen, gelijk Joab tot Amáza zei: *Is het wel met u, mijn broeder?* 2 Sam. 20:9. Maar het zal haast veranderen, als ons de Heere maar eens in het licht en in de plicht zal stellen, om de verkeerde en geveinsde wegen van de mensen met ernst te moeten behandelen en om te arbeiden aan een getrouwe ontdekking van hun staat, dan zal er licht een scheiding komen, waar tevoren een gemeenschap was.

Hetgeen Gods Geest samen gevoegd heeft, door de kracht van Zijn hemelse genade, dat zal noch mens, noch duivel ooit kunnen scheiden. In alle hoeken en oorden van de wereld kunnen Gods kinderen, hoe wijd ook vaneen gescheiden, nochtans in de Geest de allerzoetste gemeenschap samen houden. Zelfs degenen, die hier beneden nog ellendig op aarde zijn, houden toch echter een ware geestelijke gemeenschap met hen, die daarboven heilig in de Hemel zijn, en niets is machtig hen vaneen te scheiden in de tijd of in de eeuwigheid. Maar wat de Heilige Geest alzo niet waarlijk heeft samen gevoegd, dat mogen de mensen ook nog zo vast samen voegen, maar indien er al geen oorblazer komt, om de voornaamste vriend te scheiden, Spr. 16:28, zullen er nog wel duizend andere dingen zijn, om die scheiding teweeg te brengen. Kortom, als wij maar eens zoveel kennis aan de mensen, uit hun vruchten, hebben bekomen, dat wij hen in ons gemoed nu moeten achten, als die niet meer zijn

dan blote geveinsden, ten minste, als wij dit van hen nu ernstig moeten vrezen, dan kunnen wij nooit voorzichtig genoeg toezien op de gemeenschap, die wij met hen nog mochten houden. Want diezelfde lieden, die op de ene dag een schoon *Hosanna* voor ons zingen, zullen op een andere dag lichtelijk gereed zijn om een bitter *kruis hem, kruis hem!* tegen ons te roepen. En hoe smartelijk zulks ons somtijds ook vallen mocht, wij zullen het toch evenwel voor geen vreemde zaak moeten houden, wanneer het zo geschiedt. Ja, indien wij ook sommige Christenen zien veranderen in antichristenen, dan zullen wij nog niet zeggen, dat dit geval wat nieuws onder de zon is, en wij zullen daarom niet vrezen, dat er ook waarlijk een afval der heiligen zou zijn. Want dit is maar hetgeen de Apostel ons geleerd heeft, opdat wij ook zouden kennen, dat het de laatste ure is. *Zij zijn uit ons uitgegaan, maar zij waren uit ons niet, want indien zij uit ons geweest waren, zo zouden zij met ons gebleven zijn. Maar dit is geschied, opdat zij zouden openbaar worden, dat zij niet alle uit ons zijn,* 1 Joh. 2:18, 19. Indien de verrotte leden niet afgezet worden, dan zullen zij lichtelijk van zelf afvallen, en als zij ons nu komen te verlaten, dan zullen wij echter niet alleen zijn, want onze Vader in de hemel zal dan nog met ons wezen, en ook zullen al de waarachtige heiligen, de bovenste, dan mede nog met ons zijn. En dit is immers gezelschap genoeg. Wat nadeel kan het ons toch doen, als wij vrij en losraken van de hypocrieten, wier gezelschap ons geen voordeel meer kan doen, zodra als Christus eenmaal wil, dat wij vaneen zullen scheiden? Dit zij hier dan genoeg van de gemeenschap der heiligen.

Van de vergeving der zonden

b. Wij gaan dan nu over tot de tweede grote weldaad, welke de uitverkoren Kerk van haar Heere Jezus Christus geniet, *zijnde de vergeving der zonden*. De leer hiervan zal straks, als wij van de genadige rechtvaardigmaking des geloofs zullen handelen, nader geopend worden. Hier komt dezelve ook voor, als een voornaam grondartikel, en als een zeer heerlijke weldaad van Gods grondeloze genade voor de ware uitverkoren Kerk, welke zonder deze weldaad niet zou kunnen bestaan. Want zo uitermate walgelijk, onheilig en doemwaardig, en beladen met de schuld der zonde, zou immers de ware Kerk van de Zoon van God en Zijn heilig Lichaam geenszins kunnen zijn, noch als een sierlijke kroon in de hand des Heeren, een Koninklijke hoed in de hand haars Gods, Jes. 62:3, indien Hij haar door Zijn bloed niet zou rechtvaardigen, en haar tevens ook heiligen door Zijn Geest. Voorzeker, zo lang als de schuld der zonde nog blijft heersen over des menschen ziel, blijft hij ook nog geheel staan in de scheiding van God, en blijft een gevangen slaaf van de satan en van de eeuwige dood. Maar zie, wanneer de uitverkorenen nu krachtadig van God getrokken worden, en geroepen tot de heilige algemene Christelijke Kerk, en tot de gemeenschap der heiligen, van welke nu gehandeld is, dan gaan zij eerst door de rode zee van Christus kruisbloed in de genadige rechtvaardigmaking, en vervolgens door de Jordaanstroom van het bad der wedergeboorte en de vernieuwing van de Heilige Geest in de waarachtige heiligmaking, en zo worden zij dan nu Christus ondertrouwde Bruid, de vrouw des Lams, en leden van Zijn ware Kerk En Hij wordt hun dan ook Wijsheid van God, en Rechtvaardigheid, en Heiligmaking en Verlossing, 1 Kor. 1:30. Ja, Hij wordt *de Heere hun Gerechtigheid*, Jer. 23:6.

Deze uitmuntende weldaad van de vergeving der zonden heeft dan twee delen, vraag 56, welke beide een waar gelovige niet slechts als waarachtig houdt en gelooft, in het algemeen, uit de leer van het Evangelie, maar die hij ook met een bijzonder vertrouwen omhelst, en zichzelf oprecht gelovig toeëigent tot troost en zaligheid van zijn ziel, op grond van de gewisse algemene Evangeliebeloften, welke de Heilige Geest krachtadig komt verzegelen binnen in zijn gemoed.

1. *Eerst gelooft en vertrouwt hij geheel, dat God, om het genoegdoen Christi wille, al zijn zonden, ook zijn zondige aard, waarmee hij al zijn leven lang te strijden heeft, nimmermeer wil gedenken.* Met beide is de arme gelovige in zichzelf geheel smartelijk verlegen en belast met de zondeschuld en met de zondesmet. Deze drukken zijn vermoeide en ellendige ziel neer tot in de onderste kuil der hel. Want aan beide hangt de zware vloek en de oneindige toorn van de almachtige God, waar hij onder ligt, en waardoor hij voor eeuwig een slaaf des duivels en des doods is. O! wie ooit van de hand des Heeren recht gebonden werd

met de banden van een ware Goddelijke overtuiging, zodat hij de zware last van zonde en toorn maar eenmaal heeft voelen liggen op zijn eigen consciëntie, die zal best in staat zijn, om te kunnen oordelen van een onuitsprekelijke, zalige en heerlijke weldaad van Gods grondeloze genade in de Heere Jezus. Namelijk de vergeving der zonden is, dat de heilige God, de rijke Vader der barmhartigheid, Zijn uitverkoren gelovigen, beide hun zonden en hun zondige aard, om de verdiensten Zijns Zoons, alzo vergeeft, dat Hij die geheel uitwist, achter Zijn rug werpt, en dezelve in der eeuwigheid nu niet meer gedenken wil. Als dat wonder, Goddelijke evangeliewoord van Jehovah nu in de gewonde en verslagen ziel liefelijk klinkt: *Ik ben 't, o arm gelovig zondaar! Die uw overtredingen uitdelg, om mijnentwil, en Ik gedenk uwer zonden niet, Jes. 43:25. Ik schelde u, uit Mijn loutere barmhartigheid, die tienduizend talenten voor eeuwig geheel kwijt. Want Mijn eniggeboren Zoon, hangende voor u aan het vervloekte kruishout, heeft die voor Mij voldaan. Ik zal nu nooit meer op u schelden of toornen, noch over uw zonden meer manen of aanspreken, want zie, Ik doe uw overtredingen van u weg, zo ver het Oosten is van het Westen, Ps. 103 :13. Wees daarvan verzekerd en geloof dat vast, op Mijn onveranderlijk Woord en belofte. Want Ik de Heere ben geen Man, dat Ik voor u liegen of u bedriegen zou. Neen, Ik heb eens gezworen bij Mijn Heiligheid, zo Ik aan David lieg! En die eed doe Ik ook aan u allen, die Mij geloofd op Mijn woord, in de Naam van Mijn eniggeboren Zoon. Want dat zaad Davids zal in der eeuwigheid zijn, en Zijn troon zal voor Mij zijn gelijk de zon, Ps. 90:36, 37.*

Wat het nu te zeggen is, wanneer een arm, verslagen zondaar, door middel van een zielloosgrievende overtuiging van zonde, vloek en onmacht, geheel wordt afgedreven van alle gronden van eigengerechtigheid, en van deze gewisse belofte van Gods onuitsprekelijke genade en barmhartigheid, door de Heere Jezus Christus, geestelijk komt te ontvangen binnen in zijn gewonde ziel, en ook met tranen aanvangt uit te roepen: *Ik geloof Heere, kom mijn ongelovigheid te hulp, Mark. 9:24;* dat zal geen waangelovige in de wereld immer recht verstaan, hoe hoog hij dan van blijdschap ook mocht opspringen.

2. Ten andere houdt een waar gelovige het, door de kracht van de Heilige Geestes, ook voor ontwijfelbaar zeker, zo dikwijls als hij de belofte van het Evangelie met een levendig geloof aanneemt, dat diezelfde barmhartige Vader hem, uit genade, de gerechtigheid van Christus schenkt, opdat hij nimmermeer in het gerichte Gods kome. Wat een zachte en genezende balsem is dat niet voor al zijn smartelijke wonden? Hij is geheel naakt uitgeschud en ontbloot, door de overtuiging van de Wet, van alle ware gerechtigheids- en heiligheidsklederen. En hij heeft niets waarmee hij zijn naakte, walgelijke onreinheid en verdoemelijkheid, voor het heilig aangezicht van God zou kunnen bedekken. Ach neen! de eerste mens in het Paradijs kon aan zijn ziel niet naakter zijn, wanneer God hem toeriep aan de wind des daags: *Adam, waar zijt gij?* Gen. 3:9, dan een arm, verlegen zondaar nog heden is, wanneer zijn ogen maar eens recht geopend zijn door de Heilige Geest, dat hij nu gewaar wordt, dat hij naakt is, en dat hij alleen met de zonde en met de vloek, als met een kleed bekleed is, Ps. 109:18. Maar zie, wat een allerwonderlijkst wonder van Goddelijke genade, tot verbreiding van welker lof de eindeloze eeuwigheid 'nog veel te kort zal schieten'. Die grote en heerlijke God, Jehovah is Zijn naam, die de naakte Adam een rok heeft aangetogen van beestenvellen, komt hier ook in de beloften van het Evangelie, en door de inwendige werking van Zijn Geest, en spreekt binnen in het hart van de ware gelovige: *Doe deze vuile klederen van hem weg. Ziet, Ik heb uw ongerechtigheid van u weggenomen, en Ik zal u wisselklederen aandoen, Zach. 3:4.* Hierop legt Hij dan ook, met Zijne eigen Goddelijke hand, de heerlijkste, heiligste en volmaaktste gerechtigheid van Zijn Zoon, ja Zijn Zoon Zelf, als een bedekkend kleed, op de naakte ziel van de arme zondaar, en zegt tot hem: *Ik bekleed u ook met gestikt werk, en Ik schoeide u met dassenvellen, en omgordde u met fijn linnen, en bedekte u met zijde. Ook versierde Ik u met sieraad en deed armringsen aan uw handen, en een keten aan uw hals, Ezech. 16:10, 11.*

Nu roept die gelukzalige ziel uit, aan wie zulks wedervaart: "o, ik geloof, ik omhels mijn Heere Jezus, met Zijn dierbare gerechtigheid, en de eeuwige, grondeloze liefde en genade van mijn barmhartige hemelse Vader. Hier wil ik nu al mijn vertrouwen op stellen, en verzaken andere valse gronden van

zaligheid. Hier wil ik mij in verheugen, en uit die fontein al mijn troost scheppen. Ik wil geen lied zingen dan: Hij heeft mij bekleed met de klederen des heils, de mantel der gerechtigheid van mijn Heere Jezus, heeft Hij mij omgedaan, Jes. 61:20. In deze gestikte klederen zal ik tot de Koning geleid worden, Ps. 45:15. Wat een grote genade is mij, de onwaardigste der zondaren nu geschied! Want mij is gegeven, dat ik bekleed worde met rein en blinkend fijn lijnwaad. Dit fijn lijnwaad zijn de rechtvaardigmakingen der heiligen", Openb. 19:8.

"O, eeuwige Koning, vol grondeloze liefde en genade! laten mijn ogen nu toch in eeuwigheid van U niet wederom terug zien. Doe Gij mij steeds wandelen in die witte klederen, in deze heilige sieradiën. Versterk mijn geloof door Uw Geest, en laat dat kleine mosterdzaadje, dat Uw eigen hand in mijn ziel gelegd heeft, toch dagelijks door de hemelse invloeden en benauwingen van Uw Goddelijke genade, onder Uw heilige besturingen en instellingen, in mij toenemen en opwassen, tot dat ik eens genoemd zal worden, een eikenboom der gerechtigheid, een planting des Heeren, opdat Hij verheerlijkt worde", Jes. 61:3.

Deze zijn dan beide delen van die grote en heerlijke weldaad, welke de ware kinderen van God, de rechtgelovige leden van de Christenkerk, in, de volzalige gemeenschap van hun Zaligmaker en van al Zijn heiligen, voor eeuwig genieten, een ieder naar de mate zijns geloofs. Want buiten die hemelse gemeenschap werd nooit iets van deze onuitsprekelijke genadeweldaad van iemand genoten. Het is hier, gelijk de profeet zegt: *en geen inwoner zal zeggen, ik ben ziek, want het volk dat daar woont, zal vergeving van ongerechtigheid hebben*, Jes. 33:24. Al wie dan niet waarlijk woont in het geestelijke Sion, de stad onzer bijeenkomst en in Jeruzalem, de geruste woonplaats, vs. 20, die heeft ook geen deel aan die zalige verzoening met God, welke alleen een heilig goed van Zijn huis is, Ps. 65:5; ja een kostelijk juweel van Christus' beminde Bruid, de schoonste onder de vrouwen, Hoogl. 5:2, en een onwaardeerbaar voorrecht voor de ware Christenkerk. Bileam zelfs zal er zo in de geest van profeteren, waar hij van de Heere zegt: *Hij schouwt niet aan de ongerechtigheid in Jakob; ook ziet Hij niet aan de boosheid in Israël; de Heere zijn God is met hem, en het geklank des Konings is bij hem*, Num. 23:21. Dit ziet alleen op Jakob en Israël, het heilige volk van God, in onderscheiding van het andere volk der wereld, hetwelk buiten Zijn genade gesloten was.

Zo is het nu onder het Evangelie ook met het waar gelovig en wedergeboren Israël, het zaad Jakobs naar de geest, waar deze grote weldaad aan behoort, in onderscheiding van alle onheiligen, ongelovigen en hypocrieten, die zich uiterlijk bij de ware Kerk komen voegen, en toch geen oprechte leden van dezelve zijn. Het waangeloof dat helaas in het hart van miljoenen naamchristenen een recht duidelijke verblinding is, maakt hen onbeschroomd genoeg, om dit heilige brood der kinderen Gods ook tot zich te nemen, hoewel het hun niet toekomt, en zij het ook niet oprecht begeren, met een ware verzaking van alles. De geveinsde tijdgelovige inzonderheid is daar zeer op gezet, om zijn hals met dit dierbare juweel van Christus Bruid ook kunstig te versieren, maar, het past hem waarlijk niet beter, *dan een gouden bagge in een varkenssnuit*, Spr. 11:22. Het is alles maar een heilloos goochelspel van de satan, wat deze ongelukkige mensen zichzelf inbeelden mogen van de vergeving van hun zonden. Hoe zou de heilige en rechtvaardige God de geveinsden toch hun zonden vergeven, welke zij noch nimmer recht gekend, noch hartelijk betreurd hebben, en waar zij ook niet ernstig van begeren te scheiden? Zou Hij Zijn allerheiligste genade dan zo voor de honden en zwijnen werpen, om die met hun walgelijk uitbraaksel te besmetten, en met hun onreine voeten te vertreden? O neen! Hij giet de dierbare olie van Zijn Goddelijke barmhartigheid niet, dan alleen in de benauwde, gewonde en verslagen harten. De offeranden Gods zijn een gebroken geest, een gebroken en verslagen hart zal Hij niet verachten, Ps. 51:19. Waar Hij zulks niet vindt, daar zal Hij ook de vergeving der zonden aan niemand schenken. Zijn Geest wil de mens eerst vernederen, eer Hij hem wil verhogen, eerst bedroeven, eer Hij hem zal vertroosten, eerst doorwonden, eer Hij komt genezen. *Ook is bij Hem vergeving, opdat Hij gevreesd worde*, Ps. 130:4. Als de Heere God onze zonden niet meer wil gedenken, om ze ons toe te rekenen, dan wil Hij dat wij die ook niet meer gedenken, om ze te bedrijven, maar dat wij, gereinigd zijnde van de zonden, door Zijn genade nu ook onszelf reinigen zullen, gelijk wij rein

zijn, 1 Joh. 3:3. Maar een huichelaar houdt niet van dit laatste, daarom zal God hem ook het eerste nooit schenken.

Helaas! wat zijn zij dan niet dodelijk ongelukkig, die wandelen met een gepleisterde vrede in hun consciëntie, terwijl hun harten nog geheel gevangen gehouden worden in de betoverende helse strikken van der zonden begeerlijkheid, welke zij steeds heimelijk bij zich laten overnachten! O, al ware het dan ook slechts een enkele zondige lust, waar zij nog aan toegeven, hoe schrikkelijk zal hun niet die rampzalige handel met de zonde in het einde gewis eens opbreken, als de heilige God hen zal komen bekend maken, dat Hij hun snode geveinsdheid, welke zij in de donkerheid hadden gedacht te verbergen, wel genoeg gezien en geweten heeft? En dat zij in hun gedachte: *de Heere ziet het niet, en de God Jakobs merkt het niet*, Ps. 94:7, grotelijks bedrogen zijn geweest. Want gelijk een wond of ziekte licht dodelijk kan zijn, zowel als vele wonden of ziekten, alzo kan ook een enkele zonde verdoemelijk zijn, zowel als duizend zonden, en zij is ook voorzeker verdoemelijk, wanneer iemand in dezelve blijft leven, zonder een waarachtige bekering.

Er is geen zonde zo groot, welke de boetvaardige, die ernstig begeren om daarvan te scheiden, door de genade Gods, niet zouden vergeven worden, en daar is ook geen zonde zo klein en gering, welke de onboetvaardigen niet gewis voor eeuwig zou verdoemen, door Gods rechtvaardigheid. Laat dit vrij van ieder geloofd worden, dat een weinig zuurdesem genoeg is om het gehele deeg zuur te maken. En dat daarom der zodanigen roem op Christus en de vergeving der zonden zeker niet goed is, hoe goed die ook mag schijnen, 1 Kor. 5:6. Want waar de zonden door Christus' bloed waarlijk worden vergeven, daar worden zij dan ook, door Zijn Geest, waarlijk in ons gedood, niet wel aanstonds volkomen, maar alzo dat het ook waarachtig is van ons, hetgeen de Apostel zegt, tot aller gelovigen geestelijke troost, en tot ondersteuning van hun geloof: *de zonde zal over u niet heersen; want gij zijt niet onder de wet*, (waar de zonde geheel heerst over de wettische zondaar, die nog niet gestorven is aan de wet, welke de kracht der zonde is, 1 Kor. 15:56), *maar onder de genade*, waardoor de zonde in ons gedood en ten onder gebracht wordt, Rom. 6:15. En zie, deze is de ware heiligheid, die Gods huis sierlijk is tot lange dagen, Ps. 93:5.

Al wie deze Goddelijke heiligheid dan niet bezit in de grond van zijn gemoed, die heeft zeker ook geen deel aan de Goddelijke vergeving der zonden. En nochtans is dit het droevig geval van de tijdgelovigen en van alle nabij-geboren christenen, die het gehele werk van hun bekering maar los opgericht, en met loze kalk gepleisterd hebben. Waarvan de alwetende God weet, hoe een grote schare daar nu, in onze lauwe christenkerk wel gevonden wordt.

ZONDAG 22

Vr.57. Wat troost geeft u de opstanding des vleses?

Antw. Dat niet alleen mijn ziel na dit leven van stonden aan tot Christus, haar Hoofd, zal opgenomen worden, maar dat ook dit mijn vlees, door de kracht van Christus opgewekt zijnde, wederom met mijn ziel verenigd en aan het heerlijk lichaam van Christus gelijkvormig zal worden.

Vr.58. Wat troost scheidt gij uit het artikel van het eeuwige leven?

Antw. Dat, nademaal ik nu het beginsel der eeuwige vreugde in mijn hart gevoel, ik na dit leven volkomen zaligheid bezitten zal, die geen oog gezien, geen oor gehoord heeft, en in geens menschen hart opgeklimmen is, en dat, om God daarin eeuwiglijk te prijzen.

Van de opstanding

c. Nu volgt de derde zeer heerlijke weldaad, welke de gelovige kerk in de toekomstige tijd, ook eens van de hand van haar Goddelijke Bruidegom, de Heere Jezus Christus ontvangen zal, te weten: *de opstanding des vleses*. Met de twee eerste juwelen wordt zij nu reeds van Hem versierd in dit aardse leven. Daar pronkt het ware christendom nu al mee. Maar die twee andere onwaardeerbare kleinodiën, welke hier een slot van de korte hoofdsom des geloofs, eindelijk bijgesteld worden, zal de gemeente des Heeren eerst ontvangen in het toekomstige leven der zalige onsterfelijkheid, wanneer zij in volkomenheid zal toebereid worden, als een bruid, die voor haar Man versierd is, Openb. 21:2. De twee eerste zijn haar sierlijke bruidsklederen, maar die twee laatste zijn haar heerlijke en volmaakte trouwklederen, en met deze zal zij in de hemel, het paleis des groten Konings ingaan. O, wat zal een stomme, onbesneden pen daar dan toch bijzonders van kunnen terneer stellen? Indien ook een van de Serafijnen, die boven Hem staan, hier mocht toevliegen met een gloeiende altaarkool in zijn hand, om onze stamelende lippen en zwakke pen aan te roeren, wij zouden dan voor de aandacht van onze heilbegerige lezer nog iets meer op het papier kunnen zetten. Maar nu zal dezelve zich met een flauwe schets der zaken tevreden moeten houden. Er zijn in het artikel van *de opstanding des vleses* weer twee dingen aan te merken (Vraag 57), als voorwerpen des geloofs, naar de twee delen, waar de gelovige uit bestaat, ziel en lichaam.

1. *Van zijn ziel heeft hij, door de genade, dit vaste vertrouwen, dat die, na dit leven, van stonde aan tot Christus haar Hoofd zal opgenomen worden.* In de dood scheiden ziel en lichaam van elkaar, en zonder een voorafgaande verheerlijking van de ziel, die een onsterfelijk wezen is, zou er geen opstanding des vleses, in Gods beraamde weg, kunnen wezen. En daarom ligt de waarheid van de zielsgelukzaligheid, aanstonds met de dood, dan ook zeker inbegrepen en opgesloten in die van des lichaams wederopstanding, ten jongste dage. Maar het is hier zo zeer de plaats niet, om daarvan te handelen, omdat zulks meer behoort tot het volgende artikel *van het eeuwige leven*. Alleen dient er kort van gezegd te worden, dat het oprecht Christengeloof hier twee dingen in de kracht van de Heilige Geest, voor zich omhelst, met een goed toeigenend vertrouwen.

1. *Eerst houdt het de gelovige daarvoor, dat de zalige verheerlijking van zijn ziel hiernamaals daarin zal bestaan, dat dezelve tot Christus haar Hoofd zal opgenomen worden, om eeuwig onmiddellijk met Hem verenigd te zijn.* Hiervan is te voren reeds gehandeld in het artikel van Christus' Hemelvaart, waar wij openlegden, hoe Zijn vlees in de hemel, een zeker pand is voor de ware gelovigen, dat Hij, als Hoofd, hen, Zijn lidmaten, ook tot Zich zal nemen. Die gelukzalige opneming zal aldus met een aanmerkelijk onderscheid geschieden, dat de ziel van de gelovigen, gelijk zij het edelste deel van zijn mensheid, en daarom ook laatst van God, in den beginne, geschapen is, echter het eerst zal verheerlijkt worden in de volmaakte gemeenschap van haar verheerlijkt Hoofd, vóór het lichaam, welks verheerlijking daarna ten jongsten dage dan ook zeker zal volgen. In de wedergeboorte hier op aarde wordt de ziel van de gelovige altijd vernieuwd, en aan dezelve geschiedt eerst al de genadewerkingen van de Heilige Geest, en dan volgt ook onmiddellijk de geestelijke verandering van het lichaam, door diezelfde werkingen der Goddelijke genade, volgens het woord van de Zaligmaker: *maakt de boom goed en zijn vrucht goed*, Matth. 12:33. Zo zal het ook gaan in het toekomstige leven. De zielen van Gods kinderen zullen haar zalige verheerlijking aanstonds in één ogenblik ontvangen, maar die van het lichaam zal een veel langer tijd vereisen, omdat het eerst geheel tot stof verteerd moet worden, en dan verder in die ontbinding also zal blijven, tot haar heerlijke verrijzenis ten jongste dage. De bedrukte gelovige, dit aandachtig in de geest overwegende, roept dan vrolijk uit:

O! wat zal dit voor mij niet een gehele wonderlijke en onuitsprekelijk heerlijke en zalige! verandering zijn, als mijn ellendige ziel, in dat uurtje van de dood, eens geheel vrij en losgemaakt zal worden van de banden van dit zondige, aardse lichaam. Die scheiding mag mij voor een ommezien tijds zeer benauwd en smartelijk vallen,

maar wat zal het gevolg al evenwel niet geheel zeer uitnemend heerlijk zijn, als eens mijn ziel, die nu dagelijks in het ellendige en zondige lichaam des doods wegdruipt van treurigheid, geheel zal overvloeien van eeuwige volzalige vreugde, buiten het lichaam, in de allernauwste gemeenschap van mijn dierbare Zaligmaker? Wat zal hij dan in een ruime lucht vliegen! En hoe hoog zal zij haar vlucht niet wel nemen, zodra zij eens uitgelaten worden uit die aardse kerker, waarin zij zo lang gezucht heeft, bezwaard zijnde, nademaal zij niet wilde ontkleed, maar overkleed worden, opdat het sterfelijke van het leven verslonden worde? 2 Kor. 5:4.

2. Daarnaast houdt de gelovige niet minder voor zeker, dat die zalige verheerlijking van zijn ziel, door de genade van zijn getrouwe Zaligmaker, van stonde aan also geschieden zal, zodra die maar eenmaal zal scheiden uit het lichaam. Want hem ontmoeten hier, behalve een grote wolk van heilige getuigen, die also in de Schrift van hun toekomstige staat na dit leven geloofd en gesproken hebben, ook de allerklaarste en zekerste beloften van de Heere Zelf, welke hem geen de minste twijfeling dienaangaande kunnen overlaten: als Ps. 73:24; Jes. 57:1, 2; 2 Kor. 5:1, en doorgaans, waar dan deze zaak slechts gemeld wordt. "Zie, zegt de gelovige, zo beloofde immers mijn Zaligmaker de boetvaardige moordenaar, die aan Zijn zijde met Hem stierf, dat hij ook heden met Hem in het Paradijs zou zijn, Luk. 23:43. En datzelfde heeft Zijn Geest ook, zonder onderscheid, beloofd aan al Zijn ware gelovigen, zeggende: *Zalig zijn de doden, die in de Heere sterven, van nu aan*, Openb. 14:13. Dit zal dan gewis ook also zijn. De duivel mag die heilige waarheid op alle wijzen schoon ook trachten te verdonkeren, om de arme zielen te beroven van een groot gedeelte van haar dierbare troost, maar ik wil mij in spijt van hem, geheel vasthouden aan mijns Heeren woord en belofte. Tot aan het laatste uur van mijn aards leven zal mijn droevig lijden duren, en zo lang ik nog inwonen zal in het lichaam, zal ik uitwonen van de Heere, 2 Kor. 5:6. Dit weet ik, en daar wil ik mij, met mijns Heeren almachtige genade, ook geduldig in vertroosten. Ik wens mijn tijd uit te dienen, naar Zijn eeuwige raad. O, ja! ik wil zelfs geen minuut eerder vrij zijn, dan Zijn genadige en getrouwe hand mij zal believe te verlossen en vrij te maken. Zolang wil ik hier wachten, en zuchten en treuren, en strijden en lijden, en geloven en hopen, en verlangen en reikhalzen, al zou mijn lot dan ook nog zo droevig zijn. Maar wanneer mijn lang verwachte, zalig ontbindingsuur eindelijk eens gekomen zal zijn, dat mijn Heere Jezus mij tot Zich in de eeuwige heerlijkheid zal komen roepen, en als Hij tot mij zal zeggen: *ga nu heen in vrede: Ik zal u verzamelen tot uw vaderen, en gij zult met vrede in uw graf verzameld worden, en uw ogen zullen het kwaad niet zien, dat Ik over deze plaats brengen zal*, 2 Kon. 22:20, dan wil ik ook door Zijn genade, aanstonds in één ogenblik, al mijn zonden en al mijn kruis voor eeuwig geheel afleggen, en dan onmiddellijk overgaan met mijn bezwijkende ziel in dat eeuwige, volzalige vreugdeleven des hemels, in dat vrije ongestoorde leven der Godsgenieting. O, ik verwacht dan ook, in een punt des tijds, geheel wonderlijk aan mijn gemoed veranderd en als herschapen te worden, naar Gods beeld, in volmaakte heerlijkheid. Ik wil ook mede sterven, gelijk mijn Zaligmaker gestorven is, en ook met mijn laatste snikken en zuchtingen, als ik nu geen ander geluid meer kan geven, zeggen: *Vader in Uw handen beveel ik mijn geest*, Luk. 23:46. En hiermede hoop ik dan ook eens mijn verdriet op deze aarde te besluiten, en met mijn arm, vernederd lichaam af te leggen. Zalig uur, als gij eens verschenen zult zijn! Dan zal ik de wereld verlaten, om van de hemel bezit te gaan nemen, eeuwiglijk en altoos. Maar één ogenblik na mijn verscheiden, en dan zal mijn ziel in de eeuwige heerlijkheid wezen, bij mijn God en Zaligmaker en bij Zijn heiligen. Ach! dat Hij mij toch versterke in dit mijn heilig geloof, en dat Hij zulks ook also doe aan al Zijn kinderen!"

2. Belangende nu het sterfelijk deel, zo vertrouwt de christengelovige hier ook geheel, door de Goddelijke genade, dat ook dit zijn vlees, door de kracht van Christus opgewekt zijnde, wederom met zijn ziel verenigd, en het heerlijk lichaam van Christus gelijkvormig zal worden. Drie zeer heerlijke weldaden van zaligheid grijpt de arme gelovige hier dan aan met de hand zijns geloofs, welke hij nimmermeer begeert los te laten.

1. Dat zijn vlees, eenmaal gestorven en tot stof verteerd zijnde, ten jongste heerlijke dage, door de kracht van Christus eens wederom opgewekt zal worden. "Zie, zegt de gelovige, in dat levendige vertrouwen van de Heilige Geest hoop ik eens van hier te scheiden, en mijn zwak en zondig lichaam gewillig over te geven aan de verbreking des doods, aan de bedekking van het stof en aan de verbrijzeling van het gewormte, dat het in die vernederde staat niet blijven zal, maar dat mijn getrouwe, alvermogende Verlosser eens gewis zal komen, op het einde der dagen, *en dat Hij de laatste over het stof zal opstaan*, Job 19:25. En dan zal Hij met diezelfde Goddelijke hand waarmee Hij de wereld uit niets geschapen heeft, mijn dood lichaam, nevens die van al zijn gestorven gelovigen, ook eens weer uit het stof der aarde opwekken en levendig maken. Dit zal hij gewis also doen, en ik mag daar in het minst niet aan twifelen, want zie, *mijn Heere en Zaligmaker heeft mij zelf gezegd, dat de ure komt, in welke allen, die in de graven zijn, Zijn stem zullen horen, en zij zullen uitgaan, die het goede gedaan hebben, tot de opstanding des levens, en die het kwade gedaan hebben, tot de opstanding der verdoemenis*, Joh. 5:28, 29. Ja, dat het de uitdrukkelijke wil Zijns Vaders is, dat alles wat Hij Hem gegeven heeft, Hij daaruit niets verlieze, maar hetzelfde opwekke ten uiterste dage, Joh. 6:32. Mijn gezegende Verlosser zal dit grote werk dan ook Zelf komen verrichten, in eigen Persoon, en aan mij en al Zijn gelovigen, en Hij zal dat doen door Zijn Geest, die Zijn kracht is, door welke Geest ik zulks dan ook vertrouwe, wetende dat Hij, die de Heere Jezus opgewekt heeft, ons ook door Jezus zal opwekken, 2 Kor. 4:14.

2. *Verder vertrouwt een gelovig Christen, dat dit zijn opgewekt vlees dan ook weer met zijn ziel verenigd zal worden.* Die wonderknoop, welke de dood verbroken had, zal in de heerlijke opstanding dan voor eeuwig weer hersteld worden, door dezelfde almachtige hand van Christus Die het gestorven vlees uit het stof zal komen opwekken. Gelijk goede vrienden en metgezellen wel voor een tijd vaneen scheiden, en daarna toch weer bij elkaar komen en bij elkaar blijven, also scheiden ziel en lichaam met de dood ook wel vaneen, en de ziel gaat in haar eenzame staat dan tot God, en het zielloos lichaam wordt ter ruste neergelegd in het graf, waar het eens een zalige opstanding verwacht, op het woord van Christus. Maar als die verwachte opstanding gekomen zal zijn, dan zullen die twee ook eens weer samen komen, en eindeloos met elkaar verbonden en verenigd blijven, zonder ooit weer vaneen te scheiden. O, wat zal deze niet een heilige en zalige vereniging zijn! Een volmaakte ziel, die de vreugde des hemels reeds zo lang genoten heeft, zal dan komen in een geheel zuiver en onverderfelijk lichaam, waarin geen zondige beweging meer plaats zal hebben, maar welks leden nu al tezamen herschapen zullen zijn door de Heilige Geest tot wapenen der gerechtigheid.

3. *Want dit is het derde stuk van des Christens vast geloof, dat zijn vlees, also opgewekt en met zijn ziel weer verenigd zijnde, dan het heerlijke lichaam van Christus gelijkvormig zal worden.* Deze waarheid openbaart ons de Apostel, waar hij zegt: *namelijk de Heere Jezus Christus, Die ons vernederd lichaam veranderen zal, opdat hetzelfde gelijkvormig worde aan Zijn heerlijk lichaam*, Fil. 3:21. En hij bevestigt dit nader in 1 Kor. 15:42-44. Zo leert ook de Apostel Johannes, dat, *als Christus geopenbaard zal zijn, wij Hem zullen gelijk wezen, want wij zullen Hem zien, gelijk Hij is*, 1 Joh. 3:2. Op deze en andere gewisse beloften van het Heilig Evangelie steunende, oefent een gelovige dan dit vaste vertrouwen, dat zijn arm, verbrijzeld lichaam, op het einde der wereld, in eeuwige schoonheid en volmaakte heerlijkheid, door Christus weer opgewekt, en Zijn heerlijk lichaam gelijkvormig zal worden. Hieraan kan hij geenszins twifelen, naardien toch Christus opstanding zelf hem alreeds een zeker pand is van zijn zalige opstanding, gelijk tevoren in de verhandeling van dat Artikel van ons geopend is. Met wat een dierbare vreugde zal een gelovig Christen deze waarheid dan niet omhelzen in de grond van zijn gemoed? Hoe zeer gaat het hem aan, zo dikwijls hij in een levendig gezicht des geloofs wordt ingeleid van zijn aanstaande verheerlijking in de dag van zijns Zaligmakers luisterrijke verschijning? Wie toch is er, die zijn eigen vlees niet lief heeft? En die niet hartelijk wenst, als het in enig deel vervallen of geschonden is, dat het weer opgericht en hersteld worde? Wat moeite en kosten zullen immers de mensen hiertoe niet wel aanwenden? En hoe zouden de kinderen Gods dan geen groot

belang nemen in die onuitsprekelijke heerlijkheid en volmaaktheid, waarmee hun waarde lichamen eens zullen bekleed worden ten uitersten dage, nadat de wormen die doorknaagd zullen hebben?

"O, nu kan ik immers met gerustheid en met blijdschap in de Heere sterven, zegt een waar gelovige, als mijn sterfbed zal gekomen zijn. Mijn heilige Zaligmaker, Die het Hoofd en de Behouder der gemeente is, heeft in Zijn gezegend Lichaam, toen Hij nu gestorven was, wel geen verderving gezien, Ps. 16:10; maar Hij heeft mij, nevens al Zijn gelovigen, die onwaardeerbare genade verworven, dat wij de verderving van onze ellendige en zondige lichamen met blijdschap en met gejuich zelfs kunnen aanzien. O, ja! ik vrees niet voor het stof, noch voor het gewormte, noch voor de hel, noch voor de duisternis, noch voor enig ander ding. Laat ik stervende, ook in de diepste vernedering komen met mijn broos en sterfelijk vlees, laat er vrij mijn ziel uit scheiden, als uit een benauwde gevangenis, en laat er ook de levensadem uitgaan, en laat het dan van mijn vrienden of van mijn vijanden in het graf gelegd worden tot afschuwelijk wormenaas, en laat ik ook duizend jaren en langer in de stilte onder de doden wonen, aan die plaats, *waar de bozen ophouden van beroering, en de vermoeiden van kracht rusten*, Job 3:17, en laat ik dan ook geheel vergeten zijn bij hen, die na mij leven zullen, dat alles kan ik mij getroosten, met de enige liefde en de zoete, onverderfelijke gemeenschap van mijn dierbare Zaligmaker, in Wiens schoot en armen ik eens hoop te ontslapen. Ik begeer geen prachtige begrafenis of enig ereteken na mijn dood. Of ik dan bij de rijken zal liggen of de armen, dat kan mij niet schelen. Ik verwacht in geloof een andere eer uit de hand van mijn getrouwe en machtige Verlosser, ten jongste dage, *wanneer Hij Zelf met een geroep, met de stemme des Archangels en met de bazuin Gods zal nederdalen van de hemel*, 1 Thess. 4:16. Dan, wanneer mijn wortel zich weer zal uitbreiden aan het water, en de dauw des hemels vernachten zal op mijn tak, Job 29:19; als het dan zal heten: *uwe doden, o Juda, zullen leven! Ook mijn dood lichaam, zij zullen opstaan. Waakt op en juicht, gij, die in het stof woont, want uw dauw zal zijn als de dauw der moeskruiden, en het land zal de overledenen uitwerpen*, Job 26:19. Tot zo lang zal mijn vlees rusten in hoop, en dan zal het zeer heerlijk weer worden opgewekt, en ook uitgaan, met mijn zalige ziel verenigd, nevens al de uitverkoren kinderen Gods, mijn Heere Jezus tegemoet in de lucht, *en alzo zullen wij dan altijd met de Heere wezen*, 1 Thess. 4:7. Gewis, dit zal eens geschieden, *want dit is de erve van de knechten des Heeren, en hun gerechtigheid is uit Mij, spreekt de Heere*, Jes. 54:17. Die erve kan hun niet ontgaan, Jehovah Zelf staat daar voor als Borg met meer dan duizend beloften."

O, die nu alleen maar geloven mag, en vast geloven in de kracht van de Heilige Geest, die kan dan in zijn treurige uren, ja ook in zijn laatste uurtje, als het klamme doodzweet hem gaat uitbreken nog vrolijk zingen: *Ik zal, o Heere, Uw aangezicht in gerechtigheid aanschouwen; ik zal verzadigd worden met Uw Beeld, als ik zal opwaken*, Ps. 17:15. Wat een wonderlijk gezang! De dood is zelfs niet in staat, met al zijn bange en bittere benauwdheid, om dit gezang te storen, als Christus maar alleen de liefelijke vreugdeolie wil gieten in het benauwde hart.

Geveinsden

Het mag zijn, dat de schaduwachtige tijdgelovigen zich dit alles ook weer toe-eigenen, en hun zielen op een aangename wijze daarmee ook vertroosten. Maar het is zeker, dat het maar een valse en bedrieglijke troost is, van dat soort als de profeet beschrijft: *zij troosten met ijdelheid*, Zach. 10:2. Anders is de vreugde van het waangeloof niet dan een ijdele droom. Die heerlijke opstanding, waar wij van gehandeld hebben, is de opstanding der rechtvaardigen, Luk. 14:14, en gaat dengenen niet aan, welke slechts de mensen van buiten rechtvaardig schijnen, Matth. 23:28. Zij is een onwaardebaar voorrecht van de ware leden van de heilige christenkerk, hoedanig de geveinsden nimmer geweest zijn, hoewel zij zulks geroemd hebben. *Want die zijn niet allen Israël, die uit Israël zijn*, Rom. 9:6. Voorwaar, het onderscheid is al te groot.

1. De geveinsde tijdgelovigen zijn nooit gekomen tot de eerste opstanding van dode werken in Christus Jezus. Hoe zouden zij dan de betere opstanding verkrijgen, die wezen zal ten jongsten dage? Hebr. 11:35. Het raakt alleen de ware gelovigen, hetgeen er gezegd wordt: *Zalig en heilig is hij die deel heeft aan de eerste opstanding, over deze heeft de tweede dood geen macht, maar zij zullen priesters van God en van Christus zijn, en zij zullen met Hem als koningen heersen*, Openb. 20:6.
2. De lichamen van de geveinsden waren ook nooit tempelen van de Heilige Geest, 1 Kor. 6:19 en de posten en bovendorpel van dezelve werden ook nooit waarlijk besprengd door de Geest met het heilige verzoeningsbloed van het geslachte Lam Gods. Zij bleven met de schone geestelijke gaven, die daar in gelegd waren, toch altijd steken in de onreine grond van de zonden. Zo kunnen deze schijnheiligen dan immers niet verwachten, dat de Heilige Geest hun sterfelijke lichamen eens levendig zou maken, gelijk zulks aan de oprechte kinderen beloofd wordt, in welke de Geest Desgenen, die Jezus uit de doden opgewekt heeft, reeds woont, Rom. 8:11. Zij stredden in hun aardse lichamen nooit ernstig tegen de zonden: hoe zouden zij dan toch komen, door de hemelse kracht van Christus, tot de zalige overwinning van de laatste vijand, de dood, in de opstanding des eeuwigen levens? Want wat strijd zij ook gevoerd mogen hebben, zo blijft het toch zeker, hetgeen de Apostel zegt: *en indien ook iemand strijdt, die wordt niet gekroond, zo hij niet wettelijk heeft gestreden*, 2 Tim. 2:5.
3. Ook hebben de geveinsden hun leden, die op aarde zijn, nooit begeerd te doden, Kol. 3:5, maar zij zullen die altijd nog ontzien, om ten minste enigen van dezelve in het leven te sparen. En indien zij zich van vele grove zonden ook al onthouden, zo staan zij er toch wel verre vandaan, om hun zondig lichaam te bedwingen en tot dienstbaarheid te brengen, 1 Kor. 9:27. Zij plegen altijd nog enige zondige begeerlijkheden te koesteren, en hun vlees daartoe te verzorgen, *zonder ooit de Heere Jezus Christus recht gelovig aan te doen, met aflegging van de rok, die van het vlees bevekt is*, Rom. 13:14; Judas vs. 23. Hoe kunnen zij dan op een zalige opstanding des vleses hopen, zij, die het vlees nooit geheel wilden kruisigen, met de bewegingen en begeerlijkheden? Of zouden die ook zaliglijk opstaan, die in de onreine liefde der zonden verstikt en vermoord zijn? Voorwaar, zij zullen wel mede ontwaken uit het stof der aarde, maar het zal wezen tot versmaadheid, en tot eeuwigte afgrijzing, Dan. 12:2. Helaas! Al wie geleefd heeft als een huichelaar, en gestorven is als een huichelaar, die zal ook weer opstaan als een huichelaar. En dan zal het Tyrus en Sidon verdragelijker zijn in de dag des oordeels, dan hen, Matth. 11:22.

Gave de ontfermende God, dat velen dit nog in tijds met ernst mochten bedenken! Want in de laatste opstanding zal er geen tijd meer wezen. indien wij geen oprechte Christenen zijn in Christus, als wij sterven, dan zullen wij zodanigen ook in alle eeuwigheid niet worden. Hebt gij dan, o mens! die dit leest, ook enige ware liefde voor uw kostelijke ziel en lichaam, en wilde gij die wel graag bevrijd hebben van een eindeloze verdoemenis, en die voor eeuwig gelukkig en zalig zien, wel dan bidden wij u ook als gezanten van Christus' wege, alsof God door ons bade: *laat u toch nu in de aangename dag der zaligheid met Hem verzoenen!* En ziet toe, en wacht, ja wacht u, van de zuurdesem der Farizeeën en Sadduceeën, waarmee zo menige schone ziel verloren gegaan is, die nu geen andere gelegenheid hebben om ons te waarschuwen, dan alleen met haar droevige voorbeeld, hetwelk in het Woord duidelijk beschreven is, Matth. 16:6.

Van het eeuwige leven

d. En zo komen wij nu aan het Artikel *van het eeuwige leven*, het slot en de kroon van al het werk. Daar mocht ook wel een groot boek van kunnen geschreven worden, en toch zou er maar zeer weinig van kunnen gezegd worden. De Apostel, die eenmaal opgenomen werd in het Paradijs in de derde hemel, getuigt ons, *dat hij daar onuitsprekelijke woorden gehoord heeft, die een mens niet geoorloofd is te spreken*, 2 Kor. 12:4. De Heilige Geest heeft ons wel iets geopenbaard van het onbegrijpelijke, eeuwige leven der gelukzaligheid, waar al de uitverkoren gelovigen, de ware geheiligde leden van de Christelijke Kerk, na de opstanding der doden, eens in zullen overgevoerd worden in de hemel, maar die openbaring van de Geest strekt zich niet verder uit, dan om slechts een vaste grondslag te leggen voor ons geloof van die allerheerlijkste Goddelijke waarheid, en om ons naar deszelfs vervulling met opgestoken hoofden vurig te doen reikhalzen. Daar blijft hier wel honderd duizendmaal meer voor ons verborgen, dat wij niet eerder kunnen weten, voor wij het dadelijk genieten. De uitnemendste heiligen zijn in hun zondige, aardse stand immers geenszins vatbaar, om enig gedeelte van het eeuwige leven met enige volkomenheid te kunnen bekennen. Of zou anders ook een klein, onnozel kind al genoeg in staat zijn, om de aard van het mannelijke leven recht te bevatten? *Toen ik een kind was*, zegt de Apostel, *sprak ik als een kind, maar wanneer ik een man geworden ben, zo heb ik te niet gedaan, 't geen eens kinds was*, 1 Kor. 13:11. Dan zulks mag men hier ook wel zeggen: het beste leven der heiligen op de aarde is toch maar enkel kinderwerk, in vergelijking van het volmaakte eeuwige leven, dat zij namaals eens leven zullen in de hemel. Dit is wel gewis alzo waarachtig. En toch is het ook niet minder waarachtig, dat er nooit een heilige in de wereld geweest is, die hier reeds de eerstelingen van het eeuwige leven der zaligheid door de Goddelijke genade niet heeft genoten, tot een onderpand van de volkomen genieting hiernaals. Gelijk dan ook de Schrift zegt: *Die in den Zoon gelooft, die heeft het eeuwige leven*, Joh. 3:36; niet slechts in belofte, maar ook in beginsel. En naardat het geloof steeds ongevoelig wast en toeneemt door de werking van de Heilige Geest, en de gelovige alzo ook nauwer met Christus, zijn levend Hoofd verenigd wordt en aan zichzelf, en aan alles dagelijks sterft, even naar die mate zal hij dan ook noodzakelijk meer genieten van het eeuwige leven, en steeds daartoe bereid en bekwaam gemaakt worden, *om deel te hebben in de erve der heiligen, in het licht*, Kol. 1:12. En niet anders leert hier ook de Catechismus (Vraag 58), waar die het geloof van de Christen omtrent dit Artikel aldus beschrijft, *dat dezelve voor waarachtig houdt en gelooft tot zijn vertroosting: dat nademaal hij nu het beginsel der eeuwige vreugd in zijn hart gevoelt, hij na dit leven volkomen zaligheid bezitten zal*, enz. Waar dan twee dingen in aanmerking komen, te weten: *hetgeen voorgaat, en hetgeen volgt*:

(1) *Voorafgaat, dat ieder waar gelovige het beginsel der eeuwige vreugde reeds hier op de wereld in zijn hart gevoelt*. Ook niet een enig kind van God wordt daarvan uitgesloten, want dit is een wezenlijke eigenschap van de verzoende en wedergeboren staat van het zaligende geloof, en van de ware geestelijke vereniging der gelovigen met God in Christus. Zij zijn toch, zonder onderscheid, alle tezamen kinderen des Koninkrijks, Matth. 13:38. *En het Koninkrijk Gods is niet spijsje en drank, maar rechtvaardigheid, en vrede, en blijdschap, door de Heilige Geest*, Rom. 14:17. Wat Goddelijke troost en vrede en blijdschap, door de Heilige Geest dan hier ook mocht werken in de harten van de ware Christengelovigen, naar de bijzondere mate van eens ieders geloof en geestelijk leven, het is allemaal een waarachtig beginsel, en als een eersteling van die volzalige, eeuwige vreugde des hemels, welker volkomenheid zij eens genieten zullen na dit leven. Het zijn gelijk die edele druiventrossen van het land Kanaän, welke de verspieters met zich brachten, ten bewijze van deszelfs uitnemende vruchtbaarheid, Num. 13:23 enz. Voorwaar, daar zal geen zaligheid noch vreugde, noch heiligheid hier namaals genoten worden in de hemel, waar de gelovigen in dit aardse leven niet enige voorsmaak van genoten hebben, hetzij dan kort of lang, veel of weinig. Het grondbeginsel van het eeuwige leven wordt reeds hier op aarde, door de hemelse genade van de Heilige Geest, wel vastgelegd en gewerkt in de harten van de uitverkorenen, waar het heerlijke gebouw der volmaakte, eeuwige zaligheid dan namaals op neergesteld zal worden. Wat zijn toch anders de eerstelingen des Geestes, welke zij allen nu reeds

bezitten, en die hen doet zuchten in zichzelf, verwachtende de aanneming tot kinderen, namelijk de verlossing huns lichaams? Rom. 8:23. Ja, wat wil de Apostel anders zeggen met dat troostrijke woord, *dat de God aller genade ons geroepen heeft tot Zijn eeuwige heerlijkheid in Christus Jezus, nadat wij een weinig tijds zullen geleden hebben*, 1 Petrus 5:10, dan dat Hij ons nu reeds al een beginsel van die eeuwige heerlijkheid, in onze zondige aardse staat, te smaken en te genieten geeft, waaruit wij een vast besluit mogen maken van de volkomenheid, die daar namaals eens op volgen zal? Al wie dan in 't geheel nog geen beginsel van de eeuwige vreugd in zijn hart gevoelt, die geniet dan ook God niet, en die is dan ook geenszins een waar gelovige. Wij spreken nu niet van de bijzondere mate, trappen, of wijze van die genieting, maar alleen van het wezen van de zaak, zonder welk het waar geloof van de Heilige Geest, met deszelfs zalige vruchtgevolgen, niet kan bestaan. Voorzeker de minste gelovige, die er in de wereld is, geniet hier nochtans wel zo veel van God en van de hemel, als hij het zou begeren af te staan of te missen voor alle andere genietingen, welke de wereld hem mocht aanbieden. En dat is immers genoeg, om te bewijzen, dat hij reeds waarlijk een beginsel der eeuwige vreugde in zijn hart gevoelt, hetwelk in staat is, om zijn aardse kruis zodanig te verzachten, dat hij hetzelfde met een Christelijke geduldigheid begeert te dragen, en zijn Zaligmaker steeds te volgen, Matth. 16:24. Men heeft slechts aandachtig te letten op hetgeen wij nu zo menigvuldig van de aard en de werking en van de vrucht van het ware geloof bij ieder artikel aangewezen en terneer gesteld hebben, om van deze zaak een gezond oordeel te vellen.

2. *Waar dan nu dit heilig beginsel der eeuwige vreugde alzo in het hart van de gelovigen reeds gewerkt is, als de eerstelingen van het nieuwe en geestelijke leven, daar kan datzelfde beginsel nooit vergaan, hoe klein of zwak het schoon ook wezen mocht.* Nee, het is een onverderfelijk, Goddelijk zaad, dat blijft in alle ware gelovigen, 1 Joh. 3:9, en dat dient om hen te verstrekken tot een gewis onderpand, *dat zij na dit leven volkomen zaligheid bezitten zullen, die geen oog gezien, noch oor gehoord heeft, noch in eens mensen hart opgeklommen is en dat om God daarin eeuwiglijk te prijzen.* De grootste dingen plegen dikwijls te volgen op zeer kleine en geringe beginselen. Zo is ook het beginsel van het eeuwige leven, in het hart van Gods beminde en uitverkoren kinderen gelijk een mosterdzaad, hetwelk door de hemelse invloeden des Geestes allengskens aanwast en toeneemt, totdat de volkomen zaligheid daarop zal volgen. De Heilige Schrift is deswege vervuld met de dierbaarste en uitgelezenste beloften, welke het geloof in dier voege alle tezamen omhelst en aanneemt, dat het die volkomen eeuwige zaligheid in een lijdzame hoop zeker tegemoet ziet, en zich met deszelfs verwachting nu alreeds onuitsprekelijk zeer vertroost in ellende en droefenis van dit aardse leven, het daarvoor geheel houdende, dat onze lichte verdrukking, die zeer haast voorbijgaat, ons werkt een gans zeer uitnemend, eeuwig gewicht der heerlijkheid, 2 Kor. 4:17. Helaas! hoe droevig zou het er niet uitzien met de arme gelovigen, indien zij slechts beroofd waren van dit artikel van het eeuwige leven! Zij waren voorwaar de ellendigste mensen, indien zij alleen in dit leven op Christus waren hopende, 1 Kor. 15:19. Maar nu bezitten zij, door het geloof van de Geest de wortel der reinigmakende hoop in de grond van hun gemoed, waardoor zij steunende op Gods onveranderlijke verbondsbeloften in Christus, 2 Kor. 1:20, een volkomen en onbegrijpelijke, eeuwigdurende zaligheid met lijdzaamheid tegemoet zien.

1. *Zij verwachten een volkomen zaligheid.* "Ach, zegt de gelovige, hoe zeer ellendig en gebrekkelijk zijn hier al mijn geestelijke genietingen! Ik woon met dezelve toch maar uit van de Heere in het zondige vlees. Het zijn maar enige kleine druppeltjes van zaligheid, waarmee ik mijn vermoeide amechtige ziel liefelijk kan verkwikken. *En hoewel ik nu ook eeuwig leef door het geloof des Zoons Gods, Die mij lief gehad heeft*, Gal. 2:20, *zo sterf ik toch elke dag, hetwelk ik betuig bij onze roem, die ik heb in Christus Jezus, onze Heere*, 1 Kor. 15:31. En hoe bang valt mij dat sterven! Hoe ik nader aan de dood genaak, hoe mijn benauwdheid immer groter wordt. De zonde, de zonde stoort hier mijn vrede en vreugde! Mijn helderste licht schijnt hier achter dikke wolken van menigerlei droevige ellenden en duisternissen. Wat ben ik hier besloten in de banden van een enge en benauwde wereld! En wat lijdt mijn ziel dagelijks een groot gebrek! Hoe moe wordt zij nu dit aardse leven! Zij smelt toch in

mij weg van treurigheid, en ik hijg reeds, als een vermoeide dagloner, naar de avondschaaduw. *Ik heb een begeerte om ontbonden te worden, en met Christus te zijn, want dat is zeer verre het beste*, Fil. 1:23. O, wat zal het dan zijn, als ik eens bij mijn Heere Christus wezen zal. Dan zal ik daar een volkomen zaligheid genieten. *Want wanneer het volmaakte zal gekomen zijn, dan zal hetgene, dat ten dele is te niet gedaan worden*, 1 Kor. 13:10. Indien de enkele hoop en verwachting daarvan mij nu reeds, midden in de zieldrukkendste ellenden, op sommige tijden kan doen opspringen van vreugde, als een die omringt wordt met vrolijke gezangen van bevrijding, Ps. 32:7, wat zal dan de zaligheid zelf wezen, als ik die in volkomenheid namaals eens genieten zal! Daar zal ik dan geheel volmaakt, en zonder enige zonde zijn. Daar zal ik mijn algenoegzame Drie-enige God dan genieten, in eindeloze vreugde en gerechtigheid. Niets zal mij dan meer van Hem scheiden. O, hoe zal mijn ziel dan baden en zwemmen, ja, eeuwig onderdompelen in de grondeloze oceaan van heilige wellusten! Wat vreugde zal dat zijn! Wat tong zal die melden?

2. *Want de gelovigen, die nu reeds in hope zalig zijn, verwachten een gans onbegrijpelijke zaligheid, hoedanig geen oog gezien, noch oor gehoord heeft, noch in geen mensen hart opgekomen is.* Voorwaar, indien ook zelfs de lage stoffelijkheden van het geschapen natuurwezen niet om te doorgronden zijn voor het zwakke menselijke vernuft, maar het edelste en volmaaktste daarvan altijd nog zeer diep verborgen blijft, hoeveel onbegrijpelijker en ondoorgrondelijker moet dan die ongeschapen heerlijkheid zijn, die namaals in de hemel van de ware gelovigen zal genoten worden? Ja, van ouds heeft men het niet gehoord, noch met oren vernomen, en geen oog heeft het gezien, behalve Gij, o God! wat Hij doen zal dien, die op Hem wacht, Jes. 64:4. Al wat hier gekend wordt van de gelukzalige vreugde des hemels, is maar een flauw en donker gezicht des geloofs, hetwelk wij alleen zien door een spiegel in een duistere rede, 1 Kor. 13:12. Het allerlichtste verstand moet hier steeds uitroepen: O, wat ben ik nog zwak en blind! Hoe schemeren mijn ogen, zodra maar een levendige straal op mij neerschiet van die heldere glans des hemels! Hoe weinig kan ik van dat zuivere Goddelijke licht nu nog verdragen! Ik zal dan eerst mijn aardse wezen geheel moeten afleggen, en een heilig hemels wezen moeten aandoen, eer ik iets terdege zal kunnen bekennen van het onzienlijke, en iets recht verstaan van het onbegrijpelijke, dat alle verstand en kennis verre te boven gaat. Wat eigenlijk de hemel is, wat het heilige gezelschap in de hemel, wat de hemelse vreugde en gelukzaligheid, en wat de eindeloze algenoegzaamheid en volmaaktheid van dat alles: O, wie zal ons ook zeggen, welke daar zij de rijkdom der heerlijkheid dezer verborgenheid? Kol. 1:27. Laat ons dan lijdzaam wachten, laat ons Hem verbeiden met een stil geloof, Die dat boek met zijn zeven zegelen voor ons eens zal openen, als wij bij Hem zijn in de Hogeschool. Daar zullen wij dan deze wonderlijke lessen leren, want indien wij hopen, hetgeen wij niet zien, zo verwachten wij het met lijdzaamheid, Rom. 8:25.

3. *Ja, Gods kinderen verwachten een eeuwigdurende zaligheid, om God daarin eeuwiglijk te prijzen.* Alles zou niets zijn, zegt een gemoed, dat alreeds geestelijk zucht om de schaduwen der tijdelijkheid eens te ontworstelen, indien maar alleen dit verderfelijke de onverderfelijke niet zou aandoen, en dit sterfelijke de onsterfelijke, 1 Kor. 15:53. Al de heerlijkheid des hemels ging aanstonds verdwijnen, als daar slechts enige verderfelijke bij plaats kon hebben, en als de nacht daar volgde op de dag. Maar zie, zij zullen Zijn aangezicht zien: *en aldaar zal geen nacht zijn, en zij zullen geen kaars, noch licht der zon van node hebben, want de Heere God verlicht ze, en zullen als Koningen heersen in alle eeuwigheid*, Openb. 22:4, 5.

"Ik zal, zegt de gelovige, mijn God aldaar eeuwig prijzen, eeuwig zal ik Hem daar volmaakt dienen en beminnen met al de hemelingen, en eindeloos zal ik daar ook mijn stem paren met de volzalige Engelenkoren en die der andere heiligen, om Jehovah's lof te zingen. O, hoe zal ik ellendig, verdwijnend, schaduwachtig schepsel daar dan zalig verslonden worden in die grondeloze eeuwigheid! Kom, kom toch, heilvolle eeuwigheid! En Gij, o Vader der eeuwigheid! Jes. 9:5, omhels mijn versmachtende ziel met Uw liefelijke armen, en ruk mij toch eens uit deze vergankelijkheid. Laat mijn stamelende tong, die nu zo snel moe is, eens eeuwige Hosanna's liederen tot Uw lof zingen.

Wat doe ik hier in mijn doodbrakend, zuchtend leven tot Uw lof? Ik verdwijn hier als een rook, mijn horloge is gedurig ontsteld, en ik weet niet wat het is, een vaste koers te houden. Ach, mijn dierbare, grootmachtige Heere en mijn God! wat verdient Gij niet een andere lof van mij, wie Gij enkel toch geformeerd hebt tot Uw lof? Jes. 43:21. Hoe zal ik U in die volzalige eeuwigheid loven! Daar zal ik dan geheel vol licht en lof zijn. Wat een klaarheid, en verscheidenheid, en onuitsprekelijke liefelijkheid van zielverzadigende vreugde zal ik daar dan vinden bij Uw Goddelijk aangezicht, en in Uw rechterhand eeuwiglijk, Ps. 16:11, als ik daar altijd zal zitten onder de schaduwen van de boom des levens, die in elke maand van het jaar zijn nieuwe vruchten geeft, Openb. 22:2; wanneer het in zijn volle kracht vervuld zal worden: *en eeuwige blijdschap zal op hun hoofd wezen; vrolijkheid en blijdschap zullen zij verkrijgen; maar droefenis en zuchtigen zullen wegulieden*, Jes. 35:10."

Op deze en dergelijke wijze zal het geloof van de Christen door de genade van de Heilige Geest dan werkzaam zijn met het heilvolle troostartikel van het eeuwige leven, hetwelk wij hiermee dan nu genoeg geopend achten.

Naamchristenen

Wie zal het de geveinsde naamchristenen en tijdgelovigen nu weer kunnen beletten, dat zij hieruit ook een valse troost vergaderen? Want immers deze drie dingen worden mede niet verzadigd, Spr. 30:15: *de zorgeloosheid, het waangeloof en de wanhoop*. Wie niet omkomt in de ene, die zal dan verloren gaan in de andere weg. Wie niet zorgeloos kan zijn, die wordt licht een waangelovige en wie niet langer een waangelovige kan zijn, die stort niet zelden eindelijk neer in een wanhopige afkeer van God. Helaas, de inbeelding alleen van een goed recht op het eeuwige leven heeft menigeen dat eeuwig doen verliezen. Toen de eerste mens zich gemakkelijk van de satan wijs liet maken, dat hij nu haast in Goddelijke hoogheid en zaligheid zou leven, stortte hij plotseling neer in de diepste afgrond der verdoemenis. En nochtans wil het geveinsde volk zich daar niet aan spiegelen. De satan is listig genoeg, om hen slechts te leiden in een andere koers van bedrog, welke toch niet minder dodelijk is, indien de almachtige genade hun blinde zielen daar niet op tijd uit komt redden. Een huichelaar kan met het oog van het waangeloof alzo steil opzien naar de hemel, dat hij de diepe kuil van het eeuwige verderf niet ziet liggen voor zijn voeten. Wat zou het anders zijn de Hemelse gaven te smaken, en de krachten der toekomstige eeuw, Hebr. 6:4, 5, dan dat de mensen zekere verrukkende bewegingen van blijdschap genieten, spruitende uit opgehelderde Evangelische bespiegelingen van de zeer genoeglijke hemelse en eeuwige goederen, welke zij zich, zonder grond, loffelijk toe-eigenen? Indien er grote genade nodig is, om ons te wachten voor de helse boosheden van de vorst der duisternis, zo is daar voorwaar nog groter genade nodig, om onze zielen te hoeden voor zijn bovenhemelse boosheden, van welke voorheen al iets gezegd is. Hij sleept menigeen voor eeuwig in de hel door een zoetvoerig, betoverend gezicht van de hemel. Want het kan de satan heel weinig schelen, hoe hij de dwaze mensen bedriegt, als zij maar gereed genoeg zijn, om zijn bedrog aan te nemen. Een visser zal er niet naar zien, welk aas hij aanslaat, als hij er de vissen maar mee vangen kan, en ook willen alle vissen niet gevangen zijn aan hetzelfde aas. Doch men zal het allersubtielste waangeloof hier bij Gods licht lichtelijk kunnen bekennen uit deze twee eigenschappen:

1. Wat geestelijke of hemelse blijdschap de geveinsden hier ook mogen genieten, zo is die toch geenszins dat beginsel der eeuwige vreugde, hetwelk de Heilige Geest werkt in de harten van de ware gelovigen. Het is alles slechts een losse, ongegronde, onbestendige blijdschap. Dezelve roert alleen de bovenliggende aarde van het hart van de huichelaar, maar zij kan niet wortelen noch doordringen in de vastgesloten grond van zijn gemoed. De geveinsden behouden steeds het stenen hart van de verharde, ongevoelige, weerspannige, onwedergeboren natuur. Dat wordt bij hen door een zaligmakende overtuiging uit de Wet nimmer grondig opgetrokken, noch vermorzeld, of week

gemaakt. Daarom blijven zij altijd steenachtige plaatsen, waar het zaad van het Evangelie invallende, zo terstond opgaat, omdat het geen diepte van aarde heeft, Matth. 13 :5. Zodra vernemen zij die liefelijke boodschap van het eeuwige leven niet met enige aandacht, of zij ontvangen dezelve terstond met vreugde, en eigenen die zichzelf toe, en vermaken er zich geredelijk mee, vers 20. Dit komt, omdat zij niet goed letten op de vereiste hoedanigheden van de ware zielsboetvaardigheid en van de kruisiging van het vlees, van de verloochening der wereld, de verzaking van alles, en van de hartelijke verzoening en heiligmaking, welke dat Evangeliewoord met zich brengt. Dit alles lopen zij toch maar licht over. Als zij maar troostrijke beloften ontvangen dan geloven zij terstond, en scheppen snel vreugde. Daar de ware uitverkorenen ordinair nog zeer droevig te worstelen hebben met die steenachtige grond van hun ongelovige, vijandige en onverbroken natuur, om die vermorzeld te krijgen, daar is het schijngeestelijk volk dan al gelukkig gered, en liefelijk geholpen. Hun zaad wast nu al voorspoedig naar boven, als dat der anderen nog eerst werkt, om derwaarts een wortel te schieten. Dit is hier het onderscheid, de geveinsde houdt veel van een snelle vreugde, en de oprechte houdt veel van een diepe wortel. Van deze staat er, geworteld en opgebouwd in Hem, en bevestigd in het geloof, Kol. 2:7; en van genen wordt gezegd, en dezen hebben geen wortel, die maar voor een tijd geloven, en in de tijd der verzoeking wijken zij af, Luk. 8:13. Zij hebben geen wortel van een hartgrondige Wetsovertuiging, geen wortel van ware geloofsinlijving in Christus, geen wortel van Goddelijke verzoening en rechtvaardigmaking door Zijn bloed, noch van inwendige gemoedsvernieuwing door Zijn Geest, noch van enige andere Genade, welke die ook zijn mag. Dit is altijd hun groot gebrek, dat hun een wortel ontbreekt.

2. Ook kunnen de tijdgelovigen dewijl zij dat heilige beginsel van de eeuwige vreugde nimmer zelf smaken, dan ook niet hartelijk verlangen naar de volkomen zaligheid, die volgen zal gelijk dat geschiedt van de oprechte gelovigen. Zij mogen al veel van een verlangen naar de hemel spreken, en daar ook een gedaante van vertonen voor de mensen, ja, zij mogen ook wel zo iets bij zich hebben, hetwelk daar als een zweempje naar leeft, maar het is in de grond geen heilig of oprecht verlangen, spruitende uit de ware gemeenschap van Christus, en uit een inwendige haat tegen de zonde. Dit blijkt, omdat zij niet ernstig strijden en arbeiden, en geen geweld doen op het Koninkrijk der hemelen, om dat in te nemen, Matth. 11:12. Zij begeren hun zondige begeerlijkheden niet edelmoedig te verzaken en hun vlees te kruisigen en wanneer zij zich al flauw daar tegen kanten, zo zullen zij toch het oog, dat hen ergert, nooit uittrekken, noch van zich werpen om maar één oog hebbende tot het leven in te gaan, liever dan twee ogen hebbende, in het helse vuur geworpen te worden, Matth. 18:19. Hieraan zal de geveinsde gekend worden (en hun eigen consciëntie zal hun ook getuigenis geven, indien zij door de stroom van het verleidend waangeloof maar niet al te ver weggesleept worden), dat zij waarlijk een enige beminde lust of boezemzonde nog veel liever hebben, dan de hemel of het eeuwige leven. Het zal hun weinig baten, dat de zonde hen kwelt, en dat zij er ook al veel onrust en benauwdheid binnen in hun gemoed van moeten uitstaan, en er ook wel eens enige voornemens tegen nemen, en een lichte strijd tegen voeren, zolang zij het niet recht ernstig, in de kracht van Christus, op de doding der zonde toelagen, en nu in een volkomen haat tegen de zonde staan. Nooit zullen zij ook hartgrondig treuren, over hun droevig en langdurig uitwonen van de Heere in het zondige vlees, en de wereld is hun ook geen bange en vreemde plaats. Het mag met hen zo schijnen, maar inderdaad is het zo niet, dewijl de grondslag van een vernieuwde hemelsgezinde natuur door de Geest van Christus nooit waarlijk in hun gemoed vastgelegd werd. Als zij maar geen aanmerkelijk drukkend kruis en tegenspoed in de wereld ontmoeten, maar veeleer in voorspoed mogen leven, en als zij van de mensen om hun gaven en schijngodzaligheid genoeg geëerd en geacht worden, dan kunnen zij het buiten de hemel wel stellen. Kortom, een geveinsde houdt in de grond van zijn hart veel meer van het tijdelijke, dan van het eeuwige leven. En al het andere is schijn en bedrog. Zijn gehele godzaligheid is als een kunstig koperen beeld, dat verguld is, mettertijd zal er het schoon verguldsel wel afslijten en dan zal het genoeg kunnen gezien worden, wat voor een stof het is.

Zie daar dan de kostelijke en onwaardeerbare genadeweldaden, de voortreffelijke juwelen en dierbare kleinodiën, welke de Heere Jezus Christus aan de ware leden van Zijn Gemeente, Zijn geliefde Bruid, zo mild schenkt, om hen hier en hier namaals geheel te verrijken en gelukkig te maken. Wie die daar een waarachtig deel aan heeft, die de eerstelingen geniet, en ook het volkomen eens namaals eeuwig genieten zal, moet hier dan niet uitroepen: *Welgelukzalig is het volk, wiens God de Heere is: het volk dat Hij Zich ten erve verkoren heeft!* Ps. 33:12. Laat de arme wereld nu vrij stoffen en roem dragen op hun schijngoederen, op hun nietige vergankelijkheden, geen wedergeboren kind van God, die anders maar enigszins vast staat in het geloof, zal hun schaduwachtige gelukzaligheid van korte duur lichtelijk benijden. Hij zal veel liever willen treuren over de dwaze zinneloosheid van deze ellendige mensen, die zich aan het bedrieglijke lokaas van de satan zo vergapen, en dat zo gretig inslikken, niet bemerkende de dodelijke angel van het eeuwige verderf, die daaronder verborgen is. Deze heilige goederen van Gods huis, welke wij hier verhandeld hebben, zijn alleen de ware goederen. Wie dezelve bezit, die mag wel wat missen en wezen dan nog rijk genoeg in God, voor de tijd en voor de eeuwigheid.

Ach, dat de mensen hier dan leerden, een rechte keuze te doen, en dat zij ogen mochten hebben, om de schaduwen te onderscheiden van het lichaam!

Slot van 12 Geloofsartikelen

Hiermee is nu de geloofsmaterie van het heilig Evangelie met de hulpe des Heeren van ons ordentelijk verhandeld. En dit is nu het waarachtig Christengeloof, aan welker oprechte deugdelijkheid binnen in het gemoed, door de Heilige Geest des mensen ganse gelukzaligheid alleen is hangende. Dit is het oud en nieuw geloof, dat nooit verandert, hetwelk de Profeten, de Apostelen, de Evangelisten, ja de Zaligmaker Zelf ons geleerd hebben. Geloofd zij God! door Wiens genade wij ook vrijmoedigheid hebben, om tot de christenen in Nederland te zeggen: *Geliefden, alzo ik alle naarstigheid doe, om u te schrijven van de algemene zaligheid, zo heb ik noodzaak gehad aan u te schrijven, en u te vermanen, dat gij strijdt voor het geloof, dat eenmaal de heiligen overgeleverd is*, Judas vers 3. Wij geven u hier het onvervalste Apostolische geloof, waardoor al de heiligen van het Oude en van het Nieuwe Testament zalig zijn geworden. Het onbewegelijk martelaarsgeloof, dat rood geverfd is met het bloed der heiligen, en met het bloed der getuigen van Jezus, Openb. 17:6. En een kostelijker geschenk kunnen wij u uit onze armoede niet geven. Dit allerheiligste geloof is in de bewarende hand van onze grote Heere Jezus Christus, en daarom willen wij ons over hetzelfde zo angstig niet bekommeren. De vrouw, welker kind is weggerukt tot God en Zijn troon, draagt die kroon van twaalf sterren vast genoeg boven haar hoofd, en de grote ronde draak, hebbende zeven hoofden en tien hoornen, en op zijn hoofden zeven koninklijke hoeden, ligt vast genoeg onder dit Goddelijk vloekvonnis: *op uw buik zult gij gaan, en stof zult gij eten, al de dagen uws levens*, Gen. 3:14; Openb. 12:1-6. Dit geloof staat gebouwd op de Rotssteen der eeuwen, en daarom zullen ook de poorten der hel dezelve niet overweldigen.

De goede God geve veeleer, dat de mensen hun gemoederen in het helderschijnend licht van deze hemelse geloofswaarheid met vreze en beving zorgvuldig mogen beproeven! Daartoe staan nu beide, het waarachtig geloof en het waangelooft, hier vlak voor hun ogen. Gelukkig zullen zij zijn, die er door de genade Gods een wezenlijk voordeel mee mogen doen!

En gij, vrome Christenschaar! gij kinderen van Sion, wij wensen en bidden de Vader der lichten, als gij dit ons geschrift leest, dat gij allen dan weten moogt, dat wij ook de satan en de valse broederen niet een uur hebben geweken met onderwerping, opdat de waarheid van het Evangelie bij u zou verblijven. *En van degenen, die geacht waren, wat te zijn, hoedanigen zij eertijds waren, verschilt mij niet: God neemt de persoon des mensen niet aan, want die geacht waren, hebben mij niets toegebracht*, Gal. 2:5, 6. Wilt God toch danken, en Zijn waarheid hartelijk beminnen, en wacht u toch in deze beroerde en scheurzieke tijden, *om niet te geloven een iegelijke geest, maar beproeft de geesten, of zij uit God zijn. Want vele valse profeten zijn uitgegaan in de wereld*, 1 Joh. 4:1. Laten noch krachten, noch tekenen, noch gaven, noch autoriteit, schijngeestelijk licht, gedaante van godzaligheid, geroep op samenstemming van velen, of wat het

schoon ook zijn mocht, buiten de Bijbel, u toch bewegen. *Vertrouwt u niet op valse woorden, zeggende: des Heeren tempel, des Heeren tempel, des Heeren tempel zijn deze*, Jerem. 7:4. Uit hun vruchten zult gij ze wel genoeg kennen, indien gij anders de geestelijke kracht van een tedere en nauwgezette geloofsgodzaligheid in Christus maar recht gekend, en zelf gesmaakt hebt. Houdt u dan in de Heere Jezus altijd onbewegelijk vast aan dit regelmatige, Bijbelse en Goddelijke geloof, dat gij hier voor uw aangezicht hebt liggen, als een stad op een berg. Zoekt steeds levendig in datzelfde geloof te leven. *Bouwt gij uzelf op uw allerheiligst geloof, biddende in de Heilige Geest: bewaart uzelf in de liefde Gods, verwachtende de barmhartigheid onzes Heeren Jezus Christus, ten eeuwigen leven*, Judas v. 20, 21.

C. En ten einde die Goddelijke waarheid van het oprechte geloof nog nader bevestigd worde, zo gaan wij nu verder over tot het Derde voorname stuk, dat hier te verhandelen is, (ziet het voorstel van onze afdeling in het 1e deel), *zijnde de genadige rechtvaardigmaking, of verzoening met God door het geloof*. Daar is geen deugd of genade van de Heilige Geest in het hart van de mensen, die een zaliger en krachtiger uitwerking heeft, dan even het ingeplante en ingewortelde zielsgeloof. Dat almachtig werk van de Geest is het eigenlijk geordineerde middel, beide van de rechtvaardiging en van de heiliging van alle uitverkorenen, zodra zij slechts uit het oude leven der zonde overtreden in het nieuwe geestelijke leven van het geloof; uit het Farizeïsche in het oprechte Christelijke leven; uit het Wettische in het Genadeleven; ja uit het vervloekte in het verzoende leven. Maar de zalige rechtvaardigmaking is de allereerste heerlijke vrucht, die spruit uit de heilige grond van het geloof, van welke de heiligmaking dan ook aanstonds onmiddellijk voorkomt door de genaderijke werking van de Heilige Geest. En daarom komt die grote weldaad van der rechtvaardigmaking hier dan nu ook eerst in aanmerking. Zonder dezelve kan van de bekering of heiligmaking niets begrepen worden, omdat er geen ware zielsheiligheid ooit kan vallen bij degenen, die nog enkel goddeloze en onverzoende zondaars zijn in het oordeel van de heilige God, gelijk zulks in het vervolg bij de grondige opening van deze hooggewichtige Evangeliewaarheden nader zal blijken.

VAN DE RECHTVAARDIGMAKING

ZONDAG 23

Vr.59. Maar wat baat het u nu dat gij dit alles gelooft?

Antw. Dat ik in Christus voor God rechtvaardig ben, en een erfgenaam des eeuwigen levens.

Vr.60. Hoe zijt gij rechtvaardig voor God?

Antw. Alleen door een waar geloof in Jezus Christus; also dat, al is het dat mij mijn consciëntie aanklaagt dat ik tegen al de geboden Gods zwaarlijk gezondigd en geen daarvan gehouden heb, en nog steeds tot alle boosheid geneigd ben, nochtans God, zonder enige verdienste mijnerzijds, uit louter genade mij de volkomen genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus schenkt en toerekent, evenals had ik nooit zonde gehad noch gedaan, ja, als had ik zelf al de gehoorzaamheid volbracht, die Christus voor mij volbracht heeft, in zoverre ik zulke weldaad met een gelovig hart aanneem.

Vr.61. Waarom zegt gij dat gij alleen door het geloof rechtvaardig zijt?

Antw. Niet dat ik vanwege de waardigheid mijns geloofs Gode aangenaam ben; maar daarom, dat alleen de genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus mijn gerechtigheid voor God is, en dat ik die niet anders dan alleen door het geloof aannemen en mij toe-eigenen kan.

Daar wordt dan in de Catechismus hier eerst gevraagd (vraag 59): *Maar wat baat het u nu, dat gij, al gelooft?* Dat is, wat waarachtig voordeel bekomt gij toch nu (gij, die immers van uzelf een geheel rampzalig, goddeloos en verdoemelijk zondaar zijt), door middel van dit geloof der werking Gods in uw hart? Wat wezenlijke zaligheid of verlossing uit de zonden brengt u dit heilig geloof nu aan? Deze is waarlijk een zeer gewichtige vraag, welke een vroom Christen nooit genoeg aan zichzelf doen kan. Het waarachtig geloof is wel als een ledige hand, maar die een algenoegzame God in Christus aangrijpt en vasthoudt, met de gehele volheid van genade en zaligheid, die er in Hem is, gelijk Hij ons wordt voorgesteld in de gewisse beloften van het Heilig Evangelie. Het is wel als een ledige emmer, maar waarmee de dorstige zondaars het water des levens overvloedig scheppen uit de Fontein des heils en dat ook met vreugde drinken tot verzadiging van hun ziel, Jes. 12:3. Ziet hier dan het grote voordeel, hetwelk er, even door dit middel van het oprechte geloof, voor een arme verloren zondaar te bekomen is, wiens ziel met deze heerlijke Genade van God geschonken wordt. Het bestaat in deze twee stukken:

(1) *Dat hij in Christus, voor God rechtvaardig is.*

(2) *En dat hij daarbij ook een erfgenaam des eeuwigen levens is.*

Minder geeft het waarachtige geloof de gelovigen zonder niet, en meer kan het hem hier op de wereld niet geven. Met minder kan hij niet zalig zijn, en meer heeft hij om zalig te zijn ook niet van node. Zoveel als hij door de zonde heeft verloren, zoveel ontvangt hij door het geloof van God, in Christus, uit loutere genade, nu ook weer, ja ook zelfs nog oneindig meer, indien wij zien, op de vastigheid van dit Goddelijk genadegeschenk, hetwelk nu gesteld is in de zekere bewaring van de getrouwe en almachtige Zone Gods, boven het bereik van de satan, wie alreeds de kop door Hem vermorzeld, en zo de macht benomen is, om een enige uitverkorene nu weer te leiden tot het verderf. Laat ons die heilige tweelingen van de hemelse genade dan eerst vooraf een weinig bezien, eer wij hun ware natuur omstandiger openen.

Hoe dezelve een vrucht des geloofs is

a. Het eerste stuk, van het grote voordeel van het ware geloof voor ieder gelovige zonder onderscheid, is dan: *dat hij, in Christus, voor God rechtvaardig is*. Wat een geheel wonderlijke, ja, Goddelijke omkering! Hij, die in Adam een goddeloos en vervloekt zondaar is, wordt hier zodra hij nu maar alleen oprecht gelooft, door de hemelse genade in Christus, een rechtvaardige voor God. Mag dit niet wel een nieuwe schepping heten, en een wijsheid Gods, bestaande in verborgenheid, die bedekt was; welke God tevoren verordineerd heeft tot onzer heerlijkheid, eer de wereld was; welke niemand van de oversten der wereld gekend heeft? 1 Kor. 2:7, 8. Wat is het toch te zeggen voor God rechtvaardig te zijn? Voorwaar, dit zal niemand recht verstaan, die nog maar een zonde alzo licht en klein kan achten, dat hij er geen berouw en schaamte over zoekt te dragen. Want deze is rechtvaardig voor God die van Hem Zelf wordt verklaard en gehouden, alzo geheel zonder enige de minste zondige begeerlijkheid te zijn, en zo volmaakt en vlekkeloos heilig in zijn oorsprong, en in zijn staat en weg, gelijk de allerheiligste Wet van God de mens beveelt te zijn. Dus verstaat het de Apostel, waar hij zegt: *Gelijk door de ongehoorzaamheid van dien énen mens velen tot zondaars gesteld zijn geworden, alzo zullen ook door de gehoorzaamheid van Enen velen tot rechtvaardigen gesteld worden*, Rom. 5:19. Een enkele zonde of ongehoorzaamheid tegen God is genoeg, niet slechts om één mens te verdoemen, maar ook om zijn natuur, door de beroving van Gods Beeld, geheel te verderven, gelijk de eerste mens zulks met zijn voorbeeld bevestigd heeft in het Paradijs. En daarom kan de rechtvaardigheid, waarmee wij uit genade in Christus beschonken worden, en die uit God is door het geloof, Fil. 3:9, dan ook noodzakelijk niet anders dan geheel volmaakt zijn, en in allen dele overeenkomstig de volmaakte Wet, die der vrijheid is, Jak. 1:25. Daarnaast kan een gelovig zondaar zodanige volmaakte rechtvaardigheid van God, op geen andere wijze ooit bekomen, dan alleen in Christus en door Christus, dat is: door de ware geestelijke gemeenschap des geloofs met Hem. In zichzelf is en blijft hij altijd maar een arm, verdoemelijk zondaar, en kan als zodanig ook de allerminste ware rechtvaardigheid nooit bezitten. Eveneens als een arme, verlaten vrouw, die eenmaal een rijk en gelukkig huwelijk doet, dan immers al haar eer en rijkdom alleen bezit door de man, met welke zij getrouwd en vast verenigd is, alzo heeft de gelovige ook al zijn rechtvaardigheid geheel alleen in Christus en door Hem. Het is alles van dat heilige Goddelijke Hoofd afkomstig, wat Hem voor God volmaakt en rechtvaardig doet zijn. *En gij zijt in Hem volmaakt, zegt de Apostel, die het hoofd is*, Kol. 2:10. Deze is de grote verborgenheid van de weg der zaligheid, welke de ware gelovigen alleen recht zullen verstaan, die dezelve van de Vader gehoord en geleerd hebben, Joh. 6:45. Waar de rampzalige blindheid van de natuur door het ongeloof of door het waangeloof, dan nog vast blijft liggen op de bodem van 's mensen gemoed, daar kleeft hij, met al zijn Evangelische kennis, in de grond ook nog geheel vast aan de eigengerechtigheid. Hij zoekt dan al op een meer grove of subtiele wijze de rechtvaardigheid in zichzelf, en niet in Christus. Van de zodanige zegt de Schrift: *want alzo zij de rechtvaardigheid Gods niet kennen, en hun eigen gerechtigheid zoeken op te richten, zo zijn zij der rechtvaardigheid Gods niet onderworpen. Want het einde der wet is Christus, tot rechtvaardigheid, een iegelijk die gelooft*, Rom. 10:3, 4. Dit laatste is alleen voor degenen, welke God dat juk des ongeloofs Zelf van op hun kinnebakken belijft op te lichten, en aan welke Hij dat zielverzadigend voedsel, van de rechtvaardigheid des geloofs in Christus, door Zijn Woord en Geest, krachtadig komt toereiken, Hos. 11:4. Wat is het dan niet een heerlijk geschenk van Gods grondeloze barmhartigheid voor ons arme, verloren zondaren, dat wij alzo in Christus voor Hem rechtvaardig mogen zijn? Ja, duizendmaal rechtvaardiger zelfs, dan Hij de mens in Zijn eigen natuur ooit had kunnen scheppen? Want immers die éne rechtvaardigheid van de Middelaar Christus Jezus, waarmee wij gelovigen nu beschonken worden, overtreft in volmaaktheid oneindig ver alle menselijke rechtvaardigheid, die er geenszins had mogen zijn door de volmaakte schepping naar Gods Beeld, wanneer dezelve door de zonde ook al nimmer ware verstoord geworden.

Van het tweede deel van de rechtvaardigmaking

b. Uit dien grond van de geschonken en toegerekende Goddelijke rechtvaardigheid in Christus spruit nu ook onmiddellijk die andere weldaad van Gods genade, *dat de gerechtvaardigde gelovige daarnaast een erfgenaam van het eeuwige leven is*. Alles, zonder onderscheid, wat waarlijk vrijgemaakt is van de zonde, en Gode dienstbaar gemaakt is, dat heeft zijn vrucht tot heiligmaking, en het einde het eeuwige leven. *Want de bezoldiging der zonde is de dood, maar de genadegifte Gods is het eeuwige leven, door Jezus Christus onzen Heere*, Rom. 6:22, 23. Daar kan nooit wat begrepen worden van vloek, dood, hel, enz. hetwelk niet een natuurlijk en noodzakelijk vruchtgevolg van de zonde is. De zonde heeft die schrikkelijke kwaden voortgebracht, omdat dezelve tegen de allerhoogste en heiligste Majesteit Gods bedreven is. Maar eer die werd bedreven, stond de Boom des levens in het midden van het Paradijs, en de volmaakte mens mocht toen van deszelfs vrucht vrijelijk eten, tot een gewis Goddelijk onderpand, dat hij beide rechtvaardig en een erfgenaam des eeuwigen levens was. Waar dan nu de zonde is, daar is ook zeker de dood. Maar als de zonde geheel weggenomen, en de rechtvaardigheid in haar plaats gesteld wordt (gelijk deze nu alzo Gods genadeweg, in Christus, over al de uitverkoren gelovigen is), dan wordt de dood ook aanstonds weggenomen, en het eeuwige leven komt in de plaats. Zo leert ons de Apostel, als hij zegt: *Want indien door de misdaad van één de dood geheerst heeft door dien énen, veel meer zullen degenen, die den overvloed der genade en der gave der rechtvaardigheid ontvangen, in het leven heersen door dien Enen, namelijk Jezus Christus*, Rom. 5:17. Daar is, tussen de volmaakte rechtvaardigheid en tussen het eeuwige leven een allernoodzakelijkst en wezenlijkst verband, eveneens als er ook is tussen de zonde en de eeuwige dood. En beide rusten geheel op de volmaaktste heiligheid van God, welke de rechtvaardige bemint en de zondaar haat, en daarom ook de ene met het eeuwige leven wil belonen, en de andere met de eeuwige dood wil straffen. Weshalve het dan zeker is, dat al wie waarlijk door het geloof in Christus voor God rechtvaardig is, even uit dien hoofde ook noodzakelijk een erfgenaam van het eeuwige leven moet zijn. Gelijk er dan in onze Heere Jezus Christus ook een tweërlei Middelaarsrechtvaardiging is, waarmee de gelovige zondaar van God wordt geschonken: *een lijdelijke en dadelijke*.

Door de *lijdelijke* heeft Hij de dood en de vloek der Wet volkomen voor ons gedragen, en is alzo een verzoening geworden voor onze zonden, 1 Joh. 2:2, dezelve geheel uitdelgende en wegnemende van voor Gods heilig aangezicht, zodat er in opzicht van Zijn Goddelijke voldoening, dan nu in 't geheel geen zonde meer is voor de ware gelovigen, maar alleen een volmaakte rechtvaardigheid, welke zij nu in Hem, uit loutere genade, voor eeuwig van God bezitten, door het geloof. Hiernaast heeft Hij, door Zijn *dadelijke* gehoorzaamheid, ook alle gerechtigheid der Wet voor ons vervuld, en heeft ons nu daardoor het recht van het eeuwige leven verworven, alzo dat het niet mogelijk is, dat ons dat leven ontgaan zou. Want Christus heeft Zelf, met Zijn opstanding uit de doden, dat eeuwige leven reeds voor ons in bezitting genomen, en heeft ons de eerstelingen daarvan reeds geschonken, gelijk in het Artikel van Zijn opstanding tevoren omstandig is aangewezen. Zodat het dan nu vast staat, dat God in de genadige rechtvaardigmaking aan alle ware gelovigen die twee grote en heerlijke weldaden schenkt: de volmaakte rechtvaardigheid en het kinderlijk recht, of het erfgenaamschap van het eeuwige leven, en dat geheel in Christus en door Christus, opdat wij, gerechtvaardigd zijnde door Zijn genade, erfgenamen zouden worden naar de hope des eeuwigen levens, Tit. 3:7. Al wie nu zijn ziel nog tevreden kan stellen met een mindere rechtvaardigmaking dan deze, die heeft dan voorzeker noch Christus, noch de ware rechtvaardigmaking des geloofs door Hem ooit recht gekend. Het christengeloof omhelst beide de vergeving der zonden en het eeuwige leven als tevoren gezien is. En Christus is ons niet alleen geworden rechtvaardigheid van God en heiligmaking, maar ook verlossing, dat is een volkomen verlossing, of de eeuwige zaligheid van ziel en lichaam, 1 Kor. 1:30.

Van het groot gewicht van dit leerstuk van rechtvaardigmaking

Deze zaken dan alzo eerst een weinig geopend zijnde, gaan wij nu verder over om de rechte aard en gelegenheid van die grote weldaad der rechtvaardigmaking zelf, met de hulp des Heeren, nog wat nader in te zien. Er wordt in de Catechismus (Vraag 60) een bijzonder onderzoek naar gedaan, als er gevraagd wordt: *Hoe zijt gij rechtvaardig voor God?* Dat is: in wat manier is zulks te verstaan? Hoedanig is de eigenlijke gelegenheid of beleid van deze Goddelijke Genadehandel? Voorwaar, aan het rechte verstand van deze zaak is in alle opzichten zeer veel gelegen, en niemand kan ooit een waar gelovig Christen zijn, die in de grond nog blind of dwalende van geest gevonden wordt in deze voorname Evangeliewaarheid, welke billijk het Artikel wordt genoemd, waar bij de Christenkerk staat of valt. Want even aan deze Leer van de genadige rechtvaardigmaking des geloofs hangt het waarachtig verstand van de gehele Leer van het Christendom, zodat dezelve alleen misgevat zijnde, dan ook niet één waarheid van het Heilig Evangelie recht gevat of verstaan zal worden. Al wie hier wezenlijk dwaalt, die is dan ook noodzakelijk het gehele spoor van de Christenwaarheid bijster, en die moet ongelukkig neerstorten, of in het Pelagianisme, of in het Enthousiasme. Daartegen zal een recht geestelijk verstand van deze voorname grondleer ons voor beide die zielverdervende dwaalwegen gelukkig bewaren, en ons gezond doen gevoelen door de genade Gods, van al de Hoofdstukken van de Christelijke Religie.

Ach, of Jehovah, de God der waarheid, wilde geven, dat Zijn Geest veler harten inwendig tot zaligheid mocht verlichten, die deze Verhandeling met aandacht zullen lezen!

In het Catechetisch antwoord wordt ons hier

- a. een algemeen voorstel van de zaak gegeven;
- b. en dan een nadere uitbreiding of verklaring van dat voorstel.

a. In het algemeen wordt ons dan geleerd, dat wij niet anders voor God rechtvaardig zijn, dan alleen door een oprecht geloof in Jezus Christus. Waar wij dan op twee zaken bijzonder hebben te letten.

Hoe de rechtvaardigmaking geschiedt door middel van het geloof

1. *Dat de genadige rechtvaardigmaking alzo aan ons geschiedt, door een oprecht geloof, dat is, door een waar Goddelijk en heilig geloof, zo als de Geest gewoon is, door middel van de beloften van het Evangelie, in de harten van de uitverkorenen inwendig te werken, zoals wij achten dat reeds duidelijk genoeg van ons voorgesteld en verhandeld is. De Heilige Schrift noemt dat het ongeveinsd geloof, 1 Tim. 1:5; 2 Tim. 1:5; het geloof door de liefde werkende, Gal. 5:8; het geloof der uitverkorenen Gods, Tit. 1:1; een dierbaar geloof, 2 Petrus 1:1; het allerheiligste geloof, Judas vs. 20; het geloof der werking Gods, Kol. 2:12. En de Catechismus, waar hij hetzelfde voorstelt of aanhaalt, als de middelloorzaak van onze zaligheid is dan doorgaans gewoon het met nadruk een oprecht of een waar geloof te noemen. Ziet Vr. 20, 21, 50, 53, 54, 84, 91, 120. En gewis, de gehele deugdelijkheid van de rechtvaardigmaking hangt toch enkel aan de deugdelijkheid des geloofs. De mensen mogen ook een ander geloof hebben, hetzij een bloot historisch geloof, of een tijdgeloof, of een wondergeloof, en zij mogen in deze soorten van het geloof, door de algemene geestelijke gaven, ook nog zo zeer uitmunten, en bij ons in aanzien zijn, ja, ook niet ver zijn van het Koninkrijk Gods, Mark. 12:34. Maar helaas! zij zullen met dat alles toch nimmermeer geraken tot de verzoende en gerechtvaardigde staat in Christus. Zij mogen zich zulks lichtelijk inbeelden, en voor een tijd ook wel vast opdringen: maar zij zullen allen tezamen op het einde eens zeker gewaar worden, dat zij hun zielen enkel met bedrog en as gevoed hebben, dat hun ongerechtigheid voor Gods aangezicht getekend is, Jer. 2:22, en dat zij voor Hem nog geheel onheilige en verdoemelijke zondaars zijn. En wij weten immers, dat het oordeel Gods naar waarheid is, Rom. 2:2. Het oprecht geloof, dat de uitverkorenen eigen is, Hand. 13:48, is dan maar alleen het rechtvaardigmakend en zaligmakend geloof. Waar dit niet waarlijk is binnen in het hart, door de*

Heilige Geest, daar kan ook de rechtvaardigheid des geloofs niet zijn, Rom. 4:11, 13. En daarom is ook dit ons werk meest daarheen gericht, dat een ieder aan de Toetssteen van de Goddelijke waarheid de oprechtheid van zijn geloof zou beproeven.

2. Ten andere staat ons hier te letten, dat het oprecht geloof het enige middel is van onze genadige rechtvaardigmaking. Alleen, zegt de Catechismus, door een oprecht geloof in Jezus Christus. Daarmee sluit hij dan alles uit, wat maar dit zuiver Goddelijk en Geestelijk geloof niet is of bij zich heeft, alle eigen werken of verdiensten van de mensen, of wat het anders ook mocht zijn. Gelijk Adam zijn naaktheid niet kon bedekken met een schort van vijgenbladeren, zo is het hier ook: Hun webben deugen niet tot klederen, en zij zullen zichzelf niet kunnen dekken met hun werken. Hun werken zijn werken der ongerechtigheid, en een maaksel des wrevels is in hun handen, Jes. 59:6. Daar is niets van des mensen eigen maaksel, dat enige invloed heeft in de genadige rechtvaardigmaking, buiten het oprecht geloof van de Heilige Geest. Noch zuchtingen, noch gebeden, noch tranen, noch begeerten of pogingen, noch overtuiging of vernedering, noch deugd, of lijden of arbeid, daar is niets, dat enigszins de ware rechtvaardiging kan bevorderen, dan alleen de genade Gods van een waarachtig en heilig zielsgeloof. Dat alleen is Gods geordineerde weg, om de arme zondaren door Christus zalig te maken. Gewisselijk, zonder geloof is het onmogelijk Gode te behagen, Hebr. 11:6. Hoe zou het dan mogelijk zijn, dat Hij zonder hetzelfde ooit iemand zou rechtvaardigen? Het geloof is dat geestelijk Jawoord, dat de ziel oprecht en met een gewillige verzaking van zichzelf en van alles aan de Heere Jezus geeft, om met Hem verenigd te worden, en alzo deel te hebben aan Zijn gerechtigheid en verdiensten. Maar zo lang het gemoed van de zondaar inwendig niet krachtadig bewogen wordt, door de Heilige Geest, tot dit gelovig aannemen en omhelzen van Christus, maar als hij nog in het aankleven van zijn eigen gerechtigheid, en in het ongelovig verwerpen van de rechtvaardigheid van het geloof met zijn hart waarlijk staan blijft, zo kan hij immers in die staat van het ongelooft niet van God gerechtvaardigd worden, buiten Christus. Al stapelde hij schoon zijn eigen gerechtigheden ook op tot aan de hemel, wat nut toch kan hem zulks doen? Want, uit de werken der Wet zal geen vlees gerechtvaardigd worden voor Hem, Rom. 3:20. Waar God alleen een oprecht geloof vindt, daar rechtvaardigt Hij de grootste zondaar, en waar Hij dat niet vindt, daar verdoemt Hij ook de grootste van de negen en negentig rechtvaardigen, Luk. 15:7. De rechtvaardigmaking zelf is dat allerheerlijkste geschenk van Gods grondeloze barmhartigheid, in Christus, hetwelk ons wordt voorgesteld in de gewisse beloften van het Heilig Evangelie. Daarom moet de Heilige Geest dan ook zeker een oprecht geloof werken in onze harten, waarmee wij die genade Gods zullen ontvangen en aannemen. Waar dan dit geloof slechts ontbreekt, daar is al het andere te vergeefs, de zondaar kan daar alleen zijn eigen gerechtigheid bezitten, die verdoemelijk is voor God. O, wat is het waar geloof dan niet een onwaardeerbare gave! De gehele wereld kan daarbij niet halen, als die ons geen aasje ware rechtvaardigheid kan aanbrengen. Maar het geloof alleen, dat oprecht is, brengt ons alle rechtvaardigheid aan, gelijk de Schrift zegt: Doch dengene, die niet werkt, maar die gelooft in Hem, Die de goddeloze rechtvaardigt, wordt zijn geloof gerekend tot rechtvaardigheid, Rom. 4:5. Zie ook Gal. 3:6. De arme, blinde zondaar moet hier zo lang werken totdat hij geheel vermoeid en belast is, Matth. 11:28, en totdat hij nu niet meer werken kan. En ziet dan schrijft hij de eeuwige verdoemenis op al zijn werk, en sterft geheel aan de Wet, en treedt dan aanstonds over, door de Heilige Geest, in het Goddelijk leven des geloofs, en omhelst nu Christus en de genadige belofte der vrije rechtvaardigmaking door Hem, zuiver alleen, en werpt zijn dode en verloren ziel, met een waarachtig en hartgrondig vertrouwen, daarop neer, en laat dan verder los, aan alles wat geen Christus is. En nu is hij een rechtvaardige, in Christus, en nu past op hem: de rechtvaardige zal uit het geloof leven, Rom. 1:17. Hoe gemakkelijk geschiedt dan niet de rechtvaardiging van een arme, gelovige zondaar? Ook zelfs een oprecht gelovige zucht der ziel tot Christus is hier alleen genoeg: want die wil, neme het water des levens, om niet, Openb. 22:17. Wonderlijke Goddelijke genade! Als wij nu gereed staan, om met al onze werken eeuwig in de hel te verzinken, ziet, dan kan een enkele hartgrondige smeking tot Christus: "Heere, behoudt mij," Mark. 14:30, ons aanstonds uitrukken uit de grondeloze kuil van het verderf, en ons overbrengen in het eeuwige leven. Het Evangelie roept de zinkende zondaar toe: "Vrees niet, geloof alleenlijk," Mark. 5:36. Ach, of de mensen slechts konden verstaan wat dit te zeggen heeft!

Hoe de gelovige wordt gebracht tot verzaking van zijn eigengerechtigheid

De zaak wordt nu verder uitgebreid door aanwijzing:

1. van de ellendige, verloren staat van de gelovige zondaar in zichzelf.
2. Van zijn genadige rechtvaardigmaking, in Christus, waartoe hij geleid wordt door het oprechte geloof. Beide deze stukken zijn nodig om grondig van ons gekend te worden, indien wij anders de heilige rechtvaardigmakingsleer tot zaligheid wel verstaan zouden.

1. *In zichzelf is de gelovige, die gerechtvaardigd wordt, een geheel arm, verloren en verslagen zondaar, wiens consciëntie hem beklaagt, dat hij tegen de geboden Gods zwaarlijk gezondigd, en geen van dezelve gehouden heeft, en nog tot elke boosheid geneigd is.* Hier komt nu de leer van de ware boetvaardigheid van zonden te pas, welke van ons in het tweede hoofdstuk voorgesteld is. Want dit is er van de zaak:

God deed Adam en zijn vrouw in het Paradijs eerst die losse schorten van vijgenbladeren af, welke zij zelf gemaakt hadden, tot bedekking van hun naaktheid. En ziet, toen waren zij beiden geheel naakt, en hadden niets meer om zich te bedekken, en zij schaamden zich. Hierop maakte God hun toen rokken van vellen, en toog die hen ook Zelf aan, Gen. 3:21. Nu waren zij gekleed met Gods eigen klederen, en zij waren ook beiden weer met God verzoend, in het beloofde vrouwenzaad, in hetwelk zij geloofden.

Ziet deze Goddelijke genadehandel ook zeer levendig afgebeeld in die voortreffelijke figuur van de Hogepriester Jozua, Zach. 3:1-5.

Zo gaat het hier dan geestelijk in de rechtvaardigmaking van de gelovige zondaar ook eveneens toe. Het eerste werk, dat God hier doet aan de mens, is de geestelijke ontbloting of uitschudding van het zondige eigengerechtigheidskleed, hetwelk de mens zichzelf gemaakt heeft in zijn blinde ongelovigheid, om zijn walgelijke en verdoemelijke zielsnaaktheid daarmee voor het aangezicht Gods, waar hij voor vreest, te bedekken. *Doch dit deksel zal te smal wezen als men zich daaronder voegt*, Jes. 28:20. En nochtans zal de blinde mens daar niet alleen diep onder schuilen, maar hij zal dit zijn korte deksel ook altijd vasthouden met een onbeschrijfelijke begeerte zolang hij kan. Ja, hij zal de minste draad daarvan zelf nog aangrijpen, en die niet loslaten, voor dat er een dag van Gods heirkraft in zijn ziel geboren wordt, om hem van zijn ongerechtigheden ten enenmale te ontkleden, en hem zo geheel naakt uit te schudden, dat hij niets meer overhoudt om zijn naaktheid te bedekken. Dit is dat grote wonder van Gods almachtige genade. De Heilige Geest, Die de uitverkoren zondaar nu wil bekleden met de volmaakte gerechtigheid van Christus, werkt hier, door een onweerstaanbare kracht en indruk van de allerheiligste Wet van God, een zodanig helder en glansrijk hemels licht in des zondaars blinde, hardslapende consciëntie dat hetzelfde ten enenmale grondig ontwaakt, en zich nu in die ontzaggelijke tegenwoordigheid van de hoge, rechtvaardige God, de Rechter der ganse aarde, gesteld vindt. Hier bemerkt de arme mens nu, dat hij, met al zijn eigengerechtigheid, niet anders is voor God, dan een geheel naakt, walgelijk en verdoemelijk zondaar. Hier gaat hem zijn consciëntie, welke hij met loutere valsheid en bedrog zo lang tevreden had gesteld, nu alledroevigst beklagen:

Van het verdoemend vonnis der Wet, dat eerst over de zondaar gaat, voor hij gerechtvaardigd wordt

- a. *dat hij tegen al de geboden Gods zwaarlijk gezondigd en geen derzelve gehouden heeft.* De Heilige Geest, die hem van zonde overtuigt, Joh. 16:8, stelt hem nu zijn grote en zware schuld van tienduizend talenten op het allerklaarst voor ogen, ja, gehele bergen van zonde, die hij niet overzien kan. De duisternis is nu geweken voor het heldere licht van God. Hij die te voren nooit een zonde gekend had vindt zichzelf nu beladen met miljoenen van zonden, van goddeloosheden en van gruwelijke ongerechtigheden, die het hem zo onuitsprekelijk bang maken, dat hij ook moet uitroepen: mijn ongerechtigheden gaan over mijn hoofd, als een zware last zijn zij mij te zwaar geworden, Ps. 38:5. Hij ziet daar die heilige, vlekkeloze Wet van God, welke hij geheel zwaar geschonden, en al zijn dagen schrikkelijk overtreden heeft, zonder zelf een enig gebod daarvan ooit recht gehouden te

hebben. In het kort, de arme, verslagen zondaar heeft nu helaas! meer zonden, dan haren op zijn hoofd, en hij heeft niets goeds, waarmee hij zich enigszins bedekken zou.

- b. Daarnaast beklagt hem zijn consciëntie nu ook, *dat hij nog steeds tot elke boosheid geneigd is*. Hij is levendig overtuigd van zijn oorspronkelijke, dodelijke verdorvenheid, door de toerekening van Adams zondesschuld, en door overerving van zijn boze en onheilige aard. Waardoor hem nu ook de ijdele inbeelding van zijn goed hart, goede begeerten, tranen, zuchten, gebeden, enz., waar hij zo lang op geleefd en op gesteund heeft, geheel begeeft. Hij ziet en bemerkt nu klaar de geestelijkheid van de Wet, en dat hij vleselijk verkocht is onder de zonde, Rom. 7:14; dat zijn hart in de grond niet anders is, dan een vuile modderpoel van alle onreine en zondige begeerlijkheid, van boze bedenkingen, doodslagen, overspelen, hoererijen, dieverijen, valse getuigenissen, lasteringen, Matth.15:10; dat het geheel met blindheid, verstoktheid, ongelovigheid, weerspanningheid en goddeloosheid vervuld is; hatende het goede, en beminnde het boze. Het is niet te zeggen, hoe een walgelijk en verfoeilijk schepsel de mens hier nu is in zijn eigen ogen. Hij verdoemt zichzelf geheel en al. Hij zinkt weg van smartelijk berouw en schaamte voor de heilige God. Hoe bang drukt hem die zware last der zonden! Hoe benauwd en verschrikkelijk valt hem Gods ongenade! O, hij vindt zich geheel te liggen onder de vloek der Wet, hij is des eeuwigen doods schuldig. Hij heeft de oneindige Majesteit gekwetst en beledigd, en zo gruwelijk en moedwillig tegen dezelve gezondigd. Hij is zo een hatelijk schepsel in de reine ogen des Heeren, dat hij ook meer dan duizendmaal de hel en de eeuwige verdoemenis waardig is. Des zondaars eigen consciëntie beklagt hem nu voor God. Dit is wel in acht te nemen, want hij is daarmee nu geheel overtuigd en overwonnen van zijn doemwaardige zondesschuld en van zijn waarachtige verloren staat, zodat hij niets meer tot zijn verschoning heeft in te brengen, maar in diepe schaamte en verstomming zo nederligt voor de voeten van des Heeren heiligheid. Ziet, tot zulke oprechte vernedering en verbrijzeling des harten wordt de mens, die van God uit genade gerechtvaardigd zal worden, altijd eerst gebracht, door de almachtige werking van de Heilige Geest, teneinde hij voor die grote genade recht bereid zou worden, om die gelovig en heilbegeerig in zijn ziel te ontvangen. En alzo wordt hij dan eerst geheel naakt ontkleed en uitgeschud van al zijn eigengerechtigheid, opdat hem die Goddelijke rechtvaardigheid, als een heilig kleed, van de Heere Zijn gerechtigheid zelf zou ontvangen en aangetrokken worden. Zo moet hij dan eerst geheel en al door de Wet aan zichzelf sterven, ten einde dan zijn leven, door het Evangelie en door de Heilige Geest, nu weer te vinden in Christus.

Voorwaar, de rechtvaardigmaking is immers geheel een heilige richterlijke handel van de almachtige God, waarin Hij naar waarheid oordeelt van des mensen staat, beide zoals de mens is in zichzelf, en zoals Hij, de Heere, hem nu ook aanneemt en inlijft in de Middelaar Christus, door het geloof. Weshalve wij hier dan noodzakelijk acht te geven hebben op een tweërlei vonnis van Gods gerechtigheid: een verdoemend vonnis van de geschonden Wet, en een rechtvaardigend vonnis van de genade, in Christus. Het ene vonnis gaat over de mens, in zijn eigen persoon, als een zondaar in Adam, en het andere gaat over hem, als een gelovige in de Heere Jezus Christus.

Daar wordt, helaas, van vele mensen doorgaans maar zeer weinig gelet op deze allerge wichtigste zaak. Zij zien de rechtvaardigmaking enkel aan als een Goddelijk Genadevonniss, zonder acht te nemen op Gods verdoemend vonnis, dat altijd eerst vooraf gaat, en hetwelk als de grondslag legt voor het dierbaar Genadevonniss van de vrije rechtvaardigmaking in Christus, dat daarop volgt, en waardoor de gelovige zondaar van het verdoemend vonnis waar hij onder ligt wegens zijn eigen verdiensten, of zijn oorspronkelijke en dadelijke zonden, geheel ontheft en ontslagen wordt. Want God is een God, Die de goddelozen rechtvaardigt, Rom. 4:5. Zoo verklaart hij hier dan eerst, dat de zondaar, wien Hij rechtvaardigt, van zichzelf een goddeloze is, en dat hij mitsdien ook zeker de eeuwige dood en verdoemenis waardig is. *Want zovelen als er uit werken der wet zijn, die zijn onder de vloek. Maar de Schrift heeft het alles onder de zonde besloten, opdat de belofte uit het geloof van Jezus Christus den gelovigen zou gegeven worden, Gal. 3:10, 22. Wij weten nu, dat al wat de wet zegt, zij dat spreekt tot degenen die onder de wet zijn;*

opdat alle mond gestopt worde en de gehele wereld voor God verdoemelijk zij, Rom. 3:19. Ziet, dat is Gods verdoemend vonnis over de zondaar, in Adam, door de rechtvaardige uitspraak van Zijn geschonden Wet. Onder dit verschrikkelijke en rampzalige vonnis worden de uitverkoren gelovigen, die gerechtvaardigd worden in Christus, nu altijd eerst van God gelegd, en dat drukt Hij dan door Zijn Geest ook zodanig in hun gemoed, dat zij dat in hun overtuiging, als uit Gods eigen mond, klaar horen en ontvangen, met een zeer diepe verslagenheid des harten, welke hen dan ook brengt tot een heilige wanhoop aan hun eigene rechtvaardigheid uit de Wet, hen geheel doet hongeren en dorsten naar de rechtvaardigheid die uit God is door het geloof, Fil. 3:9. Gelijk een veroordeeld misdadiger, die nu gereed staat met de strop om de hals om te sterven, van de vorst een genadig pardon verkrijgt; eveneens gaat het hier ook toe, in dit aller ontzaggelijkst Goddelijk gericht, met de genadige rechtvaardigmaking van de gelovige zondaar.

Hij wordt, door de klare overtuiging en uitspraak van de geschonden Wet, en door de vlekkeloze rechtvaardigheid van Jehovah God, altijd eerst, wegens zijn verdiensten der zonde, alzo ter dood en ter hel veroordeeld, dat hij rechterlijk verklaard wordt, die eeuwige straf van Gods toorn zeker waardig te zijn, en die geheel op zich geladen te hebben. Dan valt Hij voor dat rechtvaardige, Goddelijke vonnis ook neer met zijn aangezicht ter aarde, en aanbidt hetzelfde zonder enige tegenspraak. Ja, hij gevoelt het zieldoorgrievend gewicht en de bange benauwdheid daar ook van, tot verbrijzeling van zijn beenderen, Ps. 51:10. En langs al zulke weg wordt des zondaars natuurlijke hoogmoed en zijn onboetvaardigheid en vijandschap tegen God dan nu ten onder gebracht, en hij wordt van al zijn ijdele toevluchten buiten Christus, geheel afgedreven, ontvangende in derzelve plaats een allersmartelijkst zielsberouw en een levendige haat tegen de zonde, welke beide hem zeer vast in zijn gemoed ingedrukt worden, door de werking van Gods Geest. En aldus wordt hij dan behoorlijk bereid voor die heilige en genadige rechtvaardigmaking des geloofs, in Christus, die nu aan hem geschieden zal.

Deze aanmerking zal ons nu al aanstonds leiden tot het voorname en allerwezenlijkste grondgebrek, hetwelk daar is in de valse rechtvaardigmaking van het ijdele waangeloof, waaraan de geveinsden en halfbekeerde nabijchristenen altijd blijven hangen. Zij letten niet met ernstige aandacht op het verdoemend vonnis van de geschonden Goddelijke Wet, hetwelk in de rechtvaardigmaking, tot des zondaars zielsvernedering, altijd eerst vooraf gaat. Hier lopen zij gewoonlijk zeer los over heen, en slaan maar aanstonds hun ogen op het liefelijke genadevonniss van het Evangelie. Dat ontvangen zij dan aanstonds met vreugde, gelijk die in steenachtige plaatsen bezaaid werden, waar het zaad terstond opgaat, omdat het geen diepte van aarde heeft; maar ook snel verdort, omdat het geen wortel heeft, Matth. 13:5, 6. En zo worden zij dan 'gerechtvaardigd in Christus', zonder dat zij bevindelijk in Adam verdoemd zijn geworden, en zij zingen reeds vrolijke gezangen van bevrijding, eer zij rechte klaagliederen hebben gezongen. Deze is waarlijk een dodelijke misvatting.

Wil men hun die nu, uit de gezonde leer van de Wet, recht voor ogen stellen, en hen zoeken te overtuigen, dat zij de rechtvaardigmaking geheel mis hebben, en dat zij nog zeer ellendig steken in het zielverleidende waangeloof van de satan, daar zal men het dan gaande hebben, en zij zullen dat tegenstaan en tegenspreken op alle wijze. Dit zal wel zóver gaan, dat sommige zich niet zullen ontzien, de zuivere en ontwijfelbare grondleer van onze Gereformeerde Kerk zelfs aan te tasten, als een leer, die Wettisch en niet wel genoeg Evangelisch is. Zij zullen dan lichtelijk zeer schadelijke en ongerijmde stellingen voor de dag brengen, die geschoeid zijn op een Pelagiaanse en Enthousiastische leest, waarmee zij de rechte overtuigingsleer van de Goddelijke Wet niet weinig zullen bestrijden, en grotendeels ontzenuwen of op losse schroeven stellen. Niet, dat zij de natuurlijke verdorvenheid van de mens en zijn verdoemelijke en verloren staat in Adam, zoals de Gereformeerde Kerk daarvan leert, rechtdraads en stelligerwijs durven tegengaan. Neen, hier zullen zij wel gezond van spreken en de letter van de Goddelijke waarheid geredelijk toestaan. Maar de dwaling van deze mensen steekt alleen in de waarachtige, dadelijke en bevindelijke toepassing van de leer van de natuurlijke verdorvenheid, door de overtuiging van de Heilige Geest, binnen in des mensen gemoed, als de voorbereidende weg tot de Evangelische rechtvaardigheid van het zuivere geloof. Hier gaan zij zonder onderscheid meer of min al

tezamen mank, die eenmaal in het verleidende pad van het waangeloof hun voet gezet hebben, en die dan ook plachten het Christendom grover en subtieler met loze kalk te pleisteren.

Het is wel zo bij hen, dat de Heilige Schrift die waarheid van des mensen natuurlijke verdorvenheid in Adam duidelijk leert, en zij zelf beweren die tegen de Pelagiaansgezinden met goede argumenten. Maar of nu ieder mens zonder enig onderscheid, daarvan ook op die wijze altijd dadelijk en bevindelijk overtuigd moet worden door Gods Geest (gelijk wel aan sommigen geschiedt), als hij een waar gelovige en gerechtvaardigde in Christus zal worden, ziet, dat is iets, hetwelk zij met die vaste bepaling zo niet durven geloven. Dit dunkt hen te strijden met de bevinding van velen van Gods kinderen, zoals ook met die soevereine en vrijmachtige werking van Gods Geest, die de ene dus en de andere anders leidt tot Christus en het geloof.

Om nu niet te spreken van zulke ongeoefende en onervaren lieden, die in een allerverderfelijkste inbeelding staan, alsof sommigen wel eens waarlijk bekeerd worden *zonder de Wet, enkel door het Evangelie*, een dwaalleer, welke men zelfs in de bedorvenste Pelagiaanse kerken nauwelijks erger zou horen. Dit komt al geheel daaruit voort, dat deze onvaste mensen de zuivere en gezonde Goddelijke rechtvaardigmakingsleer maar ten halve recht verstaan, en dat zij meest letten op haar liefelijk genadevonnissen, en niet op het verdoemend vonnis, dat altijd eerst voorafgaat, opdat er in waarheid een Goddelijk genadevonnissen over de verloren zondaar zou kunnen gaan, waarbij dezelve van de eeuwige verdoemenis, die hij verdiend heeft, wordt ontslagen, van God wordt toegewezen, wordende hij alsoo waarlijk dan *om niet* gerechtvaardigd, uit Zijn genade, door de verlossing, die in Christus Jezus is, Rom. 3:24. En het is voorwaar, geen wonder, dat een geslacht van mensen, dat zo weinig ervarenheid heeft in de heilige leer van de Wet, als de rechte grondslag van de ware leer van het Evangelie, dan ook geheel geen behagen zal vinden in al zulke nauwkeurige en grondige verhandelingen van de geloofszaken, die ingericht zijn tot ontdekking niet slechts, maar ook tot een volkomen uitroeijing van allerlei waangeloof uit de harten van de mensen, met tak en wortel zelfs. Een zuivere theoretische en praktikal verhandeling van de Gereformeerde grondwaarheden, ingericht naar die vorm, placht wel altijd te mishagen aan een lauw Laodiceesch volk, en aan al degenen die eenmaal te diep gedronken hebben uit een half Pelagiaanse of Enthousiastische zwijmelbeker. Het moet de zodanigen voorkomen als enkele langdradigheid, en als gedurige herhalingen van voren tot achteren, wat zij lezen. Want zij hebben geen gezonde, Gereformeerde smaak. En daarom gaat het hun dan ook als oudtijds de Israëlieten in de woestijn, welke God spijsde met het Manna, dat zij niet kenden, Deut. 8:3. Zij plachten hetzelfde te verachten, roepende: maar nu is onze ziel dor, daar is niet met alle, behalve dit Man, voor onze ogen, Num. 11:6. Maar hoe zwaar de Heere Zich daarover vertoornde, zulks zal men ook lezen in datzelfde hoofdstuk. Helaas, waar gaat het dan naar toe, als de mensen maar eens een walging gekregen hebben aan de rechte Evangelieleer? Hoe jammerlijk liggen zij dan niet open voor allerlei verleidend bedrog van de satan?

Hoe God de Middelaarsgerechtigheid van Christus de gelovige zondaar schenkt en toerekent

b. Daar volgt nu op de ellendige staat van de gelovige zondaar, in zichzelf, zijn heerlijke en genadige rechtvaardiging, in Christus, dewelke daarin bestaat, *dat God hem nochtans, zonder enige zijner verdiensten, uit loutere genade, de volkomen genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus schenkt en toerekent, even als had hij nooit zonde gehad noch gedaan, ja, als had hij ook al de gehoorzaamheid volbracht die Christus voor hem volbracht heeft, zo ver hij zulke weldaad met een gelovig hart aanneemt.* Dit is nu het Goddelijk rechtvaardigmakend genadevonnissen over de arme, goddeloze en doemwaardige zondaar, die oprecht geloof in de Heere Jezus Christus. Waarin ons vier bijzondere zaken ter overweging voorkomen.

- (1) Wat God schenkt.
- (2) Hoe Hij dat schenkt.

- (3) Wat het geschonkene uitwerkt.
- (4) En waardoor dit alles zo geschiedt.

Hoe de toerekening geschiedt uit enkel genade

1. God schenkt de gelovige en verslagen zondaar (die onder de schuld en vloek der zonde gebonden ligt, dat hij zijn eigen leven en gerechtigheid door de Wet geheel verliest), dat allerheerlijkste genadegeschenk van de volkomen genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus en rekent hem die alzo toe als Zijn eigen. Daar is tevoren van de verdiensten en gerechtigheid van de Heere Jezus Christus genoeg gehandeld in de verklaring van Zijn naturen en staten; waarom wij daar nu niet weer van behoeven te spreken. Hier komt bijzonder in aanmerking dat God, de gelovige zondaar rechtvaardigende, hem dan die gehele voldoening en al die heilige verdiensten van Zijn Zoon als Zijn eigen gerechtigheid waarlijk schenkt en toerekent. Daar kan van ons nooit genoeg met alle zielsaandacht op gelet worden, hoe de eigengerechtigheid van de zondaar geheel verloren gaat in de rechtvaardigmaking door de gestrenge vloek van de Wet, en hoe hem van God tot bedekking van zijn naakte ziel en tot rechtvaardiging nu een geheel andere gerechtigheid geschonken en toegeëigend wordt, te weten, de allervolmaaktste Goddelijke Middelaarsgerechtigheid van de Heere Jezus Christus. Deze heet *de rechtvaardigheid Gods*, Rom. 1:17, of de *rechtvaardigheid, die uit God is*, Filipp. 3:9, om dezelve te onderscheiden van de menselijke gerechtigheid, die geheel walgelijk en verdoemelijk is voor God. De ware gerechtigheid des geloofs is dan oorspronkelijk en verdienstelijk in Christus, buiten de mens. Hij is *de Heere onze gerechtigheid*, Jer. 23:6, Die komende in de wereld, ons de eeuwige gerechtigheid aanbrengt, Dan. 9:24. En deze Middelaarsgerechtigheid van Christus is geheel volkomen zonder enig gebrek, zo volmaakt als Christus Zelf, de Heere en Auteur van deze gerechtigheid. Gods heilige Wet kan geen volkomener gerechtigheid of volmaakter voldoening immer eisen. Indien wij maar alleen deszelfs Goddelijkheid bij een straaltje van Gods eigen geestelijk licht mogen inzien, dan zullen wij ook uitroepen: *Gewisselijk, in den Heere zijn gerechtigheden en sterkte; tot Hem zal men komen. In de Heere zullen rechtvaardigd worden en zich beroemen het ganse zaad Israëls*, Jes. 45:24, 25. En zie, de allerheiligste en volmaaktste gerechtigheid van de Heere Jezus Christus schenkt God aan de arme gelovige zondaar en rekent hem die toe voor zijn gerechtigheid, in de gewisse beloften van het heilig Evangelie. Daar spreekt de Heere God door Zijn Geest binnen in des gelovigen hart:

"O, gij arme verslagen zondaar, luister toch naar Mij. Ik neem heden die onreine en verdoemelijke, die wegwerpelijke klederen van uw eigen gerechtigheid, waarmee gij in Mijn allergrestengste gericht nimmer zou kunnen bestaan, geheel van u, en Ik schenk u nu uit loutere barmhartigheid Mijn dierbare Zoon met Zijn allervolmaaktste Middelaarsgerechtigheid voor eeuwig in de plaats. Daar zult gij mee staan in Mijn Goddelijk gericht. Die reine wisselklederen doe Ik, de Heere u aan; die zult gij dragen. Gij zult in deze gestikte klederen tot de Koning geleid worden, Ps. 45:15. Als gij slechts, o zondaar! waarlijk gewillig zijt, om met uw gehele hart in Mijn eniggeboren Zoon en in Mijn gewisse Genadebeloften te geloven, zie, dan reken Ik u al Zijn volmaakte verdiensten toe. Zij zijn eeuwig en altijd geheel de uwe; en gij moogt dan ook in Mij, de Heere uw God, zeer vrolijk zijn en u verheugen, omdat Ik uw naakte ziel bekleed heb met de klederen des heils, en u de mantel der gerechtigheid van Mijn Zoon omgedaan heb, Jes. 61:10. Houdt dat toch, o zondaar! (zegt de Heere) voor geheel gewis en zeker, niettegenstaande uw diepe onwaardigheid, wegens uw gruwelijke zonden. Twijfel daar geenszins aan, maar geloof het vast op Mijn onveranderlijk Goddelijk woord en belofte, waarmee Ik Mij hier aan u verbind, gelijk ik dit doe zonder onderscheid aan al Mijn oprechte boetvaardige en gelovige zondaren. Grijp, grijp toch nu deze Mijn heerlijke genadebeloften

terdege vast aan, eigen die uzelf toe, en verlaat u daar geheel op met een waar vertrouwen, en wilt niet meer luisteren naar de verzoeken van de satan, noch van uw eigen ongelooft, enz.

Zeker, het is met deze heilige verborgenheid der Godzaligheid aldus gelegen:

De Heere God, de Vader der barmhartigheid, schenkt de arme gelovige zondaar die volmaakte gerechtigheid van Zijn Zoon Christus middellijkerwijs niet anders, en rekest hem die ook niet anders toe, dan alleen in en door het Genadewoord van het heilig Evangelie, waarin Hij hem dezelve also zeker belooft en toezegt. Hij brengt die belofte door Zijn Geest binnen in het hart van de gelovige, en verzegelt dezelve daar ook vast op zijn gemoed, als Hij hem de Goddelijke vrucht en kracht van die gerechtigheid van de Heeren Jezus nu ook alleszins doet smaken tot zijn waarachtige verzoening en heiligmaking. Ja, Hij schenkt hem daarbij ook de heilige Sacramenten als gewisse en onbedrieglijke onderpanden van deze onbegrijpelijke Goddelijke genade, tot versterking en verzegeling van zijn zwak geloof.

Wie deze heilige en genadige rechtvaardigmaking niet enigszins recht kan verstaan, die is dan zeker nog geestelijk blind, en leeft nog geheel in het ongelooft of in een bedrieglijk waangelooft. En zie, de zodanigen kan het dan geen mens in de wereld doen verstaan. Want hoe klaar die leer van de genadige rechtvaardigmaking van de gelovige zondaar door Christus in Gods Woord ook al beschreven is, zo blijft het geestelijk en zaligmakend verstand daarvan, voor de natuurlijke mens, toch altijd als een verzegeld boek, 1 Kor. 2:14.

Hoe de gelovige daardoor van God wordt gerechtvaardigt

2. Maar hoe schenkt de Heere God die dierbare gerechtigheid van Zijn Zoon toch nu aan de arme gelovige zondaar, tot Zijn volkomen rechtvaardigmaking? Zulks doet Hij volgens de Catechismusleer also, *zonder enige zijner verdiensten, uit loutere genade*. O, wonderlijke en aanbiddelijke genadehandel! Wat wilde de hoogwaardige, algenoegzame God hier toch voor Zichzelf vorderen van een doodarme, onmachtige, radeloze en verdoemelijke zondaar? Wat zou deze Hem geven tot lossing en behoudenis zijner ziel? Voorwaar, in Jehovah God is de oneindige diepte van alle gelukzaligheid, heerlijkheid, volmaaktheid en algenoegzaamheid, en in de gevallen zondaar, die Gods heilig beeld verloren heeft, en nu een gebonden slaaf van de duivel geworden is, is niet anders dan een afgrond van alle gebrek, jammer, ellendigheid en rampzaligheid. Wat kan zo een zondaar aan de heilige God nu geven? Want hij heeft niet anders dan zonde, hij is dood in de zonde: *het bedenken des vleses is vijandschap tegen God; want het onderwerpt zich der Wet Gods niet; want het kan ook niet*, Rom. 8:7. Wilde de Heere God dan nu enige verdiensten ontvangen van de zondaar, helaas, hij kan geen andere geven, dan enkele verdiensten des toorns, der hel en der eeuwige verdoemenis. Dit weet de alleen wijze God, en daarom handelt Hij met de arme verloren zondaar, wie Hij wil rechtvaardigen, ook alleen in een weg van zuivere barmhartigheid en van loutere genade. Hij schenkt hem Zijn Zoon met al Zijn volheid, uit enkele genade. Hij wil dat de arme zondaar dit Zijn Goddelijk genadegeschenk door het geloof ook also zal ontvangen en aannemen, en dat Hij al Zijn eigengerechtigheid nu geheel en voor eeuwig zal verzaken, en die zo van zich werpen, gelijk God die wegwerpt, dat hij alleenlijk maar dorste en kome, en wil en neme het water des levens dan zo *om niet*, Openb. 22:17. Het is de Heere genoeg, als de zondaar alleenlijk maar gelooft, en als hij Christus en de gehele zaligheid in Hem maar al zo waarlijk wil ontvangen op een enkele belofte van Gods genade en berusten daarin dan ook geheel met een waar vertrouwen. Wat kon hier van die wonderlijke en heerlijke genade niet al gezegd worden? En toch heeft de Apostel alreeds alles er van gezegd in de uitmuntende lofspraak, Ef. 1:3-7, te lang om hier aan te halen, en toch een duizendmalige nalezing waard.

Zie hier het gehele hoofdsommier van deze allerheiligste verborgenheid in weinig woorden: *Uit genade zijt gij zalig geworden, door het geloof, en dat niet uit u, het is Gods gave. Niet uit de werken, opdat niemand roeme*, Ef. 2:8, 9. Hoe dieper de vernedering en de geestelijke armoede door de overtuiging van de wet nu ingedrongen is in 's mensen hart, hoe hij voor die dierbare genade van het Evangelie dan ook meer geschikt zal zijn, en die gereder en vaster, door des Geestes werking op Gods belofte, ook zal aangrijpen. Immers, iemand die in het water ligt in gevaar van te verdrinken, zal veel gemakkelijker een plank aangrijpen, die hem voorkomt tot redding van zijn leven, dan een ander die op het land staat, en die het niet durft wagen om in het water te springen. Zo is het aangrijpen van de Goddelijke genade, door de kracht van de Heilige Geest, op een voorkomende belofte Gods in het Evangelie, voor niemand gemakkelijker, dan voor een arme verloren zondaar, die eenmaal met al zijn eigengerechtigheid door de vloek van de wet zo geheel veroordeeld is, dat hij geen een steunsel buiten Christus nu meer vinden kan. Willen sommigen hier nu op zeggen, dat zij niet kunnen begrijpen hoe een arm overtuigd zondaar, enkel op een geestelijke voorkomende genadebelofte van God, aanstonds oprecht gelovig gemaakt zoude worden tot rechtvaardigmaking, zie, dan willen wij hun alleenlijk antwoorden, dat zij dit ook nooit in de grond van hun zielen tot zaligheid recht zullen verstaan, al waren zij anders ook nog zo wel onderwezen, voordat zij eens zelf door de genade Gods van hun verloren staat bevindelijk overtuigd, en ware armen van geest gemaakt zullen worden, Matth. 5:2. *Want de armen wordt het Evangelie verkondigd*, Matth. 11:5, en daar is geschreven in de Profeten: En zij zullen allen van God geleerd zijn. *Een iegelijk dan, die het van den Vader gehoord en geleerd heeft, die komt tot Mij*, Joh. 6:45. Wij moeten door de genade zelf de rechtvaardigmaking Gods recht leren verstaan en geloven.

3. Waar God nu also uit loutere genade de gelovige zondaar de gerechtigheid van Christus schenkt en toerekent, daar heeft zulks dan ook altijd die uitwerking, dat het hem zeker versterkt tot zijn volkomen en waarachtige rechtvaardigmaking, *aangezien de gelovige, bekleed zijnde met die gerechtigheid van Christus, dan nu ook in het Goddelijk gericht geoordeeld en gehouden wordt, even, als had hij nooit zonde gehad, noch gedaan, ja, als had hij ook al de gehoorzaamheid volbracht, die Christus voor hem volbracht heeft*. Twee dingen doet hier dan die toegerekende gerechtigheid van Christus aan de zondaar, die gelooft. Zij neemt de zonde van hem weg, en zij geeft hem de rechtvaardigheid in de plaats.

(1) Het is zeker, dat, als wij nu zo staan door het geloof in Christus, en in Zijn toegerekende gerechtigheid, wij dan ook aanstonds de vergeving van al onze zonden en de eeuwige verlossing van de vloek der Wet van God ontvangen, en dat wij nu van de allerheiligste Majesteit worden geacht, als die nooit tegen dezelve gezondigd hadden. *De Heere delgt onze overtredingen nu uit als een nevel, en onze zonden, als een wolk*, Jes. 44:22, en Hij wil dezelve nu niet meer gedenken, Jes. 43:25. Daarom is de gerechvaardigde gelovige dan voor God geheel onzondig, zo ver hij is in Christus. *Het bloed Zijns Zoons reinigt hem van alle zonden*, 1 Joh. 1:7. Deze rechtvaardige heeft eenmaal voor de zonde geleden, 1 Petrus 3:18. *En daarom heeft God, Zijn Zoon zendende in de gelijkheid des zondigen vleses, en dat voor de zonde, de zonde veroordeeld in het vlees*, Rom. 8:3. En zo is de gelovige dan nu door Christus waarlijk van de zonde verlost, en de genade en gerechtigheid van God oordelen hem in de rechtvaardigmaking zo geheel vrij van dezelve te zijn, om Christus wil, evenals had hij nooit zonde gehad noch gedaan. O, zalige rechtvaardigmaking! Door u kan een arm gelovig zondaar nu zeggen: "ik ben geheel en voor eeuwig zonder zonde in mijn Heere Jezus Christus. Eertijds was ik een zeer snood en gruwelijk zondaar, of een schijnheilig hypocriet, maar zie, *ik ben afgewassen, ik ben geheiligd, ik ben gerechtvaardigd, in de naam des Heeren Jezus, en door de Geest onzes Gods*, 1 Kor. 6:11. En gelijk ik in Hem geheel onzondig ben, zo ben ik door Hem dan nu ook vrijgemaakt van de vloek der Wet en van de eeuwige dood en de Heere God is nu eindeloos mijn verzoende Vader in Christus, en ik heb anders niet, dan enkel goedertierenheid en zaligheid nu van Hem te verwachten."

(2) De zonde alzo weggenomen zijnde, ontvangt de gelovige zondaar in Christus de rechtvaardigheid in de plaats. Want God, hem om Zijns Zoons wil rechtvaardigt, oordeelt hem nu alzo heilig, volmaakt en rechtvaardig te zijn, evenals had hij ook al de gehoorzaamheid volbracht, die Christus voor hem volbracht heeft. De gehele Middelaarsgehoorzaamheid, en alle de heilige en volmaakte verdiensten van de Heere Jezus worden hem nu van God als zijn eigen gerechtigheid geschonken en toegerekend. *Want zodanig een Hogepriester betaamde ons, heilig, onnozel, onbesmet, afgescheiden van de zondaren*, Hebr. 7:26. En zodanig heilig en rechtvaardig wordt de gelovige nu ook voor God, zodra hij slechts de Heere Jezus Christus aandoet in de rechtvaardigmaking, Rom. 13:14. Dan wordt hij gerekend, als één plant met Christus, Rom. 6:5, en diensvolgens zo rechtvaardig als Christus Zelf is in Zijn Middelaarsgerechtigheid. En hieruit volgt dan ook, dat de gelovige nu gewis een erfgenaam des eeuwigen levens is. Want er is reeds getoond in de voorgaande vraag, dat uit de rechtvaardigheid des geloofs het volkomen recht ten eeuwige leven noodzakelijk volgt, en dat er tussen die beide genadeweldaden een vast onverbrekkelijk verband is. Alles bijeen getrokken zijnde, zo zal die heerlijke rechtvaardigmaking van de uitverkoren en gelovige zondaar dan eigenlijk bestaan in deze twee delen.

(1) In de genadige toerekening van de volmaakte Middelaarsgerechtigheid van de Heere Jezus Christus.

(2) In de genadige rechtvaardiging van de arme zondaar om dezelve. Het ene is, als de grond, en het andere, als het gebouw, dat op die grond wordt neergesteld. En beide zijn zij alzo nauw tezamen gevoegd, dat zij ook niet een ogenblik van elkaar gescheiden kunnen worden. De toerekening daar zijnde door het geloof, zo is de rechtvaardiging ook aanstonds daar. Beide zijn zij, als een enige genadeweldaad van God, waarin alles naar des Apostels beschrijving aaneen hangt: *Wij dan gerechtvaardigd zijnde uit het geloof, hebben vrede bij God door onzen Heere Jezus Christus; Door Welken wij ook de toeleiding hebben door het geloof tot deze genade, in welke wij staan, en roemen in de hoop der heerlijkheid Gods*, Rom. 5:1, 2. Hij noemt hier niets, dan hetgeen wezenlijk inhangt in de waarachtige rechtvaardigmakingsgenade, zoals alle oprechte uitverkoren gelovigen dezelve van God ontvangen, ten einde hen aanvankelijk in de zekere bezitting van het eeuwige leven te stellen.

(4) Dan, deze gehele genadehandel van des zondaars rechtvaardiging hangt alzo middellijkerwijs ten enenmale aan de deugdelijkheid en oprechtheid van zijn geloof, hetwelk van de Heilige Geest door het Evangelie in zijn hart ingeplant, en gedurig onderhouden en versterkt wordt. Dezelve gaat (gelijk de Catechismus hier de knoop van alles toehaalt), niet anders over hem, dan zo ver hij zulke weldaad met een gelovig hart aanneemt. Zonder dit ene stuk wel te vatten, zal men van de gehele rechtvaardigmakingsleer nimmer iets recht verstaan. Daar moet dan voor alle dingen bijzonder wel gelet en in acht genomen worden, dat de volmaakte Middelaarsgerechtigheid van de Heere Jezus Christus (die van ons gelovig omhelsd en aangegrepen moet worden, indien wij alzo rechtvaardig voor God zullen staan, als er getoond is), ons op geen andere wijze door Zijn genade wordt gegeven en toegerekend, dan in manier van een zuivere Goddelijke belofte, ons voorgesteld in het Heilig Evangelie. Ja de gehele weldaad van de rechtvaardigmaking, zoals die hier nu geopend is, ligt enkel opgewonden in de belofte van het Evangelie en komt op deze wijze tot de oprecht boetvaardige en gelovige zondaar, teneinde van hem, door de Heilige Geest, hartelijk omhelsd en toegeëigend te worden. Zo leerde de Zaligmaker de discipelen na Zijn opstanding, *dat de bekering en de vergeving der zonden in Zijn Naam, gepredikt moest worden onder alle volken, beginnende van Jeruzalem*, Luc. 24:47. En wat is de vergeving der zonde toch anders, dan die grote Goddelijke weldaad van de genadige rechtvaardigmaking in Christus? En zie, even die heerlijke weldaad, met alles wat daartoe behoort, verkondigt en belooft God nu in het Evangelie aan alle arme gelovige zondaren zonder onderscheid, die dezelve alzo maar oprecht begeren te ontvangen en aan te nemen in de Heere Jezus Christus. *Want*

deze geven getuigenis alle de Profeten, dat een iegelijk, die in Hem gelooft, vergeving der zonden ontvangen zal door Zijn Naam, Hand. 10:43.

En deze dierbare Evangeliebeloften hebben de Apostelen, als Gods gezanten, de volkeren in de wereld ook alom gepredikt en bekend gemaakt, en zij hebben ook allen arbeid aangewend, om een ieder toch te bewegen tot het oprecht geloven en aannemen van dezelve. Het ene voorbeeld van de Apostel Paulus mag ons zulks genoegzaam leren. *Zo zij u dan bekend, mannen broeders (dus luidde zijn prediking tot de ongelovige Joden), dat door Dezen u vergeving der zonden verkondigd wordt; En dat van alles, waarvan gij niet kon gerechtvaardigd worden door de Wet van Mozes, door Dezen een iegelijk die gelooft, gerechtvaardigd wordt, Hand. 13:38, 39.* Wat doet hij hier toch anders, dan dat hij hun de belofte van de genadige rechtvaardigmaking door Christus, als een getrouw Evangeliedienaar, van Godswege wel klaarlijk aanbiedt en voor ogen stelt? Met dat oogmerk, opdat zij dezelve door de inwendige werking van de Heilige Geest oprecht gelovig mochten aannemen, en alzo de rechtvaardigheid en het eeuwige leven in Gods beraamde weg door het geloof ook waarlijk verkrijgen zouden.

En voorwaar, die prediking van het Evangelie blijft onveranderlijk altijd dezelfde. Dit Evangelie des Koninkrijks zal in de gehele wereld gepredikt worden tot een getuigenis allen volken, en dan zal ook eens het einde komen van de wereld zelf, zodra, als de laatste predikatie van het Evangelie zal geschied zijn en de laatste uitverkorenen nu ook geloofd zullen hebben, Matth. 24:14. Waarom het dan ook het eeuwig Evangelie wordt genoemd, Openb. 14:6. En hoewel de mensen in de wereld onder Gods toelating ook zeer mogen arbeiden, om die zuivere Evangelieleer te verderven, en die te vervalsen met wettische of vrijgeestige innengsels, blijft die Goddelijke waarheid, in spijt van de duivel en al zijn aanhang, toch eeuwig onveranderlijk, en zij zijn allen onder de vloek gelegd, al ware het ook een Engel uit de hemel, die een ander Evangelie verkondigde, Gal. 1:8. Ja, vanuit dat inzicht, dat de rechtvaardigmaking, en zelfs de gehele zaligheid, door middel van Gods genadige beloften in Christus, de ware gelovigen alzo geschonken, en van hen ontvangen worden, heten zij dan ook terecht *kinderen der belofte*, Rom. 9:8, Gal. 4:28, en *erfgenamen naar de beloftenis*, Gal. 3:29, en worden gezegd, *verzegeld te zijn geworden met de Heilige Geest der belofte*, Ef. 1:13. Voorheen waren de Israëlieten alleen zodanigen, en de heidenen waren toen vreemdelingen van de verbonden der belofte, Ef. 2:12. Doch nu de middelmuur des afscheidels onder het Evangelie afgebroken is door de dood van Christus, is de belofte der rechtvaardigmaking ook gekomen tot de heidenen, die nu mede-erfgenamen zijn van hetzelfde lichaam en mededeelgenoten Zijner belofte in het Evangelie, Ef. 3:6. Dit dan ontwijfelbaar zeker zijnde, dat God die grote weldaad der rechtvaardigmaking, door de Heere Jezus Christus, in de belofte van het Evangelie, aan alle ware boetvaardige en gelovige zondaren, uit loutere genade schenkt en voorstelt, en hun deze belofte door Zijn gezanten ook laat verkondigen, spreekt het dan immers vanzelf dat wij op geen andere wijze aan die Goddelijke weldaad waarlijk deel of gemeenschap kunnen krijgen tot onze zaligheid, dan door middel van een oprecht zielsgeloof, waarmee wij die weldaad, op het voorstel van Gods belofte, alzo aannemen, en ons dezelve geheel toe-eigenen met een waar vertrouwen. Op die wijze heeft Abraham ook de belofte aangenomen, dat hij een erfgenaam der wereld zou zijn, in een gerechtvaardigde en verzoende staat met God, door het zaad der vrouw, zijnde die belofte niet door de wet aan hem, of zijn zaad geschied (want de wet heeft geen zuivere genadebeloften), maar door de rechtvaardigheid des geloofs, welke hen van God beloofd was in het Evangelie. En zie, dit zijn geloof is hem daarom tot rechtvaardigheid gerekend, Rom. 4:13, 22. Abraham komt hier voor als de Vader der gelovigen, en als het Patroon voor allen, die na hem geloven zullen. Zij zullen allen zonder onderscheid op dezelfde wijze als hij, door het geloof aan de belofte der rechtvaardigheid, gerechtvaardigd worden. *Want het is niet alleen om zijnentwille geschreven, dat hem toegerekend is, maar ook om onzenwil, welke het zal toegerekend worden, namelijk degenen, die geloven in Hem, die Jezus, onze Heere, uit de doden opgewekt heeft. Die overgeleverd is om onze zonden, en opgewekt om onze rechtvaardigmaking, vers 23-25.* En hierom leren wij, dat wij gerechtvaardigd worden door het geloof, omdat wij door het geloof de Goddelijke belofte, of de beloofde weldaad der rechtvaardigmaking, welke Christus door Zijn dood en gehoorzaamheid voor ons verdiend heeft, in de kracht van de

Heilige Geest oprecht omhelzen en aannemen. Door het geloof nemen wij Christus Zelf aan, op de beloften van het Evangelie, en zó ontvangen wij Hem dan ook en verkrijgen ware gemeenschap aan Hem. En niet anders nemen wij de rechtvaardigmaking ook aan door het geloof op diezelfde Evangeliebelofte, als een zuivere genadeweldaad, door Christus ons verworven. En zie, dan ontvangen wij die Goddelijke weldaad ook, en worden alzo van God gerechtvaardigd. De Heere God belooft de genade der rechtvaardigmaking door Christus aan de boetvaardige zondaar, die gelooft in het Evangelie; dit is zeker. Wanneer de Heilige Geest, die de Geest der belofte is, ons die Goddelijke belofte nu ook met kracht komt drukken en verzegelen op ons gemoed, en ons dezelve waarlijk doet geloven en gelovig ook omhelzen en aannemen met een gehele en gewillige verzaking van alles, als dan ontvangen wij die beloofde rechtvaardigmaking, en worden zo door het geloof van God gerechtvaardigd; hetwelk niet minder zeker is. En dus is dan ook zeker waarachtig, hetgeen de Catechismus ons hier leert tot een besluit, dat *des gelovigen rechtvaardigmaking niet anders bestaat, dan in zo verre hij zulke weldaad van Gods genade met een gelovig hart aanneemt.*

Al wie dezelve dan nog in genen dele waarlijk voor zich omhelzen, of met een gelovig hart aannemen kan, op grond van Gods genadebelofte in het Evangelie, die kan dan ook gewis nimmer part of deel daaraan bekomen, en mitsdien ook niet gerechtvaardigd worden, maar zo een zal altijd onboetvaardig en ongelovig in zijn eigengerechtigheid buiten Christus blijven staan, en daar onverzettelijk aan vasthouden, zonder zich op Gods zuivere genadebelofte in Christus te durven verlaten, door een waar geestelijk geloof, hetwelk Gods gave is. En al wat de zodanigen zich nu nochtans van de rechtvaardigmaking des geloofs willen toe-eigenen zonder een zodanig oprecht geloof, hoe subtiel en kunstig die handel ook mag liggen, dat is in de grond wezenlijk niet anders, dan een vals, bedrieglijk en zielverleidend waangeloof, hetwelk, hoe fijn het van de mensen schoon gesponnen mag worden, hun toch nooit enig aandeel geven aan de ware Goddelijke geloofsrechtvaardigheid, die in Christus Jezus is. En hier zullen wij dan nu weer als met de hand geleid worden tot een ander zeer voornaam en wezenlijk grondgebrek in de valse rechtvaardigmaking van vele tijdgelovigen en geveinsde Christenen. Helaas! hoe jammerlijk misleidt de satan hier niet miljoenen van mensen in het Christendom, die de eigenlijke aard en gelegenheid van deze Goddelijke genade-handel, door hun geestelijke blindheid en ongelovigheid, niet recht verstaan, maar op die andere gronden, dan van een zuiver en waarachtig geloof aan de belofte van het Evangelie hun rechtvaardigmaking willen besluiten, en hun roeping en verkiezing vastmaken. Zij hebben de ware leer van het Heilige Evangelie nog nooit recht begrepen: hoe alleen de genoegdoening en gerechtigheid van Christus onze gehele rechtvaardigheid is voor God, hoe dezelve ons uit loutere genade wordt geschonken in de belofte van het Evangelie, en hoe wij die niet anders kunnen deelachtig worden, dan zo ver wij zulke weldaad met een gelovig hart aannemen. Laten er nu ook duizend boeken van de leer der genadige rechtvaardigmaking, ja van de gehele Evangeliewaarheid geschreven worden, het zal toch in de grond allemaal zo lopen op een heel of half Pelagiaans fatsoen, of anders in een Enthousiastisch kanaal, indien maar alleen dit allerwezenlijkst stuk van de genadige belofte Gods, en van 's mensen geestelijk geloof aan die belofte niet wel gevat wordt. Hierin ligt de gehele ziel van deze heilige hoogwaardige leer, dat er een Goddelijke belofte van het Evangelie is, waardoor de Heere God ons arme verloren zondaren de rechtvaardigmaking belooft, uit loutere genade, in Christus, en dat er ook een Geest der belofte is, die het ware geloof werkt in de harten van alle uitverkorenen, waardoor zij die weldaad alzo aannemen en oprecht geloven. Waar een van beide nu slechts ontbreekt, daar kan dan in alle eeuwigheid geen zondaar van God gerechtvaardigd worden. Ach, laat nu toch niemand menen, dat deze zaak hier al te wijldlopig aan hem voorgedragen wordt, want zij kan, om haar zonderling groot gewicht, niet breed genoeg ingestampt worden en de mensen kunnen daar ook nooit lang of aandachtig genoeg op mediteren. Wat anders immers is het, indien men lang en breed blijft staan op geringe zaken, en wat anders, grondig en ernstig aan te houden op de wezenlijkste stof van het Christendom, waar ook de allergeeringste misvatting dodelijk voor ons kan zijn. En willen nu sommigen, in onze ongelukkige tijd, toch evenwel achten, dat wij het papier onnut bekladden, dan hebben wij deze mensen niet anders hier tegemoet te

voeren, dan alleen, dat, indien zij in zodanig oordeel enkel willen blijven staan, wij voor hen niet schrijven, maar voor anderen, die anders oordelen. Voorwaar, de leer der zuivere geloofsrechtvaardigmaking moet ons, door de Goddelijke genade, recht gezonde Gereformeerde Christenen maken, of wij zullen het anders gewis nooit worden. Al wie dan slechts niet zeer begerig is, als een nieuwgeboren kindeke, naar die redelijke en onvervalste melk, opdat hij door dezelve mocht opwassen, 1 Petrus 2:2, die heeft dan waarlijk wel grote reden, om voor de oprechtheid van zijn geloof en van zijn gehele Christendom ernstig te vrezen.

Van de belofte der rechtvaardigmaking, welke door het geloof wordt aangenomen

Doch tot nadere aandrang en bevestiging van de verhandelde leer doet de Catechismus (Vraag 61), nog verder onderzoek, hoe zulks toch te verstaan zij dat wij alleen door het geloof rechtvaardig zijn?

Want ook de Pelagiaansgezinden zullen zich met die gezonde letter van de leer zowel behelpen als de rechtzinnigen. Maar daar schuilt bij hen een slang of een adder onder het gras. Zij gebruiken wel de gezonde woorden der Schrift, maar zij verstaan die geenszins in een gezonde zin. Wie hier de gezonde geest begeert te ontvangen, die overwege onze Catechismusleer waar hij twee zaken zal ontmoeten: (1) hetgeen ontkent, en (2) hetgeen gesteld wordt.

Hoe de halve Pelagianen het zekere vertrouwen van de vergeving der zonden uit het wezen des geloofs uitsluiten, om van hetzelfde een verdienstelijk werk te maken

1. Daar wordt ontkend, dat het geloof, in zichzelf, enige verdienstelijke kracht of waardigheid des mensen, tot rechtvaardiging voor God, zou met zich voeren. *Niet dat ik vanwege de waardigheid mijns geloofs Gode aangenaam zij.* Hier schuilt het fijn en listig bedrog dergenen, die de kunst gevonden hebben, om de Pelagianerij te beschaven, en dezelve in een veel betere vorm te gieten, en tot een Evangelisch systeem brengen. Zij hebben de oude hoer van Babel zeer fraai geblanket, en in een fatsoenlijker kleed gestoken. Voorheen placht men de eigengerechtigheid zeer plomp Pelagiaans in de kerk te leren, zodat men de valsheid en gruwelijkheid daarvan zeer licht kon bemerken. Men noemde het kind toen bij zijn eigen naam, en stelde het voornaamste deel der zaligheid op rekening van 's mensen werken en verdiensten. Maar het licht van de gezegende Reformatie helder opgaande, werden die Egyptische duisternissen weldra uit onze Kerk verdreven, en het roomse beest ontving toen van het zwaard van de heilige en blinkende geloofsleer een dodelijke en ongeneeslijke wond.

Maar zie, daarna zijn er mensen opgestaan, die zeer vlijtig gearbeid hebben, om die dodelijke wond van het beest weer op een voorzichtige en langzame wijze te helen met de kunstig gemengde pleister van het halve Pelagianisme. Het geheim van deze bedrieglijke handel is hierin gelegen, dat zij de grove leer van de verdienstelijke werken hebben laten varen, en daartegen de fijne leer van een verdienstelijk geloof hebben ingevoerd. En aldus hebben zij de Antichristelijke hoer, van de eigengerechtigheid, dan alleen dat versleten en gescheurde kleed van de wettische werken uitgetrokken, en hebben haar nu een nieuw wettisch kleed van een Evangelisch geloof aangedaan. Zij hebben de verdoemelijke eigengerechtigheid (die tevoren wijd en zijd verspreid lag in de werken), nu kunstig bijeenverzameld en tezamen getrokken in het enkele punt des geloofs. Maar dit heeft onmogelijk kunnen geschieden, tenzij dan met een gehele omkering en verandering van de wezenlijke natuur van het geloof. Daarom hebben zij dan ook een geloof hiertoe gesponnen en gefabriceerd, wel van een Evangelische stof en kleur, maar geheel geschoeid op een Pelagiaanse leest. Het zal mogelijk niet geheel ondienstig zijn voor ons Gereformeerde volk, dat wij hun dit half Pelagiaans geloof eens zelf laten lezen, met de eigen woorden van de Remonstrantse belijdenis, gedrukt Anno 1621 in kwarto. Aldaar zeggen zij Cap. 11, § 2, p. 80 (nadat zij van de kennis en toestemming des geloofs eerst gesproken hebben), van het vertrouwen des geloofs. *“Niet een vertrouwen op de bijzondere barmhartigheid Gods, daarmee wij, elk in het*

bijzonder nu geloven, dat ons onze zonden vergeven zijn". Hier verwerpen zij eerst het oude rechtzinnige geloof van de Gereformeerde Kerk, en gaan dat dan ook nader in dier voege bestrijden: "Want zulk vertrouwen behoort niet tot het wezen van het geloof noch stelt het wezen van het geloof zelf niet, dan is een zaak, die straks op het geloof volgt, alzo het geloof, zijnde een conditie, die vereist wordt om een vergeving der zonden, en daarop een verzekerd vertrouwen, van zodanige vergeving te verkrijgen, noodzakelijk voorgaan moet". Zo is het waar rechtvaardigend geloof bij deze mensen dan geenszins een verzekerd of een zeker vertrouwen van de vergeving der zonden, die ons in de belofte van het Evangelie uit genade, door Christus geschonken wordt, en welke weldaad de arme, boetvaardige zondaren nu alleenlijk met een vast en zeker geloofsvertrouwen op Gods belofte, door de kracht van de Heilige Geest, omhelzen en aannemen, gelijk zulks van de Gereformeerde Kerk geleerd wordt. Neen, dit is een dwalend begrip van de natuur van het rechtvaardigmakend geloof. En waarom toch? Omdat, zeggen zij, zulk vertrouwen eigenlijk niet behoort tot het wezen van het geloof geheel wat anders is, dan een verzekerd vertrouwen van de vergeving der zonden. Maar waarom toch kan dit verzekerd vertrouwen dan nu het rechte wezen van het geloofs niet zijn? Daarom niet, zeggen zij, omdat dit vertrouwen een zaak is, die straks op het geloof volgt. Het is bij hen dan geenszins het eigenlijke wezen (gelijk onze Catechismus stelt (Vraag 21), maar alleen het welwezen of een vruchtgevolg van het geloof. Eerst moet er iets voorafgaan, dat eigenlijk het geloof wezenlijk is of uitmaakt, en dan kan daar zodanig verzekerd vertrouwen des geloofs eerst naderhand of straks op volgen. Is dat niet wel verzonnen, om het Gereformeerd geloof als een loutere dwaling en misvatting te verwerpen? En toch willen zij hun zaak hiermee voor goed bewijzen; dewijl, zeggen zij, het geloof iets is, dat noodzakelijk voorgaan moet, als een vereiste conditie om de vergeving der zonden te ontvangen, en dus ook het vertrouwen van dezelve. Hun stelling is dan: dat de mens eerst moet geloven, eer hij de vergeving der zonden kan ontvangen, en dat hij de vergeving der zonden, ook eerst ontvangen moet, voordat hij kan vertrouwen die te bezitten of ontvangen te hebben. Diensvolgens, dat zodanig verzekerd vertrouwen van de vergeving der zonden, dan geenszins het eigen wezen, maar alleen een vruchtgevolg van het geloof kan zijn. Hier is dan nu ons Gereformeerd geloof geheel aan een kant geworpen, als een loutere misvatting van het welwezen des geloofs voor het wezen. Daarin zijn wij Gereformeerden van de rechte weg afgegaan, dat wij even het zekere vertrouwen van de vergeving der zonden, hetwelk eigenlijk een vruchtgevolg van het geloof is, verkeerd zijn gaan opnemen en stellen voor het wezen des geloofs. Zo oordelen en begrijpen het deze mensen.

Maar als wij nu het ware wezen des geloofs zo geheel kwalijk gesteld hebben, hoe moet het dan recht gesteld worden? Dit gaan zij ons hier nu verder leren, zeggende: *Maar het* (te weten het rechtvaardigmakend geloof), *is een vertrouwen, daarmee wij vast, zeker en gewis houden en geloven, dat het onmogelijk is, dat wij dan door Jezus Christus, de eeuwige dood ontgaan en het eeuwige leven bekomen, en volgens dien zulk vertrouwen, dat uit zichzelf voortbrengt en baart die gehoorzaamheid, die wij Christus schuldig zijn, bestaande, niet in een slecht mager voornemen alleen of dadeloze genegenheid om te gehoorzamen* (zoals onze Gereformeerde gehoorzaamheid van hen wordt begrepen), *maar in een dadelijke gehoorzaamheid zelf.*

Zij hadden er zekerlijk, behoudens de zuivere grond van de Pelagianerij, nog al andere welluidende Evangelische termen bij kunnen plaatsen, om dit geloof ook zo slecht en mager hier niet voor te stellen. De Pelagiaanse draad kan nog al veel fijner gesponnen worden. Maar het schijnt, dat men zo terstond niet wijs wordt in een dag. Nu ziet daar het rechtzinnig geloof: dat het geen verzekerd vertrouwen van vergeving der zonden is, maar al geheel wat anders, te weten een vast en zeker vertrouwen, dat Jezus Christus waarlijk de Zaligmaker is, en dat wij niet anders dan door Hem zalig worden. En daarbij dan ook de Christelijke en ware gehoorzaamheid aan Zijn geboden. En als hier dan eindelijk ook de vrije wil van de mens bijgesteld wordt, die er noodzakelijk bij behoort, waardoor hij zo'n geloof zelf kan oefenen, zonder een krachtdadige en onweerstaanbare werking van de Heilige Geest (waartegen zij zich straks aankanten, § 3), en ook zonder een voorbereidende, krachtdadige overtuiging of vernedering door de Wet, maar alleen door de zachte en liefelijke overreding van het

Evangelie, dan hebben wij hier het schone geloof, dat zeker vertrouwen van de Gereformeerden van de vergeving der zonden, voor moet buiten staan. En ziet, als er dit half Pelagiaans geloof zo is bij de mensen, dan is er die vereiste conditie, waarop God hem nu ook gaat rechtvaardigen, en hem de vergeving der zonden, enz. door Christus, aanstonds gaat schenken, mits nochtans in opzichte van de gewisse duurzaamheid van die geschonken rechtvaardigmaking aan de zijde van de mens, op een tweede vereiste conditie, dat hij, namelijk in zijn geloof en gehoorzaamheid volstandig blijve tot het einde toe. Hetwelk indien de mens niet doet, zo verliest hij ook weer de genade van de rechtvaardigmaking, en zich daarvan niet bekerende, zo gaat hij, die eens oprecht geloofd had, en eenmaal waarlijk van God gerechtvaardigd was, dan nu door zijn eigen schuld eeuwig verloren, met al de verdoemden, die nooit geloofd hebben.

Hier ziet de lezer dan nu, hoe men de natuur van het geloof listig genoeg heeft weten te veranderen, om er een zekere daad of werk van 's mensen gehoorzaamheid van te maken, en alzo dan *een vereiste conditie van zijn rechtvaardigmaking*. Hierdoor ontvangt het geloof dan nu ook een zekere soort van verdienste of van waardigheid voor God, en wordt dus mede bij Hem een bewegende oorzaak van 's mensen waardigheid en eeuwige zaligheid. Want het is waarlijk tevergeefs, zich al te behoedzaam te willen wachten voor de manieren van Pelagiaanse uitdrukkingen, wanneer men de zaak zelf toch wezenlijk en dadelijk aldus stelt, dat zij noodzakelijk moet vallen in de kracht en ware zin van die uitdrukkingen. Wij zullen mogelijk, indien de Heere wil en wij leven, op een andere tijd gelegenheid hebben, om van deze gewichtige materie des geloofs omstandiger te handelen, en daarom zeggen wij hier nu slechts, dat alle waardigheid, verdienste, aangenaamheid, aandrang of wat het schoon ook wezen mocht van de natuur van een toebrengeende of bewegende oorzaak, zo volstrekt geheel uit de aard en eigenschap van het geloof moet uitgesloten worden, alsof het geloof daar zelf in dit opzicht niet eens was. Het is allemaal in de grond een zuivere zielverdervende Pelagianerij, wat daar slechts heen gaat, minst of meest, om het geloof te bevatten in manier van een daad of werk van de mensen, waarmee hij iets, wat bij God aan of toebrengen zou tot verkrijging van zijn rechtvaardigmaking.

Hoe de gelovige zichzelf als een gerechtvaardigde in Christus ook moet achten

b. *Maar hoe is het dan nochtans te verstaan, dat wij alleen door het geloof gezegd worden rechtvaardig te zijn? Zo schijnt het geloof toch immers enige bewegende invloed, als een verwervende of toebrengeende oorzaak in onze rechtvaardigmaking te hebben, omdat die buiten of zonder het geloof in het allerminst niet bestaan kan. Dit gaat de Catechismus ons hier nu ook stelligerwijs openen, zeggende: Maar daarom, dat alleen de genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus mijn gerechtigheid voor God is, en dat ik dezelve niet anders dan alleen door het geloof aannemen en mij toe-eigenen kan.*

Ziet, dit is hier de gelegenheid van deze gehele handel, zoals die, met de hulpe des Heeren, nu al reeds van ons verklaard en in het licht gesteld is. Christus volmaakte Middelaarsgerechtigheid, aan ons voorgesteld in de belofte van het Evangelie, en ons uit genade toegerekend door het geloof van de Heilige Geest, is onze enige en gehele gerechtigheid en rechtvaardiging voor God. Maar, zij wordt ons ook niet anders geschonken en dadelijk toegerekend tot onze gerechtigheid of rechtvaardigmaking, dan alleen, zo verre wij dezelve oprecht aannemen en ons toe-eigenen door het geloof. Wij hebben voorzeker niets tot zaligheid aan de gehele belofte van onze genadige rechtvaardigmaking in Christus. Wij kunnen aan die heerlijke genadeweldaad, minst of meest, geen deel krijgen, indien ook niet de Heilige Geest, door middel van die belofte van het Evangelie, een oprecht geloof in onze harten komt werken, waardoor wij die voldoening en gerechtigheid van onze Heere Jezus Christus, als onze enige

en gehele rechtvaardigheid voor God, zuiver alzo aannemen, en ons dezelve waarlijk toe-eigenen, als onze eigen gerechtigheid, welke ons van God uit loutere genade in het Evangelie wordt geschonken. Berustende dan ook gelovig in dezelve met ons gehele hart, en ons daar geheel op verlatende. Hetwelk dan in der waarheid noch meerder noch minder is, dan even dat zeker vertrouwen van de vergeving der zonden, hetgeen de Catechismus als het oprechte geloof voorstelt, Vr. 21, en dat wij de Remonstranten in hun geloofsbelijdenis geheel hebben zien verwerpen, als niet zijnde het eigenlijke *wezen*, maar slechts een *vruchtgevolg* van het oprechte geloof.

Hieruit blijkt dan nu middagklaar, dat het geloof in onze rechtvaardigmaking, enkel moet gehouden en aangemerkt worden als een middelloorzaak, waardoor wij die Goddelijke weldaad, op de genadebelofte van het Evangelie, oprecht aannemen en ons toe-eigenen, en dezelve op die wijze dan ook ontvangen en bezitten, en nu alleen door het geloof rechtvaardig zijn. Al wat men nu anders aan het geloof zou willen toeschrijven, in manier van een vereiste conditie, waarop of waarom God ons de rechtvaardigmaking dan ook wil laten volgen, dat alles, zonder onderscheid, hoe men het schoon ook mocht voorstellen, zal dan noodzakelijk moeten uitlopen in het modderige kanaal van het halve Pelagianisme.

Wij plachten doorgaans deze zaak eigenaardig op te helderen met de gepaste gelijkenis van een bedelaar die een aalmoes ontvangt. Hij, die aan de bedelaar de aalmoes geeft, bedingt niet eerst uitdrukkelijk vooraf, als een voorwaarde of conditie, dat de bedelaar dit alzo moet doen, dat hij zijn hand eerbiedig en beleefd moet uitstrekken om de aalmoes te ontvangen, maar hij reikt hem die alleen uit goedgunstigheid toe, en dan spreekt het vanzelf, dat de bedelaar zijn hand ook moet uitstrekken, en de geschonken aalmoes aannemen, als hij die zal ontvangen. Maar hoe zou dit uitstrekken van de hand hier nu in aanmerking kunnen komen, als een beweegmiddel tot het geven of verkrijgen van de aalmoes? Het is wel waarlijk een ontvangmiddel, maar geenszins een beweegmiddel, of toebrengeende oorzaak van de oorzaak van de gift. Maar niet anders is het ook gelegen in de handeling van onze rechtvaardigmaking. God schenkt de boetvaardige zondaar die grote weldaad, door Christus, uit loutere genade, en reikt hem die toe in het Evangelie, en de zondaar zulks gelovende op Gods gewisse en onbedrieglijke belofte, neemt die weldaad, in de kracht van de Heilige Geest, dan ook oprecht als uit Gods genadige hand even alzo aan, en eigent die nu zichzelf waarlijk toe, en verlaat en vertrouwt zich uitsluitend op Gods genade, zonder iets van zijn eigen werken of verdiensten. En zo ontvangt hij dan die onwaardere Goddelijke weldaad, en gelooft en houdt die vast, en hij verblijdt en verheugt zich daarin, en berust daar zoetelijk in, en wordt er zeer nauw in Christus, van de Heilige Geest, door met God verenigd, en ook waarlijk vernieuwd en geheiligd tot het eeuwige leven, al naardat de Heere hier de mate des geloofs aan een ieder belooft toe te delen, Rom. 12:3.

En zie, zo is het dan ook openbaar, dat niemand door de Wet gerechtvaardigd wordt voor God. Maar dat Christus ons verlost heeft van de vloek der Wet, een vloek geworden zijnde voor ons. Opdat de zegeningen Abrahams tot de Heidenen komen zoude, in Christus Jezus, en opdat wij die belofte des Geestes verkrijgen zouden, door het geloof; te weten, die van onze genadige rechtvaardigmaking door Christus, welke de Heilige Geest ons openbaart in het Evangelie, en die Hij ons door het geloof ook op onze harten drukt en verzegelt, Gal. 3:11, 13, 14. En hiermee is deze heilige en hoogwaardige leer van de geloofsrechtvaardigmaking hier dan, zo wij achten, nu genoeg verhandeld.

Want hetgeen daar verder volgt in de Catechismus tot verdere verdediging en bevestiging van dezelve tegen de Papisten en alle Pelagiaansgezinden, zal nu geen brede verklaring nodig hebben, naardien het helderschijnend licht van de Goddelijke geloofswaarheid al die donkere Pelagiaanse en Antichristelijke nevelen van zelf snel zal verdrijven. De ware leer wordt hier dan 1. nader bevestigd, en 2. tegen haar bestrijders ook verdedigd.

ZONDAG 24

Vr.62. Maar waarom kunnen onze goede werken niet de gerechtigheid voor God of een stuk daarvan zijn?

Antw. Daarom, dat de gerechtigheid die voor Gods gericht bestaan kan, gans volkomen en der wet Gods in alle stukken gelijkvormig zijn moet, en dat ook onze beste werken in dit leven alle onvolkomen en met zonden bevekt zijn.

Vr.63. Hoe? Verdienen onze goede werken niet, die God nochtans in dit en in het toekomstige leven wil belonen?

Antw. Deze beloning geschiedt niet uit verdienste, maar uit genade.

Vr.64. Maar maakt deze leer niet zorgeloze en goddeloze mensen?

Antw. Neen zij; want het is onmogelijk, dat, zo wie Christus door een waarachtig geloof ingeplant is, niet zou voortbrengen vruchten der dankbaarheid.

Hoe het ge

a. Het wordt nader bevestigd (Vraag 62), dat des mensen goede werken of eigengerechtigheid, ten dele of in 't geheel, niets toebrengen tot zijn rechtvaardiging voor God, omdat de gerechtigheid, die voor Gods gericht kan bestaan, volkomen en der wet Gods in alle stukken gelijkmatig zijn moet, en dat ook onze beste werken, in dit leven, allen onvolkomen en met zonden bevekt zijn.

Het natuurlijk recht van de hoogwaardige Majesteit Gods is, dat dezelve geheel heilig van de mens moet bemind en geëerd zijn, naar de allergeestelijkste zin van de wet. Zij kan ook de minste ontering of gebrek in des mensen plicht geenszins verdragen. Dit is immers klaar genoeg gebleken in de allereerste zonde, die tegen dezelve begaan werd in het Paradijs, om welke ook zelfs de dood en verdoemenis gekomen is over het ganse mensdom, Rom. 5:12. Hierom zal er in het allerheiligste Goddelijke gericht geen rechtvaardiging van iemand ooit geschieden, tenzij dan dat er waarlijk een geheel volkomen gerechtigheid zij, welke de mens voor de hoge en rechtvaardige Rechter van de ganse aarde als zijn eigen gerechtigheid kan brengen. Want Gods oordeel is geheel naar waarheid, Rom. 2:2. De mensen, die slechts oordelen naar uitwendige blijken en omstandigheden, kunnen in hun oordeel dikwijls genoeg bedrogen worden. Maar de alleenwijze en heilige God kan in Zijn geducht oordeel niet bedrogen worden, omdat er van Hem geschreven is: *Gij, Die harten en nieren beproeft, o, rechtvaardige God!* Ps. 7:10. Indien daar nu tot 's mensen rechtvaardiging noodzakelijk zo een geheel volkomen gerechtigheid in het allerheiligste gericht Gods moet gebracht worden, zo is dan maar kort de vraag of hiertoe des mensen eigen personele gerechtigheid voor God zal dienen, of anders de toegerekende volmaakte Middelaarsgerechtigheid van de Heere Jezus Christus.

Voorwaar, de eigengerechtigheid van de mensen kan het niet zijn, omdat de allerbeste eigengerechtigheid altijd in dit aardse leven onvolkomen en met zonde bevekt is, en even daarom ook gewis een verdoemend vonnis door de wet van God ontvangen moet. En zo blijft er alleen de volmaakte en heilige Middelaarsgerechtigheid van Christus over, door welke wij, oprecht gelovende, en onze eigengerechtigheid geheel verzakende, dan ook alleen uit Gods genade kunnen gerechtvaardigd worden. Hetwelk nu dient om de verhandelde leer ten volle te bevestigen.

b. En aldus bevestigd zijnde, wordt zij verder ook zeer gemakkelijk verdedigd tegen de Pelagiaanse tegenwerpingen en bestrijdingen

1. van goede werken beloning, en
2. van het vermeende schadelijke gevolg van de zuivere geloofsleer op het gemoed van de mensen.

1. Van de beloning der goede werken, welke God Zijn kinderen in het Evangelie uit genade belooft, maken de blinde en verbijsterde mensen (Vraag 63), nu een zwakke tegenwerping, alsof deze ook een zekere waardigheid of verdienstelijkheid van werken in 's mensen rechtvaardigmaking met zich voeren zou.

Hetwelk de Catechismus gelijk in de grond geheel weerlegt met dit kort en bondig antwoord: *dat deze beloning niet geschiedt uit verdienste, maar uit genade.*

De algenoegzame Vader der barmhartigheid wil Zijn zwakke, ellendige kinderen, die een gedurige aansporing en opwekking tot hun plicht en tot ijver en volständigkeit in dezelve nodig hebben, tegen duizend droevige verhinderingen van hun zondig vlees en van dit aardse leven, zeer veel dierbare en genadige beloften schenken van de heerlijke beloning van hun Godzaligheid, zowel hier als hiernamaals door de Heere Jezus Christus. Hij wil hun Zijn juk opleggen, dat zacht en Zijn last, die licht is, Matth. 11:30; en hen trekken met mensenzelen, met touwen der liefde, Hos. 11:4. *Hij maakt van hen een zeer gewillig volk, op de dag Zijner heirkraft, in heilige sieradiën, Ps. 110:3.*

Maar hoe zou er toch een snoder misbruik ooit bedacht kunnen worden van Zijn grote liefde en goedertierenheid, dan dat men daaruit een vermetel gevoelen wil opnemen van zijn eigen waardigheid en verdienste, om zo liever aan zijn garen te offeren en aan zijn net te roken, Hab. 1:16, dan veel, ja *alles* aan God schuldig te zijn? Is deze dan geen schone leer, om die oneindige, grootmachtige God alleen te verheerlijken, Die alles heeft gewrocht om Zijns Zelfs wil; ja, ook de goddelozen, tot de dag des kwaads, Spr. 16:4. Wanneer de verdoemelijke en rampzalige mens alzo roemen kan, dat hij zelf de zaligheid en al het goede, ten dele of in 't geheel, van Hem verdiend heeft, zal dan nog de roem waarlijk uitgesloten zijn, door de wet des geloofs? Rom. 3:27. En zal het nu evengelijk uit genade zijn, en toch ook uit de werken? Rom. 11:6. Ja, zal het dan nog gezegd kunnen worden, dat wij *om niet* gerechtvaardigd worden, uit Zijn genade, door de verlossing die in Christus Jezus is? Rom. 3:24.

Arme loontrekkers! Uitzinnige Pelagianen! Wie heeft u betoverd, dat gij de waarheid niet zoudt gehoorzaam zijn? Dit alleen wil ik van u leren, hebt gij de Geest ontvangen uit de werken der wet, of uit de prediking des geloofs? (Gal. 3:1-2)

1. Niet meer gewichtig is de andere tegenwerping (Vraag 64), van het vermeende schadelijke gevolg van de zuivere geloofsleer, alsof die uit haar aard en natuur aanleiding zou geven om zorgeloze en goddeloze mensen te maken. Werkelijk de mensen zijn beklagenswaardig, die in hun droevige blindheid zo dwaselijk en verkeerd oordelen van de Goddelijke rechtvaardigmakings- en heiligmakingsleer. Zij willen helaas, een heiligheid bij zichzelf en in hun stinkende en verrotte verdienstelijke werken, welke zij niet weten te vinden in Christus en in Gods almachtige vrije genade! Ach! leerde hun die genade zelf nog eens recht begrijpen, hoe geheel onmogelijk het is, dat, zo wie Christus door een waarachtig geloof ingeplant is, niet zou voortbrengen vruchten der dankbaarheid! Indien het waar geloof, dat Gods gave is, het hart niet kan reinigen van de zonde, Hand. 15:9, en van de vleselijke begeerlijkheden, die krijg voeren tegen de ziel, wat zal er dan toch zijn in de wijde wereld, dat immers zulks kan doen? Of zou een dode rank ook levendig gemaakt en ingeplant worden in de goede Olijfboom, zonder iets van deszelfs vettigheid, tot haar geestelijke groei en wasdom, deelachtig te worden? Rom. 11:17. Derhalve, wat willen wij hierover disputeren met mensen, die deze genade nooit zelf gekend hebben? Of zal men dan de blinden ook het onderscheid kunnen beduiden van de kleuren? Lieve mens! Gods Geest moet uzelf eerst doen geloven, en u planten in de Heere Jezus Christus en u die heerlijke genade-rechtvaardigmaking in uw eigen ziel doen smaken, en zie, dan zult gij ook weten, dat het waarlijk een allerdromste en ongerijmdste tegenwerping is, die het vleselijk bedenken tegen dezelve inbrengt. Maar wacht nog zólang, totdat wij u hierna, met de Goddelijke hulp, uit de leer van de genadige verlossing, door Christus, ook die der ware dankbaarheid zullen voordragen, dan zult u van deze zaak, zo de Heere wil, wel anders onderricht worden. En hiermee is die heilige rechtvaardigmakings-waarheid met dit weinige, zo wij hopen, dan nu genoeg bevestigd en verdedigd.

Dan valt er, ten besluite van alles, alleen nog dit van te zeggen, dat de gehele rechtvaardigmaking van de arme gelovige zondaar alzo in de allerheiligste vierschaar van de hoge God geschiedt, en daarom

ook Gods waarachtig rechterlijk vonnis is, waarbij Hij de zondaar, uit genade, om Christus verdiensten, geheel rechtvaardig oordeelt en verklaart in tijd en eeuwigheid. En zie, dit heilig genadevonnis van de allerhoogste God moet dan nu ook onwrikbaar vast staan, zonder iemands tegenspreken. Want wie de goddeloze rechtvaardigt, en de rechtvaardige verdoemt, zijn den Heere een gruwel, ja die beide, Spr. 17:15. *En wie zal nu ook beschuldiging inbrengen tegen de uitverkorenen Gods? God is 't, die rechtvaardig maakt. Wie is 't die verdoemt?* Rom. 8:33. Indien het vonnis van een aardse rechter met eerbied en gehoorzaamheid moet behandeld worden, hoewel het toch geen eigenschap kan dragen van onfeilbaarheid, hoe veel meer ontzag zal men dan schuldig zijn aan dat onfeilbare rechtvaardigingsvonnis van de hoge hemelse Rechter, hetwelk Zijn almacht tegen ieder ook zelfs wil beschermen. Zodat alle ware gelovigen hier dan nu in Christus volkomen bedekt zijn met Gods genade en gerechtigheid, en met Zijn macht en waarheid. Al wie hen nu zou aantasten, die zal altijd met Gods gerechtvaardigden, ja ook met God Zélf te doen hebben, en het zal hem zeker hard vallen, de verzenen tegen de prikkels te slaan, Hand. 9:5.

Dit niet alleen, maar de gelovigen zijn ook zelf gehouden en verplicht, de zwakken zowel als de sterken, het Goddelijke genadevonnis van hun rechtvaardigmaking in Christus altijd vast te geloven en van hun staat niet anders ooit te oordelen, dan dat zij waarlijk Gods gerechtvaardigden zijn, door het geloof van het Evangelie. Al wat zij uit zwakheid van hun geloof of in de verzoeken nu anders van zichzelf zouden denken, dat is een vals oordeel, want de Heere God oordeelt van hen zo niet. Die heeft hen eenmaal rechtvaardig verklaard in Christus, en heeft hen ook beloofd, dat zij zodanigen onveranderlijk altijd zullen blijven, in spijt van de satan en van al hun vijanden. Want ziet, het heil der rechtvaardigen is van den Heere, Ps. 37:39, en Hij zal in eeuwigheid niet toelaten, dat de rechtvaardige wankel, Ps. 55:23.

Ja, hoewel zij onder Gods aanbiddelijke toelating, naderhand ook in zware zonden mochten vallen, zullen zij, hoe verdiend zij het ook mochten wezen, evenwel toch uit hun gerechtvaardigde staat in Christus nooit waarlijk uitvallen, of die geheel verliezen. *Want de wortel der rechtvaardigen zal niet bewogen worden, Spr. 12:3. De Heere zal hun overtredingen dan wel met de roede bezoeken en hun ongerechtigheden met plagen. Maar Zijn goedertierenheid zal Hij van hen niet wegnemen, noch in Zijn getrouwheid niet feilen; Hij zal Zijn verbond niet ontheiligen, en hetgeen uit Zijn lippen gegaan is, zal Hij niet veranderen, Ps. 89:33-35. Zij hebben, o alleraanbiddelijkst wonder van genade! met een onveranderlijke Verbonds-God te doen, die trouw en waarheid zal houden tot in het duizendste geslacht. Ja, Die dan nog met hen zal handelen gelijk de Psalmist zegt: *Als hij valt, zo wordt hij niet wegge worpen, want de HEERE ondersteunt zijn hand, Ps. 37:24.* De heilige overweging hiervan zal de ware gelovige geenszins brengen tot losheid en zorgeloosheid, maar veeleer tot een omzichtige en ootmoedige teerheid, om hun dierbare God en Zaligmaker van hun zijde ook getrouw aan te hangen, Wiens goedgunstigheid voor hen beter is dan het leven, Ps. 63:4.97*

Waangelovigen

Hoe grotelijks ongelukkig zijn hier nu weer alle geveinsde tijd- en waangelovigen, die zichzelf ook achten als gerechtvaardigden in Christus. Ach! hoe geheel ellendig, ja dodelijk worden die arme zielen van de Satan en van hun eigen arglistig hart niet misleid. De heilige God haat de geveinsdheid met een zeer grote haat, en van de man des bedrogs heeft Hij een gruwel, Ps. 5:7. Hij spreekt voorwaar, een rechtvaardig verdoemend vonnis uit over al degenen, die huichelarij beminnen, en die de leugen tot hun toevlucht stellen. *Een man van schandelijke verdichtselen zal Hij verdoemen, Spr. 12:2.* Maar zal er ook een schandelijker verdichtsel zijn, en dat snoder is in de heilige ogen des Heeren, dan wanneer een geveinsde zich zelf rechtvaardigt, als hij van God verdoemd wordt? Het is waarlijk droevig, als oprechten in hun vlagen van verzoeken zich zelf lichtelijk veroordelen, terwijl God hen toch rechtvaardigt, maar het is schrikkelijk, als de valse Christenen, die altijd hinken op twee gedachten, zich zelf lichtelijk rechtvaardigen, wanneer God hen veroordeelt en tot hen zegt: *Wat hebt gij Mijn*

inzettingen te vertellen, en neemt Mijn verbond in uwen mond? Ps. 50:16. Het bedrieglijk waangeloof doet anders niet in de grond, dan dat het maakt, dat de mensen zichzelf zegenen in het hart, als zij de woorden des vloeks horen, Deut. 29:19.

Wij hebben, toen wij de leer verhandelden, reeds een en ander zeer gewichtig gebrek in *de valse rechtvaardigmaking* van de geveinsden aangewezen, en daar kunnen er ook lichtelijk vele andere genoemd worden, want aangezien dezelve toch maar een louter schandelijk verdichtsel van de Satan is, waar de oprechten door Gods genade voor hebben geleerd te beven, zo kan het niet anders zijn, of zodanig verdichtsel moet dan ook van allerlei gruwelijk bedrog en snode arglistigheid als aaneen hangen. En waar zouden wij haast een einde vinden, als wij dat alles met onderscheid zouden aan de dag leggen? Wij zullen er daarom hier tot een ieders waarschuwing en beproeving slechts nog een enkel stuk bij neer stellen.

Er is meermalen gezegd, dat het geslacht van de geveinsde waan- en tijdgelovigen in tweeërhande soort moet onderscheiden worden, namelijk in wettische en evangelische geveinsden. De laatsten hellen altijd meest over naar het Enthousiasme, gelijk de anderen naar het Pelagianisme. De wettische geveinsden hebben doorgaans meer op met de heiligmaking, dan met de rechtvaardigmaking, maar weinig met de heiligmaking. Maar naardien zij beide geestelijk blind, en in de grond enkel natuurlijke en onwedergeboren mensen zijn, zo kennen zij noch de ware heiligmaking, noch de rechtvaardigmaking, en begrijpen dus ook het wezenlijke en noodzakelijke verband niet, waarmee die twee Goddelijke genadeweldaden zeer nauw en vast gehecht zijn.

(1) De *wettische* geveinsden of waangelovigen plegen doorgaans meer in de Wet te studeren, dan in het Evangelie. En daarom loopt de gehele koers van hun weg dan ook meest wettisch uit, in het kanaal van een uitwendige heiligheid of plichtpleging. Zij willen eerst werken, en dan zullen zij geloven. Zij moeten eerst hun best doen, om God te dienen, en Hem aangenaam te zijn met hun werken, en dan verwachten zij van Hem uit genade gerechtvaardigd te worden, om Christus verdienen. Deze ongelukkige mensen doen in hun blindheid eveneens, gelijk als die de paarden willen spannen achter de wagen. Zo willen zij de heiligmaking ook eerst instellen voor de rechtvaardigmaking, op een Pelagiaanse manier. Als zij eerst hun werk enigszins wel gedaan hebben jegens God, dan zal God ook Zijn werk wel doen jegens hen. Het is, helaas, niet te zeggen, hoe dom tevens en hoe schrander en listig deze handel wel toegaat bij de grote hoop van ons Gereformeerde volk! Ja, hoe ook zelfs degenen, die wel een goede, gezonde belijdenis van de leer doen, toch echter in de grond van hun praktijk enkel deze weg altijd uitwerken. Zij zijn van Gods genade, en van hun rechtvaardigmaking en zaligheid door Christus nog geenszins verzekerd, hun geloof is zo sterk nog niet. Maar wat zullen zij hier nu doen? Zij menen, dat zij hun best moeten doen in de plichten der religie en in een goed leven, en dat zij daarin volstandig moeten aanhouden, zoveel als in hun vermogen is, en hun zwakheid hun wil toelaten. En zie, dan scheppen zij hoop, dat God hen ook, om Christus wil, in genade zal aanzien, en hun zonden vergeven en hun de zaligheid schenken, enz.

Of indien zij anders zo dom niet zijn, maar enige ontdekking aan zichzelf, en een betere kennis door de middelen bekomen hebben, dat zij weten, dat zij nog onbekeerd, en zonder Christus en de genade zijn, dan woelen en wurmen zij er toch al op aan met gebeden, zuchtingen, tranen en duizend andere dingen, om God nog eindelijk eens tot genade te bewegen, dat Hij hun het geloof en de rechtvaardigmaking ook wil schenken, enz. Maar zij geloven hun zondige en dodelijke onmacht en verloren staat in Adam niet, noch hun ingeworteld ongeloof en vijandschap tegen God, noch de verdoemelijkheid van hun beste werken. Zij zijn deswege niet heilig gewond en verslagen binnen in hun harten. Zij hebben nooit nog waarlijk te doen gekregen met de hoge en heilige God, tegen Wiens geduchte Majesteit zij al hun dagen zo snood gezondigd hebben.

Zij geven ook niet behoorlijk acht op Zijn genadige beloften, waarin Hij de arme, boetvaardige en gelovige zondaren de gehele rechtvaardiging en het eeuwige leven *om niet* schenkt in het Evangelie,

door de Heere Jezus Christus. Hier gaan en werken zij altijd blind over heen, en staan nooit in hun gemoed ernstig stil, om een rechte kennis te nemen, door de werking van de Heilige Geest, van de eigenlijke aard en natuur van het Evangelie. Al deze dingen dus tezamen bijeen, zijn de waarachtige schadelijke oorzaken van hun verkeerde wettische handel, en dat zij in plaats van de heiligmaking enkel te zoeken door de rechtvaardigmaking des geloofs, integendeel aldaar op uit zijn, om de rechtvaardigmaking te bekomen door de heiligmaking. En ach! wie zal er toch in staat zijn, om deze dwalenden van geest op het rechte spoor te leiden en hen te brengen op het pad van het zuivere geloof in de Heere Jezus Christus, voor dat het eerst Gods tijd zal zijn, om zich over hen te ontfermen, en over hen uit te gieten de Geest uit de hoogte, om de barre woestijn van hun wettische harten eens te veranderen in een vruchtbaar veld van genade? Jes. 32:15. Zij zullen wel gewis in hun staat zo lang rampzalige wettische geveinsden blijven, met al de algemene gaven van de Geest, totdat de ontfermende God hen zelf door Zijn Geest eens Evangelische gelovigen zal believe te maken. O! het is hier immers ook waarachtig, hetgeen de Heere zei tot Zerubbabel: *Niet door kracht, noch door geweld, maar door Mijn Geest zal het geschieden, zegt de Heere der heirscharen*, Zach. 4:6. Wij moesten dan meer daarnaar staan, om met die ongelukkige wettische zielen zelf evangelischer en geloviger voor de Heere te handelen, en lankmoedig wachten, met stille gebeden op de levendigmakende adem van Gods almachtige Geest over hen en op een gewenste zegen van de rechte bekeringsmiddelen. Altijd gedenkende, dat, om der mensen zielen van de Wet te leiden tot de Genade, niet minder dan een nieuwe schepping van Gods hand nodig is!

2. Wat aangaat de *Evangelische* waangelovigen, deze handelen voorwaar in een ander uiterste niet minder geheel verkeerd, en zij schijnen wel nader bij te komen aan het ware gerechtvaardigde Christendom, dat leeft uit het geloof, Hab. 2:4. Maar zij zijn er in de grond al ruim zo ver af, ja vallen doorgaans zelfs bezwaarlijker te overtuigen, dan die eerst genoemden, omdat zij nog dieper ingewikkeld zijn in het bedrog van de satan, en door een fijner waangelooft zelfs ook opgeblazener zijn. Al wie aandachtig op de heilige wegen des Heeren in het Christendom let, zal deze waarheid ook zo bevinden. Het zijn meestal mensen, die enige tijd, korter of langer, in algemene overtuigingen des Geestes gegaan hebben, waar zij uitgeholpen zijn door enige verlichting in hun verstand van de zuivere geloofs- en rechtvaardigmakingsleer, die hun ook zelfs enige hemelse gave van Christus en van de genade heeft doen smaken, Hebr. 6:4, waardoor zij dan nu achten oprechte gelovigen en gerechtvaardigde Christenen te zijn. Want ook het waangelooft geeft de bedrogen zielen, door de arglistige werking van de satan, een gepleisterde en nagebootste rechtvaardigmaking, of zoiets, dat naar de ware rechtvaardigmaking een bijzonder zweem en gelijkenis heeft. Wij weten immers, wat een sterke inbeelding in het natuurlijke soms wel vermag, en hoe men door dezelve de dingen als waarlijk bezit, en er zich mee vergenoegt en vermaakt, enz. welke men toch waarlijk mist, zo doet het waangelooft de misleide zielen hier ook wandelen en zich verlustigen in een valse en ingebeelde rechtvaardigmaking, welke zij zichzelf als opgedrongen en familiair gemaakt hebben, door het schijngeestelijk licht van de Evangeliewaarheden, dat hun verstand op een aangename wijze heeft beschenen. Bij sommigen staat dat waangelooft wel ten eerste zo onbeweeglijk vast niet, gelijk toch ieder ding slechts zwak en gering is in zijn beginsel. Zij konden toen wel licht geschud worden, en hun eigen geweten zelf placht hen doorgaans te beschuldigen, dat de wortel van de verzoening en van Christus gemeenschap niet diep genoeg neerwaarts geschoten was in de grond van hun harten. Maar, met der tijd zijn zij daar allengskens overheen gekomen, en het zaad van hun genade en verzekering is ongevoelig opgeschoten, dat zij ook zelfs niet weten hoe. Al doende leert men. Maar zo gaat het de waangelovigen ook. Indien zij een lange tijd, zonder ontdekt te worden, in het Christendom verkeren, dan wortelen zij te met in het waangelooft, en worden daar nu ook als in bevestigd en gebolwerkt en verzegeld. Ja, het kan geschieden, en het geschiedt mogelijk maar te veel, dat er zijn onder deze mensen, die eindelijk als mannen en meesters worden in de handelingen van het Christendom, en die zichzelf ook wel achten pilaren te zijn. Dan zijn zij gereed, om een ieder aan te zien, als verre beneden hen geplaatst. En zulks zal ons niet vreemd voorkomen, als wij slechts in acht nemen, dat men zowel in

de algemene, als de zaligmakende gaven van de Geest met der tijd een ongevoelige wasdom en een vast hebbelijk talent kan krijgen. En zie, daarmee zullen in de geveinsde waangelovigen de opgeblazenheid en de ijdele inbeelding van hun staat dan ook sterk opwassen, totdat zij eindelijk beginnen zeer grootsprekend en onhandelbaar te worden, en alle anderen boven het hoofd te wassen. En waar het met de zodanigen dan naar toegaat, dat zal ons niemand lichtelijk kunnen zeggen, dan slechts in 't algemeen, dat hovaardigheid is vóór de verbreking, en de hoogheid des mensen vóór de val, Spr. 16:18. Die hier maar stil Gods tijd kan uitwachten, en op Zijn heilige en ontzaggelijke wegen aandachtig steeds mag letten, die zal dan wel somtijds in het lot van deze ongelukkige mensen reden genoeg vinden, om de Heere zijn God duizendmaal ootmoedig te danken, dat Hij hem zo ontfermende heeft willen bewaren voor de steile en dodelijke klippen van de huichelarij.

Maar wat is nu het voorname gebrek in de valse rechtvaardigmaking van deze mensen, waarom die in de ogen van de heilige God waarlijk niet anders is, dan een louter schandelijk verdichtsel, en een kunstig geweven spinnenweb? Zulks is bijzonder hierin gelegen, dat zij (door ware overtuiging van de Geest niet recht voor die heilige genade bereid), dezelve dan ook niet wezenlijk door het oprechte geloof des Geestes van God Zelf in hun harten ontvangen hebben. De rechtvaardigmaking die zij hebben, was nooit Goddelijk. Zij hebben die niet verkregen in dat heilige en geestelijke licht van het zuivere geloof door de Heere Jezus Christus, waarin de ware uitverkorenen die verkrijgen, maar slechts door de algemene verlichting, welke de tijdgelovigen en ook verworpenen eigen is. Daarom is ze dan ook niet levendig en krachtig door de werking van de geest, om hen een recht grondige en wezenlijke smaak te doen nemen van de ware verzoening met God in het heilige Middelaarsbloed van Christus, zoals noodzakelijk vereist wordt tot een geestelijke en inwendige vernieuwing des gemoeds, en om hen alzo te doen toegaan met een waarachtig hart en volle verzekerdheid de geloofs, hun harten gereinigd zijnde van de kwade consciëntie, en het lichaam gewassen zijnde met rein water, Hebr. 10:22. Ach neen, die Goddelijke kracht van de ware geestelijke rechtvaardigmaking hebben zij in dier voege nimmer ondervonden. Die adem van de Almachtige God is bij hen nooit doorgedrongen tot in het merg en sap van hun gemoed. En daarom blijven die arme ongelukkige waangelovigen dan toch onveranderlijk altijd steken in de grond van de dode natuur, in Adam, waardoor zij de zonde en de wereld ook onafscheidelijk blijven aankleven met hun innigste zielsgenegenheid. Daarom kan het niet anders wezen, of zij moeten dan ook steeds in een onverzoenlijke vijandschap blijven staan met de ware heiligmaking van het hart en van het gehele leven. De heiligheid, die zij bezitten, is maar een loutere schijnheiligheid en een valse glinstering voor de ogen van de mensen. Zij misbruiken de Goddelijke genade, waar zij van roemen, en die zij zichzelf valselijk inbeelden, en veranderen die 't aller tijd in ontuchtigheid, Judas vs. 4; alzo zij zich nimmermeer met ware ernst begeren, dat die genade geheel over hun zielen en lichamen zou heersen, tot een waarachtige doding en uitroeiing van hun geliefde boezemzonden. Hoewel zij zich voor de grove zonden wachten, lopen zij toch over de kleine zonden zeer gemakkelijk heen. In de grond van hun harten is die heilige Christenregel des Apostels niet geschreven: *Ik zelf dien wel met het gemoed de wet Gods, maar met het vlees de wet der zonde*, Rom. 7:26. En daarom, wat deze mensen ook hebben mogen, zij missen altijd een tedere liefde voor de oprechte zielsgodzaligheid, en een ernstige haat en strijd tegen de zonde. En daar zijn er ook genoeg onder hen, die in de wereld voor heiligen gaan, en die toch diep zijn ingewikkeld in een heimelijke zondehandel van wellust, onreinheid, bedrog, gierigheid, hovaardigheid, of welke soort van vleselijke zonde het dan ook wezen mocht. En sommigen houden die dodelijke handel zo lang gaande, totdat het basiliscus-ei van hun geveinsdheid, door de rechtvaardige wraak des Heeren, eens eindelijk in stukken gedrukt wordt, en ziet, dan barst er ook een adder uit, Jes. 59:5. Ongelukkige mensen, voorwaar! als het dan ook moet heten, hetgeen met een waar spreekwoord gezegd wordt: *"De hond is wedergekeerd tot zijn eigen uitbraaksel, en de gewassen zeug tot de wenteling in het slijk,"* 2 Petrus 2:22.

En hiermee achten wij, dat het hooggewichtig leerstuk van de rechtvaardigmaking, als een zuivere vrucht van het geloof genoeg van ons verhandeld is.

VAN DE WERKMEESTER VAN HET GELOOF

ZONDAG 25

Vr.65. Aangezien dan alleen het geloof ons Christus en al Zijn weldaden deelachtig maakt, vanwaar komt zulk geloof?

Antw. Van de Heiligen Geest, Die het geloof in onze harten werkt door de verkondiging des heiligen Evangelies, en het sterkt door het gebruik van de Sacramenten.

Vr.66. Wat zijn Sacramenten?

Antw. De Sacramenten zijn heilige zichtbare waartekenen en zegelen, van God ingezet, opdat Hij ons door het gebruik daarvan de belofte des Evangelies des te beter te verstaan geve en verzegele; namelijk, dat Hij ons vanwege het enige slachtoffer van Christus, aan het kruis volbracht, vergeving der zonden en het eeuwige leven uit genade schenkt.

Vr.67. Zijn dan beide, het Woord en de Sacramenten, daarheen gericht of daartoe verordend, dat zij ons geloof op de offerande van Jezus Christus aan het kruis, als op den enigen grond onzer zaligheid wijzen?

Antw. Ja zijtoch; want de Heilige Geest leert ons in het Evangelie en verzekert ons door de Sacramenten, dat onze volkomen zaligheid in de enige offerande van Christus staat, die voor ons aan het kruis geschied is.

Vr.68. Hoeveel Sacramenten heeft Christus in het Nieuwe Verbond of Testament ingezet?

Antw. Twee, namelijk den Heiligen Doop en het Heilig Avondmaal.

De versterking van het geloof

D. En gaan nu eindelijk over tot het vierde en laatste deel van dit grote hoofdstuk, zijnde de geestelijke versterking van het geloof door middel van de Sacramenten of heilige Bondzegels. Wij noemen het hier kortheidshalve slechts de versterking van het geloof, omdat daarvan nu bijzonder zal gehandeld worden. Hoewel de eerste voortbrenging of werking van het geloof door de Heilige Geest hier ook zeker ingesloten is. De Catechismus voegt die beide hier ook bijeen in het voorstel (Vraag 65). *Aangezien dan alleen het geloof ons Christus en al Zijn weldaden deelachtig maakt, vanwaar komt zulk geloof?*

Er is nu omstandig gehandeld, niet alleen van de aard en werkzaamheid van het oprecht geloof, maar ook van deszelfs Goddelijke kracht en vrucht, hoe hetzelfde ons Christus en al Zijn weldaden deelachtig maakt, waarvan de rechtvaardigmaking wel de eerste en voornaamste grondweldaad is, voerende met zich de ware overtuiging van zonden, als een voorbereidende weg, en sluitende ook zelfs het geloof in, als haar middelloorzaak. Daarom moeten wij dan verder nu in overweging nemen, hoe dat Goddelijk geloof in 's mensen hart door de Heilige Geest (1) allereerst gewerkt, en dan (2) verder ook versterkt wordt.

1. Van het eerste leert de Catechismus, dat zulks komt van de Heilige Geest, die het geloof in onze harten werkt, door de verkondiging van het Heilig Evangelie. Om het kort te overwegen, staat ons dan te letten:

- (1) op de Auteur,
- (2) op Zijn werk,
- (3) op het middel.

(1) De Auteur of Werkmeester van het allerheiligste geloof is geen ander, dan de Drie-enige God, of de Vader, in de Zoon, door de Heilige Geest. Gelijk de Schrift het dan ook zo aan alle drie de Goddelijke Personen onderscheidenlijk toeigent. Van de *Vader*, zie Joh. 6:29, 44; Ef. 2:8; Kol. 2:12. Van de *Zoon*, Hebr. 12:2; Luk. 17:5. En van de *Heilige Geest*, 1 Joh. 4:13; 2 Kor. 4:13, waar Hij ook uitdrukkelijk *de Geest des geloofs* genoemd wordt. En het geloof wordt ook gesteld onder Zijn vruchten of werken, Gal. 5:22. Omdat aan Hem, in de Goddelijke huishouding der genade, het gehele heiligmakingswerk der verlostes uitverkorenen is opgedragen. Waarvan het geloof de middelloorzaak is, daarom is dat uit dien hoofde dan ook bijzonder het werk van de Geest. En hiervan is te voren (Vraag 53), op het *Artikel van het geloof in de Heilige Geest* ook reeds gehandeld, wanneer wij beschouwden, hoe Hij ons van God genadig gegeven is, opdat Hij in ons, het oprecht geloof, als des Geestes gave, werkt, en in de harten van alle uitverkorenen. Het ongeloof is geheel ons werk, maar het geloof is geheel des Geestes werk, in beginsel, in wasdom en in volkomenheid. Zo weinig als een dode kan doen, om zichzelf op te wekken en het leven te geven, alzo weinig kan een arm zondaar doen, om zichzelf het geloof te geven. O, of vele blinde, troosteloze en bekommerde zielen dit ene slechts van God, door Zijn Geest, eens recht leerden verstaan! Zij treuren dagelijks over het missen van een oprecht geloof, en zij weten niet, helaas! hoe zij toch immermeer daaraan geraken zullen. Maar zij zijn niet geestelijk ontdekt van hun dodelijke onmacht, *en hoe het bedenken des vleses vijandschap tegen God is*, Rom. 8:7. En daarom werpen zij zich niet eenmaal vlak voor Christus voeten neer, met een hartgrondige smeking, dat Hij toch Zelf door de wederbarende werking van Zijn Geest, het waarachtig geloof in hun ongelovige harten eens wil scheppen.

Arme bedrukte zielen! U zwerft hier met Hagar ook om in de akelige woestijn van uw dodelijke ellende, maar gij gaat er nog niet vermoeid bij neerzitten, om ook met haar uw stem op te heffen en te wenen tot die God, Die u alleen kan helpen, en uw ogen openen, dat gij de waterput ziet, waar gij het levendige water uit zult drinken, Gen. 21:16, 19. Ach, dat Hij Zelf de vaste sloten en grendelen van uw geest eens mocht losmaken, en breken al uw banden en ketenen eens in stukken! Dat die eeuwige, eindeloze genadekracht van Jehovah's wonderarm, die de wereld heeft geschapen, uw bekommerde zielen eens mocht aangrijpen, en u ten enenmale uit uzelf en uit het schepsel schudden! Dan zou u ook weldra de Geest des geloofs ontvangen, en wat werd gij dan niet wel duizendmaal gelukkig! Ach, indien het immer mogelijk is, neemt toch eens voor, door Zijn genade, om niet eerder te willen rusten, voordat gij een waarachtig geloof in uw hart zult bekomen hebben, en met al de heilige kinderen van God ook vrolijk zult kunnen juichen, dat de Heere uw banden losgemaakt heeft, Ps. 116:16. Hij kan het nog doen, hoe ongelooflijk het voor u mocht schijnen. Als gij nu denkt, dat uw zaak mogelijk eeuwig verloren is, dan kan een enkel woord van Christus' mond u het zaligmakend geloof nog geven, en nemen het waangeloof geheel van u af. En wie weet, of Hij ook niet alreeds op weg getreden is, om u te komen helpen, en om ook eens tot u te zeggen: *Zingt vrolijk, gij onvruchtbare, die niet gebaard heeft, maakt geschal met vrolijk gejuich*, Jes. 54:1.

(2.) *Het geloof is dan zeker een almachtig werk van de Heilige Geest, Die in ons werkt beide het willen en het werken, naar Zijn welbehagen, Fil. 2:13. Als de tijd der minne gekomen is, dat de arme verloren ziel van de doemwaardige zondaar, van het vlakke des velds zal opgenomen worden in de eeuwige liefdearmen van de Drie-enige God, en als zij de gelukzalige Bruid van de Zone Gods gemaakt zal worden, nevens al de ware uitverkorenen, zie, dan komt de Heilige Geest, met Zijn almachtige levensadem de ziel van de dode zondaar krachtig aanblazen, en met Zijn hemelse genadestralen allerzaligst verlichten. Hij gaat, door middel van een zaligmakende overtuiging, die vastheden van de satan en van de vijandige Adams natuur daar al gelijk opbreken, en neemt het stenen hart weg. Hij scheurt ook zelfs de sterkste banden van zonde en wereld, waar de arme uitverkorenen zo vast aan gebonden liggen, nu geheel in stukken. Hij doet de waggelende fundamenten van de eigengerechtigheid en van het waangeloof in de ziel geheel instorten en wegzinken, en Hij schept binnen in het gemoed een waar Goddelijk licht, waarbij al die donkere nevelen en schaduwen nu gaan verdwijnen. Hij openbaart daar ook de Heere Jezus Christus met Zijn glansrijke heerlijkheid en met de gehele volheid van Zijn dierbare Goddelijke genade, en Hij*

opent de blinde ogen van de zondaar, om Hem, als Zijn algenoegzame Hemelse Verlosser, geestelijk te aanschouwen. O, nu gaat de blinkende Morgenster op in het hart! Nu maakt de Heilige Geest de dode zondaar levendig, met Christus. Nu leidt en trekt Hij hem, op de allerliefelijkste wijze, tot Christus, en verenigt zijn gemoed met de Goddelijke Immanuël. Hij drukt hem de hebbelijke gestalte en de wortel van het oprechte geloof alzo diep inwendig in de grond van zijn ziel, dat de arme zondaar de Heere Jezus, met al Zijn volzalige genadeweldaden, hartgrondig gaat aannemen en omhelzen, en zichzelf ook geheel aan Hem overgeven en toevertrouwen. Ja, de Heilige Geest doet hem nu, in Christus, ook de eeuwige Vader vinden, en de Drie-enige God, met Zijn ganse volheid van zaligheid, voor tijd en eeuwigheid. Hij geeft hem die God, in Christus, met al Zijn heilrijke weldaden tot Zijn zalige verlossing nu al gelijkelijk zó te omhelzen en waarachtig te genieten door het geloof.

Voorzeker, de mensen moeten deze dingen door de Goddelijke genade ondervindelijk zelf gewaar worden in hun eigen zielen, of anders zal dit Evangelie ook bedekt zijn in degenen die verloren gaan, 2 Kor. 4:3. Velen zijn zeer genegen om over de aard en eigenschappen van het ware geloof met elkander te zintwisten. Maar, de Schrift zegt: er geloofden er zo velen, als er geordineerd waren tot het eeuwige leven, Hand. 13:48. En zo velen zullen het dan ook maar recht verstaan, als er die verborgenheid des geloofs zullen houden in een reine consciëntie., 1 Tim. 3:9.

Hoe de Heilige Geest het middel des Evangelies gebruikt

(3). De Heilige Geest, het geloof dan aldus werkende in onze harten, gebruikt daar gewoonlijk het ingestelde middel toe van de verkondiging van het Heilig Evangelie. Zonder dit Goddelijk werktuig zal het geloof in Gods beraamde weg dan ook nooit gewerkt worden in iemands hart. Want het geloof moet uit zijn eigen aard immers zelf werkzaam zijn jegens of omtrent het Evangelie, als deszelfs middellijk, Goddelijke voorwerp, waarin ons Christus met al Zijn weldaden van God geschonken en voorgesteld wordt. Hierom predikte de Zaligmaker: *Bekeert u en geloof het Evangelie*, Mark. 1:15. Maar het eerste van het geloof en van de geloofswerkzaamheid is de kennis. Daarom moeten wij het Evangelie, waaraan wij zullen geloven, dan ook noodzakelijk eerst geestelijk kennen. En hiertoe moet ons hetzelfde, in Gods ingestelde weg, door Zijn heilige dienaren en gezanten nu ook zuiver verkondigd worden, beide met een levendige stem, en door een onfeilbare Geestesletter. *Want hoe zullen zij toch in Hem geloven, van Welken zij niet gehoord hebben? En hoe zullen zij horen zonder die hun prediken? Zo is dan het geloof uit het gehoor, en het gehoor door het Woord Gods*, Rom. 10:14-17.

Daarom laat de Heere de arme, verloren zondaren, die ten eeuwige leven verordineerd zijn, de verkondiging van het Heilig Evangelie dan ook eerst ontmoeten, en zet hen daaronder neer. En ziet, dan komt nu Zijn Geest, en opent hun harten, dat zij daar acht op nemen, Hand. 16:14. Hij verlicht hun verduisterd gemoed met de blinkende stralen van dat alleraannemingswaardig, heerlijke Woord van het Evangelie. Hij brengt Gods dierbaarste heil- en genadebeloften (die in dat Evangelie, als in een rijke schatkamer verborgen en opgesloten liggen) daaruit gepast te voorschijn, en stelt die zeer klaar in een waarachtig hemels licht voor hun ogen, en ontdekt hun de Heere Jezus in dezelve. Ja, Hij drukt hun ook de Goddelijke genadebeloften van het Evangelie zodanig op hun gemoed, dat zij de Goddelijkheid daarvan nu wel krachtig gevoelen, en er hartgrondig van overreed worden, niet anders, alsof de Heere God nu Zelf voor hun aangezicht stond, tot hen sprekend uit de hemel met Zijn eigen mond. Zie, zó werkt Gods Geest dan nu in de harten van de uitverkorenen, onder en door de verkondiging van het Heilig Evangelie, een waar en oprecht geloof. Waaruit dan ook wel duidelijk blijkt, dat, wanneer slechts het Evangelie, met deszelfs genadige beloften, voor 's mensen ziel nog waarlijk bedekt en verborgen blijft, er dan ook in genen dele een waar zaligmakend geloof plaats kan hebben. *Maar indien ook ons Evangelie bedekt is, zo is het bedekt in degenen die verloren gaan; in dewelke de God dezer eeuw de zinnen verblind heeft, namelijk der ongelovigen, opdat hun niet bestrale de verlichting des Evangelie der heerlijkheid van Christus, Die het Beeld Gods is*, 2 Kor. 4:3, 4. De mensen kunnen voorzeker nooit meer waarachtig geloof hebben, tot hun rechtvaardigmaking en zaligheid in Christus, dan zij

geestelijke kennis van de waarheid van het Heilig Evangelie hebben, welke van hen, in de Geest, gelovig moet omhelsd worden. Het Evangelie is Gods blijvend zaad in het hart, waar het geloof uit moet wassen, en het hemels licht, waar de Heilige Geest het geloof door komt ontsteken. Want de Wet, hoewel zij in de weg des Geestes wel het voorbereidend zielvernederend middel is tot het geloof, zo is zij toch het eigenlijk formerend en werkend middel niet van hetzelfde. Dit is alleen het zuivere Evangelie, gelijk dat hier in de Catechismus daarom ook slechts genoemd wordt.

De Wet is als de spiegel, waarin de mens de verdoemelijkheid van zijn eigengerechtigheid bij Gods helder licht zeer levendig bemerkt, en het *Evangelie* is de spiegel, waarin hij de heerlijkheid van Christus en van Zijn volmaakte Middelaarsgerechtigheid met ongedekt aangezicht zodanig aanschouwt, door de werking van de Heilige Geest, dat hij daar met zijn gehele hart nu gelovig ook naar uitgaat, en die heilbegerig aangrijpt en omhelt, 2 Kor. 3:18. En zo is deze dan ook noodzakelijk de aanbiddelijke wijze en heilige orde van de Geest in het bekeren van de zondaren, dat Hij hun altijd eerst de Wet voorhoudt tot hun ware overtuiging, en dan vervolgens ook het Evangelie tot hun inwendige geloofsvereniging met de Heere Jezus Christus. De Wet doet ons het waangelooft verliezen, en het Evangelie doet ons het ware geloof ontvangen. Maar het horen van het Evangelie gaat altijd in orde voor het geloven, zoals ons de Apostel ook zal leren. Ef. 1:13. Dit zij hier dan genoeg gezegd van de eerste oorsprong en werking van het geloof.

b. Hierop volgt nu deszelfs versterking, waarvan ons in de Catechismus alzo geleerd wordt, dat de Heilige Geest datzelfde sterkt door het gebruiken van de Sacramenten. Om dit wat nader te overwegen, hebben wij hier weer in acht te nemen:

- (1) des Geestes werk, dat hij verricht, en dan
- (2) de middelen, waardoor Hij zulks doet.

(1). Het werk des Geestes is, dat Hij Zijn eigen geloof in de harten van al Gods kinderen ook steeds versterkt. Daar is veel aan gelegen, dat deze zaak, met des Heeren hulp een weinig geopend en klaar in het licht gesteld word. Want het is hier nu de rechte plaats om van de zwakheid en van de gebreken en ongesteldheden, waaraan het oprechte geloof menigvuldig onderhevig is, in het bijzonder te spreken. Tot dusver hebben wij ons enkel opgehouden met de beschrijving van de eigenlijke aard en wezenlijke werkzaamheid van het geloof, gelijk ook van deszelfs vrucht en oorsprong. Maar nu is het nodig, indien dit alles wel verstaan zou worden, dat wij ook verder handelen van het natuurlijke en van het bijkomende gebrek, hetwelk het geloof aanhangt, en waartegen de gedurige genade en versterking van de Heilige Geestes in de weg van Gods geordineerde middelen, noodzakelijk vereist wordt.

Dat Goddelijk geloof, welke verhandeling ons nu zo lang heeft opgehouden, is wel een volkomen geloof in delen, doch niet in trappen. Hetzelfde is in de ene Christen groter en sterker, in de andere zwakker en kleiner, *gelijk als God een iegelijk de mate des geloofs gedeeld heeft*, Rom. 12:3.

- Sommigen zijn hier *kinderkens en zuigelingen, anderen jongelingen, anderen vaders in het geloofs*, 1 Joh. 2:12, 13.
- De Heilige Schrift is ook zo gewoon te spreken van *een wasdom des geloofs*, 2 Kor. 10:15; 2 Thess. 1:3.
- Van *de vermeerdering des geloofs*, Luk. 17:5.
- Van *de bevestiging des geloofs*, Hand. 16:5; Kol. 2:7.
- *Krachtig wording des geloofs*, Filem. vs. 6.
- *Volmaking des geloofs*, 1 Thess. 3:10.
- *Opbouwing van het geloof*, Judas vs. 20.
- En *geloofsversterking*, 1 Thess. 3:2.
- Ja, in de Schriftuur wordt ook gesproken van een *zwakheid des geloofs*, Rom. 4:19 en 14:1.
- En overal waar men gemeld vindt van de *zwakken in het Christendom*.
- En van een *sterkheid des geloofs*, Rom. 4:20 en 15:1; 1 Kor. 16:13; 1 Joh. 2:14.

- Wij lezen ook van *een geloof als een mostaardzaad*, Matth. 17:20.
- En *geloof als een gekrookt riet en rokende vlaswiek*, Jes. 42:3.
- En van *kleingelovigen*, Matth. 8:26 en 18:6; Luk. 12:28.
- En ook van een *groot geloof*, Matth. 8:10 en 15:28.
- En van *vol geloof te zijn*, Hand. 6:5, 8 en 11:24.

Hetwelk allemaal dient, om ons aan te wijzen dat er zeker trappen zijn in het geloof, van sterkte en van zwakheid, gelijk in al Gods andere genaden, en dat alle Christenen geenszins dezelfde mate des geloofs bezitten, maar dat, dezen aangaande, een groot onderscheid is tussen de ene en de andere.

Van de zwakgelovigheid in 't algemeen

Maar opdat deze leer niet enigszins misgevat word (gelijk helaas! van velen zo droevig geschiedt), moet hier nu voor alle dingen eerst wel in acht genomen worden, *dat zodanige verscheidenheid in de geloofstrappen geen de minste verscheidenheid invoert in het geloofswezen*. Even alsof een zwak geloof wezenlijk ook een ander soort van geloof zou zijn dan een sterk geloof. Nee, deze is een allergevaarlijkste misvatting, strekkende tot verderf van de gehele leer van het Evangelie. De zwakheid en sterkte zijn slechts enkele hoedanigheden of bijkomstigheden van het geloof, die, hoe natuurlijk en onafscheidelijk zij hetzelve ook al mogen aanhangen, toch echter deszelfs eigenlijke aard en wezenlijke werkzaamheid in het minst niet veranderen. Het allerkleinste geloof is van even dezelve natuur en natuurlijke kracht en werkzaamheid, als het allersterkste geloof, hoeveel zij schoon ook mogen verschillen in mate of in trappen. Wat meerder of minder, en dergelijke dingen, veranderen het wezen van een zaak niet. Gelijk het kleinste korreltje goud, dat ook nog met vele onzuivere stof zeer nauw en vast vermengd is, niet minder waar en deugdelijk goud is in wezen, dan de grootste klomp, hoe zuiver van allooï die ook zijn mocht. En gelijk het kleinste vonkje vuur, liggende verborgen onder veel as, zodat het nauwelijks gezien of gevonden wordt, wezenlijk al hetzelfde vuur is, als het grootste vuur, dat alles aansteekt en sterk brandt. En het minste druppeltje water van dezelfde substantie is, als het water van een gehele rivier, niet anders is het ook met het geloof. Het minste korreltje of vonkje of druppeltje daarvan, hoe zeer het met ongelooft, duisterheid, twijfeling en andere zondige verdorvenheid ten nauwste bezet en als vermengd mocht zijn, is en blijft toch wezenlijk en waarachtig geloof, zowel als een geloof dat sterker, groter en zuiverder is. De vader van het kind die schreide over zijn klein geloof, Mark. 9:24 en de hoofdman over honderd die van de Zaligmaker zo geroemd werd over zijn groot geloof, Matth. 8:10, hadden wezenlijk énerlei geloof, maar verscheiden in mate en trappen. Beide toch erkenden zij de Heere Jezus waarlijk voor de Christus, de Zoon des levendigen Gods, en hielden Hem als zodanig alleszins in waarde, en zochten alleen bij Hem al hun hulp, met afzien en verzaking van alles, ja, vertrouwden ook oprecht op Hem. Dit was het wezen of de wezenlijke werkzaamheid van hun beider geloof. Maar zie, de een had een grotere mate van geloof dan de ander, en de trappen van beider geloof waren grotelijks onderscheiden. In de hoofdman werd meer geestelijk licht dan zuiver geloof gevonden, en meer leven en kracht, meer stilheid, ootmoedigheid, lijdzaamheid, vertrouwen enz. Daarentegen waren in die arme vader van het kind meer duisterheid, twijfeling, strijd en zwakheid, onrust en bekommring enz. Dit was nu het onderscheid in het geloof van deze mensen, die toch in de grond beide oprechte gelovigen waren, en in de ware geestelijke eenheid van het geloof stonden, om welke de Zaligmaker bidt voor de Zijnen, Joh. 17:21.

Men moet hier dan altijd wel in acht nemen, en door Gods genade wel leren verstaan:

1. Dat geloof en twijfeling (of anders geloof en ongelooft) twee wezenlijk onderscheiden zaken zijn, van geheel verschillende aard en natuur, die in de Heilige Schrift zo vlak tegen een gesteld worden, Matth. 21:21; Rom. 4:20; Jac. 1:6 en elders. Gelijk licht en duisternis, hitte en koude, en

dergelijke tegengestelde soorten van dingen, geheel van elkaar afgezonderd en vaneen gescheiden zijn, alzo zijn geloof en twijfeling ook geheel gescheiden. Want geloof is geen twijfeling, en twijfeling is geen geloof, maar 't zijn recht tegengestelden. Het geloof strijdt tegen de twijfeling, en deze strijdt tegen het geloof. Zij zullen nooit ophouden een natuurlijke vijandschap, strijd en worsteling tegen elkaar te voeren, en zij laten zich, zelfs niet voor een ogenblik, ooit wezenlijk tezamen verenigen. Het geloof zal de twijfeling verdrijven, en de twijfeling zal het geloof verdrijven, naardat maar het een of ander de overhand kan bekomen. In het wezen des geloofs kan geen twijfeling ooit begrepen worden, en wederom, in de natuur van de twijfeling kan geen geloof ooit begrepen worden, aangezien zij toch waarachtig tegengestelde dingen zijn, welke daarom hun wederzijds verschillend wezen wel bijeen kunnen hebben, maar nooit ineen.

2. Daarnaast moet hier ook niet minder in acht genomen worden, dat die twee tegengestelden, geloof en twijfeling, nochtans *in dezelfde gelovige*, als in hun beider onderwerp of zitplaats, allernauwst tezamen verenigd zijn, zodat de gelovige die beide binnen in zijn hart altijd omdraagt. In zijn vernieuwd gemoed woont het geloof, en in zijn nog aanklevend, zondig vlees woont het ongelooft of de twijfeling. En beiden hebben zij, ieder uit zijn eigen oorspronkelijke grond, in des gelovigen hart zo een vaste en wezenlijke bezitting genomen, dat de gelovige met zijn gemoed alleenlijk gelooft, en met zijn vlees alleenlijk twijfelt. Het is met hem als de Apostel zegt: met het gemoed dient hij wel de Wet Gods (welke in het genadeverbond nu een zuivere Wet des geloofs is, Rom. 3 :27, en de Wet van Christus, Gal. 6:2), maar met het vlees de Wet der zonde; welker grond enkel duisternis en ongelooft is, Rom. 7:26. Gelijk als licht en duisternis in de avondstond zich nauw ondereen vermengen, en alzo dan de schemering uitmaken, eveneens vermengen zich geloof en twijfeling ook zeer nauw, - niet wezenlijk maar onderwerpelijk - tezamen, in dezelfde gelovige, en maken zos in hem een gemengde staat en leven en werkzaamheid, eensdeels van geloof, en anderdeels van ongelooft of twijfeling.
3. Gods kinderen bestaan, zo lang zij hier op aarde zijn, beide uit vlees en geest, of uit een nieuw gelovige, en uit een overgebleven oude natuur. In de ene woont Gods genade, en in de andere woont hun zonde. En die twee tegenstrijdige beginsels van geloof en ongelooft, van genade en zonde, van vlees en geest, voeren steeds binnen in het hart van de gelovige een onverzoenlijke oorlog en vijandschap tegen elkaar, en zoeken elkaar alleen te verderven en ten onder te brengen, zo veel zij immer kunnen. Het is hier al weer als de Apostel ons leert: *Want het vlees begeert tegen de geest, en de geest tegen het vlees, en deze staan tegen elkander, alzo dat gij niet doet hetgeen gij wilde*, Gal. 5:17. De gelovige wil, naar de Geest of naar zijn vernieuwde natuur, niet anders doen dan oprecht geloven, en ook uit het geloof voor God leven, Hab. 2:4. Maar zie, hier staat nu zijn zondig vlees, of oude verdorven natuur, die nog in hem is overgebleven, geheel tegen aangekant, en wil hem zulks op alle wijze verhinderen en beletten, en hem enkel in de zonde en in het ongelooft steeds doen leven. Daaruit ontstaat dan nu die zware en moeilijke strijd des geloofs, 1 Tim. 6:12, welke ieder waar gelovige gedurende zijn leven lang steeds moet strijden tegen zijn eigen vlees en tegen het ongelooft en de zonde, welke nog binnen in hem wonen.
4. En hier in de goede strijd, heeft hij nu ook gedurig nodig van Gods Geest krachtig bijgestaan en geholpen te worden, gelijk de satan zijn vlees ook helpt en krachtig bijstaat. Naardat de gelovige hier nu staat in deze strijd des geloofs, zó staat het met de toestand en gelegenheid van zijn geloof dan ook eveneens. Indien hij waarlijk gesterkt wordt in de Geest, door de Goddelijke genade, zodat hij zijn zondige en ongelovige vlees allengskens mag doden en ten onder brengen, en daar de overwinning over bekomen, dan moet het zeker volgen, dat zijn geloof ook steeds moet wassen, en in wortel, hebbelijkheid, kracht, luister, zuiverheid en vruchtbaarheid enz. dagelijks moet toenemen. Daarentegen, indien zijn vlees sterker is en merklijk de overhand heeft over de geest, (gelijk helaas! zoo vaak het droevig lot is van velen, j a wel verre de meesten van Gods kinderen in

deze geesteloze eeuw), dan wordt het geloof door duizend verdorvenheden van binnen, en door menigerlei verzoeken van buiten, waar de satan zijn heilloze besturing ook steeds in heeft, wel grotelijks bestreden, onderdrukt en bezwaard, zodat het dan onmogelijk andere, dan alleen zwakke, flauwe, onzuivere en onvaste werkzaamheden kan voortbrengen. Waarmee dan ook noodzakelijk een zwakheid en onvruchtbaarheid van het gehele geestelijke genadeleven, inwendig en uitwendig, moet vergezeld gaan, naardien hetzelfde toch enkel middellijk hangt aan de heilige wortel des geloofs.

5. Ziet, alzo is het geloof van Gods kinderen dan altijd meer sterk of meer zwak, naardat de Geest in hen meer of min strijd voert tegen het vlees, en indien strijd ernstig, levendig, standvastig en voorspoedig is, door de Goddelijke genade. Wij zullen hier nu niet omstandiger zijn, alzo wij hopen indien de Heere wil en wij leven, deze gewichtige stof des geloofs eniger tijd opzettelijk breder te verhandelen. Alleen is hier nog nodig wel in aanmerking te nemen, dat er eigenlijk een tweërlei zwakheid des geloofs is, één die meer natuurlijk, en één die meer door omstandigheden ontstaat.

1. De natuurlijke zwakheid is deze, die gewoonlijk plaats heeft in alle jonge, eerstbeginnende Christenen, die pas in de staat des geloofs zijn overgegaan. Immers de dingen zijn altijd zeer gering en zwak in haar eerste beginsel, en nemen langzamerhand toe in kracht en wasdom, totdat zij tot hun volkomenheid nu geraken. Hoe tener en zwak is toch een eerstgeboren kindeke, in vergelijking van een volwassen mens! Maar in het geestelijke geloofs- en genadeleven staat het ook niet anders. De nieuwgeboren kinderkens, die met melk moeten gevoed worden, 1 Petrus 2:2, zijn hier, overeenkomstig de gelegenheid, noodzakelijk altijd zeer zwak in het geloof, en zij worden door genade en door oefening met der tijd eerst sterker, en meer geworteld en opgebouwd in Christus, en bevestigd in het geloof, Kol. 2:7.

- Maar wij moeten deze kinderlijke zwakheid der gelovigen hier niet verkeerd verstaan, alsof het niet wel mogelijk, maar integendeel geheel ongerijmd, ja, wandrochtelijk zou zijn, indien soms eerstbeginnende Christenen ook terstond, door Gods genade, in een ruime geloofsverzekering en zoete gemeenschap met Christus, korter of langer, waarlijk zouden wandelen, alsof zulks enkel slechts behoorde tot de volwassenen staat der meer bevestigde Christenen, zoals sommigen dat zo dwaaslijk schijnen te willen stellen. Want de Heilige Schrift zal ons het tegendeel zeker leren. Zacheüs, Luc. 19:6, de kamerling, Hand. 8:39, Cornelius de hoofdman en de zijnen, Hand. 10:45, 46, de Stokbewaarder, Hand. 15:35, en denkelijk ook Lydia, Hand. 16:15, en anderen, hebben immers aanstonds, zodra als zij bekeerd waren, een ruime en zoete verzekering des geloofs genoten, en hebben de Heere voor Zijn genade aan hen bewezen geheel hartelijk geprezen, en zijn deswege zeer grotelijks verblijd geweest. Ja, het is waarlijk eigen aan de eerste komst des geloofs tot de Heere Jezus, dat Hij de arme gelovige zondaren dan met grote liefde in Zijn huis ontvangt, en hun zielen zeer liefelijk pleegt te omhelzen, gelijk ons zulks zeer levendig zo wordt afgeschilderd in de gelijkenis van de verloren Zoon, die met de grote vreugde en goedertierenheid van Zijn Vader werd ontvangen, Luc. 15:24. Het is hier toch ook, als de Heere van Zijn volk zegt: *Als Israël een kind was, toen heb ik hem liefgehad*, Hos. 11:1. En zo plachten ook de kinderen van God nimmer te vergeten die eerste liefde van hun zalige ondertrouw met de Heere Jezus, en wat een allerdierbaarste genade, troost en vrede zij toen van Hem genoten, zodat zij ook daarna wel hartelijk en met tranen somtijds wensen, dat zij zulke liefelijke omhelzingen des Heeren nog eens weer mochten onder vinden, bijzonder als zij eens lang in duistere, dodige of verlatene toestanden moeten leven, en droevig zuchten: *Hoe lang Heere, zult Gij mijner steeds vergeten? Hoe lang zult Gij Uw aangezicht voor mij verbergen*, Ps. 13:2. Er zullen immers ook wel oprechte mensen genoeg gevonden worden, die zullen kunnen getuigen, hoe waarlijk die eerste tederste omhelzingen van de nauw verbonden harten zo iets zoets en beminnelijks bij zich hebben, hetwelk naderhand in het gehele huwelijksleven alzo

niet meer genomen worden. Maar dit zullen de arme Christenen ook moeten zeggen van die allertederste liefdesomhelzingen van God, in Christus, welke zij toenmaals mochten genieten, toen Hij hen eerst opnam in Zijn armen, en hen kwam trekken met mensenzelen, met touwen der liefde, Hos 11:3, 4, toen zij de Heere ook nawandelden in de woestijn, in onbezaaide landen, Jer. 2:2.

- En toch is het evenwel zeker genoeg, dat die ruime blijdschap en zoete geloofsverzekering der eerstbeginnende christenen niet zo zeer ontstaan uit een geestelijke sterkte en hebbelijke ingewortelde vastigheid van hun geloof, als wel meest uit die bijzondere invloeden des Geestes, waarmee de Heere hen in die eerste tijd, als Zijn nieuwgeborene kinderkens, nu zacht wil troetelen en liefelijk omhelzen en kussen, gelijk de ouders hun kleine kinderkens alzo plachten te doen. Want de Heere wil Zijn Jacob ook richten naar de gang van Zijn zwakke zogende schapen, Gen. 33:13, en Hij wil ook de lammeren in Zijn armen vergaderen, en in Zijn schoot dragen; de zogende wil Hij zachtkens leiden, Jes. 40:11.
- Doch, deze tedere en zachte handelwijze des Heeren zal niet altijd zo duren, maar als Zijn kinderen nu zover beginnen op te wassen, dat zij enige oefening of beproeving nodig krijgen, dan zal Hij ook, schielijker of langzamer, Zijn weg met hen wijselijk gaan veranderen. Hij zal hun die gevoelige invloeden en die liefelijke ondersteuning van Zijn Geest, dan zo niet meer schenken als wel voorheen, maar Hij zal nu ook gaan arbeiden om uit dat gestaltelijke leven te leiden tot een zuiver geloofs- en genadeleven op grond van Zijn heilig Woord en beloften. Hiertoe zal Hij Zijn weg met hen nu alleszins richten. Want immers wij weten, dat kinderen die zelf beginnen te gaan, dan zo in des moeders schoot niet meer gedragen en getroeteld worden, gelijk de zogende kinderen, die nog niet gaan kunnen.
- En zie, als de Heere nu zodanigen weg of handelwijze met de Zijnen maar eens heeft beginnen in te slaan, en als Hij hen met Efraïm wil leren gaan, Hos. 11:3, dan zal het zeker weldra genoeg aan zichzelf en aan anderen beginnen openbaar te worden, dat zij waarlijk nog zeer zwak zijn in het geloof, en grotelijks onbedreven en onervaren in de wegen des Heeren. Het zal hun dan ook wel gaan, als het David ging, toen hij zeggen moest: *Heere, Gij had mijn berg door uwe goedgunstigheid vastgezet; maar toen Gij Uw aangezicht verborg, werd ik verschrikt*, Ps. 30:8. Kortom, de arme christenen zullen op deze posten dan wel smartelijk ondervinden, hoe groot hun inwonende verdorvenheid, en hoe klein hun geloof en genade waarlijk nog zijn, en wat kracht des Geestes, en heiligende middelen en oefeningen van de Heere zij steeds nodig hebben, tot ondersteuning en versterking van hun zwakke geloof. Voorzeker, zij zouden die droevige zwakheid huns geloofs nooit recht kunnen weten, als de Heere hun die Zelf, door Zijn genade, op de zware posten niet zo kwam leren. Te geloven, als men nabij de Heere Jezus in het licht wandelt, zulks kan zelfs het kleinste en zwakste geloof wel doen, maar te geloven in het midden van vele inwendige en uitwendige verzoeking en beproevingen van de hand des Heeren, en als men in de duisternis wandelt, en geen licht heeft, Jes. 50:10, dit is waarlijk nog al een geheel ander werk, waar de arme zwakgelovigen geen raad toe weten. En zo is deze dan de *natuurlijke geloofswakheid*.

Hoe de zakgelovigheid geen verandering maakt in het wezen des geloofs

2. Maar daarnaast is er ook een zwakheid des geloofs, die van ons moet aangemerkt worden als meer door toevallen en als enkel afhangelende van Gods heilige en vrijmachtige bestiering. Deze gaat niet altijd eveneens over de staat en weg van alle gelovigen, maar zoals de Heere in Zijn aanbiddelijke wijsheid, maar volgens Zijn eeuwige raad, voor een ieders geloof meest dienstig en nodig acht. Het lichamelijke leven van de mensen kan ons hier tot een levendig voorbeeld verstrekken, want daar hebben ook beide een *natuurlijke* en een *omstandelijke* zwakheid plaats.

- De natuurlijke zwakheid is deze, die enkel ontstaat uit de bijzondere trappen van ouderdom en van wasdom, welke aan alle mensen zonder onderscheid algemeen zijn. Maar de zwakheid door omstandigheid hangt enkel af van Gods wijze en soevereine bestiering over 's mensen leven, waarnaar ieder mens de mate van zijn gezondheid en sterkte dagelijks ontvangt. Sommigen zijn doorgaans sterk en gezond, ja ook wel voor al hun leven, en zij weten nauwelijks van ziekte of zwakheid. Anderen hebben hun wisselvalligheden van gezondheid en van ziekte, en zijn op de ene tijd sterk, op de andere tijd zwak. De sterksten hebben op sommige tijden hun zwakheden en ongesteldheden langer of korter. En weer anderen zijn meest altijd ziek, en voeren een zwak ellendig lichaam om, dat geen of weinig gezondheid ooit genoten heeft. Dit alles hangt dan enkel zo aan Gods wijze en vrijmachtige bestiering, welke in ons opzicht als toevallig moet aangemerkt worden, omdat dezelve zich naar geen andere vastgestelde orde, dan die van Gods verborgen wil richt, hoewel zij toch ook ordinair werkt door de middeloorzaken.
- Maar het is in het geestelijke leven des geloofs ook eveneens gelegen. Daarin zijn sommige gelovigen kerngezond en sterk, en weer anderen veeltijds zwak en ongezond. De sterksten hebben ook hun toevallen van ziekte en zwakheid, veel of weinig, en langer of korter, al naardat de Goddelijke bestiering hen in hun weg belijft te leiden. En die zwak zijn, ontvangen op sommige tijden ook weer gezondheid en krachten. Hoewel er ook wel gevonden worden onder Gods volk, die al hun dagen hier op aarde met een zwak en ongezond geloof te worstelen hebben, waarvan zij niet eer, dan in de ure van de dood verlost worden. Doch indien het der mensen plicht is in hun natuurlijke leven, om op alle wijze zorg te dragen voor hun welstand en gezondheid, en daar steeds de rechte middelen toe aan te leggen en te gebruiken, hoeveel meer zullen Gods kinderen dan niet gehouden zijn, om met alle zorgvuldigheid, door de genade, steeds te arbeiden en te waken voor de geestelijke gezondheid van hun dierbaar geloof, waar toch hun inwendig leven, sterkte, troost, heiligmaking en zaligheid geheel aan hangen?
- O! hoe zeer moesten de zwakgelovige Christenen niet bewogen en bekommerd zijn, om hun geloof door een naarstig gebruik van de geordineerde middelen toch meer versterkt te krijgen? Hoe moesten zij niet schreien en klagen zonder ophouden, met die vader van het bezeten kind, aan de voeten van de Heere Jezus, en roepen tot Hem: *ik geloof; Heere, kom mijn ongelovigheid te hulp?* Mark. 9:24. Want niemand, dan Hij alleen, kan hen helpen. En hoe moeten ook de sterkgelovigen niet steeds ernstig op hun hoede zijn voor al hetgeen hun geloof nadelig mocht wezen, en staan ook zorgvuldig naar meerdere toeneming en versterking van hun inwonende genade! Want het is immers zeker, dat die toevallige zwakheid des geloofs, welke alle onderscheidenlijk voor te stellen, waarlijk wel een zeer gewichtig en noodzakelijk, maar tevens ook een zeer omstandig werk zou zijn van grote omslag. Wij zeggen hier dan slechts in 't algemeen, dat al die toevallige oorzaken eigenlijk tot vier voorname hoofdoorzaken moeten gebracht worden: te weten

- (1) Gods heilige en soevereine bestiering;
- (2) de boze list en verzoeking van de satan;
- (3) de inwonende zonde;
- (4) de aanvechting of verleiding van de wereld.

Een ieder van deze zou wel een brede verhandeling op zich zelf vereisen, indien die gewichtige materie, met de Goddelijke bijstand, naar behoren uitgewerkt te worden. Alleen achten wij noodzakelijk hier nog kort voor te stellen, welke gewoonlijk de natuurlijke uitwerkingen, of de wezenlijke kenmerken en eigenschappen zijn van de zwakheid des geloofs in de kinderen van God.

Waaromtrent dan altijd eerst noodzakelijk vastgesteld moeten worden, dat er waarlijk een oprecht geloof in hun harten door de Heilige Geest gewerkt is, geheel volkomen in wezen of in delen, zoals dat nu alreeds omstandig van ons beschreven is. Dit moet wel in acht genomen worden, want hier op steunt alles, wat er van de zwakheid des geloofs zou mogen gezegd worden. Waar geen oprecht geloof

in de grond van het hart waarlijk gevonden wordt, maar waar de mens nog geheel staat in de grond van het ongelooft, aldaar kan ook geen zwak geloof plaats hebben. Hetgeen men daar voor nemen en houden wil, dat is dan slechts een bedrieglijk uitvloeisel van het verleidende waangelooft. Zodra het natuurlijke wezen der dingen is weggenomen, houden ook alle hoedanigheden en toevallen vanzelf op, als die geen ander waarachtig bestaan hebben, dan in hun wezen of onderwerp, waar zij aanhangsels van zijn. Stelt alleen de wezenlijke natuur des geloofs niet recht, zo zult gij ook de zwakheid des geloofs niet recht stellen: want die is geheel een toeval of hoedanigheid van het geloofswezen, dat daarom eerst recht gesteld moet zijn.

Hier vandaan is het, dat alle degenen die dwalen, in de beschrijving van de grond en het wezen des geloofs, ook geen recht onderscheid zullen maken tussen de zwakheid des geloofs, maar die beiden altijd zeer verkeerd onder een zullen vermengen. En nochtans is deze waarlijk een dodelijke misvatting, tot verderving van de gehele zaligheidsleer. Want in alle zwakheid des geloofs, is altijd een vermenging of samenkomst, beide van geloof en van ongelooft, maar welke twee zorgvuldig van elkaar moeten onderscheiden worden. Daar is in het zwakke geloof altijd een waar oprecht geloof, maar hetwelk zwak is en meer niet dan flauwe en geringe werkingen kan voortbrengen, vanwege de kracht van het ongelooft, dat daartegenover staat in de gelovigen. En diensvolgens moet het ware wezen des geloofs dan ook noodzakelijk altijd eerst gesteld worden, eer men over kan gaan om de zwakheid des geloofs te stellen.

Nu, het wezen des geloofs bestaat *in een ware kennis, en in een waar vertrouwen*. Die twee zijn wezenlijk zo wel in de zwakke als in de sterk gelovigen. Maar het onderscheid tussen beiden ligt alleen, gelijk wij reeds gezegd hebben, in de bijzondere mate en trappen, volgens welke de sterkgelovigen een meerdere en zuiverder geloofskennis, en een vaster en zekerder vertrouwen des geloofs bezitten en beoefenen, door de kracht van de Heilige Geest dan de zwakgelovigen. De laatsten hebben meer te worstelen met de duisterheid en het wantrouwen, van het bijliggende ongelovig vlees, waar de satan, de zonde en de wereld, onder Gods heilige bestiering, een gedurige invloed in hebben. Want als maar slechts dat vlees merkelyk de overhand heeft over de Geest, dan is het ongelooft in de ziel nu sterker dan het geloof, en dan wordt het geloof door het ongelooft krachtig aangevallen, bestreden, geschud, verdrukt, verdonkerd en verhinderd in zijn natuurlijke kracht en werking. En zie, even daaruit ontstaat dan nu de zwakheid des geloofs. De arme kinderen van God willen dan geloven, maar helaas! zij kunnen niet. Daar ligt een kracht van duisternis, van ongelooft en van twijfeling op hun harten, welke zij daar onmogelijk kunnen afwerpen, die toch alleen hun waarachtige sterkte is. Evenals een, die aan zware ketenen vastgebonden zit in een duistere kerker, onmogelijk vrij kan uitgaan om te wandelen of te werken, alzo zit het geloof hier dan ook als gebonden in de duistere kerker van het ongelooft, en ligt jammerlijk vast aan de ketenen van de helse aanvechtingen en verzoeking van de satan en van de verdorvenheden van het vlees. Hoezeer het ook mag zuchten, schreien en worstelen, het kan daar toch geenszins uitkomen, het kan niet vrijelyk handelen en werken overeenkomstig zijn natuurlijke aard. De arme gelovige zit hier als gebonden aan handen en voeten, het is hem nu onmogelijk om Gods beloften zo gelovig aan te grijpen en zich met een stil vertrouwen op dezelve te verlaten. Hij zou veeleer een berg verzetten, dan dat hij nu met ruimte en stilheid zou geloven. Want de winden der verzoeking kunnen somtijds zo sterk waaien in zijn ziel, en met zodanig geweld tegen hem aankomen van alle kanten, dat het schijnt, alsof zijn geloof geheel ontworteld en omver geworpen zou worden. En wie zal toch in staat zijn om ons te zeggen tot welk een droevige hoogte dit onweer der verzoeking somtijds wel kan rijzen, en hoe uitnemend zwaar het geloof daaronder wel kan lijden en uitermate zeer verdrukt en verzwakt worden, ja, in hoe nare kwijningen en ongesteldheden een ziel dan somtijds wel kan geraken gedurende een tijd, en tijden, en een halve tijd? Voorzeker, de aanvechtingen en verzoeking van de arme gelovigen kunnen dan wel zo menigvuldig en zo hooggaande en langdurig zijn, dat, als er alleen geen waar Goddelijk geloof in zijn hart door de Heilige Geest zeer diep geworteld zat, en steeds heimelyk onderhouden en versterkt werd, hij dan wel duizendmaal geheel ter neer geslagen, en van zijn vaste vertrouwen op God in Christus geheel afgerukt zou worden.

Maar zie, nu staat hij door de Goddelijke genade in de grond des geloofs zo vast geworteld, dat, hoe zeer hij door de winden der verzoeking ook geschud en bewogen mag worden, hij toch niet ter neer wordt geslagen in een volstreckte wanhoop, gelijk dit zo het rampzalig lot der geveinsden en waangelovigen is, die geen vaste wortel van een oprecht geloof ooit bezitten. Neen, de ware gelovige is, zelfs in de hoogste verzoeking en zwakheid zijns geloofs, dan nog evenals een schip, dat vast voor anker ligt in een zware storm. Hoezeer hij van de winden en baren der verzoeking ook geslingerd wordt, en dat het schijnt, dat hij op ieder ogenblik zal vergaan, zo gaat het vaste anker zijns geloofs toch niet door, noch breekt in stukken, maar hij houdt het daar nog voor, in de kracht van de Heilige Geest, totdat het onweer aan 't bedaren raakt, en zo blijft hij dan behouden door dat vaste anker des geloofs, hetwelk hij eenmaal heeft geworpen in het binnenste des voorhangsels, Hebr. 6:19.

De natuurlijke kenmerken en eigenschappen van het zwakgeloof zijn dan van tweeeërlei aard, naar het tweeeërhande beginsel, en naar deszelfs bijzondere en verschillende werkzaamheden, welke daarin al tezamen vloeien, en die de zwakgelovigheid eigenlijk stellen en veroorzaken.

1. Er is dan een grote duisterheid in de ziel, ontstaande uit gebrek van het geestelijke licht van het Evangelie. Zoals de zon, wanneer die schuilt achter dikke wolken, dan geen helder, maar een donker licht op de aarde neerzendt, zo schijnt de zon des geloofs binnen in het hart ook achter dikke wolken van blindheid, van verkeerde wanbegrippen en vooroordelen, van Satans bestrijdingen, aards- en vleesgezindheid, en van menigerlei andere verdorvenheid, welke het Goddelijke licht van het Evangelie dan beletten helder te schijnen in het gelovige gemoed. En uit die duisterheid en zondige verdorvenheid spruit dan ook noodzakelijk een grote kracht van wantrouwen en van ongelooft in het hart jegens God en Zijn beloften, als welke door gebrek van geestelijk licht nu niet klaar gezien, en dus ook niet ruim gelovig aangegrepen en omhelsd kunnen worden. Integendeel brengen die duisternis en dat ongelovig wantrouwen allerlei nare vrezes en bekommernissen, slingeringen en twijfelmoedigheid met zich. Ja, wanneer de verzoeking groot zijn, ook wel zeer benauwde angsten en verschrikkingen en zelfs helse bevingen en aanvechtingen, die de staat van de gelovigen ook wel zeer ellendig, treurig en bekommerlijk maken, meer dan men wel met woorden daarvan kan zeggen of uitdrukken. Deze en diergelijke dingen zijn de natuurlijke uitwerksels van het zondige en ongelovige vlees en van des satans verzoeking.
2. Hier tegen zijn er in het gemoed van de arme zwakgelovigen tevens ook nog andere werkingen, die alleen van de Geest des geloofs aldaar verwekt en veroorzaakt worden. Er schijnt dan op de grond en bodem van hun harten nog altijd een waar geestelijk licht des geloofs, hoe gering en hoe zwak het ook mocht zijn, waardoor zij dan nog heimelijk met hun gemoed (hoewel zij het zelf niet of nauwelijks mochten bemerken) aan God en Zijn beloften onverzettelijk blijven vasthouden, en die geenszins begeren los te laten, ja, al doodde hen de Heere. En zulks doen zij, als zij niet anders kunnen, dan nog met klagen, kermen, zuchten en wenen, en met tegen het ongelooft meer of min te strijden en te worstelen, en op een goede uitkomst en verlossing nog heimelijk hopen, ja, met vele andere dingen, die in een bijzondere verhandeling zouden kunnen genoemd en voorgesteld worden. Het kan lichtelijk geschieden, dat deze werkingen van het geloof in sommigen zo flauw en zwak zijn, dat zij ook zelfs naar buiten of niet of nauwelijks kunnen gezien worden, en dat ook de gelovige die zelfs niet eens bemerkt, en nochtans zullen zij inwendig binnen in zijn gemoed alzo verborgen zijn, en op zijn tijd, als de Heere Zijn volk genadig wil zijn, door de invloed van Zijn Geest ook weer meer te voorschijn komen, en dan zullen zij klaarder kunnen gezien worden. Want het is zeker, dat ook in de hoogste verzoeking het licht des geloofs met haar inwendige werkzaamheid nooit geheel wordt uitgeblust in der gelovigen harten, maar dat ook de ellendigste kinderen van God altijd nog besloten liggen onder dat dierbare woord van Christus: *Ik heb voor u gebeden, dat uw geloof niet ophoude*, Luk. 22:32. Het geloof kan wel eens doodkrank zijn, en zelfs in flauwten of bezwijming liggen, dat het schijnt, of er de levensadem nu geheel zou uitgaan, maar

het kan nimmermeer sterven, omdat die waarlijk leeft, en in de Zoon Gods gelooft, niet zal sterven in der eeuwigheid, Joh. 11:26; maar het water, dat Hij Zijn gelovigen geeft, wordt in hen een fontein van water, springende tot in het eeuwige leven, Joh. 4:14. Dit alles kan dan, zo wij achten, nu genoegzaam dienen, om de rechte aard en gelegenheid van de zwakheid des geloofs in het algemeen aan te wijzen. Want om hier omstandiger te handelen van de bijzondere soorten, wijzen en toevallen van dit droevige kwaad, en van deszelfs onderscheidene oorzaken, voortgangen, uitwerkingen en besturingen, enz. laat de gelegenheid nu geenszins toe.

Aangezien het geloof van Gods kinderen dan nu aan zodanige zwakheid en menigerlei gebrek onderhevig is, zo is daar dan in alle manier des Geestes genade en kracht nodig, om dat zonder ophouden te versterken. Want gelijk het natuurlijk leven van de mensen geheel afhangt van de invloed van de Goddelijke Voorzienigheid, door de geordineerde middelen, alzo hangt het bovennatuurlijke leven des geloofs ook alleszins af van de invloed van de Heilige Geest, door de ingestelde middelen van het Evangelie. En hiertoe woont diezelfde Geest in der gelovigen harten, om hen door Zijn hemelse kracht steeds te bevloeien, te verlichten, te bestieren en te versterken in het heilige geloofs- en genadeleven, opdat zij mogen wandelen waardiglijk den Heere, tot alle behagelijkheid in alle goede werken, vrucht dragende en wassende in de kennis Gods, met alle kracht bekrachtigd zijnde, naar de sterkte Zijner heerlijkheid, tot alle lijdzaamheid met blijdschap, Kol. 1:10, 11. De ware gelovigen hebben geen andere sterkte dan die zij gedurig ontvangen van de Heilige Geest, en dat ordinair in Gods geordineerde weg. Want zij leven en moeten ook steeds wandelen door de Geest, Gal. 5:25. Hierom bad de Apostel ook zo ernstig voor de gelovigen, *dat God hun wilde geven naar de rijkdom Zijner heerlijkheid, met kracht versterkt te worden door Zijn Geest in de inwendige mens, opdat Christus door het geloof in hun harten wone*, Ef. 3:16, 17. Indien hun geloof dan nu zwak of anderszins gebrekkig is, hetzij natuurlijk of toevallig, het is de Heilige Geest, die Zijn eigen werk in hun zielen altijd onderhoudt en versterkt. En indien dit zo niet was, dan zou het zeker weldra gedaan zijn, ook met het allersterkste geloof, zo wegens de machtige vijanden, die de gelovige heeft, als wegens zijn diepe machteloosheid in zichzelf. En voorwaar, hoe meer een Christen dit recht leert kennen op de moeilijke posten, dat hij ook alle ogenblikken des Geestes kracht en hulp tot versterking van zijn geloof en van al zijn andere genade nodig heeft, hoe meer hij naar dezelve steeds zal uitzien, en hoe ernstiger en nauwgezetter hij dan ook zal zijn in het gebruiken van de ingestelde middelen van de Geest.

Hoe het zwak geloof versterkt wordt door de Heilige Geest, door middel van het Evangelie en van de Sacramenten

(2). Waaronder tot versterking van het zwakke geloof ook bijzonder *de heilige sacramenten zijn en derzelver recht gebruik*. Het is wel zo, dat de verkondiging van het Evangelie, waardoor Gods Geest het geloof eerst werkt, tevens ook het eigenlijk geordineerde middel is tot deszelfs wasdom en versterking. Maar de Catechismus neemt nu voor in het bijzonder te handelen van de geloofsversterking, zoals dezelve van de Heilige Geest geschiedt, door middel van de Sacramenten, welke hier dan eerst beschreven worden (vraag 66) in hun rechte aard en gelegenheid, *als zijnde heilige, zichtbare waartekenen en zegelen, van God ingezet, opdat Hij ons door het gebruiken derzelve de belofte van het Evangelie des te beter te verstaan geve en verzegele, namelijk dat Hij ons vanwege het enige slachtoffer van Christus, aan het kruis volbracht, vergeving der zonden en dat eeuwige leven uit genade schenkt*.

Dit is dan weer de eigenlijke rechtvaardigmakingsleer, die tevoren van ons verhandeld is. Toen zagen wij, hoe de gehele rechtvaardigmaking een zuiver en vrij genadegeschenk van God is, door Christus aan de arme gelovigen, welke Hij middellijkerwijs aan hen voorstelt in de belofte van het Evangelie, en welk allerderbaarst Goddelijk genadegeschenk dan weer van hen in de kracht van de Heilige Geest

door een oprecht geloof noodzakelijk moet omhelsd en aangenomen worden, indien zij dat waarlijk zullen bezitten, en dus uit het geloof gerechtvaardigd zullen worden. Maar aangezien alles hier dan middellijk alzo geheel hangt aan de zuiverheid en oprechtheid van het geloof, zo heeft de barmhartige Hemelse Vader in Zijn ontfermende genade ook alleszins willen zorg dragen voor het zwakke geloof van Zijn arme kinderen, en heeft hun uit dat inzicht nu die heilige Sacramenten gegeven, als dierbare en bekwame middelen tot versterking van hun geloof, door de kracht van de Heilige Geest. Want daartoe zijn die Sacramenten uit hun aard en gelegenheid in alle manier zeer gepast, geordineerd en geschikt, als hebbende tweeërlei gebruik en nuttigheid voor de ware gelovigen.

1. Dat die hen dienen als zichtbare waartekenen ter lering en onderwijzing, om hen de Goddelijke belofte van het Evangelie van hun genadige rechtvaardigmaking in Christus te beter te verstaan te geven. Want zie, zij zijn als geestelijke figuren of prenten, waarin hun dat bloedig slachtoffer van Christus aan het kruis (hetwelk de enige en volkomen grond van hun rechtvaardigmaking en gehele zaligheid is), op een zichtbare wijze zeer levendig wordt afgebeeld en klaar voor ogen gesteld, niet anders dan als hing de Heere Christus daar Zelf zo voor hun aangezicht uitgestrekt aan het kruis, Zijn dierbaar bloed vergietende, en stervende tot vergeving van hun zonden en om hun het eeuwige leven te verwerven.
2. Ten andere dienen hun die heilige Sacramenten ook *als onbedrieglijke Goddelijke onderpanden en zegelen, ter bevestiging van die Evangelische waarheid aan hun harten door de werking van de Heilige Geest*. Die waarheid zelf is geestelijk en onzichtbaar, en valt niet onder het bereik van de uitwendige zinnen. Zij moet alleen door middel van het geloof en door de werking van de Heilige Geest van ons gekend en aangenomen worden. Waartoe deze zichtbare zegelen dan nu strekken, om de ongeveer gelovigen van Godswege wel ernstig te verzekeren, dat zij waarlijk gerechtvaardigd zijn uit Zijn genade, in Christus Jezus, en dat zij ook erfgenamen zijn van het eeuwige leven.

En wanneer nu ook de Heilige Geest deze zegelen, door een gelovig gebruik van dezelve, vast gaat hangen inwendig aan het gemoed van de gelovigen, hoe zouden zij dan toch kunnen twijfelen aan die genadige belofte van het Evangelie? *Want beide het Woord en de Sacramenten zijn daarheen gericht* (volgens vraag 67) of daartoe verordend, *dat zij ons geloof op de offerande van Jezus Christus, aan het kruis, als op de enige grond van onze zaligheid wijzen*, zonder dat der gelovigen eigen werken of verdiensten daar iets aan toebrengen, ja ook hun geloof niet, in dit opzicht aangemerkt. De Heilige Geest toch leert ons in het Evangelie, en verzekert ons door de Sacramenten, dat onze volkomen zaligheid in de enige offerande van Christus staat, die voor ons aan het kruis geschied is. En zo zijn de Sacramenten dan gewis Gods onbedrieglijke waartekenen en zegelen, om ons geloof niet slechts gedurig op te leiden tot de rechte beschouwing van onze rechtvaardigmaking en zaligheid, door de enige zoenofferande van de Heere Jezus Christus aan het kruis, maar om het in de gedurige omhelzing van die Goddelijke genadeweldaden ook lzo te versterken en meer en meer te bevestigen door de kracht van de Heilige Geest. *Eveneens gelijk ook Abraham oudtijds het teken der besnijdenis ontvangen heeft, tot een zegel der rechtvaardigheid des geloofs, opdat hij zou zijn een Vader der gelovigen, in de voorhuid zijnde, ten einde ook hun de rechtvaardigheid toegerekend worde*, Rom. 4:11.

Zodanige Sacramenten heeft er de Heere (vraag 68) twee ingesteld in het Nieuwe Verbond of Testament, namelijk de Heilige Doop en het Heilig Avondmaal, en die beide in plaats van de afgestelde Sacramenten van het Oude Verbond, de Besnijdenis en het Pascha, welke hun vervulling bekomen hebben in het enige slachtoffer van de Heere Christus aan het kruis. Daarom moesten die wettische sacramenten, als hebbende in zich een schaduw der toekomstige goederen, Hebr. 10:1, dan nu aanstonds wijken, om plaats te maken voor die betere Evangelische Sacramenten van het Nieuwe Verbond. De Heere heeft in Zijn aanbiddelijke wijsheid en genade goedgevonden, het geloof van Zijn volk enkel door middel van twee heilige Sacramenten te versterken, overmits die in de kracht van de Heilige Geest hiertoe genoegzaam waren, en zonder die Goddelijke kracht geen honderd sacramenten genoegzaam konden zijn. De Heilige Doop verzegelt de gelovigen hun waar Christendom, en het Heilig Avondmaal

verzegelt hun wasdom en versterking in het ware Christendom. En zie, meerder verzegeling van God heeft een Christen niet nodig. Er zijn over de natuur van beide deze Goddelijke Sacramenten verhandelingen genoeg geschreven van anderen, en ons oogmerk lijdt niet, daar breed in uit te wijden. Daarom zullen wij, om de Catechetische draad te volgen, hier slechts een korte opening van deze trachten te geven, tot het voorgestelde doel van de versterking van het geloof, waar wij nu bezig zijn te handelen.

VAN DE SACRAMENTEN

ZONDAG 26

Vr.69. Hoe wordt gij in den Heiligen Doop vermaand en verzekerd dat de enige offerande van Christus, aan het kruis geschied, u ten goede komt?

Antw. Alzo, dat Christus dit uitwendig waterbad ingezet en daarbij toegezegd heeft, dat ik zo zeker met Zijn bloed en Geest van de onreinheid mijner ziel, dat is van al mijn zonden, gewassen ben, als ik uitwendig met het water, hetwelk de onzuiverheid des lichaams pleegt weg te nemen, gewassen ben.

Vr.70. Wat is dat, met het bloed en den Geest van Christus gewassen te zijn?

Antw. Het is vergeving der zonden van God uit genade te hebben om des bloeds van Christus wil, hetwelk Hij in Zijn offerande aan het kruis voor ons uitgestort heeft; daarna ook, door de Heilige Geest vernieuwd en tot lidmaten van Christus geheiligd te zijn, opdat wij hoe langer hoe meer der zonden afsterven, en in een godzalig, onstraffelijk leven wandelen.

Vr.71. Waar heeft ons Christus toegezegd dat Hij ons zo zeker met Zijn bloed en Geest wassen wil, als wij met het doopwater gewassen worden?

Antw. In de inzetting des Doops, welke alzo luidt: Gaat dan henen, onderwijst al de volken, dezelve dopende in den Naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes; Matth. 28:19. En: Die geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn, zal zalig worden; maar die niet zal geloofd hebben, zal verdoemd worden; Mark. 16:16. Deze belofte wordt ook herhaald, waar de Schrift den Doop het bad der wedergeboorte en de afwassing der zonden noemt; Tit. 3:5, Hand. 22:16.

1. Het Sacrament van de heilige Doop is dan gericht, om een werking van Gods Geest te zijn tot vermaning en verzekering van alle ware gelovigen (vraag 69), *dat de enige offerande aan het kruis geschied, hun ten goede komt, volgens de belofte van het Evangelie, alzo namelijk, dat Christus in dit uitwendige waterbad ingezet, en daarbij een iegelijk gelovige in het bijzonder toegezegd heeft, dat hij zo zeker met Zijn bloed en Geest van de onreinheid zijner ziel, dat is van al zijn zonden gewassen is, als hij uitwendig met het water, hetwelk de onzuiverheid des vlees pleegt weg te nemen, is gewassen.*

De formele oorspronkelijke instelling van de Doop, zoals de Apostelen en de eerste Christenen die veelszins plachten te bedienen (van welke dit Sacrament in de Griekse grondtaal ook zijn naam ontleent), is *de indompeling*, waardoor de dopeling geheel en al in het water ondergedompeld, en als verstoken en begraven, werd. Op die manier heeft Johannes de Zaligmaker Zelf gedoopt in de Jordaan, en alzo doopte hij doorgaans ook het andere volk. En zijn Doop is het beginsel en de grondslag van de ingestelde Doop van het Nieuwe Verbond. Doch, naderhand is dit Sacrament (op een Apostolisch voorbeeld, dat wel niet uitdrukkelijk, maar nochtans klaar genoeg in de Heilige Schrift door

gevolgtrekking geleerd wordt), gemakshalve door de enkele besprenging met water ook aangevangen bediend te worden, en dat in navolging van de wijze der besprenging, die voorheen onder de wet reeds in gebruik was. Welke besprenging dan van ons moet aangemerkt en gehouden worden, als een verkort vertoog of samentreksel *van de indompeling, die altijd als de eerste en formele grondinstelling van de Doop moet geacht zijn*, alzo dat de dopeling die nu enkel met water besprengd wordt, echter toch wordt aangemerkt, evenals werd hij in het water geheel ondergedompeld.

Het is ten hoogste noodzakelijk, dat een ieder zulks in acht neme, teneinde de verborgen geestelijke genade van de Heilige waterdoop alzo beter te verstaan en te geloven. Want ziet, aldus liggen er dan twee zeer Goddelijke verborgenheden in dit hoogwaardige Sacrament opgesloten, te weten *de geestelijke gemeenschap van alle ware gelovigen aan Christus dood en opstanding en de afwassing van de zonden door middel van die gemeenschap, zijnde hun rechtvaardigmaking en heiligmaking*. De formele indompeling nu dient om deze beide grote weldaden van Gods genade levendig te vertonen en krachtig te verzegelen. Want in dezelve heeft als een begraving onder het water en een opstanding uit hetzelfde plaats, benevens een afwassing van de onreinheid van het lichaam welke door dat middel tevens ook geschiedt. Het ene wijst de gelovigen aan, en verzegelt hun de ware gemeenschap aan Christus dood en opstanding, en het andere de geestelijke afwassing van hun zonden, door middel van die gemeenschap. En alzo leert ons de Apostel die geestelijke verborgenheid van de Doop ook duidelijk, waar hij zegt, dat wij met Christus zijn begraven, door de doop in de dood, opdat gelijkewijs Christus uit de doden opgewekt is, tot de heerlijkheid des Vaders, alzo wij in nieuwigheid des levens wandelen zouden, Rom. 6:4. Zie ook Kol. 2:12.

Dit kan uit de enkele besprenging op zichzelf niet verstaan worden, als wij die niet afleiden uit de oorspronkelijke grond van de indompeling, waarvan zij als een kort begrip en vertoning is. En uit die geestelijke begraving en opstanding met Christus (zoals de indompeling ons die leert en bevestigt), komt nu ook noodzakelijk de geestelijke afwassing der zonden, als het andere deel van de verborgenheid van de Heilige Doop, waarvan de Schriftuur ook gewaagt, Hand. 2:38 en 22:16.

Deze verborgenheid wordt nader opengelegd (Vraag 70), waar ons geleerd wordt, wat het eigenlijk is, met het bloed en de Geest van Christus gewassen te zijn; en niet anders namelijk, dan deze twee grote weldaden:

1. *Vergeving der zonden van God uit genade te hebben, om het bloed van Christus wil, hetwelk Hij in Zijn offerande aan het kruis voor ons gestort heeft*. Dit is de genadige rechtvaardigmaking.
2. *Daarna ook door de Heilige Geest vernieuwd, en tot lidmaten van Christus geheiligd te zijn, opdat wij hoe langer hoe meer der zonden afsterven, en in een godzalig onstraffelijk leven wandelen*. Dit is de heiligmaking.

Van beiden gewaagt de Apostel, 1 Kor. 6:11. Van de ene weldaad hebben wij reeds gehandeld. Van de andere staat nog gehandeld te worden. En beide worden ons hier in de Heilige Waterdoop van God Zelf door Zijn Geest verkondigd en verzegeld. Wat blijkt (Vraag 71) uit de eigen inzetting van de Doop, zie Matth. 28:19 en Mark. 16:15, 16, en uit de herhaling van die Goddelijke belofte door de Apostel, Tit. 3:5 en Hand. 22:16. Zodat een gelovig gemoed dan in het minst aan deze belofte Gods, noch aan deszelfs verzegeling door de Doop, kan twifelen. Maar het ongelooft zal daar altijd aan twifelen, al deed God schoon duizend beloften, of al zwoer Hij duizend eden, en al schonk Hij ook duizend Sacramenten. Daarom zijn Gods beloften en deszelfs zegelen maar alleen voor de gelovigen, en niet voor de ongelovigen. Zij dienen wel om het zwakke geloof te versterken, maar niet om het ongelooft weg te nemen. Hoewel God dezelve ook tot versterking en verbreking van het ongelooft machtig is te gebruiken, is dit toch Zijn gewone weg niet. Hiertoe wil Hij eerst Zijn Woord zelf gebruiken, en niet zo zeer de Sacramenten.

Daarom moeten die van ons ook nooit aan ongelovigen gegeven worden, van welke het klaarlijk blijkt, dat zij zodanigen zijn. Wij moeten hen eerst door het Woord bearbeiten en onderwijzen, en recht overtuigen. En zie, als zij aan hetzelfde en aan de belofte van het Evangelie nu oprecht geloven, door

Gods genade, zoveel, als het ons toegestaan is daarvan te kunnen oordelen, dan moeten wij nu de zegelen van de Heilige Geest ook hangen aan hun geloof. Zo deed de Apostel aan de kamerling: Indien gij van ganser harte gelooft, zeide hij tot hem, zo is het geoorloofd, dat ik u het Goddelijk bondzegel van de Heilige Doop geve; doch anders niet, Hand. 8:37. En uit dit inzicht moeten ook de volwassenen die gedoopt worden, eerst noodzakelijk onderwezen zijn in de leer van het Evangelie, en hun geloof ook belijden.

En niet anders is het ook gelegen met het Sacrament van het Heilig Avondmaal, gelijk als daar gezien zal worden.

ZONDAG 27

Vr. 72. Is dan het uiterlijk waterbad de afwassing der zonden zelve?

Antw. Neen het; want alleen het bloed van Jezus Christus en de Heilige Geest reinigt ons van alle zonden.

Vr. 73. Waarom noemt dan de Heilige Geest den Doop het bad der wedergeboorte en de afwassing der zonden?

Antw. God spreekt alzo niet zonder grote oorzaak; namelijk niet alleen om ons daarmede te leren, dat, gelijk de onzuiverheid des lichaams door het water, alzo ook onze zonden door het bloed en den Geest van Jezus Christus weggenomen worden, maar veelmeer, omdat Hij ons door dit Goddelijk pand en waarteken wil verzekeren dat wij zo waarachtiglijk van onze zonden geestelijk gewassen zijn, als wij uitwendig met het water gewassen worden.

Vr. 74. Zal men ook de jonge kinderen dopen?

Antw. Ja het; want mitsdien zij alzo wel als de volwassenen in het verbond Gods en in Zijn gemeente begrepen zijn, en dat hun door Christus' bloed de verlossing van de zonden en de Heilige Geest, Die het geloof werkt, niet minder dan den volwassenen toegezegd wordt, zo moeten zij ook door den Doop, als door het teken des verbonds, der Christelijke Kerk ingelijfd en van de kinderen der ongelovigen onderscheiden worden, gelijk in het Oude Verbond of Testament door de Besnijdenis geschied is, voor dewelke in het Nieuwe Verbond de Doop ingezet is.

Deze dan de rechte leer van de Heilige Doop zijnde, gaat de Catechismus die nader bevestigen, tegen de dwalingen, welke in het Christendom van velen geleerd en staande gehouden worden.

1. Tegen de grove dwaling van de Papisten (Vraag 72, 73), waardoor het gehele wezen van dit heilig Sacrament wordt veranderd en omgekeerd in een valse leer van eigengerechtigheid, ja slimmer zelfs, naardien de Geest daaruit geheel wordt weggenomen en het vlees in de plaats gesteld.
2. En verder ook tegen de dwaling van de Mennonieten, die de Doop van de jonge kinderen der gelovigen tegenspreken, en als ongerijmd en onschriftuurlijk geheel verwerpen. Waar tegen de Catechismus die Goddelijke waarheid krachtig bevestigt (Vraag 74), bijbrengende onder andere, dat de belofte van het Evangelie, van de verlossing door Christus, aan de kleine kinderen der gelovigen even zoveel geschiedt, als aan de volwassenen, uit welken hoofde hun het zegel van die belofte dan ook noodzakelijk toekomt. Maar omdat een ieder deze verschilzaken bij de uitleggers van de Catechismus en elders genoeg kan nazien, zullen wij ons daarmee hier niet verder ophouden.

Het hoofdsommier van al het gezegde is dan, dat de Heilige Geest door dit heilig Sacrament van de Doop het zwakke geloof van Gods kinderen krachtig ondersteunt en versterkt, hen daarin, als door een Goddelijk waarteken en zegel inwendig aan hun harten vermanende en verzekerende, beide van hun ware gemeenschap in het geloof aan de Heere Jezus Christus, alsmede aan de heilrijke verdiensten

van Zijn dood en Zijn opstanding, en van hun rechtvaardigmaking en heiligmaking, door diezelfde gemeenschap, en aldus van hun waarachtige genadestaat en eeuwige zaligheid, uit Gods barmhartigheid in Christus. Zodat de Heilige Doop dan, voorwaar, een allerheerlijkst en kostelijkst bondszegel van de Heere is voor alle rechtgelovige Christenen tot versterking van hun geloof in de kracht van de Heilige Geest. Maar welke zalige nuttigheid van hen niet anders ontvangen kan worden, dan door een standvastig en oprecht gelovig gebruik van dit onwaardeerbare Goddelijke bondszegel.

VAN HET HEILIG AVONDMAAL

ZONDAG 28

Vr.75. Hoe wordt gij in het Heilig Avondmaal vermaand en verzekerd dat gij aan de enige offerande van Christus, aan het kruis volbracht, en aan al Zijn goed gemeenschap hebt?

Antw. Alzo, dat Christus mij en allen gelovigen tot Zijn gedachtenis van dit gebroken brood te eten en van dezen drinkbeker te drinken bevolen heeft, en daarbij ook beloofd heeft; eerstelijk dat Zijn lichaam zo zeker voor mij aan het kruis geofferd en gebroken en Zijn bloed voor mij vergoten is, als ik met de ogen zie dat het brood des Heeren mij gebroken en de drinkbeker mij medegeedeeld wordt; en ten andere dat Hij Zelf mijn ziel met Zijn gekruisigd lichaam en vergoten bloed zo zeker tot het eeuwige leven spijs en laaft, als ik het brood en den drinkbeker des Heeren (als zekere waartekenen des lichaams en bloeds van Christus) uit des dienaars hand ontvang en met den mond geniet.

Vr.76. Wat is dat te zeggen, het gekruisigd lichaam van Christus eten en Zijn vergoten bloed drinken?

Antw. Het is niet alleen met een gelovig hart het ganse lijden en sterven van Christus aannemen en daardoor vergeving der zonden en het eeuwige leven verkrijgen, maar ook daarbenevens door den Heiligen Geest, Die èn in Christus èn in ons woont, alzo met Zijn heilig lichaam hoe langer hoe meer verenigd worden, dat wij, al is het dat Christus in den hemel is en wij op aarde zijn, nochtans vlees van Zijn vlees en been van Zijn gebeente zijn, en dat wij door één Geest (gelijk de leden van een lichaam door één ziel) eeuwiglijk leven en geregeerd worden.

Vr.77. Waar heeft Christus beloofd dat Hij de gelovigen zo zeker alzo met Zijn lichaam en bloed wil spijzen en laven, als zij van dit gebroken brood eten en van dezen drinkbeker drinken?

Antw. In de insetting des Avondmaals, welke alzo luidt: De Heere Jezus, in den nacht, in welken Hij verraden werd, nam het brood, en als Hij gedankt had, brak Hij het, en zeide: Neemt, eet, dat is Mijn lichaam, dat voor u gebroken wordt; doet dat tot Mijn gedachtenis. Desgelijks nam Hij ook den drinkbeker na het eten des Avondmaals, en zeide: Deze drinkbeker is het Nieuwe Testament in Mijn bloed; doet dat, zo dikwijls als gij dien zult drinken, tot Mijn gedachtenis. Want zo dikwijls als gij dit brood zult eten en dezen drinkbeker zult drinken, zo verkondigt den dood des Heeren, totdat Hij komt; 1 Kor. 11:23-26. Deze toezegging wordt ook herhaald door den heiligen Paulus, waar hij spreekt: De drinkbeker der dankzegging, dien wij dankzeggende zegenen, is die niet een gemeenschap des bloeds van Christus? Het brood dat wij breken, is dat niet een gemeenschap des lichaams van Christus? Want één brood is het, zo zijn wij velen één lichaam, dewijl wij allen ééns broods deelachtig zijn; 1 Kor. 10:16-17.

2. Nu volgt het Sacrament van het Heilig Nacht- of Avondmaal, hetwelk zo genoemd wordt, omdat de Heere Jezus Christus dat in de laatste nacht of avond van Zijn leven, voordat Hij ging lijden en sterven, heeft ingesteld. Gevende Zijn gelovigen een maaltijd van gebroken brood en van wijn in de

drinkbeker ingestort, tot een gewis Goddelijk onderpand, om hen daarbij (Vraag 75), te vermanen en te verzekeren, dat zij aan Zijn enige offerande aan het kruis volbracht, en aan al Zijn goed gemeenschap hebben. Hetwelk dan in de grond wezenlijk hetzelfde is, als wij gezien hebben, dat hen ook vermaand en verzekerd wordt in het Sacrament van de Doop.

Want het zijn beide Sacramenten van een en hetzelfde genadeverbond en van ene zaligheid, hoewel hun instelling en bediening anders liggen op een verscheiden wijze. In het Heilig Avondmaal moeten dan twee dingen goed in aanmerking genomen worden, te weten *het uitwendige en het inwendige van het Sacrament*.

1. Het uitwendige bestaat hierin, *dat Christus aan alle gelovigen bevolen heeft, tot Zijn gedachtenis van dit gebroken brood te eten en van deze drinkbeker te drinken*. Hetwelk dan weer (op dezelfde wijze, als wij gezien hebben van de indompeling en besprenging in het Sacrament van de Doop) van ons aangenomen en gehouden moet worden als een kort begrip of afbeeldsel van een volkomen maaltijd, waar een overvloed gevonden wordt, beide van spijs en drank, tot vervulling van de honger en dorst, en alzo tot een volle versterking en verzadiging van het lichaam. Want alleen een weinig brood en wijn zijn daartoe niet genoegzaam, maar daar wordt een volkomen maaltijd toe vereist, welke hier dan in het Avondmaal door het gebroken brood en de drinkbeker alzo verbeeld wordt.
2. Het inwendige van het Sacrament is de gewisse en onbedrieglijke belofte van de Zaligmaker aan al zijn ware gelovigen, van deze twee heerlijke genadeweldaden.
  - A. Eerst, *dat Zijn lichaam zo zeker voor hen aan 't kruis geofferd en gebroken, en Zijn bloed voor hen vergoten zij, als zij met ogen zien, dat het Brood des Heeren voor hen gebroken, en de drinkbeker hun medegedeeld wordt*. Dit wil Hij, dat zij vast aannemen en geloven, en daar geenszins aan twijfelen zullen. Het is toch niet genoeg, het lijden en sterven van de Zaligmaker slechts in 't algemeen met een bloot historisch geloof zo voor waarachtig te houden. Neen, hier moet ook een waar toe-eigenend geloof zijn binnen in het hart, waarmee een ieder gelovige in de kracht van de Heilige Geest die verdiensten van Christus voor zichzelf aanneemt, en die zichzelf oprecht toeëigent, het gewis daarvoor houdende, dat de Heere Jezus Christus, niet alleen voor anderen, maar ook voor hem, geleden heeft, gestorven is, en zijn dierbaar bloed vergoten heeft tot vergeving van zijn zonden, en om hem het eeuwige leven te verwerven. Dit maakt het geloof eerst waarlijk rechtvaardigmakend en zaligmakend te zijn.
  - B. Ten andere, *dat Hij Zelf hun zielen met Zijn gekruist lichaam en vergoten bloed, zo zeker tot het eeuwige leven spijs en laaft, als zij dat brood en de drinkbeker des Heeren, als zekere waartekenen des lichaams en bloeds van Christus uit des dienaars hand ontvangen, en mondeling genieten*. Zodat dit Sacrament de ware gelovigen dan niet slechts onderwijst en verzekert van hun geestelijke gemeenschap aan de dood en aan al de heilrijke verdiensten van de Heere Jezus Christus, tot hun rechtvaardiging en heiliging, gelijk dat ook in het Sacrament van de Doop geschiedt, maar daarnaast ook (dat wel in acht genomen moet worden), van Zijn onderhoudende en versterkende genade, tot hun wasdom en bevestiging in het geestelijke leven, en dat Christus met Zijn verdiensten hiertoe als 't ware de spijs en drank voor hun zielen geworden is, Joh. 6:54-56, ten einde hen inwendig te voeden, te versterken en te verzadigen, door middel van een gedurig gelovig eten en drinken van Hem als zodanig. Dit is het bijzondere van het Sacrament van het Heilig Avondmaal. Het vermaant en verzegelt de gelovigen, dat diezelfde Zoon Gods, met Wien en met Wiens verdiensten en weldaden zij allen tezamen door het geloof een ware gemeenschap hebben tot rechtvaardigheid en heiligmaking, hun zielen ook in dit hun geestelijk geloofs- en genadeleven tot zaligheid onderhoudt en steeds versterkt, en zich onderling met hen in de geest des geloofs hoe langer hoe nauwer verenigt, doende alzo aan hen in het geestelijk leven even datzelfde, wat de spijs en drank de mens doen in het

lichamelijk leven, zoals dat uit aanwijzing van de overeenkomsten tussen beide nader zou blijken.

Zodat in het Sacrament van het Heilig Avondmaal een tweërlei eten en drinken plaats heeft: *een uitwendig en een inwendig*. Het ene geschiedt van ons in het uitwendig ontvangen van het Heilig Bondszegel. Het andere geschiedt inwendig en geestelijk, met het gemoed, en wordt (vraag 76) nader verklaard, *dat het beide der gelovige gemeenschap aan Christus en Zijn verdiensten, en hun onderhouding en versterking in dezelve, door de Heilige Geest, betekent en verzegelt*.

1. *Het is niet alleen, met een gelovig hart dat gehele lijden en sterven van Christus aannemen, en daardoor vergeving der zonden en dat eeuwige leven verkrijgen*. Dit is de geestelijke gemeenschap van het ware geloof aan Christus en aan Zijn verdiensten, tot rechtvaardiging en heiliging.

2. *Maar ook daarbenevens door de Heilige Geest, die tezamen in Christus en in ons woont, alzo met Zijn heilig lichaam hoe langer hoe meer verenigd te worden, en dat wij, al is het dat Christus in de hemel is en wij op de aarde zijn, nochtans vlees van Zijn vlees, en been van Zijn been zijn, en dat wij van een Geest (als leden van een lichaam, van een ziel) eeuwig leven en geregeerd worden*. Dit is de geestelijke versterking en bevestiging van het geloof in die ware gemeenschap van Christus. Want evenals men de lichamelijke spijs en drank dagelijks gebruikende, niet slechts daarmee nauw verenigd, maar door middel van dezelve ook gevoed en versterkt wordt, alzo gaat het hier ook geestelijk toe. De gelovige, de Heere Jezus Christus en Zijn verdiensten gedurig ontvangende en gelovig gebruikende, door de Heilige Geest, als een geestelijke spijs en drank der ziel, wordt hierdoor dan niet slechts zeer nauw in de geest met Hem verenigd, neen, maar in die geestelijke gemeenschap ook hoe langer hoe meer versterkt en bevestigd, zodat hij zelfs één geest, één vlees en één plant met Christus wordt, en in Hem, als zijn geestelijk Hoofd, dagelijks opwast en leeft, geheel van Hem bestuurd en geregeerd wordt, zoals dit bij een opzettelijke verhandeling omstandiger zou kunnen opgelegd worden. Maar zulks is hier niet nodig als zijnde reeds genoegzaam, zo wij achten, van ons geschiedt in die stuksgewijze voorstelling van de geestelijke geloofswerkzaamheid omtrent de gehele hoofdsom van het Evangelie, vervat in de twaalf artikelen. Welke een ieder slechts aandachtig heeft te overwegen.

En zo blijkt dan nu ook duidelijk genoeg uit deze korte verhandeling, wat eigenlijk de ware aard en natuur van het Heilig Avondmaal is, en hoe dit hoogwaardig, Goddelijk Sacrament de ware gelovigen, beide hun inwendige gemeenschap door het geloof aan Christus en aan al Zijn verdiensten en weldaden en hun geestelijke versterking en bevestiging in dezelve van Godswege klaarlijk voorstelt en krachtig verzekert. In welk laatste stuk het Sacrament van het Heilig Avondmaal dan van dat van de Heilige Doop bijzonderlijk onderscheiden is, als een Bondszegel, dat zich nog verder uitstrekt dan de Doop. Want die verzegelt ons alleen de grond van onze gemeenschap aan Christus, met deszelfs heerlijke vruchtgevolgen. Maar het Avondmaal verzegelt ons niet slechts die grond, maar ook hetgeen daar verder op gebouwd en verder opgericht wordt, tot versterking en bevestiging van die gemeenschap des geloofs. En hierom komt de Heilige Doop dan ook de jonge kinderen der gelovigen toe, niet minder dan de volwassenen, omdat zij ook in de grond der ware gemeenschap met Christus en Zijn weldaden, zowel als deze, aangenomen worden, door de belofte van Gods Verbond, uit kracht van hetwelk de Heilige Geest dan nu het geloof ook dadelijk in hun harten komt werken, zo en wanneer Hem zulks behaagt.

Maar het Heilig Avondmaal behoort alleen tot de volwassenen, omdat de inwendige versterking en bevestiging van de gemeenschap des geloofs aan Christus en al Zijn weldaden, op een bijzondere wijze hunlieden alleen eigen zijn, en van de jonge kinderen vanwege hun zwakheid, in die staat nog niet bekwamelijk door de Goddelijke genade kunnen ontvangen en genoten worden. Maar zodra als zij met de wasdom van hun jaren daar maar enigszins vatbaar en geschikt voor zullen geworden zijn, moeten

zij in Gods ingestelde weg dan ook aanstonds tot het ontvangen van het Heilig Avondmaal het Sacrament der versterking bereid worden.

Voorzeker, wij zullen deze Goddelijke zaken nimmermeer recht tot zaligheid kunnen verstaan, of daar een geestelijk gebruik van kunnen maken, indien wij deze onderscheidingen uit de gronden van de zuivere Evangelieleer niet behoorlijk in acht nemen. Want wij kunnen van de heilige Sacramenten nooit meer geestelijke nuttigheid bekomen, door Gods genade, dan als wij daar een recht geestelijk en gelovig verstand van hebben, en als wij dezelve met een oprechte gelovige toe-eigening voor ons eigen gemoed steeds wel gebruiken. En hiertoe hebben de Sacramenten zo geen breedvoerige verhandeling nodig voor degenen, die anders in de gronden van de heilige Christenleer uit het Evangelie enigszins wel zijn onderwezen, en die dezelve geestelijk geloven. Want de Sacramenten zijn toch enkel tekenen tot verklaring, en zegelen tot bevestiging van diezelfde leer, die reeds recht verstaan en geloofd wordt, en God heeft ons die dierbare middelen daartoe geschonken, om beide onze inwendige kennis en vertrouwen, en dus ons gehele geloof van de leer van de Evangelische beloften in Christus door dezelve, in de kracht van de Heilige Geest, genadiglijk te hulp te komen en te versterken. Voor onze kennis dienen zij als tekenen of figuren, en voor ons vertrouwen als zegelen of onderpanden. Dienvolgens behoort de leer van het geloof en van het Heilig Evangelie eerst goed verklaard te worden. Maar die leer geopend zijnde, hebben de Sacramenten dan geen brede verhandeling meer nodig, aangezien het licht van de Evangeliewaarheid, daar nu helder op afstralende, genoeg in staat is om de zuivere aard, gebruik, vrucht en gehele aangelegenheid aanstonds duidelijk te ontdekken.

Hetgeen wij hier gezegd hebben van de leer van het Heilig Avondmaal, rust geheel op de grond van deszelfs Goddelijke instelling door onze Heere Jezus Christus, de Middelaar des Verbonds (Vraag 77). Zie dezelve Matth. 26:26-28, vergelijkt daarmee de beschrijving van de andere Evangelisten, Mark. 14 22-25; Luk. 22:19, 20, en van de Apostel, 1 Kor. 11:23-29. Daar kan van ons op deze instelling van de Zaligmaker nooit te aandachtig gezien en gelet worden, niet alleen omdat de gehele Avondmaalsleer daar wezenlijk op rust, maar omdat ons geloof van dit Sacrament daar onbewegelijk op moet steunen, omdat al het geestelijk voordeel, dat wij van die Goddelijke genade-instelling door middel van ons geloof kunnen bekomen. Want neemt alleen de instelling weg, dan zult gij ook het Sacrament zelf aanstonds wegnemen, dewijl die instelling het Sacrament formeel voor ons stelt en geeft. Alles hangt hier dan ten enenmale aan het waarachtig Goddelijke Woord van onze Heere Jezus Christus, zijnde in de grond geen ander Woord, dan het eigen Woord van het Evangelie, maar nader verklaard en uitgedrukt voor een waar gelovige in een heilig Sacramentele instelling. Evenals ook alle menselijke onderpanden geheel hangen aan, en al hun wezen en kracht enkel bekomen van het uitdrukkelijke woord of belofte, en van de ware mening van hem die ze geeft, ter bekrachtiging van zijn woord en trouw aan anderen, die ze als zodanig van hem aannemen en ontvangen.

ZONDAG 29

Vr. 78. Wordt dan uit brood en wijn het wezenlijk lichaam en bloed van Christus?

Antw. Neen; maar gelijk het water in den Doop niet in het bloed van Christus veranderd wordt, noch de afwassing der zonden zelve is (waarvan het alleen een Goddelijk waarteken en verzekering is), alzo wordt ook het brood in het Avondmaal niet het lichaam van Christus zelf, hoewel het naar den aard en eigenschap der Sacramenten het lichaam van Christus Jezus genaamd wordt.

Vr. 79. Waarom noemt dan Christus het brood Zijn lichaam en den drinkbeker Zijn bloed, of het Nieuwe Testament in Zijn bloed, en Paulus de gemeenschap des lichaams en bloeds van Christus?

Antw. Christus spreekt alzo niet zonder grote oorzaak; namelijk niet alleen om ons daarmede te leren, dat, gelijk als brood en wijn dit tijdelijk leven onderhouden, alzo ook Zijn gekruisigd lichaam en Zijn

vergoten bloed de waarachtige spijs en drank zijn, waardoor onze zielen ten eeuwigen leven gevoed worden; maar veelmeer om ons door deze zichtbare tekenen en panden te verzekeren dat wij zo waarachtig Zijn waar lichaam en bloed door de werking des Heiligen Geestes deelachtig worden, als wij deze heilige waartekenen met de lichamelijke mond tot Zijn gedachtenis ontvangen; en dat al Zijn lijden en gehoorzaamheid zo zeker onze eigene is, als hadden wij zelve in onzen eigen persoon alles geleden en Gode voor onze zonden genoeg gedaan.

ZONDAG 30

Vr.80. Wat onderscheid is er tussen het Avondmaal des Heeren en de paapse Mis?

Antw. Het Avondmaal des Heeren betuigt ons dat wij volkomen vergeving van al onze zonden hebben door de enige offerande van Jezus Christus, die Hij Zelf eenmaal aan het kruis volbracht heeft, en dat wij door den Heiligen Geest Christus worden ingelijfd, Die nu naar Zijn menselijke natuur niet op de aarde maar in den hemel is, ter rechterhand Gods Zijns Vaders, en daar van ons wil aangebeden zijn. Maar de Mis leert dat de levenden en de doden niet door het lijden van Christus vergeving der zonden hebben, tenzij dat Christus nog dagelijks voor hen van de mispriesters geofferd worde, en dat Christus lichamenlijk onder de gestalte des broods en wijns is, en daarom ook daarin moet aangebeden worden. En alzo is de Mis in den grond anders niet, dan een verloocheining der enige offerande en des lijdens van Jezus Christus, en een vervloekte afgoderij.

Vr.81. Voor wie is het Avondmaal des Heeren ingesteld?

Antw. Voor degenen, die zichzelf vanwege hun zonden mishagen, en nochtans vertrouwen, dat deze hun om Christus' wil vergeven zijn, en dat ook de overblijvende zwakheid met Zijn lijden en sterven bedekt is; die ook begeren hoe langer hoe meer hun geloof te sterken en hun leven te beteren. Maar de hypocrieten en die zich niet met waren harte tot God bekeren, die eten en drinken zichzelf een oordeel.

Vr.82. Zal men ook diegenen tot dit Avondmaal laten komen, die zich met hun belijdenis en hun leven als ongelovige en goddeloze mensen aanstellen?

Antw. Neen; want alzo wordt het verbond Gods ontheilgd, en Zijn toorn over de ganse gemeente verwekt. Daarom is de Christelijke Kerk schuldig, naar de ordening van Christus en Zijn apostelen, zulken, totdat zij betering huns levens bewijzen, door de sleutelen des hemelrijks uit te sluiten.

Dat uit dezelfde geest van de Antichrist, - die de zuivere leer van de Heilige Doop, ja de gehele waarheid van het Evangelie, zo verschrikkelijk vervalst en bedorven heeft, dit ook heeft in 't werk gesteld tegen de ware Avondmaalsleer - ook een allergruwelijkst monster van Transsubstantiatie of Wezensverandering, en nog een ander heilloos Misoffer voortkomt, zal ons zozeer niet verwonderen, indien wij slechts de grond van de Antichristelijke dwaalleer enigszins recht kunnen inzien, als welke toch niet anders is dan een zeer vuil en grof gesponnen Pelagianisme.

Hij kan zien: 1. hoe de zuivere leer van het Avondmaal (Vraag 78, 79), wordt bevestigd en verdedigd tegen die ongerijmde leer van de Transsubstantiatie, welke zo een groot verval en droevig verderf in het Christendom veroorzaakt heeft. En verder: 2. hoe zulks ook geschiedt (Vraag 80), tegen die Godslasterlijke leer van de Misoffers. Maar, waar wij ons hier al weer niet zullen inlaten. Alleen zeggen wij, dat de Catechismus de rechte Avondmaalsleer, zoals die kort van ons geopend is, in zijn nadere bevestiging en verdediging ook nog nader gaat verklaren, en dat een ieder die deze zaken met behoorlijke aandacht overweegt, dan duidelijk genoeg zal bemerken, dat het Heilig Avondmaal (gelijk ook de Heilige Doop) in de grond niets anders is, dan een onbedrieglijk, Goddelijk waarteken en zegel, gehangen aan de Evangelische geloofs- en rechtvaardigmakingsleer, welke te voren van ons verhandeld is, ten einde ons geloof van dezelve daardoor, in des Geestes kracht, alleszins te versterken.

Want dat het Heilig Avondmaal enkel ingesteld is voor de ware gelovigen tot versterking van hun geloof wordt verder ook geleerd (Vraag 81), waar ons de noodzakelijke vereisten of hoedanigheden

voorgesteld worden van degenen, die hetzelfde door Gods genade hiertoe recht gebruiken zullen. Welke hoedanigheden geen andere zijn dan de drie voornamelijkste eigenschappen van het ware genadeleven: *de boete, het geloof en de bekering*.

1. De ware zielsboetvaardigheid bestaat hierin, *dat wij onszelf vanwege onze zonden mishagen*. Dit enkel woord beschrijft ons de oprechte boete en vernedering over de zonden, zoals die van ons in het tweede hoofdstuk omstandig is verhandeld.
2. Het ware geloof, *waardoor wij nochtans vertrouwen, dat dezelve onze zonden ons om Christus wil vergeven zijn, en dat ook de overblijvende zwakheid met Zijn lijden en sterven bedekt is*. Dit is dat eigenlijk wezen van het zaligmakende geloof, of dat zeker vertrouwen van de vergeving der zonden, hetwelk alle Pelagiaans gezinden zonder onderscheid volgens de gronden van hun valse leer noodzakelijk moeten verwerpen, en dat zij ook op hun wijze enkel brengen tot het welwezen of tot een heilzaam vruchtgevolg van het geloof. Want het gehele Pelagianisme valt terstond in zijn grond en samenstelling volkomen omver, zodra het waarachtig *wezen van het geloof*, volgens de Gereformeerde leer (reeds te voren van ons verhandeld), slechts gesteld wordt te bestaan in het zekere en hartgrondige vertrouwen van de vergeving der zonden, hetgeen enkel rust op de Goddelijke belofte in Christus door het Evangelie, gelijk zulks, zo de Heere wil, 't eniger tijd nader van ons verhandeld en in het licht gesteld zal worden.
3. De waarachtige bekering of heiligmaking *welke daarin gelegen is, dat wij ook begeren, hoe langer hoe meer ons geloof te sterken en ons leven te beteren*. Deze leer zal van ons, met de Goddelijke bijstand, in ons vierde of laatste hoofdstuk nader geopend worden. Waarom wij ons hier daarmee niet zullen ophouden.

Deze zijn dan de drie noodzakelijke vereisten in al degenen, die het Sacrament van het Heilig Avondmaal door Gods genade met vrucht voor hun zielen ontvangen zouden. Men vindt deze daarom in ons Avondmaalsformulier ook in dezer voege voorgesteld als gronden van ieders gemoedsbeproeving, zonder welke plicht behoorlijk in 't werk te stellen, naar des Apostels vermaning, 1 Kor. 11:28, niemand mag verwachten, dat hij dit Heilig Sacrament tot deszelfs voorgestelde doel recht zal kunnen gebruiken. *Want de hypocrieten, en die zich niet met waren harte tot God bekeren, eten en drinken zichzelf een oordeel*, gelijk de Apostel leert, 1 Kor. 11:27, 29. Waarom dan ook al degenen, die zich (Vraag 82) met hun bekentenis en leven als ongelovige en goddeloze mensen aanstellen, tot het ontvangen van dit Heilig Bondszegel van ons geenszins moeten toegelaten, maar daar van geweerd worden door de sleutelen des Hemelrijks, totdat zij betering van hun leven bewijzen, aangezien anders zeker Gods Verbond ontheilgd, en Zijn toorn over de gehele Gemeente verwekt moet worden. Dit zij hier genoeg tot opening van de Heilige Avondmaalsleer.

En zo verstaan wij nu, welke de geordineerde middelen van het Evangelie zijn, die door de Heilige Geest naast het Goddelijk Woord of Evangelie zelf gebruikt worden tot versterking van het zwakke geloof van de Christenen. De Geest komt hen steeds opwekken, verlichten, besturen en heiligen tot een recht gelovige gebruikmaking van die Goddelijke Bondszegels, en daardoor versterkt Hij dan ook hun geloof. Indien er nog in genen dele enig recht gelovig gebruikmaking is, door de Heilige Geest, van deze dierbare genade-weldaden, daar kan dan, in Gods geordineerde weg ook geen ware geloofsversterking vallen. Men moet wanneer men ziek is, de geordineerde medicijnen gebruiken, om gezond te worden, en niemand mag verwachten, die de middelen wil verzuimen, dat hij door wonderen zal geholpen worden. Er is dan niets noodzakelijker, dan dat de zwakgelovige Christenen het daar geheel steeds op toeleggen, door de Goddelijke genade, om naast het Heilig Evangelie ook een recht gebruik te maken van de ingestelde tekenen en zegelen van het Evangelie, en dat zij dan voorts in stille ootmoedigheid op de Heere alsoo leren wachten, die weldra kan komen, als het tijd is geworden, om aan de allerellendigste zielen Zijn dierbare belofte te vervullen; *de Heere is goed dengenen die Hem verwachten, der ziele die Hem zoekt*, Klaagl. 3 :25. En indien Hij goedvindt te vertoeven, dan moesten zij maar trachten de Heere lankmoedig te verbeiden, en te ernstiger aan te houden in het

rechte gebruik van deze heilige middelen, gedenken veel aan dat Woord van de Messias: *Ik heb den Heere lang verwacht, en Hij heeft Zich tot mij geneigd, en mijn geroep gehoord*, Ps. 40:2.

Onderscheid tussen geveinsden en waargelovigen

Hoewel nu de geveinsden en tijdgelovigen (om van deze hier ten besluite ook weer iets aan te merken) op hun wijze ook zullen arbeiden tot versterking van hun zwakke waangeloof, en hoewel zij daartoe hun gebruik ook zullen maken van de Heilige Sacramenten, als de geordineerde middelen van de Heilige Geest, is toch het onderscheid tussen de ware gelovigen in alle manier zeer groot, en kan ook veeltijds wel genoeg bespeurd worden, waar slechts de Heere licht wil geven, om het van nabij in acht te nemen, uit hetgeen zich daarvan naar buiten in de mensen zal openbaren.

1. De zwakheid van het waangeloof ontstaat bijzonder uit het overtuigend licht van de consciëntie, hetwelk behoorde in acht genomen en plaats gegeven te worden. Dat licht, een algemene gave van de Geest zijnde, komt, om het waangeloof te ontdekken, te bestraffen en ten onder te brengen. En hiertoe veroorzaakt het ook enige ontwakingen en schuddingen in de gemoederen van de mensen, welke, indien zij wel ontvangen en aangelegd werden, door Gods genade, hen dan ook zeker tot verdere ontdekking en overtuiging zouden brengen. Echter staan de ellendige geveinsden dezelve, in hun rampzalige blindheid en bedrog, alleszins tegen, en arbeiden alleen om dat ontdekkend licht binnen in hen geheel uit te blussen, en om hun gemoed gerust te stellen en te pleisteren met valse overleggingen, en met aan hun bedrieglijk waangeloof, zo goed zij immer kunnen, onverzettelijk vast te houden, willende alzo de leugen en de ijdelheid erfelijk bezitten, waarin toch niets is dat nut doet, Jerem. 16:19. En hierin heeft de Satan met zijn inwendige listen door zijn verleidende werktuigen dan ook zeer kunstig de hand, om die ongelukkige zielen in zijn helse toverstrik gevangen te houden, en deerlijk om te leiden. Maar de zwakheid van het ware geloof ontstaat meest uit de duisterheid van het gemoed en uit de bestrijdingen van de Satan en van het zondige vlees, gelijk wij gezien hebben, aan welke daarom geen plaats gegeven, maar waartegen, in de kracht van de Goddelijke genade, altijd ernstig gestreden moet worden. Voorzeker, dit onderscheid is zeer groot en allerwezenlijkst.
2. De zwakheid van het waangeloof mag enige lichte bekommernissen en verlegenheden in het gemoed van de geveinsden brengen, maar, zij zal hun zo zwaar, zo diep, zo smartelijk en hartgrondig niet tot een last zijn, en hun zo bang niet drukken, als de zwakheid van het ware geloof van God oprechte kinderen wel zal doen. Deze gaan daar dikwijls zeer bedrukt onder treuren, en indien zij anders maar niet leven in een zeer dodige en vervallen toestand, zal hun droefheid ordinair ook zeer gevoelig en bestendig zijn. O! Hoe zuchten en schreien de ware vromen dan wel met die vader van het kind, Mark. 9:24, over de zwakheid van hun geloof! Hoe beroerd en rusteloos zijn zij dan niet wel! Niets in de wereld is machtig om hun benauwde geest nu te verkwikken of tevreden te stellen; want zij missen toch hun dierbaarste en zaligste leven, en alle wellust en vreugde van hun zielen. Daarom zullen zij zeker ook niet ophouden met treuren, voordat zij van de Heere genadiglijk gered en geholpen zullen zijn. Met hoe vele heilige voorbeelden uit het Woord, en bijzonder uit de Psalmen, zou dit niet wel bevestigd kunnen worden? Maar zo gaat het niet met de ongelukkige geveinsden en waargelovigen. Deze mogen somtijds te worstelen hebben met benauwde vresen en bekommernissen, als het licht van hun waangeloof met wolken en nevelen bedekt is, en als zij van hun eigen geweten dan ook wel geslagen worden over hun verborgen geveinsdheid. Maar zie, wanneer de Heere ook Zelf die slagen niet aanbindt en verzegelt op hun geest, dan weten zij zichzelf altijd nog te helpen. Het minste licht, dat zij maar ontvangen in enige belofte, op hun wijze, en dat vergezeld is met enige hartstochtelijke aandoeningen en bewegingen, is aanstonds genoeg in staat, om al hun duistere

vrezen en bekommernissen op te klaren, en hen dan weldra weer in de ruimte stellen. Want lichte wonden worden. ordinair ook licht genezen. Als God het maar belieft toe te laten, dan heeft de Satan doorgaans niet veel werk, om het zwakke waangeloof te versterken. Hij heeft daar meer dan duizend bedrieglijke middelen toe gereed. Maar het is en blijft altijd maar een ijdel pleisterwerk, dat licht afvalt, en ook weldra weer aangestreeken wordt.

3. Ook gaat de zwakheid van het waangeloof nooit vergezeld met een recht gezicht en gevoelen van schuld. De ware zwakgelovigen, als zij van de Heilige Geest verlicht worden, bekomen dan een waarachtige overtuiging in hun zielen, dat hun zwakgelovigheid hun grote zonde en schuld voor God is, omdat zij Hem, de waarachtige en almachtige Heere, op Zijn allerheiligst Woord en belofte niet geloven, en zichzelf met al hun noden en ellenden niet oprecht gelovig aan Hem overgeven, en op Zijn onwankelbare genade in Christus, zich niet geheel verlaten. Hiervan dragen zij dan een levendige indruk en een zeer smartelijk gevoelen. O! al hadden zij nu geen andere zonde, dan enkel maar dat snood aanklevend ongeloof dat nog zo sterk en geweldig binnen in hen is, waardoor zij de heilige en waarachtige Vader tot een leugenaar maken, dewijl zij niet geloven het getuigenis, dat Hij getuigt van Zijn Zoon, dat Hij ons het eeuwige leven gegeven heeft, en dat dit leven is in Zijn Zoon, 1 Joh. 5:10, 11; zo moeten zij toch bekennen dat zij enkel om dit hun gruwelijk ongeloof geheel walgelijk en verdoemelijk zijn voor de Heere. Zij zullen er zich dan ook over schamen, en zichzelf verfoeien, en het als hun grootste zonden belijden en betreuren, niet rustende, voordat zij daarover verzoening gevonden hebben in Christus bloed. Maar zo handelt een geveinsde niet, die bewerkt zijn ongeloof doorgaans meer als zijn zwakheid, dan wel als zijn schuld. Het is er verre vandaan, dat zij die zonde in hare gruwelijke en verdoemelijke natuur ooit recht zouden hebben leren kennen, en dat zij er, gelijk de ware gelovigen, voor God met zulk een hartgrondig berouw over vernederd zouden worden. Wie al zulks van enige waangelovige mocht verwachten, zou dan eveneens handelen als iemand, die vijgen wilde lezen van doornen, en een druif snijden van bramen, Luk. 6:44.
4. Daarnaast is er bij de zwakheid van het waangeloof ook geen zuiver gevoelen van geestelijke onmacht om te geloven, zoals die gevonden wordt bij de ware zwakgelovigen. De Heilige Geest leert de arme kinderen van God bevindelijk gewaar worden, dat zij van zichzelf, zonder de Heere, dodelijk onmachtig zijn iets te kunnen doen, om hun zwakke geloof op te richten of te sterken. O! zij liggen er zo diep ellendig en zo vast onder gebonden, evenals degenen, die in een donkere kerker geboeid zitten met ijzeren ketenen, waarin zij zich nauwelijks verroeren of bewegen kunnen. Dit leren die treurige en benauwde zielen allengskens door de genade, en zelfs ook door middel van haar ellenden (dat is in haar duistere, vijandige en werkheilig vlees), anders niet dan enkel ongelovigheid woont. Zij worden dan levendig overtuigd, dat het alleen des Geestes kracht is, door welke zij kunnen geloven en zij haar geloof versterkt krijgen in Gods geordineerde weg. Dit doet haar dan ook, als ellendigen en onmachtigen, hartgrondig tot de Heere roepen: O, *Heere! vermeerder ons het geloof*, Luk. 17:5, *kom onze ongelovigheid te hulp*, Mark. 9:24, *en trek ons, wij zullen U nalopen*, Hoogl. 1:4. Geef ons het geloof, dat Gij ons beloofd hebt, dan zullen wij geloven. Dit is het eerste, hetwelk zij doen zullen, als zij haar onmacht om te geloven nu levendig gevoelen, en daar over waarlijk zijn vernederd geworden, dat zij ook om het minste aasje oprecht geloof dan ootmoedig naar de Heere zullen uitzien, en wachten met verlangen op de hulp van Zijn Geest, onder een ernstig gebruik van de geordineerde middelen. Maar zo doen de ongelukkige waangelovigen niet, die gevoelen nooit hun dodelijke onmacht tot het geloof, en zijn daar ook nimmer recht verlegen en smartelijk gewond over bij zichzelf, maar zij zullen altijd nog blijven wurmen en woelen in hun eigen kracht, om hun waangeloof te versterken en overeind te houden, zo veel zij immer kunnen. Nooit zullen zij geheel uitgaan uit zich zelf, en van alle ijdele toevluchten buiten de Heere waarlijk afzien, om nu maar alleen van Hem, door Zijn Geest, hun hulp

te zoeken. Want als een waangelovige dit slechts oprecht geestelijk alzo kon doen, dan zou ook de daad van het geloof zelf hem terstond een waar gelovige doen worden

5. Eindelijk de zwakheid van het waangeloof oefent zich ook niet in een recht ernstig en gelovig gebruik van de Heilige Sacramenten, als geloofsversterkende middelen door de Geest ingesteld. Wanneer de Heere voornemens is, om de zegelen van Zijn Verbond krachtdadig te zegenen aan de zielen van Zijn kinderen tot hun geestelijke versterking, dan zal Hij hen ook opwekken, om die zeer hoog te achten, en om zeer ernstig en teder te zijn in het gebruik van dezelve, gelijk een zieke zorgvuldig is in het recht gebruiken van de medicijnen, die hem tot genezing kunnen strekken. Waarlijk, hoe meer Gods kinderen gebukt gaan onder de drukkende last van hun zwakgelovigheid, hoe meer zij naar de geestelijke versterking van de genade dan ook noodzakelijk zullen verlangen, en dan zullen hun de Heilige Sacramenten ook zeer waardig en dierbaar voorkomen, als die weten, welke Goddelijke middelen het zijn, en hoedanige heerlijke vertroosting de Heilige Geest machtig is daardoor binnen in het gemoed te werken. En dit zal hen dan ook zeer zorgvuldig doen handelen omtrent het gelovig en recht gebruik. Maar geheel anders is het met de geveinsde waangelovigen. Deze zullen doorgaans meer of min los handelen met de Sacramenten, en zich lichtelijk tevreden stellen met een sleurachtig gebruik van dezelve. Immers hoedanig hun gebruik van die Heilige Bondssegels ook zijn mocht, zo zal het toch nooit recht teder, omzichtig, hartgrondig en geestelijk liggen, gelijk dat van de oprecht gelovigen. Zij zijn altijd genegen, om met dezelve meer als tekenen, dan wel als zegelen van Gods Verbond te handelen, en zij hebben meer op met het licht of de beschouwende kennis (hoedanig er van het gebruik van de Sacramenten afstraalt op het verstand, met enige aangename gemoedsbeweging), dan wel met derzelver Goddelijke versterkende en verzegelende genadekracht binnen in het hart. Hetwelk daaruit ontstaat, omdat zij met hun ongeloof in de grond nooit recht belast en verlegen zijn, en daarom ook niet van harte begeren, om daarvan, door de Goddelijke genade verlost te worden. Het waangeloof is van een licht maaksel, en zweeft meer boven in de hersenen, dan beneden in het hart, en daarom is het ook weldra genoeg versterkt door een licht beschouwend gebruik van de Sacramenten. Maar het oprecht geloof heeft een vaste en diepe zitplaats omlaag in het gemoed, en daarom moet er ook noodzakelijk een doordringende geestelijke kracht van het Sacrament zijn, om deszelfs zwakheid waarlijk te genezen. Dit is hier dan weer het gewichtige onderscheid tussen de ware gelovigen en de waangelovigen.

VAN DE SLEUTELN DES HEMELRIJKS

ZONDAG 31

Vr.83. Wat zijn de sleutelen des hemelrijks?

Antw. De verkondiging des heiligen Evangelies en de Christelijke ban of uitsluiting uit de Christelijke gemeente, door welke twee stukken het hemelrijk den gelovigen opengedaan en den ongelovigen toegesloten wordt.

Vr.84. Hoe wordt het hemelrijk door de prediking des heiligen Evangelies ontsloten en toegesloten?

Antw. Alzo, als, volgens het bevel van Christus, aan de gelovigen, allen en een iegelijk, verkondigd en openlijk betuigd wordt dat hun, zo dikwijls als zij de belofenis des Evangelies met een waar geloof aannemen, waarachtig al hun zonden van God, om der verdiensten van Christus wil, vergeven zijn; daarentegen allen ongelovigen, en die zich niet van harte bekeren, verkondigd en betuigd wordt dat de toorn Gods en de eeuwige verdoemenis op hen ligt, zolang als zij zich niet bekeren; naar welk getuigenis des Evangelies God zal oordelen, beide in dit en in het toekomstige leven.

Vr.85. Hoe wordt het hemelrijk toegesloten en ontsloten door de Christelijke ban?

Antw. Alzo, als, volgens het bevel van Christus, degenen, die onder de Christelijke naam onchristelijke leer of leven voeren, nadat zij, ettelijke malen broederlijk vermaand zijnde, van hun dwalingen of hun schandelijk leven niet willen afdaten, der gemeente, of dengenen die van de gemeente daartoe verordineerd zijn, aangebracht worden; en, zo zij aan de vermaning zich niet storen, van henlieden door het verbieden der Sacramenten uit de Christelijke gemeente, en van God Zelfen uit het Rijk van Christus gesloten worden; en wederom als lidmaten van Christus en Zijn gemeente aangenomen, zo wanneer zij waarachtige betering beloven en bewijzen.

Nu de Catechismus zo-even tevoren gewag gemaakt heeft van de sleutelen van het Hemelrijk, wordt deze materie hier ter plaatse dan ook voegzaam verhandeld, als een nodig aanhangsel of besluit van de Verlossingsleer, maar waarmee wij ons hier niet zullen ophouden. Er zijn twee zodanige geestelijke sleutelen (vraag 83), te weten, de verkondiging van het Heilig Evangelie, en de Christelijke ban, of uitsluiting uit de Christelijke gemeente, door welke twee stukken het Hemelrijk de gelovigen opengedaan, en de ongelovigen toegesloten wordt. Ziet daarvan de leer en ordinantie van de Zaligmaker, Matth. 16:19, en 18:15-17; Joh. 20: 23 en die van de Apostel, 2 Kor. 2:7-10 en elders.

A. Aangaande de sleutel van het Evangelie, het geordineerde gebruik van deze, wijst de Catechismus aan (vraag 84).

1. Eerst in de opening van Gods koninkrijk voor de ware gelovigen, *alzo namelijk, als achtervolgende het bevel van Christus, allen en iegelijk gelovige verkondigd en openlijk betuigd wordt, dat hen (zo dikwijls als zij de belofte van het Evangelie met een waar geloof aannemen), waarachtig al hun zonden van God, om de verdiensten van Christus wil vergeven zijn.* Hier wordt ons de verhandelde Evangelieleer van de genadige rechtvaardigmaking van het geloof, in Christus, al weer zeer duidelijk voor ogen gesteld. God belooft die weldaad aan de recht boetvaardige zondaar, die gelooft, en deze ontvangt dezelve van God, en neemt die zuiver en oprecht gelovig alzo aan, in de kracht van de Heilige Geest. En zie, zo dikwijls hij dat doet (gelijk daarin het leven van het geloof toch wezenlijk bestaat), ontvangt hij dan ook telkens de vergeving van zijn nieuw gemaakte zonden en schulden van God, als welke alle samen voor Zijn heilig aangezicht geheel bedekt en weggenomen, en volkomen uitgewerkt worden met die geschonken en toegerekende volmaakte Middelaarsgerechtigheid van de Heere Jezus Christus. En op die wijze wordt het Koninkrijk van God de ware gelovigen dan nu gedurig

wijd opengesteld en hun wordt door het Evangelie wel zeker verkondigd, dat zij in Christus, uit loutere genade, Gods verzoende kinderen en onderdanen zijn, en dat God hun allergeoedertierenste en barmhartige Vader is, van Wie zij niets dan goeds naar ziel en lichaam te wachten hebben, om de verdiensten van Christus. O, zalige opening van het koninkrijk der hemelen! Laat dit nu maar van de arme boetvaardigen oprecht also gelooft worden, dan is het alles wel, dan mogen zij zich over de Almachtige verlustigen, en hun aangezicht tot God opheffen, Job 22:26.

2. Daarna wijst de Catechismus hier het andere gebruik van de Evangeliesleutel ook aan, hetwelk bestaat in de toesluiting van Gods Koninkrijk voor de ongelovigen en goddelozen, zeggende: *daarentegen, alle ongelovigen, en die zich niet van harte bekeren, verkondigd en betuigd wordt, dat de toorn Gods en de eeuwige verdoemenis op hen ligt, zo lang zij zich niet bekeren.* Zij zijn alle samen ongelovigen, en blijven daarom ook in een rampzalige, onbekeerde staat, die de belofte van de genadige rechtvaardigmaking Gods in Christus, op het getuigenis van het Heilig Evangelie, niet aannemen met een waar gelovig hart, maar die in de grond der zaak nog alleszins blijven vasthouden aan de eigengerechtigheid. Dit ongeloof sluit hen geheel buiten Gods Koninkrijk, en houdt hen wel vastgebonden liggen onder Gods vloek en toorn, Joh. 3:26 en onder de macht van de eeuwige verdoemenis, Mark. 16:16; Thess. 1:8,9. En dit verkondigt het Evangelie hun nu ook uitdrukkelijk, en sluit het also geheel buiten Gods Koninkrijk, als die daar geen lot noch deel in hebben, noch ooit in hebben zullen, indien zij niet eenmaal oprecht zullen geloven en zich bekeren.

Kortom, de belofte van de genade in Christus moet aangenomen worden met een oprecht geloof, door de Heilige Geest, of de mens blijft anders, met al zijn eigengerechtigheid, onder de vloek en onder de macht van de eeuwige dood. Want aldus luidt het Evangelie: *Die in Hem gelooft, wordt niet veroordeeld, maar die niet gelooft, is alreeds veroordeeld, dewijl hij niet gelooft in de Naam de Eniggeboren Zoons Gods,* Joh. 3:18. En deze uitspraak van het Evangelie is allerzekerst en onherroepelijk, als zijnde Gods eigen onveranderlijk getuigenis, hetwelk in de mond van Zijn dienaren en gezanten also eeuwig waarachtig is, alsof de Heere God datzelve van de hemel tot ons kwam spreken met Zijn eigen mond, *gelijk Hij dan, volgens dit getuigenis het Evangelie, beide in dit en in het toekomstige leven ook wil oordelen.* Wij hebben ten jongste dage geen ander oordeel uit Christus mond te verwachten, dan wij duidelijk geschreven vinden in het Evangelie, en wij met onze oren nu ook gedurig horen uit de mond van Zijn dienaren, die ons dat Evangelie op Zijn bevel en ordonnantie getrouwelijk verkondigen. Dit leren ons de aangewezen plaatsen, Matth. 16:19 en Joh. 20:23

B. Aangaande de andere sleutel, van *de Christelijke ban*, wordt ons de verklaring van deszelfs rechte gebruik ook gegeven (Vraag 85), waar een ieder die zelf kan nazien. Deze stof zou wel een bijzondere en omstandiger behandeling vereisen, in een tijd, waarin, helaas! de Kerkdiscipline zo droevig onder ons gevallen is, maar waarover wij ons hier niet kunnen uitlaten. Daarom zeggen wij slechts, dat het gebruik van deze sleutel van de ban zich zo ver en algemeen niet uitspreekt, als dat van de vorige sleutel van het Evangelie. Want die gaat zonder onderscheid, over al degenen, die onder het Evangelie zijn, en die deszelfs verkondiging horen. Maar de bansleutel gaat slechts over de leden van de gemeente, dezelve wordt dan eerst in het werk gesteld wanneer het gebruik van de Evangeliesleutel niet genoegzaam toereikend is, om de goede orde in de gemeente des Heeren te bewaren, de stichting te bevorderen, en al de leden in gehoorzaamheid en onderdanigheid te houden.

Voor deze sleutelen de Hemelrijks hebben de ware gelovigen nu een oprechte achting en eerbied, en zij vrezen voor dezelve als voor de ontzagelijke ordonnantiën van de Heere Jezus Christus, de Koning van Zijn Kerk. Zij trachten zich altijd met een gelovig gemoed aan dezelve te onderwerpen, opdat Hij hen, door middel van dezelve, tot zaligheid leidt en bestuurt. Immers het is eigen aan de genade zulks

alzo te werken in de grond van des gelovigen harten. Dezelve zal hun niet slechts de verdiensten en weldaden, maar ook de hoogwaardige geboden en de Koninklijke regering van de Heere Christus over Zijn Kerk eerbiedig doen omhelzen. Het zij geheel verre van een oprecht gelovig gemoed, de allerheiligste instellingen van de Zaligmaker te verachten, of Zijn juk van zich af te werpen. Zelfs wanneer het gelaat van de Kerk ook al zeer bedorven mag zijn, en er een groot verval in de Evangelieverkondiging in de Discipline en in alle zaken van het Christendom met droefheid bespeurd mocht worden, zo zal de Heilige Geest der gelovigen harten dan nog weiden met de stok, die Samenbinder genoemd wordt, en hen de Separatisterij, of een onwettige afzondering van de gemeenschap van de Kerk en van de ingestelde kerkdienst, grotelijks doen haten, als een zeer verderfelijk kwaad, hetwelk de Heere doorgaans met droevige oordelen pleegt te bezoeken. Voorzeker, wie in een zeer bedorven en geesteloze tijd ook onordentelijk uit de Kerk mag lopen, zo zullen er de arme en oprechte gelovigen, de treurige Sionskinderen dan nog ellendig in blijven zuchten: *o Heere God! hoe lange zult Gij roken tegen het gebed Uws volks? Gij spijs ze met tranenbrood, en drenkt ze met tranen uit een drieling*, Ps. 80:5, 6. Zij zullen het huis des Heeren niet verlaten, voordat zij er uitgedreven, en hun de deuren gesloten, en het brood en water hen geweigerd wordt, dan zullen zij uitgaan in de woestijn, om de Heere hun God een offerande te doen van slachtofferen en van spijsofferen, en van runderen, die de klauwen verdelen.

Hoe de geveinsden de sleutelen verachten, en tot een onwettige afscheiding licht genegen zijn

Maar al geheel anders is het gelegen met *de geveinsden en waangelovigen*. Deze ongelukkige mensen staan met hun gemoed aan de ordonnantiën van Christus nooit recht gebonden, en hun achting voor dezelve mag schijnen wat zij wil, zij is toch niet hartelijk of diep geworteld. De genade heeft hen aan die heilige banden van het Evangelie nooit vast gebonden, hoe zeer het waangeloof hen aan dezelve ook gebonden mocht hebben. Zij moeten het rechte en geestelijke gebruik van de sleutelen des Hemelrijks in de grond altijd haten, en kunnen zich daaraan niet gewillig onderwerpen. Dit wordt bijzonder openbaar in een getrouwe, ontdekkende Evangeliebediening, wanneer die sleutelen hun, wegens hun geveinsdheid, het Koninkrijk Gods waarlijk toesluiten, hetwelk zij toch alleenlijk voor zich willen geopend hebben. Want zij zijn enkel genegen om tot de Zieners te zeggen, *ziet niet, en tot de Schouwers, schouwt ons niet wat recht is; spreekt tot ons zachte dingen; schouwt ons bedriegerijen*, Jes. 30:10. Gij dienaars des Heeren, gij die de sleutelen van Zijn Koninkrijk draagt, zet ons de poorten wijd open, en sluit ze niet toe. Ja, daar plachten ook altijd geveinsden genoeg gevonden te worden van een hoog steigerende geest, die hun vlerken uitspreiden, om over de gehele Evangelische Kerkordening heen te vliegen, en beide de sleutelen van Christus gemakkelijk onder hun voeten te leggen. Dit zijn doorgaans mensen van een lichte beweging en van een winderige gesteldheid, die, als het licht hen nu opgeblazen heeft gemaakt, dan weldra mannen of vrouwen worden, die door geen lage kerkdeuren, waar iedereen door passeert, meer kunnen intreden. Zij zien dat huis nu al te bouwvallig aan, en de tafels, stoelen en zitbanken zijn voor hun wijdse en reine klederen al veel te morsig. Hoe zouden het die verlichte humeuren, die zo zeer verlangen naar geestelijke ordinantiën en naar een gezuiverd kerkwezen, nog langer harden kunnen onder die gemengde hoop van botte kerkgangers? Die dode Formalisterij begint hun geheel onverdraaglijk te vallen, en zij krijgen een walging van langer onder een bestudeerde predikatie te zitten, en onder die letter zonder geest. Ja, hoe hun zielen levendiger en geestelijker worden, hoe zij hun vlucht ook hoger nemen naar het steile gebergte en naar de kloven der steenrotsen, en dan bekomen zij allengskens een afschrik van de stenen kerken, en van al die omslag en gewemel van dorre beenderen. Zij moeten nu ter zijde aftreden in de stilte, hoewel er ook staat, *de vergadering der huichelaren wordt eenzaam*, Job 15:34.

En ziet als de broeders en zusters hier nu kennis aan elkander gemaakt hebben, dan worden de snaren kunstig gespannen tot het dodelijke, zielverdervende Separatisme. Weldra ontvangt elkeen zuiver licht

in de geestelijkheid van de Evangelieordonnantien, waarbij al die ijdele sleur en slenter van dat verdorven Antichristelijke kerkwezen al geheel ter neerstort, als Dagon's beeld voor de Ark. De Geest is nu de kerkdienst van de Christenen, en waar de Geest des Heeren is, aldaar is vrijheid van de dode ceremoniën. Daar verdwijnt dan de gehele opslag van het Superstitie- of Formulierwezen, gelijk een schaduw of nevel gaat verdwijnen voor de blinkende zonnestralen. En wat is het nu? Nu komt het Nieuwe Verbond van de Geest voor het Oude Verbond der Wet, een juk, hetwelk de satan en zijn werktuigen het blind Christenvolk weer listig op de hals geschoven hebben. Al wie nu maar geestelijk is, die is dan ook een Leraar of een Lerares, want in Christus is geen onderscheid tussen edel en onedel, tussen schriftgeleerden of ongeleerden, enz. De Geest is in de gehele Kerkordonnantie. Maar deze verborgenheid is groot, en het domme volk verstaat daar niets van, het deksel der Wet ligt hun te zwaar op het hart. Hier is nu de ware grond en oorsprong van de Mystieke, Enthousiastische en Separatistische conventkelen of vergaderingen, waar men van niets anders dan van dit schone Evangelie hoort. Derwaarts heen vloeit nu al wat opgeblazen geestelijk is, om een zuiverder Evangeliedienst, welke niet bestaat bij woorden, maar in kracht, en elk drijft af in die stroom, naardat hij gemakkelijk los kan komen van de verroeste kerkbanden, die hem nog om 't lijf hangen. En die het meeste ontvangen, schudden dat juk te lichter af. De anderen zijn maar lage kruiers, en als bijlopers van de sociëteit. En sommigen zijn wel goed, maar zij hebben ook nog een intrest te bezorgen, waardoor zij nog een deel predikatiën moeten horen, of een Avondmaal ontvangen, want men kan niet altijd zoals men wil. Zo ziet gij, waarde lezer! het pestilentieëus verderf, waar de satan ten allen tijde het Christendom zeer jammerlijk mee besmet en duizenden van kostelijke zielen naar de hel gesleept heeft. Ja, wat zou hem beletten, als God het hem wil toelaten, om zelfs ook de ware uitverkorenen in zo een stroom van verleiding te slepen, die er dan niet dan zeer bezwaarlijk uit gered zullen worden? Nadat hij zijn eerste proefstuk in het Paradijs heeft afgelegd aan twee volmaakt heilige mensen, kunnen wij, achter de Heere, nooit genoeg voor de satan beven. Maar Hij zal al de Zijn Zelf bewaren, dat zij hun voet niet zullen zetten in de strik van de duivel, wanneer zij genade zullen vinden in Zijn ogen. Zij zullen dan een waarachtige afkeer dragen in hun gemoed van al zulke geestelijkheid, die slechts strekt tot een verachting of bederf van de ingestelde Evangelische ordonnantiën. Zij zullen zo ongelukkig blind niet zijn, van zulks voor een zwakheid, of voor iets singuliers in deze mensen op te nemen, maar zij zullen hier ook roepen met de zonen der Profeten: *de dood is in de pot*, en zij zullen van het moes van die Wijnstok en van die wilde kolokwinten ook niet kunnen eten, of hun vrienden aan zulke tafels nodigen, 2 Kon. 4:39, 40. Voorwaar, al wie zijn onsterfelijke ziel liefheeft, en de satan geen plaats willen geven, moet geheel ernstig van ons vermaand zijn, in de naam van de Heere Jezus Christus, de overste Richter van levenden en doden, dat hij alle soort van Separatisten toch wil tekenen, en zich zorgvuldig hoeden voor hun licht, vromigheid, gemeenschap en conventikelwerk. Want deze vier haat de Heere ook en zijn ze Zijn ziel een gruwel, Spr. 6:16. Indien sommigen nog enige heilige tranen overgehouden hebben over Jozefs droevige verbreking en over de vervallen muren en wegen Sions, laten zij dan komen en die uitstorten voor het aangezicht des Heeren, midden in Zijn Kerk, en laten zij toch enige vergelding doen aan het huis van hun arme moeder, waar zij gewonnen en geboren zijn. O, zij zullen immers in die vervallen hut nog veel veiliger wonen, dan op de toppen van Amána, van Senir en Hermon, die steile woningen der leeuwinnen, die akelige bergen der luipaarden, waar er zo menig ongelukkig is verslonden, die alleen voor zijn eigen hoofd geestelijker wilde zijn dan alle kerkgangers, Hoogl. 4:8. Welgelukzalig zal het volk zijn, dat op Jeruzalems puinhopen nog klagelijk zal zitten wenen, wanneer anderen met snelle hooggebulte kemels zullen aftrekken naar Egypte, waar de staven en stokken van het Evangelie weldra veranderen in slangen en basiliken. En met deze ernstige waarschuwing besluiten wij hier het gewichtige hoofdstuk van de Verlossing, dat ons zolang heeft opgehouden. *Gode zij lof!* AMEN.

EINDE VAN HET 3^E HOOFDSTUK OVER DE LEER VAN VERLOSSING

VIERDE HOOFDSTUK

Van de ware dankbaarheid, of de ware heiligmaking des Geestes

Hebbende nu verstaan eerst de leer der ware boetvaardigheid, of der voorbereidende overtuiging door de kracht van de Heilige Geest, om het gemoed vatbaar te maken voor de staat van het Evangelische geloof, en vervolgens die van de genadige verlossing in Christus door het geloof, met de nevensgaande versterking van de Heilige Geest in die zalige verlossing, zo blijft nu nog over, dat wij ook aandachtig overwegen de leer van de ware bekering en heiligmaking, gelijk die wezenlijk vloeit uit de geestelijke geloofsgemeenschap met Christus en al Zijn weldaden, in manier van een heilige en oprechte dankbaarheid, waartoe die verkregen genade de gelovige Christenen nu alleszins aan God verbindt, en hen gedurig opwekt en krachtig aanspoort door de zielzaligende werking van de Heilige Geest.

Er zijn vijf bijzondere zaken, waarin wij de leer van dit hoofdstuk op geschikte wijze kunnen bevatten.

1. De noodzakelijkheid van de heiligmaking, en haar zuivere Evangelische gronden voor de verlore Christengelovigen.
2. De bekering, als de weg, of het middel die de Heilige Geest houdt om hen daartoe bekwaam te maken.
3. De goede werken in welker gedurige oefening of betrachtting het ware heiligmakingsleven eigenlijk bestaat.
4. De Wet, als de regel der heiligmaking en der goede werken.
5. En het gelovig gebed, als het geordineerde hulpmiddel ter verkrijging van de nodige kracht van de heiligmaking.

De Heere doe hier nu het licht van Zijn Geest ook voor onze ogen schijnen, om deze gewichtige Evangeliewaarheden, verder voor te stellen tot een rechte Toetssteen van beproeving voor alle degenen die deze verhandeling vroeg of laat zullen lezen!

Want wie zou toch naar behoren van die Goddelijke leer van de heiligmaking iets kunnen voordragen zonder de Heilige Geest? En gij, beminde lezer, hebt ook nodig voor uzelf onder een gevoelige indruk te staan van uw diepe blindheid, in de dingen die des Geestes Gods zijn, 1 Kor. 2:14, opdat gij van harte gelovig en ootmoedig mede mocht zuchten door Christus tot de Vader der lichten, dat Hij u deze grote verborgenheid van de geloofsheiligmaking tot zaligheid eens recht wilde doen verstaan, met die wijsheid die van boven komt, Jac. 3:15. En hiertoe wensen wij, dat de Heere u Zijn genade wil verlenen.

ZONDAG 32

Vr. 86. Aangezien wij uit onze ellendigheid, zonder enige verdienste onzerzijds, alleen uit genade door Christus verlost zijn, waarom moeten wij dan nog goede werken doen?

Antw. Daarom, dat Christus, nadat Hij ons met Zijn bloed gekocht en vrijgemaakt heeft, ons ook door Zijn Heiligen Geest tot Zijn evenbeeld vernieuwt, opdat wij ons met ons ganse leven Gode dankbaar voor Zijn weldaden bewijzen, en Hij door ons geprezen worde. Daarna ook, dat elk bij zichzelf van zijn geloof uit de vruchten verzekerd zij, en dat door onzen Godzaligen wandel onze naasten ook voor Christus gewonnen worden.

Vr. 87. Kunnen dan die niet zalig worden, die, in hun goddeloos ondankbaar leven voortvarende, zich tot God niet bekeren?

Antw. In generlei wijze; want de Schrift zegt dat geen onkuise, afgodendienaar, echtbreker, dief, gierigaard, dronkaard, lasteraar, noch rover, noch dergelijke, het Koninkrijk Gods beërven zal.

Van de dankbaarheid, welke de gelovigen aan God schuldig zijn voor hun verlossing; hoe deze dient tot bevestiging dat het waar geloof niet kan zijn zonder een zeker vertrouwen van de vergeving der zonden.

A. De grond wordt hier (Vraag 86) dan eerst gelegd, met voor te stellen de redenen van de noodzakelijkheid van de ware heiligmaking voor de verlore gelovigen, die nu in de gemeenschap van de Heere Jezus Christus en van Zijn zalige verlossing zijn overgebracht. Een duister Pelagiaans gemoed is niet in staat, om recht te begrijpen, hoe het toch te samen bestaan zou, dat wij uit onze ellendigheid, zonder enige onzer verdienste, alleen uit genade, door Christus verlost zijnde, dan echter nog waarlijk verplicht konden zijn om goede werken te moeten doen. Maar de waarheid van het Heilig Evangelie zal zulks een ieder door Gods genade weldra leren verstaan, indien hij haar anders slechts begeert plaats te geven. Laat ons hier dan in acht nemen:

1. de ware redenen of noodzakelijkheid van de Evangelische heiligmaking, bestaande in de ernstige betrachtning van de goede werken, en
2. De nadere bevestiging van dezelve, zonder die heiligmaking.

a. Daar worden ons hier drie onderscheiden redenen aangewezen van de volstreckte noodzakelijkheid van de heiligmaking of van de goede werken, welke als de grond zijn, waarop die heiligmaking onbeweeglijk gebouwd is, en waar dezelve alleszins uit moet afgeleid worden. De ongelukkige Pelagiaan weet van geen andere grond van de goede werken, dan van een verdienstelijken grond, om met dezelve iets bij God teweeg te brengen tot verkrijging van zijn zaligheid, door de verdiensten van Christus, of wel zonder dezelve, naardat die grond hoger of dieper gelegd wordt. De ware gelovige daarentegen weet van geen andere verdienstelijke grond van de goede werken, dan die van Christus alleen. Want de genadige rechtvaardigmaking des geloofs sluit, als wij gezien hebben, alle menselijke verdiensten toe, dan alleen die van de zonde en van de eeuwige dood, en stelt eenmaal recht vast met de Apostel, dat de bezoldiging der zonde de dood, maar de genadegift Gods het eeuwige leven is, door Jezus Christus onze Heere, Rom. 6:23. En zie, daarmee is die zaak bij alle ware Christenen nu afgedaan, en voor altijd afgedaan, en komt bij hen nooit weer in enige aanmerking. Daar moeten nu geheel andere gronden voor de noodzakelijkheid van de goede werken geopend worden in de weg van het Evangelie, waar een Christen met zijn gemoed voor God in kan berusten, met uitsluiting van alle menselijke verdiensten, hoe die ook begrepen of aangezien mochten worden. Zie hier die zuivere redenen of gronden, zoals het heilig Christengeloof door de werking van de Geest die blij aanneemt en omhelst, waarvan de eerste haar opzicht heeft op God, de tweede op ons zelf, en de derde op onze naaste. Welk dan waarlijk te samen genomen niet anders is, dan de eigenlijke vervulling van de Wet, God en onze naasten als ons zelf lief te hebben, Rom.13:10.

a. De eerste reden ziende op God, wordt ons dus voorgesteld: *Daarom dat Christus, nadat Hij ons met Zijn bloed gekocht en vrijgemaakt heeft, ons ook door Zijn Heilige Geest tot Zijn evenbeeld vernieuwt, opdat wij met ons ganse leven Gode dankbaarheid voor Zijn weldaden bewijzen, en Hij door ons geprezen worde.*

Waar 1ste Christus' heerlijke weldaden ontmoeten, en dan 2^e het einde, waartoe Hij deze Zijn gelovigen schenkt.

1. De weldaden zijn de koping en verlossing met Zijn bloed, en de vernieuwing door Zijn Geest. Van de ene weldaad is reeds gehandeld, van de andere moet nu gehandeld worden. Maar op de samenvoeging van beide dient hier wel gelet te worden. De verlossing is als de grondslag van de vernieuwing, gelijk ook de Apostel leert, zeggende: *Zo dan, indien iemand in Christus is, die is een nieuw schepsel; het oude is voorbijgegaan, ziet, het is al nieuw geworden*, 2 Kor. 5:17. Wij moeten eerst in Christus zijn, dat is, met Hem en met Zijn Goddelijke volheid van genade en verdiensten, door een waar geloof, inwendig verenigd, en alzo door Zijn bloed waarlijk verlost en vrijgemaakt zijn van de schuld der zonde in de rechtvaardigmaking. En zie, alsdan zullen wij door deze genade van Christus ook inwendig aan onze harten waarlijk vernieuwd en vrijgemaakt worden van de smet der zonde, in de heiligmaking des Geestes. Zo lang wij in Adam blijven staan door het ongeloof, dragen wij ook het beeld van de aardse, te weten, de oude zondige Adamsnatuur, die geheel onder de vloek ligt. Maar zodra wij overgaan in Christus door het geloof, leggen wij het beeld van de aardse aanvankelijk af, en doen het beeld van de hemelse aan, te weten, de nieuwe heilige Christusnatuur, om die eeuwig te dragen, 1 Kor. 15:49. En zo worden ons dan de grootste en dierbare beloften door Christus geschonken, opdat wij door dezelve der Goddelijke natuur deelachtig zouden worden, opdat wij ontvloten zijn het verderf, dat in de wereld is door de begeerlijkheid, 2 Petrus 1:4. Hoe nu die vernieuwing des Geestes bevindelijk aan het gemoed van de gelovigen gewerkt wordt, zulks zal bij de opening van de heilige bekeringsleer nader blijken. Hier wordt dezelve in manier van onderstelling slechts aangehaald, als een wezenlijke en noodzakelijke vrucht van de genadige verlossing door Christus en om het nauwe verband aan te wijzen, dat er plaats heeft tussen de rechtvaardigmaking en de heiligmaking. Het kan toch niet wezen, dat de rechtvaardigmaking, of de verlossing door Christus van de schuld der zonde, alleen op zichzelf zou bestaan, zonder de vernieuwing des Geestes, of de heiligmaking. Want deze is het bijzondere einde, om hetwelk voort te brengen in de harten van de ware gelovigen, die zalige en heerlijke verlossing van Christus aan hen geschiedt. Hij koopt en verlost hen met Zijn bloed, opdat Hij hen ook vernieuwen en heiligen zou door Zijn Geest. Dit drukt de Apostel uit, als hij zegt: *die Hem Zelf voor ons gegeven heeft, opdat Hij ons zou verlossen van alle ongerechtigheid; en Hem Zelf een eigen volk zou reinigen, ijverig in goede werken*, Titus 2:14. Aldaar voegt hij de rechtvaardigmaking en de heiligmaking ook samen, zoals doorgaans op andere plaatsen. Deze zijn dan de heerlijke genadeweldaden, welke de Heere Christus aan al Zijn ware gelovigen schenkt.

2. Het einde nu, waartoe Hij die aan hen schenkt is, *opdat zij met hun gehele leven God dankbaarheid voor Zijn weldaden bewijzen, en Hij door hen geprezen worde*. De uitverkoren gelovige, zijnde aldus van Christus gekocht en vrijgemaakt met Zijn bloed, en vernieuwd en geheiligd door Zijn Geest, is dan nu beide naar lichaam en ziel, even daardoor het waarachtig eigendom van Christus geworden, en moet dan nu als Zijn eigendom ook geheel voor Hem leven in de nieuwigheid des Geestes, Rom. 7:6. Het past op hem: *Gij zijt duur gekocht: zo verheerlijkt dan God in uw lichaam en in uw geest, welke Godes zijn*, 1 Kor. 6:20. Hij behoort alrede de Heere toe, uit kracht van de natuurlijke schepping en onderhouding, maar nog veel meer, nadat hij van Hem uit de verloren zondestaat ook weer opgezocht, en zalig verlost is geworden. Hoe zou hij dan nu Gods volkomen eigendom niet zijn, die door Hem geschapen en herschapen is? De Heere roept Zelf uit van al Zijn gelovig volk: *Dit volk heb Ik Mij geformeerd, zij zullen Mijn lof vertellen*, Jes. 43:21. Ik heb hen tweemaal geformeerd: eens in de geboorte, en eens in de wedergeboorte. *Daarom zijn zij dan immers Mijn volk: kinderen, die niet liegen zullen. Alzo ben ik hun geworden tot een Heiland*, Jes. 63:8. Hoe waarachtig is het dan niet van alle ware gelovigen, de kleinen en zwakken zelfs niet uitgezonderd: *Uw Maker is uw Man; Heere der Heerscharen is Zijn naam: en de Heilige Israëls is uw Verlosser; Hij zal de God des gansen aardbodems genaamd worden*, Jesaja 54:5. En hoe steunt des Heeren recht van eigendom op al Zijn verlost en geheiligde gelovigen dan niet op de allerbillijkste gronden? Ja, hoe duur zijn zij niet verbonden en verplicht, om met ziel en lichaam hun grote Schepper nu te loven? Van hen is immers voorzeggd: *En Uw volk zullen altezamen rechtvaardigen zijn, zij zullen in eeuwigheid de aarde erfelijk bezitten; zij zullen zijn een spruit Mijner planting, een werk Mijner handen, opdat Ik verheerlijkt worde. De kleinste zal tot duizend worden en de minste tot een machtig volk; Ik, de Heere, zal zulks te*

zijner tijd snellijk doen komen, Jes. 60:21, 22. En zo ontdekken wij hier nu de eigenlijke oorsprong van de Evangelische heiligmaking van de ware Christengelovigen: te weten, Gods heerlijke genade, in Christus aan hen bewezen. Die roept en verplicht hen nu geheel tot oprechte dankbaarheid aan God, voor zulke onuitsprekelijke weldaden, en om die Vader der barmhartigheid alleen te prijzen en te verheerlijken met alle krachten van ziel en lichaam. Een mindere dankbaarheid verwacht de Heere niet van hen, dan de gehele overgave en opoffering van zichzelf aan Hem in Christus door Zijn Geest, zonder Hem iets te onttrekken of achter te houden tot dienst van de zonde, welke zij nu zijn afgestorven naar de inwendige mens.

En zie, uit deze heilige grond van Gods dierbare genade en verlossing in de Heere Jezus Christus plegen de Apostelen de geestelijke heiligmaking van de ware gelovigen ook doorgaans af te leiden. Hun brieven zijn vol van die zuivere Evangelische leer. Want zij kenden geen ander krachtadig beweegmiddel tot ware heiligheid en Godzaligheid, dan even de Goddelijke genade en verlossing des geloofs in Christus. Gods algemene weldaden van de schepping en voorzienigheid kunnen ons arme zondaren tot zaligheid toch geen vrucht doen, zonder de genade. De genade stelt ons in Christus, en daarom is zij ook alleen het krachtig beweegmiddel van onze heiligmaking. Zij roept ons toe: *Maar uit Hem zijt gij in Christus Jezus, Die ons geworden is wijsheid van God, en rechtvaardigheid en heiligmaking, en verlossing. Opdat het zij, gelijk geschreven is, die roemt, roeme in den Heere*, 1 Kor. 1:30, 31. En waarlijk, welke beweegredenen tot Godzaligheid men de mensen ook mocht voorstellen, indien er alleen de genade van de Heere Jezus Christus niet vooraan staat, als de eerste en voornaamste beweegreden, zo zullen al de andere, zeer ver te kort schieten, om dat heilzame oogmerk te bereiken. De Apostel handelt, Rom. 11, eerst breedvoerig van de heerlijke genade van het Evangelie, welke God nu onder het Nieuwe Testament aan de gelovige heidenen overvloedig had geschonken, met verwerping van het grootste deel van de Israëlieten, Zijn oud volk. En dan gaat hij hen op die grond nu ook tot ware dankbaarheid en heiligmaking zeer ernstig aansporen, zeggende: *Ik bid u dan broeders, door de ontfermingen Gods dat gij uwe lichamen stelt tot een levende, heilige, en Gode welbehagelijke offerande, welke is uw redelijke Godsdienst. En wordt dezer wereld niet gelijkvormig; maar wordt veranderd in de vernieuwing uws gemoeds enz.*, Rom. 12:1, 2. En dat verhandelt hij ook met opzet, Rom. 6 en elders. Hier dient dan bijzonder op gelet te worden, dat de gehele heiligmaking van de gelovigen een enkel werk van dankbaarheid is, welke zij de Heere toebrengen voor Zijn onwaardeerbare genade in Christus. Zij liggen onder die genade geheel besloten, dat zij, zonder dezelve gedurig te erkennen, hartgrondig te geloven, en daar onverzettelijk aan vast te houden, en aan vast te kleven, immers niet een goed werk kunnen verrichten, ja ook zelfs niet een goede zucht of gedachte kunnen hebben. Want evenzo veel invloed als de hemelse genade van Christus gedurig heeft in der gelovigen harten, zoveel goed zullen zij doen door de genade, en meer niet. Wat zij mogen doen door de aandrang of beweging van de Wet zonder de genade, dat is zonde, en een verdoemelijk werk van het ongeloof. Maar wat zij geestelijk doen door de genade uit aandrang en volgens de regel der wet, dat is alleen ware heiligheid en Godzaligheid. En om deze reden spreekt de Schriftuur overal zoveel van de genade, en eigent het alles daaraan toe, wat de ware gelovige gedurig zijn en genieten, denken en weten, spreken en doen, lijden en verdragen, hopen en geloven enz. En dit wil de Apostel ons leren, als hij zegt: *de zonde zal over u niet heersen; want gij zijt niet onder de wet, maar onder de genade*, Rom. 6:14. Kortom, God neemt onder het Evangelische genadeverbond geen verdienstelijk werk der dankbaarheid, vloeiende uit de gelovige bewustheid en erkenning van Zijn bewezen genade door de Heere Jezus Christus. Al wie deze Goddelijke genade in 't geheel met zijn gemoed dan nog nooit gelovig omhelst en aanneemt in de kracht van de Heilige Geest, en wie uit enige waarachtige en ootmoedige erkenning van dezelve niet heilig tracht te leven, en alle goed steeds te verrichten, die is voorzeker nog een ongelovige. Zo iemand goede werken zijn allemaal anders niet dan dode wettische en Farizeïsche werkheiligheid, waarmee hij onder de vloek ligt. Wat is het dan niet een onzalige Pelagiaanse leer (die strekt tot een geheel verderf en verwoesting van de heilige Evangelieleer), wanneer men de goede werken of de heiligmaking van de mensen, of zelfs een enige goede gedachte of begeerte van de ziel, nog uit een ander grondbeginsel wil afleiden, dan uit de

gelovige dankbaarheid of geestelijke erkenning van de Goddelijke genade in Christus. O, dat niemand hier zijn kostelijke ziel met as voedt! Want waar slechts die geestelijke en gelovige dankbaarheid door Gods genade in de grond des gemoeds waarlijk ontbreekt, daar heeft die ongelukkige mens dan ook nog nooit iets goeds kunnen doen, waar God een heilig welbehagen in zou nemen, door Christus. En wat goed zo een ook moge menen te doen of te bezitten in zijn blindheid, dat alles is maar een Farizeïsch goed, op hetwelk ook die bedreiging van de Zaligmaker past: *Want ik zeg u, hetzij uw gerechtigheid overvloediger zij, dan die der Farizeeën dat gij in het Koninkrijk der hemelen geenszins zult ingaan*, Matth. 5:20.

En zo dient deze leer dan ook alleszins tot nadere bevestiging van die verhandelde geloofs- en rechtvaardigmakingsleer. *Want indien (gelijk de Pelagiaansgezinden willen), het oprecht geloof geen vast en zeker vertrouwen was in het gemoed van de gelovigen van Zijn genadige rechtvaardigmaking of van de vergeving van zijn zonden door Christus (zoals de Heilige Geest ook Zelf werkt door het Evangelie in de kleinste en zwakste gelovigen), dan kon deze leer van de dankbaarheid, als de voorname grond van de heiligmaking, in genen deele bestaan. Want die ware dankbaarheid moet enkel vloeien uit het geloof, of het zekere vertrouwen van de Goddelijke genade in Christus. Hoe zou het toch kunnen wezen, dat iemand waarlijk dankbaar zou zijn voor enige weldaad, welke hij niet enigszins zeker kan geloven en vertrouwen, dat hij ontvangen heeft? Alle dankbaarheid veronderstelt immers enige vaste bewustheid en gevoelen van zekere ontvangen weldaad, voor welke men dankbaar is, of anders kon het geen ware en redelijke dankbaarheid zijn. Indien nu, volgens de Pelagiaanse dwaalgronden, in het eigenlijke wezen des geloofs geen zeker vertrouwen ligt van de vergeving der zonden, op grond van Gods genadige belofte in het Evangelie, maar indien het zaligmakend geloof geheel bestaan zou, zonder zodanig zeker vertrouwen, dan moet noodwendig volgen, dat zulk geloof ook geen ware hartgrondige dankbaarheid door Gods genade, uit haar eigen aard en natuur, met zich kan voeren. En dus moet een geloof, dat bestaat zonder een zeker vertrouwen van Gods genade, dan ook noodzakelijk zonder ware dankbaarheid zijn.*

Maar indien het geloof alzo zonder een zeker vertrouwen, en misschien ooit zonder dankbaarheid bestaat, uit hoedanige grond zal al zulk geloof dan nu de heiligmaking of de goede werken oefenen? Voorwaar niet uit een evangelische grond van de geloofsdankbaarheid, maar uit een wettische grond van de eigengerechtigheid, naar de Pelagiaanse methode. Want hier kan geen tussenweg ooit worden begrepen. Al wat niet waarlijk kan werken uit een grond van zuivere geloofsdankbaarheid voor de ontvangen genade, dat moet dan werken uit een tegengestelde grond tot verkrijging der genade. Want zonder grond of om niet zal niemand werken. Ja, al wie in 't geheel niet kan werken uit een geloofsvertrouwen, die moet dan zekerlijk nog geheel twijfelen aan Gods genade, en daarvan bij zichzelf nog onzeker staan. En wat zal zo een dan anders doen, dan enkel geloven en werken, zo hij best kan, ten einde de genade, welke hij denkt of vreest te missen, eenmaal vast te bekommen. Dit zal nu noodzakelijk zijn enige toeleeg en hoofdeinde moeten zijn in al zijn werk, hoewel de genade hem van God ook om niet wordt aangeboden in de belofte van het Evangelie, maar welke belofte hij niet gelooft, en niet gelovig aanneemt, naar de Gereformeerde methode. En zo moet hier dan een van beide zekerlijk waarachtig zijn: óf wij moeten de belofte waarlijk geloven, en dan God, door Christus, hartelijk dankbaar zijn voor Zijn genade, óf wij moeten die niet waarlijk geloven, en dan nog blijven werken om die genade. Het ene is de evangelische, het andere is de wettische grond van de goede werken. Tot deze voert ons de Pelagiaanse, en tot gene leidt ons de Gereformeerde leer.

Weshalve deze drie dingen ontwijfelbaar vast staan:

1. Dat degenen, die het zekere vertrouwen van de vergeving der zonden uit de natuur des geloofs uitsluiten, daar dan ook tevens de evangelische dankbaarheid uitsluiten, als welke, zonder een zeker vertrouwen van de vergeving der zonden in het allerminst niet kan bestaan.
2. Dat de evangelische dankbaarheid aldus uitgesloten zijnde uit of van de natuur des geloofs dan ook de voorname grond van de heiligmaking uitgesloten is, als welke uit de dankbaarheid bijzonderlijk vloeit.
3. Diensvolgens, dat in die plaats dan weer noodzakelijk een andere grond van heiligmaking moet ingevoerd worden, die niet anders dan wettisch kan liggen, en bedekt uitlopen in het onzuivere kanaal van de Pelagiaanse eigengerechtigheid, hoezeer men dezelve ook al mocht willen dopen

met schone evangelische geloofstitels of namen. Het zal toch wezenlijk een subtiel Pelagianisme zijn, als maar eens de natuur van het geloof in zover veranderd wordt, dat er het zekere vertrouwen van de vergeving der zonden, op grond van de zuivere Evangeliebeloften, geheel uit weggenomen of gescheiden wordt.

En hiertegen kan in 't minst geen voordeel doen, dat men het zekere vertrouwen van de vergeving der zonden nochtans bij, of *achter* het geloof wil plaatsens, als haar *vruchtgevolg*, gelijk de Remonstranten alzo doen. Want de vraag is dan of het ook een wezenlijk en onafscheidelijk vruchtgevolg zoude zijn? Zo ja, dan moet dat zekere vertrouwen ook wezenlijk in de natuur des geloofs liggen, of dezelve alzo aanhangen, dat het geloof zonder zulk vertrouwen niet kan bestaan. En dan blijft er in de grond geen wezenlijk verschil meer, maar al het verschil zal dan slechts liggen in de manier van opvatting. Zo nee, dan kan het geloof ook bestaan zonder dat genoemde vruchtgevolg van een zeker vertrouwen, als hetwelk dan slechts een algemeen toeval is, dat zijn en niet zijn kan, blijvende echter het geloof, evenals een mens een mens is, hoewel hij klein of groot, gezond of ziek mag zijn. Ja, zo zou de Evangelische dankbaarheid dan ook niet vloeien uit het geloof zelf, maar enkel uit het welwezen of uit het vruchtgevolg van het geloof, en mitsdien zouden dan de zwakgelovigen, ook geheel zonder dankbaarheid, en dienvolgens zonder Evangelische heiligmaking moeten zijn. Want hoe zouden zij Gode dankbaar kunnen zijn voor Zijn genade in Christus, van welke zij voor zichzelf niets vast en zeker kunnen vertrouwen of geloven? Of zouden anders degenen, die in 't geheel nog twijfelen en onzeker zijn van Gods genade, of zij die bezitten of niet, Hem toch zeker ook waarlijk kunnen prijzen en danken voor Zijn genade? En zal die dankbaarheid dan ook alzo levendig en krachtig werken door de Heilige Geest binnen in hun gemoed, dat die hun tot een ware bekering en heiligmaking van hart en van staat en wandel waarlijk zou leiden?

In 't kort, men fatsoenere en wende dit stuk hoe men ook mag, indien men het zekere vertrouwen van de vergeving der zonden op generlei manier wil laten komen in de natuur van het geloof, volgens onze Gereformeerde Catechismus en kerkelijke leer, maar als men hetzelfde slechts wil brengen tot het *welwezen van het geloof*, hetwelk de sterkgelovigen of bevestigde gelovigen alleen bezitten, dan moet men de Evangelische dankbaarheid, als de grond van de heiligmaking, door een noodzakelijk en wezenlijk gevolg, alleen tot het wezen des geloofs brengen, en al de zwakgelovigen, zonder onderscheid, van de dankbaarheid en van de daaruit vloeiende ware heiligmaking ineens geheel uitsluiten, en die stellen in een andere grond van heiligheid, die niet anders dan enkel wettisch kan zijn; en gaat men die twee, namelijk *geloven* en *werken*, - welke de Schrift geheel wijd vaneen stelt, Rom. 4:4, 5 - ook geheel ondereen vermengen. Wie ziet dan niet klaar, hoe zulke ongerijmde leer enkel dient, om eerst de Evangelische rechtvaardigmaking en verder ook de heiligmaking geheel omver te werpen, en zo bedekt het Genadeverbond te veranderen in een werkverbond? Voorwaar, dit was altijd de dodelijke vrucht van de verandering of misvatting van de eigenlijke geloofs-natuur, en dat men het zekere vertrouwen van de vergeving der zonden daaruit geheel wil wegnemen, om het met de halve Pelagianen alleen te brengen tot het welwezen of tot een vruchtgevolg van het geloof. Hiermee moet dan niet slechts de zuivere rechtvaardigmakingsleer, maar ook de ware dankbaarheids- of heiligmakingsleer aanstonds geheel omver geworpen worden, en alles moet dan weer noodzakelijk uitlopen in de grond van de wettische eigengerechtigheid, maar onder een Evangelisch geloof, hetwelk, hoe listig het ook mocht geschieden, echter door de wezenlijke natuur van het geloof genoegzaam zal ontdekt en weerlegd worden.

Van de verzekering der geloofsoprechtheid, uit de vruchten van de heiligmaking

b. De tweede reden van de noodzakelijkheid van de Evangelische heiligmaking, ziende op onszelf, is hierin gelegen: *dat elk bij zichzelf, zijns geloofs uit de vruchten verzekerd zij*. De voornaamste grondreden van de dankbaarheid eerst aldus geopend zijnde, zo zullen die andere redenen geen brede verhandeling behoeven, als zijnde voor een ieder klaar en gemakkelijk genoeg te verstaan. Wat de zaak hier betreft, daar ligt de ware Christenen in alle manier grotelijks aan gelegen, dat zij van de oprechtheid en deugdelijkheid van hun geloof wel verzekerd mogen zijn, overmits toch hun gehele troost en zaligheid daaraan alleenlijk hangen, dat zij geen waangelovigen, maar oprechte gelovigen zijn.

Nu is het wel zo, dat het waar geloof, wanneer het levendig door de Heilige Geest wordt geoefend op de Goddelijke genadebeloften, dan ook zijn eigen zekerheid met zich brengt, en die het gemoed dan ook waarlijk doet ondervinden. Maar zulks doet het geloof niet zonder de werken der heiligmaking, maar met en naast dezelve. Want, zonder de werken is het geloof dood, Jac. 2:20, en alle verzekering is dan maar een louter, ijdel bedrog van het waangelooft. Abraham onze vader, is hij niet uit de werken gerechtvaardigd, als hij Izak, zijn zoon, geofferd heeft op het altaar? Ziet gij wel, dat het geloof mede gewrocht heeft met zijn werken? en het geloof volmaakt is geweest uit de werken? vers 21, 22. Het geloof werkt mede met de werken, dat is, het is of werkt nooit zonder de werken. De werken, zijn de onafscheidelijke medegezellen van het geloof. Zo weinig als de zon kan zijn zonder licht of warmte, zo weinig kan ook het geloof zijn zonder heiligheid. Het is altijd werkende door de liefde, Gal. 5:6. Het is het geestelijk middel, waardoor Christus met Zijn hemelse genade komt wonen in het hart, Ef. 3:17 en zo haalt het dan ook gedurig uit Hem alle licht, kracht, gerechtigheid en leven, tot doding van de zonde, verzaking van de wereld, bestrijding van de satan en tot een standvastige beoefening van alle heilige plichten van Godzaligheid, en het hart wordt daardoor ook steeds gereinigd van de inwonende verdorvenheid, Hand. 15:9. Hoe meer geloof, hoe meer Godzaligheid, en hoe meer geestelijk leven. Dit is een vaste en onveranderlijke grondregel van het Christendom. Wat door niets in de wereld kan uitgericht worden, dat kan toch alles geschieden door het geloof, *want zo gij kunt geloven, alle dingen zijn mogelijk dengenen, die gelooft*, Mark. 9:23. *Het geloof is een goede boom, die geen kwade vruchten kan voortbrengen*, Matth. 7:18; maar het heeft met zich al die goede vruchten des Geestes, welke de Apostel aanhaalt, Gal. 5:22. Dienvolgens zijn de goede werken dan de rechte kentekens van een deugdzaam en oprecht geloof, waartoe de Christenen dezelve dan ook steeds hebben te gebruiken, ten einde daaruit van de oprechtheid en Goddelijkheid van hun geloof verzekerd te zijn, en alzo hun roeping en verkiezing vast te maken, 2 Petrus 1:10. Dit zal, zonder de ware heiligmaking en de ernstige betrachtting van de goede werken uit het geloof, in genen dele kunnen geschieden. *En hieraan kennen wij, dat wij Hem gekend hebben, zo wij Zijn geboden bewaren. Die daar zegt: Ik ken Hem, en Zijn geboden niet bewaart, die is een leugenaar, en in dien is de waarheid niet*, 1 Joh. 2:3, 4. Al wie zich van de oprechtheid van zijn geloof, zonder een ernstige betrachtting van de ware Godzaligheid, wil verzekeren, die doet wat alle huichelaars en waangelovigen doen. En alzo blijkt dan klaar, hoe ook de heiligmaking of de goede werken, uit deze grond, de ware gelovigen, noodzakelijk zijn, naardien het niet mogelijk is, dat zij zonder dezelve ware gelovigen zouden zijn.

Van de stichting van de naasten door goede werken om hen te zaligheid te bewegen

c. De derde reden is *ten opzichte van onze naasten, opdat door onze Godzalige wandel onze naasten ook voor Christus gewonnen worde*. Dit vordert die heerlijke genade, welke wij ontvangen hebben, dat wij uit dezelve als een heilig en Goddelijk beginsel, het ook alleszins toeleggen op onzes naasten bekering en zaligheid, dat hij, naast ons, ook de Heere Christus toegebracht en gewonnen worden mocht, en alzo aan zijn zalige verlossing ook deel hebben mocht. Het kan niet wezen, dat een oprecht gelovige zonder innerlijke zucht en liefde zou zijn tot de uitbreiding van Gods koninkrijk en tot zijns naasten bekering. De liefde Gods zal nimmermeer bestaan zonder de liefde des naasten. *Want de liefde is uit God, en een*

iegeijk die liefheeft, is uit God geboren en kent God. Die niet liefheeft, die heeft God niet gekend; want God is liefde, 1 Joh. 4:7, 8. De ware gelovige weet ook, dat degene, die een zondaar van de dwaling zijns wegs bekeert, een ziel van de dood zal behouden, en menigte van zonden zal bedekken, Jac. 5:20. O, hoe liggen hem die arme, ongelukkige zondaren, die hij zo zoetvoerig naar een eeuwig verderf ziet wankelen, dan niet op het hart, als hij enigszins nabij God mag leven, en vooral diegenen, aan welke hij een bijzondere binding draagt in zijn gemoed! Hoe zeer smart het hem, en hoe treurt hij er dan wel onder, als hij hen aan die verleidende satansbanden alzo vast gekluisterd ziet liggen, en dat zij voor een getrouwe en gemoedelijke zielsbehandeling, helaas nog ten enenmale onvatbaar zijn. Hij ziet die ellendige en beklagenswaardige zielen altijd droevig omdolen in de helse toverstrikken van de duivel, zoals die somtijds met een fijne hand ook wel allerlistigst voor haar gesponnen en geweven worden. En zie, hij kan haar toch in 't minste niet helpen, of omdat het Gods tijd nog niet is, of omdat het Gods tijd nooit zijn zal. *Want wie heeft den zin des Heeren gekend? Of wie is Zijn raadsman geweest?* Rom. 11:34. God heeft hier voor Zijn kinderen somtijds ook al bijzondere beproevingen, waarmee Hij hen meest wil leren worstelen in hun binnenkamer, afgescheiden van de reeën en hinden des velds, die zo glad en luchtig op hun hielen zijn. Hoogl. 3:5. Want daar staat ook geschreven: *Hij zit eenzaam, en zwijge stil, omdat Hij het hem opgelegd heeft, Hij steke zijn mond in het stof, zeggende: misschien is er ook verwachting,* Klaagl. 3:28, 29. Dan hoe het daarmee ook mocht staan, het blijft toch echter wel gewis waarachtig, dat Gods kinderen niet kunnen verwachten, enkel en alleen maar met hun woord en vermaning de ellendige zielen van hun naasten een wezenlijk voordeel te zullen toebrengen, onder de genadige zegen des Heeren, indien dezelve ook niet vergezeld zijn met het licht en de kracht van een tedere Godzalige wandel. Alwaar deze slechts ontbreekt, daar zal zelfs de beste leer en vermaning maar als een smakeloos zout zijn, dat nergens mede zal kunnen gezouten worden, Matth. 5:13. Waarlijk geheel anders begreep het de Apostel in zijn vermaning aan de vrouwen: (en het zal met de mannen zekerlijk ook niet anders zijn) als hij tot haar zei, *opdat ook, zo enigen den woorde ongehoorzaam zijn, zij door de wandel der vrouwen, zonder woorden mochten gewonnen worden,* 1 Petrus 3:1. En zo onderwijst ons de Zaligmaker ook, *om ons licht alzo te laten schijnen voor de mensen, dat zij onze goede werken mogen zien, en onze Vader die in de hemelen is, verheerlijken,* Matth. 5:16. Niet slechts het licht der waarheid, maar ook het licht der goede werken. Wie alleen wil schijnen met het licht der waarheid, zonder dat der goede werken (of met een brandende lamp in zijn hand, zonder olie in zijn vaten, Matth. 25), die zal de mensen groot gevaar doen lopen, dat ook het licht dat in hen is, duisternis worde, Matth. 6:23. Ja, zo een zal waarlijk eer bekwaam zijn om heimelijk atheïsten dan om rechte christenen te maken. Wij moeten er geenszins aan twifelen, of de blinde Farizeïsche wereld, die de balk niet zien kan in hun eigen ogen, zeer ras de splinter bemerken in de ogen van de ware vromen, Matth. 7:3-5. Het is niet wel te zeggen, hoe nauw en scherpziende sommigen zijn, om ook aanstonds de kleinste gebreken gewaar te worden van Gods arme, zwakke kinderen, en om er zeer laag op te vallen, en met die splinters dan ook hun eigen zielen zeer droevig te kwetsen.

En zie, hier zal de satan dan ook bijzonder op passen, en er zijn hand in houden, tot verderf van hen, die veel gemeenzaamheid plachten te houden met geveinsde of losse Christenen. Gewis, hij zal zijn voordeel hier geenszins verzuimen, als God hem zulks maar wil toelaten. Helaas, hoe moest dit de ellendige Christenen (die het met een uitdrukking of met een opslag van een oog zo snel verderven kunnen), dan niet gedurig aansporen, om ernstig naar genade bij de Heere uit te zien, dat Hij hen toch wil regeren door Zijn Heilige Geest, *dat zij mogen zijn zonder aanstoot te geven, en de Joden, en de Grieken, en der gemeente Gods,* 1 Kor. 10:32, en dat zij goede navolgers van hun voorzichtige Zaligmaker zijn mogen en van Zijn Apostelen, Matth. 17:27. En wie zou hier ook in staat zijn, om recht uit te drukken, hoedanige smarten en benauwdheden tedere consciënties somtijds voor de Heere dragen, als de satan eens zoveel macht en vrijheid bekomt, dat hij ook zelfs hun zuiverste, gemoedelijkste en gewichtigste handelingen, en de zure arbeid van hun menigvuldige tranen en zielsworstelingen (om van hun ellenden en zwakheden in al hun doen en laten nu niet te spreken), door zijn onbegrijpelijke arglistigheid in het vuile slijk der straten alzo weet te wentelen, dat dezelve nu ook lichtelijk een stof

van ergernis of van aanstoot kunnen zijn voor anderen? En als hij dan, met behulp van zijn werktuigen, alles alzo weet te werken en te besteken onder een akelige wolk van vleselijke duisternis, en het daar dan ook terdege vast onder te verzegelen, zodat hun heiligheid en hun onschuld niet kunnen bekend worden, voordat des Heeren tijd nu daar is, om Zijn dierbare belofte eindelijk te vervullen: *Mijn Verlosser is sterk, Heere der heirscharen is Zijn naam; Hij zal hun twist zekerlijk twisten?* Jerem. 50:34. Dit kostelijk woord zal dan nog gewis, door de genade Gods, een wonderlijk steunsel zijn voor de treurige zielen, die stil bij de Heere mogen blijven staan, om recht van Hem te verzoeken tegen hun wederpartijders, en om te wachten, totdat Hij de diepten zal openbaren uit de duisternis, Job 12:22.

Inmiddels mag dit alles zo dienen, om ons klaar te leren, hoe geheel noodzakelijk der Christenen heiligheid en goede werken ook zijn, uit de zuivere grond van des naasten voordeel en stichting. En zo zien wij hier dan, welke de ware redenen of gronden zijn van de Evangelische heiligmaking van de verlostte gelovigen.

b. Deze leer wordt nu nog nader bevestigd uit de onmogelijkheid die er is, om zalig te kunnen worden zonder een ernstige betrachting der goede werken. *Want belangende degenen, die in hun goddeloos ondankbaar leven voortvarende, zich tot God niet bekeren: deze kunnen in generlei wijze zalig worden.* (Vraag 87) Want tegen hen ligt de klare uitspraak van de Heilige Schrift, die zegt, dat geen onkuise, afgodendienaar, echtbreker, dief, gierige, dronkaard, lasteraar noch rover, noch diergelijke, die slechts de zonde aanhangt en dient, het Rijk Gods erven zal. Zie 1 Kor. 6:9, 10 en doorgaans. Voorwaar, dit ene getuigenis van de Apostel mag hier staan voor duizend anderen: *Want indien gij naar het vlees leeft, zo zult gij sterven; maar indien gij door den Geest de werkingen des lichaams doodt, zo zult gij leven,* Rom. 8:13. Al wat dan niet waarlijk vernieuwd en inwendig geheiligd wordt door de genade Gods, in Christus Jezus, dat blijft nog liggen in de geestelijke dood der zonde, en dat moet in zodanige staat dan zekerlijk ook eeuwig verloren gaan, wat gedaante van bekering of van heiligheid daar schoon ook onder lopen mag. Want de geveinsden en de goddelozen zijn in de grond toch al één slag van mensen. Deze vertonen openlijk, wat de anderen in hun boezem listig bedekt en verborgen houden. Hierin komen zij overeen, dat zij beide onvernieuwd en goddeloos zijn, en dat zij geheel leven in het ongeloof, buiten de ware gemeenschap van Christus. Maar de eerste soort bewindt hun goddeloosheid met een schijn van heiligheid, welke hun toch niet minder verdoemelijk voor God doet zijn, als die ons beveelt, alle bedrog en geveinsdheid af te leggen, 1 Petrus 2:1. Weshalve wij dan hiermee de leer van de noodzakelijkheid van de heiligmaking voor de verlostte gelovige nu nog geopend en bevestigd achten.

B. En gaan daarop nu over tot het tweede deel van dit hoofdstuk, behelzende de leer van de bekering, als des Geestes weg of middel, om de ware gelovige tot de Evangelische heiligmaking recht bekwaam te maken.

ZONDAG 33

Vr. 88. In hoeveel stukken bestaat de waarachtige bekering des mensen?

Antw. In twee stukken: in de afsterving des ouden, en in de opstanding des nieuwen mensen.

Vr. 89. Wat is de afsterving des ouden mensen?

Antw. Het is een hartelijk leedwezen dat wij God door onze zonden vertoornd hebben, en die hoe langer hoe meer haten en vlieden.

Vr. 90. Wat is de opstanding des nieuwen mensen?

Antw. Het is een hartelijke vreugde in God door Christus, en een ernstige lust en liefde om naar den wille Gods in alle goede werken te leven.

Vr. 91. Maar wat zijn goede werken?

Antw. Alleen die uit waar geloof, naar de wet Gods, alleen Hem ter eer geschieden, en niet die op ons goeddunken of op menseninzettingen gegrond zijn

Er is niemand enigszins geoefend in de zaken van het Christendom, die beide het gewicht en de uitgebreidheid van deze stof niet wel zal bemerken, en lichtelijk verstaan, dat er niet zonder reden, van wijze en Godvruchtige mannen over dezelve veel geschreven is. Maar ons oogmerk is hier slechts, daarvan zo veel te zeggen, als noodzakelijk vereist wordt tot een bekwame opening van dit gedeelte van de Christen-waarheid, naar het beloop van ons werk. Indien het de Heere mocht behagen, het alzo te besturen, dat onze geringe pogingen verder gezegend werden, dan zouden wij gaarne wensen, t' eniger tijd van deze hoogwichtige leer eens een breder verhandeling in het licht te geven, die van ons reeds ten meeste dele is gereed gemaakt. Het voorstel des Catechismus (Vraag 88). In hoeveel stukken bestaat de waarachtige bekering des mensen? wijst ons dan al ten eerste aan, waarop wij hier acht te geven hebben, te weten:

1. op de benaming,
2. op de waarheid, en
3. Op de delen van de bekering.

a. Indien wij aandachtig letten op de benaming, dan zal die ons de grond van de zaak weldra nader openen. Bekering zegt, naar de kracht en betekenis van der Bijbelse grondwoorden, zoveel als een *wederkering of terugkering*, en wordt gebruikt van zulken, die van de rechte weg zijn afgedwaald op een verkeerde weg, die, wanneer zij dat bemerken, aanstonds aanvangen die verkeerde weg te verlaten, om weer te keren op de rechte weg, waarlangs zij ter bestemder plaats zouden komen. Derhalve is deze benaming dan zeer voegzaam om ons dit bijzondere werk van de Geest in de zuivere bedoeling voor te stellen en ons onderscheiden aan te wijzen,

1. Hoe de mensen in zijn oorspronkelijke staat door de schepping, eerst nabij God was.
2. Hoe hij door toeval van de zonde, van God is afgeweken.
3. En hoe hij door de bekering nu tot God terugkeert.

Wij zullen van ieder stuk kort iets zeggen.

a. a. Oorspronkelijk was de mens, door zijn volmaakte schepping, nabij de hoge en zalige God, als zijnde geheel recht en heilig, naar Zijn evenbeeld van Hem geformeerd. *En God schiep den mens naar Zijn beeld; naar het beeld Gods schiep Hij hem: man en vrouw schiep Hij hen*, Gen. 1:27. Dat is, God legde en drukte Zijn heilig beeld zodanig binnen in 's mensen ziel, dat hij daardoor enig waarachtig zweem of gelijkvormigheid bezat van het heerlijk Wezen van Zijn allerhoogste Heere en Schepper. In zijn

verstand scheen het zuivere licht van de Goddelijke kennis, in zijn wil woonde enkel rechtheid en heiligheid, en al zijn andere hoedanigheden en vermogens van ziel en lichaam, werden steeds uit die zuivere grondbeginselen, door Gods Geest, alleenlijk bewogen en werkzaam gemaakt, alzo, dat de mens toen zeer heilig en gelukkig leefde, in de nauwste gemeenschap met God, wien hij volmaakte kende, beminde, eerde en diende. Hij leefde toen enkel voor God en gaf zich geheel aan Hem over, en liefde de Heere onafscheidelijk aan, en verlustigde zich alleen in Hem. Daar staat van Henoch aangetekend, *dat hij met God wandelde*, Gen. 5:25, en toch was hij maar een arm, zondig schepsel, die steeds verlicht en geleid moest worden door de Goddelijke genade. Maar de rechtschapen mens wandelde met God in volmaakte heiligheid, uit grond van zijn oorspronkelijke staat. Voordat de zonde inkwam in zijn gemoed, door de verleiding van de satan, was er niet het allermintst, dat hem kon afscheiden van Gods volzalige gemeenschap of dat anders in zijn heilige en volle genieting van God enige verstoring kon brengen. En zo mocht het dan terecht *een wandelen met God* heten. Gelijk een kind wandelt met zijn vader, zo wandelde de mens toen ook met God in de heiligste en nauwste gemeenzaamheid. Hij was niet een ogenblik zonder de Heere, of zonder Hem te aanschouwen, te beminnen, te omhelzen, te genieten, te vrezen en te verheerlijken. Dit was die volmaakte zalige oorspronkelijke staat van de mensen voor de val, waarin dan ook geen bekering tot God plaats kon hebben, overmits er de minste afkering of scheiding van God bij de mens ook geen plaats had.

b. b. Echter, kort na de volmaakte schepping van de mensen, is die droevige afkering van God daar gekomen door de zonde. De slang, welke genaamd wordt duivel en satanas, die de gehele wereld verleidt, Openb. 12:9, zijnde reeds Gods onverzoenlijke vijand en het heilloos opperhoofd van de boze engelen, heeft de gelukkige mens ten eerste zijn listige strikken gespannen in het Paradijs, en heeft hem, onder een heilige toelating en besturing van de allerhoogste God, daarin ook gevangen gekregen, hem verleidende tot het gruwelijk kwaad van de zonde. Toen is die heilige en volmaakte mens van zijn heerlijke Schepper, van Jehovah God, de Algenoegzame, geheel afgeweken, en heeft Hem en Zijn volzalige gemeenschap ten enenmale verlaten, zich werpende in de onzalige macht en heerschappij van de satan, die een mensenmoorder was van den beginne, Joh. 8:44. O, dodelijke afwijking! Wat kan daar toch verschrikkelijker en heillozer gruwelkwaad bedacht worden onder de zon, dan dat de heilige mens God verlaat, en zich tot de duivel wendt en geheel aan hem overgeeft. En toch, minder is des mensen val in het Paradijs niet geweest. Deze allerbeklagelijkste val heeft die van het gehele mensdom noodzakelijk met zich gesleept. De Stamvader droeg het, gehele menselijk geslacht inklevende en ingewonden in zijn lendenen, en hij representeerde hetzelve bij de allerheiligste Goddelijke Majesteit in het Verbond, dat hij overtreden heeft, Hos. 9:7. En hij alzo van God afwijkende, voerde het ook alles allemaal met zich in de zonde, en in de macht van de satan en van de eeuwige dood. Wie is toch in staat, om de verbazende ellende van deze dodelijke zondeval te beschrijven, ja, om die recht te bevatten of te begrijpen? Hier is nu het gehele mensdom gescheiden van God, beroofd van Zijn beeld, onderworpen aan Zijn gestrengte vloek, en geheel gevangen in de strik van de duivel. Onzalige staat! Niet één mens, die zijn oorsprong heeft uit de gevallen Adam, is hiervan uitgezonderd, want zij hebben allen gezondigd, en derven de heerlijkheid Gods, Rom. 3:23. Zodra de zonde komt intreden, wijkt de heerlijkheid Gods van de mens. De zonde maakt aanstonds een gehele scheiding tussen God en de zondaar. Gelijk als licht en duisternis, alzo strijden Gods oneindige heiligheid en des mensen zonde ook geheel tegen een. God vervloekt de zondaar, en wil hem tijdelijk en eeuwig straffen, en de zondaar haat God, als zijn grootste vijand, en vliedt van Hem af, en kant zich geheel aan tegen Zijn heilige wil. Hij kan alzo weinig bij God wonen, als een droge stoppel bij een verterend vuur.

In één woord, wanneer slechts de zonde door één mens in de wereld ingekomen is, is ook aanstonds de dood in de wereld ingekomen, door middel van de zonde, en die rampzalige dood is tot alle mensen doorgedaan, Rom. 5:12. Alle vlees is nu, even door de zonde en door de macht en verleiding van de duivel, van God afgeweken, en geheel van Hem gescheiden is van de ziel, en alzo nu zonder enig leven of beweging is. In deze geestelijke dood der volstreckte scheiding van God ligt nu, helaas! het gehele mensdom, door Adams overtreding en door hun eigen moedwillige ongehoorzaamheid. Zij zijn

allen de afvalligsten der afvalligen, zij zijn altemaal verdervers, Jerem. 6:28. *Zij hebben den Heere verlaten; zij hebben den Heilige Israëls gelasterd; zij hebben zich vervreemd, wijkende achterwaarts*, Jes. 1:4. O, onuitsprekelijke goddeloosheid en ellende. *De goddelozen zijn vervreemd van de baarmoeder aan; de leugensprekers dolen van 's moeders buik aan*, Ps. 58:4. En welke wegen zijn het, waar zij nu in treden, en waar zij nu op wandelen? Voorwaar, het zijn alle akelige en schrikkelijke wegen des verderfs, hoe zindelijk die ook van sommigen mogen liggen. Vernieling en ellendigheid is in hun wegen, en de weg des vredes hebben zij niet gekend, Rom. 3:16, 17. Alzo zijn de paden aller die God vergeten, en de verwachting des huichelaars zal vergaan, Job 8:13. Zo verderfelijk is die afkering des mensen van God door de zonde. Zij doet degenen, die de Goddelijke natuur deelachtig waren, des duivels natuur deelachtig worden, en maakt van Gods heilige en gezegende kinderen een hoop goddeloze en vervloekte rebellen, en kinderen des toorns. Ja, zij werpt de mens uit de hemel als in de hel, stellende de gehele wereld nu voor God verdoemelijk, Rom. 3:19.

c. c. En zo opent zich nu hier de noodzaak *van des mensen bekering tot God*. Want een van beide moet zekerlijk waarachtig zijn: of die afgeweken, rampzalige zondaar moet eenmaal met zijn ganse hart tot God weder terugkeren, of hij moet anders eeuwig van Hem vervreemd en gescheiden blijven. Daar kan hier geen tussenweg of staat begrepen worden. En die bekering, of wederkering tot God is de grote zaak, waar wij nu bezig zijn van te handelen. Al wie dezelve begrijpt te bestaan in minder dan in een gehele vernieuwing en herschepping van 's mensen natuur, door de Goddelijke genade in Christus, die heeft daarvan nimmer nog iets wat recht kunnen verstaan. Want daar moet door Jehovah God Zelf voor de ongelukkig gevallen en verloren mens een heilige weg nu gebaad worden, waar langs hij uit zo een dodelijke afval tot Hem zalig kan wederkeren. De schuld van zijn gruwelijke overtreding moet rechtvaardig verzoend, en zijn goddeloze natuur moet geheel veranderd en wedergeboren worden, en hij moet van de macht van de dood, en van de heerschappij des satans volkomen weer verlost worden. O, wat is dit niet een geheel groot en Goddelijk werk! De gehele schepping van hemel en aarde is zo een groot en heerlijk werk niet, als zelfs de bekering is van een enige uitverkoren zondaar, door het geloof in Christus. Dat is al een zuiver genadewerk van de Almachtige God, en een ontzagelijk wondertoneel van Zijn onafspeurlijke heerlijkheid. Er is geen schepsel dat daar iets wat toe kan doen of werken, anders dan alleen door Gods eigen woord en almachtige kracht, wanneer de Heere iemand, als Zijn werktuig belijft te gebruiken. Het komt hier toch allermeeft aan op de weg, waar langs een afvallig verdoemelijk zondaar, een lijfeigen slaaf van de satan, nu waarlijk wederkeren zal in Gods volzalige gemeenschap. Die weg is onze gezegende Heere Jezus Christus Zelf. *Ik ben*, zegt Hij, *de Weg*. Niemand komt tot de Vader, dan door Mij, Joh. 14:6. Zonder Christus is er geen bekering van enige zondaar. Daarom is nu de gehele grond van de bekering hier alleenlijk in gelegen, dat de arme verloren zondaar, door de almachtige genadewerking van de Heilige Geest met zijn gemoed waarlijk treedt in deze weg, en dat hij kome in Christus. Hij is met Adam van God afgeweken, en hij moet met Christus tot God wederkeren. In Adam is hij, die leefde, gestorven, in Christus moet hij, die dood is, weder levendig gemaakt worden, 1 Kor. 15:22. Door Adam heeft de mens gemeenschap gekregen met de satan, door Christus moet hij weer gemeenschap krijgen met God. Zo hangt dan de gehele waarheid en oprechtheid van de bekering enkel aan de waarheid en oprechtheid van het geloof, hetwelk de uitverkoren zondaar door de Heilige Geest in Christus inlijft en hem dan alzo beide rechtvaardigt en heiligt, en hem tevens in de genadestaat, ook bevestigt en verzegelt.

Hier scheiden de ware bekering en *de schijnbekering* dan ook terstond zeer wijd vaneen. De ware bekering geschiedt geheel in Christus, door een oprecht geloof, dat Gods Geest werkt door het Evangelie in de harten van de uitverkorenen, en aldaar ook versterkt door de Sacramenten, gelijk die leer nu alzo reeds verhandeld is. Maar de schijnbekering heeft haar grond geheel buiten Christus in een bedrieglijk waangeloof, hetwelk de satan werkt door des Geestes algemene gaven en middelen in veler harten. De Apostel trekt daarom de gehele Evangelieleer ook hartelijk te samen in de bekering tot God, en het geloof in onze Heere Jezus Christus; Hand. 20:21. Zie ook Hebr. 6:1. Zoals nu het

geloof is, aldus is ook de bekering des mensen. Uit een oprecht geloof komt een oprechte en deugdzame bekering, maar uit een waangeloof spruit ook altijd de bedrieglijke schijnbekering, van welke ons nu nog wat nader staat te handelen.

b. Want de Catechismus doet hier bijzonderlijk onderzoek naar de gelegenheid van de waarachtige bekering des mensen, in hoeveel delen of stukken die eigenlijk bestaat? Hetwelk dan onderstelt, dat er voorzeker ook een valse schijnbekering is, waar alle geveinsde waan- en tijdgelovigen in staan, en waar velen ook ongelukkig, helaas! in sterven. Deze toch is des duivels voorname kunst, dat hij Gods werk in de harten van de blinde waanchristenen op alle manier zeer listig weet na te bootsen, en zijn hels bedrog alleszins te schoeien op de leest van het Evangelie, zodat hetzelfde niet licht te onderscheiden of te doorgronden is. Het domme volk van de wereld, bij hetwelk geen of weinig kennis van de Christenwaarheid is, voert hij ras gevangen in de grove strikken van de vleselijke begeerlijkheid, profaniteit, superstitie, [bijgeloof] vormendienst, dwaling, zorgeloosheid en dergelijke. Maar voor het schijngeestelijke volk en voor de blinkende nabij Christenen en tijdgelovigen heeft hij nodig een veel fijner garen van subtiel bedrog te spinnen, waarmee hij hun arme blinde zielen zoetvoerig naar de hel sleept. Deze weet hij eerst, door de algemene gaven van de Geest, op een of ander fatsoen kunstig te veranderen, en hen van openbare goddelozen en van geruste sleur-Christenen geveinsde bekeerden te maken. Gelijk als God de Zijnen bekeert voor de hemel, also bekeert satan de zijnen ook voor de hel. Hetgeen de Oud-vader Augustinus heeft doen zeggen, *dat de bekering er velen verdoemt*. Niet de ware, maar de *valse* schijnbekering. Het is dan nodig, eer wij verder voortgaan met de beschrijving van de waarachtige bekering, (welke de Heilige Geest werkt door het Evangelie in de harten van de uitverkoren gelovigen, die door Christus verlost worden), dat wij hier, tot eens ieders ernstige waarschuwing, eerst eens enige van die valse en bedrieglijke schijnbekerings van de satan voorstellen, door welke zo menige kostelijke ziel van hem gevangen gehouden, en geheel jammerlijk naar het eeuwige verderf gevoerd wordt. De Heere is immers machtig, om er de aandacht van de mensen bij stil te houden, en om hun die blinde klippen door Zijn Geest ook zelf also te ontdekken, dat zij die gelukkig mogen vermijden, of indien zij het scheepje van hun ziel anders daar reeds droevig op verzeild hebben, hun zulks dan nog bijtijds te doen gewaar worden, en hen, in geloof, tot Zijn almachtige genade om hulp te doen roepen, eer dat de felle winden ontsteken, die hen zekerlijk op die gevaarlijke klippen zouden doen omkomen, en ellendig doen vergaan. En indien er ook gevonden werden, die achten zouden, dat zodanige ontdekkingen van de diepte van de heilloze geveinsdheid het Christendom meer schade, dan voordeel kon doen, dan wensen wij hartelijk, dat de ontfermende Heere Jezus hen de genade wilde bewijzen, dat zij van deze hun ongelukkige blindheid eens een rechte schaamte en berouw konden dragen, én dat zij aan de satan niet langer een plaats van bedrog mochten geven, tot verderf van hun eigen en van hun naasten zielen, die op hun ontsteld kompas te zeil zouden gaan naar de grote eindeloze eeuwigheid.

Tien valse schijnbekerings, welke in het Christendom gevonden worden

1. **Er is een wettische of Farizeïsche bekering.** De Farizeeën in de tijd van de Zaligmaker hielden zich enkel op met een bekering van uitwendige devotie of goede werken, neergesteld op een grond van loutere geveinsdheid. Zij wandelden in de nauwgezette waarneming van het buitenste gedeelte van de religie, welke zij met niet weinige instellingen van menselijke superstitie plegen te vermengen. De Farizeeër staande, bad dit bij zichzelf: *O! God ik dank U, dat ik niet ben, gelijk de andere mensen, rovers, onrechtvaardigen, overspelers, of ook gelijk deze tollenaar; ik vast tweemaal per week, ik geve tienden van alles, wat ik bezit*, Luk. 18:11, 12. Daar hebt u het gehele beslag van de Farizeïsche bekering, die al wettisch uitloopt: *Dit alles doe ik, o God, en zo vroom en godsdienstig leef ik voor U*. Dit is hun rechte bekerings-formulier, en meer weten zij niet op te zeggen. Deze ongelukkige geveinsden passen alleen op hun brede gedenkcedels, en op de reiniging van het

buitenste des drinkbekers en des schotels, en op al zulk soort van dingen, maar op de inwendige reiniging des gemoeds weten zij niet te passen, Matth. 23:23-28. Dit is de schoonste bekering van alle wettische geveinsden. Ach! Hoe vele duizenden van Gereformeerde naam-Christenen weten ook van geen andere bekering. Neemt slechts hun uitwendige religie-betrachtingen en hun eerbaar leven van hen, en trekt hun dat gelapte en verstelde kleed eens uit, dan zullen zij niet anders overhouden, dan een geheel naakte en berooide ziel. Want op de ware bekering des harten, door de Geest van Christus, hebben zij nog nimmer eens met ernst gedacht. Die zien zij slechts aan voor een ijdele dweperij. Hoe zeer hun harten van binnen ook met boosheid, nijdigheid, gierigheid, hoovaardigheid, onreinigheid, blindheid, ongeloof, en met duizend andere verdorvenheden mogen vervuld zijn, zulks bekommert hen zeer weinig, daar zullen zij geen bittere tranen over storten, maar zij zijn tevreden, wanneer zij uiterlijk slechts zonder grove gebreken leven, en als zij de plichten van hun godsdienst enigszins wel in acht nemen, immers zo goed zij achten te kunnen. Indien maar hun buitenste leven in hun ogen goed genoeg is, dan is ook hun binnenste leven, hun geloof, bekering en alles goed genoeg. Gij blinde Farizeeër reinig eerst dat binnen in de drinkbeker en schotel is, opdat ook het buitenste van dezelve rein worden, Matth. 23:26. Wat is dit niet een vreemd woord voor het gehele geslacht van de wettische huichelaren!

2. **Er is een Herodes-bekering.** De Koning Herodes was een listige vos, Luk. 13:32, die zich kunstig genoeg in alle bochten wist te stellen, en zijn goddeloosheid een tijd lang onder een geplooid kleed van uitgestreken vromigheid, en van zinnelijke godsdienst te verstoppen. Die man had achting voor getrouwe leraars, en zocht de beste middelen, wanneer hij die krijgen kon. Was niet Johannes de Doper een recht ernstig en scherp boetprediker, overtreffende zeer verre alle der Joden Schriftgeleerden? Hij nam immers zijn ambt waar met de grootste wakkerheid en getrouwheid in de geest en kracht van Elia, Luk. 1:17. Hij bestrafte de zondaars zeer vrijmoedig, zonder aanzien van groten of kleinen, en bedreigde hun Gods zware toorn, indien zij zich niet oprecht bekeerden: Hij zag in het minst niet om naar de ogen van de grote heren, en zat nooit aan hun tafels, en verzocht nimmer enige gunst van hen voor zich of de zijnen. En toch stond hij bij Herodes in hoge achting, *want hij vreesde Johannes, wetende, dat hij een rechtvaardig en heilig man was, en hield hem in waarde, en als hij hem hoorde, deed hij vele dingen, en hoorde hem gaarne*, Mark. 6:20. Hij deed vele goede dingen, ten gevalle van Johannes en zijn krachtige prediking, en hij liet vele zondige ijdelheden na, welke de groten zonder omzien plegen te bedrijven. Als hij gelegenheid had om Johannes te horen prediken, verzuimde hij zulks niet lichtelijk, en hij hoorde zijn woord met een eerbiedige aandacht, die anderen kon stichten. Ook was hij een liefhebber van tekenen en wonderwerken, en begeerde daarom zeer de Zaligmaker te zien en te horen, Luk. 23:8. Maar, naast dit alles was hij ook zeer bezorgd, om zijn lieve boezemzonden wel te koesteren. Hij leefde in verborgen wellust en onreinigheid, welke hem zelfs voerde tot een vuil bloedschendig huwelijk, en tot vele ijdelheden en gruwelijke goddeloosheden. Ziet, zodanig was Herodes bekering, met welke wij billijk mogen denken, dat hij eindelijk rampzalig ter helle gevaren is. Ach! of niet nog heden ten dage vele mensen zich zelf ook op dergelijke wijze bekeerden! Zij horen ook graag de getrouwe leraars, en het vroomste slag van predikanten. Deze volgen zij, en hangen hen aan, en zij zullen, om hun predikatiën te horen, het niet ontzien, ook uren ver te reizen en te trekken. Het schijnt, alsof zij zeer ijverig Godzalig waren, zo wel weten zij voor een tijd de rol van de geveinsden te spelen. Met Herodes doen zij ook vele goede dingen, en stellen zich aan voor de wereld, als recht fijne devote lieden, die nauwelijks eens hun wezen vertrekken zouden, indien het niet om een hoekje geschiedde. Zij weten zich overal in te dringen in het gezelschap van de Godzaligen, en van de lieden, die het nauwgezetst van leven zijn, alwaar zij somtijds ook al een schoon gesprek kunnen voeren. Maar ziet, dit ene ding doen zij mede, zij houden bedekt hun geheime boezem- en troetelzonden aan de hand, en daar zijn er ook genoeg, die veel liever in het gezelschap van vrouwen en vrijsters verkeren, dan in dat der mannen. Of zij zijn gierig, of hovaardig, of laatdunkende, of kwaadsprekende, enz. En ordinair zijn zij bijzondere liefhebbers van zichzelf, 2

Tim. 3:2. Eigen lof is wel de voorname spil, waar het al op draait. En zij liggen zodanig vast aan die zondige lusten en begeerlijkheden, dat er geen loskomen aan is. Hoe zeer sommigen ook al leven mogen in een moeilijke strijd met hun eigen consciënties het mag toch niet helpen. Hun heimelijke zondehandel moet zo lang zijn gang gaan, totdat die eindelijk door Gods rechtvaardig oordeel eens uitbreekt, en zij met Herodes dan ook openbaar worden aan heel de wereld, als snode geveinsden. En dan gebeurt het ook niet zelden, dat de man de schuld werpt op de vrouw, en deze op de duivel. O! ongelukkige en heilloze bekeringen, die alzo ronddraaien op de verdoemelijke spil van verborgenheden der ongerechtigheid! Hoe menigeen heeft er de dag van zulke bekering naderhand wel vervloekt, die dan helaas! de geest gegeven hebben in een wanhopige staat.

Men kan derzelve treurige beschrijving breder uitgewerkt vinden in onze voorrede van het oprecht gelovig aannemen en gebruik maken van de beloften van het Heilig Evangelie, tot ontdekking van waangelovigen, en bevestiging van ware gelovigen, gesteld voor een werkje van **Ralph Erskine**, dat geheten is: *Christus het Verbond des volks*, enz.

3. **Er is een Agrippa's bekering.** De Koning Agrippa was een man die de Heilige Schrift gelezen had, en die de Profeten geloofde, als Gods eigen Woord, Hand. 26:27. Op zekere tijd hoorde hij eens een krachtige predikatie van de Apostel Paulus, onder welke hij ook dermate van de levendige kracht der Goddelijke waarheid aan zijn gemoed bewogen en geraakt werd, dat hij zich niet kon bedwingen, openlijk in aller tegenwoordigheid voor de Apostel te betuigen: *Gij beweegt mij bijna een Christen te worden*, vers 28. Zo sterk deed de waarheid zijn consciëntie aan dat hij bijna voor dezelve zou neergebogen, en, met verzaking van al zijn tijdelijke heerlijkheid, een Christen geworden zijn. De geest van politesse [gedraglijn van politici] schoot op deze stond veel te kort, anders zou die grote heer zich voor zo'n aanzienlijk gezelschap als hier tegenwoordig was, zeker wel ingebonden hebben, dat hij zich zodanig woord zo los niet zou hebben laten ontvallen, waardoor hij licht bij Joden en Romeinen in een kwaad blaadje had kunnen geraken. Dit is de kracht van de Goddelijke waarheid op het gemoed van de mensen, die toch nimmer door haar zalig veranderd en bekeerd worden, want het bijna van deze man was nog zeer ver van de zaak zelf. Daar bleef nog een gehele wereld en een zeer aanzienlijke staat onder de mensen in de weg staan. En wij lezen niet, dat hij die beide ooit heeft kunnen verzaken, om niet slechts *bijna*, maar *geheel* een oprecht en vroom Christen te worden. Voorwaar dit is nog geheel wat anders, dan een lichte beweging des gemoeds, die weldra weer overgaat, als men slechts de frisse wereldlucht weer ruim kan inademen. Helaas! Hoevelen van dat slag van Agrippa's-Christenen zullen er te deze tijd ook wel niet gevonden worden onder ons? Mensen, die achting dragen voor Gods Woord, en dezelve veel lezen en horen, die de heilige waarheid op zijn Agrippa's ook verstaan en geloven, en er graag van spreken. Ja, die onder getrouwe, ontdekkende predikatiën ook wel eens bewogen en aangedaan zijn, en daar dan neerzitten met de tranen in hun ogen. En wie weet, wat er dan wel niet omgaat in der zodanige harten, wat zij dan tot hun huisgezinnen en tot anderen ook wel spreken, en welke voornemens en schikkingen daar dan somtijds al gemaakt worden, om de zonden en ijdelheden af te leggen, zich zelf en de hunnen te bekeren, en een andere wandel te gaan voeren. Zulks kan ook al vrij ver lopen en een geruime tijd zo duren, dat men enige hoop zou scheppen, of de Heere Zijn hand tot zaligheid wel aan hen gelegd mocht hebben. Maar zie de band, die Agrippa vast hield, houdt deze mensen ook vast. De wereld blijft hen te nabij aan het hart liggen om daar geheel van los te raken. Waar zij ook toe mogen resolveren, zo kunnen zij toch niet besluiten, om eer en hoogheid, tijdelijk goed en loffelijke naam, gunst en achting van mensen, en duizend andere dingen, zo allemaal te verzaken, en die met Mozes onder hun voeten te leggen, om nu met het ware volk van God alleenlijk van de wereld gehaat, gesmaad, gelasterd, onderdrukt en vervolgd te worden. Hier schrikken zij voor, en zulke sterke beletselen houden hen tegen. Dus blijft er voor deze ongelukkige mensen niet anders over, indien zij toch echter willen voortgaan met hun bekering, dan dat zij het daar op een fatsoenlijke en voorzichtige wijze dus mee aanleggen, dat zij iets doen, en dat hun de wereld ook nochtans niet ontvalt. Helaas! Zij mogen het in deze weg nu zo

nabij brengen, als zij mogen, de satan zal toch het touw geenszins loslaten, waarmee hij hun blinde aardsgesinde zielen gebonden houdt, en zij zullen het ook niet loslaten. Indien hier een weg naar de hemel was, waarin men twee heren tevens kon dienen, de wereld en Christus, die weg zou hun dan bijzonder wel aanstaan. Maar nu het Evangelie zo vlak uit gezegd heeft: *Niemand kan twee heren dienen; want of hij zal den enen haten, en den anderen liefhebben, of hij zal den enen aanhangen, en den anderen verachten. Gij kunt niet Gode dienen, en den Mammon*, Matth. 6:24. Nu zullen de zodanige allemaal vergeefse moeite doen, met een bekering op te richten waarmee zij het Evangelie geheel omver werpen.

4. **Er is een Bileams-bekering.** Bileam was een man van een uitstekend licht en kennis, en van zonderlinge gaven en bekwaamheden, overtreffende alle anderen van dat soort. Hij had zich met dezelve ook zodanige naam en roem verworven, niet slechts onder zijn eigen volk, maar alom henen, dat hij zeer geëerd en ontzien werd, ook bij de aanzienlijkste van het land, bij Koningen en Vorsten, die zijn raad plegen in te nemen, en zijn bijstand te gebruiken in de gewichtigste voorvallen van de staat. Ja; wat meer is, hij was zelfs een Goddelijk profeet, op wien de extra-ordinaire gaven en openbaringen van de Heilige Geest waren rustende, en wiens Evangelische voorzeggingen van de Messias en Zijn Koninkrijk, Num. 23 en 24, immers ook een bijzonder gedeelte uitmaken van *het heilige Profetische woord, dat zeer vast is en waarop wij acht hebben moeten, als op een licht, schijnende in een duistere plaats*, 2 Petrus 1:19. Daarnaast kende en eerde hij Gods ware volk ook, en verhief hun gelukzalige staat ver boven die van de andere volken der wereld, zeggende: *Hoe goed zijn uw tenten, Jakob! Uw woningen, Israël! Gelijk de beken, breiden zij zich uit, als de hoven aan de rivieren. De Heere heeft ze geplant, als de sandelboomen, als de cederbomen, aan het water, enz.*, Num. 24:5-9. Hij sprak over hen Gods heilige zegen uit voor het aangezicht van hun vijanden, en begeerde zelfs zeer, om in zijn sterven ook mede bij dat volk te zijn, zeggende met veel beweging van zijn gemoed: *Mijne ziel sterve den dood der oprechten, en mijn uiterste zij gelijk het zijne*, Num. 23:10. En dit alles deed hij niet uit zijn eigen, maar door de krachtadige verlichting en bewerking van Gods Geest, die hem bestuurde. Want zie, de Heere ontmoette hem en legde hem het woord in zijn mond, vers 16, en de Geest Gods was op hem, Num. 24:2. Wat ongewone dingen! Wat verwoepeling heeft ooit groter ere van God genoten? En nochtans was hij, met al die uitmuntendheid en schone geestelijke gaven, de rampzaligste en onwaardigste mens, die mogelijk ooit op de aardbodem geleefd heeft, voordat Judas daar gekomen is. Want hij heeft het loon der ongerechtigheid lief gehad, 2 Petrus 2:15. Hij was een gruwelijk monster van een mens, een vuil gewinzoeker, een heilloos verleider des volks, en een dwaas Profeet, die al zijn heerlijke gaven tot zijn verderf enkel misbruikt heeft, en wiens schandelijk voorbeeld tot een afschrik en vervloeking in Gods Woord staat aangetekend, 2 Petrus 2:16; Judas vers 11, Openb. 2:14. Ook stak hij geheel vol eigenliefde en opgeblazenheid, en praktiseerde op niets anders, dan op een grote naam onder de mensen. Wat een stinkende en verfoeilijke handel! Is het dan wel wonder dat deze man, met al zijn geestelijke gaven, licht en vromigheid, en met alles wat hij had, in het onderste van de hel voor eeuwig verzonken is? Maar hoe zeer is het dan ook niet te beklagen, dat er ten dezen dage midden in het Christendom nog mensen genoeg gevonden worden, die zich niet ontzien op dat akelige voetspoor van Bileam te treden, hoewel zij het niet mogen brengen tot de hoogte van zijn licht en gaven, noch tot het toppunt van zijn heilloze verderving, daar het hart hen toch anders hoog genoeg hangt. Die hier bijzonder voor openleggen, zijn gewoonlijk mensen van een levendig en scherp vernuft, en van veel geoefendheid in de heilige waarheden, waarbij dan ook sommige bewegingen des Geestes komen, welke zij bezitten boven anderen: algemene verlichtingen, overtuigingen, bekeringen, en het smaken van enige hemelse gaven, Hebr. 6:4, met behulp waarvan zij het soms in hun standplaatsen en gelegenheden wel zover weten te brengen, dat zij ook zelfs uitmuntende mannen en voorname lichten of sterren in de kerk kunnen worden, en dat er allerwege een bijzondere naam en roem van hen uitgaat onder groot en klein. Wanneer deze zich dan ook verklaren voor de partij van het vrome volk, en zich voor bijzondere patronen en

voorstanders van de Godzaligheid opwerpen, tegen een bedorven en vijandige wereld (gelijk men niet zelden ziet), wat kunnen zij met hun voortreffelijke Bileams talenten dan niet wel eens een wonderlijke rol spelen, en bij stroom en voor de wind het zeil zeer hoog in top halen? Zij schijnen de mensen te zijn, die de waarheid en de Godzaligheid bijkans alleen op hun schouders zouden dragen. Maar men zal hen bij het schijnsel van Gods waarachtig licht wel genoeg leren kennen aan de wonderige opgeblazenheid, waarmee zij hun zaken ordinair verrichten. Men zal hen al uit de hoogte horen spreken en zien werken, en ook als zij zich neerkrommen, geschiedt dat op een meesterlijk fatsoen. Daar komt niets van hen, of het riekt veel meer naar gaven, dan naar genade. Zoals het ging met Bileam, alzo gaat het met hen ook: *Bileam de zoon van Beor spreekt, en de man dien de ogen geopend zijn, spreekt*, Num. 24:3, en dan moet alle man stilzwijgen. Er is geen middel overig, om nog mee in hun gunst en vriendschap iets te delen, dan zich naast anderen over hun wijsheid en vroomheid, en over hun zonderlinge bekwaamheden en verdiensten te verwonderen. Wie zulks niet kan doen, en wie hen niet genoeg wil eren, die zal dan moeten ondervinden, dat zij evenwel geëerd willen zijn. Ja, ook de geringste zelfs onder hen, zullen, als het er op aankomt, in het minst niet verlegen zijn, om over alle Goddelijke ordeningen en ambts-bestellingen luchtig heen te springen. En wie de geheimste verborgenheden van hun leven ook eens allemaal mocht weten, die zou daar dikwijls niet minder dan een oprechte en tedere Godzaligheid in vinden. Ongelukkige mensen! Waar gaat het met uw steile weg toch nu naar toe? Helaas! Dit kunt u zelf immers niet weten, omdat gij anderen altijd wilt leren, en nooit geleerd wil worden. Deed de ontfermende God u het broze fundament eens zien, waar het hoge gevaarte van uw bekering en van al het andere op rust, u zou dan weldra beginnen te beven voor uw toekomstig lot, in zodanige staat. Maar nu zijt gij al zo hoog gesteigerd, dat men u niet meer kan bereiken. Gij hebt de lage grond reeds te ver uit uw gezicht verloren, en nu moet het alles *Rabbi, Rabbi*, heten, wat men u zal toezwaaien, of gij kunt het anders niet verdragen. *Deze zijn waterloze fonteinen, wolken van een draaiwind gedreven, denwelke de donkerheid der duisternis in der eeuwigheid bewaard wordt. Want zij zeer opgeblazen ijdelheid sprekende, verlokken door de begeerlijkheden des vleses en door ontuchtigheden degenen, die waarlijk ontvloden waren degenen, die in dwaling wandelen: belovende hun vrijheid, daar zij zelve dienstknechten zijn der verdorvenheid,* 2 Petrus 2:17-19. Er staan in dat zwarte register vele droevige verborgenheden aangetekend, van welke de bijzonderste mogelijk bewaard en verzegeld zullen blijven, tot op de grote toekomst en verschijning van onze Zaligmaker Jezus Christus op de wolken des hemels met de engelen Zijner kracht.

5. **Er is een Efraïms-bekering.** Van Efraïm of het Israëlitische volk staat er aangetekend, dat zijn weldadigheid was als een morgenwolk, en als een vroegkomende dauw, die henen gaat, Hoséa 6:4. Hij placht zich doorgaans met vele uiterlijkheid tot de Heere te bekeren, en grote dingen licht te beloven, maar hij was in zijn bekering zeer veranderlijk en ongestadig. Evenals een luchtige wolk in de morgenstond weldra verdwijnt voor de warme zonnestrallen, en gelijk de dauw des velds haast opgetrokken wordt, alzo ging het ook met Efraïms schone tranen, boete, belofte, vroomheid, en met al zijn voornemens, het was alles weldra verdwenen, zo gauw als maar de zon van uitwendige voorspoed weer helder begon te schijnen. Hij was 's avonds dan allang vergeten wat hij des morgens zo duur en plechtig aan God beloofd had. Want hij handelde nooit oprecht met de Heere, maar hij hield zijn eigen vleselijk gemak en voordeel altijd in het oog. En daarom ging het met zijn bekering, als met de eb en de vloed van een rivier. Het beste dat er in gevonden werd, was toch nog maar louter spotten met God, totdat eindelijk de grimmige toorn des Heeren ontstak tot zijn verderf. O, of niet de ongelukkige bekeringen van vele zogenaamde christenen ook al eveneens lagen! Zij kregen door het een of andere middel somtijds een stilstaan bij zichzelf, en enige ontdekkingen van hun zondige en onbekeerde staat. Hun geweten blijft niet altijd liggen in een diepe slaap, maar wordt ook wel eens wakker, en komt dan op hen aan met enige levendige indrukken van de heilige en almachtige God, en van dood en eeuwigheid, enz. Dan worden zij weldra zeer beangst en verlegen, als die ook weten, dat bij hun hand gereed is de dag der

duisternis. Angst en benauwdheid verschrikken hen, zij overweldigt hen, gelijk een Koning bereid ten strijde, Job 15:23, 24. Dan is er aan tranen, zuchten, belijdenissen, en aan goede voornemens en beloften geen gebrek. Want wat zou een ellendig zondaar niet doen, wanneer hij maar eens in bange overtuigingen van Gods hand besloten wordt? Er is niets, dat hij, om zijn arme ziel te redden, dan niet wel zal beproeven. Bidden, lezen, de vromen op te zoeken, en geen middelen of predikatiën nu meer te verzuimen, en vele andere dingen zal de vreeze de mensen dan geredelijk in het werk doen stellen, en zij zullen dat ook een tijd lang zo gaande houden. Dan, helaas! Aan al dit schone werk ontbreekt ook de bestendigheid. Als zij een deel dagen, of weken, of maanden, en somtijds ook wel jaren, alzo gewoeld en gearbeid hebben, dan komen zij allengskens weer tot bedaren en tot stilstand. Hun werk slijt zo vanzelf, en verdwijnt als een morgenwolk, of de zon der wereld, of van het ijdele waangeloof, droogt de natte dauw van hun vochtige tranen eindelijk op. En zie, dan worden zij weldra weer zorgeloos, en krijgen met andere zaken te doen, of met een vrouw, of met een man, of met een akker, of met, een paar juk ossen, en dan denken zij weinig meer om hun voorgenomen bekering. Zij zien dan met Loths vrouw, en met degenen die de hand aan de ploeg geslagen hebben, Luk. 9:62, en 17:32, wel haast weer terug naar de plaats, waar zij vandaan zijn gekomen. Deze soort van mensen is dikwijls grotelijks ongelukkig als die bij zo een werk van bekering doorgaans veel meer verliezen dan winnen. Niet zelden worden zij van de wereld dan ook wel bespot, met dit woord: Deze mens heeft beginnen te bouwen, en heeft niet kunnen voleindigen, Luk: 14:30. Het is altijd een zeer gevaarlijke staat in de kindergeboorte te blijven staan, zonder daardoor heen te breken, Hoséa 13:13. Want dan geschiedt het wel, dat de onreine geest terug treedt in zijn huis, dat hij ledig en met bezemen gekeerd en versierd vindt, brengende nog zeven andere geesten met zich, bozer dan hij zelve, als wanneer het dan ten slotte van alles ook moet heten: *het laatste van die mens wordt erger dan het eerste*, Matth. 12:43-45.

6. **Er is een Felix-bekering.** De Stadhouder Felix hoorde eens de Apostel Paulus prediken van de rechtvaardigheid, en de matigheid, en van het toekomstige oordeel: als wanneer het geschiedde, dat hem die zaken met enig gewicht op zijn blinde, ongevoelige consciëntie gelegd werden, zodanig dat hij daaronder zeer bevreesd geworden zijnde, aan Paulus antwoordde: *voor ditmaal ga henen en als ik gelegener tijd zal hebben bekomen, zo zal ik u tot mij roepen*, Hand. 24:25. Deze man zag door het licht van zijn geweten, waar de heldere stralen van de Goddelijke waarheid enigszins op neervielen, iets van zijn zonden en van zijn ellendige staat, en geraakte toen in enige vreeze van het toekomstige gestrenge oordeel van de almachtige God. Hij wist, dat hij veranderd en bekeerd moest worden, en dat hij een rechtvaardiger en matiger leven behoorde te leiden, dan hij tot hiertoe had geleefd. Maar hij dacht, dat het nog tijds genoeg was, om daar met ernst overleg op te maken, en daarom stelde hij dat grote werk uit tot een bekwamer gelegenheid, welke hij toch denkelijk nimmer gevonden heeft. En zie, hierin lag zijn grote misslag, dat hij aan die eerste bewegingen van overtuiging geen plaats wilde geven, maar dat hij die veeleer aan een zijde stelde, en die goede opwekkingen (gelijk het ordinair pleegt te gaan in zulke wegen), weldra weer kwam te verliezen, en toen op de predikatie van Paulus naderhand niet meer dacht. Ook in dezen dodelijke strik worden nu nog vele mensen ellendig van de satan gevangen gevoerd, die, als zij soms eens een ernstige Predikatie van de bekering, van zonde, vloek, dood, hel of laatste oordeel komen te horen, dan ook wel met Felix daaronder zeer bevreesd worden, dat hun het hart schudt en beeft, en dat hun consciëntie die met zovele schulden beladen is, enigszins nu ontwaakt, en hun dan aankondigt, dat het met hen in de ure des doods en in de eeuwigheid heel kwalijk zal aflopen. Maar terstond komt dan de satan, en steekt hen deze riem onder het hart, dat er nu geen gelegenheid is, om een ernstig beraad op deze dingen te nemen, maar dat zij er naderhand beter op letten, en er voortaan meer werk van maken zullen, dan zij voorheen gedaan hebben. En zo schuiven zij het dan ook op een ongelukkig uitstel, en op een bekwamer gelegenheid. Maar helaas, het duurt niet lang, of hun vrees en ontroering houden weer op, en verdwijnen als een rook, en daarmee is het dan weldra allemaal gedaan. Wil men hun die, voorgaande dingen in de gedachten

brengen, dan zal men bevinden, dat zij liever van wat anders spreken zullen. En indien zij somtijds bij zichzelf nog niet ten enenmale gerust zijn, zo zullen zij ook niet grotelijks ongerust zijn, maar zij zullen hun uitstel nemen voor en na, en zij plegen dan ook doorgaans veel te spreken van de beletselen, die hun in de weg staan, dat zij zo niet kunnen, als zij wel gaarne zouden willen. En dat moet men dan ook zo geloven. In het kort, het loopt bij zulk slag van mensen altijd uit op het toekomstige en op een gelegener tijd. En dit zullen zij dan zolang gaande houden, totdat zij een ieder genoeg doen zien, dat er geen reden is, om iets meer van hen te verwachten. Voorzeker, wij hebben ook geen reden om te twifelen, dat er niet reeds al menig nu voor eeuwig in de hel zou liggen, die met grote voornemens van bekering in hun leven bezwangerd hebben gegaan, en van welke dan eindelijk ook gezegd moest worden: *Zij waren bevrucht, zij hadden de smarten; maar zij hebben niets dan wind gebaard*, Jes. 26:18.

7. **Er is een Ezaus-bekering.** Ezaus was een zeer onwaardig mens, en een slaaf van de laagste begeerlijkheden. Hij bezat het voorrecht der eerstgeboorte, hetwelk toenmaals en naderhand onder de Wet zeer aanzienlijk was. Maar, zegt de Apostel, dat niemand zij een onheilige, gelijk Ezaus, die voor een spijs het recht van zijn eerstgeboorte weggaf, Hebr. 12:16. Een schotel spijs was waardiger in zijn ogen dan zijn aanzienlijke staat, met al haar heilige voorrechten. Want Jakob gaf Ezaus brood, en het linzenkooksel, en hij at en dronk: (toen haalde de man zijn hart op), en hij stond op, en ging henen, also verachtte Ezaus de eerstgeboorte, Gen. 25:34. Deze was zijn snode en schandelijke euveldaad. Maar hij kreeg weldra berouw van zijn onbezonnenheid, wanneer hij nu verstond, dat zijns vaders zegen gevallen was op het hoofd van zijn mindere broeder. *Want gij weet*, zegt de Apostel verder, *dat hij daarna de zegeningen willende beërven, verworpen werd. Want hij vond geen plaats des berouws, hoewel hij dezelve met tranen zocht*, Hebr. 12:17. Deze ongelukkige hief zijn stem op, en weende aan het bed van zijn vader; en hij smeekte toen zeer lafhartig: *Hebt gij maar dezen enen zegen mijn vader? Zegen mij, ook mij, mijn vader*, Gen. 27:38. Wat was dit toch voor een berouw? Voorwaar niet om de snode zonde en dwaasheid, welke hij gepleegd had, maar om de schande en hartzeer over het tijdelijke verlies, dat hij nu moest lijden, en om de onverdraaglijke spijt, dat zijn jonge broeder hem werd voorgetrokken. Hij bad God niet om vergeving van zijn zonden, maar hij smeekte alleenlijk zijn vader om een brok van een aardse zegen. Daar was het hem slechts om te doen, en daar liep al zijn berouw en boete op uit.

Hoe velen van dat slag van Ezaus-kinderen worden er niet nog heden in het Christendom gevonden? Mensen, die door hun onbezonnenheid en vleselijke wellust lichtelijk gevallen zijn in enige schandelijke zonde, waardoor hun goede naam en achting, en tijdelijk voordeel in de wereld een aanmerkelijke afbreuk komen te lijden. Zodra zij nu ten dele of in 't geheel van hun vleselijke lust verzadigd zijn, en als hun consciëntie nu ook heeft aangevangen te kloppen en te woelen, dan storten zij ook weldra in een Ezaus-berouw. Dan beklagen zij zich zeer de zonde en de dwaasheid, welke zij begaan hebben. En hoe meer zij gewaar worden, dat de schande en het nadeel hun daarvan nu thuis komen, hoe meer hun berouw dan ook zal ontsteken. Dan bidden, en wenen, en lamenteren zij ook met Ezaus, en zijn zeer woelende en onrustig. Er is dan geen einde aan klagen en praktiseren, hoe zij hun zaken toch weer best herstellen zullen. Indien deze ongelukkige mensen nu, gelijk men niet zelden ziet, op de Godsdienst en op het geestelijke komen te vallen, dan wordt er veel werk overhoop gehaald om vroom te worden, of om er de naam van te bekomen. Maar men zal zich niet licht bedriegen, als men het met al zulke mensen maar eens voor vast houdt, dat zij alles, wat zij nu in 't werk stellen, meer doen, om hun verloren achting onder de mensen weer te vinden, om hun geleden schade op de beste wijze te herstellen, en soms ook om van de hel bevrijd te zijn dan wel om Gods gunst en genade deelachtig, en om deugdelyk bekeerd te worden. Al wie met hen te doen moet hebben, en die het dan meest zoekt aan te leggen op die laatste dingen, die zal wel genoeg bemerken, indien hij maar niet al te blind is, dat de schoen hen daar niet wringt. En ook is het waarachtig, dat er van der zodanig berouw maar heel zelden iets goeds zal komen.

8. **Er is al verder een Farao's-bekering.** Farao, de Egyptische Koning, stelde zich in 't eerst zeer trots aan tegen de Heere, en weigerde Zijn gebod te gehoorzamen, om het Israëlitische volk uit zijn land te laten trekken. Maar als deze hem en zijn gehele Koninkrijk deswege bezocht met harde straffen en oordelen, werd hij gedwee en buigzaam, en scheen naar Gods gezanten nu beter te willen horen, en deed goede beloften, verzoekende alleenlijk, dat zij God ernstig wilden bidden, dat de plagen mochten ophouden. Maar zodra als zulks nu ook geschiedde, en als God aan Farao weer enige ruimte gaf, hield zijn bekering ook aanstonds op, en hij stond weer stijf op zijn stuk, en was niet anders te spreken dan voorheen. Alzo deed hij keer op keer, totdat die handel ten laatste hem en zijn volk hun verderf en ondergang moest kosten, Exod. Hoofdstuk 5-12. Zodanig was het einde van Farao's bekering. En eveneens stond het ook geschapen met de bekering van twee andere koningen, Saul en Achab. Wanneer de eerste gezondigd had, en Gods oordelen hem bedreigd werden, of ook al reeds zwaar op hem lagen, dan werd hij haast boetvaardig en vernederde zich voor de Heere, en beloofde goede beterschap. Ziet 1 Sam. 15 en elders. Maar als de roede van Sauls rug nu weer was weggenomen, en als hij Gods gestrengte bedreigingen ook vergeten had, dan was hij weldra weer de oude knecht, en maakte het zelfs nog erger dan tevoren. Van dat fatsoen was ook Achabs bekering, 1 Kon. 21:27-29. De straf der zonde, welke hem bedreigd werd, werkte daar veel meer toe, dan wel de schuld der zonde. Ten allen tijde plachten zulke gedwongen bekeringen onder de mensen plaats te hebben, die schielijk opkomen in een storm, en ook snel weer ophouden in de stilte. God bezoekt de onbevreesde zondaren dikwijls in dit leven met zwaar kruis en tegenspoed, en sluit hen, die boven het vermogen van mindere bestraffingen zijn opgestegen, en die nergens naar luisteren willen, dan wel eens in zulke benauwde banden der ellende, dat het schijnt, alsof Hij hen zou vernielen. Hij werpt sommigen op een dodelijk of gevaarlijk ziekbed, en straft hen dan met vele smarten op hun leger. Of Hij doet op andere wijzen Zijn hand zeer zwaar op hen rusten, en doet hen, die de ernstige vermaningen en allergemoedelijkste waarschuwingen van Zijn dienaren lange tijd in de wind geslagen hebben, Zijn grimmige toorn eerlang scherp gevoelen. En zie, dan krommen zij zich snel neer, en leggen hun trotsheid en ijdele inbeelding af. Dan hoort men deze ongevoelige mensen hun zonden belijden en bitter schreien en klagen. De dood, de hel, Gods toorn en bange oordelen kunnen dan soms bij hen zonderlinge uitwerkselen voortbrengen van boete en bekering, waar vele toezieners ook al ver mee heen zullen lopen, want het regent bij die verse boetvaardigen bijkans anders niet, dan schoon water van goede toezeggingen en beloften, die zij willen, dat men zo zal aannemen. Belieft God hen, voor deze ene keer, slechts genadiglijk te helpen en te verlossen, en Zijn toorn en de bezoeken weer van hen af nemen, o, dan moet men er niet aan twijfelen, of zij zullen dan zekerlijk heel anders gaan leven, en het er ernstig op aanleggen, om recht vrome mensen te worden, en zo niet meer te zondigen, dan zij gedaan hebben. Zó mak en gedwee kan God de mensen maken, al waren het ook zelfs de halsstarrigste en hoogmoedigste zondaars, wanneer Hij hen slechts wil aanraken met Zijn almachtige hand. Maar helaas, hun zondige aard wordt door dit alles geenszins veranderd, alzo min als die van een wolf of leeuw, welke aan ijzeren ketenen gelegd en nauw gesloten worden. Zodra komen deze dieren niet weer los in het woud, of zij zijn leeuwen en Wolven gelijk voorheen. Men kan doorgaans zeer weinig staat maken op die soort van bekeringen, welke de mensen alleen aankomt op de bange pijnbank van Gods drukkende oordelen. Wel is waar, dat de Heere al zulke scherpe middelen ook wel placht te gebruiken, om de ongevoelige consciënties van de hardslapende zondaren te doen ontwaken, en dezelve in Zijn heilige weg dan placht te zegenen. Maar alwaar zulks geschiedt, daar zullen Gods oordelen de mensen dan altijd leiden tot hun zonden, en dan zal hun schuld hen ten laatste zwaarder wegen dan hun kruis. Wanneer men zoiets komt te bemerken dan is er grond om hoop te scheppen, dat er door de Goddelijke genade wel iets goeds van komen mocht. Doch de voorzichtigheid zal altijd vereisen, dat men er niet al te schielijk de handen oplegt, maar dat men het werk liever op de duur wat blijft bezien, hoe het er toch mee zal aflopen, als er

eens weer uiterlijk een voorspoediger bedeling over hen gebracht zal worden, of zij dan ook nog ernstig zullen blijven arbeiden, om het werk van hun aangevangen bekering verder voort te zetten.

9. **Ook is er een Kains-bekering.** Kain was een man, die de uiterlijke plichten van de godsdienst niet verzuimde, maar die te samen, met zijn broeder Abel, de Heere offerde, Gen. 4:3. Dan, hij verborg onder dit schone kleed van Religie een zeer ontaard, wrevelmoedig en gruwelijk hart, dat tot alle boze stukken bekwaam was, en hem eindelijk tot die hoogte van onnatuurlijke goddeloosheid vervoerde, dat hij niet kon rusten, voordat hij zijn handen had gewassen in het onnozele bloed van zijn rechtvaardige broeder. Want om wat oorzaak sloeg hij hem dood? Anders dan omdat zijn werken boos waren, en van zijn broeder rechtvaardig, 1 Joh. 3:12. Maar toen hij dit heilloze gruwelstuk had bedreven, sluimerde zijn verderf ook niet. Zijn dichtgeschroeid en ongevoelig geweten werd door Gods rechtvaardig oordeel snel genoeg opgewekt, en vloog hem zo geweldig in het aangezicht, dat hij van de naaste angst en benauwdheid, voor 's Heeren verschrikkelijke toorn, niet wist, waar hij kruipen of zich verstoppen zou. De wijde wereld viel hem nu veel te nauw, aangezien hij overal een hel van onrust, van wroeging en van schrik en kwelling omdroeg binnen in zijn gemoed. Waar hij zich ook heen wendde, het lauwwergoten bloed van zijn onnozele broeder stroomde en rookte overal tegen hem, en hield niet op van wrake over hem te roepen. Toen sloeg zijn berouw geheel over naar de rampzalige wanhoop, en hij riep uit: *Mijn misdaad is groter, dan dat zij vergeven worde*, Gen. 4:13. De duisternis en het ongeloof overweldigden zijn gemoed zodanig door de werking van de satan, dat hij van alle hoop van vergiffenis aan Gods zijde nu geheel afzag, en dat hij zich enkel vertroostte met zijn deel in de wereld, en met een uitstel van straf. En voor de rest deed hij geen bijzondere moeite, om Gods genade voor zich te verwerven, of om zich oprecht te bekeren, het daarvoor houdende, dat de deur voor beide hem voor altijd gesloten was. En hoe deze wanhopige het toen verder stelde met zijn Godsdienst, daar lezen wij niets bijzonders van, dan alleen, dat hij zelf tot God zei: *Ik zal voor Uw aangezicht verborgen zijn*; en dat er dan aanstonds op volgt: *En Kain ging uit van het aangezicht des Heeren*, vers. 14, 16. Hetwelk men van onze kanttekenaar kan verstaan van Kaïns uitbanning uit Gods gunst en genade, mitsgaders van het aangezicht of gezelschap van Zijn Gemeente. Ongelukkige uitgang, terwijl hij hier nog leefde! En nog slimmer liep het af met zijn rampzaligen metgezel Judas, de verrader, wiens wanhopig berouw en verschrikkelijk lot men beschreven vindt, Matth. 27:3-5; Hand. 1:18. Voorwaar, dit is het allerdroevigste slag van bekering, dat er in het Christendom bekend is. Een Kaïns-berouw en een Judas-berouw is een recht duivels berouw, waar ook de hel vol van is. Wie daar eenmaal vlak in neerstort, die is dan gewis een verloren schepsel.

En niet zelden komt dit dodelijk verderf de voornaamste huichelaren over, die hun werk daarvan gemaakt hebben, om lange en veel tegen het licht te zondigen, en de duisternis tot hun toevlucht te stellen. De nare wanhoop is veelszins het droevig lot van de doorslependste geveinsden. Zij, die zich de hemel vast ingebeeld hebben, zien somtijds de hel al wijd voor hun ogen geopend, eer zij er nog in neerstorten. En wie toch is machtig om een recht denkbeeld te maken van de bange weeën en benauwdheden, en van de ijselijke wroegingen en verschrikkingen, welke deze rampzalige mensen nacht en dag in hun boezem dragen, en die hen ook de verworping zouden doen verkiezen voor het leven, de dood meer dan hun beenderen? Job 7:15. Zij mogen groot berouw hebben en zij mogen sterk woelen om zich te bekeren, dan, helaas! Het gaat hen even als de vissen in het net, die, hoe meer zij woelen en het heen en weer wentelen, hoe zij zich al vaster verwarren, totdat zij tot der dood gevangen en gegrepen worden. Ach, dat vele mensen toch eens leerden beven voor de gruwel der geveinsdheid, die zulke dodelijke uitgangen heeft! Al wie beide de zonde en de Godzaligheid wil te samen voegen, die doet eveneens als die zichzelf een koord bereidt, om er zich aan te verworgen. O, mens, laat dan liever de zonde rusten, of laat anders de Godzaligheid rusten, als gij toch een van beide maar alleen voor u begeert, en wees toch zo onbezonnen en doldriftig niet, van met de hoge almachtige God en met het allerheiligst Christendom de spot te steken, opdat uwe banden niet

vaster gemaakt worden en opdat gij het met uwe listige huichelaars-rol niet daarheen werkt, dat ook een verschrikkelijk Kaïns- of Judas-berouw op het einde het deel van uw beker zij. Spiegelt u toch aan zo vele ongelukkigen, die, om deze onzalige handel, de dag van hun geboorte wel duizendmaal vervloekt hebben.

10. Er is eindelijk ook een *dwaze maagden-bekering*. De dwaze maagden schenen in het oog van de blinde wereld een goed slag van Christenen te zijn, want zij hadden allemaal ook brandende lampen van een schone kennis en belijdenis, van naarstige religie-oefening en van een stichtelijk leven naar buiten, waarmee zij anderen konden voorlichten en hun de weg aanwijzen. Ook waren zij de Godzaligheid toegedaan, en onderhielden een gemeenzame verkering met de wijze maagden, men zag ze gedurig bijeen en te samen wandelen. En toch in de grond waren zij geheel geveinsd en genadeloos, naardien zij geen zorg droegen om de vaten van hun harten intijds van genade-olie van de Geest te voorzien. Dit hoogwichtige werk verzuimden zij, immers zij wendden daar geen behoorlijke ernst toe aan. Zij stelden zulks al uit, en lieten het lopen van de ene dag in de andere, houdende het zo gaande met hun brandende lampen, weinig bedenkende dat die haast uitgebrand zouden zijn. Ondertussen kwam de nare donkere nacht, als wanneer de tijd verlopen was om olie te gaan kopen. En eindelijk ter middernacht kwam ook de Bruidegom zelf, en opende de deur der bruiloftszaal, en riep ze allemaal, die gereed waren, om met Hem in te gaan tot de bruiloft. Terstond hadden toen de wijze maagden haar lampen bereid met de olie, welke zij droegen in haar vaten. Maar de dwaze maagden werden nu eindelijk haar gebrek te laat gewaar, en dat haar olie verteerd was, en zij geen andere bij de hand gereed hadden. Toen ging het snel bij haar aan een kermen en smeken, dat toch de wijze maagden haar iets van haar olie wilden mededelen: *Geef ons, zeiden zij, van uwe olie, want onze lampen gaan uit. De Bruidegom is daar en Hij roept ons, en wij hebben geen helder brandende lampen om Hem tegemoet te gaan, ach, helpt ons toch nu en staat ons bij, enz.* Maar haar dwaas smeken was al te vergeefs, de wijze maagden konden haar niet helpen. Die konden zich nu ook niet langer met haar ophouden, zij hadden al reeds genoeg met haar gehandeld, het was nu tijd om zich te haasten, dat zij mochten ingaan in de bruiloftszaal. En zie, zodra waren zij daar niet binnen getreden, of de deur werd aanstonds gesloten, en de dwaze maagden bleven daar buiten. En hoe naar zij toen ook riepen: *Heere, Heere, doe ons open!* Het mocht haar toch niets baten, want de tijd om in te gaan was nu voorbij, en zij ontvingen van de Bruidegom geen ander antwoord, dan een: *voorwaar, zeg Ik u, Ik ken u niet.* Hiermee was het toen gedaan, en niemand van die ongelukkige dwaze maagden heeft ooit de deur voor zich geopend gekregen, maar zij moesten allen zonder onderscheid, buiten blijven bij de honden en bij al dat gruwelijke en onheilige volk, dat achter elkander opgenoemd wordt, Openb. 22:15. Ziet deze treurige gelijkenis, Matth. 25:1-12. Gave de ontfermende God, dat onze eeuw niet zeer vruchtbaar gevonden werd van zulke dwaze maagden! O, wat al uitwendige christenbelijders ziet men niet mee trekken op dat rampzalige voetspoor! Hoe is onze geesteloze kerk met dat slag van dwaze mensen niet jammerlijk vervuld! De Heere bestuurt het veeltijds op een zeer wonderlijke en aanbiddelijke wijze, dat er nauwe verkeringen of inwikkelingen opgericht worden tussen Zijn ware kinderen en tussen de nabijkomende Christenen, die ook in de wereld wandelen met brandende lampen in hun hand, waarmee zij dan ook bij velen voor goede Christenen doorgaan, hoewel zij toch nimmer ernstig bekommerd zijn om de olie des Geestes in de vaten van hun ziel. Wat gaat er dan veeltijds al om tussen die beide soorten, jaren zelfs zo aaneen? Wat al getrouwe raadgevingen en besturingen, vermaningen en waarschuwingen genieten die dwaze maagden in die tijd niet al van de wijze maagden? Zou ook iemand daar een net register van kunnen houden? Dan, het doet dikwijls allemaal geen of weinig vrucht, want zij zijn en blijven *dwaze maagden*. Zij passen meer op het schijnsel van hun lampen, dan op de ledigheid van hun vaten, meer op het licht, dan op de olie, waar het licht vandaan moet komen. Ja, men vindt er somtijds die met hun licht ook al ver boven, dat der wijze maagden uitschijnen, hoewel zij ook zeggen, dat zij nog onbekeerd zijn. Het is een zeer droevige zaak, als het er zo toegaat, en als der mensen dommigheid of schranderheid dan ook

genoeg in staat is, om dat werk zo een lange tijd, op deze of gene schoonschijnende voorwendselen, gemakkelijk uit te houden. Want zo gaat de kostelijke genadetijd daarmee snel heen, als een weversspoel, Job 7:9. En de ellendige mensen maken toch echter geen haast, om eens waarachtig bekeerd te worden. Ach! hoe menigeen is er op die wijze eindelijk rampzalig gestort in de hel, die dachten in de hemel te komen, en die het schone en heerlijke schijnsel van hun brandende lampen ter middernacht droevig hebben zien uitgaan! Want de Heere laat die handel niet altijd zo zijn voortgang hebben, *maar alles heeft een bestemde tijd, en alle voornemen onder de hemel heeft zijn tijd*, Pred. 3:1. En gelijk als er een tijd is om te leven, alzo zal er ook eens een tijd komen om te sterven, om voor Gods gericht dan geopenbaard te worden, hoe weinig daar doorgaans ook op mag gedacht worden. En al is het dan juist niet: *Gij dwaas, in deze nacht zal men uw ziel van u afeisen*, Luk. 12:20, omdat die tijd wat kort genomen is, zo mag het dan soms heten, binnen een veertien dagen, dat zal er toch zo niet op aan komen, naardien die tijd ordinair ook nog veel te kort zal vallen voor dat grote werk der bekering, wanneer de mensen dat zovele jaren, ook onder de getrouwste en overvloedigste middelen, die zij plachten te genieten, hebben tegengestaan, en het niet anders ooit gemeend hebben, dan om de wereld en Christus nog te samen, en alsdan Gods arme gezanten ook altijd als leugenaars bij hen hebben moeten te boek staan. O, ongelukkige zielen, mocht gij nog eens recht bedenken, wat u hier leest! Want wees verzekerd, hoe onwaardig, ja onwaardig u het ook mag zijn, dat hier nog een pen schrijft voor uw eeuwige behoudenis indien het anders de barmhartige God mocht behagen, dat u met de dwaze maagden niet eindelijk achteraan zou komen, als de deur gesloten zal zijn. *Want velen, zeg Ik u, zullen zoeken in te gaan, en zullen niet kunnen*, Luk. 13:24. Helaas! indien het anders niet wezen kan, zo zult gij dan in de eeuwigheid nog eens weten, dat er waarlijk een heilige hand van God geweest is in de wegen, die tot uw zaligheid waren ingericht, en welke gij, in uw droevige zorgeloosheid en in uw dwaze hoogmoed, zo altijd veracht hebt. En wat zal het u dan ook helpen, dat gij hier de wijze maagden, of die gij er voor aangezien hebt, zo hebt willen aanhangen, daar gij toch al veel te wijs geweest zijt in uw eigen ogen, dan dat gij u wilde laten overreden, om eens ernstig te vrezan voor het zielverleidend bedrog van uw arglistig hart, dat immer dodelijk is, meer dan enig ding? Jer. 17:9. Och mens, dit zal dan zo staan voor uw aangezicht, en ook voor het aangezicht des Heeren, bij duizend andere dingen, tot een getuigenis. Zijn almachtige genade doe uw blinde onhandelbare consciëntie intijds nog eens ootmoedig beven voor het Goddelijk licht, dat u heden nog beschijnt, *eer dan, dat uw zilveren koorde ontketend en uwe lamp haast uitgeblust zal worden in zwarte duisternis!* Spr. 20:20; Pred. 12:6.

Deze zijn alzo de heilloze en bedrieglijke schijnbekeringsen van de satan, waaromtrent de Heilige Geest getrouwelijk gezorgd heeft, dat die wel duidelijk in de Schriftuur zijn aangetekend, tot bakens voor het Christenvolk, opdat misschien niet iemand van hen het scheepje van zijn eeuwige zaligheid op deze blinde klippen ongelukkig zou stranden. Laten dan ook anderen altijd arbeiden met hun zogenaamd Evangelisch licht, om deze heilzame ontdekking voor de ogen van de blinde mensen verborgen te houden, uit vrees, dat die hun somtijds enig nadeel mochten doen, als zij daarvan mochten lezen. Want menigeen vaart er toch nu voor schipper of stuurman op de zee, welke de zon van zijn gewaand licht zo sterk in de ogen schittert, dat zij deze gevaarlijke klippen en banken onder water niet wel vooruit kunnen zien liggen. En het gebeurt niet zelden, dat zij er zelfs met hun bodem reeds op vast zitten, eer zij zulks bemerken, omdat hun hoofd zo sterk bewogen wordt door de dampen en vochtigheden, die hen de zinnen bedwelmen.

Maar al wie in Gods ogen een welgevallen mag vinden, dien zal het dan ook gaan, gelijk het David ging: *En David gedroeg zich voorzichtiglijk in al zijn wegen, en de Heere was met hem*, 1 Sam. 18:14. Men zal deze mens ook vergelijken bij een wijze bouwmeester die, eer hij het huis bouwt, alvorens de kosten wel overreken, en dan een goed fundament legt. Voorzeker, alle degenen, die het werk op een andere wijze beginnen, die zullen het zich dan vroeg of laat eens zeer droevig beklagen.

c. Nu volgen de delen van de waarachtige bekering welke de Heilige Geest door Zijn hemelse genade werkt in de harten van de uitverkoren gelovigen, die verlost en gerechtvaardigd worden in Christus.

Deze zalige bekering bestaat in twee stukken, te weten *in de afsterving van de oude en in de opstanding van de nieuwe mens*.

Op beide deze stukken of delen dient aandachtig gelet te worden, indien wij anders de eigenlijke aard en gelegenheid van de ware bekering, door de Goddelijke genade, enigszins recht verstaan zouden. Alle wederkering of terugkering geschiedt van een plaats, die men verlaat, naar aan andere plaats, waarheen men zich wendt. Eveneens wordt in de geestelijke bekering tot God ook de oude mens der verdorvenheid verlaten en afgelegd, en de nieuwe mens der gerechtigheid in haar plaats omhelsd en aangenomen. De Heilige Geest, werkende in ons de bekering ten leven, door het geloof, trekt ons gemoed dan af van de zonde, dat wij die oprecht afgaan en verlaten, en ontsteekt daartegen in onze zielen een ernstige begeerte tot de gerechtigheid, dat wij die alleenlijk aanhangen en beminnen. *Wie het leven wil liefhebben, die wijke af van het kwade, en doe het goede*, 1 Petrus 3:10, 11. Of anders, *hebt een afkeer van het boze, en hangt het goede aan*, Rom. 12:9; daar hebt u de waarachtige bekering, welke de Heilige Schrift leert, en welke de Heilige Geest werkt. In de dood en opstanding van Christus liggen beide de grond en het voorschrift van onze bekering. *Hij is deze, Die geen zonde gekend heeft, en welken God nochtans zonde voor ons gemaakt heeft*, 2 Kor. 5:21. Hij stierf voor ons als een zondaar, en Hij stond wederom op als een Rechtvaardige. Hij droeg de schuld van onze zonden tot aan Zijn opstanding. Toen had Hij die geheel verzoend in Zijn dood, en heeft ons ook het leven weer verworven.

Maar hieraan krijgen wij niet eer waarlijk deel voordat wij in de bekering, door de geest des geloofs, de Heere Jezus ingelijfd worden, dat wij met Hem een plant worden in de gelijkmaking Zijns doods en in de gelijkmaking Zijner opstanding, Rom. 6:5. Hieruit leidt de Apostel dan nu onmiddellijk aller gelovigen bekering, als een onafscheidelijk vruchtgevolg af, zeggende: *Dit wetende, dat onze oude mens met Hem gekruisigd is, opdat het lichaam der zonde te niet gedaan worde, opdat wij niet meer de zonde dienen. Want die gestorven is, die is gerechtvaardigd van de zonde. Indien wij nu met Christus gestorven zijn, zo geloven wij, dat wij ook met Hem zullen leven*, vers 6-8.

Zie, zodra als wij eenmaal door het geloof een ware gemeenschap bekomen aan Christus, zullen wij ook de zonde in Hem afsterven, en wij zullen der gerechtigheid nu gaan leven. Wij zullen sterven naar het vlees, en wij zullen ook weer opstaan en leven in de geest. Alzo heilig en krachtig zal dan de werking zijn van Zijn hemelse genade in onze zielen. Christus dood zal de oude mens der verdorvenheid ook in ons doen sterven, en Zijn opstanding zal de nieuwe mens der gerechtigheid in ons opwekken en doen leven, door de Geest. Deze is de grote verborgenheid van de waarachtige bekering. De Apostel zal ons die heilige Evangelieleer nader openen, zeggende: *Dat gij zoudt afleggen, aangaande den vorigen wandeling, den ouden mens, die verdorven wordt door de begeerlijkheden der verleiding, en dat gij zoudt vernieuwd worden in den Geest uws gemoeds. En den nieuwen mens aandoen, die naar God geschapen is in ware rechtvaardigheid en heiligheid*, Ef. 4:22-24. Zie ook Kol. 3:9, 10. Hij benoemt het vleselijke Adamsleven met de naam van *de oude mens*, en het geestelijke leven des geloofs in Christus met de naam van *de nieuwe mens*. Adam en Christus zijn die twee bijzondere mensen, welke ons aldus beschreven worden: *De eerste mens is uit de aarde, aards; de tweede mens is de Heere uit de hemel*, 1 Kor. 15:47. En die twee mensen hebben de krachtigste en allernauwste invloed op de ware gelovigen, hoewel op een geheel verschillende wijze. *Want hoedanig de aardse is, zodanig zijn ook de aardsen; en hoedanig de hemelse is, zodanig zijn ook de hemelsen. En gelijkerwijs wij het beeld des aardsen gedragen hebben, also zullen wij ook het beeld des hemelsen dragen*, vers 48, 49.

In onze oorspronkelijke staat, door de aardse geboorte uit het vlees, staan wij met alle mensen, in de nauwste gemeenschap met de aardse Adam, die tegen God gezondigd heeft in het Paradijs. En dan dragen wij ook Zijn aards beeld, of Zijn zondige en onheilige natuur, welke geheel ligt onder de vloek der Wet, Gal. 3:10, en door welke de gehele wereld verdoemelijk is voor God, Rom. 3:19. Ja, dood door de misdaden en de zonden, Ef. 2:1. Dit is onze oude mens, welke wij in de bekering gaan

verzaken en afleggen. Maar in onze vernieuwde staat door de hemelse wedergeboorte van de Heilige Geest staan wij in de nauwste gemeenschap met de hemelse Christus, die Zelf onze zonden gedragen en verzoend heeft, op het hout, 1 Petrus 2:24. En dan ontvangen wij ook Zijn hemels beeld of heilige en Goddelijke natuur, welke wij nu deelachtig worden, 2 Petrus 1:4, en waardoor wij dan het leven en de zegen, uit genade, van God ontvangen, Hand. 3:25; Ef. 1:3; Joh. 3:36 en 11:25. En dit is dan de nieuwe mens, welke wij ontvangen en aandoen in de zalige bekering. Van de oorsprong dier beide mensen zal de Zaligmaker ons de rechte beschrijving geven, als Hij zegt: *Hetgeen uit vlees geboren is, dat is vlees en hetgeen uit den Geest geboren is, dat is Geest*, Joh. 3:6. Het vlees is de grondslag van de oude mens, en de Geest van de nieuwe mens. De oude mens is enkel vleselijk, en bedenkt de dingen die op de aarde zijn, en de nieuwe mens is enkel geestelijk, en zoekt de dingen die boven zijn, daar Christus is, zittende aan de rechterhand Gods, Kol. 3:1, 2. De een draagt een aardse, de ander een hemelse natuur. De een hangt de satan, de ander hangt God onafscheidelijk aan. Met de ene zijn wij voor eeuwig verdoemd, in Adam, met de andere zijn wij eeuwig zalig, in Christus.

Laten nu alle Pelagiaansgezinden des mensen rampzalige verdorvenheid in Adam, en de ware bevindelijke overtuiging door Gods Geest, dan vrij ontkennen en bestrijden, zo veel zij willen, en laat ook zelfs ons blinde Gereformeerde volk het dat Pelagiaanse dwaalspoor, helaas! nu mede zo ongelukkig trachten uit te werken, het kan niet helpen, want wij weten, beide uit de Wet en het Evangelie, dat even hierin de gehele grondslag ligt van het ene stuk of deel van de waarachtige bekering, en dat zonder dit ene deel van de bekering, het andere ook op geen enkele manier kan bestaan. Want waar geen oude mens, in Adam, door een Goddelijke overtuiging waarlijk eerst gestorven is, aldaar zal ook geen nieuwe mens in Christus, door een Goddelijk geloof immermeer aanvragen te leven of op te staan. Men mag dan ook al veel gewag maken van Christus en van de vernieuwing van de Heilige Geest, maar het zullen slechts blote titels en namen zijn, waar een dadelijk wezen en kracht aan zullen ontbreken. Het zal in de grond nimmer iets anders zijn, dan slechts een bedrieglijke ondersteuning van de oude mens, onder de gedaante van de nieuwe mens, waar zo menig geveinsd Christen mee naar de hel gaat. En alles wat er dan loopt volgens die gewoonte, is maar een louter misbruik van de heilige waarheid van het Christendom, en een vervloekte schijnbekering. Zulks zal, bij een aandachtige overweging van ieder stuk van de bekering, in het bijzonder nog nader blijken.

a. a. De Catechismus handelt hier dan eerst van de afsterving van de oude mens (vraag 89), ons aanwijzende, hoe het zich daarmee toedraagt, en waarin dezelve eigenlijk gelegen is. Waar wij dan op drie dingen wel terdege staat te letten.

1. Op de oude mens zelf.
2. Op zijn afsterving.
3. Op de wijze, hoe die geschiedt.

1. De oude mens is, als wij zo even zagen, het vlees of die verdorven natuur, welke wij allen, zonder onderscheid, van Adam, onze stamvader, geheel overerven, als wiens kinderen wij geworden zijn door de ordinair menselijke geboorte. Het is zijn onheilig beeld, waarmee alle mensen nu ter wereld komen, als kinderen des toorns, Ef. 2:3. Er kan voorwaar niets snoder, gruwelijker of verschrikkelijker bedacht worden, dan dat rampzalige, bedorven Adams-beeld, hetwelk *de oude mens* genoemd wordt, en een rechte woonstede des duivels is. Wanneer de uitverkoren zondaar, in de tijd der minne, ook waarlijk aan zichzelf wordt bekend gemaakt, dat hij zijn oude mens der zonde maar eenmaal recht komt te bezien in het geestelijk licht van des Heeren heiligheid, zie, dan krijgt hij ten eerste zodanige gruwel en innige verfoeing van zichzelf, als onmogelijk met woorden is uit te drukken. Hij bevindt zich dan een gans onrein en doemwaardig hellewicht te zijn, en een enkele vijandschap tegen God, Rom. 8:7, zijnde ten enenmale gruwelijk en ongehoorzaam, en tot alle goed werk ondeugende, Titus 1:16. Waar zou toch een einde zijn, als wij die oude mens in al haar leden en delen en al haar vruchten en werkingen, nevens de Goddelijke vloek, welke hem onafscheidelijk aanhangt, hier omstandig zouden gaan

beschrijven? Dit is ervan te zeggen, dat die rampzalige Adams verdorvenheid wel terecht een mens genoemd wordt, omdat zij de mens zo nauw aanhangt van nature, dat zij als de mens zélf is. En omdat zij ook alleszins gaat en zich uitbreidt over de gehele mens beide over ziel en lichaam, als bezittende het verstand en oordeel, de wil en genegenheden, zinnen en hartstochten, geheugen en consciëntie, ja zonder onderscheid, over alle leden, vermogens, eigenschappen en werkingen van het lichaam, en aldus de mens geheel beheersende en gevangen houdend in de macht des satans, onder de wet der zonde en des doods. Waarom deze dan ook *het lichaam der zonde* genoemd wordt, Rom. 6:6. *Het lichaam der zonde des vleses*, Kol. 2:11. Het lichaam dezes doods, Rom. 7:24. De leden, die op de aarde zijn, Kol. 3:5. Hetwelk alles dient, om ons de uitgebreidheid dezer verdorvenheid te leren over de gehele persoon des mensen, die nu enkel een dienstknecht der zonde is, Joh. 8:34; Rom. 6:17, 20, een dienstknecht der verdorvenheid, 2 Petrus 2:19. 2. Ook wordt die meer bijzonder de oude mens genoemd, niet alleen vanwege ouderdom, als zijnde bijna gelijk met de mens zelf in de wereld ingekomen, Rom. 5:12, - en zijnde daarnaast des mensen oude oorspronkelijke natuur, in welke hij ontvangen en geboren is, Ps. 51:17 - maar ook om haar walgelijke verdorvenheid en lelijkheid aan te wijzen; gelijk toch alle dingen, door haar ouderdom, hun schoonheid en aangenaamheid gaan verliezen, en allengskens nu een afzichtelijkheid bekomen. Maar óók om de naderende dood en ondergang in de ware wedergeborenen te kennen te geven, aangezien toch al wat oud is nu gaat afnemen, en begint te naderen tot zijn einde. Waarom hier dan ook op toegepast mag worden, wat de apostel zegt: *Hoewel onze uitwendige mens verdorven wordt, nochtans de inwendige vernieuwd wordt van dag tot dag*, 1 Kor. 4:16.

2. Deze onzalige oude mens is het nu, welke de ware gelovige in de bekering, door de Goddelijke genade, aanvankelijk afleggen, gelijk men een oud versleten kleed, dat niet meer gedragen kan worden, eindelijk aflegt. Immers zo noemt het de Heilige Schrift *een afleggen*, Ef. 4:22, of *een uitdoen*, Kol. 3:3. Dan, hier heet het in de Catechismus *een afsterven, of een overgang van het leven tot de dood*; want al wat sterft, houdt dan op langer te leven. *Wij*, zal de Apostel daarom zeggen, *die de zonde gestorven zijn, hoe zullen wij nog in dezelve leven?* Rom. 6:1. Waar de dood inkomt, daar eindigt dan het leven. En minder is de waarachtige bekering geenszins, dan een dadelijke afsterving, van de oude mens der zonde.

In de valse bekeringen van de geveinsde gelovigen mag de oude mens voor een tijd zeer ziek en krank liggen in de smarten van een algemene overtuiging, ja, hij mag ook soms wel op het uiterste komen, dat het schijnt, alsof hij nu zo ging sterven. En toch komt hij niet waarlijk in de dood, maar hij valt slechts in een flauwte, van welke hij naderhand allengskens weer bijkomt en hersteld wordt, en dan zijn vorige kracht en gezondheid ook weer aanneemt. Hoewel het ook niet zelden geschiedt, dat de oude mens van de uitgestane krankheid daarna altijd enige aanklevende zwakheid over behoudt, waardoor sommigen van verhinderd worden, dat zij met de frisse kracht nu zo niet meer werken en zondigen kunnen, als zij tevoren plachten, *wanneer de bewegingen der zonde, die door de Wet zijn, zeer geweldig wrochten in hun leden, om de dood vruchten te dragen*, Rom. 7:5. Hoe vele zorgelozen gaan er niet als het ware gezond naar de hel toe, van welke ook gezegd moet worden: *Daar zijn geen banden tot hun dood toe, en hun kracht is fris. Zij zijn niet in de moeite als andere mensen, en worden met andere mensen niet geplaagd*, Ps. 73:4, 5. Terwijl er toch ook zijn, die met een kwijnende geest, onder de angst en druk van algemene overtuigingen, naar de hel gaan, waar zij, helaas, ellendig als in smoren, evenals de kinderen, die in de geboorte blijven steken, zonder voorwaarts of achterwaarts te kunnen, hetwelk voorwaar een bang leven is.

Echter, wat de oude mens des vleses ook mocht overkomen, het is allemaal niets, als dezelve door de Goddelijke kracht van de Geest niet waarlijk sterft, en eens eenmaal recht met Christus in de dood neervalt. Laat ons hier wel acht op nemen, als op een zaak van de hoogste aangelegenheid. Want velen, dezelve niet behoorlijk overwegende, zijn lichtelijk verward geraakt in de strik van de duivel, waar zij nimmermeer uit gered werden. De Heilige Schrift spreekt van een waarachtig sterven van de oude mens in de bekering. Ziet Rom. 6:8 en 7:9; Gal. 2:19; Kol. 3:3. Van haar doding, Rom. 7:4 en 8:13; 2 Kor. 4:10; Kol. 3:5 en van haar kruisiging, Rom. 6:6; Gal. 2:20 en 5:24. En dit geschiedt niet

zonder reden. Want aldus worden wij dan geleerd, dat in die afsterving van de oude mens drie dingen plaats hebben, als voorname en wezenlijke eigenschappen, waaraan dezelve van alle ware gelovigen bevindelijk zal kunnen gekend worden.

1. *Dat de oude mens der verdorvenheid zijn leven en kracht van stonden aan gaat verliezen* in de bekering, zodra de Goddelijke genade nu in ons eenmaal de overhand neemt, in zover die dan geen volstrekt heersend leven meer kan behouden over onze zielen, maar slechts een gestorven en gebroken leven, om het aldus te noemen. De krachtadige bekering van de Geest doodt terstond de oude mens in haar grond en wortel, verbrekende binnen in onze harten de zondige Adams-natuur, dat die nooit als voorheen weer kan opgericht worden. Het vlees wordt dan ter neer geveld met een dodelijke slag of wond, waarvan hetzelfde nimmer genezen zal kunnen worden, aangezien hier nu ook een nieuwe mens des Geestes in het hart opstaat, die altijd strijd zal voeren tegen het overgebleven leven des vleses. Gelijk als de Zone Gods de satan nu al reeds de kop vermorzeld, en hem door de dood te niet gedaan heeft, Gen. 3:15; Hebr. 2:14, zo verbreekt Hij ook alreeds in zijn gelovigen de werken des duivels, als Hij hen gaat bekeren, 1 Joh. 3:8, en doet dan het lichaam der zonde ook in hen te niet, opdat zij niet meer de zonde dienen, Rom. 6:6. De gehele kracht en wezenlijkheid van 's mensen bekering hangt dan gewis aan de dood van de oude mens. Want als maar alleen de wond, welke hij ontvangt in de bekering, niet waarlijk dodelijk is, dan zal het op een listig bedrog van de satan eindelijk uitlopen. Het zal dan slechts een gepleisterd graf zijn van een ijdele schijnbekering, waar alle geveinsden in begraven liggen, die hun eigen leven altijd blijven beminnen, en het leven des Geestes, in Christus Jezus, altijd haten.
2. Ook wijst deze afsterving ons *het smartelijke gevoelen van het vlees aan*, waarmee de oude mens in de ware bekering wordt gedood en ten onder gebracht. Voorwaar, de mensen mogen zich, in hun blindheid, ook al zeer vermaken met aangename dromen en schaduwbeelden van een zachte en liefelijke Evangelische bekering, zonder enige bange weeën of benauwdheden van een wettische overtuiging, en zij mogen daar het voorbeeld van een Zacheüs en die van anderen, van welker overtuigingen de Heilige Schrift zo geen bijzondere melding heeft gemaakt, ook al zeer dwaas toe misbruiken, maar zij zullen het aan de ware bekeerde en wedergeboren Christenen zo licht niet kunnen wijsmaken, dat het doden en kruisigen van de oude mens zo geheel aangenaam en zoetvoerig in zijn werk gaat. Het sterven valt altijd bang en benauwd voor het vlees, wat men ons ook anders daarvan mocht willen zeggen, bijzonder als het niet geschiedt op een zacht veren bed, maar op een hard kruis. Die drieduizend bekeerden op de Pinksterdag hadden het zo gemakkelijk niet, toen hun oude mens moest sterven, zij gaven wel een benauwde schreeuw, wanneer zij met verslagen harten uitriepen: *Wat zullen wij doen, mannen broeders?* Hand. 2:37. En David heeft het ook zo gemakkelijk niet gehad, als God eens de benen verbrijzelde van zijn oude mens, die zo zwaarlijk gezondigd had, Ps. 51:10. En niet een enig oprecht bekeerd mens zal lichtelijk zeggen, dat de kruisiging van de oude mens, hoe zeer Evangelisch die ook mocht geschieden, zo gemakkelijk toegaat voor het zondige vlees. Een flauwte of bezwijming mag de mens somtijds overkomen, zonder grote pijn of bezwaar, omdat die hem snel buiten zijn verstand en gevoel van zinnen neerstort in allerlei bedwelmingen, maar met dn dood zal het altijd nog wat anders zijn. Al wie zijn zonde zo heel licht heeft kunnen afsterven, als sommige mensen daarvan spreken, die mag wel zorgvuldig toezien, dat hij van de satan niet heel lelijk bedrogen wordt. De oude mens mag somtijds wel gevallen zijn in een diepe slaap, dat hij evenwel nog niet gestorven is, en op een slapende wolf of leeuw moet men niet te veel vertrouwen.
3. Eindelijk dient die afsterving ook, om ons te leren, *dat de dood van de oude mens er langzaam aantoe gaat*, en dat dezelve niet zo aanstonds geheel sterft op ene keer. Want wie zal niet willen geloven, dat de oude mens in de Apostel Paulus waarlijk gestorven was, als hij hem hoort zeggen: *Ik ben door de wet der wet gestorven, opdat ik Gode leven zoude. Ik ben met Christus gekruist, en ik leef*, Gal.

2:19, 20. En toch horen wij hem ook getuigen, bij zijn roem, welke hij had in Christus Jezus, zijn Heere, *dat hij alle dagen stierf*, 1 Kor. 15:31. Hetgeen niet slechts te verstaan is van zijn uitwendige verdrukkingen en gedurige doodsgeduren, waarin hij moest leven, maar ook van de doding des Heeren Jezus, welke hij, naast alle ware gelovigen, altijd in het lichaam moest om dragen, als een aanhoudend werk der geloofsheiligmaking, 2 Kor. 4:10. Zo plachten degenen, die gekruist werden, ook niet aanstonds, maar langzaam en met aanhoudende zware pijnen te sterven. In de bekering wordt dan wel de grondslag gelegd van de dood van de oude mens, en aldaar verkrijgt haar afsterving haar waarachtig beginsel, maar dan blijft er echter altijd nog een leven van het vlees der zonde over, dat niet dan allengskens zal sterven, door middel van een langzame verbreking van een aanhoudende strijd des Geestes, die duurt tot de volkomen afsterving der zonde toe. En dit is het moeilijke werk des christendoms, hetwelk Gods kinderen wel zo bang valt, dat, indien zij alleen in dit leven op Christus waren hopende, zij dan zeker de ellendigsten zouden zijn van alle mensen, 1 Kor. 15:19. *Want zij die leven, worden altijd in de dood overgegeven, om Jezus wil, opdat het leven van Jezus in hun sterfelijk vlees zou geopenbaard worden*, 2 Kor. 5:11. Eveneens als degenen, die daar zijn neergeworpen op een smartelijk ziek- of krankbed, dagelijks als sterven en van tijd tot tijd in krachten afnemen en minder worden, totdat eindelijk de dood zelf een einde komt maken aan al hun droevige smarten, alzo gaat het ook toe met de afsterving van de oude mens in de ware gelovigen. Aan welke bange ellenden en ziekten en krankheden der zonde gaan zij niet dagelijks jammerlijk kwijnen, en roepen al zuchtende uit met de Apostel: *"Ik, ellendig mens! Wie zal mij verlossen uit het lichaam dezès doods?"* Rom. 7:24.

De tijdgelovigen, die daar somtijds naar gebonden zitten met de banden der ellende, mogen dan schijnen, alsof zij waarlijk ook alzo gingen in al zulke doding des vleses, maar het is zo zeer de zonde niet, als wel het drukkend kruis van de zonde, hetwelk hen zo lastig valt. Als slechts hun *oude mens* gerust moge leven in vrede, dan zouden zij over hem zo niet klagen, maar nu klagen zij zeer, omdat zijn leven hun zo onrustig en moeilijk valt. Voorwaar, dit is de ware afsterving van de oude mens niet, wanneer men zijn leven nog zo sterk bemint.

Deze zaak zal nader aan ons blijken, als wij ten laatste ook in overweging nemen:

3. Hoe het zich in de bekering met die afsterving van de oude mens eigenlijk toedraagt. De Catechismus beschrijft ons dezelve, *als zijnde een hartelijk leedwezen, dat wij God door onze zonden vertoemd hebben, en dezelve hoe langer hoe meer haten en vlieden*. Het is de Heilige Geest, die in de harten van de ware uitverkorenen, als hun zalig bekerings-uur daar is, deze Goddelijke en hemelse genade op een zeer krachtige wijze dan gaat werken, door de ingestelde middelen. Zij liggen dan geheel dood en ongevoelig in het leven van de zonde, en zij kennen hun zonden niet, omdat zij de hoge en heilige God niet kennen, tegen Wiens geduchte Majesteit zij de zonden begaan hebben, en Wiens schrikkelijke vloek en toorn op hen rusten. Wat zij dan van hun zonden ook al mogen denken, bevatten, spreken en belijden, dat alles is maar blind en vleselijk, en laat hen altijd steken in de Farizeese waan van eigengerechtigheid, welken zij niet eer afleggen, voordat zij geestelijk overtuigd, en in de ware boete ingeleid worden. Ja, hoe zeer zij in die dodelijke waan ook al soms geschud en beroerd mogen worden door de algemene overtuigingen van de Geest, zulks mag toch in het minst niet helpen, om hen van alle ijdele steunsels van eigengerechtigheid geheel te ontbloten.

Waarlijk, het is niet wel te zeggen, hoe eeuwig onmachtig de mens is van zichzelf, om als een verloren en radeloos zondaar in Adam, eenmaal geheel neer te bukken met zijn gemoed onder die Goddelijke sententie des doods, welke al terstond in het Paradijs over de zone werd uitgesproken. Hij werkt al, om te blijven leven, en om zijn eigen leven vast te houden, al zou hij dan ten laatste ook nog weer een nieuwe Evangelische eigengerechtigheid gaan smeden van zijn geloof, van zijn begeerte naar Christus, en van zijn zuchten, tranen en diergelijke om de hoop van zijn zaligheid onder een deel plichten en godsdienstplegingen daar dan zo heimelijk op neer te zetten. En toch is het allemaal inderdaad anders niet, dan het eigen leven van de oude mens, of van de verdorven Adams-natuur, welke niet waarlijk

gekruist en gedood, maar slechts een weinig aan de grond geschud en bewogen is, en die dan snel weer wordt gerustgesteld met een Evangelisch tijdgeloof, en met de schijngeestelijke vruchten, die aan deze half vermolmde boom nog welig genoeg wassen. En zie, dit wil men dan nu zo voor een ware afsterving van de oude mens doen doorgaan. Maar geheel anders ligt het werk met de ware bekeerde gelovigen, die door de Goddelijke genade eenmaal recht in Christus komen. Deze worden eerst zalig geleid in de geestelijke dood van het eigenzelve, of van *de oude mens*, om waarlijk vatbaar te zijn voor het leven van Christus, door Zijn Geest. En dit geschiedt door die middelen, welke hier worden aangewezen.

Eerst, door het ontvangen van een hartelijk leedwezen in het binnenste van hun zielen, dat zij God door hun zonden vertoornd hebben.

Er is tevoren van ons in het Tweede Hoofdstuk zo wij achten, van de leer van de overtuiging zelf genoeg gehandeld. Hier komt bijzonder in aanmerking, hoe de ware Christen-overtuiging altijd een dadelijk of hartelijk leedwezen met zich voert, dat wij God door onze zonden vertoornd hebben. In een algemene overtuiging ziet de mens meest op zich zelf, en beklagt zich over het droeve onheil, hetwelk de zonde hem veroorzaakt heeft, zonder zich bijzonder te bekommeren over de God-onterendheid van de zonde, en dat hij door dezelve de Heere zijn God zoo zwaar beledigd en vertoornd heeft. Zulks is maar alleen eigen aan de zaligmakende overtuiging, welke de Heilige Geest werkt in de harten van de ware uitverkoren gelovigen. Daar hebben de arme verslagen zielen dan zeer te doen met de gekwetste en vertoornde Goddelijke Majesteit en met de gruwelijke schuld van de zonde, die tegen dezelve bedreven is, en die de eeuwige dood en verdoemenis waardig is. Hieruit ontstaat dan een hartelijk leedwezen in het gemoed van de oprechte boetvaardigen, dat zij door hun zonden God alzo vertoornd hebben. Dit weegt bij hen het zwaarst van allen, dat zij tegen de Heere, de allerhoogste God, gezondigd hebben en dat Hij hun nu in een vijand verkeerd is, Die met het uitgetogen zwaard van Zijn wrekende Goddelijke gerechtigheid tegen hen moet strijden. Jes. 63:10. Zij roepen hier ook uit: *"Wij liggen in onze schaamte, en onze schande overdekt ons, want wij hebben tegen den Heere onzen God gezondigd,"* Jer. 3:25. En met David: *"Tegen U alleen heb ik gezondigd, en gedaan, wat kwaad was in Uwe ogen, omdat Gij rechtvaardig zijt in Uw spreken, en rein in Uw richten,"* Ps. 51:6.

Voorwaar de ondragelijke last van de zonde wordt van de arme zondaren eerst recht gevoeld, als er Gods toorn bij komt! Alles zou een waar boetvaardig zondaar nog beginnen licht te achten, indien maar de Heere God niet op hem vergramd en vertoornd mocht zijn vanwege zijn zonden. Maar wanneer hij eenmaal levendig bemerkt, dat die beledigde Majesteit zulke verslindende vlammen van gestrenge wraak tegen hen moet uitwerpen, als hem geheel verteren zouden, is het hem niet mogelijk zulks te verdragen, zonder een Borg, Die met Zijn heilig kruisbloed die Goddelijke wraak geheel uitblust, en dezelve in enkel genade verandert. Wie toch die het nooit zelf ondervonden heeft, zal in staat zijn, om die allersmartelijkste droefheid en dat zieldrukkend leedwezen enigszins recht te bevatten, welke Gods enkele ongenade de mens veroorzaakt, die waarlijk gewond en verbroken is, door de kracht van de Geest, over de schuld van zijn zonde? Als men zijn waardste en dierbaarste vader, of man, of broeder, of vriend, door zijn kwaad gedrag eens zodanig vertoornd had, dat men voor hun wraak en vijandschap moest vrezen, hoe smartelijk zou zulks niet vallen voor een teer gemoed, dat nu tot inkeer was gekomen? Hoe zou het immers niet duizendmaal wensen, dat zulks nooit mocht voorgevallen zijn, maar dat de misdaad geheel mocht kunnen uitgewist worden? Indien het ongenoegen van een nietig mens ons zo zwaar kan vallen, voorwaar, wat zal het dan niet zijn, als wij het rechtvaardig ongenoegen van een heilige en almachtige God op onze zielen zullen moeten dragen, vanwege onze zonden? Indien ergens, moet hier voornamelijk de grond gelegd worden van de ware doding van de oude mens. Want wat ook gedragen mocht kunnen worden, Gods toorn kan niet gedragen worden, als er maar eenmaal een heilig en levendig gevoelen is ontstaan in iemands hart, door de werking van de Geest, van de schuld van de zonde. Aanstonds zal een waar boetvaardig zondaar dan het strenge vonnis van de eeuwige dood over zichzelf strijken. Hij zal het zwaard van de Goddelijke gerechtigheid drukken in het hart zelfs van zijn oude mens, en dien ook geheel verdoemen

en veroordelen, als hebbende de allerhoogste tijdelijke en eeuwige straffen van God verdiend. O, wat een hartgrondige schaamte en berouw, wat een bittere droefheid gevoelt hij nu, omdat hij tegen de Heere gezondigd heeft, en ook al zijn leven niet anders gedaan heeft? Hoe walgt hij van zichzelf en verfoeit zijn vorige zondewegen. Wat bemerkt hij nu toch aan zijn oude mens anders dan zonde en vloek? Zijn allerbeste werken zijn nu zelfs veel gruwelijker in zijn ogen, dan hem voorheen zijn slimste zonden ooit konden zijn! Want hij bemerkt er nu niet anders in dan de snoodste geveinsdheid en vijandschap tegen God. Het ware licht van de overtuiging en het smartelijk gevoelen van Gods toorn zijn dan de middelen om de oude mens te doden in zijn grond en wortel, want hij kan onmogelijk blijven leven als God Zelf door Zijn Geest de sententie van de eeuwige dood over hem uitspreekt in de ontwaakte consciëntie van de zondaar.

En waar deze Goddelijke overtuiging alzo is begonnen, daar zet de Heilige Geest dezelve dan gedurig verder voort door Zijn almachtige werking. Want de ware gelovige ontvangt niet slechts eenmaal in de bekering zodanig hartelijk leedwezen over zijn zonden, maar dat werk des Geestes bekommt dan ook in hem, evenals alle andere genade, zijn gedurige voortgang en toeneming. De Heere laat zijn werk nooit ten halve steken, maar als Hij Zijn heilig zaad nu heeft uitgestrooid in onze zielen, dan laat Hij hetzelfde aldaar ook opwassen. De ogen van Zijn arme kinderen worden hier door de middelen der zaligheid dan steeds hoe langer hoe meer geopend. Gods licht is een schijnend licht, voortgaande en lichtende tot den vollen dag toe, Spr. 4:18. Al wie eens waarlijk heeft aangevangen, hartgrondig berouw te dragen, omdat hij God door zijn zonden vertoornd heeft, diens berouw is dan door de hemelse genade een aanwassend berouw. Hetzelfde wordt, naardat de Heilige Geest belieft te werken, dan al steeds groter, teerder en hartelijker, en breidt zich al hoe langer hoe wijder uit over de dagelijkse schuld van de zonde, en over de nog zo menigvuldige bijliggende verdorvenheid van het vlees. En zie, naarmate Gods kinderen zichzelf en hun zondige wegen meer verfoeien met een innig leedwezen, moet de oude mens der zonde in hen ook meer gedood worden en zijn levenskracht verliezen. Voorwaar, wij moeten maar eens zo gelukkig worden door Gods genade, dat Zijn Geest ons Zelf wil leren, om de Goddelijke toorn en de vloek terdege vast te leggen aan onzen oude mens, dat hij daar niet weer los van komen kan, dan zullen wij zekerlijk bevinden dat zijn kracht meest gebroken zal worden en dat hij nu flauwer werkingen in ons zal voortbrengen. Wij zullen dan met zijn afsterving allengskens overgaan in het heilige leven van Christus, en hoe wij daar meer van ontvangen mogen, hoe wij dan steeds sterker in de Heere zullen worden en in de sterkte Zijner macht, om de strijd tegen deze inwonende vijand ernstig voort te zetten. Maar helaas! hier scheelt het de arme Godzaligen, dat zij doorgaans nog te teer vallen voor dit geestelijke werk. Zij ontzien en verschonen hun oude mens nog veel te veel, en straffen hem niet genoeg met Gods toorn, welken hij niet verdragen kan. En hier vandaan komt het, dat hij zo weinig sterft, ja dat hij dikwijls zijn verloren krachten wel weer terugneemt en dan ook wel droevige werkingen voortbrengt, gelijk wij zien kunnen in de voorbeelden van David en van andere heiligen. Ach, dat wij dagelijks meer ernstig konden betreuren, dat wij God door onze zonden vertoornd hebben! Wij zouden dan onze leden, die op de aarde zijn, niet slechts doden, maar die zelfs ten grave voeren. En hoe zouden wij dan niet wel opstaan met de Heere Jezus in het nieuwe leven des Geestes.

Ten tweede. *De afsterving van de oude mens is ook gelegen in het haten van de zonde.*

De haat is de wortel van de doodslag, want hetgeen men haat, misgunt men ook het leven, en dat zal men ook zoeken tegen te gaan en ten onder te brengen, zoveel men immer kan. Een eigenlijk, die zijn broeder haat is een doodslager, 1 Joh. 3:15. Indien wij dan ook onze oude mens haten, uit het vernieuwde genadebeginsel van de Heilige Geest, dat wij ontvangen in de bekering, zo kan het niet anders wezen of die heilige haat zal dan ook zekerlijk werken tot haar ondergang en verderf. En ook moet zodanige haat noodzakelijk vloeien uit dat hartelijke leedwezen, hetwelk wij dragen over de zonde, en dat wij God door dezelve zo vertoornd hebben. Hoe dit leedwezen dieper gezonken is in ons gemoed, hoe wij dan ook een sterkere afkeer van de zonde zullen hebben, en dezelve zullen haten met een volkomen haat, Ps. 139:22. De liefde Gods is de zuivere grond van de haat tegen de zonde.

Wanneer wij dan eenmaal met het smartelijkste leedwezen gewaar zijn geworden, hoezeer wij de hoge en heilige God met onze zonden hebben onteerd, beledigd en vertoorned, als ons dit recht bitter is geworden, o, wat zullen wij onze oude mens der zonden dan niet haten? Hoe uitnemend snood en gruwelijk zal hij ons dan voorkomen, en hoezeer zullen wij ons dan tegen hem stellen, en niet aflaten, met ernstig bidden en zuchten, dat hij door de hemelse genade toch hoe langer hoe meer in ons mocht gedood en ten onder gebracht worden. *Gij, liefhebbers des Heeren, haat het kwade*, Ps. 97:10. *En haat ook den rok, die van het vlees bevekt is*, Judas vs. 23: *Hebt een afkeer van het boze*, Rom. 12:9. Dit kan niet anders zijn, indien maar het leedwezen, dat wij dragen over onze zonden recht hartelijk is, en als hetzelfde een diepe wond maakt binnen in ons gemoed. Want wij zullen voorzeker datgene niet langer kunnen aanhangen of beminnen, welks verfoeilijkheid ons de allermeeste smart en droefheid aandoet. Zolang als men in de zonde nog een waarachtig vermaak en genoegen kan vinden, zal men die geenszins haten, of zich daar ernstig over beklagen, maar wanneer de zonde eens ons grootste en drukkendste kruis geworden is, dan zal zij ook onze grootste vijand zijn. De droefheid over de zonde ontsteekt de haat tegen dezelve, en hoe wij haar meer haten, hoe wij er dan ook ernstiger tegen zullen strijd voeren met de wapenen des Geestes, om ze geheel ten onder te brengen. Wij zullen dat boze en onreine vlees der zonde dan niet meer gerust bij ons laten leven en huisvesten, en God zo gedurig vertoornen. O nee, de liefde van Christus zal ons dan dringen, om het vlees te kruisigen met de bewegingen en begeerlijkheden, hoe smartelijk zulks ons schoon mocht vallen, Gal. 5:24. En zo is de haat tegen de zonde dan het soevereine middel tot afsterving en tot doding van de oude mens. Laat maar de zonde recht van ons gehaat worden, dan zal zij niet langer gerust blijven leven. Indien Gods oprechte kinderen het hier eens konden brengen, door hun inwonende genade, dat zij de zonde dodelijk mochten haten, de kleinste zonde en de grootste zonde, en dat die heilige haat dan ook nog dagelijks in hen mocht aanwassen en toenemen, wat werden zij dan zelfs hier op de wereld niet wel gelukzalige mensen, en hoe zouden zij dan ook niet zeggen met de Apostel: *Het leven is mij Christus, en het sterven is mij gewin*, Fil. 1:21.

Ten derde. Waar nu een hartelijk haten van de zonde is, daar zal dan ook een ernstig vlieden van dezelve zijn. Liefde zoekt vereniging, maar haat zoekt scheiding. Want wie zouden toch gemeenschap begeren met een hatelijk en afschuwelijk voorwerp? Maar er is in de wijde wereld geen zo afschuwelijk ding als de zonde, wanneer die bij Gods licht recht van ons gezien en smartelijk betreurd wordt, zoals zulks geschiedt in de ware bekering. O! hoezeer zal een heilig gemoed, hetwelk heeft aangevangen de zonde oprecht te haten, dan ook niet bezorgd zijn om dezelve alleszins te vlieden, en zich daar geheel wijd van af te zonderen! Dit is een voornaam grondgebrek in de bekeringen van de geveinsden, dat zij nooit een hartelijk leedwezen dragen over de zonde, als zonde, en daarom het heilloze verbond met de zonde ook niet waarlijk trachten te verbreken, om die alleenlijk nu te haten en te vlieden. Gelijk die de hoer aanhangt, één lichaam met haar is, 1 Kor. 6:16; also hangen zij ook altijd heimelijk de zonden aan met hun innige zielsgenegenheid, en zij vinden in haar stille omhelzing nog steeds hun beste vermaak. Daarom is ook hun beste bekering, in Gods heilige ogen, maar een verrotte en verdoemelijke bekering.

Maar geheel anders gaat het met de oprechte Godzaligen, die van de Heilige Geest, in Christus bekeerd worden. Deze ontvangen dan zo'n haat en afkeer van de zonde, in hun vernieuwd gemoed, uit oorzaak van derzelve gruwelijkheid en Godonterendheid, en van hun allerbitterste leedwezen daarover, dat zij nu ook hun volkomen toestemming geven, en alleenlijk maar verlangen om van de zonde geheel gescheiden te worden, evenals een man zich laat scheiden van zijn ondeugdzaame vrouw, van welke hij eindelijk een onverzoenlijke afkeer heeft gekregen. Dan vlieden zij tot Christus, zodra zij eenmaal vlieden van de zonde. *Want die Man is hun als een verberging tegen de wind van Gods toorn, en een schuilplaats tegen de vloed der zonde, die hun geheel zou overstromen*, Jes. 32:2. En zie, dit zelve dat zij naar God bedroefd zijn geworden, hoe grote naarstigheid het in hen gewrocht heeft? Ja, onlust, ja, vreze, ja, verlangen, ja, ijver, ja, wrake, 2 Kor. 7:11. Het is niet te zeggen, hoezeer een teer Godzalig gemoed, in

de dierbare nabijheid van de Heere Jezus, zonder ophouden ernstig zal arbeiden en strijden, en zuchten, en waken, en worstelen, volgende de weg van Gods ordonnantiën, om toch maar hoe langer hoe meer gescheiden te worden van de zonde, en dat de oude mens geheel met tak en wortel in haar leden mocht uitgeroeid worden, door de kracht van de hemelse genade. Voorwaar, niemand moet menen, dat de oude mens lichtelijk van zelf zal sterven. Ach, neen! het onkruid sterft niet lichtelijk, en ook als het schijnt gestorven te zijn, dan steekt haar wortel nog diep in de grond, en spruit snel weer uit. Indien de oude mens waarlijk sterven zal, dan moet dezelve van ons met de geestelijke geloofswapenen van onze heilige strijd, in Christus, gedurig aangevallen en dapper bevochten worden, en hij moet elke keer geslagen en gewond, ja gedood en gekruist worden, en zijn bloed en krachten allengskens verliezen, of wij moeten niet verwachten dat hij ooit zal sterven. Het gaat hier de ware gelovigen ook, gelijk het oudtijds de Israëlieten is gegaan in het land Kanaän, tot welke Mozes zeide: *De Heere uwe God zal deze volken voor uw aangezicht allengskens uitwerpen, haastelijk zult gij ze niet mogen te niet doen, opdat het wild des velds niet tegen u vermenigvuldige*, Deut. 7:22. Hoewel de grond van de afsterving van de oude mens dan waarlijk in de bekering gelegd wordt, zo zullen de bekeerde gelovigen, in de kracht van Christus, toch altijd met de overgebleven zonden te strijden en te worstelen hebben, tot aan hun dood toe. Zij zullen daar wel altijd hun werk aan vinden, om de zonden, als de Catechismus zegt, hoe langer hoe meer te haten en te vlieden. Dat hoe langer hoe meer is hier de grote zaak, waar het verder al op aankomt. Het moet hier ook heten, gelijk de Apostel zegt: *Daarom, nalatende het beginsel der leer van Christus, laat ons tot de volmaaktheid voortvaren; niet wederom leggende het fundament van de bekering van dode werken, en van het geloof in God*, Hebr. 6:1. Wie altijd alleen wil timmeren aan het fundament, die zal zijn huis nooit volbouwd zien. En wat zal toch zo een uitvoeren? Daar moet een hoe langer hoe meer zijn, of onze werken zullen anders zekerlijk niet vol gevonden worden voor God, Openb. 3:2. Hoe langer hoe meer hartelijk leedwezen dat wij God door onze zonden vertoornd hebben, en een hoe langer hoe meer haten en vlieden van dezelve, ziet, deze is de ware afsterving van de oude mens. En dit is dan het eerste deel van de ware bekering, waar geen geveinsde, zo lang hij een geveinsde zal zijn en blijven, ooit iets van zal kunnen genieten.

Laten nu de blinde patronen of voorstanders van een zogenaamde Evangelische bekering, zonder een benauwde wettische overtuiging, hier vrij hun best doen, om de arme zielen, die gaarne bedrogen willen zijn, op alle wijzen wel terdege in te stampen, hoezeer gemakkelijk en zacht en liefelijk sommigen somtijds wel getrokken worden tot de zalige gemeenschap van Christus, enkel door de touwen der liefde van de beminnelijke Evangelie-beloften, maar, zij zullen met al hun arbeid dan toch niet anders uitvoeren, dan die Ezechiëls-vrouwen gedaan hebben, die de kunst hadden geleerd om kussens te naaien voor alle okselen der armen, en hoofddeksels te maken voor het hoofd van alle statuur om de zielen te jagen, en over welker hoofden de Heere daarom ook zo een verschrikkelijk *wee* uitroept, Ezech. 13:18. De eenvoudigste Gereformeerde Christen zal wel lichtelijk bemerken, waar het met zo een schoonvergulde Evangelische leer toch naar toe gaat, en hoe dezelve enkel dient, om het gehele eerste bekeringsstuk van de afsterving van de oude mens aan een kant te stellen. Dit is het grote geheim, dat achter die ongelukkige handel steekt: zij doen een nieuwe mens door het Evangelie opstaan, zonder dat er een oude mens door de Wet gestorven is. En dat heet dan bij hen een Evangelische bekering, in onderscheiding van een wettische bekering.

Maar zo lang als onze Gereformeerde leer van de twee delen van de bekering staan zal blijven (en die zal door Gods almachtige genade wel staan tot de eeuwigheid toe), zullen deze lieden, met hun nieuwmodisch model van bekering zeker onder ons wel altijd achteraf moeten werken, en niet anders uitvoeren, dan dat zij, op zijn Pelagiaans of Enthousiast de nieuwe mens over de huid van de oude mens heen zullen halen. Dit zal het al zijn, Zij zullen des Moormans huid niet veranderen, hoewel zij hem ook zindelijk wassen en kunstig kleden, Jer. 13:23. Hun beste werk zal altijd maar een wit gepleisterd graf zijn, in die vorm, als de Zaligmaker ons beschreven heeft, Matth. 23:27, 28.

b. b. Nu volgt het andere deel of stuk der bekering, zijnde *de opstanding van de nieuwe mens*. In welker overweging wij dan ook weer op drie zaken hebben te letten. (Vraag 90)

1. Op de nieuwe mens zelf.
2. Op zijn opstanding. En
3. op de wijze, hoe die toegaat.

1. De nieuwe mens is die heilige Christen-natuur, of dat nieuwe geestelijke leven, hetwelk de ware gelovigen in de bekering van Christus hun Hoofd komen te ontvangen, zodras als zij de onheilige en verdorven Adamsnatuur, of het vlees hebben beginnen te verzaken en af te leggen en uit het oude wettische zonde- en eigengerechtigheidsleven, door de werking van de Heilige Geest, nu zijn overgegaan in het nieuwe Evangelische geloofs en genadeleven van Christus. Het is dat kostelijk beeld van de hemelse, hetwelk zij nu gaan dragen voor het onreine beeld van de aardse, dat zij eerst gedragen hebben, 1 Kor. 15:49. De Heere Jezus Christus, *het Beeld des onzienlijken Gods*, Kol. 1:15, is zelf de ware grondslag van die heilige nieuwe mens. Want ziet, Hij is het vaste en onbewegelijke, Goddelijk fundament, waarop het alles rust en samengesteld wordt. *En niemand kan een ander fundament leggen dan hetgeen gelegd is, hetwelk is Jezus Christus*, 1 Kor. 3:11. *Op deze Petra*, horen wij Hem zeggen, *zal Ik Mijn Gemeente bouwen, en de poorten der hel zullen dezelve niet overweldigen*, Matth. 16:18. En op deze Petra wordt ook de nieuwe mens gebouwd, die geheel alleen rust op Christus. Hoe vast staat dezelve dan gegrondvest op de rotssteen der eeuwen, die alle dingen draagt door het Woord Zijner kracht! Hebr. 1:3. Al wat op een mindere grond gebouwd is, dan op Christus Zelf, mag nooit in waarheid een nieuw mens geheten worden, maar dat is en blijft alleen de oude mens onder een nieuwe gedaante. Het evangelie maakt menigvuldig gewag van die nieuwe mens: die beschrijvend als de inwendige mens, Rom. 7:22; 2 Kor. 4:16; Ef. 3:16, de verborgen mens des harten, 1 Petrus 3:4, een nieuw schepsel, 2 Kor. 5:17; Gal. 6:15, een nieuw deeg, 1 Kor. 5:7, het gemoed, Rom. 7:26 en 12:2, de Geest, in tegenstelling van het vlees, Matth. 26:41; Rom. 8:1, 5; Gal. 5:16. 17. Bij de profeet Ezechiël heet dezelve een nieuw hart en een nieuwe geest, Cap. 18:31 en 36:26, een vlesen hart, Cap. 11:19 en 36:26. En bij de Psalmist een rein harte en een vaste geest, Ps. 51:12.

Alle zeer voegzame benamingen, om ons de rechte aard en geestelijke hoedanigheid van deze nieuwe natuur van de gelovigen, in Christus, levendig af te beelden, gelijk als uit derzelfer opening nader zou blijken. Daar kan voorwaar niets schoner of voortreffelijker, buiten het Wezen van God, hier op de wereld van ons aanschouwd worden, dan even deze nieuwe mens of dat onbevlekt Hemels en Goddelijk beeld, waarmee alle ware gelovigen van de Heilige Geest in de bekering beschonken worden, zodra zij als ranken, door het geloof, in de ware Wijnstok Christus worden ingelijfd, Joh. 15:1-5; Rom. 11:24. De blinde, vleesgezinde wereld zal zich dwaas vergapen aan de vergankelijke schoonheid van de uitwendige mens, hoewel die toch niet anders is dan enkel stof en as, en ook wel haast een geheel afschuwelijk wormen-aas zal zijn. Maar ziet, de ware schoonheid en beminnelijkheid moet men alleen zoeken aan de inwendige mens, die niet aanschouwd wordt dan met de geestelijke ogen van een rein gemoed. Daar zal men dan het onverderfelijke versiersel zien van een zachtmoedige en stille geest, die kostelijk is voor God, 1. Petrus 3:4. Al wie nog geheel ontbloot is van dit heilige versiersel, die is dan een zeer lelijk monster in Gods ogen, en geen uitwendig sieraad, noch het schoon blanketsel van een gepleisterde vroomheid kan deze lelijkheid wegnemen. Ach, of de Heere gawe, dat de ellendige mensen de ware schoonheid en heerlijkheid eens leerden kennen, welke een mens bezitten moet, die hem door Christus zal behagen Want deze nieuwe naam zal niemand kennen, dan die hem ontvangt, Openb. 2:17.

Indien wij verder acht geven op de benaming van *nieuwe mens*, onder welke die geestelijke en hemelse natuur van de ware gelovigen ons wordt voorgesteld, dan zullen wij haar eigenlijke gelegenheid bij Gods licht daaruit nog nader kunnen verstaan, en hoe die waarlijk als een nieuwe mens is, in

onderscheiding van de oude mens der zonde, welke in de bekering worden afgelegd. Want minder is de oprechte bekering niet in haar wezenlijke aard en grond, dan een geestelijke mensverandering, of een nieuw leven uit de doden. Daar sterft een mens in Adam, en daar staat een ander mens op in Christus: hoewel het persoonlijk dezelfde mens is en blijft, die zodanige Goddelijke vernieuwing of herschepping zalig ondergaat. Want niet het natuurlijke, geschapen wezen, maar alleen de aard of hoedanigheid en de eigenschappen en werkingen van de mensen, zo ver die zedelijk zijn aan te merken, worden hier van Gods Geest inwendig veranderd. Een onheilig mens wordt door de bekering een Godzalig mens. Een ongelovige wordt een gelovig mens. Hij, die voorheen door zijn natuurlijke, oorspronkelijke verbintenis met de aardse Adam enkel aards en vleeselijk was, wordt in zijn grond, door zijn nauwe geloofsverbintenis met de hemelse Christus, enkel, hemels en geestelijk, naar de inwendige mens. Wonderbare en zalige verandering! Aldus is die nieuwe natuur van de gelovigen, welke zij van de Heilige Geest komen te ontvangen in de bekering, dan waarlijk ook een mens, niet slechts omdat het de mens zelf is, die aldus inwendig in Christus vernieuwd en veranderd wordt, maar omdat die geestelijke vernieuwing ook gaat over de gehele mens, beide naar ziel en lichaam, evenals wij zulks tevoren ook gezien hebben in de oude mens.

2. Een *nieuwe mens* wordt die ook met reden genoemd,

- a. Omdat die gehele mens, met alles wat hem aanhangt, waarlijk nieuw en uit God geboren is, 1 Joh. 3:9, en daarvoor de bekering niets van was. Hij wordt door Gods almachtige genade eerst geteeld en geschapen, zodra de zondaar oprecht bekeerd en ingelijfd wordt. Want zo iemand in Christus is, die is een nieuw schepsel: het oude is voorbijgegaan, ziet, het is al nieuw geworden, 2 Kor. 5:17. *En wij zijn Zijn maaksel, geschapen in Christus Jezus tot goede werken, Efése 2:10.* Dit is dan de nieuwe mens, die vernieuwd wordt tot kennis, naar het evenbeeld Desgenen, Die Hem geschapen heeft, Kol. 3:10.
- b. Ja, nieuw wordt deze geestelijke mens in Christus geheten, om haar heilige schoonheid en uitmuntende heerlijkheid, waarvan zo-even reeds gemeld is. Want het is een eigenschap van hetgeen nieuw is, dat het zijn bijzondere schoonheid en voortreffelijkheid bezit, boven hetgeen oud en aan het vergaan en afnemen is. Wat kan er van die nieuwe mens toch uitmuntender gezegd worden dan dat die een kind Gods is, gelijk de oude mens een kind des duivels is?
- c. Eindelijk heet die mens ook nieuw om haar duurzaamheid en bestendigheid aan te wijzen, gelijk zulks ook eigen is aan nieuwe dingen, in tegenstelling van die oud zijn en haast vergaan zullen. *Die nieuwe mens is onvergankelijk en geheel onverderfelijk, 1 Petrus 3:4. Want Gods zaad blijft in hem, 1 Joh. 3:9.* Hij heeft zijn grondslag onbeweeglijk in Christus door de Heilige Geest, en kan dus alsoo weinig vergaan als Christus Zelf, Die het Hoofd en de Behouder van Zijn eigen lichaam is, Efése 5:23. *Ik zal u Mij ondertrouwen in eeuwigheid, zo luidt het Goddelijke huwelijksverbond van Christus met alle ware gelovigen, Hoséa 2:18. En een iegelijk die leeft, en in Mij gelooft, zal niet sterven in der eeuwigheid, Joh. 11:26.* En meer dan duizend zulke heilige beloften, tot verzekering van die troostrijke waarheid, ontmoeten ons doorgaans in het Evangelie.

Indien dan ook de uitwendige mens op allerhande wijze verdorven wordt, zo blijft het toch zeker, *dat de inwendige te meer vernieuwd wordt van dag tot dag, 2 Kor. 4:16.* Dezelfde hemelse genade, die de oude mens steeds doet afnemen en sterven, doet ook de nieuwe mens dagelijks toenemen en opwassen in Hem, Die het Hoofd is, met Goddelijke wasdom, Kol. 2:19, totdat de dood, die anders alles geheel verderft, dezelve eens volmaakt nieuw zal maken in de zalige eeuwigheid. Want deze nieuwe mens (zijnde door het geloof vast gegrond en ingelijfd in Christus, de Middelaar van het Nieuwe Testament), heeft ook de beloften der eeuwige erve ontvangen, Hebr. 9:15, en kan dus niet vergaan, al verging ook de gehele wereld met alle schepselen. *Gelijk een wervelwind voorbijgaat, alsoo is de goddeloze niet meer, maar de rechtvaardige is een eeuwige grondvest, Spr. 10:25.* Wat een zeldzaam zalig en gelukkig schepsel is deze nieuwe mens dan niet? Wat moest er om haar opstanding in onze harten door Gods genade ook niet ernstig van ons gestreden en gearbeid worden! Hoe zullen de ellendige mensen hun gehele leven

hijgen en woelen en wurmen, om alle andere dingen, die toch maar nietig en vergankelijk zijn! Maar de nieuwe mens in Christus is het bestendig wezen, dat Hij weglegt voor de oprechten, waar zij dagelijks meest om moesten arbeiden, indien zij waarlijk wijs waren, Spr. 2:7.

2. *Deze nieuwe mens heeft zijn beginsel en zijn opstanding in de waarachtige bekering van de Heilige Geest.* Dan wordt ze niet slechts aangedaan met de Heere Jezus Christus, gelijk een kleet, tot bedekking der inwendige zielsnaaktheid, Ef. 4:24; Kol. 3:10, vergeleken met Rom. 13:14 en Gal. 3:27; maar eveneens als een dode uit het stof der aarde opstaat, wanneer Gods almachtige hand hem levendig maakt, zo staat ook de nieuwe mens geestelijk op in onze harten, zodra de oude mens nu waarlijk gestorven is. Dan komt de wet des Geestes des levens in Christus Jezus ons vrijmaken van de wet der zonde en des doods, Rom. 8:2. Deze opstanding geschiedt niet zonder, maar met Christus. Want ook toen wij dood waren door de misdaden, heeft Hij ons levendig gemaakt met Christus, Ef. 2:5. Maar wie zal zulks verstaan, die het in zijn eigen ziel door de genade Gods niet heeft ondervonden? Of zou ook een dode enig recht begrip van het leven kunnen maken? Het leven valt niet onder het begrip, dan van dengenen, die het bezit, en die zelf leeft. Een onbekeerd mens, die nog geestelijk dood is, zal dan nimmermeer recht kunnen verstaan in kracht en waarheid, wat toch het geestelijk leven is, en hoe de nieuwe mens opstaat, en gelovig gaat leven in Christus. Voorwaar, ook deze verborgenheid der Godzaligheid is groot, 1 Tim. 3:16 en ze is met zeven zegelen zeer vast gesloten voor het gehele geslacht van de huichelaren van allerhande soort. Nochtans leert de Heilige Schrift ons overvloedig, hoe de ware wedergeboren gelovigen, de zwakken en de sterken in de bekering met de Heere Jezus Christus uit de akelige zondedood zalig komen op te staan, door de almachtige kracht van Zijn levendmakende Geest. Hierop ziende zeide de Zaligmaker: *Ik ben de opstanding en het leven, die in Mij geloofd zal leven, al ware hij ook gestorven*, Joh. 11:25. Zo is dan Christus Zelf onze opstanding en ons leven, dewijl Hij de opstanding van een nieuwe mens voor alle ware gelovigen verworven en verdiend heeft, en hen die ook dadelijk schenkt door Zijn Geest, wanneer Hij Zelf door het geloof in hun harten komt wonen, Ef. 3:17. Dan staat de nieuwe eerst in ons op, als Christus Zelf in ons gaat opstaan, en als wij (door de afsterving van de oude mens), met Hem een plant geworden zijnde, in de gelijkmaking Zijns doods, zulks nu ook zijn in de gelijkmaking Zijner opstanding, Rom. 6:5. Daar zal nooit iemand enigszins komen tot de wederopstanding der doden, anders dan door middel van een gelovige en geestelijke kennis van Christus en van de kracht Zijner opstanding, Fil. 3:10, 11. *Want dit is het eeuwige leven (en dit is dan ook de ware grond van de nieuwe mens) dat zij U kennen, den enigen waarachtigen God, en Jezus Christus, Dien Gij gezonden hebt*, Joh. 17:3. Alwaar dan niet eerst een oprechte geloofsvereniging met Christus binnen in het gemoed van de dode zondaar door de Heilige Geest wordt opgericht, daar zal men dan altijd tevergeefs van een nieuwe mens en van zijn opstanding spreken. De mens mag dan ook begaafd zijn met de schoonste schijngeestelijke deugden en werken, ja met alles wat hem in staat kan stellen, om een gedaante van Godzaligheid en een kunstig beeld van het Christendom voor de ogen van de blinde wereld uit te hangen, maar het is in waarheid de nieuwe mens niet, waar de Apostel van gewaagt, zeggende: *In welken gij ook met Hem opgewekt zijt; door het geloof der werking Gods, Die Hem uit de doden opgewekt heeft*, Kol. 2:12. Het is slechts de oude mens onder een andere gedaante, als wij meer gezegd hebben.

Voorwaar, daar behoort geheel wat anders toe, om een nieuwe mens in ons op te wekken. Dan moeten wij eerst een hemels geloof ontvangen, waardoor wij komen in de ware gemeenschap van de Drie-enige God, wanneer ook op onze staat zal passen, hetgeen de Schrift vermaant: *Indien gij dan met Christus opgewekt zijt, zo zoekt de dingen die boven zijn, daar Christus is, zittende aan de rechterhand Gods*, Kol. 3:1.

3. *De zaak zal nog klaarder blijken, als wij verder ook de manier of gelegenheid in aanmerking nemen van de opstanding van de nieuwe mens. Dezelve is niet anders, dan een hartelijke vreugde, in God, door Christus.* En een lust en liefde om naar de wil van God in alle goede werken te leven. *Beide deze zaken*

liggen zeer nauw aan elkander verbonden, en kunnen zonder elkanders gemeenschap in genen dele ooit bestaan. De ene brengt de andere voort uit haar eigen aard en nature. Want evenals in de afsterving van de oude mens het hartelijk leedwezen over de zonde ook noodzakelijk een inwendig haten en vlieden van de zonde komt te veroorzaken, alzo veroorzaakt hier de ware Goddelijke vreugde in de harten van de gelovigen ook een ernstige lust en liefde tot de gerechtigheid, of tot het leven in de goede werken. Al wie deze twee van een wil scheiden, die moet dan Christus met Belial tezamen voegen.

Eerst staat ons hier dan acht te geven, hoe de opstanding van de nieuwe mens haar grondslag heeft in de ware geestelijke vreugde over de Goddelijke genade, de hemelse genade die zij bezitten en steeds te werk stellen en door welke zij alles alleenlijk vermogen, Fil. 4:13. Zo worden der gelovigen daden en oefeningen van heiligmaking dan genoemd:

1. werken. Niet alleen omdat deze hun eigen of personele werken zijn, welke zij gedurig doen en voortbrengen door de kracht van de Heilige Geest, volgens de vermaning van Paulus: *Werkt uws zelfs zaligheid met vreze en beven*, enz., Fil. 2:12, 13; maar ook, omdat tot het behoorlijk verrichten ervan steeds een ernstige studie en voornemen, kracht en arbeid, ijver en naarstigheid, voorzichtigheid en standvastigheid, enz. zekerlijk vereist worden. Waarlijk, de Godzaligheid is wel de voordeligste en vermakelijkste, maar tevens ook de moeilijkste arbeid, vanwege een christens menigvuldige zwakheid en van zijn altijd bijliggend zondige vlees, en de gedurige tegenstand van de wereld en van de satan. Gelijk een schip, dat tegen een sterke stroom moet opzeilen, alzo moet de arme gelovige hier ook altijd opvaren tegen de stroom van duizend moeilijke zwaarigheden en verhinderingen, indien hij anders in de ware Godzaligheid door genade enige vorderingen zou maken. Voorwaar, hier mag ieder oprecht en vroom christen dan ook wel uitroepen: *Heeft niet de mens een strijd op aarde, en zijn zijn dagen niet als de dagen des dagloners? Gelijk de dienstknecht hijgt naar de schaduw, en gelijk de dagloner verwacht zijn werkloon, alzo zijn mij maanden der ijdelheid ten erve geworden, en nachten der moeite zijn mij voorbereid*, Job 7:1-3. Laten de arme kinderen van God hier maar eens door de heilige Voorzienigheid op moeilijke en zware posten gesteld worden, waarin zij het met de Heere moeten wagen, om hun eigen vlees waarlijk te kruisigen, de wereld met al de zienlijke schepselen te verzaken en getrouw aan licht en plicht te zijn wat er ook van komen mocht, zij zullen dan weldra bevinden, dat het werken zijn die zij steeds te doen hebben en dat zij gedurig en alle ogenblikken des Heeren almachtige genade daartoe nodig hebben. Doch zonder gewichtige posten zal hier maar weinig recht van kunnen geleerd worden. Immers, wat het eigenlijk is, waarvan de Schrift zoveel melding maakt, om te strijden, te waken, te werken, te arbeiden, zich te benaastigen, te zoeken, geweld te doen, en duizend zulke dingen, dat zal een dadelijke geestelijke oefening des Heeren volk allerbest doen verstaan. Ja, hetgeen er tot een ernstige en standvastige studie van de Godzaligheid behoort, heet ook terecht werken in het meervoud, om de menigvuldigheid en verscheidenheid van zovele heilige deugden en genaden, plichten en oefeningen, posten en wegen, arbeid en moeite, strijd en verdrukking aan te wijzen; welke de naarstige betrachtting van het ware geloofs- en heiligmakingsleven gedurig vereist. Zodat ieder gelovige hier veel moet arbeiden in de Heere, Rom. 16:12, en tot hen ook steeds moet gezegd worden: *Zo dan mijne geliefde broeders, zijt standvastig, onbeweeglijk, altijd overvloedig zijnde in het werk des Heeren, als die weet, dat uw arbeid niet ijdel is in den Heere*, 1 Kor. 15:58. Daarna zal dan ook van hen gezegd worden: *"En ik hoorde een stem uit den hemel, die tot mij zeide: Schrijf, Zalig zijn de doden, die in den Heere sterven van nu aan. Ja, zegt de Geest, opdat zij rusten mogen van hun arbeid; en hun werken volgen met hen,"* Openb. 14:13. Maar zie, terwijl zij hier nog leven, en zolang zij leven, moeten zij aanhouden te werken in de dienst des Heeren, een ieder in dat werk waarin hij beroepen is, blijvende in hetzelfde ook bij God, 1 Kor. 7:2.1. En zij moeten steeds zeer ernstig daarnaar staan, dat hun werken voor Hem vol gevonden worden, Openb. 3:2. Gelukkige gelovigen, die alzo naarstig mogen zijn, om de werken Gods te werken! Joh. 6:28. Op zijn tijd zal het geschieden, dat zij dan ook hun beloningen zullen ontvangen uit de hand, van hun machtige en getrouwe Meester, Dien zij gediend hebben. Zie, daarom heten de plichten der Godzaligen hier dan wel terecht *werken*.

2. En dit niet alleen, maar ook *goede* werken. Niet alsof die alrede volmaakt goed waren, zonder enig gebrek. Ach nee, het is nog met de beste werken van de Godzaligen eveneens gelegen als met het goud- en zilvererts, dat uit de bergen met grote moeite gegraven wordt. Er is wel een veelheid van stof, maar die slechts een weinig van die kostelijke metalen in zich bevat. Zo is er in de goede werken van de oprechte gelovigen ook nog maar weinig waar en geestelijk goed, dat voortkomt van de hemelse genade, door welke zij gedurig bewogen worden. Zij hebben hun bestaan hier op de wereld altijd uit vlees en geest, en die twee verschillende beginselen leven en werken steeds in hen. Daarom is er dan in hun werken altijd een vermenging van goed en kwaad ondereen. Zoveel kracht en invloed, als de Geest steeds heeft in hun werken door de Goddelijke genade zoveel ware goedheid en heiligheid is er dan ook in, en al wat van de invloed van het vlees komt in hun werken, is enkel zonde. Helaas! Hoe moeten zij immers allen nog niet dagelijks droevig zuchten met de Apostel: *Het goede, dat ik wil, doe ik niet, maar het kwade, dat ik niet wil, dat doe ik*, Rom. 7:19. En hieruit ontstaat het ook, dat zij steeds enig mishagen moeten hebben, zelfs van hun beste werken, wegens de zondigheid van het vlees, welke daarin vloeit, en die dezelve geheel walgelijk en verdoemelijk voor de heilige God doet zijn, en die hen ook gedurig, als arme en ellendige zondaars, gelovig doet vlieden tot die geopende heilfontein van de volmaakte Middelaars-gerechtigheid van de Heere Jezus, om daar alleen in gevonden te worden, en gedurig in gewassen en gereinigd te worden. Nochtans behaagt het de Heilige Geest, deze gebrekkige werken van de gelovigen *goede* werken te noemen, naar dat weinige goed, dat er door de hemelse genade in gevonden wordt, ten einde die dus te onderscheiden van de werken van het vlees en van de onvruchtbare werken van de duisternis, waarin de onbekeerden en geveinsden geheel leven en hun behagen hebben. En dit geschiedt zo tot der gelovigen zonderlinge bemoediging en vertroosting, en om hen gedurig te verzekeren van hun genadige verzoening in Christus, en dat God altijd genegen is, om hen op hun ernstig berouw en vernedering al het zondige en gebrekkige van hun werken uit genade te vergeven, en dezelve in Christus voor goed te nemen en te houden.

Het heilig kruisbloed van de Heere Jezus is daartoe om het zondige en onheilige van hun werken gedurig af te wissen en hen en hun werken alzo te reinigen, dat zij beide goed en behaaglijk mogen gevonden worden in Gods ogen. Geen waar Christen kan zich op zijn goede werken ooit verhovaardigen, dewijl het toch enkel genade is, die ze goed wil noemen en goed wil maken. Als God Zijn behagen door Christus in onze goede werken neemt en dezelve met zulk een heilige naam en titel wil vereren, dan prijst Hij meer Zijn eigen werk dan ons werk. Want al het goede in onze werken komt alleen van Hem. *Hij is het die in ons werkt, beide het willen en het werken naar Zijn welbehagen*, Fil. 2:13. Hoe zou Hij dan Zijn eigen genade in ons willen verachten en die kwaad heten? Omdat de boom in zijn grond en wortel alreeds goed is, daarom zijn haar vruchten dan ook goed. *Want een goede boom kan geen kwade vruchten voortbrengen, noch een kwade boom goede vruchten*, Matth. 7:18. Gods Geest is een *goede* Geest, Ps. 143:10, en daarom is Zijn werk ook altijd goed. Wij hebben dan onze hemelse Vader zonder ophouden vurig te smeken, dat Hij ons Zijn arme kinderen toch wil volmaken in alle goed werk, opdat wij Zijn wil mogen doen, werkende in ons hetgeen voor Hem welbehagelijk is, door Jezus Christus, denwelken zij de heerlijkheid in alle eeuwigheid, Hebr. 13:21. En wanneer Hij dat zal believe te doen, dan zullen onze werken hoe langer zo meer goede werken zijn, waarmee wij Hem steeds verheerlijken, onze naaste stichten en onze eigen zaligheid uitwerken zullen met blijdschap. Want het is den rechtvaardigen een blijdschap recht te doen, Spr. 21:15. Dit zij hier dan genoeg van de *benaming*.

b. Wat nu de *zaken* zelve betreft, daarop geschiedt in de Catechismus onderzoek (Vraag 91). *Maar wat zijn goede werken?* Dit is waarlijk een zeer gewichtige vraag, waar velen, helaas, uit hun eigen praktijk een slecht antwoord op zouden geven, als die voor goede werken aanzien, waar toch geen aasje ware goedheid in gevonden wordt. Voorwaar, nergens worden de blinde mensen, die nog gevangen zitten in de strik van de satan, meer mee bedrogen, dan met deze waan van de goede werken. Hoe menigeen is er niet, die nog nooit een goed werk oprecht gedaan heeft, en die toch evenwel acht, dat hij reeds een

voorraad van goede werken opgelegd heeft tegen een kwade dag? Want daar woont een geslacht van mensen in de wereld, dat rein in zijn ogen is, en van zijn drek niet gewassen is, Spr. 30:12. En er is ook een, die zichzelf rijk maakt, en niet met allen heeft, Hfd. 13:7. Om dit ongelukkige volk nog de ogen te openen, indien het de Heere wil zegenen, dient hier deze nadere verklaring van de goede werken, welke ons in het antwoord aldus beschreven worden: *Alleen die uit waar geloof, naar de Wet Gods, Hem ter ere geschieden, en niet die op ons goeddunken of menseninzettingen gegrond zijn.*

Het vooraan gestelde woord alleen is hier van een bijzondere kracht en nadruk, want daardoor wordt ons duidelijk aangewezen, dat er geen andere werken van de mensen waarlijk goed en Gode behaaglijk zijn, dan waarin die drie genoemde eigenschappen metterdaad gevonden worden. Hier is dan de rechte Goddelijke Toetssteen voor onze ogen, aan welke wij steeds onze werken moeten beproeven, in het licht van de Heilige Geest, of die ook formeel en stoffelijk goed zijn, niet slechts uitwendig, maar ook inwendig. Al wie hier door Gods genade niet voorzichtig handelt, die loopt voorzeker zeer groot gevaar van zijn ziel te voeden met as, en al zijn dagen daarheen te wandelen met een leugen in zijn rechterhand. Want indien wij onszelf oordelen, zouden wij niet geoordeeld worden, 1 Kor. 11:31. Ons staat hier dan wel nauw in acht te nemen:

1. welke ware goede werken, en dan
2. welke valse goede werken zijn:

a. a. Tot de ware goede werken van de bekeerde gelovigen, welke zij steeds verrichten door de hemelse genade, behoren drie dingen:

1. Een goede grond, waaruit,
2. een goede regel, waarnaar, en
3. een goed einde, waartoe dezelve geschieden.

De grond is het geloof, de regel is de Wet en het einde is Gods eer. Waar deze drie eigenschappen zo in waarheid gevonden worden en plaats hebben in enig werk van de mens, daar kan het niet missen, of zo een werk zal altijd waarlijk goed zijn, naarmate deze geestelijke eigenschappen daar een dadelijke invloed in hebben. Want even zo veel, als wij geestelijk opgewekt, bewogen en bestuurd worden binnen in ons gemoed, door het geloof, door Gods Wet en door Gods eer, even zo veel waarachtig goed zullen wij dan ook in staat zijn om gedurig uit te werken, door de genade van de inwonende Heilige Geest, en noch meerder, noch minder. Deze is en blijft altijd een vaste en onveranderlijke regel van het Christendom. En het zal er maar alleen op aankomen, dat wij er steeds een goed gebruik van maken. Het verzuim hiervan kan niet anders, dan ten uiterste schadelijk indien niet zelfs dodelijk en verderfelijk zijn voor de zielen van de mensen.

1. De eerste eigenschap van de goede werken ziet op *de grond*, waaruit die geschieden of voortkomen. Want evenals het water vloeit uit een springende fontein, also komen de goede werken uit een waar geloof. Hetwelk te verstaan is, beide van de geloofs-grond en van de geloofs-oefening.

1. Men zal te vergeefs naar ware goede werken zoeken, indien de grond van een waar geloof niet eerst *wel bewerkt en toebereid is binnen in 's mensen hart door de Heilige Geest*. Goede vruchten zullen niet wassen, dan aan een goede boom en in een goede aarde. Alzo moet de mens ook eerst geplant zijn in de grond van het ware geloof, eer men kan verwachten, dat hij goede werken zal voortbrengen. De bekering of heiligmaking is enkel vrucht van het geloof en van de ware verzoening door het geloof met God in Christus, gelijk te voren getoond is. Vandaar kan er immers de minste daad of werk van heiligmaking niet zijn, waar geen oprecht geloof in het hart is. Of zal iemand waarlijk heilig kunnen zijn en heilig kunnen leven, wiens hart niet gereinigd is door het geloof? Hand. 15:9. Het waar en ongeveer geloof is het middel van onze geestelijke opwekking met Christus en zonder hetzelfde zijn wij dood door de

misdaden en de zonden, Ef. 2:1. Wat goede werken zullen wij dan doen? Wij mogen dan met de geveinsden ook al vele schijngoede werken verrichten, door een zeker waan- of tijdgeloof, maar van deze wordt hier niet gehandeld. Ja, zegt ook niet de Apostel, dat het zonder geloof onmogelijk is om Gode te behagen? Hebr. 11:6. Indien dan onze personen Gode niet kunnen behagen zonder geloof, als zijnde nog onverzoend en ongeheiligd, hoe zouden Hem onze werken dan behagen kunnen? En, staat er, *de Heere zag Abel en zijn offer aan*, Gen. 4:4, eerst zijn persoon en toen zijn werk. Zo moeten wij dan ook eerst als ware gelovigen met God verzoend zijn door het bloed van Christus en inwendig vernieuwd door de Heilige Geest, eer dat enig werk van ons waarlijk goed kan zijn of als zodanig in genade van God aangezien kan worden. *Voorwaar, al wat uit het geloof niet is, dat is zonde*, Rom. 14:23; het mag nog zo goed en heilig schijnen. Waarom het dan ook in het Christendom moet vaststaan, dat al wie in de grond geen waarachtig gelovige is, dan ook nooit iets goeds kan doen, dat God behaagt, maar dat hun beste werken allemaal slechts blinkende zonden zijn, wijl hij van binnen vol geveinsdheid en ongerechtigheid is, Matth. 23:28.

2. Ten andere geschieden de goede werken ook uit *de ware geloofsoefening*, dat is, uit de geestelijke en levendige geloofswerkzaamheid, waarmee wij de Heere onze God, in Christus, oprecht aanhangen, begeren, zoeken, omhelzen en ons gerust verlaten op Zijn Woord en Belofte, steunende daarop en verwachtende al ons heil alleen van Zijn algenoegzame en onveranderlijke genade, met verzaking van onszelf en van alle schepselen. Men leert die zalige geloofsoefening op de posten en in de ware geestelijke bevinding eerst enigszins recht verstaan. Door middel van deze ontvangen de ware gelovigen alle licht, leven, genade, vrede en sterkte uit Christus, die hun Hoofd en Leven is, tot ernstige bestrijding en doding van de zonde, en tot een ijverige betrachting van alle goede werken. Hierdoor blijven zij dan steeds in Hem, en Hij in hen, zonder Wien zij niets kunnen doen, Joh. 15:5. Gelijk de rank wast en groeit in de wijnstok, en daaruit steeds haar sap en voedsel haalt, om te leven en vrucht te dragen, alzo halen de ware gelovigen door de werkzame oefening van hun geloof, in de kracht van de Heilige Geest, ook gedurig al hun leven en sterkte, sap en wasdom uit Christus, hun wijnstok en Levensfontein, Ps. 36:10. En aldus doen zij dan ook goede werken en dragen veel vrucht, en leven dan ook door het geloof des Zoons Gods, Die hen liefgehad en Zichzelf voor hen overgegeven heeft, Gal. 2:20. Ja, zo worden zij dan ook krachtig in de Heere en in de sterkte Zijner macht. En bovenal aangenomen hebbende het schild des geloofs, Ef. 6:10, 16, strijden zij nu ook als dappere krijgsknechten van Christus, tegen de Satan en tegen al hun geestelijke vijanden en arbeiden steeds met goede ernst om al die machtige beletselen en hindernissen, die hem in de weg der Godzaligheid dagelijks ontmoeten, door genade gelukkig te boven te komen en alzo ijverig te zijn in goede werken, Titus 2:14, en tot alle goed werk volmaaktelijk toegerust te worden, 2 Tim. 3:17. Voorwaar, die recht wil leren werken, moet eerst recht leren geloven. Want gelijk bij de vier Dieren mensenhanden waren onder hun vleugelen, Ezech. 1:8, zodat zij altijd hun vleugelen moesten oplichten en die bewegen om te vliegen, eer zij hun handen vrij gebruiken konden om iets te doen, zo hebben de ware gelovigen hun handen om te werken ook bedekt onder de vleugelen van hun geloof, die zij ook gedurig eerst opheffen en bewegen moeten om hemelwaarts te vliegen in de geest, als zij de plichten der Godzaligheid zullen werken met hun handen. En gelijk de offeranden onder de wet die Gode behaaglijk konden zijn, door het heilige vuur dat altijd brandende gehouden werd, op het altaar moesten aangestoken en verteerd worden, zo moeten ook alle werken van de bekeerde christenen onder het Evangelie, die waarlijk goed en Gode behaaglijk zijn zullen, aangestoken worden door het hemelse vuur van de Geest, en geheel geschieden en voortkomen uit het heilig geloof. Zoveel geestelijke kracht des geloofs, als er waarlijk wordt gevonden in onze werken, zoveel zuivere goedheid zal er dan ook slechts in zijn, en al wat wij er meer in achten te wezen, dat is onze beklagenswaardige blindheid, die ons nog zoveel behagen doet scheppen in hetgeen, waarin de heilige God geen behagen scheidt. Vanwaar ontstaan dan der christenen droevige traagheid en verzuim in de goede werken, en zoveel vleselijkheid, dodigheid, lauwheid en naar en diep verval, als

een ieder, in het licht van de Heilige Geest, met droefheid zal bevinden, dat hem nog aanhangt, anders dan uit de zwakheid en onwerkzaamheid van de genade van het geloof? Want indien slechts de raderen van het geloof eens enige tijd ontsteld zijn of stilstaan, dan moet er ook weldra een droevige ontsteltenis of verzwakking komen over het gehele geestelijke leven van de ziel, en dan zullen de zonde en het vlees ook weldra heel sterk worden. Ja, wat zal het ook zijn, als het daar eens komt (waar het echter met de ware gelovigen door Gods genade nimmer geheel zal komen), dat men de wezenlijke aard en oefening van het geloof, door blindheid eenmaal zodanig heeft misgevat, dat men een ongelovig wettisch werken en woelen niet meer weet te onderscheiden van het recht geloven? Gewis, dan zal men het spoor van de goede werken ook snel bezijden treden, en men zal dan met al zijn arbeid niets anders uitvoeren, dan dat men maar druk zal bouwen aan de gepleisterde wand van het Farizeïsche Christendom, waar de Heere ook eens van zal zeggen: *Zo zal Ik de wand afbreken, dien u met loze kalk gepleisterd hebt, en zal hem ter aarde nederwerpen, dat zijn grond zal ontdekt worden*, Ezech. 13:14.

2. *De tweede eigenschap van de goede werken ziet op de regel, waarnaar dezelve verricht worden, zijnde Gods Wet. Deze zaak is niet duister om te verstaan, als iemands zinnen maar enigszins geoefend zijn in het Woord van de gerechtigheid. Want alle onderscheid tussen waar zedelijk goed en kwaad heeft enkel zijn oorsprong uit de vaste en onveranderlijke bepaling van de Goddelijke Wet, welk als een klaar uitdrukkel is van Gods wezenlijke en onveranderlijke heiligheid, waar onze goedheid of heiligheid noodzakelijk op het allernauwkeurigst naar moet ingericht en als gevormd en geordend zijn. Gods wet wordt voor onze ogen getrokken als een rechte lijn of regel, waar de minste bocht of kromte niet in gevonden wordt. Vandaar moeten dan al onze goede werken, zo van ziel als lichaam, ten nauwste ingericht zijn, en gelijk als gaan naar het richtsnoer van die Goddelijke wet, zonder daar enigszins van af te wijken naar de kromme regel van de zonde. En zo ver zulks nu waarlijk zo geschiedt, zo ver zijn onze werken dan ook goed en recht. De goedheid van onze werken moet enkel afgemeten en bepaald worden, naar de ware overeenkomst en gelijkvormigheid, welke deze hebben aan Gods heilige wet, gelijk derzelver kwaadheid ook moet afgemeten worden naar de afwijking van die wet. Zodat het hier dan ook is: Tot de Wet en tot de Getuigenis: zo zij niet spreken en ook niet doen en handelen naar deze woorden, het zal zijn dat zij geen dageraad zullen hebben, Jes. 8:20. Zekerlijk, het gebod is een lamp, en de wet is een licht, Spr. 6:23 om ons de goedheid of kwaadheid van onze werken zeer duidelijk aan te wijzen, indien wij anders maar geopende ogen onzes verstands mogen ontvangen. Want zo velen als er naar deze regel zullen wandelen, over dezelve zal zijn vrede en barmhartigheid en over het Israël Gods, Gal. 6:16. En zie, behalve het ingeschapen licht der natuur, stelt de Heere God deze wet nu niet alleen geheel klaar en uitgebreid voor ieders ogen in Zijn beschreven Woord, maar Hij geeft dezelve de ware gelovigen door Zijn Geest ook in hun binnenste, en schrijft die in hun hart, Jeremia 31:33. Het ongeveer geloof in de Heere Jezus doet hun die Goddelijke Wet dan ook alleszins beminnen en omhelzen, om haar volmaakte heiligheid. O, het is niet te zeggen, hoe dierbaar hun des Heeren wet nu is, met wat een hartelijke liefde en hoogachting zij jegens dezelve waarlijk uitgaan, en wat een vermaak zij in dezelve ook hebben naar de inwendige mens! Rom. 7:22. Zij houden die gaarne nabij, als een heldere spiegel van Gods Geest, voor hun ogen, en hun lust is in des Heeren wet, en zij overdenken Zijn Wet dag en nacht, Ps. 1:2. De genade onderwijst hen, om in al hun doen en laten met dezelve te rade te gaan, gelijk de Psalmist zegt: Ook zijn Uwe getuigenissen mijn vermakingen en mijn raadslieden, Ps. 119:24, en om hun gedrag alleenlijk naar die heilige wet nauwkeurig te richten, Ps. 119:46. Er is dan ook niet een gebod in die Wet des Heeren, dat voor hen te zwaar of te moeilijk is, of dat zij zouden begeren uit te zonderen. Nee! Zij omhelzen door het geloof die gehele wet als een volmaakte wet, die der vrijheid is, Jak. 1:25. Gods geboden zijn hun inwendig een lust en geen last. Zij buigen gewillig hun schouder onder dat liefelijke juk van hun Zaligmaker en achten het hun grootste zaligheid te zijn om daarnaar alleszins door Zijn genade te leven en te wandelen. En zie, die heilige studie en begeerte tot Gods wet is nu het rechte middel, waardoor de gelovigen in de kracht van Christus onvermoeid en standvastig zullen arbeiden, om hun werken naar die regel op alle wijze te richten. Hetwelk dezelve dan ook goed doet zijn.*

3. De derde wezenlijke eigenschap van de goede werken ziet op *Gods eer als het einde, waartoe dezelve ingericht worden*. Hij, die werkt uit een goed beginsel, naar een goede regel en tot een goed einde, diens werk of arbeid kan ook niet anders dan waarlijk goed zijn. Aan het einde of het doel 't welk iemand tracht te bejagen in zijn werk, hangt ook niet weinig deszelfs goedheid. Die slechts een kwaad of verkeerd einde heeft, die heeft dan ook zeker een kwaad werk, naardien het einde altijd een bijzondere invloed heeft in het werk dat er geschiedt. Maar de ware gelovigen, werkende door de kracht van een levendig zielsgeloof en naar de regel van de Goddelijke wet, zullen dan ook altijd een recht einde hebben in al het werk, dat zij verrichten. Dit einde is zeer heilig en edel, zijnde alleen de zuivere ere Gods. Voorzeker, nooit zullen onze werken waarlijk goed zijn, indien wij de eer en heerlijkheid van de Drie-enige God daarin niet oprecht stellen tot ons hoogste einde en die niet op alle wijze met ernst trachten te bevorderen. De ware Christengelovigen dienen immers in het genadeverbond de - allerhoogste, allerheiligste en allerheerlijkste God, Jehova, de Almachtige en Algenoegzame, Gen. 17:1. *Uit Wien en door Wien en tot Wien alle dingen zijn: Hem zij de heerlijkheid in der eeuwigheid*, Rom. 11:36. *Hij heeft het alles gewrocht om Zijns zelfs wil, ja ook de goddelozen tot de dag des kwaads*, Spr. 16:3. Hij kent geen andere lof noch heerlijkheid dan Zijn eigen hoogwaardige Goddelijke heerlijkheid, en Hij heeft Zijn volk enkel geformeerd om Zijn lof te vertellen, Jes. 43:21, en om Zijn deugden te verkondigen, 1 Petrus 2:9. Zij zijn alle van Hem gemaakt als vaten ter ere, Rom. 9:21, waarin Hij Zijn eigen eer wil opsluiten en wegleggen, om die door middel van hen allerwege in de wereld te verbreiden. Hoe zou het dan toch kunnen zijn, dat de oprechte gelovigen (zo ver zij inwendig door de Geest als kinderen Gods geleid worden, Rom. 8:14), ook nog een andere eer zouden begeren te zoeken dan die van de hoge en heerlijke God? Zie, hoe nadrukkelijk de Apostel hen daartoe opwekt en vermaant in 1 Kor. 6:20 en 10:31! En waarlijk, het is ook de eigen aard van het geloof, dat het ons alle geschapen heerlijkheid geheel doet verzaken, en ons enkel maar doet zuchten en begeren om met ziel en lichaam geheel voor God te leven. Hierom legt het de gelovige, naar de mate zijns geloofs, door de Goddelijke genade, daar alleen op toe in al zijn werken en tracht dat grote en heilige einde hoe langer zo meer te bereiken, om God te verheerlijken op de aarde, Joh. 17:4. En hiertoe begeert hij ook alleen te werken en te lijden, te geloven en te hopen, te leven en te sterven. En zie, dit maakt dan ook weer de ware goedheid van al zijn werken uit, welke hij gelovig in Christus verricht, door de Heilige Geest. En zo zien wij hier dan welke der Christenen ware goede werken zijn, en wat er tot dezelve wezenlijk behoort.

b. b. Nu volgt de beschrijving van de *valse goede werken*, zodanige namelijk, *die op ons goeddunken of menseninzettingen gegrond zijn*. Waardoor wij moeten verstaan alle schijn goede werken van de mensen, alle gedaante van vroomheid en Godzaligheid, aan welke een waarachtig wezen in Christus ontbreekt, alle uitwendige plichten, godsdienstige handelingen en gewaande deugden, welke van de geveinsden en tijdgelovigen geschieden, door middel van de algemene gaven des Geestes, uit een ongeheiligde grond des gemoeds zonder een oprecht geloof in de Heere Jezus, zonder hartelijke liefde tot Gods wet, en zonder zuivere toeleeg of heilige begeerte tot Gods eer. Al dat soort van valse goede werken heeft geheel zijn beginsel en oorsprong uit de rampzalige bronader van 's mensen goeddunken of van eigen vleselijk en verduisterd verstand, hetwelk met haar bedenkingen wettisch uitloopt in de vijandschap tegen God, Rom. 8:7, en in het modderige kanaal van de verdoemelijke eigengerechtigheid. Hiervandaan ontstaan dan ook alle menseninzettingen of eigenwillige godsdienstplegingen en bedorven superstitiën, zeden, gewoonten en alles wat de Satan vroeg en laat zeer listig heeft ingevoerd, en onder de blinde mensen in de praktijk houdt, om de ware, redelijke godsdienst van het Evangelie te bederven, Rom. 12:1. Voorwaar, van dit alles heeft ons de Zaligmaker gezegd: *Tevergeefs eren zij Mij, lerende leringen die geboden van mensen zijn*, Matth. 15:9. Laten de ongelukkige geveinsden en waangelovigen hier dan ook de stapel van zulke goede werken al opeenhopen, totdat die worden als een berg, die tot aan de hemel reikt, maar daar zal niet anders nodig zijn, dan slechts een enige sententie van onze Heere Jezus Christus, in het hoge gericht ten jongste dage om dat gehele gevaarte voor eeuwig omver te werpen. En dan zal het, helaas! Ook wel zeker waarachtig zijn: over alle

aangezicht zal schaamte wezen, en op al hun hoofden kaalheid, Ezech. 7:18. Ach dat de Heere wilde geven, dat het blinde Gereformeerde volk hier dan weer behoorlijk op mocht letten!

ZONDAG 34

Vr. 92. Hoe luidt de wet des Heeren?

Antw. God sprak al deze woorden, Ex.20:1-17, Deut.5:6-21:

Ik ben de HEERE uw God, Die u uit Egypteland, uit het diensthuis, uitgeleid heb.

Het eerste gebod

Gij zult geen andere goden voor Mijn aangezicht hebben.

Het tweede gebod

Gij zult u geen gesneden beeld, noch enige gelijkenis maken, van hetgeen bovenin den hemel is, noch van hetgeen onder op de aarde is, noch van hetgeen in de wateren onder de aarde is. Gij zult u voor die niet buigen, noch hen dienen; want Ik, de HEERE uw God, ben een ijverig God, Die de misdaad der vaders bezoekt aan de kinderen, aan het derde, en aan het vierde lid dergenen, die Mij haten; En doe barmhartigheid aan duizenden dergenen, die Mij liefhebben, en Mijn geboden onderhouden.

Het derde gebod

Gij zult den Naam des HEEREN uws Gods niet ijdelijk gebruiken; want de HEERE zal niet onschuldig houden, die Zijn Naam ijdelijk gebruikt.

Het vierde gebod

Gedenkt den sabbatdag, dat gij dien heiligt. Zes dagen zult gij arbeiden en al uw werk doen; Maar de zevende dag is de sabbat des HEEREN uws Gods; dan zult gij geen werk doen, gij, noch uw zoon, noch uw dochter, noch uw dienstknecht, noch uw dienstmaagd, noch uw vee, noch uw vreemdeling, die in uw poorten is; Want in zes dagen heeft de HEERE den hemel en de aarde gemaakt, de zee en al wat daarin is, en Hij rustte ten zevenden dage; daarom zegende de HEERE den sabbatdag, en heiligde denzelven.

Het vijfde gebod

Eert uw vader en uw moeder, opdat uw dagen verlengd worden in het land, dat u de HEERE uw God geeft.

Het zesde gebod

Gij zult niet doodslaan.

Het zevende gebod

Gij zult niet echtbreken.

Het achtste gebod

Gij zult niet stelen.

Het negende gebod

Gij zult geen valse getuigenis spreken tegen uw naaste.

Het tiende gebod

Gij zult niet begeren uws naasten huis; gij zult niet begeren uws naasten vrouw, noch zijn dienstknecht, noch zijn dienstmaagd, noch zijn os, noch zijn ezel, noch iets, dat uws naasten is.

Vr. 93. Hoe worden deze tien geboden gedeeld?

Antw. In twee tafelen; waarvan de eerste leert, hoe wij ons jegens God zullen houden; de andere, wat wij onzen naaste schuldig zijn.

Vr. 94. Wat gebiedt God in het eerste gebod?

Antw. Dat ik, zo lief als mij mijner ziele zaligheid is, alle afgoderij, toverij, waarzegging, superstitie of bijgeloof, aanroeping van de heiligen of van andere schepselen, mijde en vliede, en den enigen waren God recht lere kennen, Hem alleen vertrouwe, in alle ootmoedigheid en lijdzaamheid mij Hem alleen

onderwerpe, van Hem alleen alles goeds verwachte, Hem van ganser harte liefhebbe, vreze en ere, zo, dat ik eer van alle schepselen afa en die varen late, dan dat ik in het allerminste tegen Zijn wil doe.

Vr. 95. Wat is afgoderij?

Antw. Afgoderij is in de plaats des enigen waren Gods, Die Zich in Zijn Woord geopenbaard heeft, of benevens Hem, iets anders verzinnen of hebben, waarop de mens zijn vertrouwen zet.

D. Wij gaan nu over tot ons vierde stuk, behelzende de Goddelijke Wet zelf, als de regel van de heiligmaking en van de goede werken. Niet om daar hier een breedvoerige verklaring van te geven, maar alleen om er het noodzakelijke slechts kort op aan te tekenen, tot voltooiing van de verdere schakel van de heilige Christen-leer, als een Toetssteen ter beproeving. Drie zaken komen hier dan ter overweging voor:

1. De inhoud van de Wet.
2. Der gelovigen onmacht tot haar volkomen onderhouding.
3. De noodzakelijkheid van de scherpe prediking ervan.

a. Wij ontmoeten hier dan eerst (Vraag 92) het voorstel van de wet zelf, welke hoofdzakelijke inhoud ons in het begin (Vraag 3 en 4) is aangewezen, als *een spiegel van zondekennis*. Maar hier komt ons haar formele inhoud letterlijk voor, *als een regel van heiligmaking* voor de verlost gelovigen. Dit is wel in acht te nemen. Want ofschoon de wet oorspronkelijk, uit haar zedelijke aard, voor ons mensen eigenlijk geen ander gebruik heeft, dan slechts om ons te dienen tot een regel van gehoorzaamheid, bepalende onze natuurlijke plicht aan God en aan onze naaste als onszelf, zo is die toch nu, door toeval van 's mensen zonde, in het Evangelische Genadeverbond de gelovigen tot een veel verder en uitgestrekter gebruik geworden, en moet hun nu dienen, beide overeenkomstig hun zondestaat en hun geloofsstaat, tot een drieërlei gebruik of nuttigheid.

1. Tot een spiegel, om hun zonden daaruit te leren kennen, Rom. 3:20.
2. Tot een Tuchtmeester, om hen geheel uit te drijven uit zichzelf tot de Heere Jezus Christus, die het Einde der wet is, tot rechtvaardigheid, een iegelijk die gelooft, Rom. 10:4; Gal. 3:24.
3. En tot een regel van gehoorzaamheid of heiligmaking, door het geloof in Christus, Rom. 2:13 en 8:4, gelijk als kort hierna nader gezien zal worden. Nu, in dat laatste gebruik komt de Goddelijke wet hier voor als een regel van de heiligmaking van de verlost gelovigen, die alreeds heilzaam door de wet van hun zonden overtuigd, en tot Christus in een waar geloof overgebracht zijn. En evenals zodanig moet dezelve hier van ons dan ook aangemerkt en nader beschouwd worden.

Belangende nu van de inhoud der Wet, die is vervat in tien onderscheiden geboden, in welke vaste en onverbreekelijke samenhang de gehele ziel en kracht van de Wet gelegen is. Deze tien geboden worden (Vraag 93) verdeeld in twee tafelen, waarvan de eerste leert, hoe wij ons jegens God zullen houden, de andere, wat wij onze naaste schuldig zijn. Zo heeft de Zaligmaker ook Zelf de Wet verdeeld, Matth. 22:37-40. En uit dat inzicht heeft de Heere God die ook eerst gegeven in twee stenen tafelen, met Zijn eigen vinger beschreven, Exod. 31:18. Welke verdeling dan ook de rechte sleutel is, waarmee wij de Wet zullen openen.

a. a. De eerste tafel bevat de eerste vier geboden van de Wet, welke ons leren, hoe wij ons jegens God zullen houden. De heilige en hoogwaardige God, de grootmachtige Jehovah, onze goedertieren Schepper, Onderhouder en Verlosser, komt hier dan voor als het onmiddellijk Voorwerp van onze plicht, welke ons in deze vier geboden hoofdzakelijk wordt aangewezen.

1. Het eerste gebod schrijft ons (Vraag 94) de ware dienst voor, welke wij aan God bewijzen moeten, hoe die hoge en heilige en algenoegzame Heere alleen van ons gediend worden moet, en hoe wij geen

andere goden zullen hebben voor Zijn aangezicht. Dat is, dat wij Hem als de enige ware God recht zullen kennen, liefhebben, eren, vrezen en gehoorzamen, ons met alle onderdanigheid geheel aan Hem zullen onderwerpen, en ook al ons vertrouwen op Hem alleen zullen stellen en alle goed naar ziel en lichaam van Hem alleen verwachten: dat wij ook steeds al ons genoegen en verlustiging alleen in Hem zullen vinden, en ons volkomen met Zijn heilige regering en algenoegzaamheid zullen tevreden houden, verzakende hier geheel onszelf, benevens alle creaturen, om daaraan iets te bewijzen of te geven van hetgeen wij de Heere onze God alleen schuldig zijn.

Wat is dit geen edele en zuivere godsdienst! En wat zijn ze niet grotelijks gelukzalig, die daarin wandelen mogen door de genade van de Heeren Jezus Christus, en die hier steeds met de heilige Asaf mogen zeggen: *Wien heb ik, Heere mijn God, nevens U in den hemel? Nevens U lust mij ook niets op de aarde!* Ps. 73:25. Voorwaar, alles wat buiten deze ware en redelijke godsdienst gaat, dat is in de grond niet anders, dan een snode afgoderij (vraag 95), waardoor men iets aan zichzelf of aan enig schepsel geeft of toebrenkt, hetzij liefde, eerbied, vreze, onderdanigheid, aankleving, vertrouwen, of wat het dan ook wezen mocht, hetwelk wij de Heere, onze God alleen behoren te bewijzen. Helaas! Waar zou iemand toch in staat zijn, om zo een gehele wereld van vervloekte afgoderij recht te beschrijven, als waarin de heilloze satan, door die enige Paradijszonde, het ongelukkige mensdom zo dodelijk neergestort en er onder begraven heeft?

ZONDAG 35

Vr. 96. Wat eist God in het tweede gebod?

Antw. Dat wij God in generlei wijze afbeelden, en op geen andere wijze vereren, dan Hij in Zijn Woord bevolen heeft.

Vr. 97. Mag men dan ganselijk geen beelden maken?

Antw. God kan en mag in generlei wijze afgebeeld worden. Maar de schepselen, al is het dat zij mogen afgebeeld worden, zo verbiedt toch God hun beeltenis te maken en te hebben, om die te vereren, of God daardoor te dienen.

Vr. 98. Maar zou men de beelden in de kerken als boeken der leken niet mogen dulden?

Antw. Neen; want wij moeten niet wijzer zijn dan God, Dewelke Zijn Christenen niet door stomme beelden, maar door de levende verkondiging Zijns Woords wil onderwezen hebben.

2. Het tweede gebod (vraag 96), ziet op de zuiverheid en de geestelijkheid van de ware godsdienst, en vermaant ons, dat wij de Heere onze God als het allerheiligste, Drie-enige geestelijke Opperwezen, zullen eren en dienen, zoals Hij Zichzelf in Zijn Woord geopenbaard en ons bevolen heeft. En dat wij geen lage vleselijke of aardse denkbeelden van Hem ooit zullen maken binnen in ons gemoed, nog enig beeld of gelijkenis, om Zijn onzienlijk en allervolmaaktst geestelijk Wezen daarmee aan ons gezicht of verstand te vertonen, en Hem dan in zodanige vorm of gedaante en onheilige beeldendienst te eren en aanroepen. Neen, maar dat wij zullen geloven, dat God een Geest is, en dat die Hem aanbidden, Hem moeten aanbidden in geest en waarheid, naar de voorgeschreven regel van Zijn Woord en Wet, Joh. 4:24. Niet dat wij (vraag 97) gans geen beelden zouden mogen maken, maar alleen geen beelden van God, die ons de hoge God zouden representeren, of ons iets van Zijn onbegrijpelijke Majesteit zouden voorstellen of vertegenwoordigen, overmits Zijn allerheerlijkst Drie-enig Opperwezen, dat zuiver geestelijk en onzienlijk is, van ons in generlei wijze kan noch mag afgebeeld worden, en geen stoffelijk afbeeldsel of gelijkenis, aan de nietige schepselen ontleend, daarop enigszins kan passen, als hetwelk daarvan slechts een vals onheilig denkbeeld zouden geven, tot de grootste onttering en verachting van dat hoge Opperwezen, waaruit al het geschapene hun oorsprong en bestaan ontvangen. Wij moeten God niet aanzien met de duistere ogen of met de aardse denkbeelden van onze bedorven geest, maar alleen geestelijk gelovig, door de innerlijke verlichting van

Zijn eigen Goddelijke Geest, in het glansrijk aangezicht van Zijn eniggeboren Zoon, Jezus Christus, Die alleen het Beeld des onzienlijken Gods is, Kol. 1:15. *Het afschijnsel Zijner heerlijkheid en het uitgedrukte beeld der zelfstandigheid*, Hebr. 1:3. Dit is het enige, waarachtige beeld van God, dat wij zelf niet kunnen maken, maar dat de Vader in het eeuwige heden gegenereerd, Ps. 2:7, in de volheid des tijds in het vlees uitgezonden, Gal. 4:4, voor ons opgericht en verhoogt, Joh. 3:14 en in onze harten door Zijn Geest geopenbaard heeft, Luc. 10:22; 1 Kor. 2:10. Al wie dit hoogwaardig Goddelijk beeld in zijn ongelovige blindheid dan nog veracht en liever verkiest een vleselijk denkbeeld (zoals het werk van alle onbekeerde mensen is), of een stoffelijk beeld van God te maken, om Hem daar bij en onder te aanbidden en te eren, die is voorzeker een snood, onheilig beeldendienaar, of uitwendig of in de grond en diens gehele godsdienst is vervloekt, en tegen de zodanigen is die scherpe bedreiging van Gods wrekende en ijverende gerechtigheid, waarmee dit gebod bevestigd is. Het moet er dan immers zo ver vandaan zijn, dat wij de Heere des hemels en der aarde door enige beeldendienst zouden willen eren, dat wij (vraag 98), zelfs de beelden in de kerk niet mogen lijden als boeken der leken, om de eenvoudigen door zodanig middel te onderwijzen en te stichten, aangezien God hiertoe de levendige en zuivere verkondiging van Zijn Woords heeft ingesteld, 1 Kor. 1:21, en ons nergens enig uitdrukkelijk gebod of voorbeeld gegeven heeft, om de Christenen door stomme beelden te onderwijzen.

ZONDAG 36

Vr. 99. Wat wil het derde gebod?

Antw. Dat wij niet alleen met vloeken of met vals en eed, maar ook met onnodig zweren, den Naam Gods niet lasteren noch misbruiken, noch ons met ons stilzwijgen en toezien zulke schrikkelijke zonden deelachtig maken; en in het kort, dat wij den heiligen Naam Gods anders niet dan met vreze en eerbied gebruiken, opdat Hij van ons recht beleden, aangeropen, en in al onze woorden en werken geprezen worde.

Vr. 100. Is het dan zo grote zonde, Gods Naam met zweren en vloeken te lasteren, dat God Zich ook over diegenen vertoornt, die, zoveel als hun mogelijk is, het vloeken en zweren niet helpen wren en verbieden?

Antw. Ja gewisselijk; want er is geen groter zonde, noch die God meer vertoornt, dan de lastering Zijns Naams; waarom Hij die ook met den dood te straffen bevolen heeft.

ZONDAG 37

Vr. 101. Maar mag men ook Godzaliglijk bij den Naam Gods een eed zweren?

Antw. Ja, als het de overheid van haar onderdanen, of anderzins ook de nood vordert, om trouw en waarheid daardoor te bevestigen, en dat tot Gods eer en des naasten heil; want zulk eedzweren is in Gods Woord gegrond, en daarom ook van de heiligen in het Oude en Nieuwe Testament recht gebruikt geweest.

Vr. 102. Mag men ook bij de heiligen, of bij enige andere schepselen een eed zweren?

Antw. Neen; want een rechten eed zweren is God aanroepen, dat Hij, als Die alleen het hart kent, der waarheid getuigenis wil geven, en mij straffe, indien ik valselijk zweer; welke eer aan geen schepsel toebehoort.

ZONDAG 38

Vr. 103. Wat gebiedt God in het vierde gebod?

Antw. Eerstelijk dat de kerkedienst, of het predikambt, en de scholen onderhouden worden, en dat ik, inzonderheid op den sabbat, dat is op den rustdag, tot de gemeente Gods naarstiglijk come, om Gods Woord te horen, de Sacramenten te gebruiken, God den Heere openlijk aan te roepen, en den armen Christelijke handreiking te doen; ten andere dat ik al de dagen mijns levens van mijn boze werken ruste, den Heere door Zijn Geest in mij werken late, en zo den eeuwigen sabbat in dit leven aanvange.

3. Het derde gebod (vraag 99), ziet op de heilige eerbied en ootmoed van de ware geestelijke dienst, welke wij aan God schuldig zijn. Hoe wij Hem niet anders mogen dienen, dan met het diepste ontzag en vreze voor Zijn geduchte Naam, om die toch op generlei manier ijdel te gebruiken, maar alleszins te ontzien, hoog te achten, in waarde te houden en steeds te heiligen en te verheerlijken met al onze gedachten, woorden en werken. Zodat wij de grootmachtige Heere steeds moeten dienen met vreze en ons in Hem verheugen met beving, Ps. 2:11; Fil. 2:12, ja, ons behoedzaam wachten voor al datgene, waarmee wij zijn geduchte en vreselijke Naam, die te prijzen is in der eeuwigheid, enigszins zouden ontheiligen, gelijk de zondaars zulks doen, met vloeken of valse eden, onnodig zweren en met duizend andere boosheden, waardoor God schrikkelijk van hen onteerd, gelasterd en gesmaad en tot grimmige toorn verwekt wordt. Neen, dit gebod vermaant ons, dat wij de heilige naam Gods niet anders dan met vreze en eerbied zullen gebruiken, opdat Hij recht van ons gekend, aangeroepen en in al onze woorden en werken geprezen word. Wij moeten die heilige en hoogwaardige naam Gods alleszins in ontzag houden en geenszins dulden, dat die in ons bijzijn van iemand wordt gesmaad of gelasterd, aangezien God (vraag 100), Zich over de ontering en lastering van Zijn Naam zo vertoort, dat Hij die houdt voor de grootste zonde en daarom dezelve bevolen heeft met de dood te straffen, Lev. 24:15,16; en niet alleen de daders zelf, maar ook degenen die zulke gruwelijke lastering van Zijn heilige naam stilzwijgend dulden en aanhoren, zonder voor Zijn eer te ijveren, Lev. 5:1.

Nochtans verbiedt ons dit gebod (vraag 101), het Godzalig eedzweren niet, hetwelk wij heilig bij Gods naam doen in de wettige orde en in de gevallen van onze plicht, want zulk eedzweren in Gods Woord gegrond, en, daarom ook van de heiligen in het Oude en Nieuwe Testament recht gebruikt is geweest, omdat hetzelfde dan geen werk van zonde, maar van godsdienst is. Alleen dat het geschiedde (vraag 102), met alle eerbied, bij de heilige naam Gods, Deut. 6:13; Jes. 45:23, en niet bij enig schepsel in hemel of op aarde, als waardoor Gods naam grotelijks onteerd en Zijn eer aan nietige schepselen gegeven wordt, waarom die snode zonde ons dan ook zeer scherp wordt verboden, Jer. 5:7; Matth. 5:34-36; Jak. 5:12. 4.

Het vierde gebod (vraag 103), ziet op de formele ordening en instelling van de godsdienst, en op de verrichting en waarneming van dezelve, naar de voorgeschreven regel in de gemeente van de heiligen, zoals die hier wordt uitgedrukt door de Sabbat of rustdag. Deze komt ons voor als het Hoofd en als het kort begrip of middelpunt van de gehele Godsdienstordening, gelijk de Heere die naar Zijn ondoorgrondelijke wijsheid en goedheid, voor ons heeft willen formeren, overeenkomstig Zijn eer en onze stichting. Want door slechts de Sabbat met de bijbehorende dienst weg te nemen, moet ook tevens alle heilige Godsdienstordening aanstonds vervallen, en geheel vernietigd en verbroken worden. Dezelve is dan zekerlijk in zijn grond en wezenlijke hoedanigheid (zoals die reeds terstond op de zevende dag na de volbrachte schepping van God ingesteld, en met Zijn eigen voorbeeld ook ingewijd en bevestigd is), een zuiver zedelijk gebod, evenals de andere geboden van de Wet, en daarom moet dit gebod van de Sabbat dan onder het Nieuwe Testament niet minder gehouden worden voor het ware middelpunt van de godsdienst, dan hetzelfde zulks heerlijk was onder het Oude Testament van de ceremoniële godsdienst. Zodat het hier niet zonder reden zo omstandig in de Wet aan ons voorgedragen wordt, om ons te vermanen, niet alleen de godsdienstordening trouw te bewaren en te onderhouden, en zo de Heere onze God naar Zijn eigen ingestelde regel zorgvuldig te dienen, maar ook bijzonder te gedenken, dat wij Zijn Sabbat heiligen, zoals Hij bevolen heeft en ons met Zijn eigen

voorbeeld is voorgegaan, dat wij dien waarnemen ter gedachtenis, beide van de heerlijke schepping en de herschepping der wereld, door het Woord en de Geest des Heeren, Ps. 33:6; Openb. 21:5, om op dezelve deze Zijn grote en heilige werken te verkondigen, en die te prijzen en te verheerlijken. De rechte heiliging of onderhouding van de Sabbat geschiedt uitwendig en inwendig.

1. De uitwendige onderhouding is weer algemeen en bijzonder.
  - a. Algemeen: daarin bestaande, dat de kerkdienst of het predikambt en de scholen onderhouden worden, als noodzakelijke middelen, tot waarneming van de Sabbat en van de ingestelde godsdienst.
  - b. Bijzonder: waartoe vereist wordt, dat wij op de Sabbat tot de gemeente Gods naarstig komen, om Gods Woord te horen, de Sacramenten gebruiken, de Heere aan te roepen en de armen christelijke handreiking te doen, nevens de betrachting van alle andere Sabbatplichten, zo openbare als bijzondere.
2. Waarbij ook de inwendige Sabbat onderhouding behoort, (zowel als er ook een inwendig werk des harten wordt vereist tot de onderhouding van alle Gods geboden), hierin bestaande, dat wij alle dagen van ons leven van onze boze werken vieren, de Heere door Zijn Geest in ons werken laten, en zo de eeuwige Sabbat in dit leven aanvangen. Deze is de ware geestelijke en gelovige Sabbatheiliging die alleen de oprecht Godzaligen eigen is, dat zij door de genade ernstig daarnaar trachten, om hoe langer hoe meer van de zondige werken des vleses en der eigengerechtigheid op te houden en te rusten, en door de Geest in Christus gelovig te leven en te wandelen, Gal. 5:16 en 25., En op die wijze vangen zij dan ook de ware en eeuwige Sabbat bereids aan in dit leven, die zalige rust, die hiermee nog voor het volk Gods overblijft, Hebr. 4:9. Voorwaar, zonder die inwendige en geestelijke Sabbatheiliging is al ons ander werk maar een loutere geveinsdheid.

Dit zij hier dan genoeg van de eerste tafel der Wet.

b. b. Belangende *de andere of tweede tafel*, dezelve bevat de zes overige geboden, waarin ons geleerd wordt, wat wij onze naaste schuldig zijn. Want het is niet mogelijk, dat de liefde Gods zou bestaan, zonder de liefde van de naaste, 1 Joh. 4:20. Indien wij God haten, dan kunnen wij onze naaste niet oprecht beminnen, en als wij God oprecht beminnen, dan kan het niet zijn, dat wij onze naasten zouden haten. De liefde is de band der volmaaktheid, Kol. 3:14, hoe zou die dan zelf onvolkomen zijn? Maar nu de eerste tafel van de Wet (die het eerste en het grote gebod is, Matth. 22:38), reeds geopend is, zal de verklaring van de tweede tafel te lichter kunnen geschieden, waarin wij de eigen natuurlijke orde van de geboden verder zullen volgen.

ZONDAG 39

Vr. 104. Wat wil God in het vijfde gebod?

Antw. Dat ik mijn vader en mijn moeder, en allen die over mij gesteld zijn, alle eer, liefde en trouw bewijze, en mij hunner goede leer en straf met behoorlijke gehoorzaamheid onderwerpe, en ook met hun zwakheid en gebreken geduld hebbe, aangezien het Gode belieft ons door hun hand te regeren.

1. Het vijfde gebod (Vraag 104), heeft tot zijn voorwerp de plicht der minderen jegens de meerderen. Want de Goddelijke Wijsheid heeft zekere graden of ordeningen willen vaststellen in de besturing van het mensdom, op de wereld, gelijk zij die ook doorgaans onderhoudt in haar werken. En daarop heeft dit gebod zijn bijzonder opzicht, en komt hier uit dien hoofde ook billijk voor als het eerste in de tweede wettafel. Door hetzelfde wordt een ieder dan vermaand, dat hij zijn vader en moeder, en allen die over hem gesteld zijn, (in het Burgerlijke, of in het Kerkelijke, of Huishoudelijke, of uit enigerhande inzicht van maagschap, ouderdom of andere verbintenis), alle eer, liefde en trouw zal bewijzen,

en zich hunner goede leer en straf met behoorlijke gehoorzaamheid zal onderwerpen, en ook met hun zwakheid en gebreken geduld hebben, en verder alle schuldige verplichting aan dezelve gedurig zal bewijzen, alles uit dien hoofde, aangezien het God belieft ons door hun hand te regeren. Want het is hier algemeen zekerlijk waarachtig, hetgeen de Apostelen ons bijzonder vermanen omtrent de wereldlijke Magistraten of overheden: *Zijt dan alle menselijke ordening onderdanig om des Heeren wil*, 1 Petrus 2:13. En dat, die zich tegen de macht stelt, de ordonnantie Gods wederstaat, en dat die ze wederstaan, over zichzelf een oordeel zullen halen, Rom. 13:2. Wij behoren dan wel onderwezen te zijn van al de bijzondere ordeningen en betrekkingen, waarin wij door Gods Woord en Voorzienigheid gesteld zijn jegens een ieder van onze naaste, en dan moeten wij ook ernstig door Zijn genade daartoe arbeiden, dat wij de schuldige plichten van die betrekkingen aan hen allen en aan elk in het bijzonder behoorlijk moeten bewijzen.

Ach, indien de arme mensen dit Goddelijke gebod eens recht hadden geleerd te achten en beoefenen, hoe zou deze wilde en woeste wereld (die nu een hel en een Babel van droeve verwarring is), dan een geheel andere gedaante vertonen? En wat zou daar niet een heilige en vreedzame samenleving op haar gevonden worden?

ZONDAG 40

Vr. 105. Wat eist God in het zesde gebod?

Antw. Dat ik mijn naaste noch met gedachten, noch met woorden of enig gebaar, veel minder met de daad, door mijzelfen of door anderen ontore, hate, kwetse of dode; maar dat ik alle wraakgierigheid aflegge; ook mijzelfen niet kwetse of moedwilliglijk in enig gevaar begeve; waarom ook de overheid het zwaard draagt om den doodslag te weren.

Vr. 106. Maar dit gebod schijnt alleen van het doodslaan te spreken?

Antw. God, verbiedende den doodslag, leert ons dat Hij den wortel des doodslags, als nijd, haat, toorn en wraakgierigheid, haat en zulks alles voor een doodslag houdt.

Vr. 107. Maar is het genoeg, dat wij onzen naaste, zoals tevoren gezegd is, niet doden?

Antw. Neen; want God, verbiedende den nijd, haat en toorn, gebiedt dat wij onzen naaste liefhebben als onszelven, en jegens hem geduld, vrede, zachtmoedigheid, barmhartigheid en alle vriendelijkheid bewijzen, zijn schade, zoveel als ons mogelijk is, afkeren, en ook onzen vijanden goed doen.

2. Het zesde gebod (vraag 105), heeft tot zijn voorwerp het tijdelijke leven van de mensen, zo van ons eigen als van onze naasten, en de zorg die wij daarvoor steeds te dragen hebben. Tot hiertoe is de Wet bijzonder en bepaald gegaan in de voorschrijving van de natuurlijke plichten, welke wij eerst aan God en daarna aan onze meerderen onder de mensen schuldig zijn. Maar nu gaat zij onze plicht verder uitbreiden, zoals zij ook behoort tot onze naasten in 't algemeen, zonder enige uitzondering. Omdat nu het leven van de naaste het edelste en voornaamste goed van zijn tijdelijk bestaan en bezitting op de wereld is, Job 2:4, waarin hij Gods raad gehouden is te dienen, zo heeft de Goddelijke wijsheid hiervoor dan ook billijk willen zorgen en ons daarom vermaand, dat wij op generlei wijze het leven van onze naaste onwettig zullen aantasten of benadelen, of hem daarvan beroven, gelijk ook niet ons eigen leven. De Heere wil alleen Zijn souvereine bestelling voeren over ons en over het leven en dood van onze naaste en mitsdien kan het ook niet anders zijn dan schendig intreden in het hoge ambt van God, indien iemand zijn hand onwettig slaan zou aan zijn eigen of naastens leven, welke snode euveldaad als verbrekende alle banden van de menselijke samenleving op de wereld, de Heere God daarom ook der overheid bevolen heeft met de dood te straffen, Gen. 9:6; Num. 35:39; Rom. 13:4.

Dan, naardien *de Wet geestelijk is*, Rom. 7:14, zo breidt dit gebod zich dan ook noodzakelijk uit (vraag 106) tot de grond en wortel van de doodslag en verbiedt ons niet minder alle nijd, haat, toorn en wraakgierigheid, al hetwelk God voor doodslag houdt. Want uit het hart komen voort boze bedenkingen, doodslagen, enz., Matth. 15:19. Zo moeten wij dan door de genade van de Heilige Geest, onze harten zoeken gereinigd te krijgen van die snode verdorvenheden, uit welke de doodslagen hun oorsprong nemen. Ja, dewijl alle verbod rust op de grond van het gebod en het niet kan zijn, dat wij het kwaad zouden laten, zonder ook het goede te doen, Jes. 1:16, 17, zo is het dan (vraag 107) ook niet genoeg, dat wij onze naasten zo niet doden, maar God ons zulks verbiedende, gebiedt ons dan daartegen, hem lief te hebben als onszelf en jegens hem al de plichten waar te nemen, welke de Catechismus verder aanhaalt.

ZONDAG 41

Vr. 108. Wat leert ons het zevende gebod?

Antw. Dat alle onkuisheid van God vervloekt is, en dat wij daarom, haar van harte vijand zijnde, kuis en ingetogen leven moeten, hetzij in den heiligen huwelijken staat of daarbuiten.

Vr. 109. Verbiedt God in dit gebod niet meer dan echtbreken en dergelijke schandelijkheden?

Antw. Dewijl ons lichaam en ziel tempelen des Heiligen Geestes zijn, zo wil Hij, dat wij ze beide zuiver en heilig bewaren; daarom verbiedt Hij alle onkuisen daden, gebaren, woorden, gedachten, lusten, en wat den mens daartoe trekken kan.

3. Het zevende gebod (vraag 108), heeft tot zijn voorwerp de wettige voortteling en onderhouding van het mensdom op de wereld, als naast behorende tot het menselijke leven, om hetwelk te verwekken, dezelve het geordineerde middel is. Weshalve dit gebod ons dan eerst vermaant, dat, indien wij de vereiste bekwaamheid, ouderdom, staat en roeping daartoe van God bekomen hebben, wij ons dan zullen trachten te begeven in een wettige en Godzalige huwelijksverbintenis, Matth. 19:4-6, dezelve eerbaar, onschendbaar en heilig zullen bewaren, Hebr. 13:4, en door middel van een onbevleete echtvereniging de Heere onze God een heilig zaad zullen zoeken te gewinnen, tot bevordering van Zijn dienst en eer en tot voortplanting en onderhouding van het mensdom op aarde. En bijgevolg dat wij ons zeer zorgvuldig zullen wachten voor alle boze en onreine gruwelzonden, welke daar enigszins strekken tot verbreking van die heilige huwelijksordonnantie, en dat wij alle onkuisheid van harte haten zullen, als die van God vervloekt is, wegens het schrikkelijk verderf, dat dezelve noodzakelijk brengt over de zielen en lichamen van de mensen, 1 Kor. 6:10, *om niet anders dan kuis en tuchtelijk te leven, hetzij in de heilige huwelijke staat of buiten dezelve.*

Ja, dat wij (vraag 109) ons niet slechts met alle behoedzaamheid zullen onthouden van die grove uitbrekende onreinheid, waar de goddeloze zondaars in leven, maar ook van de verborgen onreinheid en van al die zaden van de boze ontuchtigheid, die stinkende lusten des vleses, waaruit de onkuisen daden geboren worden, zo ook van alles, zonder onderscheid, wat aanleiding mocht geven om het vlees te ontsteken tot kwade begeerlijkheid, Rom. 13:14. Zulks uit aanmerking, dat ons lichaam en ziel tempelen van de Heilige Geest zijn, welke wij zuiver en heilig voor de Heere moeten bewaren, 1 Kor. 3:16, 17; 1 Tim. 4:3-5. Wie hier zijn onreine lusten nog wil koesteren en daaraan toegeven, doet niet anders dan een duivels vuur in zijn beenderen ontsteken, welks schrikkelijke vlammen hem eindelijk verteren zullen. Helaas, die tot deze verborgen besmetting nog met genoeg willen ingaan, zullen niet wederkeren en de paden des levens niet aantreffen, Spr. 2:19. Dit onreine vuur, zo dag en nacht brandende en smeulende op de haardstede van 's mensen ijdel gemoed (terwijl men enkel bedacht is om haar uitgangen naar buiten zorgvuldig toe te sluiten), zal dat huis van binnen dan zodanig vervullen met vuile stank en rook, dat er alles door zal besmet en bedorven worden, en dat er ten

laatste niet een gevoelige indruk van God of goede beweging meer zal overblijven. Hoe menigeen wordt van de satan in deze strik niet gevangen gehouden, die voor de mensen een heilig gelaat vertonen en wier heilzame bekering, door een verborgen onkuisheid, ongelukkig wordt verhinderd?

Al wie de gave der onthouding, met aanhoudend ernstig vasten en bidden, toch niet machtig is te bekomen, laat die gewaarschuwd zijn, om getrouw met zijn geweten te handelen en te geloven, dat hij tot de heilige echtelijke staat van God geroepen wordt en dat hij zich daarvan niet langer mag onthouden, volgens de Apostolische regel: *Maar indien zij zich niet kunnen onthouden, dat zij trouwen. Want het is beter te trouwen, dan te branden*, 1 Kor. 7:9. Voorzeker, zij die anders willen handelen, zullen dan vroeg of laat droevig ondervinden, dat zij de Heere ongehoorzaam geweest zijn en dat het aan ieder te aller tijd niet gegeven is zichzelf te besnijden om het Koninkrijk der hemelen. Die dit vatten kan vatte het, Matth. 19:12.

ZONDAG 42

Vr. 110. Wat verbiedt God in het achtste gebod?

Antw. God verbiedt niet alleen dat stelen en roven, hetwelk de overheid straft; maar Hij noemt ook dieverij alle boze stukken en aanslagen, waarmede wij onzes naasten goed denken aan ons te brengen, hetzij met geweld, of schijn des rechts, als met vals gewicht, el, maat, waar, munt, woeker, of door enig middel, van God verboden; daarenboven ook alle gierigheid, alle misbruik en verkwisting Zijner gaven.

Vr. 111. Maar wat gebiedt u God in dit gebod?

Antw. Dat ik mijns naasten nut, waar ik kan en mag, bevordere; met hem zo handele, als ik wilde dat men met mij handelde; daarenboven ook, dat ik trouwelijk arbeide, opdat ik den nooddruftige helpen moge.

4. Het achtste gebod (vraag 110), heeft tot zijn voorwerp het tijdelijk goed of bezitting, dat wij arme mensen tot ons levensonderhoud gedurig nodig hebben. Want God wil het menselijk leven op de aarde niet onmiddellijk bekwamen, maar door middel van de vruchten van het aardrijk, waarvan Hij een ieder uit Zijn milde goedertierenheid gedurig wil verzorgen, schenkende hun het nodige voedsel en deksel, 1 Tim. 6:8, en dat brood zijns bescheiden deels, Spr. 30:8. En zulks even door de wettige wegen en middelen van Zijn ingestelde ordinantie, aan welke wij ook vermaand worden ons zorgvuldig te houden en nimmer iets onbehoorlijks te ondernemen of in 't werk te stellen (hetzij zulks openlijk zou geschieden met geweld of heimelijk door bedrog), om iets van het goed van onze naaste aan ons te trekken. De Heere wil Zijn wijze besturing en soevereine regering in het uitdelen van de aardse goederen onder de mensen geëerbiedigd hebben, en dat wij ons met stille gehoorzaamheid daaraan zullen onderwerpen, en voor ons zelf en ons huisgezin in de geordineerde weg, gelovig op Hem blijven wachten, om het noodzakelijke levensonderhoud, hetwelk Hij Zijn beminden als in de slaap heeft beloofd te geven, Ps. 127:2. Ja, dat wij Hem door Zijn milde zegeningen zonder ophouden zullen danken, en alle gierigheid, misbruik en verkwisting van Zijn gaven behoedzaam zullen vermijden, gelijk de Heilige Schrift vol is met Goddelijke bevelen en vermaningen dienaangaande. Waarom het er dan zo ver vandaan moet zijn, dat wij ons aan enige van die snode zonden en gruwelen ooit schuldig zouden maken, die ons integendeel dit gebod des Heeren ook ernstig gebiedt (vraag 111), hoe wij in alle manier voor het goed, have en welstand van onze naaste als voor ons zelf behoren te zorgen en zijn nut, waar wij kunnen en mogen bevorderen, Fil. 2:4, en met hem zo handelen als wij willen dat men met ons handele, Matth. 7:12. Ook, dat wij getrouw arbeiden in ons Goddelijk beroep, ten einde onszelf en de onzen eerlijk onderhouden en ook de nooddruftige helpen mogen, Ef. 4:28.

ZONDAG 43

Vr. 112. Wat wil het negende gebod?

Antw. Dat ik tegen niemand valse getuigenis geve, niemand zijn woorden verdraaie, geen achterklapper of lasteraar zij, niemand lichtelijk en onverhoord oordele of helpe veroordelen; maar allerlei liegen en bedriegen, als eigen werken des duivels, vermijde, tenzij dat ik den zwaren toorn Gods op mij laden wil; insgelijks, dat ik in het gericht en alle andere handelingen de waarheid liefhebbe, oprecht spreke en belijde; ook mijns naasten eer en goed gerucht naar mijn vermogen voorsta en bevordere.

5. Het negende gebod (vraag 112), heeft tot zijn voorwerp de waarheid en oprechtheid in al onze woorden en werken, als een noodzakelijk ondergeschikt middel tot onderhouding van een Christelijke samenleving met onze naasten. Want zo min het menselijk leven kan bestaan zonder gedurig voedsel en onderhoud, even zo min kan de samenleving van de mensen onder elkaar bestaan zonder de waarheid, welke een ieder behoort te spreken en te betrachten in al zijn doen en laten, zonder enig voorwendsel of uitzondering. Neemt slechts de waarheid weg uit het woord en getuigenis van de mensen en uit hun gedrag en handelingen, dan zult gij niet anders overhouden dan een recht duivelse samenleving, want allerlei liegen en bedriegen (het mag daar dan ook zo welgemanierd en eerbaar en fatsoenlijk mee staan als het mag) des duivels eigen werken zijn, Joh. 8:44. Doch de Heere is *de God der waarheid*, Jes. 66:16. Hij haat en vervloekt alle valsheid, liegen, bedrog, veinzerij, onoprechtheid, verdraaidheid, achterklap, lastering en alle snode, bedekte kronkelwegen en zijn ziel heeft daarvan een gruwel, Ps. 5:7. Daarom gebiedt Hij ons altijd oprecht te spreken en te handelen met onze naaste, en hem met mond of hand, met oog of met houding of op enigerhande wijze iets in te boezemen noch wijs te maken, waardoor wij hem zouden misleiden of enige schade of hinder toebrengen aan zijn tijdelijke of eeuwige welstand. Nee, maar dat wij de waarheid hartelijk liefhebben en bekennen, voorstaan en betrachten, zo in het gericht als in andere aangelegenheden, Lev. 19:11; Zach. 8:16; Ef. 4:25; en dat wij eer en goed gerucht van onze naaste naar vermogen zullen voorstaan en bevorderen, Ex. 23:1; Spr. 22:1. Helaas, er is geen droeviger karakter, dan dat een mens niet teer staat met zijn gemoed uit een diep ontzag voor de hoge, alwetende God, om steeds in al zijn spreken en doen oprecht te handelen met zijn naasten. Waarom de Psalmist de bedekte mensen en de boosdoeners en goddelozen bij elkander voegt, Ps. 26:4, 5. Doch het pad der oprechten is wel gebaand, Spr. 15:19; en het licht is voor de rechtvaardigen gezaaid en vrolijkheid voor de oprechten van hart, Ps. 97:11; en voor hen zijn duizend schone Goddelijke beloften in de Bijbel, die op zijn tijd ook eens alle aan hen zullen vervuld worden. *Maar het licht der goddelozen zal uitgeblust worden en de vonk zijns vuurs zal niet glinsteren. De treden zijner macht zullen benauwd worden en zijn raad zal hem nederwerpen. Want met zijn voeten zal hij in het net geworpen worden en zal in het wargaren wandelen*, Job 18:5-8.

ZONDAG 44

Vr. 113. Wat eist van ons het tiende gebod?

Antw. Dat ook de minste lust of gedachte tegen enig gebod Gods in ons hart nimmermeer kome, maar dat wij te allen tijde van ganser harte aller zonden vijand zijn en lust tot alle gerechtigheid hebben.

Vr. 114. Maar kunnen degenen, die tot God bekeerd zijn, deze geboden volkomenlijk houden?

Antw. Neen zij; maar ook de allerheiligsten, zolang als zij in dit leven zijn, hebben maar een klein beginsel dezer gehoorzaamheid; doch zo, dat zij met een ernstig voornemen niet alleen naar sommige, maar naar al de geboden Gods beginnen te leven.

Vr. 115. Waarom laat ons dan God zo scherpelijk de tien geboden prediken, zo ze toch niemand in dit leven houden kan?

Antw. Eerstelijk opdat wij ons leven lang onzen zondigen aard hoe langer hoe meer leren kennen, en des te begeriger zijn, om de vergeving der zonden en de gerechtigheid in Christus te zoeken. Daarna, opdat wij zonder ophouden ons benaastigen, en God bidden om de genade des Heiligen Geestes, opdat wij hoe langer hoe meer naar het evenbeeld Gods vernieuwd worden, totdat wij tot deze voorgestelde volkomenheid na dit leven geraken.

6. Het tiende of laatste gebod (vraag 113), heeft tot zijn voorwerp 's mensen hart of gemoed en dient voor hetzelfde als een sterke band, om dat aan de heilzame gehoorzaamheid van de Goddelijke geboden vast te binden. Want zonder het hart is alle andere gehoorzaamheid slechts vervloekte huichelarij. Zodat dit gewichtig en geestelijk gebod hier dan zeer, gepast voorkomt, om de gehele wet daarmee toe te halen en te sluiten. De blinde mens moge licht menen, dat deze wet al wel van hem zou onderhouden worden met een losse uitwendige waarneming of formele plichtsbetrachting, naar Farizeïsche trant. Voorwaar, dit laatste gebod zal hem leren, dat zijn hart met al haar vermogens en werkzaamheden, indien hij geen heilloos huichelaar wil zijn, in de gehoorzaamheid van alle Gods wetten en geboden moet treden, niet minder dan zijn lichaam met haar uitwendige krachten en werkingen. Deze is voor alle waan- en tijdgelovigen (die niets anders in de zin hebben dan om maar het buitenste des drinkbekers en des schotels te reinigen, Matth. 23:25, en daarmee dan denken voldaan te hebben en Gode genoeg te behagen), wel een zeer harde leer. Maar, zo iemand wil deszelfs wil doen, die zal van deze leer bekennen of zij uit God is, dan of wij van onszelf spreken, Joh. 7:17. Dit gebod is zo ingericht, dat het des mensen ziel of gemoed bijzonder aangrijpt, met haar inwendigste en verborgenste gedachten, neigingen, lusten en begeerlijkheden, om die allen geheel te onderwerpen en dienstbaar te maken aan de wet des Geestes des levens, in Christus Jezus, Die ons vrijmaakt van de wet der zonde en des doods, Rom. 8:2. Hetzelfde vermaant ons op generlei wijze iets te begeren van de have of bezitting van onze naaste en leert ons zo, dat het niet genoeg is, of wij al niets metterdaad ondernemen of in 't werk stellen, om hem daarvan te beroven, maar dat ook zelfs de minste lust of gedachte daartoe in ons nimmermeer mag zijn.

En zo is dit gebod als een scherpe teugel voor alle kwade gedachten en zondige begeerten van 's mensen hart, gelijk de Apostel het dan ook in zulke algemene zin opneemt, waar hij zegt: *Want ook had ik de begeerlijkheid niet geweten zonde te zijn, indien de wet niet zeide: gij zult niet begeren*, Rom. 7:7. Ziet ook Cap. 13:9. En zo heeft de Zaligmaker het ook gevat, wanneer Hij leerde, dat, zo wie een vrouw aanziet, om dezelve te begeren, deze alrede overspel met haar in zijn hart gedaan heeft, Matth. 5:28. En dus is de ware zin van het gebod, gelijk de Catechismus dien aanwijst, dat ook de minste lust of gedachte tegen enig gebod Gods, in ons hart nimmermeer kome, maar dat wij ten allen tijde van ganser harte aller zonden vijand zijn, en lust tot alle gerechtigheid hebben. Wat behoort er dan nu minder tot haar rechte waarneming, dan even de gehele volheid van de Heere Jezus Christus, door een waarachtig geloof in de kracht van de Heilige Geest, gedurig van ons aangegrepen en omhelsd, gelijk Hij ons geworden is wijsheid van God, en rechtvaardigheid, en heiligmaking en verlossing? Opdat het zij met onze ganse gehoorzaamheid der wet: *die roemt, roeme in den Heere*, 1 Kor. 1:30, 31.

Zo zien wij hier in dit korte tafereel dan nu de oprechte inhoud van de Wet, en hoe ondoorgrondelijk heilig en volmaakt dezelve ligt aaneengeschakeld, zodat er ook niet een enig gebod of een stuk daarvan kan af- of uitgenomen worden, zonder tevens de gehele Wet te schenden en te breken. Voorzeker, wij zullen die Goddelijke wet nooit recht bezien, in het licht van de Heilige Geest, zonder ook met de Psalmist uit te roepen: *In alle volmaaktheid heb ik een einde gezien; maar Uw gebod is zeer wijd*, Ps. 119:96. Dan, de gelegenheid laat ons niet toe, om daar verdere aanmerkingen op te maken. Deze Wet is de vaste regel of voorschrift van de ware heiligmaking van de gelovigen, waarnaar zij hun goede werken steeds te richten hebben, in Christus en door Zijn Geest en genade. Zij wijst hun gedurig in alles hun

plicht aan, welke zij te betrachten, en de zonden, die zij te vermijden hebben. O! Hoe gelukkig zijn zij dan, die veel in deze heilige wet mogen studeren, niet slechts om die te weten, maar ook om die te doen! Deze behoorde de voorname bezigheid van de mensen te zijn, en indien de Heere wilde geven, dat zij daar alleenlijk een hartelijke lust toe mochten hebben, dan zouden ze wel gewis geen gewichtige zaken of verschillen onder elkander zo meer willen laten openstaan voor die ontzaggelijke oordeelsdag, maar zij zouden dan met terzijde stelling van alles, zeer ernstig arbeiden, dat die onder des Heeren zegen, geheel effen gemaakt werden, naar de regel van deze heilige Wet, en zij zouden dan trachten om niet meer over elkander te zuchten maar om elkander op te bouwen en te stichten, en om zelf door de genade goede voortgangen te maken in de ware Godzaligheid. Ach, indien deze wet alleen maar eens mocht gelden (gelijk die zekerlijk eens gelden zal, als de Heere Zelf met autoriteit over ons allen zal komen richten), wat al werken van duisternis zouden er dan van een ieder niet openbaar worden, waar de mensen zich zeer diep over zouden moeten schamen voor de hoge God en voor elkander? Dan, helaas! Helaas! Nu moet het nog heten: *De rechtvaardige Heere is in het midden van hen, Hij doet geen onrecht; alle morgen geeft Hij Zijn recht in 't licht, daar ontbreekt niets; maar de verkeerde weet van geen schaamte*, Zef. 3:5. Al waren onze zwakke ogen springaders van tranen, zo zou deze droevige blindheid dan nog niet genoeg van ons beweend kunnen worden.

b. *Maar hoe staat het hier (vraag 114) met degenen die tot God bekeerd zijn? Kunnen die deze geboden ook volkomenlijk houden?* Gewis ja, zullen de Pelagiaanse dwaal-Christenen zeggen, dat kunnen zij doen indien zij het daar, met Gods genadige bijstand, en met de middelen en gaven van de Heilige Geest, recht en standvastig op zullen toeleggen. Dan kunnen zij wel eindelijk in dit leven reeds tot een volkomen heiligheid geraken en ophouden van meer te zondigen. Waartoe zij dan enige getuigenissen en voorbeelden van de Heilige Schriftuur plegen te verdraaien in een verkeerde zin. Want deze ongelukkige mensen bevatten, gelijk de Farizeeën oudtijds deden, slechts alleen de grove letter van de Wet, maar houden zich niet op met de geestelijke zin van de geboden, als die de rechte doodsteek is voor allerhande soort van Pelagianerij. Dan, wij begeren ons met hen hier ook niet op te houden, volgens de les van de Zaligmaker: *Laat ze varen, zij zijn blinde leidmensen der blinden*, Matth. 15:14. Wij willen liever van de waarheid zelf nog iets aantekenen; en wel

1. van de zwakheid en onmacht van de bekeerde gelovigen, om de wet volkomen te houden;
2. Van hen ernstig voornemen, hetwelk zij daartoe nochtans hebben.

a. a. Van der gelovigen onmacht en zwakheid leert de Catechismus: *Neen zij, maar ook de allerheiligste, zo lang zij in dit leven zijn hebben maar een klein beginsel dezer gehoorzaamheid*. Dit bevestigen ons inzonderheid de teksten, Job 9:2; Ps. 19:13 en 143:2; Spr. 20:9; Pred. 7:20; Rom. 7:18; Jac.3:2; 1 Joh. 1:8; en zeer vele andere getuigenissen van de Heilige Schrift, gelijk ook de voorbeelden van genoegzaam alle heiligen, die ons daar voorkomen. Wij lezen doorgaans van hun zonden, struikelingen en zwakheden, en van hun klachten en hun berouw daarover. En indien ons daar ook al een of ander bijzonder voorbeeld ontmoet van vrome kinderen Gods, van welke zo getuigd wordt, alsof zij volkomen rechtvaardig en zonder zonden of struikelingen geleefd hadden, gelijk als van Zacharia en Elisabeth Luk. 1:6, zo ziet zulks óf op hun volkomen rechtvaardigheid en volmaaktheid in Christus door het geloof, óf op hun inwendige zielsoprechtheid voor de Heere, en dus op hun volmaaktheid in delen, maar niet in trappen, of op hun teer Godzalig en onberispelijk leven naar buiten, ten aanzien van de mensen. Maar de verstgevorderde heiligen behielden altijd, gelijk ook nog een zwak en zondig vlees, waarover ook zij dagelijks voor God zeer droevig in 't verborgen gezucht en getreurd hebben. En het was er zo verre vandaan, dat iemand van hen zich als volmaakt rechtvaardig en zonder enige zonden voor God geacht zou hebben, dat zij integendeel allen, als arme doemwaardige en onmachtige zondaars, hun gerechtigheid en zaligheid alleen in Christus gezocht hebben, door het geloof, begerende slechts in Hem gevonden te worden, Fil. 3:9.

Och, de heilige Zacharia zelf, van wien zo even gewag gemaakt is, heeft immers niet tegenstaande dat heerlijke getuigenis van de Geest, dat er van hem gegeven wordt, toch genoeg betoond, dat hij niet zonder zonde was, wanneer de Engel tot hem zeide: *Ziet gij zult zwijgen, en niet kunnen spreken tot op den dag, dat deze dingen geschied zijn, om diens wille, dat gij mijn woorden niet geloofd hebt, welke vervuld zullen worden op hunnen tijd*, Luc. 1:20. Het is dan waarlijk maar alleen de Farizeïsche blindheid, die de mensen doet vallen in dat dwalend wanbegrip van der heiligen volmaaktheid in dit leven. Dat gevoelen zal de hypocrieten toch altijd meest aanhangen, die noch Gods oneindige heiligheid, noch de geestelijkheid van de Wet, noch hun eigen diepe verdorvenheid immer recht gekend hebben. Daarom hebben zij dan ook een grote waan en inbeelding van hun vergevorderde Godzaligheid en van hun onberispelijk leven, welke zij toch enkel plegen af te meten naar de uitwendige grove letter van de wet, terwijl zij het zwaarste van de wet voorbij zien, namelijk het oordeel, en de barmhartigheid, en het geloof, en honderd andere dingen, die tot de oprechte geestelijke waarneming van de Wet noodzakelijk behoren, Matth. 23:23. Immers de hoogmoedige Farizeeër die staande bad in de tempel, Luc. 18:11, 12, stond ook niet verre af van dat vermetelegevoelen van de volmaaktheid der heiligen in dit leven. En de Apostel Paulus stond daar tevoren in zijn onbekeerde staat ook niet verre vandaan, toen hij zo blind was, dat hij de zonde niet kende, Rom. 7:7.

Maar de genade zal door haar krachtige werking die verderfelijke inbeelding weldra komen doden in Gods arme kinderen, die lust hebben tot een ongeveinsde Godzaligheid en welke de Heilige Geest met licht heeft aangevangen te leiden in de gesloten binnenkamer des harten. O, hier zullen zij dan zoveel zien, dat zij snel in diepe vernedering voor de hoge God zullen bekennen, dat zij maar arme, blinde, naakte en doemwaardige zondaren zijn voor Hem, en dat zij vleselijk verkocht zijn onder de zonde, Rom. 7:14. Dan zullen zij ook waarlijk een walging van zichzelf hebben, over hun ongerechtigheden en over hun gruwelen, Ezech. 36:31. Ja ook van hun beste werken en deugden, die alle nog zozeer van het vlees bevekt zijn, en nog zo ver af zijn van de volmaakte regel van de Wet. En wat zal het overschot dan wezen, anders dan een aanhoudend, allersmartelijkst treuren over hun verdorvenheid, tot hun dood toe? Rom. 7:24, 25, benevens een gelovig aankleven van hun Zaligmaker, als de enige Rotssteen huns heils, Wiens werk volkomen is, Deut. 32:4, naar dat elk vermag? Ziet zo ver zal de ware genade ons afscheiden van de blinde en trotse Pelagianerij.

Toch is het evenwel zeker, dat deze heilige leer geen kleine schade doet aan de zielen van duizenden mensen in het Christendom, die niets liever horen dan van de zwakheid en onvolmaaktheid van de heiligen in het onderhouden van de Wet. Dan zulks komt van die Goddelijke waarheid, niet uit haar eigen aard en natuur, maar door toeval van der mensen jammerlijke blindheid en verkeerdheid, die deze leer zeer snood plegen te misbruiken tot een oorzaak voor het zondige vlees, en om de genade Gods in ontuchtigheid te veranderen. En wie zal hen zulks verhinderen, dan de almachtige God alleen, wanneer Hij hun de Geest der waarheid belooft te schenken? Wij kunnen dat niet voorkomen, als de Satan de macht van God ontvangt, om de volken en natiën te verleiden, die in de vier hoeken der aarde zijn, Openb. 12:9 en 20:8, zo weinig, als wij hem beletten kunnen de heilloze Pelagianerij openlijk en bedekt in de wereld voort te planten. Willen de mensen, die de ware leer belijden, dan nochtans met dezelve grovelijk zondigen, zij zullen zulks dan doen tot hun eigen gevaar en verderf. Maar dit zal de eeuwige waarheid van het Evangelie niet veranderen, en de oprechte gelovigen zullen daarom ook niet nalaten, dezelve aan te hangen en te geloven, al zou dan ook de gehele wereld die verderven en misbruiken.

Het beklaglijkste in deze nochtans is, dat zelfs ook de bekeerde gelovigen deze rechtzinnige waarheid van de onvolmaaktheid der heiligen, helaas! (wel niet met opzet en begeerte, toch heimelijk en ongevoelig), mede nog veeltijds zeer misbruiken. Daar ligt dan bij hen zo een stille indruk, dat een Christen hier toch nooit volmaakt van de gelovigen, wanneer zij soms zijn in een geesteloze, dodige en zeer verachterlijkste toestand, alsof zij dan nochtans metterdaad al evenzeer zodanig ernstig voornemen

bleven behouden en in het werk stellen. Nee, maar dit wordt hier zo gezegd van de allerheiligste, die teer met hun gemoed nabij God leven, en die zich ernstig oefenen in de ware Godzaligheid. Derhalve is dit ernstig voornemen hier dan niet anders te verstaan, dan naar de mate van eens ieders genade, en van zijn toeleg en betrachtning van ware geloofsheiligmaking. Zoals het nu staat met hun genade, zo staat het dan ook met dit hun ernstig voornemen. Zelfs de ellendigste kinderen van God hebben daar wel waarlijk het heilige zaad of de wortel van binnen in hun harten, want anders konden zij geen oprechte gelovigen zijn. Maar de dadelijke uitwerking of volbrenging daarvan is geenszins eveneens in allen, maar naar de bijzondere trap en wasdom van ieders geloof en heiligmaking. En o! wat zijn diegenen niet wel ten hoogste gelukkig, die door de Goddelijke genade daarin enige vordering hebben bekomen! Deze aanmerking dient hier dan wel in acht genomen te worden, als de grond, waarop wij dit stuk nu toch een weinig zouden openen. Waarin ons dan twee zaken voorkomen.

1. Hoe de oprechte gelovigen, niettegenstaande derzelve aanhangende zwakheid, toch alreeds begeren, niet alleen naar sommige, maar naar alle geboden Gods te leven. En
2. Hoe zij zulks ook doen met een ernstig voornemen.

1. Belangende het eerste, hier zijn de ware gelovigen geheel onderscheiden van alle Hypocrieten en geveinsden in het Christendom, die enkel maar leven en handelen uit een los waangelooft. Want hoedanige algemene en onzuivere liefde deze schoon ook mogen hebben voor sommige geboden van Gods Wet, om die waar te nemen en te onderhouden met een uitwendige gehoorzaamheid, zo hebben zij toch geen ware hartelijke liefde voor al de geboden Gods zonder onderscheid, om vromelijk in beginsel naar dezelve steeds te wandelen.

Voorwaar, zulks werd aan niemand van de geveinsden ooit gegeven, omdat hen de genade zelf nimmer gegeven is. Want naardien het leven van de zonde en van de dood altijd inwendig in hen nog is blijven heersen, en zij de Heere Christus door het geloof nooit waarlijk zijn ingelijfd, zo moeten zij dan noodzakelijk altijd een inwendige vijandschap binnen in hun gemoed dragen tegen de voornaamste geboden van de Wet, aan welke zij zich, helaas, dan nooit met oprechte liefde en begeerte kunnen onderwerpen, Rom. 8:7. Bijzonder zullen zij zich (dewijl zij in de grond nog geheel onwedergeboren en vleselijk zijn), altijd aankanten in een onverzettelijke haat tegen het tiende of laatste Gebod, gebiedende ons *de geestelijkheid van de gehele Wet*. Nooit zullen de geveinsden dat gebod in een ware gehoorzaamheid opnemen, als hun plicht voor God. Nooit zullen zij dat van ganser harte billijken en toestemmen, en zich over haar verbreking waarlijk verootmoedigen, wat berouw zij anders over hun zonden schoon ook mogen hebben. Maar zij zullen heel licht tevreden zijn, en zich genoeg voldaan houden, met de uitwendige gehoorzaamheid van sommige, of ook wel van al de geboden. Wanneer zij zich slechts niet schuldig maken aan grove Sabbatschenderijen en geen openbare afgoderij of beeldendienst plegen, geen valse eden zweren, de ouderen en overheden niet ongehoorzaam zijn, niet doden, noch echtbreken, noch stelen, en ook niet liegen noch bedriegen, maar het tegendeel van dit alles trachten te doen enz., ziet, dan achten zij aan de Wet genoeg voldaan te hebben, en vatten dan van hun rechtvaardigheid weldra een grote verbeelding op en bekommeren zich daar weinig over, indien zij ook duizenderlei vervloekte afgoderij met zichzelf en de schepselen inwendig plegen. Al is het, dat zij ook niet anders doen, dan vleselijke denkbeelden van Gods allerhoogste geestelijke Wezen te maken, en misbruiken zij Zijn heilige Naam schoon op menigerlei wijze, en rusten zij ook met hun gemoed op den Sabbat niet oprecht gelovig in God door Christus, en doen zij ook nimmer waarlijk afstand van ijdele gedachten en van zondige lusten en begeerlijkheden, maar al zijn hun harten van binnen ook altijd geheel vervuld met snode blindheid en onkunde van God, met ongelovigheid, onbekeerlijkheid, verstoktheid, hoovaardigheid, waanwijsheid, huichelarij, wereldliefde en diergelijke. Helaas, dit alles gaan zij slechts voorbij als kleinigheden en zwakheden die God zo hoog niet nemen zal en daar zullen zij ook nimmermeer een recht boetvaardige traan over storten. Ja, het placht ook gewoonlijk zo te geschieden, dat de geveinsden, zelfs in de uitwendige betrachtning van de geboden

Gods, altijd een of ander bijzonder gebod zullen aantreffen, dat wel meest is ingericht tot beteugeling van hun allerbemindste boezemzonde, waar zij uit hun natuur, of humeur, of gelegenheid het meest aan verslaafd zijn. En dan kan het niet anders wezen, of zij zullen met de onderhouding van zodanig gebod ook het meest te stellen hebben. Maar het mag gaan, zo het wil, deze ongelukkige mensen zullen echter altijd liever het gebod, dan de zonde laten varen. Alleen zullen zij trachten hun zondige handel zo zedig en bedekt uit te voeren en gaande te houden, als zij maar immer kunnen, om hun vrome naam en achting bij de wereld niet te verliezen. Maar die hen kent, moet altijd weten, dat zij op dit bijzondere gebod van de Wet niet te vertrouwen zijn. En voor de rest, als men niet anders kan, moet men hen dan, gelijk zij het zelf hebben willen, ook voor heiligen laten passeren. Dit is de Farizeïsche gehoorzaamheid van de Wet, wat uitloopt naar die vorm. Want wat beter spreken, wat meer ingetogen godsdienst en wat teerder en blinkender vertoning doen hier niets ter zake.

Maar geheel anders is het gelegen met de gehoorzaamheid van de ware gelovigen. Die, zijnde waarlijk ingelijfd in de genade van Christus, kunnen uit die vernieuwde grond dan ook niet anders dan de gehele wet, zo algemeen uitgebreid en geestelijk als deze ligt, oprecht gelovig omhelzen, zonder enige uitzondering:

1. omdat zij God beminnen met hun gehele hart, die de Auteur van deze Wet is, en Die dezelve gegeven heeft in Zijn heilige natuur,
2. Omdat zij tevens ook de ware heiligheid beminnen, die beide in God en in al de geboden van de Wet is. Want de gehele Wet is heilig, en ieder gebod is heilig, Rom. 7:12. Daarom omhelzen zij dan ook al de geboden van de Wet met een even gelijke liefde en hoogachting, gelijk men het goud bemint om de kostelijkheid van het metaal, alwaar men het ook aantreft, een gouden beker, of schotel, of sieraad, of stuk geld, enz. enkel omdat die van zuiver goud is.
3. Ja ook, omdat zij uit hun vernieuwde gemoed alle zonden en onheiligheid oprecht haten, en daar een hartelijke afkeer van hebben. Het is hun al eveneens hoedanige zonde het is, indien dezelve maar waarlijk strijdt tegen enig gebod van de Wet. Want zij haten de zonde als zonde, of even omdat die zonde is, en omdat God daardoor vertoornd wordt.

Zie, deze zijn de kenmerken van een waar begenadigd gemoed, hetwelk alleen lust heeft in de volkomen gehoorzaamheid van Gods Wet, zonder enig gebod te willen uitzonderen. Zo stond het met de vrome David, niettegenstaande zijn grote en menigvuldige struikelingen, Ps. 119:5,6 en 128 en doorgaans. En zo was het ook met Paulus, die een vermaak had in de Wet Gods, naar de inwendige mens, Rom. 7:22, niet slechts een vermaken in sommige geboden, maar in de gehele Wet Gods. Hierom zal de Apostel ons ook leren: *Wie de gehele Wet zal houden, en in een zal struikelen, die is schuldig geworden aan allen*, Jac.2:10. Dat is, wie alleen negen geboden van de Wet wil houden, en vrijheid wil nemen om een enig gebod te overtreden, die breekt de gehele Wet en zo een heeft dan ook nooit een aasje ware vroomheid in zijn hart gehad, maar hij is zekerlijk al zijn leven een geveinsde geweest. Wij moeten over zulks de algemene gehoorzaamheid van de Wet zonder tegenspreken houden voor een vaste regel van het Christendom, en alwaar dezelve, zoals wij gezien hebben, niet wordt gevonden in enig beginsel. Er is dan ook nog niets van de ware genade, want:

2. De oprechte gelovigen, en bijzonder die meest heilig en teer Godzalig zijn, vangen die algemene gehoorzaamheid van de geboden Gods reeds aan *met een ernstig voornemen*. Dat woord ernstig is hier weer van een zeer groot gewicht, en strekt als de grenspaal, om de ware bekeerde nog verder van de hypocrieten en geveinsden te onderscheiden. Want ook deze mogen dikwijls vele goede resoluties of voornemens hebben, om hun zonden te verlaten en om Godzalig naar Gods Wet te leven, maar hun voornemens zijn nooit ernstig en oprecht, gelijk die van de ware Godzaligen.

1. Zij gaan niet vergezeld van een hartelijke belijdenis van hun schuld, en met een waarachtige droefheid, berouw en verslagenheid over hun zonden. Zij komen deswege nimmermeer in de ware verootmoediging des Geestes voor de hoge God, wat tekenen van berouw zij ook mogen betonen.
2. Zij hebben ook nooit een innerlijke haat en afkeer van de zonden en een oprechte begeerte tot Gods heilige geboden, want zij bezitten de grond en wortel van de ware heiligheid (zijnde het ongeveinsde geloof in Christus), niet binnen in hun harten, wat los en ongeworteld waangelooft zij schoon ook mogen bezitten.
3. Hun goede voornemens worden meest geboren uit het algemene licht van een kwaad en beschuldigd geweten, uit vrees voor de toorn Gods en voor de straffen van de hel, of uit ontzag voor de mensen, en voor het verliezen van hun achting, of uit een wettische grond van eigengerechtigheid, en uit andere onheilige oorzaken.
4. Ook liggen hun voornemens licht en gemakkelijk, en dezelve gaan niet vergezeld van een ernstig bidden en krachtig strijden en arbeiden in het geloof, om verzoening en heiligmaking van de zonden, noch een standvastig geweld doen op het Koninkrijk der hemelen, als die dat waarlijk begeren in te nemen, en die als oprechte, vrome en heilige mensen voor God zoeken te leven, door de Geest. En vooral menen zij het nooit recht met de tegenkanting tegen hun lieve boezem- en troetelzonden, die dagelijks nog hun meeste lust en vermaak zijn. Daar werken zij maar slap tegen, en zullen die altijd zo veel doenlijk nog trachten te verschonen. Zij durven het scherpe lancet van de Geest niet diep in te steken, in die verouderde wonden en etterbuilen, om de pijn, die zij daarvan gevoelen zouden: want niemand heeft ooit zijn eigen vlees gehaat, Ef. 5:29.
5. En eindelijk zijn hun voornemens ook niet standvastig en doorbrekende. Hoe veel zij schoon al kappen en snoeien mogen aan de buitenste takken van de boom van de zonde, zo arbeiden zij toch nooit oprecht aan de wortel van de zonde, om die geheel te trekken uit hun harten. Zij praktiseren wel om dijken en dammen te leggen tegen de vloed van de zonde, maar zij zoeken de oorsprong en de springaders van dezelve binnen in hen niet gestopt of opgedroogd te krijgen. Helaas, nu wast onder al hun arbeid de wortel van de zonde toch ongevoelig al steeds aan in de grond van hun zielen, en schiet al gedurig weer nieuwe loten en takken, en daar komen allengskens zulke sterke vloed van verdorvenheid van binnen uit het hart weer oprijzen, en met zoveel geweld tegen de gelegde dijken en dammen van plicht en voornemen gedurig aanstromen, en hoe langer hoe sterker opzwellen, dat zij het niet houden of uitstaan kunnen, maar eindelijk daarvoor bezwijken moeten. En zie, dan zal de inwonende zonde zich ook weer naar buiten ontlasten in uitbrekende daden en bedrijven, waarna de gewonde consciëntie dan verder zal aanvangen met nieuwe vrees en beschuldigingen, waaruit dan ook weer nieuwe voornemens als tevoren zullen oprijzen, enz. En zo tobben en wurmen die ongelukkige mensen daar dan op aan, totdat zij ten laatste niet anders dan een akelig afgeschroeid geweten, nevens een rampzalige wanhoop daarvan afbrengen.

Maar wat betreft de ware gelovigen, bij deze (indien zij maar niet leven in een dodige en zorgeloze staat), is dan altijd een ernstig voornemen tot de oprechte en algemene gehoorzaamheid van de geboden Gods, en om in geen van die te struikelen en aan geen bekende zonde toe te geven. Dit ernstig voornemen zullen zij steeds betonen:

1. met een hartelijke boetvaardigheid en vernedering voor de Heere over hun aanhangende zwakheid en menigvuldige gebreken, struikelingen en verdorvenheden: Hoe zullen zij zich daarover schamen, als zij hun gelaat enigszins recht bezien in de spiegel van Gods heilige Wet.
2. Met een gelovige verzaking van zichzelf, een gedurig vlieden tot de Heere Jezus Christus, de volle fontein des heils, om genade en vrede, licht en leven, sterkte en heiligheid, ja, om alles wat zij tot het leven en Godzaligheid nodig hebben, 2 Petrus 1:3.

3. Met een oprecht gelovig aankleven aan de beloften van het Evangelie en een gedurig rusten en betrouwen op dezelve.
4. Met een ernstig en standvastig bestrijden van hun zonden, ook van hun geliefdste boezemzonden, zonder een enige van dezelve te willen verschonen. Want dit is het eigen werk van de levendige en geestelijke kracht van de Godzaligheid. Al het andere is slechts een geveinsde en gepleisterde Godzaligheid.
5. Met een hartgrondig verzaken van de wereld en alle zondige genietingen, begerende veel liever dan God te missen en liever het allerwaardste schepsel, hetwelk men mocht kunnen hebben, gewillig aan hem over te geven, dan Hem enigszins te vertoornen. Hieraan zal dit ernstig voornemen op de posten het best kunnen beproefd worden, als de Heere het maar eens beproefd wil hebben.
6. Met een ijverige toeleeg, strijd en arbeid op al de delen en gelegenheden van hun plicht, om niets te verzuimen of na te laten van hetgeen zij vermogen te doen tot Gods eer, tot stichting van de naaste en tot hun eigen zaligheid.
7. Met een gewillig opnemen van alle kruis en verdrukking, welke hun om de Godzaligheid mochten overkomen, Matth. 16:24.
8. Ja, ook met een nauwe wachthouding op hun harten, dat zij geen heimelijke woonsteden van de zonden zijn. Voorzeker, alle andere arbeid zal tevergeefs zijn, indien alleen die gewichtige les van 's Heeren Geest verzuimd wordt: *Behoedt uw hart boven al dat te bewaren is, want daaruit zijn de uitgangen des levens*, Spr. 4:23. Als men de zonden wil laten nestelen in het hart, dan zal alle strijd en voornemen om die uit te roeien tevergeefs zijn. Het zijn alleen de reinen van hart, die God zien zullen, Matth. 5:8.
9. Eindelijk met een gedurig ernstig verlangen naar de wasdom der genade en een teer gebruik maken van alle middelen daartoe dienende, zoals de heilige Apostel deed, Fil. 3:12. Deze dingen, kort van ons genoemd en voorgesteld, behoren tot het ernstig voornemen, hetgeen eigen is aan de ware Godzaligen.

Zo gaan die twee bij hen altijd samen, dat zij nog maar *een klein beginsel hebben van die volmaakte gehoorzaamheid, welke de Wet vordert en toch ook een ernstig voornemen, om zich daartoe door Gods genade alleszins te bevljigten*. Hoe ver zij, helaas, ook nog mogen af zijn van het volkomen leven naar de wet, nochtans zagen zij daarnaar gelijk degenen, die lopen in de loopbaan met inspanning van al hun krachten, hoewel de kroon nog ver van hen afhangt, 1 Kor. 9:24. De geveinsden hebben Gods Wet in hun hoofd, maar de ware Godzaligen in het midden van hun ingewand, daarom hebben zij oprechte lust, om Gods welbehagen te doen, Ps. 40:9. In het kort, indien wij getrouw willen arbeiden om het Christendom onder ons te bewaren, dan moeten wij deze drie dingen stellen als vaste regelen:

1. Dat, hoedanig gebrek daar ook gevonden mocht worden in een waar gelovig Christen, geen gebrek in hem mag zijn, waar hij rechte kennis van bekomen hebbende uit de Wet, zich niet oprecht over bedroeven, en zich voor God over vernederen zou met een ernstige strijd daartegen, totdat hij het door genade meer en meer zal overwinnen.
2. Dat de maat van ieder Christens genade moet afgemeten worden naar de ware geestelijke kennis, welke hij bezit van zijn zonden en verdorvenheden en van zijn rechte vernedering over dezelve, gelijk ook naar de ernstige strijd des geloofs, welke hij gedurig zoekt te strijden in de kracht van de Heilige Geest, om verzoening en heiligmaking door Christus.
3. Dat de mens nimmer enige ware genade bezeten heeft, die slechts een enkele zonde of zondig gebrek, waarvan zijn consciëntie kennis draagt uit de Wet, en waar Gods Geest hem over bestraft, met enig waar genoeg en begeerte kan blijven aan de hand houden, zonder hartelijke zielsboetvaardigheid en zonder een heilige strijd des geloofs om daarvan verlost te worden, ten einde naar al de geboden Gods zonder de minste uitzondering te leven met lichaam en ziel.

Deze drie regels moeten van ons gehouden worden als de wezenlijke gronden van het Christendom, en zo ver wij daarvan af treden, zo ver zetten wij de deur open voor de satan, om Woord en Evangelie, bedieningen, instellingen, sacramenten en al wat Goddelijk en heilig is, ongevoelig om te keren en te verwoesten in de harten van de mensen en zo aan het Christendom zelf heimelijk de doodsteek te geven en dat allengs te veranderen in een vervloekte hypocrisis. Al wie dit niet kan zien, heeft de ware leer van het Evangelie nog nimmer recht verstaan, wat gedaante van waarheid en kennis hij ook mocht bezitten door de algemene gaven van de Geest.

- c. Nu gaan wij over iets te zeggen van de scherpe prediking van de Wet voor de ware bekeerde gelovigen, waarnaar de Catechismus vraagt (vraag 115)

Waarom laat ons God zo scherpelijk de tien geboden prediken, zo ze toch niemand in dit leven houden kan? Zo spreken en redetwisten de Pelagiaansgezinden tot bestrijding van de rechtzinnige leer, welke van ons is voorgesteld. Deze mensen kunnen toch niet begrijpen, indien daar geen volmaakte onderhouding van de Wet ooit vallen kon in dit leven, met wat billijke reden of inzicht God die Wet dan zo ernstig en scherp zou laten prediken. Want dit achten zij, dat dan immers tevergeefs geschieden zou, dewijl Hij alvorens wel zou weten, dat niemand Hem volkomen gehoorzaam kon zijn. En zij menen, dat God geen meerdere gehoorzaamheid van de mens kan vorderen, dan deze Hem kan geven. Zodanig is de domme leer van vlees en bloed, welke spruit uit die rampzalige onkunde van de hoge God, waarin het arme mensdom helaas zo droevig gevallen is. Wij zullen tot wederlegging hiervan:

1. Iets zeggen van de scherpe prediking van de Wet. En dan
2. Van de redenen van haar noodzakelijkheid en heilzaamheid, bijzonder voor de bekeerde gelovigen, niettegenstaande hun onmacht, om de Wet volkomen te onderhouden.

a. a. Wij zien hier, dat het niet blotelijk genoeg is, de wet slechts te prediken, maar dat die *scherp* gepredikt moet worden, indien zodanige prediking recht nut zal doen onder Gods zegen op de zielen van de mensen. Men predikt immers de wet onder alle gezindheden, maar zij wordt bij allen niet scherp of krachtig gepredikt. In de Pelagiaanse kerken is de prediking van de wet waarlijk slechts als een smakeloos zout, waar de toehoorders niet recht door gewond of getroffen worden in hun geweten, om met verslagen harten, in ware overtuiging en vernedering van zonden, tot de Heere Christus te vlieden, en bij Hem alleen al hun zaligheid uit Gods loutere genade te zoeken, en zich geheel en ijverig te benaastigen tot een oprechte en volkomen gehoorzaamheid van alle geboden Gods. Voorwaar, zo weinig als een krachteloze medicijn zal werken tot iemands gezondheid, zo weinig zal een flauwe en krachteloze wetprediking ook kunnen werken tot der mensen bekering en zaligheid. Dezelve hangt enkel aan de dadelijke kracht en tegenwoordigheid van Gods Geest in de Kerk. Want naar dat de harten van de leraren van de Heilige Geest inwendig verlicht en krachtig geleid en bewogen worden, zal hun prediking van de Wet dan ook scherper of minder krachtig zijn.

Er is voorheen een tijd geweest, wanneer de Leraren onzer Kerk het gewicht van Gods Wet doorgaans zeer op hun harten droegen, en praktizerende door Gods genade, om zelf ijverige voorgangers te zijn in de onderhouding van de Goddelijke geboden, zo leiden zij het er toen ook bijzonder op toe, om hun gemeenten te bekeren en op te bouwen door een scherpe prediking, gepaard met een krachtige en troostrijke prediking van het Evangelie voor die verslagen harten, die door de Wet eerst recht gewond waren, en die hartelijk verlangden naar de genade en de Geest van Christus. Deze predikten de heilige Wet zeer krachtig en voorzichtig, als een heldere zonde-spiegel, als een machtige drijver of Tuchtmeester tot Christus en als een volmaakte regel der gehoorzaamheid in het nieuwe leven van de Geest. En zie, zodanige prediking heeft de Heere toenmaals in ons land ook zonderling believen te zegenen, de mensen oprechte en welgestelde christenen te maken.

Maar, hoezeer helaas, die scherpe wetprediking in deze tijd onder ons is beginnen te vervallen, zulks zullen allen, die het mogen zien, niet dan met een hartelijk leedwezen kunnen betreuren. Ach, of wij dan nog eens ootmoedig konden smeken om des Heeren Geest voor de Leraars, die ons de heilige Wet moeten prediken! Want gelijk een mes niet kan snijden, als het niet scherp geslepen wordt, zo kan de Wet ook niet scherp genoeg gepredikt worden, indien de harten en tongen van de dienaren niet steeds worden geslepen op de slijpsteen van Gods Woord.

Maar wat behoort er tot de scherpe prediking van Gods wet? Het zal niet ondienstig kunnen zijn, dat zulks hier ook eens kort van ons aangewezen wordt in enige bijzonderheden.

1. De wet wordt scherp gepredikt, wanneer die de toehoorders wordt voorgedragen als een heilige en Goddelijke wet, ons gegeven van de hoge almachtige Majesteit, die Beduchte en vreselijke God, de Heere des hemels en der aarde, Die te rein van ogen is, dan dat Hij het kwade zou zien, Hab. 1:13, Die de ongehoorzame zondaars met de verschrikkelijkste straffen, tijdelijk en eeuwig heeft gedreigd te vervolgen, en Die hen ook overal gemakkelijk bereiken, ja in een oogenblik vernielen kan, als Hij Zijn grimmige toorn slechts over hen wil loslaten. Hoe men die geduchte hoogheid en heiligheid van God de mensen zonder onderscheid en zonder enig aanzien van personen met meer ontzag op het gemoed kan leggen, hoe men hen de geboden van de wet dan ook scherper zal prediken. Hierom dienen de leraars, van welke dit behoorlijk geschieden zal, dan ook wel voorzien te zijn van het geestelijke licht van de Goddelijke kennis in hun harten, en zij hebben ook nodig, gedurig als zij de wet voor anderen prediken, met levendige en gewichtige indrukken van Gods Majesteit op hun gemoed bezet zijn. Zie, hoe Mozes arbeidde, om des Heeren ontzaggelijke hoogheid op de harten van het volk te leggen, als hij hun Zijn geduchte wet wil verkondigen, Deut. 5:1-5. En zo plegen ook oudtijds. Profeten te doen, zo dikwijls als zij enig woord of gebod des Heeren het volk voor te dragen hadden, dan gebruikten zij dit schone formulier: Zo zegt de Heere, de Heere der heirscharen, enz. met allerhande bijvoegselen, die hun Gods hoogheid konden herinneren.
2. De wet wordt scherp gepredikt, als die uitgebreid wordt gepredikt, in haar gehele inhoud en onverbreekelijke samenhang, en als er behoorlijk wordt aangedrongen op de kracht en heiligheid van ieder gebod in het bijzonder. Er is gezien, hoe de wet is samengesteld uit tien geboden, die allernauwst verenigd zijn tot een lichaam. Die tien geboden nu ook zo nauw bijeen te houden, en die allen even gelijkelijk, als Gods geduchte wet, aan te dringen met dezelfde kracht en ernst, zonder de minste vrijheid te laten tot overtreding van enige derzelve, zie, dat is de wet scherp prediken. Indien er schoon al negen geboden scherp gepredikt worden, wijl er maar een enig gebod met minder ernst behandeld wordt, zo zal daarmee de gehele wet dan zekerlijk geschonden en losgemaakt worden, Matth. 5:18, 19. Hierin was Johannes de Doper zo een getrouwe wetprediker, dat hij veel liever zijn eigen hoofd dan enig gebod van Gods wet wilde verliezen, met aan de koning Herodus de vrijheid te laten, om dat te overtreden, Matth. 14:1-11. En zie, zulke mannen waren de Profeten en Apostelen, die nooit hebben geleden, dat enig gebod van de wet werd verbroken.
3. De wet wordt dan scherp gepredikt, als die geestelijk gepredikt wordt, dat is, wanneer men haar kracht en verbintenis niet slechts uitstrekt tot de uitwendige daden en bedrijven van de mensen, maar ook tot hun inwendige zielsgedachten en hartsbewegingen, ten einde deze ook alleszins heilig en overeenkomstig zijn met de wet des Heeren. Hierin ligt waarlijk de scherpe kracht van de Wet, dat zij ook de minste zondige gedachte of lust of begeerlijkheid van 's mensen gemoed tegen een enige van haar geboden niet kan verdragen, maar volstrekt wil, dat de mens de Heere zijn God waarlijk zal vrezen en gehoorzamen met zijn gehele hart, ziel en verstand. Zo scherp heeft de Zaligmaker de wet gepredikt, Matth. 5 en 22. En niet anders

hebben ook weer de profeten en apostelen gedaan, als die zich in hun predikatiën niet minder doorgaans tegen de geveinsdheid, als tegen de goddeloosheid plegen aan te kanten.

4. De wet wordt scherp gepredikt, als haar vloek tegen de overtreders en ongehoorzamen, Gal. 3:10, ook ernstig wordt aangedrongen. Er is zelfs onder de mensen geen wet gegeven, welke billijk 'poene' of straf met zich voert tegen die dezelve overtreden, en het is het ambt en de plicht van de rechters, die over de wet vonnist, de gedreigde straf ook ten uitvoer te leggen aan de overtreders van de wet. Wat zal dan de hoge en heilige God niet doen aan die Zijn geduchte Wet moedwillig komen te schenden? *Of zou de Rechter der ganse aarde geen recht doen?* Gen. 18:25, en niet ijveren, om de zondaars te vervolgen met Zijn hoogste vloek en ongenade, en hen ten eeuwige dood en verdoemenis zekerlijk te brengen, gelijk Hij hun bedreigd heeft? Tenzij men die schrikkelijke vloek dan zo tegelijk met de Wet predike, en daarin ook steeds met ernst en kracht te werk ga, zo zal de Wet nimmer scherp gepredikt worden. De mensen achten, helaas, het schenden en overtreden van Gods geboden doorgaans zeer weinig, en zij ontzien die veel minder, dan zelfs de menselijke wetten. Maar zie, wanneer zij zullen horen en recht verstaan, wat een schrikkelijke vloek en straf de Wet bedreigd heeft aan haar overtreders, en hoe Gods waarheid en gerechtigheid daardoor verbonden staan, om die straf aan alle onboetvaardigen tijdelijk en eeuwig zonder verschoning uit te voeren, Rom. 1:32, als hun dit eens recht op het hart gelegd wordt, dan zullen zij aanstonds ontzag voor Gods Wet beginnen te krijgen, en haar scherpe kracht en prikkel in hun gemoed gaan gevoelen, zijnde de dood voor de overtreder, 1 Kor. 15:56, 57. En dan zal wel gewis de gehele wereld hun zo zwaar niet meer wegen, als zelfs de minste zonde, omdat dit een overtreding van de Wet is.
5. Ja, ook wordt de Wet scherp gepredikt, indien die zo gepredikt wordt, als zijnde in het verbond van het Evangelie geheel geheiligd en bevestigd, door middel van de dood en de gehoorzaamheid van onze Heere Jezus Christus. Voorwaar, zo ontzaggelijk en vlekkeloos heilig is die geduchte Wet van God, dat zij, eenmaal geschonden zijnde door 's mensen zonde, de allerheiligste Zone Gods in het vlees heeft moeten verschijnen, om met Zijn bloed en leven haar geschonden recht weer volkomen te herstellen, Rom. 8: 3, 4, en om Zijn gelovigen van de vloek der Wet en van onder de Wet weer te verlossen, Gal. 3:13 en 4:4 en 5. Met minder was die Goddelijke Wet niet tevreden. Een gehele zee van vergoten bloed van zovele miljoenen offerdieren onder het Oude Verbond was zelfs niet machtig, om een enige vlek van die geschonden Wet schoon af te wissen. Dat moest alleen geschieden door het bloed van de eeuwige Zone Gods, stervende voor ons aan een vervloekt kruishout. Zonder zulks wilde de Wet niet een zondaar loslaten, om ten leven in te gaan. En daarom zal ook zonder het bloed en de gehoorzaamheid van Christus alle prediking van de Wet maar lauw en krachteloos zijn.
6. Eindelijk wordt de Wet ook scherp gepredikt, als die beide met Woord en wandel gepredikt worden. Zij, die de Wet scherp willen prediken, en die toch zelf overtreden, die doen eveneens als die water en vuur dragen in één hand. Zij blussen uit met hun wandel, wat zij ontsteken met hun Woord. En op hen past die scherpe bestraffing van de Apostel: *Die dan een ander leert, leert gij uzelf niet? Die predikt, dat men niet stelen zal, steelt gij? Die zegt, dat men geen overspel doen zal, doet gij overspel? Die van de afgoden een gruwel hebt, berooft gij het heilige? Die op de Wet roemt, onteert gij God door de overtreding der Wet? Want de Naam Gods wordt om uventwille gelasterd*, Rom. 2:21-24. Ach, of alle predikers van de Wet dit immer wel bedachten! Want zijn zij niet het zout der aarde? Indien nu het zout smakeloos wordt (door hun los, geveinsd en geesteloos leven), waarmede zal het gezouten worden? Het deugt nergens toe meer, dan om buiten geworpen en van de mensen vertreden te worden, Matth. 5:3. En als het eens zover gekomen is, dat de mensen hen als een smakeloos zout hebben beginnen te vertreden, en hen met daden en bliken van verachting zelfs te ontmoeten, laten zij dan ook prediken, zo zij mogen, zij zullen veeleer de

Atheïsterij in het gemoed inplanten, dan een heilzaam ontzag voor Gods Wet. *Medicijnmeester, genees uzelve*, Luk. 4:23; daarmee zal de wereld hen dan afzetten. En die het hun niet durven zeggen, die zullen het toch wel durven denken.

b. b. Zie, dit is dan de scherpe prediking van de Wet. En geen andere prediking heeft de Heere ons bevolen. Daartoe heeft Hij ook beloofd zijn Heilige Geest te zullen geven aan al degenen, die Hem ernstig daarom bidden, Luk. 11:13. Zonder die Geest, en zonder die belofte waren de Leraars wel gewis de aller-onzaligste mensen. Maar waartoe zal zodanige scherpe prediking nu dienen? Voorwaar het voordeel daarvan is, onder Gods zegen, in alle manier zeer groot.

1. Voor de verworpenen.
2. Voor de onbekeerde uitverkorenen.
3. Voor de bekeerde gelovigen.

Omtrent die laatste wordt hier wel bijzonderlijk gehandeld, maar wij zullen van die anderen ook iets zeggen.

1. De scherpe prediking van de Wet dient zelfs *de verworpen goddelozen*, om hen te strekken als een breidel voor hun stoute en roekeloze gewetens, ten einde zij niet losbandig uitbreken in alle zonden en boosheden, gelijk zij lichtelijk doen zouden, indien zij niet beteugeld werden door de scherpe dreigementen van de Wet, welke hen door Gods gestrenge toorn nog steeds deden vrezen. Als zodanig is de Wet de rechtvaardigen niet gezet, die dezelve graag begeren te onderhouden, *maar de ongerechten en halsstarrigen, de goddelozen en de zondaren, de onheiligen en ongoddelijken*, enz. 1. Tim. 1:9. Zo werd de Koning Achab door de scherpe dreigementen van Gods toorn en oordelen, welke de profeet Elia tot hem bracht, in zijn gruwelijke goddeloosheid gestuit, waarin hij anders onverhinderd en zonder enige vreze voor de hoge God zou voortgegaan zijn, 1 Kon. 21:27. Gelijk een geweldige watervloed over alles heen stroomt, indien er geen dijken of dammen tegen gelegd worden om die te beteugelen, zo zou de vloed van de goddeloosheid van de verworpen mensen ook weldra een geheel land en volk droevig overstromen en alles haast geheel te gronde doen gaan, indien de scherpe prediking van de Goddelijke Wet daartegen niet gelegd werd als een sterke dijk, om die gruwelvloed in alle plaatsen zoveel doenlijk met Gods genadige zegen nog te bedwingen en tegen te houden. Immers, in die tijd als de Leraars van ons land meestendeels scherpe en ijverige Wetpredikers waren, en toen de kerkelijke Discipline ook scherp in de gemeente geoefend werd, was zekerlijk het pand op verre na zo niet overladen met de gruwelijke zonden van Atheïsterij, profaniteit, sleurdienst, bespottung van de religie, en met allerlei heilloze ketterijen en valse Godsdiensten, welke wij nu, helaas, zo droevig alom de overhand zien nemen. En ook is zulks voor de onbekeerlijke zondaars zelf geen gering voorrecht, dat de Heere God hun door zodanige banden nog genadig wil inbinden, dat zij niet komen uit te spatten tot nog veel slimmer goddeloosheden, waarmee zij niet slechts een tijdelijk verderf over hun hoofden zouden halen, neen, maar ook hun eeuwige verdoemenis lichtelijk veel zwaarder, en de hel voor zich zoveel heter zouden maken.

2. Ook dient de scherpe prediking van de Wet *de onbekeerde uitverkorenen*, als het geordineerde middel van God, niet alleen om hen voor vele zonden te bewaren, waar zij anders zeer licht in vallen zouden, maar ook, om door Zijn genade krachtig gemaakt te worden tot bereiding van hun zielen voor het ware geloof van het Heilig Evangelie. Daar zijn twee grote dingen tot der mensen oprechte bekering nodig: de losmaking van zichzelf en de vastmaking aan Christus. Tot het ene wil God de Wet, tot het andere wil Hij het Evangelie gebruiken. Om de arme uitverkoren zondaren geheel van zichzelf los te maken, moet dan de scherpe prediking van de Wet dienen, als een voorbereidend middel in Gods geordineerde weg. Hierdoor komt de Heilige Geest hen dan zalig bewerken.

- (1) Hij drukt hun het gewicht van die heilige Wet, naast Gods ontzagelijke hoogte zodanig vast op hun zielen, dat zij nu waarlijk geloven, dat deze de Wet is van de geduchte Heere des hemels en der aarde, hen gegeven tot een richtsnoer van hun uit- en inwendig leven.
- (2) Hij verlicht hun verstand, om de rechtvaardigheid en geestelijkheid van die Wet te beschouwen, zodat dezelve hen nu veel zwaarder weegt op hun gemoed, dan ietwat anders in de wereld.
- (3) Hij leidt hen met dat heilige en geestelijke licht van de Wet nu ook dadelijk in hen zelf, en doet hen duidelijk bemerken, hoe ten enenmale ongelijkvormig zij aan die Goddelijke Wet, en hoe gruwelijk en snood en onrein hun hart, hun wandel en alles gesteld is, en wat een zware zondesschuld van tienduizend talenten zij bij de hoge God gemaakt hebben, waar zij toch nooit de minste penning van betalen kunnen.
- (4) Hij drukt hun Gods gestrenge rechtvaardigheid en heiligheid ook op het hart, en Zijn schrikkelijke toorn en vloek, welke Hij de overtreders van Zijn Wet bedreigd heeft, en hoe God wegens Zijn onveranderlijke waarheid en gerechtigheid hen ook moet vervolgen. O, nu worden zij gewaar, dat zij tegen de Heere gezondigd hebben, dat zij vervloekte zondaren zijn, en dat alles vervloekt is, wat immers aan hen is, hun gaan en staan, hun eten en drinken, en al hun gedachten, woorden en werken, dat het alles allemaal geheel ligt onder de vloek van de Wet, Gal. 3:10. De toorn van de almachtige God volgt hen nu overal op de hielen achterna en dreigt hen ieder ogenblik te zullen vernielen. Wat een benauwde staat is deze niet. Hemel en aarde vallen hen veel te eng, als die niet weten, waar zij zich voor die vertoornde Majesteit toch zullen verbergen.
- (5) Ook doorwondt Gods Geest hun consciëntie met een ondragelijk gevoel van hun dodelijke onmacht, vijandschap en radeloosheid en drijft hen zo geheel van hun ijdele steunsels en toevluchten af. Er is nu geen rust meer over voor het hol van hun voet, maar alles ontzinkt en begeeft hen. En zo komen zij dan in de ware armoede des Geestes, Matth. 5:3, in de heilige hopeloosheid, Jes. 57:10, en de bevindelijke zelfverlorenheid, Matth. 18:11, alwaar geen tranen, noch zuchten, noch gebeden enz. hen buiten Christus in 't minst meer helpen kunnen. Want alles ligt nu waarachtig onder de zonde en onder de vloek, ook zelfs het beste dat aan hen is. De Wet veroordeelt alles, en verklaart het alles des eeuwigen doods waardig te zijn. Wat zullen zij dan nu beginnen? Ja, vraagt zulks ook duizendmaal aan een geveinsde bekeerde, die het nooit recht kan weten, hij zal er altijd met zijn 'sibboleth' blind op antwoorden. Maar wat zullen die toch beginnen, die in een diep water gezonken liggen, en als nu ten einde van hun geroep en van hun kracht gekomen zijn? Voorwaar, zij zullen dan het hoofd onderhalen en verdrinken, indien er niemand komt om hen te helpen. Dit is het, wat zij dan beginnen zullen. Maar een huichelaar, die meer niet dan een halve overtuiging heeft, zal, om zijn verloren zondeleven te behouden, nog altijd de Wet zelf aangrijpen, hoewel die hem verdoemt, of anders het Evangelie en de Wet tezamen, zonder toch recht te geloven aan een van beide. Dit is dan alleen het zalig voordeel van de ware uitverkorenen, welke de Heere oprecht wil bekeren, dat de scherpe prediking van de Wet hen geheel doet sterven aan de Wet, opdat zij Gode leven zouden in Christus, Gal. 2:19. Al wie deze scherpe wetsprediking zou begeren weg te nemen, die moet noodzakelijk de satan de hand bieden, om hem behulpzaam te zijn in het opbouwen van een Pelagiaans gepleisterd Christendom, hetwelk de vloek wel ras verteren zal.

3. Komende nu tot *de bekeerde gelovigen*, zo zullen wij deze scherpe prediking van de Wet nog steeds van nodig hebben, en om zeer heilige en gewichtige redenen, zonder welke hun zaligheid niet recht in Gods geordineerde weg zou kunnen bevorderd worden.

Eerstelijk, opdat zij hun leven lang hun zondige aard hoe langer hoe meer leren kennen. De ware grond van de toeneming van de gelovigen in het geestelijke geloofs- en heiligmakingsleven ligt middellijk en aanvankelijk in de oprechte zielsvernedering over hun zonden. Hiermee vangt de Heere aan, Zijn

genade in het hart van Zijn gelovigen te werken, even als een zaaier, die ook altijd eerst de harde, onvruchtbare grond zal bewegen en omploegen, om die week en vruchtbaar te maken voor de wasdom van het zaad, dat hij daarin zal werpen. Al wie, zonder een hartgrondige boete over de zonden, een zaligmakende Evangelische genade wil planten en voorttelen, die zal dan zeker niet anders doen, dan degenen, die een hard, doornachtig land bezaaien, zonder het eens om te ploegen. Zij zullen op het einde voor al hun moeite en zware arbeid ook wel een schone oogst van distelen en doornen vinden. Het is de eigen aard van de ware genade, dat zij nooit recht zal wassen dan in een zachte, doorweekte grond. Laat dit vrij als een eeuwige waarheid van ons vastgesteld worden, in spijt van de duivel en van al het geveinsde en halfbekeerde volk, dat even naar die mate, als het hart van de mensen waarlijk bewogen, doorsneden en week gemaakt is door een inwendige overtuiging van de zonden (zoals wij getracht hebben die overal in dit ons werk uit Gods Woord voor te stellen), het ook geschikt en bereid zal zijn voor het kostelijke zaad van de ware Evangelische genade, welke door het geloof van Christus ontvangen wordt, gelijk ook voor de geestelijke wasdom derzelve genade in de harten van de gelovigen. Maar zie, nu is de oprechte boete over de zonden in orde zeer nauw geschikt en geregeld naar het wezenlijke licht en de heilige kennis, welke men van de zonde heeft. Want neemt slechts de kennis van de zonde weg, wat ware vernedering over dezelve zal er dan zijn? Alleen, staat er, kent uwe ongerechtigheid, dat gij tegen de Heere uw God overtreden hebt, Jer. 3:13. Hier wordt de gehele voorbereidende boete in de enkele kennis van de zonden, zo begrepen, omdat dezelve daar als de grondslag en het wezenlijk beginsel van is, waaruit al het andere werk van de boetvaardigheid noodzakelijk voortkomt. Nu indien de rechte zondekennis dan zo de grond van de ware boete is, spreekt het vanzelf dat de Heilige Geest, om die in 's mensen gemoed te werken en nog steeds te doen toenemen, hier dan ook het middel van de Wet wil gebruiken, als zijn eigen geordineerde zondespiegel, Rom. 3:20 en 7:7, welke Hij de bekeerde gelovige, door haar scherpe prediking, dan ook gedurig wil voor ogen houden. Want het is geenszins genoeg, dat deze in hun eerste bekering eenmaal slechts zo veel overtuiging van hun zonden ontvangen hebben, als voor hen genoegzaam kon zijn, om hen aanvankelijk door het geloof uit zichzelf uit te leiden, tot Christus. O nee, dat geboren is, dat moet ook opwassen en groot worden, of het zou anders weldra weer vergaan en sterven moeten. Zo moet hun boete en overtuiging van zonden, als de grondslag van al hun andere genaden, dan ook zekerlijk nog dagelijks wassen en toenemen, hetwelk niet anders kan geschieden, dan even door middel van de Wet, welke scherpe prediking hen dan noodzakelijk nog gedurig voor ogen gehouden moet worden, als een heldere spiegel, bij het ware licht des Geestes, opdat zij gedurende hun leven lang, niet slechts hun zondige afwijkingen, maar ook hun zondigen aard daaruit hoe langer hoe meer zouden leren kennen. Want zie, dát doet de scherpe prediking van der Wet. De bekeerde gelovigen, dezelve gedurig horende, zo schijnt die dan door de werking van de Heilige Geest, ook gedurig als een heilig licht van God in hun zielen, en wijst hun aan, welke rechtvaardige en onberispelijke mensen zij moesten zijn, en hoe geheel heilig en volmaakt in al hun plichten voor God behoorden te leven.

Dan, helaas! Hoe geheel ver het daar nu met hen nog vandaan is, hoe diep ellendig en zondig zij nog leven en hoe grotelijks zij in alles nog tekort komen; wat en zondige aard, wat een onreine modderpoel van alle goddeloosheid zij nog bij zich omdragen, dit alles zal de gedurige scherpe prediking van de Wet hun door Gods zegen, in duizend, duizend bijzonderheden, wel zodanig aanwijzen en ten klaarste voor ogen stellen, ja, hen daar allengs zo diep inleiden, dat zij hoe langs zo meer een innig mishagen aan zichzelf zullen krijgen en dagelijks zich over hun zonden bedroeven en zich zeer laag voor de Heere verootmoedigen. Dit zal hen dan zo klein en nederig en nietswaardig in eigen ogen doen worden, gelijk de genade van de Heere Jezus 's mensen gemoed vereist, om daar vast en diep in te wortelen. *Want God wederstaat de hovaardigen, maar de nederigen geeft Hij genade, 1 Petrus 5:5.*

Ten tweede dient de scherpe prediking van de Wet de bekeerde gelovigen ook daartoe, opdat zij des te begeriger zouden zijn de vergeving der zonden en de gerechtigheid in Christus te zoeken. De gehele zaligheid van der gelovigen ligt in de ware geestelijke vereniging van hun zielen door het geloof met Christus. Hoe meer

zij door de kracht van de Geest daarin vorderen en toenemen, hoe heiliger en zaliger mensen zij dan ook zullen worden. Want zo worden zij dan geworteld en opgebouwd in Christus, Die hun Goddelijk Hoofd is, Kol. 2:7, en trekken uit Hem hun geestelijk leven, licht en sterkte, hun gerechtigheid en zaligheid, hun troost en vrede, enz. Zo worden zij ook hoe langer hoe meer overvloedig in heiligmaking. Maar zie, nu is daar geen ander middel om hen meer en meer door de Geest des geloofs uit zichzelf uit te leiden tot de zalige gemeenschap van hun dierbare Heere Jezus Christus, Die alleen hun leven is, Fil. 1:21, dan juist die geestelijke kennis van hun zonden, en die innige boete en vernedering over dezelve, welke zij krijgen door de scherpe prediking van de Wet, als wij gezien hebben. Want langs die weg zullen zij hoe langer zo meer een mishagen krijgen aan hun eigen gerechtigheid, ja ook aan hun allerbeste werken, wegens die zondige verdorvenheid, waarmee zij nog zo besmet zijn. Dit maakt hen gedurig zeer beschaamd en doet hen treurig kermen voor de Heere, als arme, gebonden ellendigen, die in niets van zichzelf meer enige vrede of rust kunnen vinden. O, die bange schuld van de zonde en die ondragelijke last van zo vele rampzalige verdorvenheden en van het lichaam dezes doods, Rom. 7:24, waarvan de geveinsden niets recht weten, zal hen zeer ernstig doen verlangen naar een inniger en geloviger gemeenschap met de Heere Jezus, Die hun geworden is wijsheid van God, en rechtvaardigheid, en heiligmaking en verlossing, 1 Kor. 1:30. Want hoe de ziekte en haar smartelijk gevoelen meer toeneemt, hoe er dan ook meer werk gemaakt zal worden van de Medicijnmeester en Zijn geneesmiddelen. Zo zullen de arme gelovigen naarmate zij de drukkende last van hun zondekwalen smartelijker gevoelen, dan ook des te begeriger zijn, de vergeving der zonden en de gerechtigheid in Christus te zoeken, door het geloof. Er is voor een ziel, die van zichzelf een walging gekregen heeft en smartelijk onder de zonden gedrukt gaat, nergens enige troost te vinden, dan alleen in de algenoegzame verdiensten van haar Zaligmaker. Zij heeft niets meer nodig dan in Hem gevonden te worden, Fil. 3:9. Hier zal zij dan ook allermeeft naar uitzien en verlangen. Alzo is de scherpe prediking van de wet, zoals de Heilige Geest die gebruikt, ook voor de bekeerde gelovigen nog gedurig als een Tuchtmeester tot Christus, om hen hoe langer zo meer in geloof met Hem te verenigen, als met de Fontein van hun gehele zaligheid. Waarom het een vervloekte leer is in het Christendom, welke daarheen leidt, om de Wet maar slap te prediken.

Ten derde dient die scherpe Wetsprediking dan verder ook om zonder onderlaten zich te benaarstigen, en God te bidden om de genade van de Heilige Geest, opdat zij hoe langer hoe meer naar dat evenbeeld Gods vernieuwd worden, totdat zij tot deze voorgestelde volkomenheid na dit leven geraken. Het is zeker, hoe de gelovigen, door middel van dezelve, dagelijks al meer van hun zonden overtuigd, en nauwer in het geloof met de Heere Jezus Christus verenigd worden, gelijk wij nu gezien hebben, hoe zij dan ook meer een oprechte begeerte naar God en naar de heiligheid van hart en wandel zullen verkrijgen, en een inwendige haat en afkeer van de zonde. Want het leven van Jezus wordt dan steeds in hun sterfelijk vlees meer geopenbaard, 2 Kor. 4:11. Maar dewijl hun aan de andere kant ook zo een zondige aard altijd nog blijft aanhangen die hen grotelijks verhinderd in de loop der Godzaligheid, en waardoor zij tot alle goed in zichzelf steeds onmachtig zijn, Rom. 7:21 en 24, zo kan het dan niet anders wezen, of zulks moet hen te vuriger en te ootmoediger leren bidden tot God in Christus om Zijn genadige bijstand en om de Geest der heiligmaking. Omdat de Heere dat oprecht ootmoedig smeken van Zijn arme kinderen ook zeker wil verhoren, Matth. 7:7 en 8; Luk. 11:13, schenkt Hij hun dan ook hoe langer hoe meer Zijn Heilige Geest, op hun aanhoudend gebed, waardoor zij nog steeds naar Zijn evenbeeld vernieuwd worden tot de gehoorzaamheid van Zijn geboden, waarin nu al hun lust is. Aldus sterven zij dan de zonde en de wereld af, en worden een eigen volk van Christus, ijverig in goede werken, Titus 2:14, en gaan zo volstandig voort, totdat zij eindelijk ook zeggen mogen met de Apostel: *"Ik heb den goede strijd gestreden; ik heb de loop geëindigd; ik heb het geloof behouden, voorts is mij weggelegd de kroon der rechtvaardigheid,"* 2 Tim. 4:7 en 8, en dan zo tot deze voorgestelde volkomenheid, waar zij reeds zo naar gehijgd en verlangd hebben, na dit leven staan te geraken. Want wanneer het volmaakte zal gekomen zijn, dan zal hetgeen ten dele is, te niet gedaan worden, 1 Kor. 13:10, en dan zullen de arme, treurende Christenen alle tezamen verkrijgen het einde des geloofs, namelijk de zaligheid der zielen, 1 Petrus 1:9.

Wat zal dat niet te zeggen zijn voor hen, die zolang en alleen op Christus hopen de zijn geweest, 1 Kor. 15:19, als zij het benauwde lichaam der zonde en des doods voor eeuwig zullen afleggen en een geveinsde wereld hen geen bespottung of oneer of smaadheid meer zal aandoen!

Uit dit voorgestelde mag nu een ieder, die geestelijk is, oordelen, hoezeer de bekeerde gelovigen, niettegenstaande hun grote zwakheid en onmacht, gedurig nog de scherpe prediking van de Wet nodig hebben, als een geordineerd middel van de Heilige Geest, tot bevordering van hun zaligheid, in de Heere Jezus Christus. Voorwaar, daar kan geen dodelijker noch vervloekter dwaalleer voor het Christendom ooit bedacht worden, dan de heilloze Antinomianerij of Wetbestrijding, en alle dergelijke leer, welke daarheen gaat (hetzij meer uitdrukkelijk en theoretisch of meer bedekt en praktikaal), om de onervarenen een bedrieglijk schijnsel van zuiverder Evangelisch licht in te boezemen, alsof de verlorne gelovigen zozeer met de scherpe prediking van de Wet niet meer te doen hadden, maar alsof een Evangelische leiding en besturing, gelijk men die wil noemen, hun veel voordeliger zou zijn tot hun geestelijke opbouw. Ja, alsof die zelfs voor bekommerde zielen en ook voor de zorgeloze zondaars doorgaans allermeest van vrucht en zegen zou bevonden worden. Waardoor dan ook de scherpe prediking van de Wet ongevoelig bij ons verloren gaat en bij velen een valser indruk komt, alsof het Evangelie maar alleen of voornamelijk gepredikt moest worden, zonder de Wet. Indien de Heere ons geen licht schenkt, om deze dodelijke dwaling recht te zien, dan zal onze heilige en dierbare Gereformeerde leer onmogelijk langer in haar zuiverheid kunnen bewaard worden, maar dan zal men door Satans arglistigheid weldra de verdoemelijke huichelarij in een schijn-Evangelisch praalkleed ons gehele land zien doorwandelen. Want als de Wet verloren raakt door dwaling en verzuim, dan raakt ook het Evangelie verloren, hetwelk haar grondslag heeft in de Wet. Hetgeen men dan Evangelie wil noemen, is in waarheid niet anders dan een snood en onheilig misbruik van het Evangelie. Wij hebben van deze gewichtige zaak omstandig gesproken in een traktaat over *"De nodige voorbereidselen, wezenlijke eigenschappen en onafscheidelijke vruchtgevolgen van het ware zaligmakende geloof"*, gesteld vóór de *"Trapsgewijze overwinning, of de hemel allengs gewonnen"*, van **Ralph Erskine**, waarheen wij de lezer wijzen.

Alleen zullen wij hier ten besluite nog twee aanmerkingen bijvoegen.

1. Dat een ieder, die zijn zaligheid lief heeft, zich nimmer behoedzaam genoeg kan wachten voor al die mensen (zij zijn dan, hoe zij zijn mogen), welke veel gesprek voeren over de Godzaligheid en toch niet teer staan omtrent de heilige plichten van de Wet. Die los handelen met de zonden en echter veel willen op hebben met Christus en de genade. Wier reden hemelsgezind en wier wandel aardsgezind is. Al waren dezen in de grond ook anders ware wedergeboren Christenen, die in een diep verval mochten zijn geraakt, zo is het toch geenszins te zeggen welk een droevig nadeel zij het Christendom en de zielen van de mensen zullen aanbrengen. Degenen die duister en doorgaans wettisch leven, en die veel te doen hebben met zonde en plicht, en weinig weten van de genade, zullen zeker niet veel kunnen uitrichten tot voordeel van het Evangelie of om de blinde wereld een goede indruk te geven van de zaak van Christus. En toch zullen deze op verre na zo veel schade niet aanrichten als die anderen, die met hun Evangelisch licht zo hoog boven de Wet uitschijnen, dat haarglans daardoor niet weinig verdonkerd en uitgedoofd wordt. Al zulk licht is maar een onheilig en verwoestend licht, waarvoor God onze Gereformeerde kerk genadig bewaren wil.
2. Het verhandelde moet ons leren, dat deze zeker de beste predikers van Gods Woord zijn:
  - a. Die de Wet scherp prediken, zowel voor de bekeerden als de onbekeerden en die steeds in hun predikatiën met kracht weten aan te dringen op een dadelijke en nauwkeurige onderhouding van alle Gods ingestelde ordonnantiën.

- b. Die de zonden en de verborgen geveinsdheid en verzuim, beide van onbekeerden en Godzaligen met de scherpe bedreigingen van Gods toorn en oordelen ernstig bestraffen, en die geen kussens maken voor de okselen.
- c. Die de genade enkel zoeken in de heilige grond van de ware zielsboetvaardigheid en deze alleen verkondigen aan die gewond en verslagen zijn over hun zonden, met een hartelijk berouw.
- d. Die de treurige harten van de arme zondaren op alle wijzen met de liefelijke beloften van het Evangelie trachten te vertroosten en hen geheel uit zichzelf te leiden, tot een rechte gelovige omhelzing van de Heere Jezus en Zijn algenoegzame verdiensten.
- d. En die behalve dit alles door de Goddelijke genade ook ernstig arbeiden, ten einde met hun eigen praktijk voor het volk te bevestigen, dat het Koninkrijk Gods niet gelegen is in woorden, maar in kracht, 1 Kor. 4:20. Gelukkig land! Gelukkige gemeenten! Welke de Heere met vrome Wet- en Evangeliepredikers belooft te voorzien!
Hiermee scheiden wij van die stof van de wet nu af.

VAN HET GEBED

ZONDAG 45

Vr. 116. Waarom is het gebed den Christenen van node?

Antw. Daarom dat het het voornaamste stuk der dankbaarheid is, welke God van ons vordert, en dat God Zijn genade en den Heiligen Geest alleen aan diegenen geven wil, die Hem met hartelijke zuchten zonder ophouden daarom bidden en daarvoor danken.

Vr. 117. Wat behoort tot zulk een gebed, dat Gode aangenaam is en van Hem verhoord wordt?

Antw. Eerstelijk dat wij alleen den enigen waren God, Die Zich in Zijn Woord ons geopenbaard heeft, om al hetgeen dat Hij ons geboden heeft te bidden, van harte aanroepen. Ten andere dat wij onzen nood en ellendigheid recht en grondig kennen, opdat wij ons voor het aangezicht Zijner majesteit verootmoedigen. Ten derde dat wij dezen vasten grond hebben dat Hij ons gebed, niettegenstaande wij zulks onwaardig zijn, om des Heeren Christus' wil zekerlijk wil verhoren, gelijk Hij ons in Zijn Woord beloofd heeft.

Vr. 118. Wat heeft ons God bevolen van Hem te bidden?

Antw. Alle geestelijke en lichamelijke nooddrift, welke de Heere Christus begrepen heeft in het gebed dat Hij ons Zelf geleerd heeft.

Vr. 119. Hoe luidt dat gebed?

Antw. Onze Vader, Die in de hemelen zijt. 1. Uw Naam worde geheiligd. 2. Uw Koninkrijk kome. 3. Uw wil geschiede, gelijk in den hemel zo ook op de aarde. 4. Geef ons heden ons dagelijks brood. 5. En vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onzen schuldenaren. 6. En leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van den boze. Want Uw is het Koninkrijk, en de kracht, en de heerlijkheid, in der eeuwigheid. Amen.

E. En gaan eindelijk over tot het laatste stuk, dat hier te verhandelen is, zijnde het gelovig gebed van de verlorne Christenen, als het geordineerde hulpmiddel van de Heilige Geest tot verkrijging van de nodige genade en kracht van de heiligmaking.

Ons voornemen is niet, om daar een brede en omstandige verklaring van te geven, hoewel de stof anders zeer gewichtig is. Wij wijzen de lezer, die zijn geestelijke stichting zoekt ter harte te nemen, naar die Godvruchtige en doorwrochte verhandeling "*Over het gebed en de verhoring van hetzelve*", door *John Brown*. Waar wij achten, dat hij alles vinden zal, wat hij van deze materie zou verlangen te weten. Wij zullen hier de Catechetische leiddraad, slechts met enige korte aantekeningen een weinig trachten op te helderen, en zo ons werk eindelijk tot een besluit brengen.

Daar wordt

1. van het gebed in 't gemeen gehandeld, en dan
2. Van haar voorschrift.

a. Drie zaken komen hier van het gebed voor.

1. De redenen van haar noodzakelijkheid.
2. Haar wezenlijke vereisten.
3. En haar inhoud.

a. a. *Waarom*, vraagt de Catechismus, Vraag 116, *is het gebed de Christenen van node?* En daarvan worden ons hier twee grondige redenen gegeven.

1. De ene reden is: *Daarom, dat het het voornaamste stuk der dankbaarheid is, welke God van ons vordert.* Wij hebben nu gezien, hoe der Christenen heiligmaking als een enkele dankbaarheid aan God voor Zijn bewezen genade in Christus, door de Heilige Geest, is aan te merken. En van heilige en gelovige dankbaarheid is het gebed nu zeker het voornaamste stuk.

1. Omdat hetzelve de wezenlijke ziel en kracht van alle ware godsdienst immers niet anders dan even door middel van het gebed van ons gezocht en verkregen moet worden. Neemt dan slechts het gebed weg, zo zult gij zekerlijk ook alle Godsdienst wegnemen, welke daarom als een aanroepen van des Heeren Naam zo aan ons wordt voorgesteld, Gen. 4:26.
2. Omdat ook het gebed zelf als een gedurig danken en prijzen van God is: wordende Hij daarin eerbiedig van ons aangeroepen, en Zijn heilige en luisterrijke deugden steeds verkondigd.
3. En omdat de gelovigen zichzelf in en door het gebed ook gedurig aan de Heere overgeven, en zich tot een offerande van dankbaarheid aan Hem opofferen, en ook al hun lof- en dankzeggingen door dat middel aan Hem toebrengen. Waarom bidden en dankzeggen, als zijnde genoegzaam dezelfde zaak, ook zo nauw bijeen gevoegd worden, Ps. 50:14 en 15; 1 Kor. 14:15 en 16 en doorgaans. Zodat er geen gebed kan zijn zonder dankzegging, en geen dankzegging zonder gebed.

2. De andere reden is: *En dat God Zijn genade en de Heilige Geest alleen dien geven wil, die Hem met hartelijk zuchten en zonder ophouden daarom bidden en daarvoor danken.* Wij mensen willen om onze gaven en weldaden verzocht zijn, als wij die aan anderen willen geven, hoe veel meer dan de Heere, Die aan niemand iets schuldig is? Dit deed de Zaligmaker zeggen: *Indien dan gij, die boos zijt, weet uw kinderen goede gaven te geven, hoe veel te meer zal de Hemelse Vader de Heilige Geest geven dengenen, die Hem bidden!* Luk. 11:13. Als God ons Zijn heerlijke Verbondsweldaden eerst heeft voorgesteld, verzekert Hij ons ook van Zijn waarheid en bereidwilligheid, om die te geven, zeggende: Ik, de Heere, heb het gesproken, en zal het doen. Maar zie, hoe: "Daarenboven zal Ik hierom van den huize Israëls verzocht worden, dat Ik het hun doe", Ezech. 36:36 en 37. Zie en overlegt de plaatsen, Joh. 16:23; Hebr. 11:6; Jac. 1:5; Matth. 7:7 en 8 en zeer vele andere.

Uit die twee aangewezen gronden blijkt nu genoegzaam de volstreckte noodzakelijkheid van het Christelijk gebed, en hoe de verlost gelovigen dat als het geordineerde middel van hun heiligmaking ook zeer naarstig moeten gebruiken, en in het gebed volharden, Rom. 12:12. *Biddende zonder ophouden,* 1 Thess. 5:17. Ja ook sterk aanhouden in 't gebed, *en in hetzelve waken met dankzegging,* Kol. 4:2. Hun gebed neemt zijn rechte begin in de wedergeboorte, en het laatst in de dood. Gelijk zij ademen moeten, zo lang zij leven, zo moeten zij ook bidden, zolang zij leven.

b. b. *Maar wat is nu een recht Christelijk gebed? Of wat behoort tot zulk een gebed, dat Gode aangenaam zij en van Hem verhoord worden?* (vraag 117) De Catechismus noemt ons daarvan drie wezenlijke en noodzakelijke vereisten, waarvan

1. de eerste ziet op de Persoon Die aanbeden moet worden;
2. De tweede op de verootmoedigde gestalte van de bidder;
3. De derde op het gelovig vertrouwen, dat hij daarnaast ook op God moet stellen. Nooit zal de Heere enig gebed van iemand verhoren, waar slechts een van deze dingen ontbreekt.

1. Het eerste vereiste is dan: *dat wij alleen de enige ware God, Die Zich in Zijn Woord geopenbaard heeft, om al hetgene, dat Hij ons geboden heeft te bidden, van harte aanroepen.* Waarin drie zaken voorkomen.

1. Het gebed moet alleen gericht worden aan de Heere, de enige ware God, Die hetzelve kan horen en verhoren. Zie Ps. 65:2, 3 en 81:10, 11; Matth. 4:10. En die van ons ook recht gekend moet worden, gelijk Hij Zichzelf in Zijn Woord geopenbaard heeft. Niet alleen in Zijn Drie-enig Wezen, maar ook in Zijn geduchte hoogheid en heiligheid en in al die oneindige deugden

en volmaaktheden, waarmee Zijn ontzaglijke Majesteit bekleed is, en als de Heere, de Verbonds-God van Zijn uitverkoren en gelovig volk. Al wie God als zodanig niet geestelijk kent door de genade, die kan Hem dan ook niet in geloof aanbidden *Want die Uw Naam kennen*, zegt de Psalmist, *zullen op U vertrouwen*, Psalm 9:11. Dit is, helaas! Het grote gebrek van alle onwedergeborenen, dat zij enkel hun eigen vleselijk of schijngeestelijk denkbeeld van God aanbidden, en niet God Zelf. Zij bouwen allen binnen in hun gemoed een altaar, waarop geschreven staat: den onbekenden God, Hand. 17:23, en dan offeren zij daar al hun gebeden op, aan welke de Heilige Israëls een walging heeft, hoe zeer die aan henzelf mogen behagen.

2. Het gebed moet *hartelijk* geschieden. Wij moeten de Heere, de hoge God, van harte aanroepen. Anders is ons bidden slechts een louter spotten met God en een werk van snode geveinsdheid. Zie, hoe zwaar God dit bestraft en thuis wil zoeken, Jes. 29:13, 14. *God is een Geest*, leert de Zaligmaker, *en die Hem aanbidden, moeten Hem aanbidden in geest en waarheid*, Joh. 4:24. Anders zal de Heere het gebed van de mensen niet horen, want Hij is nabij allen die Hem aanroepen, allen die Hem aanroepen in der waarheid, Ps. 145:18. Zij misbruiken de heilige plicht van het gebed, die onoprecht bidden. Indien wij begeren te bidden, dat God ons verhoren zal, zo laat ons toegaan met een waarachtig hart, in volle verzekerdheid des geloofs, Hebr.10:22. Dit is de gehele kracht van het gebed. De mens moet eerst zijn hart bereiden, waaraan hij werk genoeg zal vinden en dan zijn handen tot God uitbreiden, Job 11:13.
3. En op die wijze moet Hij van ons aangebeden worden, om al hetgeen dat Hij, ons geboden heeft te bidden. *Ons gebed moet ingericht zijn naar Gods beloften*. De Heere weet best wat wij arme zondaren tot ziels- en lichaamswelstand nodig hebben. En dat alles heeft Hij ons door Christus in het Evangelie overvloedig beloofd. Hierom mogen en moeten wij Hem gedurig ootmoedig bidden, met een heilige onderwerping van onze wil aan Gods wil. En dit is dan de vrijmoedigheid, die wij tot Hem hebben, dat, zo wij iets bidden naar Zijn wil, Hij ons verhoort, 1 Joh. 5:14. Zulk bidden zal ons de Geest Zelf leren; en wie anders bidt, die zal niet ontvangen hetgeen hij bidt, Jak. 4:3. Dit zal ons aanstonds nader geopend worden.

2. Het tweede noodzakelijke vereiste van het gebed is, *dat wij onze nood en ellendigheid recht en grondig kennen, opdat wij ons voor het aangezicht van Gods Majesteit verootmoedigen*. Al de ernst, ijver, oprechtheid, ootmoedigheid, lijdzaamheid, standvastigheid en al het vertrouwen van een waar Christelijk gebed moet geheel spruiten uit de grond van een rechte kennis en gevoelen van onze noden en ellenden, en van een oprechte zielsvernedering daarover voor de Heere. Waar deze dingen niet gevonden worden, daar zal al het bidden geveinsd en sleurachtig zijn. Want de nood leert bidden, dat is wel zeker waarachtig, en wij zullen dat op de posten ook best leren. Als hun bange zal zijn, zegt de Heere zullen zij mij vroeg zoeken, Hoséa 5:15. En het volk, dat op Zijn naam zal vertrouwen in het gebed, heet daarom ook een ellendig en arm volk, Zef. 3:12. Wat deed de tollenaar zo vurig bidden, en zo lang voor God neerbuigen, anders dan het bang en smartelijk gevoelen dat hij droeg van zijn zonden en van Gods toorn? Luk. 18:13. En uit diezelfde grond zijn ook al die nederige en vurige gebeden van de heiligen voortgekomen, welke wij zovele in de Bijbel vinden. Eer David door de Profeet Nathan over zijn zware en gruwelijke zonden bestraft werd, had hij maar een flauw en koud gebed, maar wanneer hij zijn overtreding kende, en toen zijn zonde steeds voor hem was, ging het er geheel anders toe, Ps. 51:5. De trotse mens moet eenmaal recht gebracht worden tot de kennis van Gods hoogheid en heiligheid, en van zijn eigen nietigheid en zondigheid, dan zal hij het hoofd weldra in de schoot leggen, en die te voren staande bad met de Farizeeër Luk, 18:11, zal nu bidden, liggende in zijn schaamte, en van zijn schande overdekt, omdat hij tegen de Heere zijn God gezondigd heeft, Jer. 3:25. En deze zijn Gods rechte offeranden, als de arme zondaars Hem een gebroken geest offeren, een gebroken en verslagen hart, Ps. 51:19. Wie zulke offerande met zich brengt, als hij met zijn gebeden verschijnt voor Gods

genadetroon in Christus, die zal Hem aangenaam zijn, Jes. 57:14 en 66:2; Zach. 13:7, en die zal bij Hem ontvangen worden, gelijk de verloren zoon ontvangen werd bij zijn vader, Luk. 15:21-24.

3. Het derde noodzakelijke vereiste van een christelijk gebed is, *dat wij deze vaste grond hebben, dat God ons gebed, niettegenstaande dat wij zulks onwaardig zijn, om des Heeren Christus wil zeker verhoren wil, gelijk Hij ons in Zijn Woord beloofd heeft.* Een gebed, dat gebeden wordt zonder een waarachtig vertrouwen van verhoring is een dood gebed, en die mens mene niet, dat hij iets ontvangen zal van de Heere, Jac. 1:7. Want het is een algemene regel voor het gebed: *Die tot God komt, moet geloven, dat Hij is een beloner dergenen, die Hem zoeken,* Hebr. 11:6. Wat wij arme onwaardige mensen ook van de hoge en heerlijke God zullen begeren, het moet al met Onze Vader beginnen in een Verbondsweg, en met een Amen van hartelijk vertrouwen eindigen, of anders zal het nooit een christelijk gebed zijn, dat de Heere behagen zal. Wij moeten alles van Hem begeren in geloof, niet twijfelende, want die twijfelt aan de verhoring van zijn gebed is een baar der zee gelijk, die van de wind gedreven, en op en neer geworpen wordt, Jac. 1:6. En wat voordeel zal zo een met zijn ongelovig en twijfelmoedig gebed toch doen? Of zou God Zijn hulp en genade ook willen schenken aan degenen, die Hem niet voor waarachtig en almachtig waarlijk erkennen, immers niet voor zichzelf? Want een ieder moet hier ook geloof hebben *bij zichzelf* voor God, en in zijn eigen gemoed ten volle verzekerd zijn, Rom. 14:5, 22 of hij is zeker een ongelovige. Als wij bidden, dan moeten wij stil liggen en rusten op de waarachtige beloften van onze Zaligmaker, Matth. 7:7, 8 en 21:22; Joh. 14:13 en 16:23. En die zulks in het geheel niet kan doen, die kan dan ook niet bidden, dat hij verhoord worde, want nooit heeft God de twijfelaars of de ongelovigen willen verhoren. Zie ook Eféze 3:12 en Hebr. 10:22. Ja, lees hierover de gehele Bijbel na, u zult daar nergens vinden, dat God een gebed zonder gelovig vertrouwen van iemand ooit verhoord heeft, dat het hem nooit tot zaligheid heeft kunnen gedijen. En hier komt geenszins in aanmerking, dat wij arme zondaren, Gods genade in onszelf geheel onwaardig zijn, om daarom de grond van ons vertrouwen te laten varen. Want wij moeten ons vertrouwen niet stellen op onze eigen waardigheid, maar alleen op de verdiensten van onze Heere Jezus Christus en op Gods genadige beloften. Daar moeten wij ons geheel op neerwerpen, en verwachten op die vaste grond alleen de verhoring van ons gebed. Het moet hier ook heten: *Want wij werpen onze smekingen voor Uw aangezicht niet neer op onze gerechtigheden, maar op Uw barmhartigheden, die groot zijn: En doet het, om des Heeren wil,* Dan. 9:17, 18. Al wie het daar eindelijk niet kan brengen door de Geest der genade en der gebeden, Zach. 12:10, die zal dan altijd blijven bidden op Farizeese trant, met een vertrouwen in zichzelf. En zo zien wij hier dan, wat er behoort tot een gelovig christelijk gebed.

c. c. Belangende nu de inhoud van het gebed, daarvan leert de Catechismus *dat God ons bevolen heeft van Hem te bidden alle geestelijke en lichamelijke nooddrift, welke de Heere Christus begrepen heeft in het gebed, dat Hij ons zelf geleerd heeft.* (vraag 118) Want wij hebben ons wezen uit ziel en lichaam en hangen die beide zo gedurig van Gods genade en voorzienigheid af, dat wij ook niet een ogenblik zonder Hem kunnen bestaan. En hoe wij de geestelijke nooddrift altijd eerst, en de lichamelijke dan daarna moeten zoeken, vermaant de Zaligmaker ook ons in Matth. 6:33. Dit stuk heeft vanwege haar klaarheid geen nadere uitbreiding nodig. Alleen zal het maar op de rechte praktijk aankomen.

b. Nu komen wij tot het *voorschrift van het gebed*, Matth. 6 en Luk. 11, hetwelk wij hier ontmoeten (vraag 119) en waarin drie bijzondere delen te overwegen zijn.

1. De aanspraak aan God.
2. De stof van het gebed.
3. Het besluit.

a. a. De aanspraak is tweeledig, en wijst ons aan

1. Onze verbondsbetrekking op God, als *onze Vader*.
2. Zijn hoge en geestelijke majesteit: *Die in de hemelen is*.

Beide zijn als de wezenlijke gronden van een christelijk gebed, en waar die door de Goddelijke genade niet vast gelegd worden binnen in het gemoed van de mensen, daar kan ook niet recht gebeden worden.

ZONDAG 46

Vr. 120. Waarom heeft ons Christus geboden God zo aan te spreken: Onze Vader?

Antw. Opdat Hij van stonden aan, in het begin onzes gebeds, in ons de kinderlijke vreeze en toevorst tot God verwekke, welke beide de grond onzes gebeds zijn, namelijk, dat God onze Vader door Christus geworden is, en dat Hij ons veel minder afslaan zal hetgeen dat wij Hem met een recht geloof bidden, dan onze vaders ons aardse dingen ontzeggen.

Vr. 121. Waarom wordt hierbij gevoegd: Die in de hemelen zijt?

Antw. Opdat wij van de hemelse majesteit Gods niet aards gedenken, en van Zijn almachtigheid alle nooddrift des lichaams en der ziel verwachten.

1. *De Zaligmaker gebiedt ons de Heere onze God niet anders te aanbidden, dan in een gelovige Verbonds-betrekking als onze Vader.* (vraag 120) Wij moeten in God als zodanig zelf geloven, gelijk tevoren (vraag 26), over het eerste artikel van de geloofsbelijdenis omstandig gezien is. Derhalve moeten wij Hem als zodanig zeker ook aanbidden. Want het gebed is een zuiver werk van het geloof.

Bijzonder zijn er twee redenen:

Waarom wij God de Heere aldus moeten aanspreken, als *onze Vader* en waarom de *Heere Christus ons dat ook zo geboden en geleerd heeft*. Waarvan de ene haar opzicht heeft op de kinderlijke *vreeze*, en de andere op het kinderlijk *vertrouwen*, welke beide als de grond van het gebed zijn, en als de voornaamste raderen van hetzelfde, die door de Heilige Geest in der gelovigen hare gedurig bewogen worden.

1. De ene reden is: *Opdat Hij van stonde aan in het beginsel van ons gebed in ons de kinderlijke vreeze voor of tot God verwekke*. Al wie God in 't geheel niet gelovig kan omhelzen als zijn verzoende en barmhartige Vader in Christus, met een zeker vertrouwen van de genadige vergeving van zijn zonden, op grond van de gewisse Evangeliebelofte, die zal Hem dan niet anders vrezen, dan met een onheilige slaafse vrees, gelijk Hij zo van de duivelen en verdoemden in de hel ook gevreesd wordt. Maar al wie God waarlijk houdt voor zijn verzoende Vader, en wie zulks hartgrondig gelooft door de Heilige Geest, getuigende met onze geest, dat wij kinderen Gods zijn en door welken wij roepen, *Abba Vader*, Rom. 8:15, 16, die zal Hem dan, vanwege Zijn genade en gedachte hoogheid, altijd vrezen met een ware kinderlijke vreeze, 1 Petrus 1:17; Jer. 10:7; Mal. 1:6. Die zal zeer verlangen naar Zijn dierbare gemeenschap, en zich in zijn gebeden op het laagst en ootmoedigst voor Hem gedurig trachten neer te buigen. Want er is niets in de wijde wereld, dat zich voor de hoge God lager neerbuigt, dan het geloof, dat alle twijfeling van zich werpt. Dat roept ook uit met de Vader der gelovigen: *Ziet toch, ik heb mij onderwonden te spreken tot den Heere, hoewel ik stof en as ben!* Gen. 18:27. Laat ons dan alleen daarnaar staan, om vast te geloven door de Heilige Geest, dat God ons een genadig en verzoend Vader, door Christus geworden is, dan zullen onze gebeden ook altijd liggen in de grond van een heilige kinderlijke vrees, welke de Heere boven alles aangenaam is, zodat Hij dan niet een gebed van ons zal versmaden, want bij Hem is vergeving, opdat Hij gevreesd worde, Psalm 130:4. Met Hem kinderlijk te vrezen, als onze hemelse Vader, kunnen wij steeds vergeving van zonden en alles van Hem verkrijgen. En Hij vergeeft, opdat wij Hem vrezen zouden. O, wat een zalige genadehandel tussen die hoge God en tussen ons arme zondaren! Wij moeten tot Hem maar recht *Abba, Vader!* roepen, dan zullen wij Hem recht vrezen.

2. De andere reden is, opdat Hij zo ook steeds een kinderlijk toevorrecht of gelovig vertrouwen op God in ons verwekke, namelijk, dat Hij onze Vader door Christus geworden is en dat Hij ons veel minder afslaan zal hetgeen dat wij Hem met recht geloof bidden, dan dat onze aardse vaders ons aardse dingen ontzeggen. Er is kort te voren getoond, hoe het vertrouwen van verhoring een wezenlijk noodzakelijk vereiste des geloofs is. Maar zodanig vertrouwen moet spruiten uit het geloof van ons waarachtig aandeel aan God, en dat Hij door Christus onze verzoende Vader is geworden uit loutere genade. Waar dit zo oprecht in het gemoed geloofd wordt, daar kan het niet anders zijn, of de ziel zal dan ook met een ootmoedig kinderlijk vertrouwen tot de Heere haar God gedurig naderen in Christus naam, haar noden en ellenden aan Hem voorstellen, alles goeds van Hem in stille lankmoedigheid verwachten, en aan de verhoring van haar gebed geenszins twijfelen, Psalm 65:3 en 102:18; Joh.9:31; Rom. 8:32; 2 Kor. 6:2; 1 Joh. 5:14. Maar indien iemand zulks niet waarlijk kan geloven, dat God zo door Christus zijn verzoende Vader is, op wat grond zou zo een de verhoring van zijn gebed van Hem toch kunnen verwachten? Want als God onze Vader niet is, dan zijn wij ook Zijn kinderen niet, maar dan is Hij onze vijand en wij Zijn vijanden. En wat zullen wij dan in zodanige staat anders dan toorn van Hem verwachten. In het kort, indien wij niet tot God willen naderen, in onze eigen naam, als tot een vertoornde en gestrengte Rechter, dan moeten wij oprecht gelovig tot Hem naderen in de Naam van de Heere Jezus Christus, als tot een barmhartige en verzoende Vader, of daar zal anders niet een aasje kinderlijke vreze of kinderlijk vertrouwen in ons gebed gevonden worden.

Waarom de blinde Pelagiaansgezinden, die slechts het zekere vertrouwen van de vergeving der zonden uit de wezenlijke natuur des geloofs geheel willen wegnemen (gelijk voorheen genoeg is aangetoond), dan niet alleen de ware christelijke boete, de rechtvaardigmaking, de heiligmaking, maar ook het gebed, en zo het gehele Christendom tegelijk wegnemen. Want wij kunnen noch mogen niet een gebed tot God doen, anders dan tot onze Vader, Wiens verzoende kinderen wij zijn, door Zijn eigen Zoon, welke Hij ons gegeven heeft, en met Wie Hij ons alle dingen wil schenken, Rom. 8:32. Maar dat kan immers niet geschieden, tenzij wij ook een zeker vertrouwen door Gods Geest in onze harten hebben van de vergeving van onze zonden, en van onze waarachtige aanneming tot kinderen in Christus.

Ach, gave de Heere, dat vele mensen, die nalaten te bidden, hier dan eens een ernstig onderzoek mochten doen op hun consciëntie of zij nog wel ooit recht geleerd hebben, God tot een Vader aan te roepen, 1 Petrus 1:17, gelijk de Zaligmaker aan alle Christenen hier beveelt! Want zonder dat is hun gebed hun zelfs zonde, Ps. 109:7, waarop zij nochtans zo'n groot vertrouwen gewoon zijn te stellen.

Helaas, wat is het droevig, dat de zogenaamde Christenen zich doorgaans aan deze gewichtige zaak, waar het al aan hangt, of zij naar de hemel of naar de hel gaan, niet meer gelegen laten zijn!

2. Het andere lid van de aanspraak ziet op Gods Geestelijke Majesteit, *Die in de hemelen is*. Dat is in de bovenste hemel, alwaar de Heere de troon van Zijn oppermachtigheid en heerlijkheid zeer hoog gevestigd heeft, en vanwaar Hij deze benedenwereld met al de schepselen gedurig regeert, 1 Kon. 8:27; Ps. 103:19, en doorgaans. Hierom heet Zijn Koninkrijk ook *het Koninkrijk der hemelen*, Matth. 3:2. De reden waarom de Heere Christus ons gebied (vraag 121), God zo te erkennen en aan te roepen in ons gebed is tweezins:

1. *Opdat wij van de hemelse Majesteit Gods, niet aards gedenken*. Want de Heere God kan nergens meer door onteerd worden, dan wanneer wij lage menselijke en aardse denkbeelden van Hem maken, en als wij menen zouden, dat Hij ten enenmale ware, gelijk wij, Ps. 50:21. Zo doen nochtans de geveinsden en alle onwedergeboren mensen, die nooit anders dan vleselijk van God kunnen denken, omdat hun verstand niet waarlijk verlicht is door de Heilige Geest. Zij bedenken aardse dingen, Fil. 3:19. Want die naar het vlees zijn,

bedenken dat des vlees is, Rom. 8:5. En daarom maken zij van Gods Geestelijke en Hemelse Majesteit ook altijd een aards denkbeeld. En zie, even voor dat denkbeeld, dat hun God is, storten zij dan al hun gebeden uit, en brengen hetzelfde al hun Godsdienstige eerbied toe. Onzalige mensen, wier gehele Religie maar een verrot en stinkend werk van het vlees is, een subtiel heidendom, onder een Christelijke gedaante. Helaas, wie zal er hen recht van overtuigen, indien het de almachtige God niet eens Zelf wil doen door Zijn Geest? Maar hiertegen vermaant Christus nu Zijn gelovigen, die ook nog zoveel van dat onheilige vlees bij zich dragen, dat zij de hoge God zullen aanbidden, als hun Vader, Die in de hemelen is, en zo geheel zullen trachten, om toch betamelijke beseffen en indrukken van Zijn hoogwaardig Opperwezen te hebben, als zij tot Hem naderen, Hem houdende voor de Heere des hemels en der aarde, Matth. 11:25; Hand. 17:24 en 25. Die oneindig hoog verheven is boven alle schepselen, Jes. 40:15. Want zonder zulks, kunnen zij hem die kinderlijke vreze niet toebrengen, welke ook de grond van hun gebed is.

2. Ten andere worden wij ook vermaand God aldus aan te spreken, opdat wij van Zijn almachtigheid alle nooddrift des lichaams en der ziel verwachten. Want juist daaruit dat God in de hemelen is, weten Zijn gelovige kinderen, dat Hij de Allerhoogste Heere en Koning van alles is, en dat Hij dus overvloedig in staat is, om al hun zaken te regeren, en om hen gedurig te helpen, en van alles naar lichaam en ziel te verzorgen, Ps. 23:1 en 115:3. Ja, dat Hij machtig is, meer dan overvloedig te doen boven al dat zij bidden of denken, naar de kracht die in hen werkt, Ef. 3:20. En dus stellen zij zich op Zijn macht en genade dan nu ten volle tevreden, en verlaten zich daar geheel op, in een stil vertrouwen, het mag dan zo met hen gaan zoals het wil. En hier genieten zij dan de vrede Gods, die alle verstand te boven, gaat, Fil. 4:7. Waarvan het minste aasje zelf veel dierbaarder is, dan alle andere genietingen, welke de wereld ons kan geven.

b. b. *Op de aanspraak volgt nu het gebed zelf, hetwelk de Heere Jezus in zes bijzondere beden begrepen heeft.*

Indien wij de inhoud en onderlinge samenvoeging tot een lichaam van het gebed aandachtig overwegen, dan zullen wij ons over de Goddelijke wijsheid van de mensenlievende Zaligmaker nooit genoeg kunnen verwonderen, waarmee Hij de gehele stof van het gebed, overeenkomstig de staat en de plicht van Zijn gelovigen, in zo een korte zakelijke samenvatting heeft weten voor te stellen. Dit gaat voorwaar alle wijsheid van Engelen en van mensen oneindig verre te boven. Maar zonder het waarachtige licht van des Heeren Geest kan daar niets recht van gezien worden. Hij, Die onze gehele plicht jegens God en onze naasten te voren bijeen getrokken heeft in de tien geboden van de Wet, trekt hier nu ook onze gehele nooddrift van lichaam en ziel zo hoofdzakelijk bijeen in zes beden, uitmakende de gehele som van het gebed. Dit is een andere methode, dan welke de Farizeeën wisten in te voeren, die de schijn maken lang te bidden, enkel om een zwaarder oordeel te ontvangen, Matth. 23:14. En toch zullen de verstgevorderde gelovigen zeker al hun leven werk genoeg vinden, om dit korte gebed van de Zaligmaker recht te leren. Die Zijn *Onze Vader* enigszins wèl bidden, Zijn *Twaalf Artikelen* wèl geloven, en Zijn *Tien Geboden* wèl onderhouden, die is waarlijk een groot Christen, Matth. 5:19. En de gehele kracht van het werk ligt hier in de juiste samenvoeging van het getal: want zo iemand slechts één Bede, of Artikel, of Gebod wil overslaan, dan zal alles maar een verrot en een gebroken werk van loutere geveinsdheid zijn. Wij moeten ons Christendom leggen in een schaal, en het *Onze Vader*, de *Twaalf Artikelen* en de *Tien Geboden* daarnaast in de andere. En zie, als wij dan maar niet bedrieglijk handelen, en als Gods Geest de schaal voor ons zelf in de hand houdt, en ons recht doet toezien, dan zullen wij wel zeer gelukkig zijn, als wij ook in navolging van de heilige Job mogen zeggen: *Hij wege mij op in een rechte weegschaal, en God zal mijn ongerechtigheid weten*, Job 31:6.

Wat dan dit gebed des Heeren belangt, hetzelfde bevat de kern en de kracht in zich van de ware leer van het christendom, en zoveel als wij van die leer recht verstaan, zoveel verstaan wij ook van het gebed. Het voorname einde en doelwit van hetzelfde is, om de gevallen zondige mens wederom geheel

te leiden van of uit zichzelf, tot God, door Christus, als de oorspronkelijke en algenoegzame Fontein van al zijn gelukzaligheid. Hetwelk zo de eigen leer van onze Zaligmaker is. *Zo iemand achter Mij wil komen, die verlochene zichzelf, en neme zijn kruis op en volge Mij*, Matth. 16:24. Wij zullen dit hier van iedere bede in het bijzonder eens kort aanwijzen.

ZONDAG 47

Vr. 122. Welke is de eerste bede?

Antw. Uw Naam worde geheiligd. Dat is: Geef ons eerstelijk dat wij U recht kennen, en U in al Uw werken, in welke Uw almachtigheid, wijsheid, goedheid, gerechtigheid, barmhartigheid en waarheid klaarlijk schijnt, heiligen, roemen en prijzen; daarna ook dat wij al ons leven, gedachten, woorden en werken, zo schikken en richten, dat Uw Naam om onzentwil niet gelasterd, maar geëerd en geprezen worde.

De eerste bede leert ons geheel te verzaken alle eigen eer en heerlijkheid, en maar alleen Gods eer en heerlijkheid te zoeken, en dat Zijn hoogwaardige naam geheiligd worde, zo, dat wij Hem recht kennen, en Hem in al Zijn werken, in welke almachtigheid, wijsheid, goedheid, gerechtigheid, barmhartigheid, en waarheid klaarlijk schijnen, heiligen, roemen en prijzen. Daarna ook, dat wij al ons leven, gedachten, woorden en werken zo schikken en richten, dat Zijn Naam om onzentwil niet gelasterd, maar geëerd en geprezen worde. Zie, dat is het grootse Hoofdeinde, dat God maar alleen in al Zijn wegen en werken bedoeld, Spr. 16:4, en waarom Hij de wereld geschapen en herschapen heeft door Zijn eigen zelfstandig woord, onze Heere Jezus Christus. En aan dat enige heilige einde, van de heerlijkheid van God, moeten wij en alle andere schepselen nu ook volkomen beantwoorden en wij moeten geen andere eer kennen of zoeken, dan die van de Drie-enige God, 1 Kor. 10:31. En daarin ligt onze gehele zaligheid. Al wat daar maar enigszins van afwijkt, dat is een zondig en duivels werk, en dat mishaaft en verderft het alles.

ZONDAG 48

Vr. 123. Welke is de tweede bede?

Antw. Uw Koninkrijk kome. Dat is: Regeer ons zo door Uw Woord en Uw Geest, dat wij ons hoe langer hoe meer aan U onderwerpen; bewaar en vermeerder Uw Kerk; verstoor de werken des duivels en alle heerschappij, welke zich tegen U verheft, mitsgaders alle boze raadslagen, die tegen Uw heilig Woord bedacht worden; totdat de volkomenheid Uws Rijks kome, waarin Gij alles zult zijn in allen.

2. De tweede bede leert ons, alle eigen regering en bestiering geheel te verzaken, en ons alleen aan Gods hoge, heilige, wijze en almachtige regering te onderwerpen, en steeds te bidden, dat Zijn Koninkrijk kome. Dat is, dat Hij ons zo regeert door Zijn Woord en Geest, dat wij ons hoe langer hoe meer Hem onderwerpen. Dat Hij Zijn Kerk ook beware en vermeerdere, de werken des duivels verstore, en alle geweld, hetwelk zich tegen Hem verheft, mitsgaders alle boze raadslagen, die tegen Zijn heilig Woord bedacht worden, totdat de volkomenheid van Zijn rijk toekome, waarin Hij alles zal zijn in allen. Deze regering van God is het ondergeschikt middel van Zijn eer en heerlijkheid. Daar moet alles, wat zalig zal worden zich dan ook geheel ootmoedig voor neerbuigen, en laten de Heere der heerlijkheid maar alleen regeren en werken in onze harten, in de Kerk en in de wereld. Wij moeten maar weten, dat Gods Koninkrijk, of het Koninkrijk der hemelen onder het Evangelie nu gekomen is, Matth. 4:17, en dat God nu door Christus de Middelaar, (die aan Zijn rechterhand gezeten is, boven alle overheid, en macht, en kracht, en heerschappij, enz., Ef.1:21), de gehele wereld wil regeren, en voeren naar het opperste gebied nu zelf door Zijn Woord en Geest, en Voorzienigheid en heilige

Ordonnantiën. Voor die geduchte en zalige heerschappij moeten wij ons door de Goddelijke genade nu geheel neerbuigen, en hebben zelf niets te zeggen, maar verzaken alle eigen heerschappij, en zoeken nu maar eerst het Koninkrijk Gods en Zijn gerechtigheid, Matth. 6:33. En zie, zo zullen wij Gods Naam, dan ook heiligen en verheerlijken. En daarom spreekt het Evangelie overal zoveel van het Koninkrijk Gods.

ZONDAG 49

Vr. 124. Welke is de derde bede?

Antw. Uw wil geschiede gelijk in den hemel, zo ook op de aarde. Dat is: Geef dat wij en alle mensen onzen eigen wil verzaken, en Uw wil, die alleen goed is, zonder enig tegenspreken gehoorzaam zijn; opdat zo een iegelijk zijn ambt en beroep zo gewilliglijk en getrouwelijk moge bedienen en uitvoeren, als de engelen in den hemel doen.

3. De derde bede leert ons alle eigen zin en wil te verzaken, en ons geheel aan Gods wil over te geven, biddende dat die geschiedde gelijk in de hemel, zo ook op de aarde. De Heere wil namelijk geven, dat wij en alle mensen onze eigen wil verzaken, en Zijn wil, - zo des besluits als des gebods - die alleen goed is, zonder enig tegenspreken gehoorzaam zijn, omdat zo een iegelijk zijn ambt en beroeping gewillig en getrouwelijk mag bedienen en uitvoeren, als de engelen in de hemelen doen. Zonder zodanige gehoorzaamheid en volkomen onderwerping aan Gods wil kan God niet als Koning over ons heersen, en Zijn Koninkrijk kan tot ons en anderen geenszins komen. Daarom moet de genade ons arme zondaren hier zeker zo brengen, dat wij onze eigen wil, zin, lust, begeerte, enz. als geheel dwaas en onheilig ten enenmale leren verzaken, en dat Gods heilige wil (zoals die reeds van eeuwigheid over ons en onze gehele weg vast besloten is, en de voorzienigheid ons die dagelijks openbaart en gelijk de Wet ons die wil, als de regel van onze plicht ook alleszins voorschrijft,) geheel van ons omhelsd word: waarom wij hier dan ook als gespeende kinderen voor de Heere nu gemaakt worden, die naar de inwendige mens geen eigen wil of begeerte meer hebben, Ps. 131:2, maar enkel naar Gods wil en bevel begeren te leven, zeggende ook steeds met de Zaligmaker: *Vader, niet mijn wil, maar de Uwe geschiede*, Luk. 22:42. En beproevende in alles welke de goede en welbehagelijke en volmaakte wil Gods zij, Rom. 12: 2. Voorwaar, dat is het allereerste, dat de arme mens aanvangt te doen, zodra hij een waar gelovige wordt, en in Gods Koninkrijk ingaat door de wedergeboorte, Joh. 3:5, dat hij dan met de Apostel zich geheel aan Christus, de Zone Gods, overgeeft, en nu ook tot Hem zegt: *Heere, wat wilt Gij, dat ik doen zal?* Hand. 9:6. En daarmee is het dan voor altijd gedaan met des mensen eigen wil, dat die nooit meer mag heersen, want hij komt nu weer onder het gebied van Jehovah God, zijn rechtmatige Heere en Schepper, waar hij door de zonde geheel uitgeweken was, onder welk gebied ook al de hemellingen staan, en in volmaakte gelukzaligheid eeuwig leven. Al wat daar niet waarlijk zo komt, vroeg of laat, door de almachtige kracht van de Heilige Geest, dat zal dan ook nimmer in gaan in Gods Koninkrijk, noch Gods Naam oprecht heiligen, maar dat zal meer goddeloos of meer Farizees altijd blijven wandelen naar de eeuw dezer wereld, doende de wil des vleses, en der gedachten, Ef. 2:2 en 3. 's Mensen eigen zin en wil zal dan altijd koning zijn, en God zal er op zijn best de naam slechts van dragen. Onzalige zielen, die in zulk een dodelijke weg des verderfs, nog zo gerust helaas, kunt blijven leven.

ZONDAG 50

Vr. 125. Welke is de vierde bede?

Antw. Geef ons heden ons dagelijks brood. Dat is: Wil ons met alle nooddrift des lichaams verzorgen, opdat wij daardoor erkennen dat Gij de enige Oorsprong alles goeds zijt, en dat noch onze zorg en arbeid, noch Uw gaven, zonder Uw zegen ons gedijen, en dat wij derhalve ons vertrouwen van alle schepselen aftrekken en op U alleen stellen.

4. De vierde bede leert ons, hoe wij alle eigen zorg, macht en bekwaamheid, en die van alle schepselen, omtrent onze lichamelijke nooddrift, geheel te verzaken hebben, en hoe wij daarin alleen moeten afhangen van Gods macht, en genadige Voorzienigheid, die alle schepselen verzorgt en onderhoudt, Hem zonder ophouden biddende, dat Hij ons met alle nooddrift des lichaams wil verzorgen, opdat wij daardoor bekennen, dat Hij de enige oorsprong van alle goeds zij, en dat noch onze zorg, noch arbeid, noch Zijn gaven, zonder Zijn zegen, ons gedijen, en dat wij derhalve ons vertrouwen van alle creaturen aftrekken en op Hem alleen stellen. Wat een zalige handel is die niet? Want immers zal de arme mens, in Christus, door de Heilige Geest in staat zijn om Gods wil te doen, in Zijn Koninkrijk in te gaan, en Hem als Zijn hoge God te heiligen en te verheerlijken, zo moet hij dan in zijn lichamelijk bestaan van Hem ook dagelijks onderhouden en verzorgd worden met het nodige voedsel en deksel, 1 Tim. 6:8, om hetwelk de Heere, als de Opperbestuurder van alles dan ook zonder ophouden gesmeekt moet worden met een stil, gelovig vertrouwen, Spr. 30:8 en 9; Ps. 104:14, 15 en 127:2. Wij moeten die barmhartige Vader, Die in de hemelen regeert, en vandaar alles onderhoudt, gedurig erkennen als de enig' Fontein van ons leven en bestaan, en volgende de weg van Zijn ordonnantiën, moeten wij al onze zorgen op Hem neerwerpen, Matth. 6:25-34, en hangen zo oprecht gelovig van Hem af, Ps. 55:23, als op Wien aller ogen wachten, en Hij geeft hun hunne spijs te zijner tijd. Hij doet Zijn hand open, en verzadigt al wat daar leeft, naar Zijn welbehagen. Ps. 145:15 en 16.

ZONDAG 51

Vr. 126. Welke is de vijfde bede?

Antw. Vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onzen schuldenaren. Dat is: Wil ons, armen zondaren, al onze misdaden, en ook de boosheid, die ons altijd aanhangt, om des bloeds van Christus wil niet toerekenen, gelijk wij ook dit getuigenis Uwer genade in ons bevinden, dat ons ganse voornemen is onzen naaste van harte te vergeven.

5. De vijfde bede leert ons alle eigen verdienste, waardigheid en gerechtigheid te verzaken, en steeds als arme doemwaardige zondaren tot de Heere onze God te komen, met een ootmoedige smeking om de genadige vergeving van onze schulden, gelijk wij ook vergeven onze schuldenaren. Dat is, Hij wil ons arme zondaren al onze misdaden, en ook de boosheid die ons altijd aanhangt, om des bloeds van Christus wil niet toerekenen, zo wij ook het getuigenis van Zijn genade in ons bevinden, dat ons gehele voornemen is onze naasten van harte te vergeven. Zo werpen wij dan nu alle eigengerechtigheid geheel van ons weg, en zijnde alleenlijk beladen met een zieldrukkend gevoel van onze zonde en zondige aard, komen wij hier gedurig in geloof tot God, in Christus, als tot de Heere onze Gerechtigheid, Jerem. 23:5, en smeken Hem om Zijn dierbare barmhartigheid, Ps. 25:11 en 51:3-6; Dan. 9:19. En gelijk wij die van de Heere begeren, zo werkt Zijn genade dan ook in ons een vergeeflijk hart jegens onze vijanden, om aan deze gedurig te vergeven al wat zij ons verongelijkt of misdaan hebben, Matth. 6:14, 15 en 18:21 en 22. Zodanige vergeving van schulden hebben Gods kinderen nu

ook gedurig en alle dagen nodig. Zo weinig als zij lichamen kunnen leven zonder levensonderhoud, zo weinig kunnen zij geestelijk leven zonder dit zielevoedsel van de Goddelijke genade. Zij zondigen, helaas! Nog ieder ogenblik uit zwakheid van het vlees tegen Gods wil, tegen Zijn Koninkrijk en tegen Zijn heilige Naam, en verdienen zo gedurig Zijn toorn. Hun overtredingen zijn vele voor God en hun zonden getuigen tegen hen, ja, die maken een scheiding tussen hemmensen en tussen hun God en verbergen het aangezicht, dat Hij hemmensen niet hoort, Jes. 59:2 en 13. Hoe zouden zij dan toch een ware gemeenschap met die heilige God kunnen houden, en Hem kinderlijk vrezen en dienen, zonder een gedurige genade en verzoening in Christus bloed? Zach. 13:1; Ps. 103:3 en 130:4; 1 Joh. 2:1 en 2. En hoe zouden zij ook vergeving van God mogen begeren en ontvangen die zelf onverzoenlijk willen zijn jegens hun naasten? Mark. 11:25, 26. Voorwaar, al wie met God gemeenschap wil houden, zonder een oprechte en hartgrondige vernedering over zijn zonden, en zonder een gedurige verzoening van dezelve in het bloed van Christus, die gaat de rechte weg bezijden, en treedt op het huichelaarspad, en de zodanigen mogen billijk op zichzelf toepassen, hetgeen wij lezen bij de Psalmist: *Voorzeker, zal God de kop Zijn vijanden verslaan, de harige schedel vellen desgenen, die in zijn schulden wandelt*, Ps. 68:22.

ZONDAG 52

Vr. 127. Welke is de zesde bede?

Antw. Leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van den boze. Dat is: Dewijl wij van onszelven zo zwak zijn, dat wij niet een ogenblik zouden kunnen bestaan, en daartoe onze doodsvijanden, de duivel, de wereld en ons eigen vlees, niet ophouden ons aan te vechten; zo wil ons toch behouden en sterken door de kracht Uws Heiligen Geestes, opdat wij in dezen geestelijken strijd niet onderliggen, maar altijd sterken wederstand doen, totdat wij eindelijk ten enenmale de overhand behouden.

Vr. 128. Hoe besluit gij uw gebed?

Antw. Want Uw is het Koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid in der eeuwigheid. Dat is: Zulks alles bidden wij van U, daarom, dat Gij, als onze Koning en aller dingen machtig, ons alles goeds te geven den wil en het vermogen hebt, en dat alles, opdat daardoor niet wij, maar Uw heilige Naam eeuwiglijk geprezen worde.

Vr. 129. Wat beduidt het wordeken: Amen?

Antw. Amen wil zeggen: Het zal waar en zeker zijn. Want mijn gebed is veel zekerder van God verhoord, dan ik in mijn hart gevoel dat ik zulks van Hem begeer.

6. De zesde bede leert ons eindelijk ook geheel te verzaken alle eigen kracht en sterkte, om onszelf te beschutten en te bewaren tegen de vijanden van onze zaligheid, en om ons van hun macht te verlossen. Wij worden hier onderwezen om gedurig als ellendigen en onmachtigen, ons te wenden in geloof tot de Heere onze God, en van Hem te verzoeken, dat Hij ons, Zijn arme kinderen toch geheel in Zijn almachtige hoede en bescherming wil nemen, en ons niet leiden in verzoeking, maar verlossen van de boze. Dat is, dewijl wij van onszelf zo zwak zijn, dat wij niet een ogenblik kunnen bestaan, en daartoe onze doodsvijanden, de duivel, de wereld en ons eigen vlees niet ophouden ons aan te vechten; Hij wil ons toch behoeden en sterken, door de kracht van Zijn Heilige Geest, opdat wij in deze geestelijke strijd niet onderliggen, maar altijd sterke weerstand doen, totdat wij eindelijk ten enenmale de overhand behouden. Tevergeefs zouden al de andere beden zijn, indien zij met deze laatste aldus niet besloten werden. Want de duivel, de wereld en het zondige vlees zijn zulke machtige, boze vijanden voor Gods zwakke kinderen en laten niet af hen op allerlei wijzen zoosterk gedurig aan te vechten en te verzoeken, 1 Petrus 5:8; Luk. 22:31; Joh. 15:18,19; Gal. 5:17; Jakob. 1:14, 15, dat zij weldra van hen geheel verslonden zouden zijn, indien hun getrouwe hemelse Vader hen niet steeds

nauw hield onder de vleugelen van Zijn almachtige bewaring en bescherming, Ps. 121:5; Spr. 18:10; 1 Petrus 2:5, en als Hij hen niet zonder ophouden in de strijd tegen deze hun machtige vijanden genadig hielp en versterkte door de kracht van Zijn Heilige Geest, 2 Kor. 12:9; Ef. 6:10, 11, en hen ook hoe langer hoe meer wilde verlossen van de Satan en van al het boze, dat hen nog steeds omringt, 2 Kor. 1:10; Rom. 16:20; 1 Joh. 2:13, 14. En hierom hangen de arme gelovigen dan nu ook geheel aan de Heere, als hun enige sterkte, Ps. 18:2; Jes. 49:5; zij schuilen gedurig bij Hem, Ps. 143:9. Hij is hun een hulp, zij zingen vrolijk in de schaduw van Zijn vleugelen, en hun zielen kleven Hem achteraan, Ps. 63:8, 9. Dit doet hen leven, dit doet hen strijden en overwinnen, dit redt hen ook gedurig uit de strikken en verzoekingingen, waarin zij gevallen zijn, kortom, dit is al de sterkte en veiligheid van hun weg, dat zij zo mogen zijn in de getrouwe hand van hun hemelse Vader, *Die machtig is hen voor struikelen te bewaren, en onstraffelijk te stellen voor Zijn heerlijkheid in vreugde*, Judas vers 24.

En zo zien wij dan ook den zakelijke inhoud van dit gebed, hetwelk de Heere Christus Zijn gelovigen heeft geleerd te bidden. Wat kan er van hen toch meer begeerd worden, al baden en leefden zij schoon ook eeuwen lang, dan hetgeen hier in dit kort begrip van de Heiland zo is tezamen getrokken? Wat hebben zij toch meer van node, dan die gedurige sterkte en bewaring van de Heere, die gedurige verzoening in het bloed van de Middelaar, dat dagelijks brood of tijdelijke levensonderhoud, die zuivere eenswillendheid met God, die onderwerping aan Zijn regering en Koninkrijk, en die alleszinse verheerlijking en heiliging van Zijn Naam. Wie deze zes bijzondere beden, in die wijze Goddelijke orde, nu enigszins recht heeft leren bidden, die kan daar dan gelovig in berusten, want daar valt niet meer te bidden. Gelijk die de tien geboden van de Wet wel onderhoudt, niets meer te doen of te onderhouden heeft, en die de twaalf artikelen van het Evangelie wel gelooft, niets meer te geloven heeft, zo heeft iemand, die deze zes beden wèl kan bidden, ook niets meer te bidden. Daar blijft hier niets anders over, dan slechts

c. c. Een goed besluit, hetwelk de Zaligmaker ons ook leert maken, en dat in twee delen of leden bestaat.

1. In een vermelding van Gods heerlijke en onveranderlijke grootheid en oneindige majesteit.
2. In een gepast en voegzaam slotwoord voor het gehele gebed.

1. De gelovige bidder moet zich (Vraag 128) voor de Hoogheid en grootmachtige Majesteit van de Heere, op het einde van zijn gebed, eerbiedig aldus neerbuigen zeggende: *Want Uw is het Koninkrijk, en de kracht, en de heerlijkheid in der eeuwigheid*. Waarvan deze de ware zin is: *Zulks alles bidden wij van U, daar omdat Gij als onze Koning en aller dingen machtig, ons alles goeds te geven, de wil en het vermogen hebt, en dat al, opdat daardoor niet wij, maar Uw heilige naam eeuwiglijk geprezen worde*. Gods kinderen beroepen zich hier dan op des Heeren hoogheid, macht en heerlijkheid, zoals die Hem onveranderlijk eigen zijn, Rom. 10:11, 12, en werpen zich in geloof op die vaste gronden neer, en dringen met dezelve hun gebed ook, ter genadige verhoring, en bij de Heere aan, in navolging van de gebeden der heiligen. 1 Kron. 29:11, 12; Nehemia 9:6 en 32; Hand. 4:24; Ps. 145:13 en elders. Dit maakt dan de vastheid en de oprechtheid uit van een Christelijk gebed, wanneer de bidder zich zo in geloof op de macht en hoogheid des Heeren geheel kan neerwerpen, en ook zelf berusten in Gods eer, als welke de verhoring van zijn gebed niet minder vordert, dan des bidders eigen nooddrift. En dus kan een gelovige ziel, gesterkt in de geest, dan ook niet anders eindigen, dan
2. Met dat zalige slotwoord: *Amen*, waarmee hij niet slechts de waarheid en oprechtheid van zijn gebed voor de Heere, Die de kenner van harten en nieren is, bevestigt, Deut. 27:25; 1 Kor. 14:16; 2 Kor. 1:10 en tevens zijn oprechte wens en verlangen naar een genadige verhoring bij Hem uitdrukt, Jerem. 11:5 en 28:6; nee, maar ook zijn vast en hartgrondig vertrouwen op de Heere mede te kennen geeft, Openb. 22:20. Alsof de gelovige bidder hier zeide: *Amen. Het zal*

waar en zeker zijn, want mijn gebed is veel zekerder van God verhoord, dan ik in mijn hart gevoel, dat ik zulks van Hem begere. En dit rust al op Gods onveranderlijk Wezen en eigenschappen, en op Zijn genadige beloften in het Evangelie, Jes. 65:24; Mark. 11:24; 1 Joh. 5:14, 15 en duizend andere, waarvan ook niet een jota, noch tittel zal voorbijgaan, totdat het alles zal zijn geschied, Matth. 5:18. Daarom blijft er voor het geloof dan niets anders over, dan een stil vertrouwend Amen, hetgeen allen, die God aanbidden in Geest en waarheid, dan ook hebben als een anker der ziel, hetwelk zeker en vast is, en ingaat in het binnenste des voorhangsels, Hebr. 6:19, en dat niet zal losgaan, al ging ook schoon de gehele wereld los met al wat vast is. Dat heilig Amen is voor de armen van geest een, veel groter rijkdom dan alle aardse schatten, die van de mot en roest verteerd worden. En die dat door de genade kan zeggen, die staat voorzeker met zijn ene voet reeds als in de hemel, Ef. 2:6; Fil. 3:20, en die zal de aarde ook haast verlaten, om eeuwig in te wonen bij Hem, die het Amen is van al de Amens Zijner zuchtende gelovigen.

Dit is dan nu zo het volmaakte voorschrift van het gebed, dat ons de Opperste Wijsheid Zelf gegeven heeft, de getrouwe Heere Jezus, op een ootmoedig verzoek van Zijn discipelen, dat Hij hun wilde leren bidden, Luk. 11:1. En wie van ons, die slechts een innige walging van zijn eigen geesteloze gebeden waarlijk heeft verkregen, zou zo een verzoek aan Hem niet mede begeren te doen? Dit Goddelijk voorschrift of formulier zal dan nimmer genoeg steeds voor onze ogen kunnen zijn, om daar al onze gebeden, door de Heilige Geest, op het nauwkeurigst naar in te richten.

Maar helaas, zou men zulks ook enigszins mogen verwachten van de geveinsde waan- en tijdgelovigen, van welk ongelukkig geslacht wij doorgaans in dit werk zo veel gehandeld hebben, naardien de Heere ons ook zelf gelegenheid heeft gegeven, om hen op de posten wat nader te leren kennen?

- Zouden zij God ook waarlijk kunnen aanroepen als hun hemelse Vader, zij, die hoe zeer zij schoon een hemels gelaat vertonen, de aarde toch bijzonder houden voor hun deel?
- Zouden zij om de heiliging van Gods naam kunnen bidden, die in de grond enkel slechts hun eigen lof en naam en eer zoeken, hoe nederig zij zich anders mogen aanstellen?
- Of om de komst van Gods Koninkrijk, die zich niet zuiver onbepaald aan Gods souvereine regering begeren te onderwerpen, maar die het roer van hun zaken altijd zelf in handen willen houden, en aan God niet anders geven, dan slechts de blote naam, dat Hij het al bestuurt?
- Of om het geschieden van Gods wil, die hun eigen zin en wil altijd op de troon begeren te stellen, en toch ook veel van de verloochening en van de eenswillendheid met God weten te spreken?
- Of om het ontvangen van hun dagelijks brood, die veeltijds liever het brood der luiheid zouden eten, en met een magere portie in Gods weg niet anders dan door nood alleen, vergenoegd zouden zijn?
- Of zouden zij ook steeds ernstig bidden om vergeving van hun schulden, wier consciëntie nimmermeer met de schuld van de zonde waarlijk zijn belast geweest, wat zij schoon van de zonden mogen spreken?
- Of om de Goddelijke bewaring voor des Satans verzoeking, enz., zij, die nooit daartoe gebracht konden worden, om de geveinsde duivel uit te schudden en van de paden des verderfs af te wijken?
- En hoe zouden die mensen ook hun besluit recht maken en een ootmoedige nederbuiging voor de troon van de Oppermachtige Majesteit, die dezelve nooit recht gekend of gevreesd hebben, al schijnt het ook heel anders toe aan degenen, die slechts hun eerbiedig gelaat alleen beschouwen?
- Of met een hartgrondig gelovig Amen, terwijl zij de rust van hun zielen nog genoeg buiten de Drie-enige God kunnen vinden, bij zichzelf en bij de nietige schepselen?
- Kortom, op al het bidden van de geveinsden past ook dat woord des Apostels: *Gij bidt en gij ontvangt niet, omdat gij kwalijk bidt, opdat gij het in uwe wellusten doorbrengen zoudt*, Jakobus 4:3. Zij koesteren en onderhouden tezamen hun bijzondere wellusten, meer geestelijk of meer vleselijk, die

niet anders zijn dan blote geveinsden, en naar die koers lopen dan ook al hun gebeden. Zij zoeken het hunne, niet hetgeen van Christus Jezus is, Fil. 2:21. Dit is het natuurlijk karakter van alle valse christenen, die niet ingegaan zijn door de rechte deur, in de stal der schapen, Joh. 10:1. O, wat zijn zij dan immers niet grotelijks gelukkig, van welke ook gezegd mag worden: *Die in zijn oprechtheid wandelt, vreest den Heere*, Spr. 14:2.

En aldus zijn wij hier door de getrouwe bijstand des Heeren, dan eindelijk nu gekomen aan het besluit van dit ons geringe werk. Wij hebben deze Toetssteen der ware en valse genade, nu mogen uitbreiden over de gehele christenwaarheid, naar de leidraad van onze Catechismus, welke dan ook doorgaans van ons nader verklaard of opgehelderd is. En nu achten wij het niet nodig daar meer toe te zeggen. De Heere Jezus Christus, Die de zeven sterren in Zijn rechterhand houdt, Die in het midden der zeven gouden Kandelaren wandelt, Openb. 2:1, is ook machtig om dit aangestoken licht van Zijn Goddelijke Evangeliewaarheid zo te stellen voor de ogen van de mensen, dat het helder voor hen mag schijnen, en hun dat grote onderscheid ontdekken tussen het heilige werk van Zijn Geest en het heilloze bedrog van de Satan. Voorwaar wij wilden ons de arbeid, welke wij daaraan besteed hebben in het midden van onze andere bezigheden, geenszins beklagen, indien dezelve slechts door Gods genadige zegen mocht kunnen dienen tot wezenlijk nut en voordeel van een of andere waarde ziel van Zijn arme uitverkorenen, die nu helaas, nog droevig gebonden zitten in de helse toverstrikken van de vervloekte geveinsdheid, en hun oren nog lenen aan de flemende gezangen van die arglistige Syrenen, die met hun schoon gepraat van een bevindelijk christendom, buiten de waarheid en de kracht der Godzaligheid, alleen arbeiden om de wereld vol hypocrieten te helpen. Wij hebben reeds menige traan gestort voor het aangezicht des Heeren over de ongelukkige staat van sommigen, die ons nader bekend zijn, dat hun dit droevig oordeel toch niet mocht overkomen, als een rechtvaardige vergelding van Zijn hand, over hun langdurig versmaden van zoveel Goddelijk licht, als er op menigerlei wijze, vroeg en laat, voor hun blinde ogen heeft geschenen. *Gij zult ze wannen, en de wind zal ze wegnemenen de stormwind zal ze verstrooien*, Jes. 41:16. Nee, maar dat de ontfermende God aan hen ook eens dat woord mocht vervullen, hetwelk Hij aan Zijn arme kinderen, die nog lankmoedig op Hem blijven wachten, genadiglijk beloofd heeft: *Ik zal de blinden leiden door de weg, dien zij niet geweten hebben. Ik zal ze doen treden door paden, die zij niet geweten hebben. Ik zal de duisternis voor hun aangezichten ten licht maken, en het kromme tot recht. Deze dingen zal ik hun doen, en Ik zal hen niet verlaten*, Jes. 42:16. O, indien de Heere maar eenmaal Zijn sterke arm te koste wil liggen aan de mishandelde en misleide zielen, die de duisternis nu liever hebben dan het licht, Joh. 3:19 - en tot welke ook gezegd moet worden, hoewel zij het nog niet half recht kunnen verstaan: *De drijvers van mijn volk zijn kinderen, en vrouwen heersen over hetzelfde. O, mijn volk! die u leiden, verleiden u, en den weg uwer paden slokken zij in*, Jes. 3:12; - wat zou Hem dan beletten kunnen, dat Hij ook niet eens toetreden zou om te verslinden het bewindsel des aangezichts, waarmede zij nog bewonden zijn, en het deksel, waarmede zij bedekt zijn? Jes. 25:7. De Heere is God, en wanneer Hij de weggedrevene Zelf wil komen opzoeken, dan kan geen huichelaarshand de duisternis meer verzegelen voor hun aangezicht. Hij heeft maar een ogenblik werk om diepe en verborgen dingen te openbaren, Hij weet wat in 't duistere is, want het licht woont bij Hem, Dan. 2:22. Als de geveinsde bedrieger nu denkt, dat hij zijn gegrepen roof wel genoeg zal vasthouden, en in zijn duister hol zal slepen, zie dan is dikwijls zijn tijd nabij, dat de hoge en rechtvaardige God hem in fijn gesponnen garen zal opvangen, waar hij zich al reeds dodelijk in verward heeft. En ook is des Heeren hand nog niet verkort, dat Hij de blinde niet zou kunnen doen opmerken, hetgeen zij hier voor hun ogen zo geschreven vinden, totdat zij ook twijfelmoedig zullen worden, en de een tegen de andere zeggen: *wat wil toch dit zijn?* Hand. 2:12. Och, dat Israëls verlossing uit Sion kwame! Als de Heere de gevangenen Zijns volks ooit eens zal doen wederkeren van dat akelige zondepad, waar zij nu op wandelen, dan zal zich Jakob verheugen, Israël zal verblijd zijn! Ps. 14:7.

En hiertoe is deze Toetssteen ook inzonderheid geschreven; of de Heere, Die wonderen doet, dit geringe middeltje tot zo groot een genadewerk somtijds nog liefde te zegenen, en zo ook vervullen

Zijn waarachtig woord: *Ziet Ik geef u enigen uit de Synagoge des satans, dergenen die zeggen dat zij Joden zijn, en zijn het niet, maar liegen. Ik zal maken dat zij zullen komen en aanbidden voor uwe voeten, en bekennen dat Ik u liefheb*, Openb. 3:9. Ach, laat onze ziel het woord Zijner lijdzaamheid door Zijn genade dan maar blijven bewaren! vs. 10. *Israël hope op de Heere, want bij de Heere is goedertierenheid, en bij Hem is veel verlossing. Hij zal Israël verlossen van al zijn ongerechtigheden*, Ps. 130:7, 8.

En gij, die het uitverkoren geslacht zijt, het koninklijk Priesterdom, het heilig en verkregen volk, 1 Petrus 2:9, die naast ons uw harpen aan de wilgen hangt, en niet aflat droevig te zuchten, - *daarom dat het recht achterwaarts geweken is, en de gerechtigheid van verre staat, omdat de waarheid struikelt op de straten; en dat recht is niet kan ingaan*, Jes. 59:14; - van u, treurige Sionskinderen, mogen wij hopen dat u deze arbeid onzer liefde ook zult ontvangen, en dat u bij gelegenheid zult trachten uw gebruik daarvan te maken. De Vader der lichten verlene daar dan ook een genadig schijnsel over voor uw zielen, dat gij veel van uw geloofsoprechtheid moogt zien, in Christus, tot uw blijdschap, en veel van uw aanklevende zonden ellende, tot uw hartelijke verootmoediging! Hij bouwe uw staat op, tot een vaste inworteling in de Heilige Geest, Die de band der volmaaktheid is! En voor het overige, wat goeds u in ons werk mocht vinden, wil daar de Heere alleen de eer van geven, die het gekrookte riet niet heeft willen verbreken, en de rokende vlaswiek niet uitblussen, Jes. 42:3. En zoekt, met al het gebrekkige, dat u daarin ontmoeten zult, een ontfermend medelijden te dragen, als die weet, dat wij hier maar ten dele kennen, en ten dele profeteren, 1 Kor. 13:9.

De God nu aller genade, Die ons geroepen heeft tot Zijn eeuwige heerlijkheid, in Christus Jezus, nadat wij een weinig tijds zullen geleden hebben, Dezelve volmake, bevestig, versterke en fondere ulieden. Hem zij de heerlijkheid, en de kracht in alle eeuwigheid! Amen. 2 Petrus 5:10, 11.

EINDE TWEEDE DEEL